

| <u>Teatis nr</u> | Sisukord | Lehekülg |
|------------------|---|----------|
| | I <i>Teave</i> | |
| | | |
| | II <i>Ettevalmistavad aktid</i> | |
| | Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee | |
| | 429. istungjärgul 13.–14. septembril 2006 | |
| 2006/C 318/01 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Jätkusuutlik areng tööstuse muutuste liikumapaneva jõuna” | 1 |
| 2006/C 318/02 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Tööstuse muutuste territoriaalne juhtimine: sotsiaalpartnerite roll ning konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi panus” | 12 |
| 2006/C 318/03 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Infotehnoloogia toega elukestva õppe panus Euroopa konkurentsivõimesse, tööstuse muutustesse ja sotsiaalkapitali arengusse” | 20 |
| 2006/C 318/04 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Teenused ja Euroopa töötlev tööstus: vastastoime ja mõju tööhõivele, konkurentsivõimele ja tootlikkusele” | 26 |
| 2006/C 318/05 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi loomise kohta” KOM(2006)91 (lõplik) — 2006/0033(COD) | 38 |
| 2006/C 318/06 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv nende äriühingute aktsionäride hääleõiguse kohta, mille registreeritud asukoht on liikmesriigis ja mille aktsiatega kaubeldakse reguleeritud turul, ning direktiivi 2004/109/EÜ muutmise kohta” KOM (2005) 685 lõplik — 2005/0265 (COD) | 42 |

| | | |
|---------------|---|-----|
| 2006/C 318/07 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse ostujõu pariteetide alusandmete esitamise ning nende arvutamise ja levitamise ühiseeskirjad" KOM(2006) 135 lõplik — 2006/0042 (COD) | 45 |
| 2006/C 318/08 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus tolli ja kaubanduse paberivaba keskkonna kohta" KOM(2005) 609 lõplik — 2005/0247 (COD) | 47 |
| 2006/C 318/09 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal "Ühenduse Lissaboni kava rakendamine: "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv makseteenuste kohta siseturul ning direktiivide 97/7/EÜ, 2000/12/EÜ ja 2002/65/EÜ muutmise kohta" KOM(2005) 603 lõplik — 2005/0245 (COD) | 51 |
| 2006/C 318/10 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I määrus)" KOM(2005) 650 lõplik — 2005/0261 (COD) | 56 |
| 2006/C 318/11 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb mootorsõidukite tüübikinnitus seoses heitmetega ja sõidukite remonditeabe kättesaadavust ning millega muudetakse direktiivi 72/306/EMÜ ja direktiivi .../.../EÜ" KOM(2005) 683 lõplik — 2005/0282 (COD) | 62 |
| 2006/C 318/12 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal "Sotsiaalturism Euroopas" | 67 |
| 2006/C 318/13 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus struktuurilise ettevõtlusstatistika kohta" KOM(2006) 66 lõplik — 2006/0020 (COD) | 78 |
| 2006/C 318/14 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 91/477/EMÜ relvade omandamise ja valduse kontrolli kohta" KOM(2006) 93 lõplik — 2006/0031 (COD) | 83 |
| 2006/C 318/15 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal "Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile linnakeskkonda käsitleva temaatilise strateegia kohta" KOM(2005) 718 lõplik — SEK(2006)16 | 86 |
| 2006/C 318/16 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ARVAMUS teemal "Põllumajanduse tulevikuväljavaated eriliste ebasoodsate looduslike tingimustega piirkondades (mäestikualad, saared ja äärepoolseimad piirkonnad)" | 93 |
| 2006/C 318/17 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal "Kliimamuutustest tingitud probleemide lahendamine — kodanikuühiskonna roll" | 102 |
| 2006/C 318/18 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal "Loomarümpade kõrvaldamine ja loomsete kõrvalsaaduste kasutamine" | 109 |
| 2006/C 318/19 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal "Nõukogu määruse ettepanek milles sätestatakse erimeetmed siidiusside kasvatamise edendamiseks" (kodifitseeritud versioon) KOM(2006) 4 lõplik — 2006/0003 (CNS) | 114 |
| 2006/C 318/20 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 76/769/EMÜ seoses teatavate elavhõbedat sisaldavate mõteseadmete turustamise piirangutega" KOM(2006) 69 lõplik — 2006/0018 (COD) | 115 |

| | | |
|---------------|---|-----|
| 2006/C 318/21 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile kalapüügisektori majandusliku olukorra parandamise kohta” KOM(2006) 103 lõplik 117 | 117 |
| 2006/C 318/22 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: nõukogu määrus glükoosi ja laktoosi kohta (kodifitseeritud versioon)” KOM(2006) 116 lõplik — 2006/0038 CNS 122 | 122 |
| 2006/C 318/23 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Valgevene kodanikuühiskond”. 123 | 123 |
| 2006/C 318/24 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Sisseränne Euroopa Liitu ja integratsioonipoliitika: koostöö piirkondlike ja kohalike omavalitsuste ning kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel” 128 | 128 |
| 2006/C 318/25 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal: “Euroopa tööõukogud: uus roll Euroopa integratsiooni tõhustamisel” 137 | 137 |
| 2006/C 318/26 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Kodanikuühiskonna osalus võitluses organiseeritud kuritegevuse ja terrorismiga” 147 | 147 |
| 2006/C 318/27 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Tööelu kvaliteet, tootlikkus ja tööhõive globaliseerumise ning demograafiliste muutuste kontekstis” 157 | 157 |
| 2006/C 318/28 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Euroopa kodakondsuse nähtavaks ja tõhusaks muutmine” 163 | 163 |
| 2006/C 318/29 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele — Naiste ja meeste võrdsuslikkuse juhised 2006–2010” KOM(2006) 92 lõplik 173 | 173 |
| 2006/C 318/30 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Üleeuroopalised transpordikoridorid 2004–2006” 180 | 180 |
| 2006/C 318/31 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Euroopa Liidu energiavarustus: energiakandjate optimaalse kombinatsiooni strateegia” 185 | 185 |
| 2006/C 318/32 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel — “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv lipuriigi nõuete täitmise kohta” — KOM(2005) 586 lõplik — 2005/0236 (COD), — “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv laevade kontrolli ja ülevaatusega tegelevate organisatsioonide ja veeteede ametite vastavat tegevust käsitlevate ühiste eeskirjade ja standardite kohta” — KOM(2005) 587 lõplik — 2005/237 (COD), — “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis käsitleb sadamariigi kontrolli laevanduses” — KOM(2005) 588 lõplik — 2005/0238 (COD), — “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2002/59/EÜ, millega luuakse ühenduse laevaliikluse seire- ja teabesüsteem” — KOM(2005) 589 lõplik — 2005/0239 (COD), — “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega kehtestatakse meretranspordi sektoris toimunud õnnetuste juurdluse põhimõtted ja millega muudetakse direktiive 1999/35/EÜ ja 2002/59/EÜ” — KOM(2005) 590 lõplik — 2005/240 (COD), — “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus reisijate meritsi ja siseveekogudel vedajate vastutuse kohta õnnetusjuhtumite korral” — KOM(2005) 592 lõplik — 2005/0241 (COD), — “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv laevaomanike tsiviilvastutuse ja finantstagatiste kohta” — KOM(2005) 593 lõplik — 2005/0242 (COD) 195 | 195 |

| | | |
|---------------|---|-----|
| 2006/C 318/33 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 89/552/EMÜ teleringhäälingutegevust käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta" KOM(2005) 646 lõplik — 2005/0260(COD) | 202 |
| 2006/C 318/34 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Programm GALILEO: Euroopa järelevalveameti edukas rajamine" | 210 |
| 2006/C 318/35 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Komisjoni teatis siseveetranspordi edendamise kohta: "NAIADES" Euroopa integreeritud siseveetranspordi tegevusprogramm" KOM(2006) 6 lõplik | 218 |
| 2006/C 318/36 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Lairibühenduse lõhe ületamine" KOM(2006) 129 lõplik | 222 |
| 2006/C 318/37 | Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 417/2002 topeltpõhja ja -parraste või samaväärsete konstruktsiooninõuete kiirendatud järkjärgulise kasutuselevõtu kohta ühekordse põhja ja parrastega naftatankerite puhul ning tühistatakse nõukogu määrus (EÜ) nr 2978/94" KOM(2006) 111 lõplik– 2006/0046 (COD) | 229 |



II

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

429. ISTUNGJÄRGUL 13.–14. SEPTEMBRIL 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Jätkusuutlik areng tööstuse muutuste liikumapaneva jõuna”

(2006/C 318/01)

14. juulil 2005 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse järgmisel teemal: “Jätkusuutlik areng tööstuse muutuste liikumapaneva jõuna”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööstuse muutuste nõuandekomisjoni arvamus võeti vastu 31. augustil 2006. Raportöör oli hr Siecker ja kaasraportöör hr Činčera.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.–14. septembril 2006 (14. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 98, vastu hääletas 11, erapooletuks jäi 11.

1. osa: Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee järelduste ja soovitude kokkuvõte

A. 2003. aasta jaanuaris võttis EMSK vastu omaalgatusliku arvamuse teemal “Tööstuse muutused: praegune olukord ja väljavaated — üldine lähenemine”. Arvamuse eesmärk oli lisaks tööstuse muutuste kõige pakilisematest küsimustest ja suundumustest ülevaate andmisele rõhutada CCMI rolli ja eelseisvaid töid. Selles kontekstis anti CCMI-le muuhulgas ka järgmised ülesanded:

- analüüsida tööstuse muutusi ja nende põhjuseid majanduskust, sotsiaalsest, territoriaalsest ja keskkondlikust vaatepunktist ning hinnata tööstuse muutuste mõju sektoritele, ettevõtetele, tööjõule, territooriumidele ja keskkonnale;
- otsida ühiseid lähenemisviise, mis soodustavad säästvat arengut [...].

Mainitud arvamus rõhutati ka vajadust siduda konkurentsi- võime Lissaboni strateegiast lähtuvalt säästva arengu ning sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvusega. Lisaks pakuti välja mõiste “tööstuse muutused” töökontseptsioon, mis hõlmas nii ettevõtteid mõjutavaid muutusi kui nende interaktsiooni ümbritseva keskkonnaga.

Seni on CCMI keskendunud peamiselt selle hindamisele, kuidas tööstuse muutused mõjutavad sektoreid, ettevõtteid, töötajaid,

territooriume ja keskkonda. Käesoleva omaalgatusliku arvamuse eesmärk on analüüsida, kuidas säästev areng võiks toimida tööstuse muutuste katalüsaatorina.

B. Eespool viidatud arvamus jõuti järeldusele, et Euroopa tööstussektorit on sageli käsitletud ümberstruktureerimise vaatepunktist, kuid tegemist on hoopis dünaamilisema mõistega. Arimaailm tihedalt seotud Euroopa poliitilise ja sotsiaalse keskkonnaga, milles ta areneb ning mis omakorda mõjutab tööstuse muutuste protsessi. Tööstuse põhjalikud muutused toimuvad põhiliselt kahte moodi: radikaalsete muudatustena ja järkjärgulise kohanemisena. Käesoleva omaalgatusliku arvamuse eesmärk ongi vaadelda, kuidas säästev areng Brundtlandi mõistes (areng, mis rahuldab praegusi vajadusi, seadmata ohtu tulevaste põlvkondade võimalusi oma vajaduste rahuldamiseks) võiks toimida järkjärguliste ja proaktiivsete tööstuse muutuste katalüsaatorina.

C. Arvamus tuuakse eelkõige näiteid energeetikasektorist ja sellega seotud valdkondadest, kuid samasid kirjeldatud protsesse saab kasutada ka mujal. Põhjuseid just selliste sektorite valikuks on mitmeid:

- Brundtlandi sõnastatud säästva arengu määratlus viitab vajadusele liikuda taastuvate loodusvarade kasutamise suunas;

- energeetika on mitmeid sektoreid hõlmav teema;
- selles valdkonnas uute tehnoloogiate kasutuselevõtu kogemusi saab kasutada ka teistes sektorites;
- 25 liikmesriiki impordivad praegu ligikaudu 50 % vajaminevast naftast ja gaasist; see näitaja võib suureneda 70 % ni aastaks 2030, mil komisjoni prognooside kohaselt saab suurem osa tarnijaid kütuse "geopoliitiliselt ebakindlatest piirkondadest".

D. Mis tahes uue tehnoloogia kasutuselevõtmine sõltub uurimis- ja arendustegevusest. Kasutuselevõtu täpse aja paneb paika aga turg. Vahepealse ajavahemiku pikkust võib mõjutada ka poliitika. Tänu tasakaalustatud poliitikameetmetele — subsiidiumid, soodustused, maksud — tegid Rootsi ettevõtted juba varakult algust soojuspumba ning Jaapani ettevõtted päikesekollektori tehnoloogilise arendamisega. Osaliselt just selle tulemusena on need riigid suutnud saavutada turuliidri positsiooni.

E. EMSK kinnitab veel kord, et kõik kolm Lissaboni strateegia sammast on võrdse tähtsusega. Sageli rõhutatakse aga, et keskkonnale ja sotsiaalsetele aspektidele on võimalik tähelepanu pöörata üksnes tugeva ja kasvava majandusega riigis. See on siiski strateegia liiga lihtsustatud selgitus, kuna kehtib ka vastupidine. Kindlasti ei saa rääkida tugevast ja kasvava majandusega riigist, kus on halvad keskkonnanalud või rahulolematu sotsiaalsete tingimustega. Komitee tervitab selles valdkonnas tehtud algatusi, mida on kirjeldatud dokumendi "Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Säästva arengu strateegia läbivaatamisest. Tegevusprogramm" (¹) 2. lisas.

F. Säästev areng ei ole lihtsalt üks paljudest võimalustest; see on ainuvõimalik tegevusviis elamisväärse tuleviku tagamiseks. "Säästvuse" mõiste on ulatuslik ning ei piirdu üksnes keskkonnaga, vaid hõlmab ka majandusliku ja ühiskondliku jätkusuutlikkuse küsimusi. Ettevõtte jätkusuutlikkus on majandusliku jätkusuutlikkuse vorm, mida saab kõige paremini saavutada kasumlikkust säilitades. Euroopa saab sellele kaasa aidata, suurendades uuendustegevuse kaudu konkurentsivõimet ning stimuleerides aktiivse tegevuspoliitika ja mitmesuguste suunatud meetmete toel uurimis- ja arendustegevust (vt Rootsi ja Jaapani näidet).

G. Sotsiaalne jätkusuutlikkus tähendab võimalust elada täisväärtuslikku elu ja saada sissetulekut, samuti rahuldavaid sotsiaalseid tagatiseid neile, kellel niisugune elu võimalik ei ole. EMSK on seisukohal, et Euroopa saab anda selles valdkonnas oma panuse, püüeldes sellise ühiskonna poole, mis võimaldab inimestel säilitada oma kutseoskusi, pakkudes korralikku tööd

ohutus ja eluterves keskkonnas ning tingimustes, kus on ruumi nii töötajate õigustele kui viljakale sotsiaaldialoogile.

H. Keskkonnasäästlik tööstus pakub mitmeid võimalusi majanduskasvuks. Euroopal on mitmetes selle valdkonna sektorites kindel positsioon. Komitee arvab, et säilitamiseks ja arendamiseks oma tugevaid külgi ning saavutamaks sarnast positsiooni ka teistes sektorites peab Euroopa olema ambitsioonikam.

I. Säästvate arengule suunatud tööstuspoliitika aitab kaasa kogu Euroopa majanduse konkurentsivõimele, seejuures mitte üksnes uutes esilekerkivates sektorites, vaid ka traditsioonilistes tööstussektorites. EMSK soovib, et Euroopa Komisjon toetaks sellist poliitikat. Käesolevas arvamuses viidatud näidetest on näha, et hästi kavandatud ja elluviidud toetuskeemid (maksustamise, eritariifide, soodustuste ja reguleerimise kombinatsioonid) uute keskkonnatehnoloogiate kasutuselevõtul aitavad luua turgu sellistele tehnoloogiatele, mida saab edasi arendada juba ilma toetusteta. Toetusmehhanismid peavad olema kindlasti järk-järguliselt kahanevad, kuna riigiabi ei tohiks piirata teiste tööstussektorite rahvusvahelist konkurentsivõimet.

J. EMSK märgib, et subsiidiumid ja toetusmeetmed ei ole alati tõhusad ning võivad ebaõigel kasutamisel tuua endaga kaasa suuri rahalisi kulusid ilma eriliste majanduslike tulemusteta. Subsiidiumid ja reguleerimine peaksid aitama turul toimima hakata ja esimesi edusamme tegema, kuni tehnoloogia on arenenud niikaugele, et võimaldab turul ilma toetusteta püsima jääda. Eduka toetuse võtmesõnad on järgmised:

— õige kestus;

— hoolikas määratlemine;

— järkjärguline kahandamine;

— piisavalt varakult ette teatamine;

— valitsuse ja erasektori vaheline koostöö.

K. Säästev areng ei saa piirduda Euroopaga, kuna sel on globaalne mõõde. Euroopa säästva arengu poliitikal tuleks eraldada vahendid, millega ennetada tööjõu ümbersuunamist teistesse piirkondadesse. Võrdsete tingimuste tagamiseks on vaja kaht paralleelset lähenemisviisi: Euroopa Liidu sisene ja väline. Esimesena mainitu osas tuleks kasutusele võtta sobivad vahendid tagamiseks, et keskkonnakahjulikest tootmisviisidest tulenevad sotsiaalsed ja keskkonnakulud lisataks vastavate toodete hinnale, et edendada maailmakomisjoni aruande "Globaliseerumise sotsiaalne mõõde" põhiideed ILO, WTO, IMFi ja Maailmapanga

(¹) KOM(2005) 658 lõplik, 13.12.2005.

tegevuspoliitikate ühtsuse kohta (vt CESE 252/2005). Mis puutub teise mainitud lähenemisviisi, siis Euroopa Liit peaks rahvusvahelistel aruteludel (eriti WTOs) tegema kõik vajalikud jõupingutused, et tuua rahvusvahelistesse kaubanduskokkulepetesse ka need küsimused, mis ei ole kaubandusega seotud, näiteks peamised sotsiaal- ja keskkonnanormid, et lihtsustada Euroopa konkurentide säästva arengu poliitikate edasiarendamist. Mõnedel riikidel, näiteks Ameerika Ühendriikidel, India ja Hiinal, on Euroopaga võrreldes ebaõiglased majanduslikud eelised, kuna neile ei kehti Kyoto protokollis sätestatud CO₂ heitmete vähendamise kohustus. Selliseid kokkuleppeid tuleb ellu viia globaalselt, kuna kaubandus saab olla vaba üksnes juhul, kui see on ka õiglane.

2. osa: Argumendid arvamuse toetuseks

1. Ülevaade

1.1 Meie majandus põhineb praegu odava energia ja odavate toorainete kättesaadavusel. Need varud ei ole aga lõpmatud ja muutuvad osaliselt just selle tõttu kallimaks. Seepärast tuleb võimalusel läbi viia struktuurilised ja tehnoloogilised muutused; Euroopa Liit peab seejuures osutama abi, nii et Euroopa tööstus tuleks väljakutsega toime. Suurtes kogustes energiat ja tooraineid kasutavad sektorid peavad tulevikus üle minema säästvamatele tootmismeetoditele, et vältida looduslike allikate kurnamist. Siiski on neid sektoreid vaja ka tulevikus, kuna toorainete ja pooltoodete tootmine on majandusliku väärtuse loomise aluseks.

1.2 Vähem säästlikke tootmismeetodeid rakendavad väljastpool Euroopa Liitu tegutsevad konkurendid ei tohi tõrjuda turult eemale rahvusvaheliselt aktiivseid ja säästlikult tootvaid Euroopa energiamahukaid sektoreid. Eeltoodu ennetamiseks peavad kodanikuühiskond ja valitsus tegema koostööd nendes sektorites võrdsete võimaluste loomiseks.

1.3 Suurim meie ees seisev väljakutse on sellise jätkusuutliku ühiskonna areng, mis suudab säilitada tänase heaolu taseme ja on samas võimeline neutraliseerima praeguse tarbimismudeli negatiivseid kaasmõjusid. Eeltoodu üks olulisemaid eeltingimusi on see, et me hakkame rahuldama oma energiavajadusi mõnel muul viisil ning läheme üle teistsugusele, säästvamale tööstusliku tootmise vormile.

1.4 Hädavajalik on minna järk-järgult üle säästvamale ühiskondlikule mudelile. Selleks on mitmeid põhjuseid. Ekspertid on eri arvamusel selles, kui kaua on fossiilsed kütused veel saadaval vastuvõetava hinna eest, ent kõik on ühel meelel, et need aina kahanevad ja muutuvad üha kallimaks. Meie tarbimiskäitumise tulemusena seatakse meid lisaks silmitsi praeguse aja ühe suurima ohuga — kliimamuutustega.

1.5 Kõige parem viis nende peatamiseks on fossiilsete kütuste kasutamise lõpetamine. See aga ei ole lühiajalises perspektiivis saavutatav ei poliitiliselt ega ka majanduslikult. Seega tuleb leida teisi lahendusi, sest midagi peab muutuma. Kui see ei juhtu nii kiiresti kui soovivat oleks, siis peaks see toimuma vähemalt nii kiiresti kui võimalik.

1.6 Kasutades "Trias Energetica" ⁽²⁾ mudelit, millega stimuleeritakse kolmeastmeliselt tõhusamat energiakasutust, võib lähitulevikus alustada säästvama tarbimise ja tootmisega. Need sammud on järgmised:

— vähendada nõudlust energia järele, kasutades energiat tõhusamalt;

— kasutada energia tootmiseks nii palju kui võimalik säästvaid, taastuvaid energiaallikaid;

— rakendada tõhusaid tehnoloogiaid, mis võimaldavad kasutada järelejäänud fossiilseid kütuseid keskkonnasõbralikumalt.

1.7 Selleks et järgida eeltoodud kolme sammu ning hoolitseda ümberlülitumise eest säästvamale tööstuslikule tootmisele, on vaja meetmete paketti. Meetmed peavad põhinema majanduslikel ja strateegilistel kaalutustel. Nende kaalutluste juures esineb vältimatult hetki, kus tuleb teha valikuid teineteisele vastukäivate huvide vahel. Selliseid konflikte ei tohi vältida. Olukordi, kus võivad mõlemad pooled, tuleb siiski ette ning poliitika peab alati olema sellele suunatud; praktikas võib see aga osutada väga keeruliseks. Sel juhul tuleb teatud punktides teha valikuid säästva muutmise võimaluste ja olemasolevate huvide kaitse vahel, arvestades seejuures teatud sektorite loomulikkude edasi- või tagasimineku teiste sektorite arvelt. Need vastuolulised huvid tuleb muuta läbipaistvaks ja nendega tuleb tegeleda.

1.8 Mõiste "jätkusuutlikkus" juures mängivad suurt rolli ka Euroopa ühiskonna majanduslikud, keskkonnavalased ja sotsiaalsed aspektid. Käesolevas arvamuses:

— keskendutakse eelkõige taastuvatele energiaallikatele ning energia- ja toorainetõhususe poole püüdlmisele (peatükid 2 ja 3);

— vaadeldakse säästva arengu võimalusi teatud sektorites (peatükk 4);

— süvenetakse erinevatesse sotsiaalsetesse aspektidesse (peatükk 5).

⁽²⁾ Delfti Tehnikaülikooli poolt välja töötatud jätkusuutliku energiakasutuse mudel.

2. Taastuvad energiaallikad

2.1 Sissejuhatus

2.1.1 Maa võtab igal aastal Päikeselt vastu 3 000 000 eksadžauli energiat. Kogu fossiilsete kütuste varu moodustab 300 000 eksadžauli, mis on 10 % iga-aastasest vastuvõetavast päikesekiirgusest. Kogu energiatarbimine aastas on 400 eksadžauli. Sellest 3 000 000 eksadžaulist kiirgusest moodustab 90 eksadžauli vee-energia, 630 eksadžauli tuuleenergia ja 1250 eksadžauli biomass. Ülejäänud on saadaval päikeseenergiana⁽³⁾. Reaalsuses on niisiis piisavalt taastuva energia allikaid, et meie vajadused katta. Probleem on juurdepääs neile.

2.1.2 Kuna taastuvad energiaallikad ei ole seoses suurte kulude ja sobiva tehnoloogia puudumisega lähitulevikus võimelised rahuldama kasvavat energiavajadust, siis on vaja ka teisi energiaallikaid. Fossiilseid kütuseid on tulevikus võimalik kasutada ka keskkonnasõbralikult, näiteks eraldades ja salvestades CO₂-e, nii et seda ei paisata atmosfääri. CO₂ eraldamise ja salvestamise tehnoloogia areng on täies hoos: tosinkond katseseadet on Euroopas, Põhja-Ameerikas ja Hiinas kas juba käivitamisjärgus või ehitamisel. See tehnoloogia võib hakata end ära tasuma juba aastatel 2015–2020.

2.1.3 Taastuvate energiaallikate toetusmeetmete kestus on ülimalt olulise tähtsusega, kuna nimetatud toetusmeetmete varane peatamine võib ohustada noori ettevõtteid, kuid samas liiga pikk toetusperiood ei ole tõhus. Toetust võib vähendada järk-järgult, kuna tehnoloogia hind langeb seoses teadus- ja arendustegevuse ning mastaabisäästuga. Suur tähtsus on ka toetusmeetmete hoolikale määratlemisel. Lõpuks on oluline ka see, et toetusmeetmetest teavitataks ette, nii et ettevõtetele oleks aega valmistuda uuteks turutingimusteks.

2.1.4 Üha enam tõuseb arutelude keskmesse tuumaenergia, nagu nähtub ka rohelisest raamatust "Euroopa strateegia säästva, konkurentsivõimelise ja turvalise energia tagamiseks"⁽⁴⁾ ning 2006. aasta märtsi Euroopa Ülemkogu samateemalistest järeldustest. Mõningates riikides on enamik rahvastikust tuumaenergia poolt, teistes riikides on aga selle vastu — seda eelkõige tuumajäätmete probleemi tõttu⁽⁵⁾. Sellele vaatamata jääb tuumaenergia siiski veel pikaks ajaks hädavajalikuks, et oleks rahuldatus kiiresti kasvav nõudlus energia järele, kuna tegu on heitmevaba energiaallikaga ja kuna vastav jäätmete hulk on toodetud energia kogusega võrreldes väike. Pikas perspektiivis võib tuumasüntees pakkuda lahenduse tuuma lõhustamisega seotud negatiivsetele aspektidele.

⁽³⁾ Allikas: Energie Centrum Nederland (Hollandi Energiakeskus), www.ecn.nl.

⁽⁴⁾ KOM(2006) 105 lõplik, 8.3.2006.

⁽⁵⁾ Eurobaromeeter nr 227 (on nuclear energy and waste, juuni 2005) ja nr 247 (Attitudes towards Energy, jaanuar 2006).

2.1.5 Siinkohal olgu mainitud, et vee-energiale ei ole pühenud eraldi peatükki, kuna kõnealune tehnoloogia (erinevalt loodetest saadavast energiast) on juba täielikult omaks ja kasutusse võetud. Teema käsitlemata jätmise ei tähenda aga, et tegu ei ole ülimalt olulise säästva energia allikaga.

2.2 Biomass

2.2.1 Biomass on kogu orgaaniline materjal, mis pärineb spetsiaalselt energia tootmise eesmärkidel kasvatatavatest taimedest ja puudest. Selleks kasutatakse puitu ja kiirelt kasvavaid taimi, mille saagikus hektari kohta on kõrge. Biomassina kasutatakse ka põllumajanduse, mille peamine toodang on toit, kõrvalsaaduseid. Selle näitena võib nimetada õlgi ja peedipealseid. Biomassivooge saadakse ka tootejääkidest, näiteks jäätmed, mis tekivad istanduste hooldamisel ning kodumajapidamistes, ettevõtetes ja tööstuses (nt aedviljade, puuviljade ja aiajäätmed, tormimurru puit, sõnnik, setted, saepuru ja kakaoubade koored).

2.2.2 Biomassi on (osaliselt) võimalik kasutada fossiilsete kütuste asendamiseks. Fossiilsete kütuste baasil toodetud energia kasutus on 400 eksadžauli aastas. Biomassist on võimalik aastas toota 1250 eksadžauli energiat. See ei tähenda aga, et ümberlülitumine on võimalik kohe. Olemasolevate tehnoloogiate baasil on praegu võimalik toota biomassist 120 eksadžauli energiat. Maailmas kasutatakse praegu biomassienergiat 50 eksadžauli⁽⁶⁾. Biomassi kütustena kasutamise piiratud kasvu on võimalik saavutada peatselt, ent selle potentsiaali kasutamiseks on vaja läbimurret tehnoloogia vallas.

2.2.3 Mitmed algatused on juba viinud paljutõotavate tulemusteni. Austrias on biomassi kasutamine kaugkütte eesmärkidel viimase kümne aasta jooksul kasvanud kuus korda ja Rootsis kaheksa korda. Ameerika Ühendriikides põhineb enam kui 8000 MW installeeritud tootmisvõimsusest biomassi kasutamisel. Prantsusmaal toodetakse 5 % kütmiseks kasutatavast soojusest just biomassist. Soomes ulatub bioenergia osakaal juba 18 %-ni kogu energiatootmisest ja eesmärk on tõsta see 28 %-ni aastaks 2025. Brasiilias toodetakse sõidukikütuseks suures ulatuses etanooli, hetkel kasutab 40 % autodest, mis ei kasuta diiselkütust, sõitmiseks etanooli⁽⁷⁾.

2.2.4 Biomassi kasutamise arendamine on oluline mitmest vaatepunktist:

- a. Keskkonnapoliitika: biomassi kui taastuva materjali elutsüklil ei avalda mõju CO₂ ja SO₂ heitmetele. Biomassi laiaulatuslikul kasutamisel on võimalik ka sulgeda mineraalide ja lämmastikuringlust.

⁽⁶⁾ Allikas: Energie Centrum Nederland (Hollandi Energiakeskus), www.ecn.nl.

⁽⁷⁾ www.worldwatch.org.

- b. Põllumajanduspoliitika: osal Euroopa põllumajanduspinnast ei toimu tootmist. Hinnanguliselt on võimalik biomassi tootmiseks (materjalide, toorainete ja energia allikana) võtta kasutusse 200 miljonit hektarit põllumajanduspinnast ja 10 kuni 20 miljonit hektarit marginaalse tootmisvõimalusega pinnast. Vajadust laialdasema põllumajandustootmise järele tuleb vaadelda Euroopa väärtuslike maastike säilitamise vajaduse taustal, et saavutada ELi eesmärgiks olev bioloogilise mitmekesisuse vähenemise peatamine ning hoolitseda selle eest, et kaitse alla võetaks piisavalt palju looduslikke alasid. Seejuures ei tohi kunagi unustada tasakaalu.
- c. Sotsiaalpoliitika: ülemaailmses plaanis luuakse ühe megavati installeeritud tootmisvõimsuse kohta 11 uut töökohta. Kui Euroopas kasvab biomassi kasutamine energiaallikana 4 %-liselt energiavajaduselt 2003. aastal umbes 10 %-lise vajaduseni aastaks 2010⁽⁸⁾, siis võib see endaga kaasa tuua 160 000 uue töökoha loomise.
- d. Regionaalpoliitika: biomassi on võimalik kasutada kui detsentraliseeritud energiaallikat, kus ümbermuundamine toimub tootmise lähedal ja kasutatakse väikeseid elektrijaamu. See võib kaasa aidata ühiskondlikule stabiilsusele piirkondlikul tasandil, seda eelkõige majanduslikult mahajäänud piirkondades.
- e. Rohelise energia tootmise nõue: vastavalt Euroopa liidu direktiivile peavad elektrienergiatootjad tootma teatud osa elektrist taastuvate energiaallikate baasil. Selle osa suurus on eri riikides erinev, kuid seda suurendatakse pidevalt. Kehtestatud piiri mittejärgimise puhuks on ette nähtud karistus (või subsidiumidest ilma jätmine). Kahtlemata aitab elektri tootmine biomassi baasil — nii eraldi kui koos söepõletusega — kaasa eesmärkide saavutamisele rohelise elektrienergia tootmisel.

2.3 Tuuleenergia

2.3.1 Kogu maailmas on tuuleenergia potentsiaal teoreetiliselt kaks korda suurem kui eeldatav elektrienergia vajadus aastal 2020. Selline potentsiaal ja selle üha paranev konkurentsipositsioon (tänu edasi arenevale tehnoloogiale) muudab tuuleenergia fossiilsete kütuste oluliseks asendajaks. Siiski ei saa tuuleenergia oma ebastabiilsuse tõttu mitte kunagi täita täielikku energiavajadust.

2.3.2 Viimastel aastakümnetel on tuuleenergia kasutamiseks rajatud käitiste hulk märkimisväärselt kasvanud. Kommertseesmärkidega turbiinide võimsus on kasvanud 10 kilovatitil (rootori diameeter 5 m) kuni üle 4 500 kilovatini (rootori diameeter enam kui 120 m)⁽⁹⁾. Viimasel kaheksal aastal on installeeritud tuuleenergiavõimsus kasvanud aastast enam kui 30 %⁽¹⁰⁾. Euroopa tuuleenergiaorganisatsiooni EWEA ennustuste põhjal on 2020. aastal tuulevõimsus üle kogu maailma piisav, et rahu-

ldada 12 % elektrivajadusest. See tähendab tuuleenergia kasvu 31 gigavatitil 2002. aasta lõpus 1260 gigavatile aastal 2020 — 23 %-line kasv aastas. Turu liidrid ja samas kõige suuremad eksportijad on Ühendkuningriik, Taani ja Saksamaa, kõige olulisemad eksporditurud on Hiina, India ja Brasiilia. Olukord hakkab muutuma Hiinas, kus tuuleenergiatööstus kasvab kiiresti. Võrreldes 2004. aastaga kasvas Hiinas tuuleenergia tootjate arv 2005. aastal 60 %. See tähendab, et Euroopa tuuleenergia tootmisega tegelevat tööstust ootab ees sama, mis sai osaks päikese-paneelide tootvale tööstusele, ning nad kaotavad Hiina konkurentidele suured turuosad.

2.3.3 Tuuleenergiasektor on majanduslikult ikka veel osaliselt sõltuv erinevatest toetusmeetmetest. Kõige olulisem on hind, mille tootjad võivad saada, kui nad müüvad energiat võrku, koos hinnataseme tagamisega järgmiseks 10–20 aastaks. Tänu nendele meetmetele on tuuleenergiasektor mõnedes liikmesriikides kiirelt kasvav ettevõtlusvaldkond. Puuduseks on, et need meetmed viivad suurte, tsentraliseeritud ja suurt kasumit tootvate tuuleenergiaparkide loomiseni, selle asemel, et tuua kaasa väikese ulatusega, väikeste ja detsentraliseeritud tuuleenergiakeskuste loomine. Avalik arvamus pöörduv järjest enam sellise laiaulatusliku arengu vastu. Loomulikult peab ka tuuleenergia olema lõpuks võimeline toime tulema iseseisvalt, niisiis ilma subsidiumide ja eritariifideta.

2.3.4 Tuuleenergia positsiooni tugevdamiseks on vaja teha pingutusi uurimis- ja arendustegevuse valdkonnas, mille eesmärgiks oleks tuuleenergia konkurentsipositsiooni edasine parandamine. Samuti tuleb jätkuvalt pöörata tähelepanu õigussuunistele ja poliitilistele sihtidele. Olulised väljakutsed on muu hulgas tuuleenergiaparkide jaoks uute asukohtade kasutuselevõtmine merel ja tuuleenergia kasutamise teel seisvate ebakindluste kõrvaldamine.

2.3.5 Tuuleenergia kasutamise arendamine on oluline mitmest vaatepunktist:

- a. Keskkonnapolitiitika: tuuleenergia on säästev energialiik, millega ei kaasne ei CO₂ ega mõne muu kahjuliku aine heitmed. Tuuleenergia olemasolu on vahelduv, ent samas väga suur.
- b. Sotsiaalpoliitika: 2002. aastal oli tuuleenergia panus tööhõivesse 20 töökohta ühe megavati installeeritud võimsuse kohta. Tänu kogemuste omandamisele turbiinide kavandamisel, tootmisel ja paigaldamisel ei suurene tööhõive proportsionaalselt, ent eelduste kohaselt väheneb see 2020. aastaks 9,8-le töökohale installeeritud võimsuse kohta. Sellega seoses kasvab tööhõive tuuleenergiatööstuses umbes 114 000-lt töökohalt 2001. aastal 1 470 000-le töökohale aastal 2020⁽¹¹⁾.

⁽⁸⁾ Komisjoni teatis "Biomassi tegevuskava", SEC(2005) 1573.

⁽⁹⁾ Allikas: Energie Centrum Nederland (Hollandi Energiakeskus), www.ecn.nl.

⁽¹⁰⁾ Allikad: www.ewea.org ja www.wind-energie.de.

⁽¹¹⁾ Allikas: Energie Centrum Nederland (Hollandi Energiakeskus), www.ecn.nl.

c. Regionaalpoliitika: tänu toetusmeetmetele arendatakse tuuleenergiat suurtes tsentraliseeritud tuuleenergiaparkides. Selliste parkide tulusus muudab need investoritele ligitõmbavaks. Avalik arvamus pöörduv üha enam nende ulatuslike arengute vastu ja toetab väikese ulatusega, väikseid ja detsentraliseeritud tuuleenergiakeskuste loomist.

2.4 Päikeseenergia

2.4.1 Päikeseenergiat on võimalik kasutada kahel viisil: päikesesoojus ruumide ja vee kütmiseks ning päikeseenergia kasutamine elektri tootmiseks⁽¹²⁾. Päikeseenergia põhinevad küttesüsteemid on suhteliselt lihtsad ja odavad ning neid kasutatakse kütmiseks paljudes riikides.

2.4.2 Kõige olulisem motiiv päikeseenergia laiaulatusliku kasutamise poole püüdlisel on asjaolu, et päike on ammendamatu taastuva energia allikas. Päikeseenergiast süsteemidel on üle kogu maailma väga suur potentsiaal ja need on väga keskkonnasõbralikud, juhul kui need on korralikult planeeritud ja ehitatud.

2.4.3 Päikeseenergiat saab rakendada peaaegu kõigis maailma kohtades ja seda on võimalik kasutada paljudel erinevatel viisidel: alates väikestest süsteemidest kõrvalistes paikades kuni üle majade katustel asuvate süsteemide ja suurte päikeseenergia-elektrijaamadeni.

2.4.4 Päikese jõul töötavad küttesüsteemid on laialt levinud. Nende kõige suurem turg on Hiina, eelkõige seetõttu, et seal puudub infrastruktuur gaasi ja elektri tarnimiseks maapiirkondades. Sellistel juhtudel on päikeseküttesüsteemid kõige tõhusam lahendus. Teine suur turg on Türgi. Ajavahemikus 2001–2004 kasvas kogu maailmas päikesekollektorite müük aastas 10–15 %. Hiina kanda jäi 78 % kogu maailma toodangust, Türgile 5,5 %.

2.4.5 Euroopas asuvad päikeseküttesüsteemide peamised turud Saksamaal, Austrias, Hispaanias ja Kreekas. Saksamaa ja Austria valitsused eraldavad selliste süsteemide paigaldamiseks finantstoetuseid. Hispaanias on teatud piirkondades taoliste süsteemide paigaldamine uutesse hoonetesse kohustuslik. Tänu toetusmeetmetele on Saksamaa ja Austria suure edumaaga päikeseküttesüsteemide kõige suuremad tootjad Euroopas ning nad annavad 75 % Euroopa toodangust. Selline tootmine ei ole aga kaugeltki võrreldav samasuguste süsteemide toodanguga Hiinas. Euroopas toodeti 0,8 miljonit m², samas kui Hiinas 12 miljonit m². Selle kõige olulisem põhjus on tõsiasi, et Hiina valitsus sai juba varases staadiumis aru päikeseenergia olulisusest ja stimuleeris nende süsteemide tootmist majanduslikes viisaastakuplaanides erinevate meetmetega.

2.4.6 Vaatamata päikeseenergia ammendamatu iseloomule katab see kõigest väga väikese osa meie vajadustest. Eeltoodu tuleneb tõsiasiast, et päikeseenergia tootmise kulud on veel

märkimisväärselt kõrgemad kui gaasi- või söeküttega töötavate jaamade kulud. Et tulla välja väikese käibe ja kõrgete hindade surnud ringist, tuleb kasutada võimalikult palju just päikeseenergiat, sest siis tekib tootmisel ja installeerimisel oluline mastaabisääst. Alles siis saab ka tehnoloogiat edasi uuendada ja täiustada.

2.4.7 Lisaks nõuab energia tootmine suhteliselt väikeste üksuste abil (mille tootlikkus on pealegi kõikuv — päikesest sõltuv) teistsugust lähenemist energiaproblematikale kui me seda praegu tunneme. Ümberlülitumine päikeseenergiale on protsess keskpikas perspektiivis, ent on siiski ülimalt oluline, et kõnealuse valdkonna arengut tugevalt toetataks.

2.4.8 Kuigi fotogalvaaniliste kollektorite (PV) turg kasvab kiiresti, on siiski vaid kolm suurt turgu: Jaapan, Saksamaa ja California. Need kolm (osa)riiki toodavad 80 % ülemaailmsest päikeseenergiast süsteemide toodangust. Seda stimuleeritakse kõrgete toetuste abil ja makstes eraisikutele korralikku hinda sel viisil toodetud elektri eest. Ülemaailmselt toodeti 2004. aastal päikesekollektorite abil 1150 MW võimsust. Kui sellele lisada ligikaudu 3000 MW, mis oli installeeritud juba 2003. aasta lõpuks, kasvas koguvõimsus 2005. aastaks kuni umbes 4500 MW-ni.

2.4.9 Jaapani turg loodi 1994. aastal toetusprogrammi abil, mille raames eraldati kuni 50 %-lisi toetusi. Igal aastal vähenesid toetused 5 % võrra; 2004. aasta oli programmi viimane aasta, kus toetused ulatusid vaid veel 5 %-ni. Kuna kõnealune programm lõi suure nõudluse, võis Jaapani majandus lõigata kasu mastaabisäästust: hinnad vähenesid igal aastal 5 %, tänu millele tarbijahind jäi stabiilseks. Vaatamata sellele, et toetusi nüüd enam ei maksta, kasvab kõnealune turg kasv aastas endiselt umbes 20 %. Selline stabiilne nõudlus võimaldas Jaapani ettevõtetel investeerida teadus- ja arendustegevusse ning uutesse tootmistehnikatesse. Tänu sellele on Jaapani käes hetkel pea 53 % maailmaturust.

2.4.10 Saksamaa on alates 1999. aastast teinud läbi samasuguse arengu, ent on umbes viie aasta võrra Jaapanist maas. Kombinatsioon madala intressiga laenudest, toetustest ja stabiilsetest tarnehindadest elektrivõrku hoolitsesid PV-turu tugeva kasvu eest. Juba 2001. aastal mõõdu Saksamaa Ameerika Ühendriikidest installeeritud võimsuse osas. Kohalikud tootjad võisid areneda ja nüüdseks tuleb pool Euroopa toodangust (13 % maailmatoodangust) Saksamaalt. Uue toetusprogrammi algus 2004. aastal, mis hoolitses stabiilsete ostuhindade eest järgmiseks 20. aastaks, andis uue impulsi. Saksa turg on nüüd kõige kiiremini kasvav turg maailmas ning kasvas 2004. ja 2005. aastal pea 40 %. Nii suur sisemine nõudlus hoolitseb selle eest, et Saksamaa ettevõtted võivad oma tooteid arendada ja saavad peagi võimaluse eksportimiseks, kui Saksa turg on küllastunud.

⁽¹²⁾ Vt lisa I.

2.4.11 Päikeseenergia kasutamise arendamine on oluline mitmest vaatepunktist:

- a. Keskkonnapoliitika: päikeseenergia on puhas energialiik, millega ei kaasne ei CO₂ ega mõne muu kahjuliku aine heitmed. Maale jõuab igal aastal päikeselt 3 000 000 eksadžauli energiat. Võrdluseks: Kogu fossiilsete kütuste varu moodustab hinnanguliselt 300 000 eksadžauli.
- b. Sotsiaalpoliitika: päikeseenergia arendamine annab tööd ettevõtetele, mis tegelevad päikeseenergiasüsteemide loomise, täiustamise, tootmise ja installeerimisega. Samas kaovad mitmed töökohad, kuna vaja on väiksemaid tsentraliseeritud jõujaamu.
- c. Regionaalpoliitika: päikesesoojust on võimalik kasutada kõrvalistes, vaestes kohtades, kus puudub infrastruktuur energia tarnimiseks. See on odav lahendus majade ja veetrassi vee soojendamiseks.

2.5 Geotermiline energia

2.5.1 Geotermilist energiat on maasoojuspumpade abil võimalik kasutada hoonete kütmiseks ja jahutamiseks. Need pumbad kasutavad üksnes murdosa gaasi- või elektrikogusest, mida tarbivad tavapärased kliimaseadmed. Kütmiseks (või jahutamiseks) vajalik energia ammutatakse ümbrusest (õhust, veest või pinnasest) ⁽¹³⁾.

2.5.2 Maasoojuspumpade suurimad turud on Ameerika Ühendriigid, Jaapan ja Rootsi, mille kanda langeb 76 % kogu installeeritud võimsusest. Neile järgnevad Hiina, Prantsusmaa, Saksamaa, Šveits ja Austria. Euroopa turg on kasvanud 40 000-lt seadmelt 1997. aastal 123 000-le seadmele aastal 2004. Maasoojuspumpasid toodetakse ja paigaldatakse eelkõige riikides, kus seda toetatakse riigi poolt suurel määral nii rahalistele kui teistele meetmetele abil.

2.5.3 Sellise lähenemise hea näide on Rootsi. Rootsi valitsus toetas möödunud sajandi 90-ndatel aastatel maasoojuspumpade kasutamist rahaliste toetuste, finantssoodustuste ja reklaamikampaaniatega. Ent maasoojuspumpade kasutamisele aitasid kaasa ka ehitussektori uued õigusaktid, milles kirjeldati täpselt, kui kõrge võib olla küttesüsteemi temperatuur.

2.5.4 Sel viisil rajati turg, tänu millele sai Rootsis areneda maasoojuspumpade tootmine. Rootsis on nüüdseks kõrgelt arenenud maasoojuspumpade tööstus, mille kolm suurt osalist on tegevad ka rahvusvahelisel turul. Sektor rahuldab enam kui 50 % Euroopa nõudlusest. Rootsi soojuspumbaturg on nüüd impordist sõltumatu. Kasutusel olevate soojuspumpade arv kasvab pidevalt ka ilma riigipoolsete toetusmeetmeteta. Enam kui 90 % Rootsi uusehitistest on standardselt varustatud maasoojuspumbaga.

⁽¹³⁾ Vt lisa II.

2.5.5 Samasugune areng toimus Austrias, kus piirkondlikud omavalitsused eraldasid maasoojuspumpade soetamiseks ja paigaldamiseks toetusi kuni 30 % kulude ulatuses. Austrias on hetkel seitse maasoojuspumpade tootmisega tegelevat firmat. Mõlemas riigis hoolitsesid rahalised otsetoetused kombinatsioonil spetsiifiliste ehituseeskirjade ja reklaamikampaaniatega selle eest, et maasoojuspumpade tööstus oli võimeline arenema sel määral, et on nüüd võimeline toime tulema ilma valitsuse toetuseta.

2.5.6 Geotermilise energia kasutamise arendamine on oluline mitmest vaatepunktist:

- a. Keskkonnapoliitika: geotermiline energia on ammendamatu, puhas ja säästlik energiaallikas. Geotermilise energia potentsiaal on tohutu: maakoore välimised kuus kilomeetrit sisaldavad sellise koguse termilist energiat, mis on ümber arvatades enam kui 50 000 korda nii suur kui maailma kõigist nafta- ja gaasivarudest saadav energia ⁽¹⁴⁾.
- b. Sotsiaalpoliitika: geotermilise energia arendamine annab tööd ettevõtetele, mis tegelevad geotermilise energia süsteemide loomise, täiustamise, tootmise ja installeerimisega. Samas kaovad mitmed töökohad, kuna vaja on väiksemaid tsentraliseeritud jõujaamu.
- c. Regionaalpoliitika: geotermiline energia pakub odava lahenduse kõrvalistes, ilma energeetika infrastruktuurita piirkondades elavatele inimestele kütmiseks ja vee soojendamiseks. Geotermilise energia tarbimiseks on vaja elektrit, ent seda tundub vähem, kui läheks vaja majade ja veetrassi vee kütmiseks üksnes elektriga.

3. Toorainetõhusus

3.1 Lõplik ei ole mitte üksnes fossiilsete kütuste baasil toodetava energia hulk; ka tööstuslikuks tootmiseks vajalike metalli sisaldavate, mineraalsete ja bioloogiliste toorainete varud ei ole lõpmatud ⁽¹⁵⁾. Tööstusriikides kasutatakse väga palju tooraineid. 20 % maailma elanikkonnast tarbib enam kui 80 % kõigist toorainetest.

3.2 Selline tarbimismudel ei ole ühildatav meie kasutuses olevate varude säästliku kasutamisega. Lähtudes eeldusest, et tooraine varud on meie ühine pärand ja et sellele ligipääs on (nii praegu kui tulevikus) on üldine ja võõrandamatu inimõigus, peaks Euroopa vähendama oma nõudlust toorainele neljandikuni 2050. aastaks ja kümnendikuni 2080. aastaks ⁽¹⁶⁾. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on rahul selles valdkonnas tehtud algatustega, nagu näiteks dematerialiseerimine ja keskkonnatehnoloogia tegevusprogramm (ETAP).

⁽¹⁴⁾ Allikas: Informatiecentrum Duurzame Energie.

⁽¹⁵⁾ Vt EMSK arvamus pealkirjaga "Euroopa tööstuse toorainetarustusega seotud riskid ja probleemid".

⁽¹⁶⁾ Review of the European Sustainable Development Strategy.

3.3 Lõppkokkuvõttes kujutavad kõik tooted endast keskonna kahjustamist — kas siis tootmise, kasutamise või elutsükli lõpul kõrvaldamise näol. Tsüklil on palju faase: tooraine saamine, toote disainimine, tootmine, kokkupanek, turustamine, levitamine, müük, tarbimine ja kõrvaldamine. Iga faasiga on seotud erinevad osalejad: disainerid, tootjad, müüjad, tarbijad jne. Integreeritud tootmispoliitika eesmärgiks on parandada nende faaside vahelist koordineeritust (nt arvestades disainimisfaasis optimaalsete taaskasutusvõimalustega) ja panustades toote keskkonnasõbralikkusesse kogu tema elutsükli jooksul.

3.4 Kuna tegemist on nii paljude erinevate toodete ja osalejatega, siis pole võimalik rakendada üht universaalset meetet, mis lahendaks kõik probleemid. Vaja on tervet rida vahendeid, nii vabatahtlikke kui kohustuslikke. Neid tuleb rakendada tihedas koostöös avaliku ja erasektoriga ning kodanikuühiskonnaga.

3.5 Ka tarbijaorganisatsioonid peavad etendama senisest aktiivsemat ja toetavamast rolli. Siiani on paljud kõnealused organisatsioonid keskendunud vaid võimalikult parema toote saamisele võimalikult madala hinnaga. Praktikas tähendab see seda, et tootmine ei toimu kõige säästvamal viisil.

3.6 Soojuse ja elektri koostootmine

3.6.1 Elektri tootmisel vabaneva soojuse kasutamine kujutab endast energiakasutuse tõhususe suurt paranemist, seda vaata-mata tehnilistele piirangutele, mis eksisteerivad seoses suure vahemaaga soojuse tootmise koha (tööstuspiirkond) ja selle tarbimise koha vahel (elamupiirkond), mille tõttu on energiakadu suur. Väga väikseid soojuse ja elektri koostootmise süsteeme saab eelkõige kasutada, et rahuldada hoone termilist vajadust, tootes elektrit lisatootena. Teisalt on võimalik luua ka tooteid, mis on esmajoonel suunatud elektrivajaduse rahuldamisele ja annavad soojust lisatootena. Siiani on kõige enam müüdnud soojusel põhinevaid väga väikeseid soojuse ja elektri koostootmise süsteeme, kuigi kütuselemente kasutatakse tihedamini elektrinõudluse rahuldamiseks.

3.6.2 Soojuse ja elektri koostootmise tehnoloogia võimaldab vältida eeltoodud piirangut ja pakub samas Euroopa tööstusele majandusliku väljakutse. Soojuse ja elektri koostootmist kasutatakse eelkõige elamute ja kaupluste kütmiseks ning lisatootena annab see elektri. 2004. aastaks oli installeeritud umbes 24 000 ühikut. Sellist soojuse- ja elektri koostootmise tehnoloogiat saab kasutada erinevate energiaallikate puhul. Kõige paljutootavam näib soojuse ja elektri koostootmine vesinikutehnoloogia (kütuseelementid) baasil, ent seda tehnoloogiat tuleb veel edasi arendada.

3.6.3 Tänu soojuse ja elektri koostootmise kütiste lõpptarbijatele suunatud toetustele on Jaapan kõnealuse tehnoloogia arendamisel jõudnud kõige kaugemale, seda ka tänu autotööstuse tugevale toetusele kütuseelementide tehnoloogiale. Jaapani valitsus soovib, et Jaapani tööstus saavutaks kütuseelementide tehnoloogia arendamisel juhtiva positsiooni, nii nagu ka päikeseenergia puhul. Seetõttu stimuleerib ja rahastab Jaapan teadus- ja arendustegevust ning eraldab lõpptarbijatele toetusi seadmete soetamiseks turu arengu varases staadiumis.

3.6.4 Soojuse ja elektri koostootmise arendamine on oluline mitmest vaatepunktist:

- a. Keskkonnapoliitika: tegemist on odava ja säästliku energiaallikaga. Lisaks on soojuse ja elektri koostootmine keskkonnasõbralik: selle abil toodetud kuuma vee ja elektri tootmise tulemusel eraldub 20 % vähem CO₂-e.
- b. Sotsiaalpoliitika: soojuse ja elektri koostootmise arendamine annab tööd ettevõtetele, mis tegelevad soojuse ja elektri koostootmise süsteemide loomise, täiustamise, tootmise ja installeerimisega. Samas kaovad mitmed töökohad, kuna vaja on väiksemaid tsentraliseeritud jõujaamu.

4. Säästva arengu aspektid teatud sektorites

Taastuva energia tehnoloogia alase teadus- ja arendustegevusega seotud sektorite kasv näitab, et säästva arengu valdkonnas on märkimisväärsed majanduslikke võimalusi. Neid võimalusi pole mitte ainult sektorites, kus säästvaid tehnoloogiaid otseselt välja töötatakse, vaid ka seal, kus uusi tehnoloogiaid rakendada tuleb.

4.1 Transport

4.1.1 Transpordisektor on üks suuremaid, mis kasutab fossiilkütuseid. Selles sektoris on paljutootavaid võimalusi energia säästvaks kasutamiseks, nagu näitavad CARS 21 arvukad kasulikud soovitusel (¹⁷). Peale selle avab linnaarengu ja infrastruktuuride parem planeerimine ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia intensiivsem kasutamine väljavaateid transpordi tõhususe parandamiseks. Koos sisepõlemismootorite tehnoloogia edasise täiustamisega toob see kaasa olulise energiasäästu. Lühemas perspektiivis on ka paljutootavaid võimalusi hakata osaliselt kasutama teisi kütuseid, nagu näiteks maagaas või biomassienergia. Pikemas perspektiivis pakub huvitavaid võimalusi vesinik. Praegu arendatav hübriidtehnoloogia on samuti paljulubav vahepealne lahendus.

4.1.2 Biomassienergia maksimaalset potentsiaalset turuosa hinnatakse 15 %-le. Euroopa Liit on seadnud eesmärgiks 6 %-lise turuosa saavutamise aastaks 2010. Biomassist suures mastaabis energia tootmise esialgne pilootprojekt juba käib.

(¹⁷) CARS 21 High Level Group: *Competitive Automotive Regulatory System for the 21st Century* (konkurentsivõimelise autotööstuse reguleerimise süsteem 21. sajandiks).

4.1.3 Maagaas tekitab vähem CO₂ heitmeid kui bensiin (-16 %) ja diisel (-13 %) ning võiks soodsa maksustamiskorra puhul hõlmata suuremat turuosa. Nii kujuneks välja nii tootjatele kui kasutajatele stabiilne turg. Vastav tehnoloogia on juba olemas. Võimalused on eriti suured seoses linnade ühistranspordiga, kuna see võimaldaks gaasitanklate optimaalset kasutamist. Aastaks 2020 oleks võimalik saavutada 10 %-line turuosa. ⁽¹⁸⁾

4.1.4 Teiste riikide (eelkõige Brasiilia) näidetest on näha, et niisugust turuosa ei ole võimalik saavutada üksnes biokütuse kättesaadavust tagades. Vaja on toetavaid poliitikameetmeid — nagu maksusoodustusi, sihipärast seadusandlust, reguleerimist ja edendamist —, et aidata tarbijatel teist liiki kütuse kasutamisele üle minna.

4.1.5 Medali teine pool on see, et keskkonna aspektist tundlikelt aladelt (nt palmiõli Kagu-Aasias) saadud biokütused võivad kaasa tuua ulatusliku vihmametsade hävitamise, kuna need asendatakse palmiistandustega. Maailmas on teadaolevalt 23 suurt ökosüsteemi, millest 15 on rikutud või rängalt saastatud, nagu ilmneb ühest ÜRO hiljutisest uurimisest.

4.2 Ehitus

4.2.1 Ehituses — nt elamumajanduses — on tohutu potentsiaal säästvate tehnikate kasutamiseks. Juba on võimalik ehitada väikeste lisakuludega maju, mille energiavajadus on olematu, eelkõige võttes arvesse seda, et kõiki lisakulusid tasakaalustab energiakokkuhoid. Sel viisil ehitamine on keskmiselt 8 % kulukam kui traditsiooniliste ehitusmeetoditega. Mastaabisääst saaks viia selle vahe kümne aastaga 4 %-ni. Üks maailma kuulsaimaid arhitekte Norman Foster on öelnud, et kui vaadata hoone kogukulusid 25-aastase perioodi jooksul, siis tegelikud ehituskulud moodustavad neist vaid 5,5 %. Ehitise asustamise kulud (energia, suuremad ja väiksemad hooldustööd, hüpoteegi/rendi intressimäärad) moodustavad samal ajavahemikul kogukuludest kuni 86 %. Nii et kuigi säästval viisil ehitamine võib küll lühemas perspektiivis kallimaks osutuda, siis on see keskpikas ja pikas perspektiivis oluliselt odavam.

4.2.2 Saksamaal ja Austrias areneb energiatõhus ehitamine kiiremini kui ülejäänud Euroopas. Passiv Haus Instituut Saksamaal on tellinud majaprojekte, mis kasutavad väga vähe energiat, kombineerides päikeseenergiat tõhusa õhukindla isolatsiooniga. Seda tüüpi maju on ehitatud Saksamaal üle 4000 ja Austrias üle 1000. Sama põhimõtet kasutatakse järjest rohkem ka ärihoonetes ehitamisel.

4.2.3 Freiburgi linnavalitsus kehtestas uued reeglid energiatõhusa ehituse jaoks. Nimetatud reeglid on lahutamatu osa igast

rendi- ja ostu-müügilepingust, mis kohalik omavalitsus ehitusfirmade ja kinnisvaraarendajatega sõlmib. Sel viisil kasutab kohalik omavalitsus optimaalselt oma seaduslikke volitusi edendada energiatõhusust laiemas ulatuses. Kõnealused kokkulepped sätestavad, et kõik kohalikult omavalitsuselt renditud või ostetud maal teostatavad ehitustööd peavad olema läbi viidud kooskõlas energiatõhususe suunistega; ehitised tuleb projekteerida nii, et saaks päikeseenergiat maksimaalselt ära kasutada ja katused peavad sobima päikesekollektori paigaldamiseks. Piirkondades, kus ehitised on nii projekteeritud, on võimalik sooja vee pealt säästa 40 %.

4.3 Tööstus

4.3.1 Komitee tervitab komisjoni lähenemist tööstuspoliitikale, mis võtab arvesse säästva arengu aspekte, nagu sätestatud komisjoni teatises pealkirjaga "Ühenduse Lissaboni kava elluviimine": Raampoliitika ELi tootmise tugevdamiseks — süvendada integreeritumat lähenemisviisi tööstuspoliitikale ⁽¹⁹⁾. Lissaboni eesmärkide saavutamine eeldab Euroopa tööstuse konkurentsivõimelisust. Seetõttu tervitab komitee konkurentsivõimet, energia- ja keskkonda käsitleva kõrgetasemelise töörühma loomist, mis on üks seitsmest suuremast valdkonnaülesest poliitilisest algatusest, mis on kavandatud suurendama sünergia erinevate poliitikaalvdkondade vahel konkurentsivõime kaalutlusi silmas pidades. Komitee tervitab samuti jõupingutusi, mida Euroopa tööstus ise selles valdkonnas teeb.

4.3.2 Praegusel hetkel on tööstus suurel määral sõltuv fossiilsetest kütustest. Sellegipoolest võimaldab elektrilise protsessi valik igat tüüpi primaarenergiaallikate kasutamist, kusjuures enamikel juhtudel tähendab see samal ajal energiasäästu ⁽²⁰⁾. On ka võimalusi jääenergia vahetamiseks tööstuskomplekside ja asulakomplekside teiste osade vahel. Nii kasutatakse Europoorti tööstuskompleksi jääsoojust Westlandist 20 km kaugusel asuva Loode-Euroopa suurima kasvuhoonekompleksi kütmiseks.

4.3.3 Toornafta on keemiatööstuse baasiks, kuid tulevikus hakkab seda vähem saada olema. Alternatiiviks on biosüntees, keemiliste ainete tootmine biomassist bakterite abil, mis on väga keerukas, kuid paljutootav valdkond. Viimastel aastatel on tehtud suuri edusamme selles, mis puudutab meie teadmisi mikroorganismide, nt bakterite geneetilise ülesehituse kohta. Uued tehnoloogiad võimaldavad muundada neid organisme geneetiliselt, nii et nad muudavad algse materjali spetsiifilisteks aineteks. Bakteritest saavad justkui programmeeritavad minireaktorid.

⁽¹⁸⁾ Allikas: KOM(2001) 547, Euroopa parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/30/EÜ, millega edendatakse biokütuste ja muude taastuvkütuste kasutamist transpordisektoris ALTERNATIIVSETE KÜTUSTE KONTAKTGRUPI ÄRUANNE, ALTERNATIIVSETE KÜTUSTE TURU ARENDAMINE, DETSEMBER 2003.

⁽¹⁹⁾ KOM(2005) 474 lõplik, punkt 4.1.

⁽²⁰⁾ See Elektrienergia tõhusamaks — elektrienergia tehnoloogiad ja nende energiasäästupotsentsiaal (Electricity for more efficiency — Electric technologies and their energy savings potential) (juuli 2004): http://www.uie.org/library/REPORT_FINAL_July_2004.pdf.

4.3.4 Praegusel ajal kasutavad seda mikroorganismitehnoloogiat toidu- ja ravimitööstus, nt juustu, õlle ja penitsilliini tootmisel. Biokonversiooni võimalused on märkimisväärsed ka nendes sektorites, kuid nüüd hakkab ka keemiatööstus selle tehnoloogia vastu huvi tundma. Toornaftast ainete eraldamiseks ja nende puhastamiseks on vaja tervet rida reaktsioone. Kõnealust tehnoloogiat on vaja märgatavalt edasi arendada, kuid teoreetiliselt on võimalik minna üle biomassi otsesele konverteerimisele keemilisteks aineteks ja teisteks toodeteks. See vähendaks nafta kasutamise vajadust, millega kaasneb kasu nii majandusele kui keskkonnale — heitmete vähenemine, toote elutsükli lõpetamine ja tootmisahela juhtimine.

4.3.5 Energiamahukates valdkondades võib tekkida spetsiifilisi probleeme järkjärgulisel üleminekul taastuvatele energiaallikatele. Tootmise jätkusuutlikkuse tase sõltub otseselt kasutatava tehnoloogia tasemest ja sellel alal ei ole lähitulevikus oodata olulist paranemist. Euroopa terase- ja alumiiniumitööstus näiteks toimivad selles valdkonnas juba hästi. Kui terasetööstuses investeeritakse suuresti uutesse tehnoloogiatesse, saavutamaks jätkusuutlikumat tootmist, eriti tänu projektile ULCOS (terase tootmine eriti madala CO₂-emissiooniga, Euroopa kõigi aegade suurim teraseprojekt) ja CO₂-heitmeid loodetakse poole võrra vähendada umbes aastaks 2040, siis primaaralumiiniumi tootmist Euroopas iseloomustab taastuva energia kasutamine erakordselt suurel määral (44,7 %). Kuna primaaralumiiniumijäätmetest sekundaaralumiiniumi tootmisel kasutatav energia moodustab ainult 10 % energiakogusest, mida on vaja primaaralumiiniumi tootmiseks, siis on nimetatud sektoris suur energiasäästmispotentsiaal. Siiski ostab Euroopa turul kasutatud alumiiniumi suurel määral Hiina tänu valitsuse poolt rakendatavatele energia säästmise meetmetele.

4.3.6 Euroopa terasetööstus on edukas ka toorainetöhususe ja taaskasutuse alal. Pool kogu maailma terasest toodetakse vanametalli kasutades. Ringlussevõetud jäätmeid kasutatakse samuti optimaalselt. Ijmuidenis asuvas tehases Corus läheb 99 % jäätmeid kasutusse kas kohapeal või mujal.

4.3.7 Kuigi fossiilsete kütuste kasutamine tööstusliku tootmise toorainetena jääb lähitulevikus suurel määral endiselt paratamatuks, aitab hiljuti välja töötatud materjalide kasutamine säästa energiat rakenduslikus valdkonnas, nt sõidukite tootmisel massi vähendada. Sedalaadi uuendustegevuse edendamiseks peab Euroopa tööstus säilitama rahvusvahelise konkurentsivõime, alustades kaevandustööstusest, kust väärtuse loomise ahel alguse saab.

5. Sotsiaalsed aspektid

5.1 Ilma igasuguse kahtluseta on vajadus minna üle säästvate tootmisele vältimatu. Deindustrialiseerimine, tootmise üleviimine teistesse piirkondadesse ning üha suurem konkurents arenevate riikide poolt on tekitanud ebakindlust ja kõhkli.

Praeguses olukorras ollakse üldiselt arvamusel, et säästvamate tootmisele üleminek mõjub ebasoodsalt Euroopa konkurentsivõimele, takistab tööstuse kasvu, kaotab töökohti ning on halb nii majandusele kui tööhõivele.

5.2 Võib täheldada negatiivset mõju tööhõivele Euroopas. Saksamaa uuringute kohaselt prognoositakse, et heitkogustega kauplemise süsteemi tõttu kaob 2010. aastaks 27 600 töökohta ning 2020. aastaks 34 300 töökohta⁽²¹⁾. Lisaks kaob Saksamaal 2010. aastaks veel 6100 töökohta taastuvenergia seaduse jõustumise tulemusena⁽²²⁾. Ning lõpuks kaotaks Kyoto protokolliga võetud kohustuste täitmine Saksamaal aastaks 2010 veel 318 000 töökohta⁽²³⁾. Nende näitajate võrdlemisel loodavate töökohtade arvuga nähtub, et kliimakaitse eesmärkidele suunatud poliitika järgimine viib tõepoolest "tööstuse muutusteni": näiteks Saksamaal oli 2005. aasta taastuvate energiaallikate käive 16,4 miljardi eurot, mille tulemusel loodi kõnealuses valdkonnas 170 000 uut töökohta⁽²⁴⁾. Saksamaa üle 55 miljardi euro (2004) ulatuva toodanguga keskkonna- ja kliimakaitse sektoris on hetkel 1,5 miljonit töökohta ning sektori panus Saksamaa eksporti on 31 miljardit eurot (2003), mis aitab kaasa paljude täiendavate töökohtade tagamisele⁽²⁵⁾.

5.3 Siiski ei ole mõju vaid negatiivne. Uurimus kaotatavatest töökohtadest Euroopas näitab, et vähem kui 5 % töökohtadest on kaotatud tootmise teistesse piirkondadesse üleviimise tõttu⁽²⁶⁾. Vaatamata andmete kogumise metodoloogilistele piirangutele jääb viidatud uurimus kasulikuks allikaks, eriti kui vaadelda seda koos teiste asjaomaste näitajatega. Võiks väita, et üksnes väike osa töökohtadest on kaotatud keskkonnavalaste õigusaktide tõttu.

5.4 Samas on töökohti ka juurde loodud. Säästvate tehnoloogiate uurimis- ja arendustegevusega tegelev keskkonnasäästlik tööstus on dünaamiline sektor, tööhõive kasvab aastas 5 %. Enam kui kahe miljoni otsese ja täisajaga töökohaga on see sektor sama paljude töökohtade looja nagu farmaatsia- ja kosmeetikatööstus⁽²⁷⁾.

⁽²¹⁾ "Zertifikatehandel für CO₂-Emissionen auf dem Prüfstand" (2002), Arbeitsgemeinschaft für Energie- und Systemplanung (AGEP)/Rheinisch-Westfälisches Institut für Wirtschaftsforschung (RWI).

⁽²²⁾ "Gesamtwirtschaftliche, sektorale und ökologische Auswirkungen des Erneuerbare-Energien-Gesetzes (EEG)", 2004, Energiewirtschaftliches Institut an der Universität zu Köln (EWI, Köln), Institut für Energetik und Umwelt (IE, Leipzig), Rheinisch-Westfälisches Institut für Wirtschaftsforschung (RWI, Essen).

⁽²³⁾ "Das Kyoto-Protokoll und die Folgen für Deutschland 2005", Institut für politische Analysen und Strategie (ipas) koostöös organisatsiooniga International Council for Capital Formation (ICCF).

⁽²⁴⁾ Saksamaa keskkonnaministeeriumi pressiteade 179/06, 10.7.2006.

⁽²⁵⁾ Saksamaa keskkonnaministeeriumi pressiteade 81/06, 20.4.2006.

⁽²⁶⁾ www.emcc.euroworld.eu.int/erm/.

⁽²⁷⁾ Hintergrundpapier "Umweltschutz und Beschäftigung" Umweltbundesamt, April 2004.

5.5 OECD uurimusest⁽²⁸⁾ nähtub, et säästev areng ei tähenda tingimata kõrgemaid kulusid. Pikaajalises perspektiivis võib see kulusid isegi pisut vähendada. Pealegi kaalub saadav kasu kulud üles. Selged ärilised eelised ning keskkonnavalased ja täiendavad õigusaktid viivad investeringuteni uuendusteni säästvates tehnoloogiates, julgustavad toormaterjalide tõhusamat kasutust, kinnistavad tootemärke, parandavad ettevõtete mainet ning suurendavad seega kasumlikkust ja tööhõivet. Edu saavutamiseks vajab see protsess ühist lähenemist, mis põhineb ettevõtete, töötajate ja valitsuse jagatud vastutusel.

5.6 Iga hinna eest tuleb vältida, et Euroopa tööstus jääb konkrentsis kolmandate riikide piirkondadega väga ebasoodsasse olukorda seetõttu, et keskkonna ja sotsiaalvaldkonna õigusaktide ja korra tulemusel on tootmiskulud kõrgemad. Kui Euroopa kehtestab tööstusele säästva tootmise norme, on vastuvõetamatu ja mõistetamatu, et samal ajal lubatakse kolmandatel riikidel tuua turule tooteid, mille valmistamisel ei ole järgitud samu norme. Säästva tootmise innustamiseks on vaja kahte paralleelset lähenemist: Euroopa Liidu sisene ja väline.

5.6.1 Esimesena mainitu osas tuleks kasutusele võtta sobivad vahendid tagamaks, et Euroopa Liidus keskkonnakahjulikest tootmisviisidest tulenevad ühiskondlikud ja keskkonnakulud lisatakse vastavate toodete hinnale, et edendada maailmakomisjoni aruande "Globaliseerumise sotsiaalne mõõde" põhiideed ILO, WTO, IMFi ja Maailmapanga tegevuspoliitikate ühtsuse kohta. Selle on välja toonud ka EMSK oma arvamuses "Globaliseerumise sotsiaalne mõõde"(vt CESE 252/2005).

5.6.2 Mis puutub teise mainitud lähenemisviisi, siis Euroopa Liit peaks rahvusvahelistel arupidamistel (eriti WTOs) tegema kõik vajalikud jõupingutused, et tuua rahvusvahelistesse kaubanduskokkulepetesse ka need küsimused, mis ei ole kaubandusega seotud, näiteks peamised sotsiaal- ja keskkonnanormid, et lihtsustada Euroopa konkurentide säästva arengu poliitikate arendamist. Mõnedel riikidel, näiteks Ameerika Ühendriikidel, India ja Hiinal, on Euroopaga võrreldes ebaõiglased majanduslikud

eelised, kuna neile ei kehti Kyoto protokolli sätestatud CO₂ heitmete vähendamise kohustus. Selliseid kokkuleppeid tuleb ellu viia globaalselt, kuna kaubandus saab olla vaba üksnes juhul, kui see on ka õiglane.

5.7 Euroopa keskkonnasäästlik tööstus esindab maailmaturu ligikaudu kolmandikku ning loob ekspordiülejäaki rohkem kui 600 miljoni euro väärtuses. 2004. aastal kasvas eksport 8 % ning tegemist on jätkuvalt kasvava turuga, kuna tulevikus läheb üha rohkem riike, isegi Hiina ja India, üle keskkonnasäästlikult valmistatud toodetele ja säästlikele tootmisprotsessidele.

5.8 Säästev ja uuenduslik ühiskond, mille poole meil on tarvis liikuda, vajab ulatuslikku kodanikele ja tarbijatele suunatud teavituskampaaniat teadlikkuse tõstmiseks ja laia ühiskondliku baasi loomiseks. Samuti vajatakse hästi koolitatud töötajaid. Lähiminevikus pööras Euroopa sellele liiga vähe tähelepanu. Sõnade *training* (koolitus), *learning* (õppimine), *skilling* (kvalifikatsioon) ja *education* (haridus) otsingul kümne jätkusuutlikkust ja uuendustegevust käsitleva Euroopa Liidu direktiivi ingliskeelses tekstis leiti neist ühes direktiivis vaid esimene.

5.9 Mõned neile direktiividele eelnenud komisjoni teatiseid käsitlesid pikalt koolituse vajadust. See huvipunkt on direktiividest aga täiesti välja jäetud. Teatiseid on üksnes sõnad, direktiivid on aga teod. Poliitika ei ole mitte see, mida räägitakse, vaid see, mida tehakse. EMSK tervitab asjaolu, et uues Euroopa Liidu tööstuspoliitikas pööratakse suurt tähelepanu hariduse tähtsusele, ning julgustab komisjoni samas suunas jätkama.

5.10 Lissaboni strateegias võttis Euroopa endale eesmärgiks saada aastaks 2010 maailma kõige konkurentsivõimelisemaks teadmispõhiseks majandusjõuks, mida töökohtade arvu ja kvaliteedi tõus ning suurem sotsiaalne ühtekuuluvus. Sellise ühiskonna loomiseks ja hoidmiseks on vaja hästi koolitatud tööjõudu. Kui me ei investeerime piisavalt oma tööjõu koolitamisega, siis jäävad Lissaboni eesmärgid aastaks 2010 saavutamata, õigemini need jäävad üldse saavutamata.

Brüssel, 14. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁸⁾ www.oecd.org/dataoecd/34/39/35042829.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Tööstuse muutuste territoriaalne juhtimine: sotsiaalpartnerite roll ning konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi panus"

(2006/C 318/02)

19. jaanuaril 2006. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse järgmises küsimuses: "Tööstuse muutuste territoriaalne juhtimine: sotsiaalpartnerite roll ning konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi panus"

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööstuse muutuste nõuandekomisjoni arvamuse võeti vastu 31. augustil 2006. Raportöör oli hr PEZZINI, kaasraportöör oli hr GIBELLIERI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.–14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 181, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 2006. aasta märtsis toimunud Euroopa Ülemkogu keskendus seoses Lissaboni strateegia taaskäivitamisega majanduskasvule ja tööhõivele ning integreeritud juhtimispõhisele lähenemisviisile, pidades silmas globaliseerumise uusi väljakutseid.

1.2 Euroopa Liit peab tegema jõupingutusi, tagamaks oma kodanikele areng, mis oleks uuenduslik, konkurentsivõimeline ja säästev, et saavutada suurem majanduslik ja sotsiaalne ühtekuuluvus, luues ja arendades uusi ettevõtteid, uusi kutseprofile ning rohkem ja parema kvaliteediga töökohti, säilitades ühtlasi Euroopa sotsiaalmudeli ja keskendudes teadmispõhisele majandusele.

1.2.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on veendunud, et ilma "uue, partnerlusel ja vastutusel põhineva juhtimistsükli" (¹) on kõik Euroopa jõupingutused konkurentsivõime ja tööhõive suurendamise nimel asjatud ning et on tarvis vastu võtta uued juhtimismudelid, mida tuleb kiiresti ja laialdaselt ellu rakendada.

1.2.2 Komitee leiab, et nii teadusuuringute ja tehnoloogia arenduse seitsmes raamprogramm (FP7) kui ka uus konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogramm (CIP) on oma ülesehituselt liiga "ülalpoolt alla" suunatud ega võimalda veel kohaliku ja piirkondliku tasandi arengu eest vastutavate avaliku ja erasektori osapoolte piisavat kaasamist ja aktiivset osalemist, kasutamaks ära sotsiaalpartnerite olulist rolli jätkusuutliku ja kestva majanduskasvu toetamisel.

1.3 Euroopa Liit peaks lisaks mõlemale eelpool nimetatud vahendile (FP7 ja CIP) soodustama niisugust uut tüüpi kohaliku

⁽¹⁾ Vt Euroopa Ülemkogu kohtumine, 23.–24. märts 2006, eesistujariigi järeldused, punkt 4.

tasandi partnerlust, millesse kaastakse ametivõimud, majanduslikud osapooled ja eelkõige sotsiaalpartnerid, ning toetama uue põlvkonna piirkondlikke arengupakte globaliseerumise kontekstis (²).

1.4 Komitee on veendunud, et ei ole olemas juhtimismudeli, mis sobiks kõigile. Igal piirkondlikul /kohalikul tasandil tuleb otsida sobivat kontseptsiooni, mis vastaks kõige paremini kohaliku või piirkondliku juhtimise vajadustele ning mis oleks kooskõlas siseriiklike, Euroopa ja rahvusvaheliste raamtingimustega.

1.5 Kõnealustel kontseptsioonidel on siiski mõningad ühised tunnused:

- struktureeritud kodanikuühiskonna ja sotsiaaldialoog;
- elluviidud meetmete kvaliteedi ja mõju regulaarne avalik hindamine;
- arengus osalejate ja "katalüsaatorite" koolitus;
- struktureeritud kontaktid kõrgkoolide, ettevõtete ja valitsuse vahel;
- kvaliteetsed haridus- ja koolitusstruktuurid;
- sidemed tehnoloogiliste ja teaduslike tippkeskuste võrgustikega;
- terviklike grupeeringute (klastrid, tehnoloogiapargid, tootmis- ja finantskonglomeraadid jne) loomine või tugevdamine;

⁽²⁾ Vt *Pacte Industrial de la Regio Metropolitana de Barcelona* (<http://www.pacteind.org/eng/activities/>) [Barcelona suurlinnapiirkonna tööstuspakt], milles nenditakse, et iga piirkonna konkurentsivõime sõltub tema ettevõtete ja töötajate kvaliteedist.

— hea varustusega, jätkusuutlik, atraktiivne ja IT-sõbralik asukoht;

— tõhusad ja heakskiidetud konsensus- ja otsustusstruktuurid, mis põhinevad kodanike osalusel.

1.5.1 Sellise integreeritud piirkondliku ja kohaliku poliitika raames on absoluutselt vajalik struktureeritud sotsiaaldialoog, muuhulgas kohalike majandus- ja sotsiaalnõukogude rolli suurendamise, sotsiaalpartnerite ja organiseeritud kodanikuühiskonna esindajate kaasamise ning majandusliku ja sotsiaalse partnerluse tõhusate vormide loomise kaudu ⁽³⁾.

1.5.2 Selleks tuleb järgida komitee poolt osutatud suunda, kaasates liikmesriikide majandus- ja sotsiaalnõukogud või sarnased asutused struktureeritud dialoogi Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega.

1.6 Uue juhtimisvormi edu sõltub üha enam oskusest hinnata, millisel lähedusastmel on probleemide ja nende lahendustega kõige tõhusam tegeleda, lähtudes subsidiaarsuse põhimõttest, kuid säilitades ühtse raamistiku ja ühise vaatenurga teiste sekkumistasanditega ⁽⁴⁾.

1.7 Komitee on veendunud, et võimalike meetodite, tegevuste ja meetmete uurimine keskmises ja pikas perspektiivis koos osaluspõhise tulevikuanalüüsiga võib anda tõelise alt-üles panuse ühiskonna kultuurilisele arengule ning aidata rikastada poliitikut ja haldustöötajate valikuid. Eriti oluline on, et sel moel on võimalik luua ja tugevdada vastastikust mõju tehnoloogia-, majandus-, sotsiaal-, poliitika- ja kultuurivaldkondade vahel, mis on vajalikud jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise arengu tagamiseks.

1.8 Ennekõike tuleb kaasata sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskonna esindajad, et eristada selgelt tugevaid ja nõrku kohti ning suuta kindlaks määrata uusi võimalusi sise- ja rahvusvahelisel turul.

1.9 Globaliseerumine avaldab konkurentsipurvet moderniseerimiseks, uuendusteks ning väärtusahela töstmiseks ning võimaldab kaupu ja teenuseid tõhusamalt ja soodsamalt toota ning turustada. Õigeaegse sekkumiseta peitub aga globaliseerumises oht majandusliku ja sotsiaalse struktuuri uueks jagunemiseks ja killustumiseks, seda eelkõige kohalikul ja piirkondlikul tasandil.

⁽³⁾ Vt Euroopa Komisjoni suunised ühtekuuluvuspoliitika kohta: "An active horizontal partnership (Social partners, organised civil society, administrators); An effective vertical partnership (European Commission, national governments, local and regional governments)" [Aktiivne horisontaalne partnerlus (sotsiaalpartnerid, organiseeritud kodanikuühiskond, riiklikud tasandid) ning tõhus vertikaalne partnerlus (Euroopa Komisjon, riikide valitsused, piirkondlikud ja kohalikud haldustasandid)], vt määrus EÜ/1260/1999, 21.6.1999 ning KOM(2002) 598, 7.11.2002.

⁽⁴⁾ Vt "Grassroots democracy" [Rohujuure tasandi demokraatia].

1.9.1 Seetõttu on komitee arvates tarvis võimalikult kiiresti välja arendada uued pädevusvaldkonnad, et valmistada kodanikke ette vajalikeks muutusteks. Tarvis on rakendada ühiseid, klastrite, ettevõtete ning finants- ja krediidiasutuste juhtidele suunatud koolitusmeetmeid, mis tuleb läbi viia koostöös poliitikutega, avaliku sektori ametnike ning kohalike ja piirkondlike ametivõimude juhtidega.

1.10 Ainult integreeritud ja kaasava territoriaalse lähenemisviisi abil on võimalik teadusuuringutesse ning arendustegevusse, uuendustesse ja haridusse tehtud investeeringutest kogutud teadmised muuta uuendusvõimeks, mis tähendab Euroopa tööstuse jaoks konkurentsieelist, mille abil meelitada oma territooriumile inimkapitali ja rahalisi vahendeid.

1.10.1 Kõnealuses kontekstis tuleb tingimata otsida võimalusi, et muuta piirkonnad tööjõule atraktiivseks näiteks töö ja eraelu parema ühitamise ning stiimulite loomise kaudu eelkõige teadlastele ja kõrge kvalifikatsiooniga töötajatele (nt juhtivtöötajad, teadlased ja tööstuseksperdid), tagades neile piisavalt atraktiivsed töötingimused.

1.11 Uut konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi (2007–2013) ei saa vaadelda lahus ühenduse teistest piirkondlikest poliitikatest ja programmidest. Selle eesmärk on tegeleda probleemidega kolmesuunalise lähenemisviisi kaudu: ettevõtluse ja uuendustegevuse programm; info- ja sidetehnoloogia poliitika toetusprogramm; ning Euroopa aruka energiakasutuse programm.

1.12 Kõnealuses kontekstis pooldab komitee konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi aktiivset kooskõlastamist piirkondliku ja ühtekuuluvuspoliitikaga, piiriüleste ning riikide- ja piirkondadevaheliste koostöömeetmetega ning teadusuuringute ja tehnoloogia arenduse seitsmenda raamprogrammiga. Oluline osa viimatinimetatud raamprogrammi eriprogrammist "Võimekus" on samuti pühendatud uurimistegevuse arendamisele VKEdes, nn teadmiste piirkondadele, uuenduste ja uenduslike ettevõtlusteenuste toetamisele ning olulistele sidemetele koolitusasutuste ja ettevõtete vahel.

1.13 Komitee arvates ei nõua sellised algatused mitte ainult hoolikat kooskõlastamist, et luua sünergiaid ja vältida kattuvusi või vasturääkivusi, vaid need tuleb kohapeal sobival viisil ümber kujundada ning kohandada, seades prioriteediks osaluspõhise arengupartnerluse.

1.14 Komitee kordab oma hiljutistes kaasaegset tööstuspoliitikat käsitlevates arvamustes esitatud seisukohta, et puudub selge seos ELi tasandil tehtavate jõupingutuste ning valitsuste, tööstuse ning sidusrühmade vajaliku kaasatuse vahel riiklikul ja piirkondlikul tasandil.

2. Mõisted

Arvamuses hulgaliselt kasutatud mõisteid selgitatakse järgnevalt.

2.1 **Juhtimine (governance):** vastavasisulisel kirjanduses eristatakse kolme juhtimise vormi ⁽⁵⁾. **Rohujuure tasandi** juhtimine tähendab kõigi osalejate koordineerimist kohalikul tasandil ning seda iseloomustab tugev orienteeritus kõigile tehnoloogiaga seotud tegevustele. **Võrgustikuna** toimuvat juhtimist iseloomustab tihe võrgustikuline kooskõlastamine kõigi osalejate, eriti ettevõtete, uurimis- ja rahandusasutuste vahel. **Direktiivne** juhtimine põhineb tugeval koordineerimisel ja võtmeküsimuste (nt rahastamine ja pädevused uurimisvaldkonnas) tsentraliseeritud haldamisel.

2.2 Sotsiaalselt vastutustundlik piirkond ⁽⁶⁾

Piirkonna sotsiaalselt vastutustundest saab rääkida juhul, kui selle areng on suunatud jätkusuutlikkuse küsimustele, st kui arvestatakse majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnavalaste aspektidega. Piirkonda võib nimetada sotsiaalselt vastutustundlikuks, kui sellel õnnestub:

- arvestada sotsiaalsete ja keskkonnavalaste aspektidega majanduslike otsuste langetamisel;
- kasutada otsuste langetamisel ühist väärtuste süsteemi ja osalusmeetodit;
- edendada parimaid tavasid ja pidevat dialoogi sidusrühmade vahel, toetamaks uuendustegevust ja konkurentsivõimet.

Sotsiaalselt vastutustundliku piirkonna kavandamisel on tarvis:

- määratleda kõnealusel piirkonnas elav rahvastik;
- määratleda neile olulised põhiväärtused.

2.3 Piirkonna sotsiaalne kapital

Sotsiaalne kapital võib avalduda erinevates vormides: koostöö või konkurentsi kultuur; kogukonna üksmeel või üksteisele vastanduvad huvirühmad; erinevad õppemudelid. Kultuuritraditsioonidel ja organiseerimisviisil võib olla oluline mõju

⁽⁵⁾ P. Cooke et al, 1998, "Regional Innovation Systems — The role of governance in a globalised world" [Piirkondlikud uuendussüsteemid — juhtimise roll globaliseerunud maailmas].

⁽⁶⁾ Kõnealusel kontsept on aluseks uuele, regionaalpoliitika peadirektoraadi käivitatud ning Euroopa Investeerimisprogrammi rahastatud programmile JESSICA, mis on suunatud eelkõige probleemsete suurlinnapiirkondade taastamisele.

tõketele, mis võivad takistada sotsiaalselt vastutustundliku piirkonna rajamist. Piirkonnas olemasolevate sotsiaalsete ressursside (sotsiaalne kapital) põhjalikuma uurimise alusel/põhjalikum uurimine näitab, et tuleb eristada institutsioonilise, kultuurilise, sümboolse, psühhosotsiaalse ja kognitiivse kapitali vahel.

— **Institutsiooniline kapital:** piirkonna ametlike institutsioonide suutlikkus tegeleda aktuaalsete probleemide lahendamiseks, nende tegevussuutlikkus, otsustusprotsesside kiirus, organisatsioonidele kättesaadava teabe kvaliteet, nende paindlikkus ning organisatsioonidevahelised suhted.

— **Kultuuriline kapital:** piirkonna traditsioonid, väärtused ja veendumused, selle keeleline rikkus ning sotsiaalsed suhted ja käitumismustrid ⁽⁷⁾.

— **Sümboolne kapital:** piirkonna potentsiaal kasutada oma arenguks vajalikke energiad ning olla sümbooliks kohalike ettevõtete jaoks.

— **Psühhosotsiaalne kapital:** kõnealusel kapitaliliik põhineb eelkõige usaldusel, veendumusel kogukonna olemasolust ja selle arengupotentsiaalset ning teadlikkusel võimalikust koostööst erinevate rühmade ja liitudega.

— **Kognitiivne kapital:** tegemist on kollektiivse oskusteabega, mida ei tohi segi ajada üksikisiku inimkapitaliga. Kognitiivne kapital avaldub organisatsioonides, mis moodustavad teadmiste infrastruktuuri, st kõrgkoolides, teaduskeskustes, kultuuri- ja kutseorganisatsioonides, aga ka ettevõtetes ning sotsiaaldialoogi arengu eest vastutavates organisatsioonides ⁽⁸⁾.

2.4 Tulevikuanalüüs (foresight) ⁽⁹⁾: tuleviku sotsiaalne ülesehitamine

Tulevikku on tarvis kujundada. Inimesed kujundavad tulevikku oma suunatud tegevusega ning mõnikord ka selle ootamatute tagajärgedega. Seetõttu ei pea tulevikku mitte ainult ette ennustama, vaid seda tuleb sotsiaalselt üles ehitada. Süstemaatiline arvestamine tõenäoliste ja võimalike sündmustega võib sellele kaasa aidata. Tuleviku süstemaatiline uurimine on teadusvaldkond, mis püüab kujundada tulevikku võimalikult lähedaselt meie lootustele. Seega ei ole tulevikuanalüüsi eesmärk tuleviku ennustamine, vaid praegusest olukorrast erineva tuleviku kujutamine, mis on võimalik selliste tegurite abil nagu muutused tehnoloogias, elustiilis, tööharjumustes, õigusaktides, maailma geopoliitikas jne.

⁽⁷⁾ Antropoloogilises tähenduses koosneb kultuur käitumisviisidest, mis omandatakse ja antakse edasi sümboolite, märkide, tegevuste ja vaimse loominguga kaudu (*Alberoni: Consumi e società*).

⁽⁸⁾ F.Alburquerque et al: "Learning to innovate" [Uuenduste õppimine], OECD seminar, 30.9–1.10.1999, Malaga/Hispaania.

⁽⁹⁾ Tulevikuanalüüsi definitsioon: süstemaatiline osalejaid kaasav protsess teabe kogumiseks ning keskmise ja pikema perspektiiviga tulevikunägemuste arendamiseks, eesmärgiga lihtsustada otsuste langetamist ning kasutada ressursse ühiseks tegevuseks.

2.4.1 Lissabonis toimunud Euroopa Ülemkogul sätestatud suuniste toetuseks lõi komisjon eeldused Euroopa teadusruumi⁽¹⁰⁾ teostamiseks. Vajalikud rahalised vahendid kaasati kuuendasse raamprogrammi, kusjuures erilist tähelepanu pöörati piirkondlikule tulevikuanalüüsile⁽¹¹⁾. Sellele järgnevalt lõi komisjon 2001. aastal üksuse "Teaduslik ja tehnoloogiline tulevikuanalüüs; suhted tulevikutehnoloogiate uuringute instituudiga (IPTS)⁽¹²⁾", edendamaks tulevikuanalüüsi kui innovatsioonimudelit.

2.5 Rohujuure tasandi demokraatia

2.5.1 **Rohujuures tasandi** idee on viimastel aastatel muutunud olulisemaks, samuti nagu ka **subsidiarsuse** printsiip. Rohujuure tasandi kultuur võimaldab avalikkusel avaldada soovi võtta osa sotsiaalvaldkonda puudutavate otsuste langetamisest. Tänu uutele tehnoloogiatele levivad teadmised varem ettekujutamatu kiiruse ja ulatusega.

3. Põhjendus

3.1 Kolmanda aastatuhande alguses seisab Euroopa Liit silmitsi põhjalike struktuurimuutustega, mis on vaid mõne aastaga täielikult ümber kujundanud ülemaailmse keskkonna, milles Euroopa majandus toimib ja konkureerib. Kõnealused muutused hõlmavad eelkõige järgmist:

- avatud turul olev töäjõud on kahekordistunud seoses rohkem kui kahe miljardi inimese lisandumisega Maailma Kaubandusorganisatsiooni poolt hallatavasse turumajanduse piirkonda;
- globaliseerumisest tulenev majanduslik revolutsioon on muutnud paikapandud majandusmudeleid, kallutades tasakaalu pakkumise ja nõudluse vahel;
- turu traditsioonilistele osapooltele on lisandunud uued majanduslikud konkurendid (sh klastrid);
- suureneb ettevõtete roll lahutamatu osana süsteemis, mis tagab integreeritud teadmishõrgustikud;
- ettevõtete edu sõltub üha enam vastava piirkonna territoriaalsest juhtimisest, mis peab toimima ühise strateegilise visiooni raames;

⁽¹⁰⁾ KOM(2002) 565 lõplik, 16.10.2002.

⁽¹¹⁾ <http://www.cordis.lu/rtd2002/foresight/main.htm>.
<http://www.cordis.lu/rtd2002/foresight/seminar.htm>.
<http://www.regional-foresight.de/>.
<http://prospectiva2002.jrc.es/>

⁽¹²⁾ Tulevikutehnoloogiate uuringute instituut on üks seitsmest Teadusuuringute Ühiskeskuse (JRC) alla kuuluvast instituudist.

— uued avaliku ja eraõigusliku juhtimise vormid kohalikul ja piirkondlikul tasandil eksisteerivad üheskoos maailma kontekstis, mida iseloomustab tugev demograafiline ja majanduslik tasakaalustamatus;

— uuel liberaliseeritud maailmaturul domineerivad uued, agressiivsed majandusliku ja kaubandusliku läbimurde strateegiad, mis on suunatud eelkõige välisurgude nõrkadele külgedele, saavutamaks konkurentsieeliseid.

3.2 Aho⁽¹³⁾ aruandes korrati vajadust uute juhtimismudelite järele, muutmaks Euroopa konkurentsivõimeliseks ja teadlikuks struktuurimuutuste poolt tekitatud väljakutsetest.

3.2.1 Kõnealuse uue juhtimismudeli vastuvõtmiseks on tarvis:

— selget muutust Euroopa ühisturu konkreetseks elluviimiseks, eesmärgiga soodustada uuendustegevust, turustada uusi tooteid ja teenuseid ning tõrjuda killustumist, mis kujutab endast peamist takistust investeringute, ettevõtluse ja tööhõive arengule;

— Euroopa Liidu töötajate liikumist puudutavate skeemide läbi vaatamist: ühendus peab looma võimalused töäjõu vahetuseks ja liikumiseks teadusasutuste, ettevõtete ja riikide valitsusasutuste vahel. Tarvis on luua uued dialoogimudelid, et paremini ära kasutada Euroopa teadmispõhist sotsiaalmuudelit ning edendada uue põlvkonna teadmispõhiste piirkondade, uute tehnoloogia- ja tööstusparkide, tippkeskuste, tehnoloogiliste platvormide ja klastrite tekkimist;

— uut ühist strateegilist visiooni, mis kasutaks osaluspõhise tulevikuanalüüsi vahendeid, et käsitleda sisemisi sotsiaalseid ja välimisi majanduslikke väljakutseid ning ületada kuristik poliitiliste ideede ja praktilise vajaduse vahel kaasata kõik piirkonnad, kes soovivad moodustada osa teadmispõhisest majandusest;

— kõrge kvalifikatsiooniga "arengukatalüsaatorite"⁽¹⁴⁾ arendamist piirkondades;

— toetust Euroopa Tehnoloogiainstituudi⁽¹⁵⁾ loomisele, vältimaks ajude äravoolu ning meelitamaks teadlasi mujalt maailmast Euroopasse, et arendada ja toetada ELi teadus- ja uuendustegevust;

⁽¹³⁾ "Creating an innovative Europe" [Innovaatilise Euroopa loomine], Esko Aho juhitud sõltumatu ekspertrühma aruanne uurimis- ja arendustegevuse ning uuenduste kohta, jaanuar 2006.

⁽¹⁴⁾ Tehnoloogiaalaste ja sotsiaalsete kogemustega inimesed, kes tehnoloogiakeskuste abil on võimelised toetama mikro- ja väikeettevõtteid uuendusprotsessides.

⁽¹⁵⁾ Vt Euroopa Ülemkogu järeldused, 15.–16. juuni 2006.

— otsustavaid meetmeid ühenduse tasandil, et toetada kutsealast ümberõpet ja arendada sobivaid mitmekülgseid ametiprofiile.

3.3 Uurimis- ja arendustegevus, disain, tootmissüsteemid, logistikasüsteemid⁽¹⁶⁾, turundus ja klienditeenindus on üha tugevamini integreeritud ja moodustavad terviku, mis ühendab kliente uute toodete väljatöötajatega.

3.4 Kaasaegne ettevõtte struktuur on üha vähem seotud füüsilise infrastruktuuri ja üha rohkem seotud mittemateriaalsete varade olemasoluga. See nõuab hästi varustatud piirkonda, kus oleksid olemas territoriaalse juhtimise struktuurid, mis toetavad kaupade ja teenuste tootmise ja turustamise suutlikkust ning tagavad prima võimaliku müügijärgse teeninduse.

3.5 Selge piirkondliku ja kohaliku identiteedi arendamine, mis kajastub sotsiaalse kapitali vormis, on olulise tähendusega mitte ainult ettevõtete ümberpaiknemise ohu vähendamisel, vaid ka seetõttu, et uute ettevõtete jaoks on tarvis spetsiaalselt arendatud ja kõrgetasemelisi teenuseid kohapeal. Kõnealuseid standardeid on võimalik saavutada vaid vastava teadlikkuse ja koolitusega personaliga.

3.6 Avalikkuse, poliitikute ja sotsiaalpartnerite piirkondlik/kohalik identiteeditunne võimaldab integreeritud lähenemist keskkondlikule ja sotsiaalsele jätkusuutlikkusele, mis suurendab veelgi piirkonna atraktiivsust uutele investeeringutele.

3.7 Piirkondlik või kohalik identiteet tähendab teatud ühiste väärtuste toetamist, tunnustamist ja nende suhtes tuntavat empaatiat ühise tulevikunägemuse raames. Piirkondliku ja kohaliku identiteedi tugevdamisele aitavad kaasa järgmised tegurid:

— osaluspõhine ja läbipaistev juhtimine, mida teostatakse volituste jaotamisega erinevate osapoolte ning avalike ja eraõiguslike otsustuskeskuste vahel; suutlikkuse suurendamisega, tagamaks optimaalsed organisatoorsed, haldus- ja operatiivstruktuurid; ning kohalike ressursside (nt transport, tervishoiuteenused, materiaalsed ressursid, infrastruktuur, IKT-teenused jne) jätkusuutliku kasutamisega;

— piirkonna "meeldiva" imago loomine;

— SWOT-analüüsid⁽¹⁷⁾;

⁽¹⁶⁾ Vt "Euroopa poliitika logistika valdkonnas".

⁽¹⁷⁾ SWOT: tugevuste, nõrkuste, võimaluste ja riskide analüüs (*Strengths and Weaknesses, Opportunities and Threats Analysis*).

— osaluspõhine tulevikuanalüüs, et edendada teadlikkust ühistest nägemustest ja strateegiatest;

— piirkondadevaheline võrgustiktöö ja parimate tavade vahetamine;

— võrdlusuuringud, et määratleda piirkonna võrreldavad eelised.

4. Integreeritud territoriaalne lähenemisviis ning kohaliku ja piirkondliku uurimistegevuse ja uuenduste tulevikuanalüüsi süsteemid

4.1 Integreeritud territoriaalne lähenemisviis ja kohalikud inimressursid

4.1.1 Selleks et kohalikke inimressursse võimalikult tõhusalt kasutada, tuleb arvestada järgmiste prioriteetsete valdkondadega:

— ühine strateegiline nägemus kohalikust ja piirkondlikust tehnoloogilisest ja uuenduslikust arengust keskpikas ja pikas perspektiivis;

— struktureeritud sotsiaaldialoog kohalikul ja piirkondlikul tasandil. Selles osas on oluline, et täielikult järgitaks olemasolevaid juriidilisi nõudeid teabe ja konsulteerimise valdkonnas⁽¹⁸⁾;

— kõrge kvaliteediga koolitusstruktuurid, mis on suunatud töötajate oskuste pidevale säilitamisele, pidades silmas piirkonna tulevaseks arenguks vajalikke kutsenõudeid globaalse konkurentsi tingimustes;

— erinevate sotsiaalvahendite kasutamine, mis on mõeldud töötajatele, keda on tabanud ootamatud muutused turul, mis jätavad nad ilma arenguvõimalusteta, või allakäik kriisiolukorras piirkondades;

— sotsiaalsele hõlvamisele ja etniliste vähemuste austamisele suunatud poliitika;

— paindlikkuse arukas ja vastutustundlik kasutamine, laiendamaks kutsealase eneseteostuse võimalusi (nn *flexicurity*⁽¹⁹⁾);

— avalikkuse laiaulatuslik kaasamine.

4.2 Integreeritud territoriaalne lähenemisviis ja ettevõtluse uue tugevama vormi arendamine

4.2.1 Integreeritud territoriaalse lähenemisviisi abil on võimalik julgustada ja soodustada ettevõtete, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete rajamist ja arendamist, luues neile soodsaid tingimusi. See hõlmab:

— bürokraatia/halduskoormuse vähendamist ja bürokraatlike takistuste kõrvaldamist ettevõtete asutamisel ning arendamisel (nt ettevõtte suurendamisel);

⁽¹⁸⁾ Vt Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni (ETUC) dokument "Ümberkorraldused ja tööhõive: Ümberkorralduste ennetamine ja nendega kaasaminek tööhõive arengut silmas pidades: Euroopa Liidu roll" (ETUCi täitevkomitee, Brüssel, 14.–15. juuni 2005).

⁽¹⁹⁾ "Flexicurity (paindlikkuse ja kindlustatuse ühitamine): Taani näide", ECO/167, raportöör: pr Vium.

- struktuuride loomist kutseõppeks ja muuks koolituseks, töökohal toimivaks väljaõppeks ning elukestvaks õppeks, mida sotsiaalpartnerid haldavad tulevikule suunatult kahepoolsete organite kaudu;
 - integreeritud võrgustike loomist ülikoolide, ettevõtete ja uurimiskeskuste vahel koos standardiseeritud tööprogrammide, metoodika ja struktuuridega, mis on suunatud tehnosiirdele;
 - uute tööstuslike ja tehnoloogiliste teadmispõhiste piirkondade ja integreeritud tööstuslike platvormide loomist ja olemasolevate taaskäivitamist, milles tehnoloogiasektori osapooled laiendavad oma tegevust uutele õppekeskustele ja rakendusuringutele ning vaatavad kaugemale vahetust naabruskonnast, töötamaks välja tootmis- ja turustussüsteemid, mis keskenduvad "õpikogukondade" (*learning communities*) ühistele väärtustele ja strateegiale;
 - tööstus- ja tehnoloogiaparkide võrgustiku loomist (nt piirkondlike arenguagentuuride kaudu), eesmärgiga arendada piirkondades välja sobiv infrastruktuur uute ettevõtete rajamiseks;
 - juurdepääsu parandamist rahastamis- ja laenuallikatele, kohaldades kogu ELis selliseid mehhanisme, nagu nähakse ette näiteks JEREMIE algatuses (Euroopa ühisressursid mikro-, väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele);
 - ettevõtete sotsiaalse vastutuse mehhanismide arendamist ja levitamist;
 - sotsiaalpartnerite ja kohalike majanduselu ning sotsiaalvaldkonna osapoolte vahelise koostöö arendamist ja tugevdamist, parandades nende institutsionaalset suutlikkust ja arendades sotsiaaldialoogi;
 - kõiki poliitika-, majandus- ja sotsiaalvaldkonna osapooli ning vastavaid riiklikke ja eraõiguslikke asutusi ühendava kohaliku digitaalse sidesüsteemi kaasajastamist. Erilist tähelepanu tuleb seejuures pöörata sellistele vahenditele nagu e-valitsus, e-ettevõtlus, e-kaubandus, kaugtöö ning suuremahulised lairiba sidevõrgud nagu andmesidevõrk GEANT⁽²⁰⁾ ja GRID süsteemid⁽²¹⁾;
- JESSICA programmi raames toetatavate väärtuste tugevdamist. Kõnealune programm on suunatud suurlinnade äärealade integreerimisele;
 - füüsiliselt, majanduslikult ja sotsiaalselt turvalise keskkonna loomist avalikkusele, ettevõtetele ning töö valdkonnale;
 - kohaliku ja piirkondliku tööstuspoliitika integreeritud territoriaalse lähenemisviisi muutmist jätkusuutlikuks, parandades keskkonnakaitset majanduslike ja tööstuslike muutuste käigus.
- 4.3 *Integreeritud territoriaalne lähenemisviis, konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogramm ning seitsmes raamprogramm — sobivus ühenduse teiste meetmetega*
2005. aastal andsid riigi- ja valitsusjuhid taaskäivitatud Lissaboni strateegiale täiendava poliitilise tõuke, milles rõhutati eelkõige seda, kuidas saavad Euroopa väärtused kaasa aidata majanduse ja ühiskonna kaasajastamisele globaliseerunud maailmas.
- 4.3.1 2006. aasta märtsis toimunud Euroopa Ülemkogul toodi välja prioriteedid, mille poole tuleb püüelda majanduskasvu ja tööhõive uuendatud partnerluse kontekstis:
- rohkem investeringuid teadmisesse ja uuendustesse;
 - ettevõtete, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete potentsiaali rakendamine;
 - uute ja jätkusuutlike tööhõivevõimaluste suurendamine prioriteetsete elanikkonnarühmade, eelkõige noorte⁽²²⁾, naiste, vanemate töötajate, puuetega inimeste, seaduslike siserändajate ja vähemusrühmade jaoks.
- 4.4 Eriti ettevõttele ja uuendustele pühendatud konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogramm koondab ühtsesse raamistikku suure hulga tegevusi, mille eesmärk on tegeleda ELi majandusliku ja sotsiaalse struktuuri konkurentsivõime ning uuendustegevuse põhiprobleemidega ning suunata areng uenduslike ja produktiivsete keskkonnasõbralike meetmete suunas, mis arvestavad ressursside tõhusa, sotsiaalselt vastuvõetava kasutamisega.
- 4.5 Seitsmendas raamprogrammis sisalduva eriprogrammiga "Võimekus" püütakse suurendada uurimis- ja uuendustegevuslast suutlikkust, seda eelkõige:
- toetades väikesi ja keskmise suurusega ettevõtteid, kes peavad uurimistegevust allhankena korraldama;

⁽²⁰⁾ GEANT projekt sai alguse 30 Euroopa riiki esindava 26 riikliku uurimis- ja haridusvõrgustiku, Euroopa Komisjoni ning DANTE (*Delivery of Advanced Network Technology to Europe*) koostöö raames. Projekti peaesmärk oli arendada välja GEANT võrgustik — mitmegeigabitiline üle-euroopaline andmesidevõrgustik, mida saab kasutada ainult uurimis- ja haridusotstarbel.

⁽²¹⁾ GRID on süsteem, mis integreerib ja koordineerib ressursse erinevate domeenide kasutajate vahel, näiteks kasutaja laua-arvuti ja keskarvuti, sama ettevõtte või erinevate ettevõtete mitmesugused haldusüksused. Lisaks käsitleb süsteem selliseid küsimusi nagu turvalisuspoliitika, maksed, liikmed ja muu kõnealuse kontekstiga seonduv.

⁽²²⁾ Vt näiteks Prantsusmaa valitsuse noortepakt.

- toetades riikidevahelisi nn teadmiste piirkondade võrgustikke, et lihtsustada klastrite, metapiirkondade ning tehnoloogia- ja tööstusparkide teket, kuhu koondusid ülikoolid, uurimiskeskused, ettevõtted ja piirkondlikud ametiasutused;
- rakendades äärepoolseimate ning vastastikuse lähenemise piirkondade uurimis- ja uuenduspotentsiaali kooskõlas struktuurifondide ja Ühtekuuluvusfondi meetmetega.

4.5.1 Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete osaluse parandamist uurimis- ja uuendustegevuses tuleb jätkata ka seitsmenda raamprogrammi teiste eriprogrammide raames (nt "Koostöö", "Ideed" ja "Inimesed").

4.5.2 Kõikide programmide teine ühine joon puudutab vajadust täielikult ära kasutada uurimistulemusi, ning see õnnestub kõige tõhusamalt territoriaalsel tasandil. Kõnealuses kontekstis on komitee arvates tarvis kõrget kooskõlastatuse ja sidususe taset ning sünergiat ühenduse regionaal- ja ühtekuuluvuspoliitika vahenditega ning ühenduse teiste vahenditega, mis on suunatud piirkondliku koostöö ning üld- ja erialase koolituse toetamiseks.

4.5.3 Lisaks tuleb eespool kirjeldatud meetmed kooskõlastada regionaalpoliitikaga, mis on seotud Euroopa reformitud struktuurifondidega.

4.6 Sobivaks rakendamiseks kohapeal ei eelda need algatused mitte üksnes kõrgetasemelist kooskõlastamist, mille abil tagada sünergia ja vältida kattuvusi või vasturääkivusi, vaid prioriteet tuleb anda ka järgmistele valdkondadele:

- paindlik, hästi varustatud keskkond, mis võimaldab luua sünergiaid sobivate piirkondlike ja kohalike programmidega ning arendada uurimispartnereid ühendavaid rahvusvahelisi võrgustikke. Eesmärk on vastata Euroopa projektide riikidevahelise koostöö kriteeriumidele ning rakendada uurimistulemusi konkurentsivõime ja tööhõive tõelise kasvu heaks, juhtides käimasolevaid tööstuse muutusi ülikoolide, tööstuse ja uurimiskeskuste vahelist koostööd toetavate alaliste territoriaalsete koostöövõrkude kaudu;
- täiustatud haridus- ja koolitusstruktuurid, mis vastavad funktsionaalselt teadmispõhise majandusliku ja tööstusliku arengu nõudmistele. Kõnealused struktuurid peavad lähtuma koolituskavadest, mis on suunatud uutele tehnoloogia- ja tootmis-, turustamis- ning tarbimismudelitele, ning elukestva õppe süsteemidest, mille raames on võimalik ennetada tööstuse ja turu muutuste tagajärgi;

- meetmed institutsioonide, liitude ja sotsiaaldialoogi suutlikkuse suurendamiseks, et tagada tõhus planeerimine ning optimeerida uurimistegevust ja tehnosiiret. Meetmete rakendamine peab toimuma vastavalt kohalike majandus- ja sotsiaalvaldkonna olulisemate osapoolte ühistele ettekujutustele ning see peab olema suunatud ettevõtetele uute võimaluste ning kodanikele uute koolitusvõimaluste, kõrgema kvalifikatsiooni ja uute kutseprofiilide loomisele;

- integreeritud regionaalpoliitika, mis suudaks maksimaalselt kasutada kohalikku arengupotentsiaali ning suurendaks uuendustega kohanemise ja nende prognoosimise võimet, et kasutada ära uuest kaupade- ja teenustevoost tekkinud eelised ning globaliseerumisest tulenevad inimressursid ja kapital;

- konsolideeritud sotsiaaldialoog piirkondlikul ja kohalikul tasandil kui põhivahend nende eeliste optimeerimiseks, mis kaasnevad tööstuse ja turgude muutuste ning inimressursside haridus- ja koolitussuundumuste ennetamisega. Kõnealuse dialoogi raames tuleb tagada ka tugevam kindlustunne töökoha osas ja suurem paindlikkus tootmise, turustamise ja teenuste korraldamisel.

4.6.1 Komitee leiab, et nii teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse seitsmes raamprogramm (FP7) kui ka uus konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogramm (CIP), mille kohta EMSK on juba avaldanud arvamust, on endiselt liiga ülaltpoolt alla suunatud ega võimalda veel avalikkuse ja eraõiguslike osalejate kaasamist ning vastutavat osalemist kohaliku ja piirkondliku tasandi arengusse, mis on nii vajalik kui ka soovitatav. Selline lähenemisviis ei võimalda kohalikel osapooltel täita oma seaduspärasest kaasvastutaja rolli Euroopa poliitika kujundamisel.

4.6.2 Euroopa Liit peaks lisaks mõlemale eelpool nimetatud vahendile (FP7 ja CIP) soodustama uut tüüpi partnerlust kohalikul tasandil, millesse kaasatakse ametivõimud, majanduslikud osapooled ja eelkõige sotsiaalpartnerid, ning toetama uue põlvkonna piirkondlike arengupakte globaliseerumise kontekstis⁽²³⁾. Need peaksid hõlmama kõiki majandus- ja tööhõivepoliitika arengu osapooli, eesmärgiga reageerida tõhusalt turu ja konkurentsivõime väljakutsetele, vaadates seejuures kaugemale kohalikust tasandist, mille kitsastes piirides jäämine on üha ohtlikum ühinenud majandusruumide maailmas.

⁽²³⁾ Vt "Pacte Industrial de la Regio Metropolitana de Barcelona" [Barcelona suurlinnapiirkonna tööstuspakt] (<http://www.pacteind.org/eng/activities/>), milles nenditakse, et iga piirkonna konkurentsivõime sõltub tema ettevõtete ja töötajate kvaliteedist.

4.7 Integreeritud territoriaalne lähenemisviis, osalemine juhtimises, sotsiaalpartnerid ning kodanikuühiskond

4.7.1 Oluline osa jätkusuutlikku konkurentsivõimet toetavatest meetmetest kuuluvad kohaliku ja piirkondliku tasandi vastutusalasse. Sellega **muudetakse prioriteetseks juhtimissüsteemid ja koostöö**, milles osalevad erinevad kohalikud ja piirkondlikud ametivõimud, erinevad asutused ja institutsioonid, sotsiaalpartnerid, ettevõtted ning kodanikuühiskonna kohapealsed aktiivsed osapooled.

4.7.2 Mis puudutab juhtimiskontsepti, tuleks viidata komitee ühele eelmisele arvamusele: "Erasektori sidusrühmade tegevus ja vastutus peaks toimuma konkreetsete toetuste ja tegevuste kaudu. Sotsiaalne ja kodanikega peetav dialoog on olulised vahendid [...]”⁽²⁴⁾.

4.7.3 Seoses sotsiaaldialoogi tugevdamisega nõustub komitee "komisjoniga selles, et sotsiaalpartneritel on seoses nende valdkonnasestest teadmistega eriline hoiatav roll”.

4.7.4 Komitee arvates on tarvis ellu rakendada **osalusel põhinevaid**, paindlikke, proaktiivseid ja mõjusaid **sotsiaal- ning otsustussüsteeme**, mille raames on võimalik säilitada kõrge kvaliteediga poliitiline, majanduslik ja sotsiaalne demokraatia, surumata alla ja hoidmata tagasi meetmete ja algatuste arendamist.

4.7.5 Siinkohal on oluline arendada välja **ühine nägemus keskpikas ja pikas perspektiivis**, määratleda ja jagada vastutusaladkonnad kokkulepitud vahe-eesmärkide osas ning kasutada

selliseid arenenud ja piirkondlikul tasandil tõestatud vahendeid nagu **tulevikuanalüüs** (foresight).

4.8 Integreeritud territoriaalne lähenemisviis ja juhtimisstrateegia sotsiaalselt vastutustundlike piirkondade arenguks

4.8.1 Praeguses ülemaailmsele konkurentsile avatud keskkonnas tuleb sotsiaalselt vastutustundlikku kohalikku ja piirkondlikku arengut edendava juhtimisstrateegia raames tagada jätkusuutlik majandusareng ning kõrged sotsiaalsed standardid. Selline strateegia peaks hõlmama eelkõige järgmisi aspekte:

- kohaliku ja piirkondliku tootmissüsteemi kvaliteedi ning kognitiivse ja innovaatilise suutlikkuse pidev parandamine sotsiaalse, majandusliku ja tehnoloogilise arengu süstemaatiliste analüüside ning ühiste prognooside abil;
- ülemaailmsete viitevõrgustike loomine avalikule ja erasektorigile, et tagada pidev ja selge vastastoime maailmatasemel;
- tootmise ja tarbimise arengu suur keskkonnavalanne ja sotsiaalne jätkusuutlikkus;
- tõhusad ja konsolideeritud meetodid tehnoloogia valdkonnas osalejate, kasutajate ja lõpptarbivate teadmiste, teabe ja pideva täiendkoolituse loomiseks ja levitamiseks;
- "kohalike ja piirkondlike sotsiaalbilansside" koostamine, et mõõta, kontrollida ning hinnata suundumusi, mis aitavad kaasa kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete eesmärkide täitmisele, toetudes ühiste standarditele ja meetoditele Euroopa tasandil.

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁴⁾ Vt "Tee Euroopa teadmispõhise ühiskonnani — organiseeritud kodanikuühiskonna panus Lissaboni strateegiasse" (ettevalmistav aramus) — raportöör: hr Olsson, pr Belabed ja hr van Iersel.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal “Infotehnoloogia toega elukestva õppe panus Euroopa konkurentsivõimesse, tööstuse muutustesse ja sotsiaalkapitali arengusse”

(2006/C 318/03)

19. jaanuaril 2006 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse järgmises küsimuses: “IT-toega elukestva õppe panus Euroopa konkurentsivõimesse, tööstuse muutustesse ja sotsiaalkapitali arengusse”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööstuse muutuste nõuandekomisjoni arvamuse võeti vastu 31. augustil 2006. Raportöör oli hr Marian KRZAKLEWSKI. Kaasraportöör oli hr András SZÜCS.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.–14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 181, vastu hääletas 6, erapooletuks jäi 11.

1. Ettepanekud ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on veendunud, et just kaasaegse elektroonilise meedia kasutamine õpetamisel ja koolituses (e-õppes) ⁽¹⁾ aitab Euroopa Liidul läbi viia tegevust, mille eesmärk on suurendada hariduse tõhusust ja kvaliteeti, sealhulgas ametialast haridust ja koolitust. Nii vähendatakse koos muude meetmetega kulutusi töötajate koolitamisele, parandades samal ajal märkimisväärselt ettevõtete, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete, konkurentsivõimet.

1.2 Komitee arvates on õppimine ja koolitus info- ja kommunikatsioonitehnoloogia abil Euroopa Liidus jätkuvalt ebajärjekindel. Selle põhjus on keeleline ja kultuuriline mitmekesisus ning asjaomaste turgude ebaküpsus.

1.2.1 Olukorra muutmiseks peaksid haridusasutused, sealhulgas elukestva õppe ⁽²⁾ valdkonnas tegutsevad haridusasutused, olema avatumad uute õppimisvormide suhtes ja valmis kasutama neid üha ulatuslikumalt, toetades sellega teadmiste ja kogemuste integreerimist, et saavutada sünergia kavandatava tehnoloogilise ja majandusliku arenguga.

1.2.2 Komitee arvates on Euroopa Komisjonil kõige parem positsioon uue poliitika loomiseks kõnealuses valdkonnas.

⁽¹⁾ E-õpe — uute multimeedia tehnoloogiate ja interneti kasutamine õpikvaliteedi parendamiseks, lihtsustades vahendite ja teenuste kättesaadavust ning telekommunikatsiooni ja koostööd.

⁽²⁾ Elukestev õpe — väljend, millega viidatakse sellele, et uute teadmiste omandamine on pidev protsess, mis ei lõpe kooli või ülikooli lõpetamisega, vaid jätkub katkestamatult kogu tööelu jooksul ja isegi pärast pensioniikka jõudmist ning mis laieneb kõigile eluetappidele ja kõigile sotsiaalsetele rühmadele suures osas tänu e-õppe pakutavatele võimalustele (allikas: www.elearningeuropa.info).

Teabevahetuse ja kooskõlastamise küsimus on seetõttu eriti oluline komisjoni talituste jaoks, eriti hariduse ja infoühiskonna valdkonnas.

1.2.3 On saabunud aeg tunnistada, et e-õpe on kujunenud üheks põhiliseks õppevormiks ja ametialaste teadmiste tugevdajaks kõnealuses valdkonnas. See tagab järjepidevate lähenemisviiside rakendamise ning aitab kasu saada e-õppe pakutavast lisaväärtusest.

1.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on veendunud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia alase teadlikkuse tõstmise vajaduses Euroopa Liidus, eelkõige selles osas, kuidas kõnealused tehnoloogiad saavad toetada koolitust tööstuses ja elukestvat õpet, muuhulgas:

- koolituse kaudu töökohal, mis on suunatud konkreetsetes kontekstis esinevate probleemide lahendamisele;
- meetodite ja lähenemisviiside kaudu, mis tunnustavad eelnevaid, sealhulgas töö ja kogemuste kaudu omandatud õpisaavutusi ning edendavad aktiivset kaasamist nii individuaalsesse õpitegevusse kui koostöösse.

1.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub Euroopa Liidu institutsioone ja liikmesriike üles pidama infoühiskonna rajamisega seotud arenguprogrammide elluviimisel meeles, et kõnealused programmid ei tohi kaasa tuua mitte mingisugust tõrjutust. Teisisõnu, elektroonilise side infrastruktuurile kui õppevahendile juurdepääsu osas ei tohi olla mitte mingisuguseid sotsiaalseid ega majanduslikke tõkkeid.

1.4.1 Komitee rõhutab, et info- ja kommunikatsioonitehnoloogia elukestvas õppes kasutamise põhitingimus eelkõige maapiirkondades ja väikelinnades on ELi ja liikmesriikide valitsuste toetus lairibaühendusega internetile ⁽³⁾, mis võimaldab

⁽³⁾ Lairibaühendusega internet — suure võimsusega teabevahetuskanal, mis võimaldab kiiret ja lihtsat juurdepääsu teabele ja e-õppe süsteemidele (allikas: www.elearningeuropa.info).

juurdepääsu e-õppe süsteemidele. Kõnealuste piirkondade olukord on eriti raske uutes liikmesriikides. Kõnealune asjaolu lisab veelgi kaalu väitele, et lairibaühendustele juurdepääsu osas ei tohi esineda mingeid takistusi.

1.4.2 Siinkohal palub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee komisjonil tunnistada lairibaühendusele juurdepääsu osana laiemast strateegiast, mille eesmärk on tagada, et e-juurdepääsule antakse üldhuviteenuse staatust.

1.5 Komitee arvab, et e-kaugõppe ja koolituse osas tuleb pöörata erilist tähelepanu põlvkondadevahelise lõhe tekkimise ohule, eriti seetõttu, et täiskasvanute elukestva õppe valdkonnas võetakse järjest rohkem tegevusi ette info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamise teel.

1.6 Lisaks soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee suunata tähelepanu asjaolule, et e-õpe peaks olema välja töötatud viisil, mis vastaks pimedate inimeste vajadustele. Arvestades, et kõnealuse valdkonna tehnilised lahendused on hästi tuntud, peaksid e-õppe õpikute autorid võtma aluseks pimedate kogukonda esindavate organisatsioonide koostatud eeskirjad.

1.7 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on veendunud, et e-õpe peaks olema tõhus vahend ettevõtete konkurentsivõime parandamiseks ja nende ettevõtluspotentsiaali suurendamiseks, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete potentsiaali jaoks, millel on võtmeroll majanduskasvu edendamisel ja töökohtade loomisel.

1.8 Komitee leiab, et IKT-toega elukestva õppe laiendamine Euroopa Liidus mõjutab suurel määral mitte ainult ettevõtete konkurentsivõimet, vaid ka töötajate sotsiaalkapitali suurendamist, mis peaks suurendama Euroopa ettevõtluskapitali väärtust.

1.9 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märgib tungivat vajadust määratleda kodanikuühiskonna uus roll ning vajadust sotsiaalpartnerite vahelise dialoogi järele infotehnoloogia toega elukestva õppe edendamise üle Euroopa Liidu tööturgudel. Euroopa ühiskondade ettevalmistamine IT-toega elukestvaks õppeks aitab arendada Euroopa teadmisteruumi ning samuti teadmistepõhist ühiskonda ⁽⁴⁾.

1.10 Komitee märgib, et edusammud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia integreerimise osas õppesse ja e-õppe ametialase tegevdamise osas on olnud oodatust väiksemad. Seetõttu kutsutakse ELi ja liikmesriikide tasandi pädevaid asutusi üles

⁽⁴⁾ Teadmistepõhine ühiskond — ühiskond, mille protsessid ja tavad põhinevad teadmiste tootmisel, levitamisel ja kasutamisel oskuste pidevaks parendamiseks ning täielikuks kaasamiseks pere- ja tööellu ning ühiskonda (KOM(2001) 678 lõplik).

võtma meetmeid, mis suurendavad märkimisväärselt e-õpet kasutavate inimeste arvu. Sellisel arengul on potentsiaal anda märkimisväärne panus tööstuse konkurentsivõimesse ja tootlikkusse.

1.11 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub Euroopa Liidu institutsioone pöörama erilist tähelepanu VKEde vajadustele, nende võrgustikele ja esindusorganisatsioonidele, eesmärgiga tagada, et VKEd saaksid koolituse eesmärkidel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat võimalikult ära kasutada.

1.12 Komitee arvab, et kaasaegse tehnoloogia ja metoodika (IT-hariduse) õpetajaid tuleks pikaajaliselt ja süstemaatiliselt toetada üldprogrammide ja stiimulite kaudu.

1.13 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib rõhutada, et Euroopa Komisjon peaks IT-hariduse valdkonnas pöörama erilist tähelepanu ka intellektuaalomandi õiguste küsimusele.

1.14 Ettepanekute ja soovitude lõppkokkuvõttes teeb komitee ettepaneku võtta eeskujul ELis juba kasutusel olevatest mõistetest, nagu *e-Euroopa*, *e-õpe*, *e-oskused* jne, ning viia sisse IT-toega elukestvat õpet tähistav lühend *e-LL* (*lifelong learning*), rõhutades nii sellise õppevormi rolli ning vajadust arendada ja laiendada seda e-Euroopa tegevuskavas ja järgnevas i2010 algatuses.

2. Sissejuhatus ja arvamuse põhjus

2.1 Käesolevas arvamuses uuritakse IT-toega elukestva õppe panust Euroopa Liidu konkurentsivõimesse, tööstuse muutustesse ja sotsiaalkapitali arengusse.

2.2 Seoses Lissaboni strateegia elluviimisega on elukestev õpe muutumas üheks olulisemaks mõisteks Euroopa Liidu hariduspoliitikas ja uutes haridusprogrammides ajavahemikuks 2007–2013 ⁽⁵⁾. Paindlikel ja avatud õppimis- ja koolitusmeetoditel ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogial on teadmistepõhise majanduse arengus kindlasti võtmeroll.

2.3 Pärast läbimurdeks olnud e-Euroopa programmi ja e-õpet tutvustavaid meetmeid, mis on juba kaasa toonud mõningad lootustäratavad arengud, tuleb kaaluda seda, kuidas neile saavutustele tööstuse muutuste osas tugineda, kuidas arendada nendega seotud võimalusi ja kuidas kavandada tuleviku väljavaateid.

⁽⁵⁾ "Ühtne tegevusprogramm elukestva õppe alal", KOM(2004)474 lõplik, 14. juuli 2004.

3. Üldised märkused

3.1 Infotehnoloogia olulisust inimressursside arendamisel tunnustasid Euroopa Parlament ja Euroopa Liidu Nõukogu ⁽⁶⁾, kiites heaks mitmeaastase programmi (2004–2006) info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate tõhusaks integreerimiseks Euroopa haridussüsteemidesse. Programmi põhieesmärk on kasutada info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaid kõrgekvaliteedilise hariduse ja koolituse edendamiseks elukestva õppe kontekstis.

3.2 Eelmisel aastakümnel oli ülekaalus avatud ja paindlik kaugõpe koos e-õppega, kuid nüüd vaadeldakse seda uuesti laiemas kontekstis. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia toega õpe ehk e-õpe muudab meie elu, hariduse ja töö paindlikumaks ning seda nähakse ühe peamise Lissaboni strateegia eesmärkide saavutamise viisina. Järjest olulisemaks muutuvad huviharidus ⁽⁷⁾ ja vabaharidus ⁽⁸⁾ ning töökohal pakutav koolitus.

3.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 2004. aasta arvamuses teemal "Lissaboni strateegia rakendamise parandamine" ⁽⁹⁾ tõsteti esile vajadust uurida teadmispõhise majanduse pakutavaid uusi võimalusi ning infotehnoloogia ja uuendustegevuse järjest suurema laienemise olulisust.

3.3.1 Samuti pöörati selles tähelepanu haridussüsteemide puudujääkidele ja vajadusele sotsiaalse mõõtme parema integreerimise järele.

3.4 Mõned Euroopa Liidu eelmisel aastakümnel tehtud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia toega õppe valdkonna algatused on andnud erakordseid tulemusi, samas on teiste puhul ilmnenud järjekindluse puudumine ning need ei ole arvu ega kvaliteedi osas saavutanud loodetud tulemusi.

3.4.1 E-õppe varajased mudelid keskendusid üksikisikutele ja ette kindlaksmääratud teadmiste edasiandmisele. Õpetajate toetus ja hindamine puudus neist peaaegu täiesti ning mudelid valmistasid pettumuse neile, kes tegid esimesi katseid sellise õppimisvormiga kohaneda.

⁽⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. detsembri 2003. aasta otsus nr 2318/2003/EÜ e-õppe programmi kohta.

⁽⁷⁾ Huviharidus omandatakse kõrvuti tavaharidus- ja koolitussüsteemidega ning selle tunnustamiseks ei anta välja formaalset tunnistust. Vabaharidust võidakse pakkuda töökohal ning kodanikuühiskonna organisatsioonide ja rühmade kaudu (nagu noorteorganisatsioonid, ametiühingud ja poliitilised parteid). Samuti võidakse seda pakkuda formaalsete haridussüsteemide täiendamiseks loodud organisatsioonide või teenuste kaudu. *EL Komisjon, SEC(2000) 1832*.

⁽⁸⁾ Vabaharidus — õpe, mis põhineb igapäevaelul töökohal, pereringis ja vabal ajal. See ei ole ei organiseeritud ega formaalne (ei seatud eesmärkide, kestuse ega vahendite poolest). Õppur omandab vabahariduse tavaliselt teadmatult ning selle tunnustamiseks ei anta välja formaalset tunnistust.

EL Komisjon, SEC(2000) 1832.

⁽⁹⁾ Lissaboni strateegia rakendamise parandamise kohta.

3.4.2 Kiire tehnoloogiline areng, suurem majandussurve ja valitsuste poliitikameetmete erinev tempo viimasel paaril aastal, mille käigus oodati info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutuselevõttu hariduse ja koolituse valdkonnas, ei ole andnud piisavat panust tööalaste oskuste arengu edendamisse.

3.5 2010. aastaks on kavas kaasata erinevatesse elukestva õppe vormidesse 12,5 % Euroopa Liidu 25–64 aastastest elanikest, võrreldes praeguse keskmise näitajaga, mis on 10 % ⁽¹⁰⁾. Kõnealuseid eesmärke on võimalik saavutada ainult info- ja kommunikatsioonitehnoloogia toega hariduse ja koolituse laiendamise tõhustamisega.

3.5.1 Väljakutsed, millega Euroopa Liidu liikmesriikide haridus- ja koolitusprogrammid nimetatud nõude täitmisel silmitsi seisavad, on seda suuremad, arvestades, et järgmise viie aasta jooksul on ainult 15 % uutest töökohtadest mõeldud kvalifitseerimata töötajatele, sellal kui 50 % tööandjatest vajab kõrgelt kvalifitseeritud töötajaid ⁽¹¹⁾.

3.6 Seoses komisjoni teatisega i2010 kohta ⁽¹²⁾ viiakse ellu uus Euroopa Liidu algatus — *e-kaasamise* algatus. Mõiste *e-kaasamine* viitab nii info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kui selle kasutamise kaasamisele kui kaasamise saavutamise vahendile ⁽¹³⁾. *E-kaasamise* poliitika eesmärk on info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamise tõkete kaotamine ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamise edendamine tõrjutuse ennetamiseks ning majanduse tootlikkuse ja tööhõive võimaluste parandamiseks.

3.6.1 *E-kaasamise* oluline sotsiaalne aspekt on e-kaugõpe, mille eesmärk on vähendada või ennetada nende erialarühmade sotsiaalset marginaliseerumist, kellel on piiratud juurdepääs traditsioonilistele haridusvormidele geograafilise asukoha, sotsiaalse olukorra või eriliste haridusalaste vajaduste tõttu.

3.6.2 Kaugõppe eelised on järgmised: õppimine ei ole seotud kindlaksmääratud õppimiskohaga, õppimise kiirust on võimalik kohandada individuaalsetele vajadustele, võimalik on kasutada kaasaegseid infotehnoloogiaid, ebasoodsas olukorras olevate inimeste rühmadel on võimalik parandada oma oskusi jne.

3.6.3 Hiljutises arvamuses ⁽¹⁴⁾ kutsus Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee valitsuste ja ettevõtlussektorite esindajaid üles koostama ja toetama meetmeid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia alase hariduse ning e-tõrjutuse ⁽¹⁵⁾ ohus olevate sotsiaalsete rühmade koolitamise valdkonnas.

⁽¹⁰⁾ "Hariduse ja koolituse kaasajastamine: oluline panus majandusliku õitsengu ja sotsiaalse ühtekuuluvuse kindlustamise Euroopas", KOM (2005) 549 (lõplik), 30.11.2005.

⁽¹¹⁾ Nõukogu 21. veebruari 2005. aasta järeldused hariduse, noorte ja kultuuri kohta.

⁽¹²⁾ KOM(2005) 229 lõplik.

⁽¹³⁾ Ministrite konverents teemal "Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia osalusühiskonna saavutamiseks", Riia, 11. juuni 2006.

⁽¹⁴⁾ E-juurdepääsetavus.

⁽¹⁵⁾ E-tõrjutus — elektroonilises teabevahetuses osalemisest kõrvalejäämine.

3.6.4 E-kaasamise programmi rakendamine on seotud ka digitaalse kirjaoskuse edendamisega ⁽¹⁶⁾, millest on saanud kaasaegse teadmispõhise ühiskonna sünonüüm. Seetõttu, muuhulgas vastavalt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee hiljutisele arvamusele ⁽¹⁷⁾, tundub lähitulevikus digitaalse kirjaoskuse tunnustamine elukestva õppe ühe põhioskusena mitte ainult vajalik, vaid ka vaieldamatu.

3.7 E-oskuste ⁽¹⁸⁾ edendamisel on oluline mõju tööstuse muutuste mitmetele aspektidele. Mõiste e-oskused hõlmab info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaspetsialistide ja kasutajate oskused ning internetikaubanduse. Laiaulatusliku e-oskuste agenda edendamise raames tegi komisjon hiljuti rea meetmete ettepanekuid, millest paljud olid seotud tööstuse ja e-oskuste edendamisega tööturul ning uute e-pädevuste ⁽¹⁹⁾ arendamise ja edendamisega.

3.7.1 Sidusrühmade esindajate partnerlusel on oluline roll nii e-oskusi puudutavates meetmetes kui info- ja kommunikatsioonitehnoloogia toega elukestva õppe juurutamisega seotud küsimustes. Sidusrühmade hulka kuuluvad:

- ametiühingud;
- ettevõtete esindajad (nt info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutajad), kes sõltuvad kvalifitseeritud tööjõust;
- erinevate tööstuste esindajad, kes vastutavad uute tehnoloogiate sisseviimise eest ja on teadlikumad vajalikest kvalifikatsioonitüüpideist;
- info- ja kommunikatsioonitehnoloogia tööstuse esindajad;
- info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonna teadlased ja arendajad;
- e-oskuste kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid aspekte uurivad teadlased;
- hariduse, teadusuuringute, ettevõtluse, uuendustegevuse ja infoühiskonna valdkonna poliitikakujundajad;
- prognoosijad, kellel on laialdased teadmised ühiskonnas toimuvatest muutustest ning ühiskonna ja tehnoloogia vastastikusest seosest.

⁽¹⁶⁾ Digitaalne kirjaoskus on üks põhioskusi, mis on vajalik selleks, et osaleda aktiivselt infoühiskonnas ja uues meediakultuuris. See keskendub igapäevaelus järjest olulisemaks muutuvate uute tehnoloogiatega seotud oskuste ja võimete omandamisele. *E-õppe programm*, 5. detsember 2003.

⁽¹⁷⁾ Arvamus põhipädevuste kohta elukestvas õppes, mai 2006.

⁽¹⁸⁾ Aruanne — RAND Europe "E-oskuste pakkumine ja nõudlus Euroopas", IX 2005.

⁽¹⁹⁾ E-pädevused — pädevused ja oskused info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonnas ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamise seotud hoiakud, mis võimaldavad teostada ametiülesandeid asjaomasel tasandil.

3.8 Lairibaiühendusega internetile juurdepääsu laienemine on keskse tähtsusega i2010 strateegia ja e-kaasamise projektide eesmärkide saavutamisel. See ei saa piirduda üksnes suurte linnadega, vaid peaks olema kättesaadav ka vähemarenenud piirkondade elanikele ⁽²⁰⁾.

3.8.1 Tasub arvesse võtta, et 15-liikmelises Euroopa Liidus on juurdepääs lairibaiühendusele umbes 90 % linnapiirkondades tegutsevatest ettevõtetest ja majapidamistest, kuid maapiirkondades ja kaugemates piirkondades on juurdepääs vaid 60 % elanikest; uutes liikmesriikides on kõnealune erinevus palju suurem.

3.8.2 Lairibaiühendus on elutähtis mitte ainult ettevõtete konkurentsivõime arendamiseks ja piirkondade majanduskasvuks, vaid ka haridus- ja koolitussektori jaoks, eriti e-õppe kasutamisel koolitusprogrammides.

3.9 Kui tahame parendada elukestva e-õppe kasutamist ning muuta seda õppimisvormi tõhusamaks, oleks praegu äärmiselt kasulik viia läbi kõnealuse valdkonna poliitiline arutelu. Euroopa Liidul on parim positsioon kõnealuse valdkonna poliitikale uue suuna andmiseks.

3.9.1 Praegune poliitika seab prioriteediks info- ja kommunikatsioonitehnoloogia sisseviimise ametlikesse haridusasutustesse, nimelt koolidesse ja ülikoolidesse. Märksa vähem tähelepanu pööratakse ja märksa vähem vahendeid eraldatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate kasutamise edendamisele elukestvas õppes ning täiskasvanute huvi- ja vabahariduses.

4. Konkreetsed märkused

IT-toega elukestva õppe panus Euroopa konkurentsivõimesse ja tootlikkusesse

4.1 Kooskõlas komisjoni 2002. aasta teatise ⁽²¹⁾ ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Koolitus ja tootlikkus" üldideega võib öelda, et tootlikkus on ettevõtete ja Euroopa majanduste konkurentsivõime ning majanduskasvu võti. Suurem tootlikkus sõltub suures osas info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonna edusammudest ning tööjõu võimest kohaneda kaasaegse tööstuse nõudmistega.

4.1.1 Vaatamata tõsiasjale, et varases arenguetapis ei vastanud ülespuhutud elektrooniline tehnoloogia ootustele, on ühiskonna ja majanduse e-sektoris tegelikult toimunud enneolematu areng ning e-sektoril on suur tulevikupotentsiaal.

⁽²⁰⁾ Euroopa Komisjoni teatis: "Lairibaiühenduse lõhe ületamine", 21. märts 2006.

⁽²¹⁾ CESE 1025/2004 lõplik.

4.1.2 Seepärast tunnustab ja väärtustab Euroopa Komisjon õigustatult kaasaegsete info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate olulisust konkurentsivõime ja uuendustegevuse edendamisel ning teadmistepõhises ühiskonnas, eriti väikestes ja keskmise suurusega ettevõtetes.

4.2 Euroopa majanduse konkurentsivõime parandamise võti peab olema kutseharidus ning seda programmide ja koolituse kaudu, milles kasutatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat. Ühtsete, mobiilsete ja paindlike haridus- ja koolitussüsteemide loomine tööstuse valdkonnas tööd otsivate, tööleminekuks valmistuvate ning seal töötavate inimeste jaoks suurendab teadmiste kasvamise kiirust ning toob kaasa olulised tehnoloogilised muutused ja uuendused tootmisettevõtetes, suurendades seega nende konkurentsivõimet.

4.2.1 Seepärast peaks IT-toega elukestva õppe sisseviimine ettevõtlusse ja ettevõtlusega seotud valdkondadesse muutma need konkurentsivõimelisemaks ning aitama suurendada oma töötajate sotsiaalkapitali, suurendades seeläbi Euroopa ettevõtluskapitali väärtust.

4.3 E-õppe elluviimises ja kasutamises toimus läbimurre 1994. aasta paiku, kui tööstus (peamiselt suureettevõtted) hakkas kõnealust meetodit laialt kasutama ettevõtete koolituses ja inimressursside arendamisel. E-õppes väljendunud võime pakkuda konsolideeritud ja jätkusuutlikke lahendusi näitas küpsust, ületades eelnenud lihtsustatud reklaami- ja turustamisõnumite perioodi. Samal ajal on mitmetel põhjustel saanud VKEdest ebasoodsas olukorras olev e-õppe kasutajate rühm. Kõnealuse õppimismeetodi ning tihti ka info- ja kommunikatsioonitehnoloogia rakendamine VKEdes on piiratud ning enamik VKEde töötajaid riskivad täiendõppe valdkonnas pakutavatest võimalustest kõrvalejäämisega. E-õppe suurem kasutuselevõtt võiks anda märkimisväärse panuse VKEde konkurentsivõimesse ning aidata kaasa nende tõhustamisele. Nii Euroopa Liidu kui liikmesriikide tasandi pädevad asutused peaksid suurendama sellealast teadlikkust ning rakendama meetmeid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamise edendamiseks koolituse eesmärkidel VKEde sektoris.

IT-toega elukestva õppe panus sotsiaalkapitali arengusse

4.4 Sotsiaalkapital hõlmab nii oskusi, teavet, kultuuri, teadmisi ja üksikisiku loovust kui inimeste ja organisatsioonide vahelisi suhteid. Kõnealuste vahendite tähtsust majanduskasvus ja sellega kaasnevates tööstuse muutustes tuleks hinnata vahendite arengu, edendamise ja kasutamise suhte ning nende loodava lisaväärtuse alusel.

4.4.1 Sotsiaalkapitali kõrge tase mõjutab otseselt võimet luua teadmistepõhine ühiskond, mis on loov, uuenduslik, avatud muutustele ning võimeline looma pikaajalisi majanduslikke ja sotsiaalseid suhteid. Üks sellise ühiskonna nurgakive on investeringud teadustegevusse, haridusse ja koolitusesse.

4.4.2 Sotsiaalkapitali on võimalik suurendada asjaomaste sidusrühmade (vt punkt 3.7.1) võime kaudu teha koostööd partnerluse vormis kõigis info- ja kommunikatsioonitehnoloogia toega haridust ja koolitust, eriti elukestvat õpet puudutavates programmides ja tegevustes.

IT-toega elukestva õppe panus tööstuse muutustesse, eelkõige seoses investeringutega töötajate oskustesse, inimressursside arendamise ja töötuse vähendamisse

4.5 E-kaugõpe ja koolitus võimaldavad teadmisi edasi anda süstemaatilisemalt, kiiremini ja odavamalt ning see on eriti oluline eelkõige tööstuses, kuna see moodustab tööstuse inimkapitali olulise elemendi ning lihtsustab teadmiste siiret teadusasutustest tööstusesse.

4.5.1 Haritud töötajad, kes pidevalt oma kvalifikatsiooni tõstavad, on oluline tegur konkreetsete firmade või ettevõtete väärtuse kindlakstegemisel. Nad aitavad kaasa muutustele tootmistehnoloogias, selle põhiolemuses ja tööturu vajadustega kohanemisele.

4.6 Euroopa Komisjon on rõhutanud ⁽²²⁾, et kiire tehnoloogilise arengu ja muutuvate majandustingimuste tõttu tuleb teha pikaajalisi investeringuid inimressursside arendamiseks, hõlmates eraisikuid, ettevõtteid, sotsiaalpartnereid ja riigiasutusi. Kahjuks ei ilmne Euroopa Liidu riikides mingit selget suundumust suurematele riiklikele kulutustele haridusse ning vastav keskmine näitaja on umbes 5 % SKTst ja liikmesriikide vahel esineb märkimisväärseid, vahel isegi drastilisi erinevusi.

4.7 Investeringutel inimressursside arendamiseks on otsene mõju tootlikkuse kasvule ning see on samuti atraktiivne investeerimisvorm nii mikromajanduslikul kui ka sotsiaalsel tasandil. Uuringud ⁽²³⁾ näitavad, et iga õppimisele kulutatud aasta suurendab otseselt majanduskasvu umbes 5 % võrra lühiajalises perspektiivis ja 2,5 % pikaajalises perspektiivis. Seda kinnitavad Euroopa Ülemkogu ⁽²⁴⁾ ettepanekud, milles rõhutati, et investeringud haridusse ja koolitusesse toovad märkimisväärset kasu, mis kaalub üles sellega seoses tehtud kulutused.

⁽²²⁾ Komisjoni 30. novembri 2005. aasta teatis: "Tõhusad investeringud haridusse ja koolitusesse: Euroopa jaoks hädavajalik" KOM(2002) 779 (5269/03).

⁽²³⁾ De la Fuente and Ciccone: "Inimkapital globaalses ja teadmistepõhises majanduses". Euroopa Komisjoni tööhõive ja sotsiaalvaldkonna peadirektoraadi lõpparuanne, 2002.

⁽²⁴⁾ Euroopa Ülemkogu eesistujariigi järeldused, 23.–24. märts 2006 (7775/06).

4.8 Kiire tehnoloogiline areng toob kaasa selle, et kasutusele võetakse kaasaegsed tootmiseseadmed, mis sageli sisaldavad info- ja kommunikatsioonitehnoloogia süsteeme, mida suudavad käidelda ainult info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat tundvad töötajad. Selliseid töötajaid ei ole alati võimalik kohe leida, kuid tänu info- ja kommunikatsioonitehnoloogia laialdasele kasutamisele õpetamisel ja koolitamisel, eelkõige elukestvas õppes, on selliste töötajate leidmine tööturul kindlasti lihtsam.

4.9 Eespool nimetatud põhjustel ning arvestades tööstuse praegu toimuvaid muutusi, tuleks viivitamatult võtta aktiivseid samme info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate kasutuselevõtuks elukestvas õppes. See võimaldaks Euroopa tootmisettevõtete töötajatel ja koolitusel osalevatel töötutel kiiremini omandada uusi teadmisi ja oskusi. Eelkõige töötutele tuleks tagada juurdepääs riigi rahastatavale info- ja kommunikatsioonitehnoloogia alasele koolitusele ⁽²⁵⁾.

4.9.1 Töötud ei ole motiveeritud iseseisvalt õppima, kuna neil on veel liiga vähe võimalusi omandatud teadmiste rakendamiseks. Parim stiimul on tegelik võimalus leida uus töökoht konkreetse koolituse või ümberõppe tulemusena, mida ideaalses olukorras võimaldaks tööd pakkuv ettevõtte.

4.9.2 Nii loodaks soodsad tingimused info- ja kommunikatsioonitehnoloogia toega elukestvas õppeks, kuid selleks kõige asjakohasemate piirkondade (uutes liikmesriikides üha rohkem levinud pankrotistunud tootmisettevõtetega põllumajanduspiirkonnad) infrastruktuur on puudulik.

4.9.3 Kõnealuste piirkondade infrastruktuur vajab valitsuse ja Euroopa Liidu toetust, kuna IT-ettevõtted ei ole nõus katma vaeste piirkondade (väikelinnad ja maapiirkonnad) internetile juurdepääsu kulusid.

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁵⁾ Arvamus: "i2010 — Euroopa infoühiskond majanduskasvu ja tööhõive eest".

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Teenused ja Euroopa töötlev tööstus: vastastoitme ja mõju tööhõivele, konkurentsivõimele ja tootlikkusele”

(2006/C 318/04)

19. jaanuaril 2006 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 töötada välja arvamuse järgmises küsimuses: “Teenused ja Euroopa töötlev tööstus: vastastoitme ja mõju tööhõivele, konkurentsivõimele ja tootlikkusele”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööstuse muutuste nõuandekomisjoni arvamus võeti vastu 31. augustil 2006. Raportöör oli hr Calleja. Kaasraportöör oli hr Rohde.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13. ja 14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 183, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 4.

Järeldused ja soovitused

Käesolev arvamus toetab järgmist:

Üldine avaldus

Tuleb tunnistada ettevõtlusteenuste ja teenindussektori olulisust Euroopa töötleva tööstuse majanduskasvu, konkurentsivõime ja tööhõive suhtes. Konkurentsivõimeliste ettevõtlusteenuste kasutamist tuleks Euroopa tasandil edendada sidusate poliitiliste meetmete kaudu. Edasisele arutelule on heaks platvormiks Euroopa Liidu ettevõtlusega seotud teenuste foorumi (*EU Business-Related Service Forum*) 2005. aasta tegevuskava projekt.

Poliitika eesmärgid ja järeelmeetmed

Ettevõtlusteenuste positiivset rolli riikliku ja mitteriikliku tootmise ning teenindussektori arendamisel tuleks toetada erinevate tegevuste kaudu. Euroopa Liidu tasandil soovitav komitee eelkõige järgmisi meetmeid:

- otsesed ja täiendavad meetmed siseturu lõpuleviimiseks ettevõtlusteenuste jaoks ning eelkõige takistuste kõrvaldamine kõnealuse sujuva toimimise kindlustamiseks (turust integratsiooni, tööjõu liikuvust ja majanduskasvu takistavad tõkked);
- ettevõtlusteenuste vaieldamatu tunnustamine igasuguse tööstuspoliitika integreeritud osana; Euroopa Komisjon peaks seda arvestama ja võtma meetmeid Euroopa tööstuspoliitika ulatuse laiendamiseks, integreerides sellesse ettevõtlusteenused;
- rajada Euroopa ettevõtlusteenuste vaatluskeskus, et koguda teavet, julgustada uurimistööd, edendada arutelu ning teha poliitilisi soovitusi ja jälgida nende täitmist;

— tugevdada sotsiaaldialoogi, et jälgida ja hinnata muutusi töötingimustes ning töövõimalusi, mis tulenevad struktuuri- ja muudatustest, ning sel moel tugevdada ettevõtlusteenuseid kui uut majandusvormi.

Üldisemas plaanis on tarvis meetmeid turu tasandil, mille võtmist peaksid toetama riiklikud haldusorganid. Selliste meetmete hulka kuuluvad järgmised tegevused:

- toetada ettevõtlusteenuseid kui ettevõtluse ja tööstuse edendamise vahendit, suutmaks konkureerida madalate tootmiskulude ja teiste konkureerivate riikidega maailmaturul;
- julgustada VKEsid ulatuslikumat ja tõhusamat kasutama ettevõtlusteenuseid;
- toetada tööhõivet ja parandada töötingimusi ettevõtlusteenuste valdkonnas, suurendamaks tootlikkust, teenuste kvaliteeti ja elustandardit;
- suunatud koolitus- ja ümberõppeprogrammid, et tugevdada struktuurimuutustest tabatud töötajate kohanemisvõimet ning parandada nende tööalast konkurentsivõimet.

Uurimis- ja arendustegevus, uuendused ning digitaalne kohtaloomine

- Uurimis- ja arendustegevuse avalikest vahenditest rahastatud programmides tuleks nii riiklikul kui ELi tasandil pöörata erilist tähelepanu meetmetele ja projektidele, mis on suunatud uudsete ettevõtlusteenuste tootmise ja kasutamise suurendamisele.
- Tähelepanu tuleks pöörata spetsiaalsetele projektidele töötleva tööstuse teadmispõhiste teenuste valdkonnas, mille tulemused on uuenduslikud, kõrge tootlikkuse ja kasvuperspektiiviga (nt IKT ja uurimis- ja arendustegevuse teenused).

- Ettevõtlusteenused kujutavad endast teadmispõhise majanduse uuenduste allikat. Uurimistegevust tuleks julgustada arendama edasi “teenuste teadust” ning eelkõige arendada ettevõtlusprotsessides kasutatavat metoodilist oskusteavet.
- Intellektuaalomandi õiguste kaitset ja muid kaitsemehhanisme tuleks tugevdada poolelioleva patendiseaduse jõustamisega, et julgustada ettevõtteid rohkem investeerima uurimis- ja arendustegevusse ning uuendustesse.
- Tuleb tunnustada IKT rolli teenuste uuendamises ning edendada seda selliste eesmärkidega nagu teenuste kohtaletoimetamise kindlustamine (eelkõige VKĒdes) üle-euroopalise kiire, lairibal põhineva internetiühenduse kaudu, püüdes lahendada turvalisuse ja privaatsusega seonduvaid küsimusi, mis on seotud digitaalsete e-kaubanduse võrgustikega. Kõnealus kontekstis on oluline koht Euroopa Komisjoni algatusel “i2010”.

Teenuste kavandamine ja standardid

- Teenuste kavandamine on uus valdkond, mis kujutab endast kasulikku alust ettevõtlusteenuste tulemuste kvaliteedi tõstmiseks parema süstemaatilise planeerimise kaudu. Uudne lähenemisviis väärrib arendamist kui uurimistöök ja koolituseks sobilik eriala ülikoolides, ärikoolides ja teistes haridusastutes.
- Standardid võivad mängida vajalikku rolli teenuste kvaliteedi parandamisel ja ELi turgude aktiivsemal integreerimisel. Selleks tuleks julgustada teenuste ning konkreetsemalt ettevõtlusteenuste vabatahtliku standardiseerimise edendamist.

Teadmiste ja tööhõive suurendamine Euroopa ettevõtlusteenustes

- Leida lahendusi inimkapitali arendamiseks Euroopa Liidus ning peatada üha suurenev ajude äravool ühenduse uurimistegevusest.
- Pakkuda erasektorile uusi stiimuleid, et vastavalt Lissaboni strateegiale suurendada nende osalemist uurimis- ja arendustegevuses.
- Parandada andmeid ja teavet ettevõtlusteenuste ja tööstustevõtete pakutavate teenuste kohta.
- Suurendada ettevõtlusteenuste pakujate turu läbipaistvust.
- Pakkuda rohkem vahendeid, võimaldamaks paremat haridust, koolitust, e-õpet ja keeleoskust, et edendada piiriüleste ettevõtlusteenuste arengut.

Selgitus

1. Sissejuhatus

1.1 Käesolevas arvamuses uuritakse ettevõtlusteenuste mõju tööhõivele, konkurentsivõimele ja tootlikkusele Euroopa töötlevas tööstuses ning seda, kuidas kõnealust sektorit kooskõlas Lissaboni programmiga veelgi edendada. Tähelepanu pööratakse uue valdkonna, mida tuntakse “teenuste kavandamise” (*service engineering*) nime all, arengutele ja ettevõtlusteenuste hajutamise/allhanke mõjule.

1.2 Muret tuntakse Euroopa majanduse tulevikuväljavaadete pärast ning selle pärast, kuidas see peab vastu odava tööjõuga majanduspiirkondade konkurentsile. Euroopas on nii töötlev tööstus kui teenused kaotanud palju töökohti teistele riikidele, kellel on suhteline eelis kulude ja oskuste osas (nt tootmise puhul Hiina ja ettevõtlusteenuste puhul India). Vaatamata nimetatud arengutele mängib töötlev tööstus jätkuvalt Euroopa majanduses võtmerolli. 2004. aastat käsitleva olemasoleva viimase statistika kohaselt on Euroopa Liit suurim tööstuskau-pade eksportija (rohkem kui 1 200 miljardi USA dollari väärtuses) (1).

1.3 Töötlevat tööstust peetakse jätkuvalt ELi tehnoloogiliste muutuste ja uuenduste põhirolliks, kuid samas märgitakse ka, et siiski ei suudetud eelmistel aastakümnetel suurendada tegevust kõrgtehnoloogia ja kõrgema lisaväärtusega valdkondades. Ettevõtlusteenustega seotud kasv, seda eelkõige tänu teadmispõhiste teenuste kasutamisele, on täiendav võimalus uute tehnoloogiate ja uute tööviiside arendamiseks ning uute konkurent-sieeliste saavutamiseks. Ettevõtlusteenused pakuvad samuti võimalusi tehnoloogjaväliseks uuendusteks (nt organisatoorsed uuendused), mille kaudu on võimalik edendada ettevõtete immateriaalseid varasid ja töötajate oskusteavet.

1.4 Arenenud majanduste märkimisväärne pöördumine teenuste tarbimise suunas ei tähenda deindustrialiseerimist, nagu on mõnikord oletatud. Neid arenguid võib vaadelda arenenud majandustele omase süveneva tööjõutuse ning varem integreeritud vertikaalsete väärtusahelate hajumise statistilise väljendumi-sena. Spetsialiseerunud teenustepakkujad pakuvad nüüd teenuseid, mida enne osutati tööstustevõtete siseselt. Välja on arenenud uued teenusepakkujad, kes toetavad Euroopa tööstuse jõupingutusi tõhususe tõstmisel ja uute tehnoloogiate kasutuselevõtul, mille kaudu tekivad uued ja kõrgema lisaväärtusega tooted.

(1) WTO kaubandusstatistika, aprill 2004.

1.5 Viimastest teadusuuringutest nähtub, et majandus areneb suunas, kus teenused ja tööstus on integreeritud ning täiendavad üksteist. Nõudmine teenuste järele tekib tugeva tööstusmajanduse puhul ning see areneb selle tulemusena. Need ei kujuta endast välistatavat alternatiivi ^(?).

1.6 Käesolev arvamus ei toeta teenuste edendamist töötleva tööstuse hooletusse jätmise hinnaga, kuid rõhutab tööstus- ja teenuste sektori vastastikust sõltuvust ^(?). See tõstab esile ettevõtlusteenuste parandamise ja laiendamise arenguruumi positiivse potentsiaali. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab ettevõtlusteenuste positiivset panust Euroopa tööstussektori tootlikkuse ja konkurentsivõime tõusu. Samaaegselt tõstab ettevõtlusteenuste sektor oma tootlikkust uuenduste (k.a uute tehnoloogiate kiire ülevõtmine), kvalifitseerituma tööjõu ligitõmbamise ja töötingimuste parandamise kaudu ⁽⁴⁾.

1.7 Teenuste hajutamisel/allhankel spetsialiseerunud teenusepakkujatel, kes oskavad ära kasutada mastaabisäästu ja pidevat uuendusprotsessi, on positiivne mõju kuludele ja tootlikkusele. Siiski tundub, et VKEd ei kasuta veel piisavalt ära teadmisi ja uudeid ettevõtlusteenuseid. Samuti tuleb ümberõppe programmide kaudu hõlbustada inimeste liikumist töötlevast tööstusest ettevõtlusteenustesse.

1.8 Hetkel pakuvad suuremat osa ettevõtlusteenustest kodumaised teenusepakkujad. See ei ole siiski tagatud tulevikus. Osa ettevõtlusteenuseid tellitakse allhanke kaudu mujalt Euroopast, sealhulgas uutest liikmesriikidest ja kandidaatriikidest, või ka väljastpoolt Euroopat, vastavalt hinnale ja võimalustele (*nearshoring* ja *offshore outsourcing*). Viimastel andmetel moodustas 2004. aastal 25-liikmelise Euroopa Liidu riikides teenuste kaubanduses positiivne bilanss 42,8 miljardit eurot (5,8 miljardi euro suurune tõus võrreldes 2003. aastaga) ⁽⁵⁾.

1.9 Tarvis on ettevõtetelstruktuuride ja protsesside pidevat ja põhjalikku analüüsi, et selgitada välja ülesanded, mida saavad pakkuda ettevõtlusteenustele spetsialiseerunud pakkujad või ettevõtete võrgustikud (jagatud teenused), kes oskavad selliste ülesannetega tõhusamalt toime tulla, tegutsedes suuremas mastaabis ja ühendades oma kogemusi. Kuigi see võib mõjutada tööhõivet töötlevas tööstuses, võib see mõnikord

^(?) Business Services in European Industry [Ettevõtlusteenused Euroopa töötlevas tööstuses], Luis Rubalcaba-Bermejo, Euroopa Komisjon, 1999.

⁽³⁾ Lõpparuande kokkuvõte: "The significance of competitive manufacturing industries for the development of the services sectors" [Konkurentsivõimelise töötleva tööstuse olulisus ärikeskonna arengule], Kalmbach et al., Bremeni ülikool, detsember 2003.

⁽⁴⁾ Vt EMSK arvamus "Euroopa ettevõtete konkurentsivõime", milles rõhutatatakse sobivate sotsiaalsete tingimuste tagamise olulisust, kui soovitakse tõsta tootlikkust ja konkurentsivõimet. Vt eelkõige punktid 2.5 kuni 2.5.3; näiteks punktis 2.5.2 väljendab EMSK seisukohta, et "hädavajalik on tugevdada Euroopa konkurentsivõimet, tagades majandusliku ja sotsiaalse arengu, ühtekuuluvuse, tööhõive, keskkonna".

⁽⁵⁾ Eurostati pressiteade 17/2006, 13.2.2006.

aidata tasakaalustada rahvusvaheliste allhangete võimalikke negatiivseid mõjusid, hoida töötlev tööstus Euroopas ning suurendada ettevõtlusteenuste valdkonna vajadust töötajate järele. Ettevõtete kvalifitseeritud töökohtade kindlustamine loob uusi konkurentsieelseid.

2. Väljakutsed Euroopa tööstusele — väljakutse ettevõtlusteenustele

2.1 Kõikides Euroopa majanduse sektorites on tunda globaliseerumise mõjusid ja vajadust muutuste järele, et kohaneda uute oludega. Tööstuspoliitika võib selles kontekstis mängida positiivset rolli. Euroopa Komisjon tõdes oma teatises "Struktuuralse muutuse edendamine: laienuvad Euroopa tööstuspoliitika" ⁽⁶⁾, et kavatseb välja arendada tööstuse muutustele vastava tööstuspoliitika:

— Euroopa tööstusel tuleb toime tulla struktuurimuutuste protsessiga, mis on üldiselt kasulik ning mida tuleks ergutada teadmiste arendamist ja kasutamist lihtsustavate strateegiatega kaudu;

— majanduse rahvusvaheliseks muutumine pakub Euroopa tööstusele võimalusi, kui tööstuspoliitika toetab vajalikke arenguid ning aktiivne tööturg ja sotsiaalpoliitika meetmed peatavad negatiivse mõju töötajatele;

— Euroopa Liidu laienemine ei toonud kaasa mitte ainult siseturu laienemist, vaid ka võimaluse korraldada ümber väärtusahelad kogu Euroopas, et kasutada võimalikult palju ära uute liikmesriikide konkurentsieelseid;

— üleminek teadmispõhisele majandusele on väga oluline ning tarvis on teatavat õigusloomealast ettenägelikkust, et vältida liigset survet uute liikmesriikide tööstuslikule konkurentsivõimele.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab kiiremat edu Euroopa Liidu tööstuspoliitika konkreetsetes tulemustes ja ettevõtlusteenuste kaasamist kõnealusesse raamistikku.

2.2 Hiljuti avaldas Euroopa Komisjon teatise teemal "Ühenduse Lissaboni programmi rakendamine: raampoliitika ELi tootmise tugevdamiseks — süvendada integreeritumat lähenemisviisi tööstuspoliitikale" ⁽⁷⁾. Selles tööstuspoliitika raamistikus kuulutas komisjon välja järgmised seitse peamist sektoriülest poliitilist algatust:

— intellektuaalomandi õigusi ja võltsimist käsitlev algatus;

⁽⁶⁾ KOM(2004) 274 lõplik. EMSK arvamus võeti vastu 15. detsembril 2004 (raportöör: hr van Iersel, kaasraportöör: hr Legelius), ELT C 157, 28.6.2005, lk 75.

⁽⁷⁾ KOM(2005) 474 lõplik. EMSK arvamus võeti vastu 20. aprillil 2006 (raportöör: hr Ehnmark), ELT C 185, 8.8.2006, lk 80. Vt ka CCMI täiendav arvamus (raportöör: hr Pezzini).

- konkurentsivõime, energeetika ja keskkonnaküsimustega tegelev kõrgetasemeline töörühm;
- konkurentsivõime ja turule juurdepääsuga seotud välised aspektid;
- uus õigusaktide lihtsustamise programm;
- valdkondlike ametioskuste parandamine kvalifikatsiooni- nõuete ja puudujääkide väljaselgitamise kaudu;
- struktuurimuutuste juhtimine tööstuses;
- Euroopa integreeritud lähenemisviisi tööstuse teadusuuringutele ja uuendustele.

Kõnealuse teatise tõsine puudus on teenuste, konkreetsemalt ettevõtlusteenuste, tähelepanuta jätmise. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõuab ettevõtlusteenuste kaasamist kõigisse tööstuspoliitikatesse ning nõuab tungival, et Euroopa Komisjon lisaks tulevastele tööstuspoliitika strateegiatele ka ettevõtlusteenused. Tõhus tööstuspoliitika peab arvestama ka tööstusega seotud muudatuste sotsiaalseid ja tööhõivealaseid mõjusid, mis tähendab, et rohkem tähelepanu tuleb pöörata elukestvatele õppele ning toetada töötajate suurema liikuvuse lihtsustamist.

2.3 Euroopa peab kasutama laialdasemalt ja põhjalikumalt info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaid (IKT). IKT intensiivistamine ja integreerimine tööstusesse on sama tähtis kui ettevõtlusteenuste valdkonnas. IT kasutussevõtmise alal jääb Euroopa oma põhikonkurentidest maha. IT kulud inimese kohta moodustasid 2004. aastal Lääne-Euroopas 732 eurot, USA-s 1 161 eurot ja Jaapanis 1 012 eurot. IT kulutused moodustasid Lääne-Euroopas 3,08 %, USA-s 4,55 % ja Jaapanis 3,59 % riikide SKTst⁽⁸⁾. Kõnealuses kontekstis on oluline koht Euroopa Komisjoni IKT konkurentsivõimega tegeleva töökonnal.

2.4 Erinevusi Euroopa tootjate tootlikkuses põhjendatakse sageli tehnoloogia puuduliku kasutamise ja IKT potentsiaali ebapiisava rakendamise, seda eelkõige VKEdes. Probleemi põhjuseks ei paista olevat riistvaraga seotud kulud. Põhjuseks on VKEde puudulikud IKT-alased teadmised ja kogemused, mis muudavad keeruliseks IKT kiirete muutuste ja suureneva keerukusega toimetuleku. Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete vahel on "digitaalne lõhe", mille tulemusel ei ole IKT ja e-kaubanduse mudelite kogu potentsiaali veel realiseeritud ega rakendatud⁽⁹⁾. Ettevõtlusteenustel on oluline roll IKT valdkonna tõhustamisel, mis läbi on võimalik jõuda tootlikkuse jätkusuutliku kasvuni.

⁽⁸⁾ EITO 2005, lk 263.

⁽⁹⁾ E-kaubanduse aruanne, 2005.

2.5 Rahvusvaheline teenuste turg üldiselt ning eelkõige ettevõtlusteenuste turg ei ole terviklik ning paljud olemasolevad takistused pidurdavad tõhusust, konkurentsivõimet ja uute tööhõivevõimaluste loomist. Suur osa nimetatud tõketest toodi välja siseturu seisundit teenuste sektoris käsitlevas aruandes⁽¹⁰⁾, kuid Lissaboni strateegia elluviimisega on tehtud teadud edusamme. Lisaks ettevõtlusteenuste turgude reguleerimisaspektidele on tarvis täiendavaid meetmeid (nt selliseid, millele osutati käesolevas dokumendis), et kindlustada Euroopa Liidule vajalik konkurentsivõime ülemaailmsel turgudel ning sotsiaalne ja majanduslik edasimineku.

3. Ettevõtlusteenuste olulisus ja koostoime tööstusega

3.1 Ettevõtlusteenuste definitsioon

Ettevõtlusteenuseid määratletakse üldiselt ettevõtlusega seotud teenuste alagrupina (NACE 70–74) (st ettevõtlusteenused pluss transpordi-, side-, turustamis- ja finantsteenused)⁽¹¹⁾. Mõlema mõiste kriteeriumiks on kliendigrupp, kellele teenus on suunatud. Tegemist ei ole eelkõige lõpptarbijaile, vaid pigem ettevõtetele suunatud teenustega. Need on reaalsed tegevused, mis mõjutavad ettevõtete konkurentsivõimet (need ei ole vastuolus teenuste pakkumisega tarbijatele) eelkõige selle kaudu, et neid kasutatakse väärtusahelas tootmisvahendina, ning nende kvaliteedi ning tarnija, kliendi ja teenuse vastastoimest tulenevatest uuendustest saadava kasu kaudu. Ettevõtlusteenuste eripära on see, et suuremat osa neist on võimalik teostada majasiseselt või tellida (allhange) selleks spetsialiseerunud ettevõtelt väljastpoolt.

3.2 Ettevõtlusteenused moodustavad väga mitmekesiste teenuste rühma, mis ulatub vabade elukutsete esindajate poolt pakutavatest teenustest (nt inseneriteenused, raamatupidamine, juriidilised teenused) suure lisaväärtusega teenustest (nt IKT teenused, juhtimiskonsultatsioonid), personaliteenustest (nt personalivalik, koondamine, ajutine töö) ning ettevõtlust toetavate teenusteni, k.a madala lisaväärtusega teenused (nt koristamine, turvateenused, toitlustamine) ja tõusva lisaväärtusega teenused (energiamaajandus, veevarustus, reovee ja muude vedelike käitlemine, kliimatehnika ja jäätmekäitlus). Nimetatud tegevuste puhul tuleb erilist tähelepanu pöörata sotsiaalsetele ja töötingimustele.

⁽¹⁰⁾ KOM(2002) 441 lõplik, 30.7.2002.

⁽¹¹⁾ Vt Euroopa Komisjoni teatis KOM(2003) 747 lõplik "Ettevõtlusega seotud teenuste konkurentsivõime ja nende panus Euroopa ettevõtete tulemustesse" (mitteametlik tõlge), (KOM(2003) 747 lõplik, 4.12.2003), kättesaadav aadressil http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2003/com2003_0747en01.pdf (vt eelkõige punkt I.2 ja kast 1).

Tabel 1. Ettevõtete toimimiseks vajalikud peamised teenused (funktsionaalne lähenemine) ⁽¹²⁾

| FUNKTSIOON ETTEVÖTTES | PEAMISED ETTEVÖTLUSEGA SEOTUD TEENUSED | | FUNKTSIOON ETTEVÖTTES | PEAMISED ETTEVÖTLUSEGA SEOTUD TEENUSED |
|-------------------------------------|--|--|-----------------------------|---|
| Haldus | Juhtimiskonsultatsioonid Juriidilised teenused Audit ja raamatupidamine | | Infojuhtimine | Andmetöötlus ja IT-teenused Telekommunikatsioon |
| Personal | Ajutine töö Töötajate värbamine Ametialane koolitus | | Turundus ja müük | Reklaam Turustamine Avalikud suhted Messid ja näitused Müügijärgsed teenused |
| Finants-vahendus | Pangateenused Kindlustus Rent ja liising | | Transport ja logis- tika | Logistika Transporditeenused Kullerteenused |
| Tootmine ja tehniline funktsioon | Tehnilised ja inseneriteenused Katsed ja kvaliteedikontroll uurimis- ja arendusteenused Tööstusdisain Seadmete hooldus ja remont | | Rajatiste haldamine | Turvateenused Puhastusteenused Toitlustamine Keskkonnateenused/ prügivedu Elektri- ja veevarustus Kinnisvara (laod) |

3.3 Ettevõtlusteenuste koht majanduses

Ettevõtlusteenused moodustavad Euroopa turumajanduse olulise osa. Ettevõtlusteenuste kõige olulisem tunnusjoon on aga see, et need eksisteerivad lahutamatu osana väärtusahela kõigis etappides. Ettevõtlusteenuste kasvu põhjendatakse tavaliselt töökohtade liikumisega töötlevast tööstusest teenuste valdkonda, kuna teenuseid on hakatud ostma allhankega. Kuid kasvul on mitmeid põhjuseid. Ka muudatused tootmissüsteemides, suurem paindlikkus, tugevam konkurents rahvusvahelistel turgudel, IKT ja teadmiste suurenev roll ning uute teenusetüüpide esilekerkimine on olulised asjaolud. Vastavalt struktuurilisele ettevõtlusstatistikale moodustas ettevõtlusega seotud teenuste sektor (ilma finantsteenusteta) 53 % kogu ELi turu tööhõivest 2001. aastal, samas kui tööstuse osakaal oli 29 % (ehk ligikaudu 29 miljonit töötajat). Ettevõtlusega seotud teenuste kogu lisaväärtus moodustas 2001. aastal 54 % võrreldes 34 %ga tööstuses ⁽¹³⁾.

3.4 *Tänapäeval julgevad üha enam tööstusettevõtteid ise teenuseid osutada.* Nad ei osuta mitte ainult müügijärgseid teenuseid, vaid üha sagedamini avastavad lisaväärtuse, müües oma kogemusi inseneriteenustes, disainis või protsessiuuendustes teistele ettevõtetele osana oma äritegevusest. Tekkimas on uus hübriidettevõtte mudel, mis hõlmab tööstusliku ja teenustealase tegevusega ettevõtteid. Kliendid ootavad lihtsate toodete asemel üha enam "lahendusi" ning sageli loob võimalus täiendavate teenuste osutamiseks tootmisettevõttele konkurentsieelise.

⁽¹²⁾ Allikas: "Ettevõtlusega seotud teenuste konkurentsivõime ja nende panus Euroopa ettevõtete tulemustesse" (mitteametlik tõlge), KOM(2003) 747 lõplik, lisa I ("Teenuste määramine ja täiendavad statistilised andmed"), kättesaadav aadressil

http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2003/com2003_0747en01.pdf.

⁽¹³⁾ KOM (2003) 747 lõplik, punkt II.2, lk 11.

3.5 *Ettevõtlaste puudutavate statistiliste andmete puudumine* ⁽¹⁴⁾. Teenuste nõudluse kohta statistilist teavet ei ole. Erinevate sektorite vastastikune suhe ei ole piisavalt dokumenteeritud. Teave teenustega seotud tegevuste ja nende panuse kohta Euroopa Liidu liikmesriikide majandusse peaks loodetavasti paranema seoses NACE klassifikatsioonisüsteemi eeldatava läbivaatamisega 2007. aastal. Muudetud klassifikatsioon annab parema ülevaate teenuste sektori struktuurist ja arengust ⁽¹⁵⁾. Puudub ka teave selle kohta, millises ulatuses tootmisettevõtted teenuseid pakuvad.

3.6 *Ettevõtlaste seonduva teabe ja uurimustööde killustumine ning vähesus*. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et tarvis on Euroopa ettevõtlaste vaatluskeskust, mis tegeleks teabe kogumise, uurimistöö edendamise, arutelude stimuleerimise ning poliitiliste soovitude esitamise ja nende elluviimise jälgimisega. Vaatluskeskus või sellega võrreldavad meetmed aitaks paremini mõista kõnealuse valdkonna uusi kiireloomulisi arenguid ning kujutaks endast vahendajat poliitikute ja sidusrühmade vahel.

3.7 *Teenuste standardimine*. Turu vajadustel ja kindlatel nõudmistel põhineva teenuste vabatahtliku standardimise edasine kiirendamine eeldab peamiste turvalisus-, kvaliteedi- ja tulemuslikkuse standardite kehtestamist ning konkurentsi ja uuenduste edendamist teenuste osutamisel. Kõnealuse väljakutsega peaks tegelema Euroopa Standardikomitee, ISO ja riiklikud standardimisasutused. Teenuste sektori vabatahtlike standardite väljatöötamine aitaks kindlasti kaasa rahvusvahelise teenustekaubanduse stimuleerimisele ja edendaks teenuste siseturgu.

4. Kuidas parandavad ettevõtlaste tööstuse konkurentsivõimet? ⁽¹⁶⁾

4.1 Ettevõtlaste osel on väga oluline roll, aidates VKEde sektoril realiseerida selle võimalikku panust uuendustesse ja majanduskasvu. On tõendeid, et kõige dünaamilisemad VKEd kasutavad palju ettevõtlaste teenuseid. Võttes arvesse rahvusvahelisust survet, tuleb propageerida suuremat hulka VKEsid neid teenuseid rohkem kasutama.

4.2 Riiklik uuendusvõime.

Riigi võimet esitada uusi ideid ja turustada pidevalt uudseid kestvaid tehnoloogiaid mõjutavad erinevad asjaolud ⁽¹⁷⁾:

- uuenduste üldine infrastruktuur;
- peamised raamtingimused/toetavad meetmed;
- üldise uuendussüsteemi võrgustik;
- üldised haridussüsteemid.

4.3 85 % Euroopa Liidu teadusuuringutest tegeleb tööstusega (USA-s 66 %), teenuste sektori uurimis- ja arendustegevuste kohta usaldusväärseid andmeid ei ole. Kogu tööstuse uurimis- ja arendustegevusest viiakse 87,5 % läbi kaheksas konkreetse valdkonnas (kemikaalid, masinaehitus, kontoritehnika, elektrimasinad, pooljuht-kommunikatsioon, aparaadid, mootorsõidukid ning õhu- ja kosmosesõidukid).

4.4 Absoluutsete kulutuste osas ei ole Euroopa Liidul õnnestunud USA-le uurimis- ja arendustegevuses järele jõuda, selle asemel on lõhe viimase kümne aasta jooksul hoopis suurenenud.

⁽¹⁴⁾ Vt "Ümberpaiknemise sektorialne uuring: faktiline taust" (eelkõige lk 107 ja 177–179), mille tellis CCMI ning mida kasutati teabearuande "Ümberpaiknemise sektorialne uuring" (raportöör: hr van Iersel, kaasraportöör: hr Calvet Chambon) alusena.

⁽¹⁵⁾ ELi ettevõtlastega seotud teenuste foorumi aruanne, juuni 2005.

⁽¹⁶⁾ Vt KOM(1998) 534 lõplik ja KOM(2003) 747 lõplik.

⁽¹⁷⁾ Stern, Furman, Porter, 2002.

4.5 Euroopa tööstuse konkurentsivõime jaoks on väga oluline pöörata uurimis- ja arendustöö rahastamisel rohkem tähelepanu kõrgtehnoloogiliste ja teadmistemahukate (kõrge kasuminormiga) teenustele. Nn 3 % eesmärki ⁽¹⁸⁾ on lihtsam saavutada, kui valitsused suurendavad oma rahalist osalust ning kui erasektorit julgustatakse ja toetatakse rohkem investeerimisel nimetatud valdkonda (sh ettevõtlaste teenustesse).

4.6 Euroopa Komisjoni hiljutises teatises ⁽¹⁹⁾ väljapakutud Euroopa Tehnoloogiainstituut on vajalik, kuid tehnoloogiaga peavad kaasas käima ka tõhusad äri- ja organisatsioonistrateegiad.

4.7 Tabelis on esitatud ettevõtlaste teenuste uuenduslike funktsioonide mõju:

Tabel 2. Ettevõtlaste teenuste uuenduslikud funktsioonid ⁽²⁰⁾

| Uuenduslikud funktsioonid | Uuenduste põhielemendid | Ettevõtlaste teenused (mõningad iseloomulikud sektorid) |
|---------------------------|---|--|
| Tehnoloogilised uuendused | <ul style="list-style-type: none"> — Tehnoloogia suurem integreeritus — Olemasoleva tehnoloogia kasutamine — Tehnoloogia kohandamine ettevõtte vajadustele — Kõrgema taseme info- ja kommunikatsiooni protsesside tõhusus — Rutiinsete protsesside automatiseerimine — Tootmisstruktuuride paindlikumaks muutmise — Kvaliteedi parandamine | <ul style="list-style-type: none"> — IT-teenused — Inseneriteenused — Kujundusega seotud teenused — Telekommunikatsiooniteenused — Elektronside teenused internetis — Kvaliteedikontroll |
| Organisatoorsed uuendused | <ul style="list-style-type: none"> — Organisatsiooni sisemine tõhusus — Kontrolli- ja koordineerimisprotsesside liigendamine — Inimfaktori valiku, koolituse ja kasutamise parandamine — Erinevate funktsionaalsete spetsialiseerumiste parandamine | <ul style="list-style-type: none"> — Juhtimiskonsultatsioonid ja juhtimine — Audit ja juriidilised teenused — Tööjõuga seotud teenused (valik, koolitus ja ajutine töö) |
| Strateegilised uuendused | <ul style="list-style-type: none"> — Paindlikkus dünaamilise keskkonna heaks — Reklaamimine/positsioneerimine mitmetahulistel turgudel — Strateegiline teave partnerluste kohta — Teave toote kohandamise kohta — Teave asukoha ja turgude kohta — Abi õiguslikult vaieldavates valdkondades | <ul style="list-style-type: none"> — Juhtimisteenused — Internetiteenused — Audiitoriteenused — Juriidilised teenused — Messide ja näitustega seotud teenused — Turundusteenused |
| Kaubanduslikud uuendused | <ul style="list-style-type: none"> — Konkurentsivõimeline tootekujundus — Uuenduslik turustamine — Turuvõimaluste kasutamine — Klientide värbamine ja kliendisuhet — Uuenduslik turundus — Maine säilitamine | <ul style="list-style-type: none"> — Kujundusega seotud teenused — Messid ja näitused — Reklaam — Otseturundus — Avalikud suhted — Müügijärgsed teenused |

⁽¹⁸⁾ Vt EMSK arvamuse teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse seitsmenda raamprogrammi kohta: Kooskõlas Lissaboni strateegiaga "Barcelonas kokku tulnud Euroopa Ülemkogu (2002. aasta kevad) [määratles] teadusuuringute toetamise kvantitatiivsed eesmärgid. 2010. aastaks peavad Euroopa Liidu kulutused suurenema 3 %ni SKTst, sellest 2/3 peaks moodustama erainvesteeringud (3 % eesmärk). Komitee juhib siiski tähelepanu sellele, et kõnealune eesmärk on ülemaailmset investeerimise võidujooksu arvestades" liikuv märklaud, "ning kes seda liiga hilja tabab, jääb teistest üha rohkem maha" (punkt 2.5).

⁽¹⁹⁾ KOM(2006) 77 lõplik.

⁽²⁰⁾ Luis Rubalcaba & Henk Kox, "The Contribution of Business Services to European Employment, Innovation and Productivity" [Ettevõtlaste teenuste panus Euroopa tööhõivesse, uuendustesse ja tootlikusse], (avaldatakse peatselt Palgrave-Macmillani poolt).

| Uuenduslikud funktsioonid | Uuenduste põhielemendid | Ettevõtlusteenused (mõningad iseloomulikud sektorid) |
|---------------------------|--|---|
| Uuendused töö valdkonnas | <ul style="list-style-type: none"> — Funktsionaalne tööjaotus — Pühendumine põhivaldkondadele — Töövõimekuse huvid — Maine säilitamine | <ul style="list-style-type: none"> — Lingvistilised teenused — Kullerteenused — Turvateenused — Teenused töö valdkonnas |

Allikas: Rubalcaba (1999), "Business services in European Industry" [Ettevõtlusteenused Euroopa tööstuses], Euroopa Komisjon, Brüssel.

4.8 Ettevõtlusteenuste valdkonnas tegutsevad mõningad Euroopa kõige uuenduslikumad ettevõtted, kuid uurimis- ja arendustegevuse üldine tase teenuste sektoris on liiga madal ja struktureerimata. Uued teenused ja ärimudelid tekivad tihti läbi ettevõtete kulukate ja aeganõudvate katsetuste ning ebaõnnestumiste. Euroopa Liidul tuleb toetada teadusuuringuid valitud valdkondades, et kaasajastada ettevõtete teadmisi ülemaailmsete juhtivate uuenduslike tehnoloogiate kohta.

4.9 Oluline on leida võimalusi, parandamaks VKEde juurdepääsu teadusuuringute tulemustele ja toetada nende lühiajalisi tootearendusi.

4.10 Selleks et ettevõtted investeeriksid rohkem uuendustesse ning uurimis- ja arendustegevusse, peab Euroopa Komisjon tagama kohase intellektuaalomandi õiguste kaitse ning tuleb võtta meetmeid menetluses oleva arvuti abil tehtavate leiutiste patenteerimise ettepaneku elluviimiseks.

4.11 Parandada tuleb õigusakte ja reguleerimist.

5. Euroopa Liidu teadmiste loomise süsteem

5.1 Euroopa Liidu teadmiste loomise süsteem tuleb põhjalikult üle vaadata. Siia kuulub:

- uurimis- ja arendustegevuste ümberorienteerimine ettevõtetele, kes toodavad kõrgtehnoloogilist IKTd;
- "ajude väljavoolu" peatamine Euroopa Liidust USAsse (EList läheb USAsse tööle kaks korda rohkem teadlasi kui vastupidises suunas; 40 % USA uurimis- ja arendustegevusest teostatakse ELis koolitatud teadlaste poolt);
- teadusuuringutele eraldatud kogukulude tõstmine, et saavutada Lissaboni eesmärk 3 % SKTst;
- IKT kasutamise oskusi, digitaalset kirjaoskust ja e-kaubanduse oskusi tuleb käsitleda võtmepädevustena; IKT-oskused peavad olema õppekavas alates varasest east;
- teadmispõhise majanduse infrastruktuur käesoleval sajandil kõrgetasemeline paikne ja mobiilne lairibaühendus. Infoühiskonna peadirektoraadi poolt 2005. aastal käivitatud algatus "i2010" mängib kõnealuses kontekstis olulist rolli.

6. Teenuste kavandamise roll

6.1 Teenuste uuendamine on olnud Saksamaal intensiivsete arutelude ja teadusuuringute teema alates 1990ndate aastate keskpaigast. Teenuste kavandamine andis hoogu akadeemilisele ja praktilisele tööle kõnealuses valdkonnas. Sellest on saanud tehniline teadusharu, mis tegeleb teenuste süstemaatilise arendamise ja kujundamisega sobivate mudelite, meetodite ja vahendite abil. Kuigi teenuste kavandamine hõlmab ka teenuste juhtimist, pööratakse põhitähelepanu uute teenuste arendamisele. Samal ajal tegeleb teenuste kavandamine ka arengusüsteemide kujundamisega, teisisõnu üldise uurimis- ja arendustegevuse ning uuenduste juhtimisega seotud küsimustega.

6.2 Teenuste kavandamisele annavad väärtusliku tõuke uute ärimudelite, meetodite ja töövahendite alusuuringud. Tavapäraseks muutub integreeritud lähenemisviis materiaalse vara, tarkvara ja teenuste väljatöötamisele. Teenusestandardite kasvav ühtlustamine julgustab uute teenuste määratlemist ja tõhusat arendamist ⁽²¹⁾.

6.3 Teenuste kavandamine on teenuste sektori üks valdkondi, mida Euroopa teadusuuringud on põhjalikult vorminud. Suurem integratsioon rahvusvaheliste võrgustikega ja sõltumatu teenuste kavandamise sfääri süstemaatiline väljaarendamine on tulevikus olulise tähtsusega kõnealuse valdkonna juhtrolli säilitamisel ⁽²²⁾.

7. Teenuste digitaalsete osutamise tähtsus

7.1 *Üleminek teenuste intensiivsemale pakkumisele internetis.* Järjest suuremat tähelepanu osutatakse IKT abil võimalike infotehnoloogiateenuste ja äriprotsessiga seotud teenuste rahvusvahelise tellimise kasvule ja mõjule. IKT kasutamine suunab ettevõtlaste ümber ning toimub ka üleminek teenuste intensiivsemale pakkumisele internetis. Sellega seoses pannakse rõhku digitaalsetele teenustele sellistes valdkondades nagu tarkvarateenused, uurimis- ja arendustegevus ja tehnilised kontrollimised, nõustamisteenused ja personalikoolitus ning töökohtade vahendamine. Turg mõjutab neid eelkõige järgmistel põhjustel:

- uute tarbijate nõudmised ja ootused;
- surve edendada turu ulatust ja laiendada turge;
- kvaliteedi paranemine ja tarbijasuhete tugevdamine;
- töö tõhususe ja mastaabisäästu suurenemine;
- kulude vähenemine odava tootmise ja tarnimise võimaluste parandamise ja laiendamise kaudu.

7.2 *Tootmise ümberpaigutamise võimaliku tulu ärakasutamine Euroopa majanduse heaks.* Uued ülemaailmsed väljakutsed tekivad maailma eri paikadest allhankena tellitud teenuste püsiva pakkumise tagajärjel. Seetõttu peaks Euroopa olema valmis osutama ja eksportima kõrgekvaliteedilisi teenuseid muule maailmale. Kindlasti suureneb digitaalne kätetoimetamine ja sellega seonduv e-kaubandus. Ettevõtlusega seotud teenuste rahvusvaheline ümberpaigutamine on tänapäeval suunatud toetusfunktsioonidele (nt IT teenused, finants- ja raamatupidamisteenused, kõnekeskuse teenused). Suurema lisaväärtusega teenuste puhul nagu IT inseneriteenused, uurimistöö ja analüüs jääb Euroopa Liit enesele kindlaks. Tehnoloogiline areng, oskustööjõu kättesaadavus ning sellega seonduvad kulud maailmaturul mõjutavad siiski tulevikus senisest enam Euroopa ettevõtete otsuseid. See on väljakutse Euroopa tööturule pakkuda rohkem tööhoivevõimalusi kõrge kvalifikatsiooniga tööjõule ja vältida töötust ⁽²³⁾.

7.3 *Takistused teenuste üldisel digitaalsel pakkumisel.* Digitaalsete teenuste pakkumise arendamisel on takistusi, mida tuleks põhjalikult uurida ja millele tuleks lahendused leida, et Euroopa ettevõtlaste ettevõtteid saaksid tegutseda ambitsioonikamalt ja laieneda rohkem väljapoole ELi piire. Selliste takistuste alla kuuluvad standardite ja koostalitlusvõime puudumine, e-kaubanduse usaldamise ja turvalisusega seotud küsimused, investeringute puudumine paiksesse ja mobiilsesse lairiba infrastruktuuri ning endiselt liiga väike IKT kasutamine VKEdes.

⁽²¹⁾ Klaus-Peter Fahnrich & Thomas Meiren "Service engineering — methodical development of new service products" [Teenuste kavandamine — uute teenuste meetoodiline väljaarendamine].

⁽²²⁾ Thomas Meiren, *Fraunhofer Institute for Industrial*, Stuttgart, Saksamaa.

⁽²³⁾ ELi ettevõtlusega seotud teenuste foorumi aruanne, 2005.

8. Tööhõivepotentsiaal ettevõtlaste valdkonnas

8.1 Tööhõive ettevõtlaste valdkonnas on viimaste kümnendite jooksul märkimisväärselt suurenenud. Aastane kasvutempo oli ajavahemikus 1979–2002 ligikaudu 4,5 %, mis ületas oluliselt teiste majandusvaldkondade kasvutempo. Tööhõive osakaal ettevõtlaste valdkonnas moodustas kogu tööhõivest 2003. aastal 15-liikmelises ELis 9 % ja 25-liikmelises ELis 8,6 %. Teenuste sektor, konkreetsemalt ettevõtlaste teenused, mängib tulevikus uute töökohtade loomisel võtmerolli ning kompenseerib vähenevat tööhõivet töötlevas tööstuses.

8.2 Tabelis 3 on näidatud, kuidas suurenes aastani 2002 tööhõive ettevõtlaste valdkonnas võrreldes kogu majandusega.

Tabel 3. Tööhõive aastased kasvumäärad ettevõtlaste sektoris 1979-2002 ⁽²⁴⁾

| Riik | Kogu majandus | Ettevõtlaste teenused | Kinnis-vara | Rent | Kutsealased teenused | Lepinguline uurimis- ja arendustegevus | IK teenused | Operatiivsed teenused |
|--------------|---------------|-----------------------|-------------|------------|----------------------|--|-------------|-----------------------|
| LU | 2,6 | 7,6 | 5,2 | 4,4 | 7,5 | 6,5 | 12,4 | 7,4 |
| PT | 0,4 | 6,9 | 6,5 | 5,5 | 6,7 | 7,7 | 8,1 | 7,0 |
| IE | 2,0 | 6,4 | 5,3 | 4,6 | 6,0 | 0,8 | 10,5 | 6,5 |
| IT | 0,5 | 6,4 | 4,4 | 8,0 | 6,1 | 4,1 | 6,5 | 6,7 |
| DE | 0,6 | 5,3 | 4,2 | 3,4 | 4,5 | 2,9 | 6,5 | 5,8 |
| FI | 0,1 | 5,4 | 1,0 | 1,6 | 4,3 | 3,3 | 8,5 | 6,0 |
| ES | 1,1 | 5,4 | 3,7 | 6,0 | 4,9 | 3,2 | 7,4 | 5,8 |
| NL | 1,6 | 4,7 | 3,7 | 5,3 | 4,1 | 3,4 | 8,1 | 4,7 |
| AT | 0,3 | 4,8 | 1,4 | 2,6 | 4,3 | 4,0 | 9,6 | 4,8 |
| SV | 0,2 | 4,7 | 1,2 | 2,7 | 4,3 | 4,2 | 6,1 | 4,7 |
| EL | 0,8 | 4,6 | 5,9 | 3,4 | 4,2 | 4,0 | 8,1 | 4,8 |
| UK | 0,4 | 3,3 | 4,8 | 2,2 | 2,8 | -0,4 | 6,9 | 3,5 |
| FR | 0,5 | 3,2 | 1,3 | 4,1 | 2,5 | 1,7 | 4,7 | 3,8 |
| DK | 0,3 | 3,1 | 1,5 | 2,8 | 1,8 | -0,8 | 5,8 | 4,3 |
| BE | 0,3 | 3,6 | 3,9 | 0,9 | 3,2 | -1,7 | 5,0 | 4,0 |
| EU-15 | 0,6 | 4,4 | 3,3 | 3,3 | 3,9 | 1,7 | 6,4 | 4,7 |
| USA | 1,4 | 4,7 | 1,6 | 3,5 | 3,5 | 2,9 | 8,8 | 5,3 |

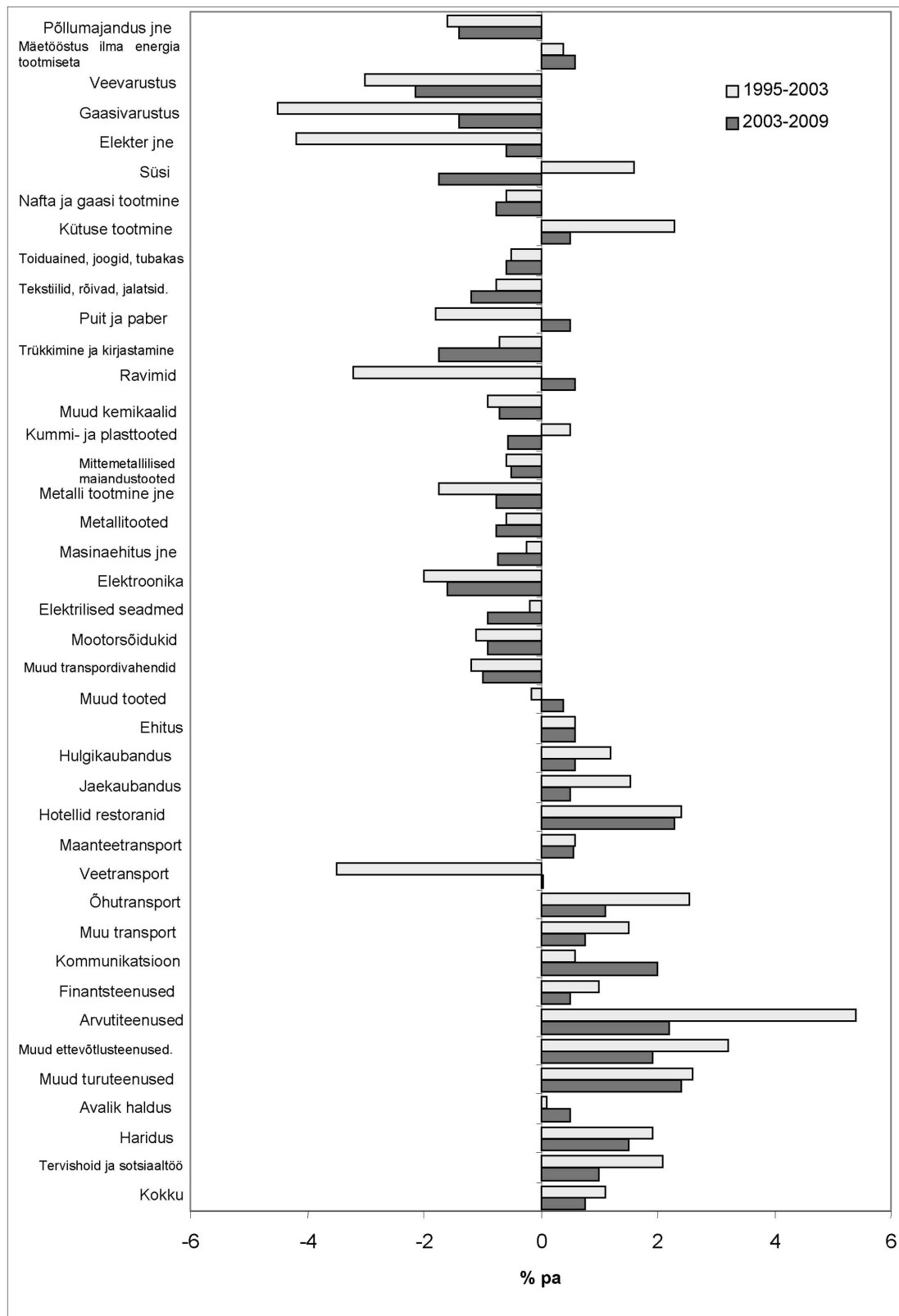
8.3 Dünaamiline tööhõive kasv teenuste, eelkõige teadmispõhiste ettevõtlaste valdkonnas on kaasaegsetele majandustele omane. Kuigi ettevõtlaste valdkonna tööhõive tase ja kasvutempo on Euroopas riigiti erinev, võib öelda, et üheski vaeses riigi ei ole palju ettevõtlaste teenuseid ja üheski rikkas riigis ei ole töökohtade puudust ettevõtlaste valdkonnas ⁽²⁵⁾.

8.4 Võib eeldada, et teenuste sektori, eelkõige teadmispõhiste ettevõtlaste valdkonna tööhõive kasv jätkub, kuid siiski suhteliselt tagasihoidlikul tasemel. Nagu nähtub tabelist 4, on see siiski suurem kui muude majandusharude prognoositav kasv. Uutes liikmesriikides prognoositakse olemuselt kõrgemat kasvutempot, sest kõnealustes riikides algab teenuste areng oluliselt madalamat absoluutselt tasemelt.

⁽²⁴⁾ Luis Rubalcaba & Henk Kox, "The Contribution of Business Services to European Employment, Innovation and Productivity" [Ettevõtlaste panus Euroopa tööhõivesse, uuendustesse ja tootlikusse], (avaldatakse 2006. aastal Palgrave-Macmillani poolt).

⁽²⁵⁾ Rubalcaba & Kox, 2006, lk 42.

Tabel 4. Tööhõive areng Lääne-Euroopa majandusharudes



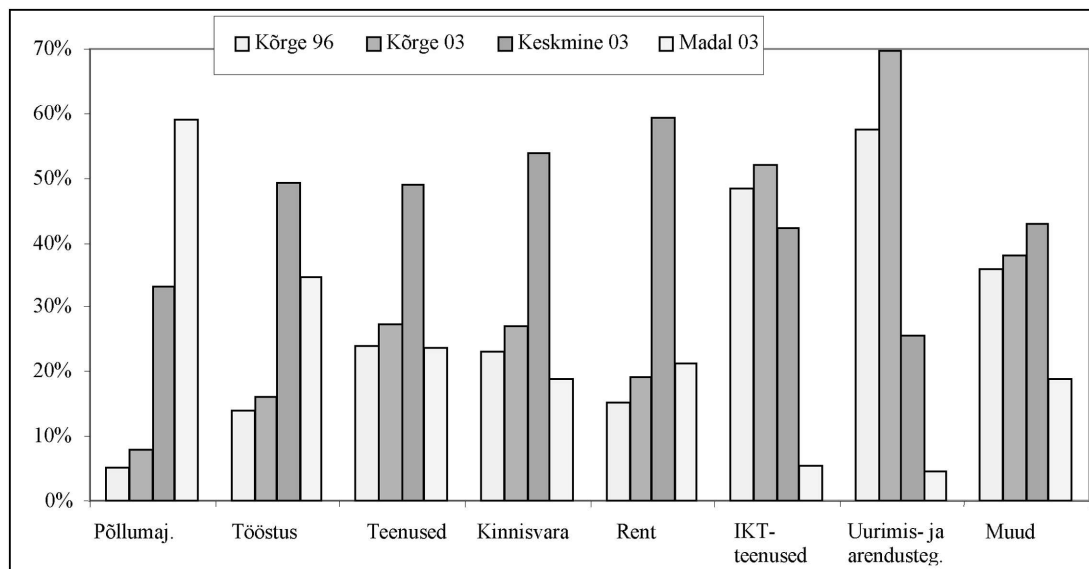
Märkus: Lääne-Euroopa all mõistetakse 15-liikmelist Euroopa Liitu + Norra + Šveits.

Allikas: Cambridge Econometrics'i pressiteade "What has happened to the Lisbon agenda?" [Mis on juhtunud Lissaboni strateegiaga?], november 2005.

8.5 Ettevõtlusteenuste valdkonna tööhõivele on omane kõrge haridustase. Nagu näitab ELi tööjõudu käsitlev uurimus, oli 2003. aastal kõrge kvalifikatsiooniga tööjõu osakaal 41 % võrreldes 38 %ga 1998. aastal. Madala kvalifikatsiooni osakaal langes 25 %-lt 1998. aastal 17 %-le 2003. aastal. Asjaolu, et enamik ettevõtlusteenuste valdkonna töökohti nõuab kõrge- või kesktasemel oskusi, kujutab endast väljakutset ka

Euroopa haridussüsteemile (seda eelkõige elukestva õppe poliitikale), kuna struktuurimuutuste tõttu Euroopa tööstusharudes suundub rohkem inimesi teistest tööhõive valdkondadest ettevõtlusteenuste valdkonda. Haridust käsitleva Lissaboni strateegia 2010 täpne rakendamine on äärmiselt oluline kõnealust konteksti silmas pidades. Tabelis 5 on välja toodud töötajate haridustase erinevates valdkondades.

Tabel 5. Haridustase peamistes majandusharudes ja ettevõtlusteenuste valdkonnas, EL-15, 2003 ⁽²⁶⁾



Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
 president
 Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁶⁾ Allikas: Rubalcaba & Kox (2006), lähtuvalt Eurostati andmetest, tööjõudu käsitlev uurimus, 2004.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi loomise kohta"

KOM(2006)91 (lõplik) — 2006/0033(COD)

(2006/C 318/05)

27. märtsil 2006. aastal otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 159 lõikele 3 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: "Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse vastuvõtmiseks Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi loomise kohta"

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööstuse muutuste nõuandekomisjoni arvamus võeti vast 31. augustil 2006. Raportöör oli hr van Iersel ja kaasraportöör oli hr Gibellieri.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 429. täiskogu istungjärgul 13. ja 14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 170, vastu hääletas 10, erapooletuks jäi 15.

1. Kommenteeritud kokkuvõte

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunneb heameelt Euroopa Komisjoni ettepaneku üle, mis käsitleb Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi (edaspidi "fond") loomist. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub eesmärgiga sekkuda fondi kaudu juhtudel, mil tõsised ja ettenägematud negatiivsed mõjud majandusele toovad töötajatele kaasa kohesed ja ulatuslikud sotsiaalsed probleemid.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub, et liikmeriikidel endal on esmane vastutus ning et fond peaks sekkuma ainult liikmesriigi taotlusel ja pärast vastava otsuse tegemist eelarvapädeva institutsiooni poolt. Eeskirjad peavad olema selged.

1.3 Suurte häirete ajal on määrava tähtsusega ennetav poliitika, dünaamiline ettevõtlus, piirkondlik vastutus, õigeaegsed meetmed ning asjaomaste sidusrühmade — äri- ja sotsiaalpartnerite, valitsuse, piirkondlike asutuste ja teiste — vaheline koostöö. Fondil kui Euroopa Liidu solidaarsuse instrumendil on täiendav roll. Usaldusväarsuse huvides ei tohiks ootused liiga kõrgele tõusta.

1.4 Fondist rahastatavad konkreetsed meetmed peavad sobima kõigi asjaomaste sidusrühmade üldistesse plaanidesse. Fond ei tohiks sekkuda valdkondades, kus liikmesriikidel on ainupädevus. Tuleks teha selgeks, et fond seab oma eesmärgiks konkreetsete tööhõivealaste võimaluste loomise kiiret reageerimist vajavas majanduslikus olukorras olevatele inimestele.

1.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub komisjoni üles tagama tööturu osapoolte osalemist protsessides, mille

eesmärk on luua tööhõivevõimalusi koondatud töötajatele. Koondatud töötajate kiire taasintegreerimine tööturule on tavaliselt keeruline ülesanne. Tõendid näitavad, et sellised protsessid võtavad kaua aega.

1.6 Tõhususe ja sidususe suurendamiseks tuleks tagada erinevate olemasolevate instrumentide vaheline täpne koordineerimine, eelkõige fondi ja struktuurifondide vahel.

2. Komisjoni ettepanek

2.1 2006. aasta märtsis esitas komisjon ettepaneku luua Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond.⁽¹⁾ Fondi eesmärk on eraldada ühekordset konkreetset rahalist toetust, et hõlbustada töötajate tööturule naasmist aladel või sektorites, kus negatiivne mõju majandusele on olnud kõige suurem.

2.2 Märkimisväärne negatiivne mõju majandusele võib tuua kaasa töökohtade ümberpaigutamise kolmandatesse riikidesse, impordi olulise kasvu või ELi turuosa järkjärgulise vähenemise konkreetses sektoris. Fondi jaoks on üheks põhiliseks kriteeriumiks üle 1 000 koondamise ettevõttes või ettevõtteühendustes piirkondades, kus on keskmisest kõrgem tööpuuduse tase.

2.3 Fondist rahastatavad meetmed peaksid looma tingimused töökoha kaotanud inimeste kiireks taasintegreerimiseks tööturule. Fondist antav abi täiendab siseriiklikke sätteid ja sihipäraseid piirkondlikke programme. Hõlmatavad meetmed on järgmised: ümberõpe, ümberpaigutamisabi, abi ettevõtlustegevuse alustamisel ning täiendavad hüvitised.

⁽¹⁾ "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi loomise kohta", märts 2006, KOM(2006)91 (lõplik), 2006/0033(COD).

2.4 Fond sekkub ainult liikmesriigi taotlusel. Euroopa Liidu poolt makstav summa ei tohi ületada 50 % liikmesriigi poolt kavandatud täieliku meetmetekomplekti hinnangulistest kogukuludest.

2.5 Finantsperspektiivis ei ole fondi jaoks ette nähtud ühtegi erifinantssätet. Fondi rahastatakse alakasutatud ja vabastatud vahenditest. Vahendite kasutamise otsustab eelarvepädev asutus, mis tähendab seda, et täielik vastutus lasub nõukogul ja Euroopa Parlamendil.

2.6 Ette on nähtud üksikasjalik eelarvemenetlus. Liikmesriigid vastutavad fondi poolt toetatavate meetmete juhtimise eest. Komisjonil on järelevalvefunktsioon. Alakasutamise korral rahaline toetus tagastatakse.

2.7 Komisjon hindab pidevalt määruse tulemusi, kriteeriume ja tõhusust ning viib samuti läbi järelhindamise. Alates 2008. aastast esitab komisjon hindamist hõlmava aastaaruande fondi rahaliste vahendite kasutamise kohta.

3. Fondi taust

3.1 Ettepanek, mille eesmärk on näidata üles Euroopa Liidu solidaarsust maailma kaubanduses toimuvate ootamatute struktuurimuutuste tagajärjel koondatud töötajatega, põhineb Euroopa Ülemkogu 2005. aasta detsembri järeldustel. Kompromissina on see osa finantsperspektiivi käsitlevast kokkuleppest. Läbi on viidud mõju hindamine, ⁽²⁾ mis sisaldab asjakohast teavet fondi sisu ja kohaldamisala kohta.

3.2 Fond tegutseb struktuurifondidest eraldi ning on üheks ELi instrumendiks, mis on vajalik Euroopa majanduse kohandamiseks ja selle konkurentsivõime edendamiseks. ⁽³⁾

3.3 Struktuurifondid püüdleval pikaajaliste ennetavate meetmete poole, mis tugineksid mitmeaastasele lähenemisviisile, sellal kui fondi ei ole kavandatud kasutada ümberstruktureerimise eesmärgil. Fondi eesmärgiks on eeskätt tegelemine üksikisikute probleemidega piirkondades, mida mõjutavad maailma kaubanduses aset leidvad tõsised muudatused. Sellised harvad, kuid kriitilised olukorrad võivad vajada ühekordset, ajaliselt piiratud individualiseeritud toetust. Struktuurifondid ei hõlma mõningaid fondi eesmärke.

3.4 Teataval määral on olnud eeskujuks Ameerika Ühendriikide 1962. aasta kaubanduse kohandamise toetus (*Trade Adjustment Assistance — TAA*). TAA eesmärk on tasakaalustada kaubanduse avanemise ja rahvusvahelise liberaliseerimise negatiivsete mõjude vahelist ebasümmeetriat konkreetsetel individuaalsetel juhtudel või konkreetsetes piirkondades ja kõigi üldi-

seks hüvanguks. TAA ja fondi võrdlemine ei ole siiski lihtne Ameerika Ühendriikide ja Euroopa Liidu vaheliste kultuuriliste erinevuste ning erinevate kriteeriumide hõlmamise tõttu.

3.5 Fond peaks toimima kooskõlas Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni poolt kindlaks tehtud parimate tavade, milles märgitakse ära vajadus selgelt identifitseerida kaubandussektori destabiliseerumise tagajärjel koondatud töötajate rühmad ja anda piiratud aja jooksul abi kooskõlas tasuvuse, läbipaistvuse ja aruandluse põhimõtetega.

3.6 Fondi eesmärk on aidata kaasa paindlikkuse arendamisele Euroopa Liidus: leida tasakaal tööturu paindlikkuse ja kindlustatuse vahel, ning täiendada struktuurifondide mitmeaastaseid strateegilisi prioriteete ja tegevusvaldkondi.

4. Üldised märkused

4.1 Määrus viitab algselt globaliseerumise üldisele positiivsele mõjule kasvule ja töökohtadele Euroopa Liidus. Kuid Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märgib, et samal ajal on üsna võimalikud nähtavad ja kahjulikud mõjud sektorite ja piirkondade tasandil. Fond on konkreetseks vahendiks, mille abil suurendada nende töötajate töölenaasmise võimalusi, keda mõjutavad tõsised häired majanduses. Kahjuks ei ole mõju hindamise ⁽⁴⁾ käigus analüüsitud konkreetseid juhtumeid.

4.2 Võttes arvesse, et määruse neljandas põhjenduses nõutakse, et fondi tegevus oleks “*ühtne ja kokkusobiv muu ühenduse poliitikaga ja kooskõlas ühenduse õigustikuga*”, peaks ettepanekuid põhjalikult uurima komisjoni erinevad poliitikakujundajad, eriti konkurentsi peadirektoraadist, vältimaks riiklike subsidiumide ebaõiglast eraldamist.

4.3 Fond on Euroopa Liidu konkreetseks sammuks väliskaubanduses ja globaalsel turul toimunud tõsiste muudatuste tagajärgedega tegelemisel. Tulevikus võiks kaaluda sarnase vahendi kasutamist selleks, et leevendada ühendusesise kaubanduse ja ELi ühtse turu negatiivseid tagajärgi (nt. töökohtade ümberpaigutamine ELi raames, maksupoliitika).

4.4 Sekkumiskriteeriumid

4.4.1 Vaja on rangeid sekkumiskriteeriume. Siiski on artiklis 1 nimetatud kriteerium “*abistada töötajaid, kes on kaotanud oma töö maailma kaubanduses toimunud oluliste struktuurimuutuste tagajärjel, kui nimetatud koondamistel on märgatav kahjulik mõju piirkonna või kohalikule majandusele*” üsna ebamäärane. Fondist toetuse saamiseks taotluste esitamisel lasub vastutus eeskätt liikmesriikidel. Komisjon peaks tagama kriteeriumide võrdsed kohaldamise kõikidel juhtudel ja kõikide liikmesriikide suhtes.

⁽²⁾ Eespool nimetatud määruse mõju hinnang, SEC(2006)273/2.

⁽³⁾ Euroopa Liidu konkurentsivõime ja tööstuse paigutus, komisjoni Euroopa poliitika nõustajate büroo, BEPA (2005), 26. oktoober 2005.

⁽⁴⁾ SEC(2006)274.

4.4.2 Taotlustega seotud töendamiskohustus lasub liikmesriikidel. Taotluse vaatab läbi komisjon, mis teostab ka põhjalikku järelevalvet ja kasutab selleks suuniseid; rahalise toetuse eraldab eelarvepädev institutsioon iga juhtumi puhul eraldi. See hõlmab õppimisprotsessi tegevuse enda ja praktiliste kogemuste kaudu ning seda samavõrra nii komisjoni, liikmesriikide kui eelarvepädeva institutsiooni jaoks. Vältida tuleks ebaselgust: samad eeskirjad ja lähenemisviisid peavad kehtima ning olema kohaldatavad kogu ühenduses.

4.4.3 Koondamiste miinimumtaseme osas konkreetsetes piirkondades on artiklis 2 sätestatud sekkumiskriteeriumid selgelt määratletud. Nn 1 000 töötaja nõue ei piirdu ühe ettevõttega, vaid hõlmab nii tootmisahela eelmise kui järgmise etapi tootjaid.

4.4.4 Tavaliselt tugineb töötajate arvu vähendamise põhimõte erinevatele teguritele, nagu näiteks moderniseerimine, ratsionaliseerimine, tootmismeetodite muutmine, ning tõepoolest ka rahvusvahelised kaubandusvood. Harva on üks tegur täielikult ülekaalus.

4.4.5 Ameerika Ühendriikide TAA programm on võetud näidiseks. Kuid jällegi on komisjoni kirjelduses TAA programmi toimumise kohta seos muutuvate kaubandusvoogude ja valitsuse meetmete vahel, mis võetakse nende mõju leevendamiseks koondamistele, üsna ebamäärane. Lisaks sellele on TAA kriteeriumid ja selle kohaldamise ajalugu üsna erinev sellest, mida Euroopa Liidus kavandatakse.

4.4.6 Fondist taotletakse raha tõsiste majanduslike muudatuste ja ettenägematute olukordade korral. Siiski on muutused sageli nähtavad juba enne, kui nende tegelik mõju tuntavaks saab. Hea ärijuhtimine hõlmab õigeaegselt ennetavate meetmete võtmist.

4.4.7 See tähendab seda, et igasugused kavandatud siseriiklikud ja ELi toetusmeetmed peavad arvesse võtma seda, kuidas ettevõtte ja tööturu osapooled ise on muutuseid ette aianud. Näiteks seda, kui asjakohased on toetusmeetmed juhul, kui ettevõtte ja sotsiaalpartnerid ei ole õigeaegselt suutnud identifitseerida muutusi, mis võivad turgu ja/või tööhõivet ohustada?

4.5 Abikõlblike meetmete määratlus

4.5.1 Struktuurifondide ja fondi erinevus seisneb kolmes aspektis: a) erinevus skaalas: 44 miljardit eurot versus 500 miljonit eurot aastas programmeerimisperioodiks 2007–2013; b) erinevus lähenemisviisis: pikaajaline ja ennetav lähenemisviis erinevates moderniseerimisega seotud küsimustes versus lühiajaline lähenemisviis, mis on suunatud töötajate kiirele taasintegreerimisele tööturule; ja c) oma mahu ja reguleerimisala tõttu on struktuurifondid üldjuhul bürokraatlikud, samas kui fondi puhul on eesmärgiks mittebürokratlik lähenemisviis.

4.5.2 Tagada tuleb struktuurifondide ja fondi range eristamine. Fond on määratluse kohaselt lühiajaline ja ajaliselt piiratud ning keskendub konkreetsetele juhtumitele. Pikemas perspektiivis võib laiem piirkondliku konteksti raames ette näha struktuurifondide lisakohustusi. Kui meetmed on täiendavad, tuleks struktuurifondide ja fondi erinevat filosoofiat ja struktuuri austada.

4.5.3 Koondatud töötajate tööturule kiireks integreerimiseks tingimuste loomine ei ole lihtne juhul, kui kontekst ja tingimused ei ole soodsad, nagu näiteks ühe domineeriva tööstusegevusega piirkondade, mahajäänud piirkondade või piirkondade puhul, kus kohapeal puuduvad hariduse ja ümberõppe võimalused. Erilist tähelepanu tuleks pöörata kesktaseme juhtkonnale ja tippjuhtkonnale selleks, et vältida ajude väljavoolu. Nendel konkreetsetel juhtudel on tõenäoliselt vaja fondi ja struktuurifondide kombineerimist, samuti EURES võrgustiku parimat võimalikku rakendamist selleks, et edendada liikumisvõimalusi kogu Euroopas. Tõhusa koordineerimise puudumine võib tuua kaasa probleeme. Selles osas nõuab artikli 5 lõike 3 säte erilist tähelepanu.

4.5.4 Artiklis 3 sätestatud abikõlblike meetmeid tuleb käsitleda koos artiklite 5 ja 6 sätetega, eriti piirkondlike, siseriiklike ja EL meetmete vaheliste suhete ja koosmõju osas. Kuna Euroopa Liidu meetmed täiendavad piirkondlikke ja siseriiklikke meetmeid, võivad ELis, näiteks algatustes RESIDER, RECHAR ja RETEX, ja teistes olukordades varem saadud kogemused olla kasulikud, arvestades seda, et fondile ei ole antud mingisugust ümberstruktureerimise rolli.

4.5.5 Teatud konkreetsetel juhtudel võib olla kasulik rakendada valdkondlikku lähenemisviisi, mida kasutatakse tänapäeva tööstuspoliitikas, analüüside läbivaatamises ja vahendite kasutamise osas otsuste tegemisel.

4.5.6 Mitmete liikmesriikide jaoks on eriti oluline ja vajalik see, et sisetuleku- ja tööturupoliitika jääks liikmesriigi vastutusalasse ja et komisjon ei saaks sekkuda siseriiklikku pädevusse kuuluvatesse küsimustesse. Sellest tulenevalt peab Euroopa Liidu panus liikmesriikide poolt konkreetsete kriiside lahendamiseks koostatud täieliku meetmetekogumi raames olema selgelt suunatud üksikisikutele ja koondatud töötajate tööturule naasmise toetamisele. Siinkohal viitab Euroopa Sotsiaal- ja Majanduskomitee Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse varasema sotsiaalpeatüki rakendamise kriteeriumidele, mis võiksid aidata vältida institutsioonide tegevuse kattumist ja lahkkelisid.

4.6 Eelarvepädeval institutsioonil on väga oluline roll. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunneb heameelt selle üle, et määrusega nähakse nagu kord ja kohus üksikasjalikult ette järgitavad finantsmenetlused.

4.7 Määrus koostatakse konkreetseteks erandjuhtudeks, mis vajavad üldjuhul kiiret ja tõhusat reageerimist. See tähendab seda, et eeskirjade kohaldamisel tuleks loomulikult minimeerida bürokraatiat, samas kui vaja on ka piisavat ettevaatlikkust. Eesmärgiks peaks jääma tõhusa abi andmine võimalikult kiiresti.

4.8 (Lähi)minevikus on mitmetel, isegi keerulistel juhtudel viidud läbi edukaid ümberkorraldusi. Olgugi, et konkreetset juhtumid on alati unikaalsed, näitavad ümberkorralduste väga erinevad rakendusjuhud seda, et ümberkorralduste edukust on soodustanud kõikide sidusrühmade koondatud piirkondlikud jõupingutused (sageli koos riigi valitsuse toetusega), mis keskenduvad selgelt tingimuste loomisele uue või tõhusama tööstuse või teenustega seotud ettevõtluse ja tööjõu ümberpaigutamise jaoks.

4.9 Enamikel juhtudel on majanduslikud ja sotsiaalsed kavad koostatud tihedas koostöös liikmesriigi valitsuse, piirkondlike asutuste ja sotsiaalpartnerite vahel, kes on üldjuhul selleks korraldanud ümarlaudu ja kaasanud kõik piirkonna sidusrühmad.

4.10 Selleks, et fondi saadaks edu, tuleks fondi osas kavandada samasuguseid menetlusi ja seejärel neid rakendada. Selleks peavad komisjoni esindajad vahetult osalema sellistel kogunemistel ja koosolekutel piirkondlikul ja kohalikul tasandil.

5. Konkreetsete märkused

5.1 Ehkki komisjon on konkreetsetele juhtumitele tuginevate statistiliste simulatsioonide kaudu fondile ette näinud 500 miljoni euro suuruse eelarvelise assigneeringu, tuleks selle suurust iga-aastaselt hinnata ja vajadusel ka kohandada, võttes arvesse kujunevat olukorda ja fondi rakendamisel saadud tagasidet.

5.2 Artiklis 2 nähakse fondi sekkumise käivitajana ette märkimisväärsed negatiivsed mõjud majandusele. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub nõukogu üles enne määruse jõustumist arutlema selle artikli sisese juhutatavas lõigus nimetatud nähtuste definitsioonide üle. Liiga laialivalguvad definitsioonid võivad hiljem takistada eelarvepädeval institutsioonil tõhusalt otsuseid teha. Liiga piiritletud definitsioonidel võib olla samasugune mõju. Arutelu nõukogus võib aidata kõnealust dilemmat selgitada ja tasakaalu saavutada. Selline arutelu võib samuti olla kasulikuks panuseks komisjoni suunistesse.

5.3 Kõnealuse sekkumise põhjused tuleks selgelt ära välja tuua. Arvesse tuleks võtta nii ettevõtete endi kui sotsiaalpartnerite ja teiste sidusrühmade ennetavad meetmed, mis on samuti võimalik kaasata komisjoni suunistesse.

5.4 Iga-aastase hindamise osana ja samuti võimalike muutuste tegemiseks kooskõlas artikliga 20 tuleks kaaluda artiklis 2 (hõlmatud töötajate arv, territoriaalne mõõde ja tööhõive näitajad) sätestatud sekkumiskriteeriumide hindamist selleks, et tagada sekkumiskriteeriumide piisav paindlikkus selleks, et tulla toime erinevate piirkondade mitmekesisusega, eriti väikeste, eelkõige väikese ja keskmise suurusega ettevõtetega, riikides.

5.5 Artikli 3 lõigetes a ja b nähakse ette fondi finantssekkumiseks kõlblikud meetmed. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märgib, et sisetulekuga seotud valdkonnad, nagu näiteks pensionile jäämise õigus ja sotsiaaltoetused, kuuluvad üksnes liikmesriikide pädevusse. Fondi tegevus peaks piirduma erinevate haridus- ja koolitusvõimaluste ning üldtingimuste rahastamisega. Teatavatel asjaoludel võib see hõlmata palgatoetust üksikisikutele, kellel on töökoht või kes otsivad tööd.

5.6 Artikli 10 lõikega 1 määratakse kindlaks fondi maksimaalne toetus, mis on 50 % liikmesriigi kavandatud meetmete kogukuludest. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ei soovi selles määras kahelda. Siiski osutab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tõsisajale, et fondi rahalise toetuse taseme ja käsitlevate juhtumite arvu ja mõõtme vahel on seos.

5.7 Artikli 12 osas pakub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee välja, et lõike 1 punkt b oleks järgmine: "tõend artiklis 2 esitatud tingimuste ja artiklis 6 esitatud nõuete täitmise kohta".

5.8 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et fondi menetluse igasse etappi tuleb kaasata piirkonna tööturu osapooled ja teised sidusrühmad. Komisjon peaks teavitama ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteed ning Regioonide Komiteed.

5.9 Alates 2008. aastast esitab komisjon fondi kohta iga-aastaseid aruandeid. Sellise järeldamise osas võib läbi viia arutelu nõukogus. Artiklis 20 nähakse ette määruse ametlik läbi vaatamine 2013. aasta detsembriks. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib komisjonil lisada fondi hinnang oma valgesse raamatusse enne Euroopa Liidu eelarve vahearutelu, mille tähtaeg on 2009. aastal.

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv nende äriühingute aktsionäride hääleõiguse kohta, mille registreeritud asukoht on liikmesriigis ja mille aktsiatega kaubeldakse reguleeritud turul, ning direktiivi 2004/109/EÜ muutmise kohta”

KOM(2005) 685 lõplik — 2005/0265 (COD)

(2006/C 318/06)

31. jaanuaril 2006 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv nende äriühingute aktsionäride hääleõiguse kasutamise kohta, mille registreeritud asukoht on liikmesriigis ja mille aktsiatega kaubeldakse reguleeritud turul, ning direktiivi 2004/109/EÜ muutmise kohta”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsiooni arvamus võeti vastu 20. juulil 2006. Raportöör oli hr CASSIDY.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.–14. septembril 2006 (13. septembri 2006 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 83, vastu hääletas 9, erapooletuks jäi 18.

1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee järeldused ja soovitud

1.1 EMSK tervitab komisjoni ettepanekut, sest piiriülese hääletamise tõkked moonutavad ühtset turgu.

1.2 Aktsiate blokeerimine, s.o kohustus aktsiad deponeerida või blokeerida mõne päeva jooksul enne üldkoosolekut, et oleks võimalik hääletada, kehtib endiselt mitmetes ELi riikides. Mõnedes riikides on see õigupoolest kohustuslik. See on kulukas tava, mis takistab aktsionäridel aktsiatega kaubelda enne üldkoosolekut. Samuti peab enamik institutsioonilisi investoreid seda hääletamise üheks suurimaks tõkkeks. Kavandatava direktiivi artikkel 7 välistab igasuguse ettepaneku aktsiaid “blokeerida”, nõudes nende deponeerimist enne üldkoosolekut. EMSK tervitab kõnealust punkti eriti, ehkki on teadlik, et nende riikide arv on piiratud, kus see veel on lubatud.

1.3 EMSK usub, et direktiiv peaks tunnustama vajadust parema õigusliku reguleerimise järele ja juhib tähelepanu eelkõige 2003. aasta detsembri paremat õigusloomet käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppe punktile 34, mis soovib liikmesriikidel “enda tarbeks ja ühenduse huvides koostada tabelid, mis näitavad võimalikult suures ulatuses käesoleva direktiivi ja ülevõtmismeetmete omavahelist vastavust, ning need avalikustada”.

1.4 EMSK sooviks näha läbipaistvuse parandamiseks ja aktsionäride osaluse innustamiseks elektroonilise hääletamise laialdasemat kasutamist, kuid usub, et see tuleks jätta asjaomaste ettevõtete hooleks, aga soovib, et liikmesriigid väldiksid tõkete kehtestamist elektroonilise hääletamise laialdasemale kasutamisele üldkoosolekul.

1.5 Tulenevalt eelnevast ootab EMSK turvalise internetihääletuse laialdasemat kasutamist, mis võib sisaldada ka SMSide kasu-

tamist. Seda tuleks julgustada, kuid mitte teha kohustuslikuks ühenduse direktiiviga.

1.6 EMSK tervitab eriti artiklis 10 sätestatud ettepanekuid volikirja alusel hääletamise kohta. Eelkõige tervitab EMSK piirangute kõrvaldamist hääletamiselt volikirja alusel, mille kohaselt mõnedes liikmesriikides piirduvad “volitatud isikud” aktsionäride sugulastega.

1.7 EMSK toetab ideed, et liikmesriigid võivad sätestada ühe kindla kuupäeva viitega täpsustatud päevade arvule enne üldkoosolekut ning võidakse sätestada, et ettevõtte ei ole kohustatud vastama küsimustele, mis on esitatud pärast kõnealust kuupäeva.

1.8 EMSK soovib näha artikli 5 karmistamist seoses aktsionäride teavitamisega enne üldkoosolekut.

2. Euroopa Komisjoni ettepanek

See käsitleb tõkkeid aktsionäride piiriülesele hääletamisele.

2.1 Tulenevalt hiljutistest arvukatest skandaalidest seoses ettevõtete juhtimisviigadega Euroopa Liidus ja USAs on vaja innustada aktsionäre etendama aktiivsemat rolli üldkoosolekul hääletamise teel. Kõnealuse ettepaneku eesmärk on kaitsta aktsionäride õigusi mitte ainult Euroopa Liidus, vaid ka igal pool mujal maailmas.

2.2 Käesoleva ettepaneku eesmärk on parandada äriühingute juhtimist ELis noteeritud ettevõtetes, tõhustades õigusi, mida aktsionäridel on võimalus kasutada seoses ettevõtte koosolekuga. Eelkõige püütakse see saavutada viisil, et oleks tagatud võimalus raskusteta ettevõtte koosolekul hääletada neil aktsionäridel, kes omavad aktsiaid mõnes teises liikmesriigis registreeritud ja noteeritud ettevõtetes.

2.3 Direktiivi eelnõu käsitleb järgmist nelja olulist küsimust:

- a) "aktsiate blokeerimise" kaotamine,
- b) piisav ettepanek koosolekute puhul (sealhulgas nõue, et kõikide aktsionäride üldkoosolekute kokkukutsumisest teatakse vähemalt 30-päeva ette),
- c) õiguslike tõkete kõrvaldamine elektrooniliselt osalemiselt,
- d) võimalus koosolekul viibimata hääletada.

2.4 Käesolev ettepanek on üks lühiajalistest meetmetest, mis pakuti välja komisjoni 21. mai 2003. aasta teatise nõukogule ja Euroopa Parlamendile teemal "Äriühinguõiguse ajakohastamine ja äriühingute juhtimise tugevdamine Euroopa Liidus — arengukava" ⁽¹⁾.

2.5 Komisjon märgib, et hääletamisprotsess äriühingu üldkoosolekutel on liikmesriigiti väga erinev ning see on sageli keeruline protseduur. Olukord on veelgi keerulisem, kui aktsiaid omatakse väljaspool ELi.

2.6 Komisjon usub, et ELi tasandil kehtivad õigusaktid ei käsitle piiriülese hääletamise probleemi piisavalt. Praegu tuleb äriühingutel direktiivi 2004/109/EÜ ("läbipaistvuse direktiiv") artikli 17 alusel teha seoses koosolekutega kättesaadavaks piiratud hulk teavet. Läbipaistvuse direktiivis ei käsitleta aga aktsionäride hääletamisprotsessi.

2.7 Hääletamine võib olla keeruline protsess. Sageli omavad investorite nimel aktsiaid vahendajad. Sellisel juhul võib hääletamine hõlmata sündmuste ahelat, kuhu on kaasatud äriühingud, registripidajad, depoopangad, investeerimisjuhid, väärtpaberite keskdepositooriumid ja volikirja alusel hääletamist võimaldavad asutused.

3. Võimalused

3.1 Ei ole tagatist, et turg reageerib aktsionäride õiguste parandamiseks piisavalt kiiresti või et kõigis liikmesriikides toimub seadusandlusega seotud asjakohane muutus, mis lahendab hääletamisprotsessi keerukuse probleemi.

3.2 Komisjoni soovitusel ei ole õiguslikku kaalu, kuid see annaks liikmesriikidele paindlikkuse seda komisjoni suuniste alusel oma riiklikes süsteemides rakendada.

⁽¹⁾ KOM(2003) 284 lõplik "Äriühinguõiguse ajakohastamine ja äriühingute haldamise tugevdamine Euroopa Liidus — arengukava".

Soovitus ei tagaks miinimumstandardite kehtestamist sellistes võtmevaldkondades, mis on piiriülese hääletamise probleemide ja suurenenud kulude põhjuseks, näiteks aktsiate blokeerimine, mille puhul investoreid heidutab võimalus, et kõnealune nõue võib olla kehtestatud liikmesriigi tasandil.

3.3 Määrusega kehtestatakse ühtne käsitlus, olenemata liikmesriikide seadustest. See võib ka tagada tiheda ühise raamistiku loomise piiriüleste küsimuste jaoks. Määrusel oleks täiendav eelis — välditakse võimalust, et liikmesriigid rakendavad direktiivi ülemäära rangelt.

Komisjon usub, et määruse kulud võivad olla märkimisväärsed, kuna ei oleks võimalik pakkuda paindlikkust erinevuste puhul, mis iseloomustavad ELi liikmesriikide õiguslikke traditsioone.

3.4 Direktiiv lubaks erinevusi liikmesriikide tavades, vältides aktsiate ja aktsionäride eri klasside vahelist tasakaalustamatust ning soodustades põhilisi miinimumstandardeid.

4. Kulud ja tulud

4.1 Tulud

4.1.1 Lühemas perspektiivis saavad ettepanekust suurimat kasu institutsioonilised investorid, kelle aktsiaportfelli kuulvad hetkel piiriülese aktsiad. Piiriülese hääletamise takistustega seotud kulud tähendavad, et investoritel ei ole võimalik äriühingute juhtimises nii aktiivselt osaleda, kui nad ehk soovivad.

4.1.2 Pikemas perspektiivis võib ettepanek julgustada väiksemaid investoreid, kelle puhul piiriüleste aktsiate omamist takistavad hääletamisega seotud kõrged kulud, suurendama oma osalust kõnealustes aktsiates. See võimaldab neil oma aktsiaportfelli veelgi varieerida, vähendades seega riski. Üldiselt peaks ettepanek pikemas perspektiivis kaasa tooma suurema likviidsuse Euroopa kapitaliturgudel.

4.1.3 Praegu on piiriülesele hääletamisele mitmeid takistusi. Mõnedes riikides on jätkuvalt probleemiks aktsiate blokeerimine ning paljud investorid peavad seda tõsiseks takistuseks hääletamisele. Sellisena on see takistuseks piiriüleste kapitaliturgude tõhusale toimimisele. Lisaks valitseb investorite seas segadus blokeerimiskorralduste täpse olemuse üle ELi riikides. Ka see põhjustab investoritele olulisi kulusid, mida direktiivi eelnõu võiks vähendada.

4.1.4 Tehakse ebaõiglast vahet liikmesriigisestest ning piiriüleste aktsionäride vahel seoses üldkoosolekut käsitleva teabega, mis on kättesaadav piiriülestele aktsionäridele. Komisjoni eelnõu tagab, et kõigil turgudel on kättesaadav piisav ja õigeaegne teave ning see peaks seega aitama kõnealust probleemi leevendada.

4.1.5 Euroopa Kohtu praktikas rõhutatakse vajadust, et liikmesriigid väldiksid seda, et üks aktsionäride klass kasutab teisi klasse ära, kahjustades nõnda nende huve.

4.1.6 Hääletamine volikirja alusel ning uuesti registreerimise nõuded on sageli kulukad ning on ka komisjoni mõju hinnangul põhinevaid tõendeid, et kõnealuste kulude tase hoiab väikeseid fonde tõhusalt hääletamisest eemal. Komisjoni ettepanek peaks lihtsustama volinike määramise protsessi ja täpsustama, keda võib volitatud isikuteks määrata, ning laiendama teatavates riikides volitatud isikute õigusi.

4.1.7 Kui koosoleku juhataja on aktsionäride volitatud isik, siis peaks ta hääletama täpselt kõnealuste aktsionäride soovide kohaselt.

4.2 Kulud

4.2.1 Väljapakutud ühtne etteteatamise ajavahemik tooks kaasa teatava paindlikkuse puudumise nende liikmesriikide jaoks, kes nõuavad erakorralise üldkoosoleku puhul üksnes 14-päevast etteteatamist.

4.2.2 Nõue anda aktsionäride kirjalikele küsimustele kirjalikud vastused on väga oluline.

4.2.3 Direktiivi eelnõu artiklites 5 ja 7 on sätestatud 30-päevane ajavahemik registreerimise kuupäeva ja koosoleku kuupäeva vahel, et abistada aktsionäre hääletamisel.

5. Konkreetsed märkused

5.1 EMSK tervitab komisjoni ettepanekut, kuna takistused piiriülesele hääletamisele põhjustavad ühtse turu moonutusi.

5.2 Kuna rahandussektor mõjutab oluliselt majandust ja tööhõive arengut, tuleks vältida kõike, mis takistab aktsionäride osalemist. Komisjoni ettepaneku eesmärgiks on seda teha.

5.3 Piiriülene hääletamine on praegu aprioorselt kulukam mitteresidentidest aktsionäridele kui selle riigi residentidele, kus

asjaomase ettevõtte aktsiad on noteeritud. See on üks näide turu moonutusest.

5.4 Komitee usub, et praegu on liiga palju piiranguid, mis muudavad volikirja alusel hääletamise mõnes liikmesriigis liiga tülikaks.

5.5 Aktsiate blokeerimine, s.o kohustus aktsiad deponeerida või blokeerida mõne päeva jooksul enne üldkoosolekut, et oleks võimalik hääletada, eksisteerib ikka veel mitmetes ELi riikides. Mõnedes riikides on see õigupoolest kohustuslik. See on kulukas tava, mis takistab aktsionäridel aktsiatega kaubelda kuni nädalaid enne üldkoosolekut. Ka suurem osa institutsioonilistest investoritest peab seda üheks suurimaks takistuseks hääletamisele.

5.6 EMSK jagab komisjoni seisukohta, et üldkoosolekuga seotud teabe hiline kättesaadavus või selle puudulikkus ning kokkuvõtte kujul esitatud resolutsioonid ning liiga lühike etteteatamise aeg on peamised takistused, millega mitteresidentid oma aktsionäri õiguste maksmapanemisel kokku puutuvad. Kõik asjaomased dokumendid, sealhulgas audiitori aruanded, vastused aktsionäride küsimustele ja üldkoosolekute kutsed, samuti kõnealustel koosolekutel esitamisele tulevad ettepanekud tuleb teha kättesaadavaks nii elektrooniliselt kui paberkanalil.

5.7 Artikkel 8 käsitleb üldkoosolekul osalemist elektrooniliste vahendite abil. Kuna tehnoloogia areneb väga kiiresti, teeb komisjon ettepaneku, et liikmesriigid "ei keela aktsionäridel üldkoosolekul osalemast elektrooniliste vahendite abil".

5.8 Komisjoni tekstis ei käsitleta eriti esitajaaktsiate probleemiatikat, nende omanikega toimub suhtlemine peamiselt ajaleheteadaannete kaudu. EMSK leiab, et elektrooniline sidepidamine on kaasaegsem, kiirem ja kindlasti ka odavam.

5.9 Artiklis 10 täpsustatakse volikirja alusel hääletamise korraldust ning kaotatakse korraldused, mille alusel teatavad äriühingud kehtestavad piirangud isikutele, kellele võib volikirja anda.

5.10 EMSK ei pea soovitatavaks tegevusetuse varianti, teisisõnu praeguse olukorra säilitamist. Takistused muudavad piiriülese hääletamise väikeaktsionäride jaoks lubamatult kalliks ning institutsiooniliste investorite jaoks väga kulukaks.

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse ostujõu pariteetide alusandmete esitamise ning nende arvutamise ja levitamise ühiseeskirjad"

KOM(2006) 135 lõplik — 2006/0042 (COD)

(2006/C 318/07)

20. juulil 2006 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse ostujõu pariteetide alusandmete esitamise ning nende arvutamise ja levitamise ühiseeskirjad"

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsiooni arvamus võeti vastu 20. juulil 2006. Raportöör oli hr SANTILLIÑ.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.–14. septembril (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 182, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 12.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 EMSK tervitab määruse ettepanekut, millega kehtestatakse õiguslik alus ostujõu pariteetide rakendamiseks. See parandab kogu ostujõu pariteetide leidmise protsessi läbipaistvust, ajakohasust ja kvaliteeti nii ühenduse kui riikide tasandil.

1.2 Arvestades käesoleva ettepaneku teema olulisust ja vajadust siduvate eeskirjade järele, mis määratlevad komisjoni ja liikmesriikide pädevused ning loovad ühtse aluse ostujõu pariteetide alusandmete arvutamiseks ja levitamiseks, soovib komitee käesoleva määruse eelnõu koheselt heaks kiita.

1.3 EMSK märgib samas, et kulude kokkuhoiu tõttu arvutab komisjon (Eurostat) ostujõu pariteete praegu riikide, mitte piirkondade kaupa⁽¹⁾. Siiski kasutatakse kõnealuseid arvutusi muuhulgas piirkondade majandussuutlikkuse hindamiseks. Olemasolevast teabest nähtub, et liikmesriikides esineb mõnikord märkimisväärseid piirkondlikke erinevusi kaupade ja teenuste hinnas. Kuigi alusandmeid koguvad statistikaametid kasutavad territoriaalseid korrigeerimistegureid, on oluline, et nimetatud tegurid oleksid asjakohased ja väldiksid moonutusi ostujõu pariteedi arvutamisel. Seetõttu soovitatakse liikmesriikidel teha majanduslikke ja tehnoloogilisi jõupingutusi tagamaks, et territoriaalsed korrigeerimistegurid kajastaksid võimalikult täpselt geograafilisi hinnaerinevusi.

1.4 Ülaltoodud põhjustel tundub kuueaastane minimaalne sagedus territoriaalsete tegurite läbivaatamiseks liiga pikk ja

⁽¹⁾ On 254 NUTS II tasandi piirkonda. Määrus (EÜ) nr 1059/2003, I lisa.

sega tuleks lühendada. Kuna alusandmete esitamiseks nähakse määruse ettepanekus ette minimaalne sagedus⁽²⁾, on otstarbekas esitada ka hindu puudutavad andmed võimaluse korral iga kahe aasta järel⁽³⁾ (ettepanekus kehtestatakse minimaalseks sageduseks kolm aastat).

1.5 Üldiselt tuleb rõhutada vajadust suurendada ELi statistikaaparaadi tõhusust, seejuures nii tehniliste vahendite ja personali kui ka kooskõlastatuse osas Eurostati ja riiklike statistikaametite vahel, kellel on tähtis roll ostujõu pariteetide arvutamisel.

2. Ostujõu pariteedid

2.1 Eurostati ja OECD ostujõu pariteetide programm loodi 1980ndate aastate algul selleks, et korrapäraselt ja õigeaegselt võrrelda ELi ja OECD liikmesriikide SKTd⁽⁴⁾. Ostujõu pariteetid on valuutavahetuskursid, millega konverteeritakse riigi nominaalvääringsus väljendatud majandusnäitajad ühisesse kunstlikkuse vääringsusse, mida nimetatakse ostujõu standardiks ja mis võrdsustab eri riikide vääringute ostujõu.

2.2 Majanduslikud mahu koondnäitajad ostujõu standardis saadakse nende riigi rahaühikus väljendatud algväärtuse jagamisel vastava ostujõu pariteediga. Riikide SKT, mida väljendatakse ostujõu standardina, kasutades ümberarvestustegurina ostujõu pariteete, peegeldab puhtmahulist võrdlust, kuna hinnataseme komponent on kõrvaldatud.

⁽²⁾ I lisa. Metoodika, 2.1.

⁽³⁾ Kõnealused hinnad on "tarbe kaupade ja teenuste hinnad ja vastavad esindavuse näitajad", "seadmete hinnad" ja "ehitusprojektide hinnad".

⁽⁴⁾ Rahvusvahelised SKT hinna- ja mahuvõrdlused pärinevad siiski Euroopa Majanduskoostöö Organisatsiooni (OEEC) võrdluste katsetest 1950ndatel aastatel.

2.3 Ostujõu pariteedid on ühtaegu nii hinnadeflaatorid kui ka valuutakonverteerimiskursid. Euro käibelelaskmisega saab eurotsooni kuuluvates liikmesriikides esmakordselt võrrelda hindu nende riikide vahel, olgugi et eurol on erinevates eurotsooni riikides erinev ostujõud sõltuvalt riigisisest hinnatase-
mest. Seega on ostujõu pariteedid eurotsooni mittekuuluvate riikide puhul valuutakonverteerimiskursid, mis ühtlasi kõrvaldavad erinevate hinnatasemete mõju, samas kui eurotsooni riikide puhul täidavad nad ainult viimast — hinnadeflaatori funktsiooni.

2.4 Ostujõu pariteetide arvutamiseks kasutatakse võrreldavate kaupade ja teenuste korvi, mis võtab muuhulgas arvesse individuaaltarbimise klassifikaatorit kuluartiklite lõikes (COICOP⁽⁶⁾) ja toodete klassifikaatorit tegevusalade järgi (CPA). Põhitöö teostatakse majandusterritooriumi ühes või mitmes linnas (üldiselt vaid liikmesriikide pealinnades). Enamus liikmesriike kasutab territoriaalset korrigeerimist, et arvestada piirkondlike erinevustega; mõned liikmesriigid arvestavad siiski vaid pealinna andmeid, kuna nende väikese territooriumi tõttu puuduvad seal piirkondlikud erinevused.

3. Ostujõu pariteedid ja sisemajanduse kogutoodang (SKT)

3.1 SKT kajastab kõigi antud majandusterritooriumil tegutsevate ettevõtjate teatud perioodi — tavaliselt aasta — tegevuse tulemusi. SKTd arvutatakse vastavalt rahvamajanduse arvepidamise süsteemile, milleks ELis on Euroopa rahvamajanduse arvepidamise süsteem 1995 (ESA 95). SKTd võib mõõta tootmise, kulutuste ja sissetulekute aspektist. Ostujõu pariteetide puhul on eriti tähtis kulutuste mõõtmine. See näitab, millises ulatuses kasutatakse riigi majanduse toodetavaid (või imporditavaid) tooteid ja teenuseid eratarbimiseks, avaliku sektori tarbimiseks, kapitali moodustamiseks või ekspordiks.

3.2 Et saada tegelik võrdlus, on oluline kasutada ümberarvestustegureid (territoriaalseid deflaatoreid), mis peegeldavad erinevusi eri riikide hinnatasemes. Vahetuskursid kajastavad tavaliselt ka muid elemente peale hindade erinevuse.

3.3 Seega on ostujõu pariteedid eri riikide väeringute vahel kujundatud spetsiaalselt nii, et neid saaks kasutada territoriaalsete ümberarvestusteguritena.

4. Ostujõu pariteetide kasutamine

4.1 Esialgu olid ostujõu pariteetide peamised kasutajad niisugused rahvusvahelised organisatsioonid nagu Eurostat, Rahvusvaheline Valuutafond, OECD, Maailmapank ja ÜRO, kuid aja jooksul on ostujõu pariteetidega seotud statistika kasutusala laienenud. Praegu kasutavad seda nii valitsusasutused, ülikoolid, uurimisinstituudid kui ka riiklikud ja eraettevõtted. Pangad kasutavad ostujõu pariteete majandusanalüüside koostamisel ja vahe-
tuskursside jälgimisel ning eraisikud ja nende tööandjad kasutavad neid töötasude kindlaksmääramisel, kui liigitakse ühest riigist teise.

⁽⁵⁾ Rahvusvaheliste organisatsioonide (ÜRO, Rahvusvaheline Valuutafond jne) kasutatav süsteem.

Sellele lisandub võimalus kasutada ostujõu pariteete riigiülestel kollektiivsetel läbirääkimistel töötasudega seotud küsimustes.

4.2 Ostujõu pariteedid on Euroopa Liidu jaoks olulised näitajad nii majanduslikust kui ka poliitilisest seisukohast. Õigusaktides nähakse ette ostujõu pariteetide rakendamine seoses struktuurifondidega⁽⁶⁾ ja ka Ühtekuuluvusfondil on kohustus lähtuda ostujõu pariteetidest⁽⁷⁾. Siiski tuleb märkida, et struktuurifondide puhul põhineb arvutamine SKT-l elaniku kohta ja Ühtekuuluvusfondi puhul võetakse arvesse RKT-d inimese kohta. Käesolevas arvamuses käsitlevat määruse ettepanek puudutab üksnes SKT-d⁽⁸⁾.

4.3 Ostujõu pariteete kasutatakse ka nende paranduskoefitsientide kindlaksmääramisel, mida rakendatakse Euroopa ühenduste ametnike ja muude teenistujate töötasude ja pensionide arvutamisel⁽⁹⁾.

5. Määruse ettepanek

5.1 Määruse ettepaneku eesmärk on täita õiguslik vaakum, luues ostujõu pariteetide arvutamise õigusliku raamistiku. Eesmärk on parandada läbipaistvust ja liikmesriikide edastatavate andmete kvaliteeti alusandmete esitamise ühiseeskirjade abil (artikkel 1). Kõnealuse eesmärgi saavutamine oleks kasulik nii tulemusi koordineerivale Eurostatile kui riikide statistikaametitele.

5.2 Kohustuste ja pädevuste määratlemine. Euroopa Komisjon vastutab Eurostati kaudu alusandmete kogumise koordineerimise, ostujõu pariteetide arvutamise ja avaldamise eest ning meetodika kohandamise eest koostöös liikmesriikidega (artikkel 4 lõige 1), samas kui liikmesriigid peavad edastama alusandmed, kinnitama kirjalikult uurimistulemused ja tagama alusandmete usaldusväärsuse (artikkel 4 lõige 2).

⁽⁶⁾ Nõukogu määruse 1260/99 kohaselt saavad struktuurifondide eraldisi piirkonnad, mille ostujõu pariteetides mõõdetud SKT elaniku kohta on alla 75 % ühenduse keskmisest. Sama kehtib ka hiljem ELiga ühinenud riikide jaoks (2003. aasta ühinemisakti II lisa).

⁽⁷⁾ Ühtekuuluvusfondi osas on nimetatud nõue sätestatud nõukogu 25. mai 1994. aasta määruse (EÜ) nr 1164/94 artikli 2 lõikes 1, mille kohaselt annab fond toetust liikmesriikidele, "mille RKT inimese kohta, hinnatuna ostujõu pariteetides, on väiksem kui 90 % ühenduse keskmisest".

⁽⁸⁾ Artiklis 3 sisaldub järgmine määratlus: "a) Ostujõu pariteedid — territoriaalsed deflaatorid ja valuutakonverterid, millega kõrvaldatakse riikide hinnataseme erinevuse mõjud, võimaldades seega SKT komponentide mahu võrdlust ja hinnataseme võrdlust".

⁽⁹⁾ Personalieeskirjade XI lisa artikkel 1 ("ostujõu pariteedid arvutatakse nii, et iga põhikomponenti on võimalik kontrollida otsevaatluse abil vähemalt kord iga viie aasta jooksul") ja ühenduste muude teenistujate teenistustingimused.

5.3 Liikmesriikide statistikaametid peavad edastama Eurostatile alusandmed ühtsete parameetrite alusel ning järgides ühtset tehnilist vormingut (artikkel 5 ja I lisa).

5.4 Statistilised üksused on nõukogu määrusega (EÜ) nr 696/1993 määratletud või hiljem loodud üksused (artikkel 6) ning komisjon ja liikmesriigid peavad sisse seadma kvaliteedikontrolli süsteemi (artikkel 7).

5.5 Eurostat arvutab ostujõu pariteedid kord aastas (artikkel 8) ning on vastutav koondtulemuste avaldamise eest iga liikmesriigi kohta (artikkel 9).

5.6 Määruse ettepanek ei nõua liikmesriikidelt uuringute läbi viimist, mille eesmärk on üksnes kindlaks määrata paranduskoe-

fitsiendid, mida tuleb kohaldada ühenduse ametnike ja teiste teenistujate töötasude ning pensionide suhtes (artikkel 10).

5.7 Ajalised ja territoriaalsed korrigeerimistegurid. Ostujõu pariteedid arvutatakse kaupade ja teenuste aasta keskmistest hindadest riigis (artikkel lõige 2). Arvestades, et "andmeid võib koguda vaid ühest või piiratud arvul kohtadest majandusterritooriumil" ja lisaks "võib andmete kogumist piirata konkreetse ajavahemikuga", peaksid liikmesriigid kasutama ajalisi korrigeerimistegureid (sagedus ei ületa üht aastat) ja territoriaalseid korrigeerimistegureid (sagedus ei ületa kuut aastat) (I lisa, Metoodika, punktid 2–4).

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus tolli ja kaubanduse paberivaba keskkonna kohta"

KOM(2005) 609 lõplik — 2005/0247 (COD)

(2006/C 318/08)

17. jaanuaril 2006 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus tolli ja kaubanduse paberivaba keskkonna kohta"

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsiooni arvamus võeti vastu 12. juulil 2006. Raportöör oli hr BURANI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.-14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 190, erapooletuks jäi 3.

1. Sissejuhatus

1.1 Komisjoni ettepanek puudutab uut elektroonilise tollisüsteemi projekti, mis peaks lõpuks muutma Euroopa tollisüsteemi täielikult automatiseerituks, koostalitlusvõimeliseks, turvaliseks, ligipääsetavaks, tõhusaks, täiesti elektrooniliseks ja paberivabaks. Ettepanek on vajalik täiendus komisjoni pakutud uue ühenduse tolliseadustiku⁽¹⁾ rakendamiseks, mille kohta on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juba esitanud eraldi arvamuse.

1.2 Pakutud elektroonilise tollisüsteemi vastuvõtmine eeldab kõikide liikmesriikide ühiseid ja kooskõlastatud jõupingutusi mitte ainult tolli valdkonnas, vaid ka teiste piiriteenistuste osas,

kellel on praktiline ülesanne viia ellu ühtse liidese (*Single Window*) ja ühtse kontrollpunkti (*One-Stop-Shop*) kontseptsioon. Kahe nimetatud eesmärgi abil muudetakse tollitoimingud ettevõtjatele lihtsamaks, kiiremaks ja odavamaks ning lihtsustatakse tolliasutuste teostatavat riskijuhtimise kontrolli.

1.3 Liikmesriigid on juba teinud märkimisväärsed investeeringuid elektrooniliste tollisüsteemide sisseseadmiseks: siiski on viimaste vahel tuntavaid erinevusi nii keerukuse kui ka reeglite ja andmete kasutamise osas. Seega on praegune ühtlustuse tase ebapiisav ja sellele lisandub veelgi suurem lahendamata probleem: **süsteemid** ei ole **koostalitlusvõimelised**.

⁽¹⁾ KOM(2005) 608 lõplik.

1.4 Koostalitlusvõime võimaldab vahetada teavet erinevate riikide tolliasutuste vahel. Ettepanekuga, mis annab tunnistust tähelepanust kodanike suhtes, nähakse ette ka võimalus luua **liideseid kaubandusettevõtjatega** ning mitte ainult selleks, et võimaldada ühtse kontrollpunkti põhimõtte elluviimine, vaid et tagada ka teabevahetus. Täielikult toimides võimaldab uus elektrooniline süsteem teha vähemalt tolli osas otsustava sammu ühtse siseturu saavutamise poole, mille ainsad piirid on välispiirid. Samuti ei tohi unustada, et turgude globaalne olemus tähendab, et arvesse tuleb võtta ka suhteid kolmandate riikidega. Kõnealust tegurit komisjoni dokumendis ei mainita.

2. Üldised märkused

2.1 Komisjon märgib, et koostalitlusvõimelise süsteemi elektrooniliseks muutmise eesmärke oleks olnud võimalik saavutada ka **keskse tollisüsteemi** rajamisega. Ta täpsustab siiski, et selline lahendus ei ole võimalik mitmel põhjusel, näiteks on raskendatud liikmesriikide kohustuste ülekandmine komisjonile, mis läheks vastuollu proportsionaalsuse ja subsidiaarsuse põhimõttega. Tegelik põhjus on ilmselt siiski see, et liikmesriigid ei taha oma eelisõigustest loobuda, teades, et üks osa tollituludest kuulub otse ühenduse eelarvesse. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvab, et ühendusepoolne tolli haldamine peaks olema üks Euroopa Liidu pikaajalisi eesmärke. Selle eelised on lihtsustatud usaldusväärsus ja hind ning ühendamise võimalus teiste Euroopa Liidu liikmesriikide ja kolmandate riikide süsteemidega. Arvestades võimalikke viivitusi kõigi 25 liikmesriigi baassüsteemide rakendamisel on vaja kindlaks teha, kas ei oleks parem rakendada täielikult automatiseeritud süsteeme, nagu automaatne impordisüsteem ja automaatne ekspordisüsteem, mis on ühendatud Euroopa ühtse juurdepääsupunkti kaudu.

2.2 Komisjoni algatus on esiteks vajalik seetõttu, et uue tolliseadustiku sisseviimine nõuab, et menetlused oleksid kooskõlas uute eeskirjadega. See on ka üks erinevates sektorites võetud e-Euroopa ja e-valitsusega (?) seotud meetmetest. Täpsemalt järgneb see 2003. aastal komisjoni teatises nõukogule "Tollid ja kaubanduse lihtne ja paberivaba keskkond" (?) võetud kohustustele. Kõnealused kohustused võeti juba vähemalt seoses paberikandja kaotamist käsitleva osaga programmis "Toll 2007" (4) ning kinnitati 2004. aastal tolliseadustiku määruse (?) muudatustes.

(2) Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele, KOM(2003) 567, 26.9.2003.

(3) KOM(2003) 452, 24.7.2003, tsiteeritud EMSK arvamuses tolliseadustiku kohta.

(4) KOM(2002) 26, 21.3.2002, EMSK arvamus: EÜT C 241, 7.10.2002.

(5) KOM(2003) 452, 4.8.2003, EMSK arvamus: EÜT C 110, 30.4.2004.

2.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni pakutud süsteemiga sisse viidud peamisi uuendusi: riiklike süsteemide omavaheline ühendamine, ettevõtjatele liidese loomine ühtse kontrollpunkti abil, võimalus esitada tollivormistuse taotlus elektrooniliselt ja ühtne riskijuhtimine on vaieldamatult olulised edusammud, eeldusel, et maksumaksja ja ettevõtjate kulud on vastuvõetavad. Seetõttu tuleks arvesse võtta ka kõnealuste radikaalsete muudatuste mõju tolliametnikele (vahendid, koolitus, karjäärivõimalused, kohanemine).

2.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib siiski esitada mõningad tähelepanekud elektrooniliste süsteemide integreerimise ja nende täiendavuse kohta. Komisjon loodab saavutada tollisüsteemide täieliku koostalitlusvõime: see tähendab, et tolliasutused peavad saama omavahel ning samuti teiste, rahvusvahelise kaupade liikumisega seotud asutustega teavet vahetada. Kõnealune määratlus ei hõlma kindlasti **käibemaksu kogumise eest vastutavaid ametiasutusi**. Kuid side tolli ja käibemaksuasutuste vahel võiks olla kasulik vähemalt mõningatel juhtudel ja mõningate kaupade puhul **päritolutähiste võltsimise** kontrollimiseks. See nähtus ei ole muidugi uus, kuid see levib järjest rohkem: sageli lastakse kolmandatest riikidest imporditud kaubad (käibemaksu tasumisel) ühenduse sees uuesti ringlusse Euroopa päritolutähiste või võltsitud "Euroopa" kaubamärkidega.

2.5 Lisaks soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhtida tähelepanu otsuse ettepaneku teisele põhjendusele: "üleeuroopalise e-valitsusega seotud tegevus nõuab meetmeid, et ... **aidata võidelda pettuse, organiseeritud kuritegevuse ja terrorismi vastu...**". Kavatsus on selge, kuid vähem selge on, kuidas aitavad ettepanekus toodud õigusnormid nimetatud eesmärki saavutada. Tolliandmete kogumist ei saa kasutada muudel eesmärkidel, kui **ei looda süsteemi teabe vahetamiseks teiste süsteemidega**.

2.5.1 2004. aasta detsembris võttis nõukogu komisjoni hinnangu (6) ja Euroopa Parlamendi 14. oktoobri 2004. aasta soovitusel vastu **Haagi programmi**. Kõnealuse programmi sätestati rida meetmeid ja tegevusi turvalisuse tugevdamiseks Euroopa Liidus ning eelkõige "**politsei-, tolli- ja õiguslase koostöö**" tagamiseks. Eelmisele 10. juunil 2005. aastal järgnenud dokumendis esitati **Haagi programmi elluviimise tegevuskava**, mis viitas justiits- ja siseministrite nõukogu 30. märtsi 2004. aasta resolutsioonile tollikoostöö kohta ning teatisele piiratud või keelatud kaupadega ebaseadusliku piiriülese kauplemise vastu võitlemise kohta. Teises järgnenud dokumendis (7) nimetati prioriteetide hulgas taas tollikoostööd. Kõik eespool nimetatud dokumentides ette nähtud projektid põhinevad **teabe**

(6) KOM(2004) 401 lõplik.

(7) KOM(2005) 184 lõplik.

kättesaadavusel õiguskaitsel eesmärgil, mida on mainitud ka Haagi programmis. Võttes arvesse elluviidavate projektide üldist konteksti ja laadi, on komitee arvates ilmne, et kui kavandada elektroonilist tollisüsteemi, mis peab kestma jääma, tuleb selle käivitamisel või hiljem tagada, et **tolli andmepank toimib koostiste süsteemidega**, eelkõige sisejulgeoleku ning Euroopa ja kolmandate riikide julgeolekusüsteemidega. Loomulikult tuleb alati väga oluliseks pidada eraelu puutumatust, ametisaladusi ja andmekaitset.

2.5.2 Kõnealust probleemi komisjoni dokumendis ei tõstatata, välja arvatud punktis 2.5 toodud viide. Lisaks ei ole komisjoni seletuskirjas mainitud Haagi programmi. Pealkirja all "Kooskõla Euroopa Liidu muude põhimõtete ja eesmärkidega" märgitakse ainult Lissaboni strateegiat ning e-Euroopa ja e-valitsuse algatusi. Hoolimata artikli 3 lõikest c, mida käsitletakse allpool, ei saa selline oluline väljajätmine olla juhuslik ning komisjon peaks selgitama väljajätmise põhjuseid. Igal juhul on selge, et viivitamatut vastuvõtmist vajava algatuse edasilükkamine ei ole vastuvõetav.

2.5.3 Dokumenti koostades korraldas komisjon kahe aasta jooksul kuus seminari, küsitles kasutajaid ja pidas arutelusid tolliseadustiku komitee, "Toll 2007" elektroonilise tolli rühma ja ettevõtjate kontaktrühmaga. Seevastu ei ole mainitud kontakte Europoli, OLAFi ega komisjoni teiste direktoraatidega. Süsteemi ei saa kavandada ainult selle otseste kasutajate nõudmisi arvesse võttes. Süsteemi ülesehitamiseks nii, et seda oleks võimalik ühendada teiste süsteemidega, tuleb tunda nende omadusi ja vajadusi. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et siinkohal leiavad kinnitust kahtlused, mida ta väljendas oma arvamuses ühenduse tolliseadustiku kohta. Nimelt ei võeta tegelikult arvesse **erinevate haldusasutuste vastastikust sõltuvust kuritegevuse vastases võitluses**.

2.5.4 Lähenemisviisi täieliku muutmise eelmises punktis näidatud suunas muudavad tõenäoliselt raskeks programmiga kindlaksmääratud lühikesed elluviimise tähtajad. Siiski on kindlasti võimalik sätestada **turvameetmed "tundlike kaupade" puhul** (nt relvad, lõhkeained, tuumamaterjalid, keemia-, tuuma- või kaitsetööstuse masinad ja seadmed, uimastid, alkohol, tubakas). Sellised meetmed võiksid olla aluseks andmetele, mis tuleb automaatselt või nõudmisel edastada asjaomastele asutustele.

2.6 Kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega **rahastatakse ühenduse eelarvest kulusid**, mis on vajalikud süsteemide koostalitlusvõime, ühtse liidese ja tolliportaalide tagamiseks. Kulud

on hinnanguliselt 180 miljonit eurot, mis on jagatud kasvava summaga aastasteks eraldisteks, alates 4 miljonist 2006. aastal kuni 111 miljonini 2011. aastal. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab kõnealust rahastamist, kuid on hämmingus otsuse üle kanda ühenduse eelarvesse **riiklike tolliportaalidega seotud kulutused**. Isegi kui portaalid on põhimõtteliselt kõikide ettevõtjate, nii liikmesriigi kui ka teiste liikmesriikide ettevõtjate käsutuses, kasutavad neid tõenäoliselt siiski peamiselt riiklikud ettevõtjad. Niisiis oleks arukam, kui portaalide kulusid ei kannaks mitte ühendus, vaid pigem iga liikmesriik ise. Olukord oleks muidugi erinev, kui komisjon räägiks Euroopa portaalidest, millele ta otseselt ei viita.

2.7 Seoses **rakendamise tähtaegadega** on komisjon töötnud välja kõikidele liikmesriikidele kohustusliku ajakava. Tähtajad lähtuvad otsuse avaldamisest Euroopa Liidu Teatajas: **kolm aastat** koostalitlusvõimeliste automatiseeritud tollivormistussüsteemide ning majandusettevõtjate ja tolliteabeportaalide registreerimise süsteemide vastuvõtmiseks; **viis aastat** ühtsete juurdepääsupunktide võrgustiku ja ühenduse standarditele vastava ühtse tariifikeskkonna loomiseks; **kuus aastat** ühtse liidese teenuste väljatöötamiseks. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et need tähtajad, eriti esimene, on kehtestatud **liiga optimistlikult**: kolm aastat on vähe, kui võtta arvesse, et selle aja jooksul tuleb mitme kuu vältel programme katsetada ja teiste osalejatega teavet vahetada. Lisaks ei ole kõikide liikmesriikide elektrooniline tollisüsteem samal tasemel ning nende rahalised vahendid ja inimressursid on erinevad. Kui asjaolu, et üks või mitu liikmesriiki ei suuda tähtaegadest kinni pidada, sunnib komisjoni tegema erandeid, seaks see ohtu süsteemi tõhususe ja eelkõige usaldusväärsuse. Seetõttu tuleks mitmeaastane strateegiakava läbi vaadata alljärgnevat arvestades:

- liikmesriigid peavad olema süsteemi täielikult rakendanud, enne kui see käivitatakse;
- ettevõtetele on vaja vähemalt 12 kuud, et süsteem pärast oma liikmesriigi tolliametilt kõikide nõudmiste saamist ette valmistada. Tööstus ja kaubandus ei peaks olema kohustatud esitama impordi ja ekspordi ülddeklaratsioone enne ühtse süsteemi täielikku rakendamist.

3. Konkreetsete märkused

3.1 **Artikkel 2: Eesmärgid.** Ettepaneku eesmärkide hulka kuulub ühise lähenemisviisi leidmine ohtlike ja salakaupade kontrollile. Võttes arvesse lõikes 2.5.4 esitatud komitee soovitusi, tuleks kõnealune eesmärk sõnastada teisiti.

3.2 **Artikkel 3: Andmevahetus.** Kõnealuse artikli punkt d näeb ette, et tollisüsteemid peavad võimaldama andmevahetust "muude kaupade rahvusvahelise liikumisega seotud asutuste või ametitega". Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juba avaldas põhjalikult arvamust nimetatud määratluse piiratuse kohta (vt alates punkt 2.5). Kui komisjon nõustub komitee ettepanekuga lisada Haagi programm peatükki "Kooskõla Euroopa Liidu muude põhimõtete ja eesmärkidega", tuleks punkti sõnastust vastavalt muuta. Igal juhul peab tekst olema tõlgendamisvõimaluste vältimiseks selgemini sõnastatud. Ei ole selge, kas punktis viidatud "kaupade rahvusvahelise liikumisega seotud asutused" on alternatiiv "ametitele" või viidatakse "asutustele" üldiselt; kui tegemist on viimasega, tuleks täpsustada, et kõnealuse mõiste kasutamise soovib komisjon anda märku uuest lähenemisviisist, mis on kooskõlas Haagi programmiga. Praegune üsna ebamäärane sõnastus ja selle tõlgendamine tekitavad liiga palju ebakindlust.

3.3 **Artikkel 4: Süsteemid ja teenused ning ajakava.** Nagu on märgitud punktis 2.7, tunduvad süsteemi rakendamise tähtsajad liiga optimistlikud. Komisjon peaks tähtaegu tehnilisest seisukohast põhjalikumalt arutama nii liikmesriikide kui ka **liikmesriikide otseselt huvitatud organitega**, veendumaks, et kõik tagavad sõnaselgelt, et on võimelised võetud kohustusi kehtestatud tähtaegade jooksul täitma.

3.4 **Artikkel 9: Vahendid.** Artiklis jagatakse komisjoni ja liikmesriikide vahel vastutus vajaliku inimressursi, eelarve ja tehniliste vahendite eest — komisjon vastutab ühendust hõlmavate osade ja liikmesriigid liikmesriiki hõlmavate osade eest. Artikli sõnastus on korrektne, kuid seotud artikli 10 sisuga, mis puudutab mõistete "ühendust hõlmavad osad" ja "liikmesriiki hõlmavad osad" tähendust ja sisu.

3.5 **Artikkel 10: Finantssätted.** Ka selle artikli sõnastus on korrektne, kuid selle tõlgendamine võib tekitada probleeme. Punktis 3 sätestatakse, et "liikmesriigid kannavad riigisiseste osade ning valitsusasutustele ja ettevõtjatele vajalike liideste loomise ja käitamise kulud". Tuleb lähtuda oletusest, et **portaale**, mille puhul üldiselt kasutatakse töökeelena liikmesriigi keelt ja mis on kohandatud vastava riigi ettevõtjate vajadustele, tuleb pidada **liikmesriiki hõlmavateks osadeks**. Seletuskirjas on aga

selgitatud (vt punkt 2.6), et portaalid on arvatud **ühendust hõlmavate osade** hulka — vaid artikli sõnastust lugedes ei ole see selge. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvab, et kõnealune punkt tuleb läbi vaadata: sisu osas juhul, kui komitee märkustega nõustutakse, ning vastupidisel juhul vähemalt vormi osas, et järgitaks läbipaistvuse põhimõtet.

3.6 **Artikkel 12: Aruanded.** Hiljemalt iga aasta 31. detsembril edastavad liikmesriigid komisjonile iga-aastase aruande edusammude ja saavutatud tulemuste kohta. Komisjon omalt poolt saadab liikmesriikidele hiljemalt iga aasta 31. märtsil konsolideeritud aruande, milles on toodud võimalike järelevalvekülastuste ja teiste kontrollide tulemused. Sellist põhimõtet ei saa iseenesest kritiseerida, kuid tekib küsimus, missugused on nende "järelevalvekülastuste" tagajärjed ja kas nende tulemused peaks avalikustama.

3.7 **Artikkel 13: Ettevõtjatega konsulteerimine.** Artikliga nähakse ette, et komisjon ja liikmesriigid peavad "korrapäraselt" nõu ettevõtjatega teenuste ettevalmistamise, väljatöötamise ja kasutuselevõtu kõikides etappides. Konsulteerimine toimuks vastavalt mehhanismile, mille raames ettevõtjate esindajad korrapäraselt kogunevad. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates on selline mehhanism kooskõlas ühenduse tava ning konsulteerimise ja läbipaistvuse põhimõtetega; kogemus aga näitab, et konsulteerimisel ei tohi pöörata tähelepanu liiga paljudele erinevatele nõudmistele ja vastuoludele, mis võivad luua takistusi, mille ületamise võtab kaua aega ning nõuab põhjendamatuid kompromisse. Seetõttu peaks konsulteerimisetapp vastama kiire otsuse tegemise vajadusele.

3.8 **Artikkel 14: Läbirääkija- ja kandidaatriigid.** Artikliga nähakse ette, et komisjon teavitab läbirääkija- ja kandidaatriike erinevate etappide algatustest ja edusammudest, võimaldades neil nimetatud etappides osaleda. Sõnastus on ebamäärane: ei ole selge, kas kõnealused riigid võivad osaleda aktiivsete liikmetena või ainult vaatlejatenä, kas neil on lubatud luua ühinemise eesmärgil paralleelseid tollisüsteeme ning kas nad võivad sel juhul saada toetust ühenduse eelarvest. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb ettepaneku muuta kõnealuse sätte sõnastus läbipaistvamaks.

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ühenduse Lissaboni kava rakendamine: “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv makseteenuste kohta siseturul ning direktiivide 97/7/EÜ, 2000/12/EÜ ja 2002/65/EÜ muutmise kohta”

KOM(2005) 603 lõplik — 2005/0245 (COD)

(2006/C 318/09)

18. jaanuaril 2006 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 47 lõikele 2 ja artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Ühenduse Lissaboni kava rakendamine: “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv makseteenuste kohta siseturul ning direktiivide 97/7/EÜ, 2000/12/EÜ ja 2002/65/EÜ muutmise kohta”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektiooni arvamus võeti vastu 12. juulil 2006. Raportöör oli hr FRANK VON FÜRSTENWERTH.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.–14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 191, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3.

1. Kokkuvõte

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jagab komisjoni arvamust, mille kohaselt on ühtse turu teostamiseks vältimatu ühenduses kõikide sisepiiride kaotamine, eesmärgiga võimaldada kaupade, isikute, teenuste ja kapitali vaba liikumist. Seetõttu on oluline makseteenuste ühtse turu nõuetekohane toimimine. Seda aga veel ei ole. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee pooldab pärast euro edukat kasutuselevõtmist nüüd ka ühtse euromaksete piirkonna (*Single Euro Payment Area* — SEPA) loomist.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab komisjoni püüdlusi luua ühtsele euromaksete piirkonnale õiguslikud tingimused ja peab direktiivi ettepanekut suunda näitavaks sammuks.

1.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni ja Euroopa pangandussektori poolt juba tehtud algatusi ühtse euromaksete piirkonna loomiseks, mille üsnagi auahne eesmärk on muuta piiriüleste euromaksete tegemine Euroopa siseturul lihtsaks, mugavaks, kindlaks ja soodsaks.

1.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhib siiski tähelepanu sellele, et direktiivi ettepanekuga on komisjon valinud reguleerimismeetodi, mis on väga laiaulatuslik ning ületab selgelt piiriülesteks makseteenusteks vajalikke õiguslikke raame. Arvestades ka liikmesriikide ning makseteenuste pakkujate ja kasutajate jaoks vajalikke rakendamistähtaegu, on EMSK seetõttu mures, et ühtse euromaksete piirkonna saavutamise eesmärk jääb 2008. aastal saavutamata, kuna õiguslik raamistik on ülekoormatud ja ületab vajaliku määra. Komitee kutsub üles rohkem arvestama ühis- ja isereguleerimise vahenditega.

1.5 Et saavutada komisjoni püstitatud eesmärk käivitada 2008. aastal ühtne euromaksete piirkond, oleks vaja luua vaid piiriüleste otsesevõelduste õiguslikud alused ja vaadata läbi direktiivi ettepaneku II jaotise (Makseteenuse pakkuja) ja IV jaotise (Õigused ja kohustused seoses makseteenuste osutamise ja kasutamise) vajalikud õiguslikud sätted (muuhulgas maksetehingute autoriseerimine, tühistamine ja tagasimaksmine IV jaotises). Ühtse euromaksete piirkonna algustähtjaks võiks jääda 2008. aasta.

1.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on arvamusel, et ka seni juba vastuvõetud õigusaktide taustal on keskendumine vaid reguleerimist tõesti vajavatele küsimustele kooskõlas parema õigusloome põhimõttega. Direktiivi ettepaneku juhtumitiiv peaks olema soodustada ja lihtsustada maksete tegemist makseteenuste pakkujate ja kasutajate huvides ning mitte muuta seda raskemaks bürokratlike meetmetega, mis lõpptulemusena suurendavad süsteemide kulusid ja vähendavad vastuvõetavust kasutajatele.

1.7 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhib tähelepanu sellele, et ühtse makseteenuste turu loomisega seoses tekivad järgmised küsimused, mida siin ei ole veel suudetud lahendada. Esiteks elektrooniliste maksete turvalisuse küsimused ja sellega seotud aspektid. Teiseks tuleb aga juhtida tähelepanu sellele, et liikmesriikides muutuvad üha olulisemaks arvelduskonto kasutamise seotud küsimused — arvelduskonto puudumisel on majanduselus osalemine juba peaaegu võimatu.

1.8 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib direktiivi ettepanekus teha mitmeid muudatusi.

2. Direktiivi ettepaneku sisu

2.1 Komisjoni direktiivi ettepanekus luuakse ühtsele euro-maksete piirkonnale ühtne õigusraamistik, mis lihtsustaks eelkõige piiriüleste maksete tegemist. Direktiivi ettepaneku eesmärk on ühtlustada liikmesriikide õigusakte, et:

- suurendada konkurentsi riigisiseste turgude vahel, luues võrdsed lähtetingimused;
- suurendada turu läbipaistvust makseteenuste pakkujate ja kasutajate jaoks;
- ühtlustada makseteenuste pakkujate ja kasutajate õigusi ja kohustusi.

Direktiivi ettepaneku peamised sätteid on järgmised.

2.2 Makseteenuste avalikkusele osutamise õigus (II jaotis)

2.2.1 Mittekrediitiasutustest makseteenuste pakkujate turulepääsu nõuete ühtlustamise eesmärk on luua võrdsed lähtetingimused ja suurendada konkurentsi riikide turgudel. Samal ajal kajastaks see ka viimaste aastate turuarenguid ning võimaldaks uue põlvkonna teenusepakkujatel, maksevahendajatel turule tulla.

2.3 Läbipaistvus ja teabenõuded (III jaotis)

2.3.1 Selged ja järjepidevad eeskirjad makseteenuste läbipaistvuse kohta peaksid suurendama konkurentsi, pakkudes tarbijatele suuremaid valikuvõimalusi ja suurendades kaitsset. Komisjon teeb ettepaneku kehtestada makseteenuste teabenõuded, millega asendatakse riikide eeskirjad.

2.4 Makseteenuste kasutajate ja pakkujate õigused ja kohustused (IV jaotis)

2.4.1 Direktiivi ettepanekus määratletakse makseteenuste kasutajate ja pakkujate peamised õigused ja kohustused. Eeskirjade eesmärk on suurendada kasutajate usaldust elektrooniliste maksesüsteemide vastu ja tagada seega kõnealuste süsteemide tõhusus ja vastuvõetavus.

3. Üldmärkused

3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab direktiivi ettepaneku eesmärki luua ühtne euromaksete piirkond eelkõige piiriüleste makseteenuste jaoks. Ühtse makseteenuste turu loomine on olnud vajalik juba pikemat aega. Kava kohaselt tuleks see realiseerida 2008. aastal.

3.2 Komisjoni valitud reguleerimismeetod on väga laiaulatuslik. Osaliselt ületavad ettenähtud eeskirjad ühtse euromaksete

piirkonna jaoks vajalikke õiguslikke raame. Lisaks on krediidikorraldusega tehtavate välismaksete jaoks Euroopa välismaksete direktiivi (97/5/EÜ), finantsteenuste kaugturstuse direktiivi (2002/65/EÜ) ja e-raha direktiivi (2000/46/EÜ) näol ühtlustatud õigus juba olemas.

3.3 End tõestanud tõhusate ja soodsate meetodite säilitamine ei ole ühtse euromaksete piirkonna takistuseks. Pigem on nendele tuginedes võimalik luua standardimisalused, mis tagavad ühelt poolt saavutatud turvalisuse ja tõhususe taseme, teiselt poolt aitavad intelligentse liidesehaldussüsteemi abil luua kvaliteetse ühtse euromaksete piirkonna. Parema õigusloome põhimõttest juhindudes pooldab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, et pakutud sätete puhul piirdatakse Euroopa siseturul tehtavate maksete parandamiseks vajalikuga ja kutsub üles rohkem arvestama ühis- ja isereguleerimise vahenditega.

3.4 EMSK näeb ühtses euromaksete piirkonnas olulist eeldust üleeuroopaliseks läbipaistvaks tootearenduseks makseteenuse pakkujate vahelise vaba konkurentsi tingimustes, mis toob kasu klientidele. Lisaks peab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vajalikuks, et tarbijale jääks ka tulevikus juba olemasolev maksevahendite valiku vabadus, võimaldades arvestada klientide eelistustega.

3.5 Probleemidega on seotud ka ilma pangalitsentsita maksevahendajate juurdepääs maksesüsteemidele. Selleks oleks vaja ausa konkurentsi eeldusena ühtset järelevalve taset usaldatavusnormatiivide täitmise üle. Vastasel juhul on karta konkurentsi moonutusi ning ohtu maksete toimimisele ja turvalisusele ning makseteenuste pakkujatele (näiteks pankrot).

3.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib piirduda direktiivi ettepaneku II jaotise (Makseteenuse pakkuja) ja IV jaotise sätetega (Õigused ja kohustused seoses makseteenuste osutamise ja kasutamisega), mis on vajalikud tulevaseks otsearveldamiseks Euroopas (muuhulgas makseteenuste autoriseerimiseks, tühistamiseks ja tagasisaamiseks). Nii direktiivi vastuvõtmine kui ka selle ülevõtmine riiklikku õigusesse peaks seega olema etteantud ajakava raames võimalik nii, et on võimalik kinni pidada ühtse euromaksete piirkonna (k.a ühtsed raamtingimused makseteenuse osutajatele ning otsearveldused — SEPA Direct Debit) algustähtajast aastal 2008.

3.7 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab väga ettepaneku artiklit 79, mille kohaselt esitab komisjon hiljemalt kaks aastat pärast direktiivi vastuvõtmist Euroopa Parlamendile ja nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele aruande selle rakendamise kohta.

4. Erimärkused

4.1 Lähemalt tuleks direktiivi ettepaneku kohta märkida järgmist.

4.2 Artikli 2 lõige 1 — Kolmandate riikide tehingud tuleb välja jätta

4.2.1 Artikli 2 lõikes 1 sätestatud Euroopa Liidust ja Euroopa majandusruumist väljaspool asuvatesse riikidesse (= kolmandad riigid) ja riikidest tehtavate maksete kaasamine direktiivi territoriaalsesse reguleerimisalasse läheb selgelt kaugemale eesmärgist luua ühtsed õiguslikud raamtingimused Euroopa siseturu jaoks. Säte ei ole kaetud ka Euroopa seadusandja võimupädevusega ja on lisaks problemaatiline. Euroopa seadusandjal ei ole nimelt võimalik tagada, et kolmandad riigid kehtestavad vastavad eeskirjad. Seetõttu oleks näiteks vastavate eeskirjade puudumise tõttu kolmandates riikides täiesti ebakohane artiklis 67 sätestatud maksja makseteenuse pakkuja süüst sõltumatu vastutus maksetehingu sooritamise eest kolmandas riigis.

4.2.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib piiritleda direktiivi reguleerimisala makseteenustega Euroopa siseturul.

4.3 Artikkel 5 jj — Ühtne järelevalve tase usaldatavusnormatiivide täitmise üle on ausa konkurentsi eeldus

4.3.1 Pangalitsentsita maksevahendajatele turulepääsemiseks esitatavad usaldatavusnõuded (artikkel 5 jj) võivad erineda ainult panga usaldatavusnõuete punktides, milles maksevahendaja ei ole täispangalitsentsiga krediidiastutusega võrreldav. Vastasel juhul on karta konkurentsimoонutus krediidiastutuste kahjuks ja olulist ohtu maksete toimimisele. Lisaks võib pangalitsentsita maksevahendajate sunnitud juurdepääs maksesüsteemidele seada küsimuse alla praegu ettevalmistatava Euroopa otsearveldamise ühtsuse ja funktsionaalsuse, kui nad ei täida samasuguseid tingimusi riskipõhise omakapitali, ettevõtete erialaste võimete ja usaldatavuse, äriplaani ning ettevõtte korralduse, samuti ettevõtte tegevuse järelevalve (k.a vajalikud sanktsioonide kehtestamise võimalused) osas nagu krediidiastutused. Küllaldase järelevalvepuudumine lööks püsivalt kõikuma eelkõige tarbijate usalduse ühtse euromaksete piirkonna vastu. See puudutab ka pankrotikaitse aspekti ning vajalikke korraldusi klientide raha eraldi hoidmise kohta.

4.3.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab seetõttu hädavajalikuks kehtestada kõikide makseasutuste suhtes ühesugused pangajärelevalve alased nõuded maksete toimimise riskide ja ohtude osas ning anda asjaomastele järelevalveorganitele vajalikud pädevused.

4.4 Artikkel 30 jj — Teabekohustust ei tohi üle formaliseerida

4.4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jagab komisjoni arvamust, et tarbijate, nagu ka ühtse euromaksete piirkonna heakskiidu jaoks, on olulised selged ühtsed eeskirjad läbipaistvuse kohta. Teave peab olema selge, arusaadav ja loetav. Teabe ülemäärased ja kuhjumine võib aga muuta teabe vastupidiseks ja tuua kaasa rohkem läbipaistmatust kui läbipaistvust. Samuti vajab SEPA erakasutaja teistsugust teavet kui SEPAt kasutav ettevõtja. Pigem tekitab segadust ja suurendab kulusid ka see, kui komisjon kehtestab võrreldavate tingimuste puhul erinevad läbipaistvust käsitlevad nõuded. Seega tuleb siin esmajoones tähelepanu juhtida kaugturstuse direktiivi eeskirjadele läbipaistvuse kohta.

4.4.2 Tarbija seisukohast tuleb juhtida tähelepanu asjaolule, et tarbija kaitsmise osas võib valitud täieliku ühtlustamise ja vastastikuse tunnustamise meetod probleemidega seotud olla. Nii ei ole võimalik välistada, et saavutatud tarbijakaitse tase jääb mõnes liikmesriigis ettenähtust madalamaks.

4.4.3 Ka artiklis 30 sätestatud teabe edastamise viisi tuleks lihtsustada. Eelkõige klientide teavitamisel lepingulistest muudatustest (artikkel 33), sooritatud maksetest (artikkel 36) ja laekuvatest maksetest (artikkel 37) peaksid klientidele alles jääma praegused soodsad võimalused, mille puhul nad saavad teavet kontoväljavõtte teel või Interneti-panganduse kaudu seal, kus see on tavaks ja kokku lepitud. Samuti peaks säilima võimalus täita teabekohustust hinna väljapaneku või tulevikus Internetis avaldamise teel. Selgemini peaks sõnastama selle (artiklid 31 ja 37), et koondtasu tuleb erinevate teenuseelementide hinnad kliendile eraldi välja tuua vaid juhul, kui üksikud teenuseelementid hõlmavad eraldi või teisi tooterühmi.

4.4.4 Kasutaja seisukohalt on oluline, et laekuvate ja väljaminevate maksete puhul oleks üheselt mõistetavate andmete kõrval maksja ja maksesaaja kohta ka täielikud makse viiteandmed kasutuseesmärgi lahtris. Ainult sel viisil on võimalik täielikult automatiseerida rühmitamist avatud kontodesse ehk nõuetesse.

4.5 Artikli 41 teine lause — Lubada igat liiki autoriseerimine

4.5.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jagab komisjoni käsitusviisi, et makse tuleb lugeda autoriseerituks ainult siis, kui maksja on andnud nõusoleku maksekorralduse edastamiseks makseteenuse pakkujale. Artikli 41 teises lauses muudetakse maksja nõusolek sõltuvaks ühe või mitme makse selgest autoriseerimisest. Sõnastus on ebaselge. Kui iga lepingulise suhte raames teostatava otsearvelduse puhul nõutaks selget autoriseerimist, kitsendaks see oluliselt tõhusat ja soodsat otsearveldamist.

4.5.2 Et ka edaspidi kasutada tarbija seisukohalt end tõestanud ja soodsaid arveldusviise (näiteks otsearveldus), peaks direktiiv keskenduma minimaalsele koordineerimisele, lubamata erandeid täielikule ühtlustamisele.

4.6 Artikli 48 lõiked 2 ja 3 — Tõendamiskohustuse jaotumine vaieldavate maksetehingute puhul ei ole tasakaalus

4.6.1 Tarbijad ei kiida SEPA-t heaks, kui neil tuleb vaieldava autoriseerimise korral tegeleda ületamatute tõendamiskohustustega. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jagab komisjoni käsitlusviisi, et kasutajale tuleks anda tõendamiskohustuse puhul soodustusi.

4.6.2 Selline käsitlusviis ei tohi mingil juhul viia selleni, et raske kuritarvitamise puhul võetakse makseteenuse pakkujalt vastutõendite esitamise võimalus. Artikli 48 lõige 2 aga takistab makseteenuse pakkujal kasutaja raske hooletus või isegi tahtluse tõendamist. Kui aga raske hooletusega või tahtlikult tegutseva makseteenuse kasutaja tegevust ei saa enam tõendada, siis põhjustab see igasuguse tavapärase hoolikuse mittearvestamist või kuritarvitamist. Samuti toob kõnealune regulatsioon kaasa teatud elektrooniliste maksemeetodite pakkumise ainult väga piiratud ulatuses.

4.6.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee pooldab kohustuste õiglast jagamist. Selle kohaselt on makseteenuse pakkuja kohustatud tõendama, et makse tõendamisevahendi omanik on maksekorralduse ise andnud. Kui makse on sooritatud eriliste ja kuritarvitamisekindlaks tunnistatud turvatunnustega, peaks kehtima *prima facie* (esimesel muljel põhinev) tõend, et makseteenuse kasutaja jättis makse autoriseerimata või tegutses vähemalt raske hooletusega. Muus osas ei tohiks tõendite hindamist riigisestest kohtute kaudu ebamõistlikult piirata, seda enam, et liikmesriikide tsiviilprotsessiõigus on ühtlustamata.

4.7 Artikkel 49 — Autoriseerimata maksete puhul tuleb luua õiguskindlus tagastamist välistava ühtse tähtaja kehtestamisega

4.7.1 Direktiivi ettepaneku põhjendustes juhib komisjon tähelepanu sellele, et ühenduses tehakse makseteenuste raames ligikaudu 231 miljardit tehingut aastas. Juba see näitab selgelt, et teatud ajahetkel peab valitsema õiguskindlus küsimuses, kas tehing oli autoriseeritud. Kohase õiguskindluse loomiseks tuleks ajaliselt piirata makseteenuse kasutaja õigust makse tagastamisele autoriseerimata maksete puhul. Tähtaeg tuleb määrata õiglaselt. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab mõistlikuks üheaastast tähtaega.

4.7.2 Vastavalt artiklile 45 on makseteenuse kasutajal kohustus regulaarselt kontrollida enda kontol toimuvaid makseprotsesse ning vaidlustada autoriseerimata maksed kohe. Seetõttu on makseteenuse kasutaja makse tagastamisõiguse piiramine autoriseerimata maksete puhul ühele aastale järjepidev ja tasakaalustatud. Nii antakse nii makseteenuse pakkujatele kui ka makseteenuse kasutajatele vajalik õiguskindlus, et nimetatud tähtaja möödumisel on maksetehing lõplik. Lisaks vastaks aastane tähtaeg ka artiklis 44 sätestatud dokumentide säilitamise kohustusele.

4.8 Artiklid 49 ja 50 — vastutuse jagunemine tuleb uuesti läbi mõelda

4.8.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on arvamusel, et vastutus makseteenuse pakkuja ja kasutaja vahel on vaja mõistlikult jagada. Ainult sellisel juhul kasutab tarbija makseteenust ja ainult sellisel juhul on makseteenuste pakkujatel võimalik teenust mõistlikult hinnata pakkuda.

4.8.2 Artiklis 49 esitatud makseteenuse pakkuja süüst sõltumatu vastutus autoriseerimata maksete eest tundub EMSK-le mõttekas, kui makseteenuse kasutaja kasutab makse tõendamisevahendit hoolikalt ja lepingule vastavalt.

4.8.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab artiklis 50 ettenähtud kasutaja vastutuse piiramist 150 000 eurole mõistlikuks, kui ta hoolikast käitumisest hoolimata ei märganud makse tõendamisevahendi kadumist, kuid teatas sellest viivitamatult. Juhul kui kasutaja ei teata aga kadumisest viivitamatult, kuigi ta on selleks artikli 46 alusel kohustatud, ja makseteenuse pakkujal puudub seega võimalus kahju vältida või piirata, ei tohiks kasutaja saada vastutuse osas hoolikalt tegutseva kasutaja arvelt privileege.

4.9 Artikkel 53 — Tagasimakse tähtaeg tuleb üheselt kindlaks määrata

4.9.1 Tagasimaksenõude esitamine Euroopa otsearvelduste raames on kõnelause maksemeetodi oluline tunnus. Seejuures on oluline, et autoriseeritud maksete tagasimaksenõude esitamise tähtaja lõpp on kõigile, kes maksetehingus osalevad, üheselt määratletav. See ei ole tagatud artikli 53 lõike 1 esimeses lauses sätestatud tähtaja alguse sidumisega maksja teadasaamisega, sest ei maksesaaja ega tema makseteenuse pakkuja ei tea, millisel ajahetkel maksja makseteenuse pakkuja maksjat tegelikult teavitas maksetehingust tema kontol.

4.9.2 Põhjus on selles, et tegelikult on kontoväljavõtete esitamise ajavahemik väga erinev. Osaliselt on kontoväljavõtted saadaval ainult kvartali kaupa, osaliselt juba pärast ühe nädala möödumist või isegi iga päev. See on kasutajaeelistuste ja kulude küsimus. Olenevalt esitatava teabe sagedusest võib tagasimakse tähtaeg antud näidete puhul olla "kolm kuud pluss neli nädalat" või "üks nädal pluss neli nädalat" või isegi "üks päev pluss neli nädalat". Maksetehingu lõplikkust ei ole selliselt võimalik kindlaks määrata. See oleks ettevalmistatava Euroopa otsearvelduse jaoks peaaegu lahendamatu probleem ning muudaks tõsiselt küsitavaks selle meetodi realiseerimise.

4.9.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb seetõttu ettepaneku, et vastavalt artikli 53 lõikele 1 hakatakse neljanädalast tähtaega lugema alates kliendi teavitamisest, kuid tähtaeg lõpeb igal juhul kaheksa nädalat pärast debiteerimiskande tegemist maksja kontolt.

4.10 Artiklid 60, 61 ja 67 — Maksetehingu sooritamises osalevate makseteenuse pakkujate kohustusi tuleb selgelt eristada

4.10.1 Artiklites 60, 61 ja 67 loetakse maksetehing soorituks maksesaaja konto krediteerimisega. See on ilma arusaadava põhjuseta seni kehtiva Euroopa välismaksete õiguse rikkumine. Segi aetakse maksja ja maksesaaja makseteenuse pakkuja lepingulised tingimused. Maksja makseteenuse pakkuja peaks sellisel juhul olema kohustatud millekski, mis seni oli ainult maksesaaja makseteenuse pakkuja kohustus ning mida maksja makseteenuse pakkuja ei saa kontrollida.

4.10.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb seetõttu ettepaneku jääda seni Euroopa välismaksete direktiivi alusel kõikides Euroopa liikmesriikides ühtselt kehtiva maksete õiguse põhimõtte juurde. Sellekohaselt vastutab maksja makseteenuse pakkuja ülekande eest kuni see jõuab maksesaaja makseteenuse pakkujani. Samas on maksesaaja makseteenuse pakkuja vastutav kuni summa krediteerimiseni saaja kontole.

4.11 Artiklid 60, 61 ja 67 — Maksetehingu sooritamise tähtajad tuleb muuta realiseeritavaks

4.11.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab oluliseks, et maksetehingu sooritamise tähtajad määratakse kindlaks nii, et need kujutaksid endast ühelt poolt praeguse olukorra selget optimeerimist, teiselt poolt aga ei oleks tehniline realiseerimine seotud ebaproportsionaalselt suurte kuludega, mis tooks kaasa maksete hinna tõusu.

4.11.2 Artiklites 60 ja 61 sätestatud maksetehingu sooritamise ühe pangapäeva pikkune tähtaeg (vastuvõtupäev pluss üks pangapäev) tundub praeguse seisuga veel liiga raskesti saavutatav. Krediidikorraaldusega tehtud välismaksete direktiivi kohaselt praegu kehtiv tavapärane tähtaeg on kuus pangapäeva (vastuvõtupäev pluss viis pangapäeva pluss üks päev krediteerimiseks = viiepäevane tähtaeg maksja makseteenuse pakkujale makse saaja makseteenuse pakkuja krediteerimiseks pluss ühepäevane tähtaeg makse saaja makseteenuse pakkujale makse saaja krediteerimiseks), millest võib aga kõrvale kalduda. Terve rida piirkondlike ja väikseid makseteenuse pakkujaid viitab sellele, et nad ei suuda kõnealusel nõudest kinni pidada. Kavandatav (maksimaalne) maksetehingu sooritamise tähtaeg (ühepäevane tähtaeg maksja makseteenuse pakkujale makse saaja krediteerimiseks) oleks seega kuuendik seni lubatud tähtajast. Makseteenuse pakkuja arvamuse kohaselt oleks tehniline realiseerimine seotud ka ebaproportsionaalselt suurte kuludega ning tooks seega endaga vältimatult kaasa maksete hinna kallinemise. Euroopa pangandussektor on Credeuro konventsiooniga võtnud kohustuse kehtestada euromaksete jaoks maksetehingute sooritamise tähtajaks maksimaalselt kolm pangapäeva ja muudes Euroopa vääringutes tehtavate maksete jaoks üldjuhul kolm pangapäeva.

4.11.3 Juhul kui tekivad ebasoodsamad konkurentsitingimused piirkondlike ja väikeste makseteenuste pakkujate jaoks, soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee lähtuda mõistlikust üleminekutähtajast, kus maksetehingute sooritamise tähtaeg on kolm päeva. See ei mõjuta volitust kehtestada lühemaid tähtaegu riigisiseste maksete korral (artikkel 64).

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I määrus)"

KOM(2005) 650 lõplik — 2005/0261 (COD)

(2006/C 318/10)

24. veebruaril 2006. aastal otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I määrus)"

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsiooni arvamus võeti vastu 26. juulil 2006. Raportöör oli hr FRANK VON FÜRSTENWERTH.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.–14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 191, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 5.

1. Järelduste ja soovitude kokkuvõte

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni kavatsust reguleerida lepinguliste kohustuste rahvusvahelist eraõigust Euroopa määruse alusel. Seeläbi arendatakse Euroopa rahvusvahelise eraõiguse norme järjekindlalt edasi ja täidetakse lünk ühenduse õiguse senises süsteemis. Määrus on kasulik ja vajalik ühtse Euroopa õigusruumi arendamiseks, kuna seni teemat reguleerinud 1980. aasta Euroopa lepingulise võlaõiguse Rooma konventsioon⁽¹⁾ vajab kaasajastamist. Selle saavutamise oleks aga lepingu mitmepoolse iseloomu tõttu kaheldav, või kui üldse võimalik, siis aeganõudvate läbirääkimiste abil.

1.2 Komitee julgustab komisjoni ja palub samas esitatud ettepanekuid arvesse võttes lõpetada töö võimalikult kiiresti, et määrus saaks jõustuda.

1.3 Komitee tervitab komisjoni jõupingutusi kõrvaldada täieliku ühtlustamise teel õiguslik lünk, mis valitseb liikmesriikidele kehtiva Euroopa õigusakti puudumise tõttu lepinguliste kohustuste rahvusvahelise eraõiguse valdkonnas. See lihtsustab märkimisväärselt õiguse kohaldaja tegevust. Ta võib tulevikus lähtuda ühtsest normistikust, mis on identne tänu määruse vahetule kohaldatavusele kõikides liikmesriikides. Määrus on vajalik täiendus pakutud Rooma II määrusele⁽²⁾, mis on seadusandlikus protsessis edasijõudnud etapis. Käesolev määrus viib koos nimetatud määrusega selleni, et Euroopa Liidul saab esmakordselt olema (peaaegu) lõplik rahvusvahelise eraõiguse süsteem võlaõiguse jaoks

1.4 Komitee kutsub EÜ seadusandlikke institutsioone üles vastu võtma järgmised muudatusettepanekud:

- artikli 3 lõike 1 kolmas lause tuleks muuta tõlgendamissätteks;
- artikli 3 lõiget 3 tuleks täiendada nii, et tarbijalepingute puhul tekib hilisem rakendamisele tuleva õiguse valik alles pärast vaidluse tekkimist;

⁽¹⁾ Rooma konventsioon lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta, 19.6.1980. Kehtiv redaktsioon: EÜT C 27, 26.1.1998, lk 36.

⁽²⁾ KOM(2006) 83 lõplik, 2003/0168 (COD).

— tuleks kaaluda, kas eritingimustest tulenevatel erandjuhtudel ei oleks mõttekas kohaldada vähem rangeid eeskirju kui toodud artikli 4 lõikes 1;

— tuleks kontrollida, kas ja millistel tingimustel on võimalik artikli 5 raames tagada rakendamisele tuleva õiguse valiku vabadus ka nendel juhtudel, kui ettevõtja tegutseb tarbija asukohariigis või on suunanud oma tegevuse antud riigile;

— artikli 22 punkt c tuleks välja jätta.

Määruse jõustumiseks tuleks asjaomane töö lõpetada esimesel võimalusel.

1.5 Komitee võtab rahuloluga teadmiseks, et Iirimaa soovib vabatahtlikult määrusega ühineda. Komitee väljendab kahetsust, et määrus ei hakka kehtima Ühendatud Kuningriigis ja Taanis. See tähendab, et ühtlustamise mõju on nõrgem kui võiks olla. Komitee palub komisjonil teha kõik endast olenev, et määrus hakkaks kehtima või võetaks üle mõlemas nimetatud riigis.

2. Üldised märkused

2.1 Algatuse põhjendus

2.1.1 Määrusega loob komisjon Euroopa Liidus ühtse lepinguliste kohustuste rahvusvahelise eraõiguse, kuigi selline õigus eksisteerib mingil määral juba alates 1980. aastast, kui enamik Lääne-Euroopa riike otsustas sõlmida Rooma konventsiooni. Sellest alates on konventsiooniga järk-järgult liitunud teised riigid. Mitmepoolse lepingu vorm valiti seetõttu, et EMÜ asutamisleping ei sisaldanud tollal õiguslikku alust vastava EÜ õigusakti väljaandmiseks. Pärast veerand sajandit kestnud Rooma konventsiooni kohaldamist jõuti arusaamisele, et see oli tõeline edusamm ja selle lahendused on põhijoontes tänagi rakendatavad. Leitud nõrkade kohtade läbivaatamine ja kaasajastamine

on aga asjakohane. Rooma konventsiooni kui mitmepoolse konventsiooni puhul oleks see võimalik vaid uute läbirääkimiste abil, mis oleksid aga pikaajalised ja mille tulemusi ei oleks võimalik ennustada. Selleks ei ole enam vajadust, kuna EÜ asutamisleping sisaldab täna õiguslikku alust vastava EÜ õigusakti väljaandmiseks (EÜ asutamislepingu artikli 61 punkt c ja artikli 65 punkt b). Õiguse kohaldamise hõlbustamiseks peavad normid olema tulevikus identsed kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides. Selleks tuleb kõne alla õiguslik vahend määruse kujul.

2.1.2 Komisjon viis 2004. aastal läbi avaliku arutelu 2003. aasta rohelise raamatu ⁽³⁾ alusel. Sealjuures oli suur enamus määruse väljaandmise poolt. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ⁽⁴⁾ ja Euroopa Parlament ⁽⁵⁾ tunnustasid samuti Rooma konventsiooni muutmist Euroopa määruseks ja selle kaasajastamist.

2.2 Õiguspoliitiline taust

2.2.1 Määrust tuleb vaadelda komisjoni tegevuste kontekstis tsiviil- ja tsiviilmenetlusõiguse valdkonnas, mille eesmärk on ühtse Euroopa õigusruumi loomine ja kodanike juurdepääsu hõlbustamine õigusele. Komitee on korduvalt avaldanud arvamust komisjoni mitmete ettepanekute kohta ⁽⁶⁾.

⁽³⁾ KOM(2002) 654 lõplik.

⁽⁴⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus rohelise raamatu kohta, milles käsitletakse lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse 1980. aasta Rooma konventsiooni muutmist ühenduse õigusaktiks ning selle kaasajastamist. INT/176, 29.1.2004.

⁽⁵⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioon menetlusõiguse lähendamise võimaluste kohta tsiviilasjades Euroopa Liidus (KOM(2002) 654 — KOM(2002) 746 — C5-0201/2003 — 2003/2087(INI)), A5-0041/2004.

⁽⁶⁾ Näiteks võib tuua:

nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades, EÜT L 12, 16.1.2001, lk 1. Sellega seonduv Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus EÜT C 117, 26.4.2000, lk 6 (raportöör Malosse);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 805/2004 Euroopa täitekorralduse loomise kohta vaidlustamata nõuetele, ELT L 143, 30.4.2004, lk 15. Sellega seonduv Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus ELT C 85, 8.4.2003, lk 1 (raportöör Ravoet);

nõukogu 29. mai 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1348/2000 tsiviil- ja kaubandusajades kohtu- ja kohtuväliste dokumentide Euroopa Liidu liikmesriikides kätteandmise kohta, EÜT L 160, 30.6.2000, lk 37. Sellega seonduv Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus EÜT C 368, 20.12.1999, lk 47 (raportöör Hernández Bataller);

nõukogu 28. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1206/2001 liikmesriikide kohtute vahelise koostöö kohta tõendite kogumisel tsiviil- ja kaubandusajades, EÜT L 174, 27.6.2001, lk 1. Sellega seonduv Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus EÜT C 139, 11.5.2001, lk 10 (raportöör Hernández Bataller);

nõukogu 29. mai 2005. aasta määrus (EÜ) nr 1346/2002 maksejõuetusmenetluse kohta, EÜT L 160, 30.6.2000, lk 1. Sellega seonduv Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus, EÜT C 75, 15.3.2000, lk 1 (raportöör Ravoet);

tarbijakrediitdirektiiv (KOM(2002) 443 lõplik, 11.9.2002). Vt EMSK arvamus ELT C 234, 30.9.2003, lk 1 (raportöör Pegado Liz);

tarbijalepingute lubamatute sätete direktiiv, EÜT L 95, 21.4.1993, lk 29. Sellega seonduv Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus, EÜT C 159, 17.6.1991, lk 35 (raportöör Hilkenes);

roheline raamat, mis käsitleb Euroopa maksekorralduse menetlust ja meetmeid väiksemate kohtuvaidluste lahendamise lihtsustamiseks ja kiirendamiseks (KOM(2002) 746 lõplik). Sellega seonduv Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus ELT C 220, 16.9.2003, lk 5 (raportöör dr von Fürstenwerth);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek Euroopa maksekorraldusmenetluse loomise kohta. Sellega seonduv Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus ELT C 221, 8.9.2006 (raportöör Pegado Liz).

2.2.2 Eriline seos on algatusel komisjoni töödega materiaalsete rahvusvahelise eraõiguse normide valdkonnas, nimelt komisjoni ettepanekutega Rooma II määruse kohta. See vastab Rooma I määrusele ja on selle loomulik täiendus.

2.3 Õiguslik alus, proportsionaalsus, subsidiaarsus ja õiguslik vorm

2.3.1 Määruse eesmärk on lähendada rahvusvahelise eraõiguse norme lepingulise võlaõiguse valdkonnas. Eraõiguse normide ühtlustamise õiguslik alus on EÜ asutamislepingu artikli 61 punkt c ja artikli 65 punkt b. Seega on komisjonil volitus sekkuda, kui see on vajalik siseturu sujuvaks toimimiseks. Komitee arvates on see antud juhul nii, kuna rahvusvahelise eraõiguse normide ühtlustamine aitab kindlustada majandussubjektide võrdväärset kohtlemist ühenduses piiriüleste juhtumite korral, suurendada õiguskindlust, lihtsustada õiguse kohaldamist ja seega edendada valmisolekut asuda piiriülese tegevusse. Samuti soodustatakse seeläbi õigusaktide vastastikust tunnustamist, kuna nende sisuline õigus saab olema teiste liikmesriikide kodanikele vahetult kontrollitav.

2.3.2 Nimetatud eesmärged ei ole võimalik saavutada liikmesriikide poolt eraldi võetavate meetmete abil. Need nõuavad Euroopa Liidu poolset tegutsemist. Euroopa Liidu tegevus vastab subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõttele (EÜ asutamislepingu artikkel 5).

2.4 Komisjon on määruse vormi valinud õigustatult, kuna see ei võimalda liikmesriikidele rakendamisel mänguruumi, nagu see on direktiivi korral. Direktiivi tagajärg oleks õiguskindlusetus, mida aga tuleb vältida.

3. Konkreetsete märkused

3.1 Materiaalõiguslik kohaldamisala, kolmandate riikide õiguse kohaldamine (artiklid 1, 2)

3.1.1 Määrus reguleerib **tsiviil- ja kaubandusajades** lepinguliste kohustuste rahvusvahelist eraõigust (artikli 1 lõige 1). Seadusandja saab siin tugineda nõukogu määruse (EÜ) nr 44/2001 (artikkel 1) terminoloogiale, mida kasutatakse ka ettepanud Rooma II määruses, kuna selle sisu on selgelt määratletud. Maksu-, tolli- ja haldusajades väljajätmine on seega iseenesestmõistetav. Väljajätmise mainimine on seega ülemäärane, kuigi kahjutu.

3.1.2 Määrusega ei soovita reguleerida kogu rahvusvahelist eraõigust ja isegi mitte sellises ulatuses, et seda oleks võimalik kohaldada üksikjuhtumi korral, näiteks otsuse langetamisel lepingulise kohustuse juhtumi üle. Seadusandja toimib õigesti, et ei sea eesmärki liiga kõrgele, mis võiks ohustada projekti rakendatavust. Seetõttu on **füüsilise isiku õigusliku seisundi** (õigus- ja teovõime — artikli 1 lõike 2 punkt a) **väljajätmine** õigustatud, kuna rahvusvahelise eraõiguse kõnealust valdkonda reguleeritakse selle ühiskonnapolitiilise tähenduse tõttu traditsiooniliselt eraldiseisvate vahenditega (seni peaaegu eranditult mitme poolsete lepingutega (?)). **Kohustuste väljajätmine, mis põhinevad perekonnasuhetel ja ülalpidamiskohustustel ning omandisuhetel, abielu, pärimise ja testamendiga seotud asjadel** (artikli 1 lõike 2 punktid b, c), on asjakohane sarnastel põhjustel või neid tuleb reguleerida eraldiseisvate õigusvahenditega.

3.1.3 **Vekslite, tšekkide ja väärtpaberitega** seotud kohustuste (artikli 1 lõike 2 punkt d) väljajätmine põhineb asjaolul, et neid reguleeritakse eraldi lepingutes (?), mida kohaldatakse ka väljaspool ühendust ning mille püsivust ei tohiks ohustada.

3.1.4 **Arbitraažikokkulepete ja kohtu valiku kokkulepete** väljajätmine (artikli 1 lõike 2 punkt e) põhineb nende valdkondade kuuluvusel rahvusvahelise tsiviilmenetlusõiguse alla, kus neid on võimalik ainelises kontekstis paremini reguleerida, ja osaliselt on need reguleeritud ühenduse piire ületavate lepingutega. Sama kehtib **tõendite ja menetluste** kohta (artikli 1 lõike 2 punkt h).

3.1.5 **Ühenduste ja äriühinguõigusega** seotud toimingute või juriidiliste isikute õigusega seotud toimingute väljajätmine artikli 1 lõike 2 punktist f on vältimatu, kuna nendes käsitletud küsimused on niivõrd tihedalt seotud ühingu põhikirjaga, et reguleerimine peaks toimuma antud kontekstis. Angloameerika õiguse erivaldkond on **trust** (usaldusfond). See jäeti välja juba Rooma konventsioonist (artikli 1 lõike 2 punkt g). Määruses toimitakse sellele vastavalt (artikli 1 lõike 2 punkt g).

3.1.6 **Lepingueelsetest suhetest** tulenevate kohustuste (artikli 1 lõike 2 punkt i) väljajätmine on seotud seadusevastaste lepinguliste kohustustega. Need kuuluvad süstemaatiliselt pakutud Rooma II määruse alla ja seega on väljajätmine õigustatud.

3.1.7 Komitee võtab rahuloluga teadmiseks, et **lirimaa** soovib vabatahtlikult määrusega ühineda. Komitee avaldab kahetsust, et **Ühendkuningriik** ei otsustanud kõnealust sammu järgida. **Taanis** ei hakka määrus kehtima (artikkel 1 lõige 3) enne, kui sõlmitakse vastav rakenduskokkulepe Taani ja ühenduse vahel või kui Taani võtab määruse sätted vabatahtlikult üle

(?) Mitmesugused Haagi konventsioonid, näiteks 12. juuni 1902. aasta konventsioon abielu sõlmimisele kohaldatava õiguse kohta; 24. oktoobri 1956. aasta konventsioon laste ülalpidamiskohustusele kohaldatava õiguse kohta; 2. oktoobri 1973. aasta konventsioon ülalpidamiskohustustele kohaldatava õiguse kohta jne.

(?) Rahvusvahelise vekli eraõiguse sätete Genfi konventsioon, 7. juuni 1930 ja rahvusvahelise tšekkide eraõiguse sätete Genfi konventsioon, 19. märts 1931.

riiklikku õigusesse. Komitee palub komisjonil teha kõik endast olenev, et määrus hakkaks kehtima või võetaks üle mõlemas nimetatud riigis. Üksikute liikmesriikide eemalejäämine tõkestaks määrusega kavandatud üleeuroopaliste rahvusvahelise eraõiguse normide ühtlustamise eesmärgi saavutamist. Oleks kahetsusväärne, kui nendega seoses tuleks ka edaspidi tugineda Rooma konventsioonile, sest Rooma konventsiooni ja Rooma I määruse vahel on sisulised erinevused. Vastavalt sellele, kus juhtum tulevikus kohtusse jõuab — mis on olenemata nõukogu määrusest (EÜ) nr 44/2001, Brüsseli konventsioonist kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades ja Lugano konventsioonist teatud määral juhuslik –, võib see endaga kaasa tuua ühe ja sama juhtumi üle otsustamise erineval viisil. Antud olukorraga oleks ühendusel keeruline toime tulla.

3.1.8 Määrus näeb ette õiguse kohaldamise, arvestamata sealjuures, kas tegu on liikmesriigi või **kolmanda riigi** õigusega (artikkel 2). Määrus järgib seega tunnustatud rahvusvahelise eraõiguse standardit, mis keelab teiste õigussüsteemide diskrimineerimise. Komitee tervitab seda. Kui on õige, et juhtumi asjaolud suunavad koosseisu lahenduse leidmiseks teatud õigussüsteemi poole, ei saa olla erinevusi selles osas, kas tegu on ühendusesisesega õigussüsteemiga või mitte.

3.2 Kohaldatava õiguse üldeeskirjad (artiklid 3, 4)

3.2.1 Artikli 3 lõige 1 kuulutab põhimõtteliselt kohaldatavaks õiguse, mille lepingupooled on valinud. Komitee tervitab nimetatud sätet, kuna selles võetakse arvesse lepinguõiguses kehtivat **läbirääkimisvabaduse** põhimõtet ja see vastab tunnustatud rahvusvahelise eraõiguse standarditele. Säte vastab üldjoontes üldiselt asjakohaseks peetava Rooma konventsiooni i artikli 3 lõikes 1 sisalduvale korrale. Komitee tervitab seda lähenemisviisi, aga näeb siin siiski ohtu, et normi praktilise kohaldamise käigus võivad kohtud hakata tegelema lepingupoolte hüpoteetilise tahte väljeselgitamisega, omamata selleks piisavalt pidepunkte. See tuleks välistada. Asjakohane oleks seda põhjendustes (punkt 7) selgitada. Artikli 3 lõige 3 läheb valikuvabaduse rõhutamisel nii kaugele, et lepingupooled võivad igal ajal kokku leppida selles, et lepingu suhtes hakatakse kohaldama muud õigust. Komiteel on selle üle küll põhimõtteliselt hea meel, kuid ta näeb siin siiski võimalikku ohtu tarbija kaitsmise seisukohalt, kelle jaoks ei ole ehk kõnealuse toimimisviisi tagajärjed täielikult etteaimatavad. Komitee soovib lubada tarbijalepingute puhul kõnealust hilisemat valikuvabadust paralleelselt kohtu valiku kokkulepete korraga (määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli 17 punkt 1) alles pärast vaidluse tekkimist, sest sellisel juhul on tarbija saanud hoiatuse ja tegutseb ettevaatlikumalt.

3.2.2 Artikli 3 lõike 1 kolmandas lauses **eeldatakse** lepingupoolte **kohtu valiku kokkuleppe** osas, et pooled soovivad valida **kohtu asukohariigi õiguse** (juhul kui nad ei ole selgelt valinud muud õigust). Nimetatud sätet toetavad jõupingutused foorumi ja õiguse kokkulangevuse nimel. Kokkulangevus aitab tavaliselt lihtsustada kohtuotsuse langetamist. Komitee kahtleb siiski, kas ei tehta liiga lepingupoolte tahte, kui sätte sõnastatakse nii rangelt. Kohasem oleks sätte vabamaks muuta ja sõnastada see vaid teise lause tõlgendamisabina järgmiselt:

“Sealjuures tuleb eelkõige arvestada lepingupoolte kohtu valikuga.”

3.2.3 Komitee sooviks lähemalt käsitleda ühte aspekti, mis on eriti tähtis Euroopa õigusruumi tuleviku seisukohalt, nimelt Euroopa ühenduse **vabatahtliku instrumendi** või **26. režiimi** loomist. Selle all tuleb mõista lepingupoolte valitavat ühenduse tsiviilõiguse korda, mille loomist praegusel hetkel arutatakse ja mille eeletapp võiks olla väljatöötatav ühtne tugiraamistik. Artikli 3 lõige 2 hõlmab sissejuhatavat klauslit, mis võimaldab lepingupooltel otsustada kõnealuse rahvusvahelise õigussüsteemi kasuks. See ei ole rahvusvahelises eraõiguses seni iseenesestmõistetav ja komitee tunneb selle üle suurt heameelt. Lepingupooled saaksid seega esmakordselt kasutada ühtset üleeuroopalist lepingumustrit, mis kujutaks endast suurt edusammu siseturu jõustumisel ⁽⁹⁾.

3.2.4 Artikli 4 lõige 1 hõlmab **kohaldatavat õigust puudutavaid eeskirju** mitmete võlalepingute jaoks, mis on sisuliselt Rooma konventsioonist üle võetud korra täitmine määruse artikli 4 lõikes 2. Rooma konventsiooni kehtivuse korral oleksid nimetatud eeskirjad tulenenud alles pärast Rooma konventsiooni artikli 4 lõike 2 tõlgendamist. Ehkki praegu võib komisjoni esitatud korda vaadelda võiduna õiguskindluse osas, tuleb see siiski järga ja paindumatu korra arvelt, mis ise ei luba mingeid kõrvalekaldeid, kui see peaks olema üksikjuhtumi korral asjakohane. Komiteele kardab, et kõnealusel algatusel, mis on Rooma konventsiooniga võrreldes samm tagasi, võivad olla negatiivsed tagajärjed, kuna reaalsed on juhtumid, kus kohaldatava õiguse ranged eeskirjad viivad mitteasjakohase lahenduseni. Sellistes erandolukordades oleks mõeldav, et kohtunikul oleks võimalus rakendada sobivamat õigust, mis viiks rahuldavama lahenduseni. Mingil juhul ei tohi selline korrast kõrvalekaldumine viia meelevaldsele käitumisele kohaldatava õiguse suhtes. Seega tuleb kõrvalekaldumist väga hoolikalt kaaluda ja otsuses esitada selle kohta väga mõjuv põhjendus, et see oleks kooskõlas püstitatud eesmärgiga tagada kohaldatava õiguse osas suurem õiguskindlus ja ootuspärasus. Komitee kutsub üles uurima, kas nimetatud kaalutlustel ei oleks mõttekas korda muuta.

3.2.5 Komitee mõistab artikli 4 lõike 1 punktiga f seotud komisjoni eesmärki. Ta soovib aga juhtida tähelepanu sellele, et

⁽⁹⁾ Kui kunagi realiseeritakse vabatahtlik instrument/26. režiim, tõstataks see nõude olla parim mõeldavatest tsiviilõigustest. Kui otsustatakse rakendada kõnealust instrumenti, mitte riiklikku õigust, puuduks edaspidi vajadus selle kohandamiseks riiklike õigusaktidega või sekkumise lubamiseks riiklike kohustuslike sätete alusel (või “avaliku korra” alusel — **artikkel 20**). Pigem peaks vabatahtliku instrumendi valik viima nimetatud normide kogumi täiesti piiramatule kohaldamiseni, kuna see kajastab Euroopa Liidus üldiselt tunnustatud standardit. Kuna artikli 3 lõikes 2 on juba põhimõtteliselt sätestatud sellise õiguse valiku võimalus, tuleb järelikult ka siinkohal luua eeldused, mis võimaldaksid realiseerida vabatahtliku instrumendi eeliseid. Tuleks selgelt määratleda, et riigiülese õigussüsteemi kohaldamise kokkuleppel on artikkel 8 alusetu (sama kehtib ka “avaliku korra” kohta — **artikkel 20**).

paljud **tööstusomandilepingud** on nende sõlmimise alusest tulenevalt ülekantavad teistel tingimustel kui õiguse omaja alalise elukoha järgne õigus. Kuna artikli 4 lõikes 1 ei mainita **alalise asukoha õiguse kohaldamist õigussuhete loomisele**, võib kohaldatava õiguse vahetamine õiguse omaja alalise elukoha hilisema muutmise kaudu tekitada kõnealustel juhtudel probleeme tööstusomandilepingute õigusliku alusega. Komitee soovib komisjonil osutatud probleemiga tegeleda ja pakkuda välja adekvaatne lahendus.

3.3 Kohaldatava õiguse erieeskirjad (artiklid 5–17)

3.3.1 Artikkel 5 kujutab endast Rooma konventsiooni sätete ümberkujundamist **tarbijalepingute** jaoks, mida peetakse paljuski raskesti mõistetavaks ja muutmist vajavaks. Komitee on seisukohal, et komisjon liigub õiges suunas, kuna tulevikus välditakse kahe erineva õigussüsteemi keerulist kohaldamist ühele ja samale juhtumile, milleks kohustab Rooma konventsiooni artikkel 5. Kahtlemata vajab ettevõtjaga lepinguid sõlmiv tarbija ka rahvusvahelise eraõiguse alast kaitset. See on põhimõtteliselt tagatud **tarbija alalise elukohariigi õiguse** kohaldamisega (artikli 5 lõige 1), sest see on õigussüsteem, mida tarbija (ilmselt kõige paremini) tunneb, mille keelt ta valdab ja kus ta saab kõige hõlpsamini professionaalset nõu. Lisaks nõuab esitatud tekst, et majandustegevus peab olema suunatud tarbija alalise elukoha riigile või olema teostatud antud riigis. Seega tullakse vastu (tuginedes Rooma konventsioonile) ettevõtjate huvidele, kes kalduvad kokku leppima oma asukohariigi õiguses, kuna see on neile mugavam, seega võimaldatakse seda neile ka ülejäänud juhtudel. Komitee küsib endalt, kas on tõesti vajalik lepingupooled tarbijalepingute valdkonnas artikli 2 tähenduses rakendatava õiguse valiku võimalusest täiesti ilma jätta. Komitee peab pigem tõenäoliseks, et rakendatava õiguse valiku võimalus oleks kasulik ka tarbijatele, vähemalt juhul, kui võetakse teatud kaitsemeetmeid, mida nad väiksemate kogemuste ja nõrgema lepingupoolena kahtlemata vajavad. Sellest tulenevalt soovib komitee komisjonil sätte eeltoodud tähenduses veelkord läbi vaadata.

3.3.2 **Töölepingute** (artikkel 6) korraldus tuleneb töötajate erilisest kaitsevajadusest. Kõnealune sätte on üle võetud Rooma konventsiooni artiklist 6, mida täiendavad sätted, mis võtavad nõuetekohaselt arvesse suhete edasiarenemist sõltuva töö valdkonnas. Sõna “kust” lisamise aluseks on muutus, mis tuleneb Euroopa Kohtu otsustest seonduvalt Brüsseli konventsiooniga kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades, täpsemalt selle artiklist 18. Komitee küsib endalt siiski, mida tähendab “ajutine” töötamine teises riigis (artikli 6 lõike 2 punkt a), kui nii määruuses kui ka seletuskirja põhjendustes puudub selle täpne määratlus. Nimetatud puudus tuleb

kindlasti kõrvaldada, sest asjaolul, et töötatakse "ajutiselt", on kohaldatava õiguse määramisel otsustav tähendus. Puudust ei ole võimalik kõrvaldada töötajate lähetamise direktiivi artikli 2⁽¹⁰⁾ alusel, sest ka see ei sisalda täpset määratlust. Lisaks sellele suudab komitee endale vaid raskustega ette kujutada, milleks on vaja sätestada territooriumid, "mis ei kuulu ühegi riigi suveräänsuse alla" (artikli 6 lõike 2 punkt b). Võimalik, et selle all peetakse silmas rahvusvahelistes vetes paiknevaid naftaplatforme. Seda tuleks vähemalt seletuskirjas selgitada.

3.3.3 Artikkel 7 käsitleb **õiguslikku esindatust**, mida on Rooma konventsioonis vaid osaliselt reguleeritud, jättes välja õigussuhted esindaja ja kolmanda isiku vahel. Kõnealuse lünga täitmine tundub olevat ajakohane (artikli 7 lõige 2). Küsimusele, millist õigust tuleks siinkohal kohaldada, on keeruline vastata, sest mängus on nii esindaja kui ka kolmanda isiku huvid. Kolmas isik peaks volituste rikkumisel või volituseta tegutsemisel olema tavaliselt see, kes kaitset vajab. Esitatud tekst püüab arvesse võtta mõlema osapoolte huve ja saavutab seega komitee heakskiidu.

3.3.4 **Kohustuslike sätete** valdkond on keeruline. Võimalusel tohiks lepingupoolte õiguse valiku tulemusi mõjutada võimalikult vähe ning õiguse kohaldamist ei tohiks raskendada kohaldatava õiguse väliste eeskirjadega. Artikkel 8 vastab põhi-joontes Rooma konventsiooni artikli 7 lõikele 2. Määrus annab Euroopa Kohtu asjaomaseid kohtuotsuseid arvestades⁽¹¹⁾ kohustuslikele sätetele õigusliku määratluse ja kehtestab need. Õiguse kohaldajate jaoks on kõnealused juhtumid seotud probleemidega, et otsustamise järjepidevus katkestatakse ühe juhtumi jaoks, võib-olla tuleb kohaldada mitteharmoneeruvaid või isegi vastuolulisi norme ja lõpptulemusena need teineteisega kooskõlla viia. See on aeganõudev, õiguslikult keeruline ja vähendab õiguskindlust. Komitee ei näe siiski — arvestades liikmesriikide õiguste lähendamise olukorda — võimalust sellest põhimõtteliselt mööda vaadata, juba õigustealused toetavad ülekaalukalt kõnealuste normide kohaldamist rahvusvahelise eraõiguse juhtumitele.

3.3.5 Järgnevad artiklid 10–17 ei ole komitee arvates probleemilised ega vaja üksikasjalikumalt kommenteerimist, eriti kui võetakse lihtsalt üle Rooma konventsiooni sätteid.

3.3.6 Artikkel 10 (lepingu **vormiline kehtivus**) vastab sidevahendite vahendusel sõlmitud lepingute rohkuse tõttu lepingute või ühepoolsete tehingute vormilise kehtivuse sätete lihtsustamise vajadusele, viies sisse täiendavad ettepanekud kohaldatava õiguse kohta.

⁽¹⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 1996. aasta direktiiv 96/71/EÜ töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega, EÜT L 18, 21.1.1997, lk 1.

⁽¹¹⁾ RS C-369/96 ja C-374/96, 23.11.1999.

3.3.7 **Nõude loovutamine** ja mõnes õigussüsteemis tuntud **nõude üleminek** kolmandale isikule võlausaldaja ja võlgneva kolmanda isiku vahel sõlmitud lepingu alusel täidavad majanduslikult sama ülesannet⁽¹²⁾. Õige on mõlemaid ühiselt reguleerida artiklis 13. Lõikesse 3 lisatakse uus rahvusvahelise eraõiguse norm, mis reguleerib küsimust, millise õiguse alusel tuleb otsustada, kas kolmandalt isikult on võimalik nõuda kohustuse täitmist. See tugineb õigustatult ÜRO 12. detsembri 2001. aasta konventsioonile nõuete loovutamise kohta rahvusvahelises kaubanduses.

3.3.8 Artikkel 14 sisaldab rahvusvahelise eraõiguse sätet **nõude seadusliku ülemineku** kohta. See on tuntud enamikes õigussüsteemides. Rahvusvahelise eraõiguse norm on seega vajalik. Artikkel 15 täiendab artiklit 14 rahvusvahelise eraõiguse normi võrra, millega sätestatakse **mitme võlgniku ühine vastutus** nõude seaduslikul üleminekul. Artiklite 14 ja 15 koondamine ühte sättesse oleks olnud mõistlik, aga ei ole kohustuslik.

3.4 Muud sätted ja lõppsätted (artiklid 18–24)

3.4.1 Määruse peatükkides III ja IV käsitletud teemad kajastavad peamiselt üldisele rahvusvahelise eraõiguse standardile vastavaid tehnilisi sätteid, millest ühtegi ei ole vaja üksikasjalikult kommenteerida. See kehtib eelkõige artikli 19 kohta (tagasisaateja edasiviite välistamine), mis vastab Rooma konventsiooni artiklile 15, artikli 21 kohta (mitme õiguskorraga riigid), mis vastab Rooma konventsiooni artiklile 19, artikli 20 kohta (avalik kord), mis vastab Rooma konventsiooni artiklile 16, ja artikli 23 kohta (seos kehtivate rahvusvaheliste konventsioonidega), mis vastab Rooma konventsiooni artiklile 21.

3.4.2 Isiku **alaline elukoht** (artikkel 18) etendab tänases rahvusvahelises eraõiguses kesksel rolli kohaldatava õiguse määramisel. Samas kui füüsilise isiku alalise elukoha määramine ei tekita probleeme, võivad kahtlused tekkida juriidiliste isikute puhul. Määrus kõrvaldab need asjakohaselt, kui kuulutab määravaks peakontori asukoha. Määruse EÜ (nr) 44/2001 artikli 60 ülevõtmine ei oleks olnud asjakohane, kuna määrus on põhimõtteliselt seotud viibimiskoha, mitte alalise elukohaga. Lisaks oleks seal välja pakutud kolmekordne lahendus toonud kaasa väiksema õiguskindluse.

3.4.3 Artikli 22 punkt c on raskesti mõistetav. Näib, nagu soovitaks määruses kehtestada, et **hiljem välja antavad ühenduse õigusaktid** võiksid sisaldada oma **rahvusvahelise eraõiguse norme**, mida tuleb eelistada käesoleva määruse kohaldamisele. Rahvusvahelise eraõiguse lihtsustamise saavutatud tase peab säilima ka tulevikus. Vältida tuleb hajumist erinevate õigusallikate vahel, mille sätted on sisuliselt erinevad. Kui tulevikus peaks tekkima vajadus erinormide järele, tuleks need määrusesse integreerida.

Komitee kutsub üles välja jätma punkti c.

⁽¹²⁾ Märkus: seda tuleb vaadata vaid prantsuskeelsest versioonist, arusaamatult ei ole seda saksa keelsest tõlgitud, kuna saksa õigussüsteemis kõnealune õiguslik instrument puudub. Tõlke täiuslikkuse huvides tuleks seda siiski kasvõi kirjeldavalt mainida.

3.5 I lisa

3.5.1 Lisa kolmandas ja neljandas taandes nimetatakse õigusakte "kahjukindlustuse teine direktiiv" ja "elukindlustuse teine direktiiv". Olenemata sellest, et viimatinimetatud direktiiv tühistati ja eeldatavasti mõeldi selle asemel tegelikult elukindlustuse direktiivi⁽¹³⁾, on mõlemad taanded problemaatilised. Komitee ei lähe küll nii kaugele, et nõuda mõlema taande väljajätmist. Komitee soovib aga juhtida rõhutatult tähelepanu suurtele probleemidele, mida ettepanek põhjustab. Seeläbi mängitakse maha oluline võimalus rahvusvahelise eraõiguse lihtsustamiseks ja ühtlustamiseks ning asjaomase tegevusvaldkonna probleemide lahendamiseks. Seoses artikli 22 punktiga a viiksid I lisa kolmas ja neljas taane selleni, et määrust ei oleks võimalik kohaldada ühendusesise riski asukohaga (otse- ja esmaste) kindlustuslepingute⁽¹⁴⁾ rahvusvahelisele eraõigusele, kuna seda reguleeritakse kõnealuste direktiividega.

3.5.2 Väljapool Euroopa Liitu asuva riskiga kindlustuslepingute rahvusvahelist eraõigust reguleerib määrus aga väga hästi, vastupidiselt Euroopa Liidus asuva riskiga lepingutele (aga vaid siis, kui leping sõlmiti ELi välise kindlustusettevõttega) ja edasi-kindlustuslepingutele. Seega mõjutatakse olukorda, mis juba niigi põhjustab segadust õiguse kohaldajate jaoks⁽¹⁵⁾. Kindlustuslepingute rahvusvahelist eraõigust on juba alates kindlustusdirektiivide väljaandmisest reguleeritud sisuliselt erinevalt võrreldes võlalepingute üldise rahvusvahelise eraõigusega (Rooma konventsiooni i artikli 1 lõige 3), ehkki kindlustuslepingud on samuti võlalepingud. Selle aluseks ei olnud mitte materiaalsed põhjused, vaid see, et Rooma konventsiooni lõpetamisel ei olnud töö teise kindlustusdirektiiviga veel alanud ja enne rahvusvahelise eraõiguse reguleerimist sooviti ära oodata, kuidas kujuneb järelevalveõiguse raamistik⁽¹⁶⁾. Põhjendus on iganenud.

3.5.3 Järelevalveõiguse alusel loodud direktiivides on rahvusvahelise eraõiguse normid võõrkehaks. Asjasse mittepühendatud õiguse kohaldaja ei eeldaks seal nende olemasolu. Jaotamise tõttu erinevatesse horisontaalsetesse ja valdkonnaga seotud õigusallikatesse muudetakse kindlustuste rahvusvaheline eraõigus keerulisemaks. Õigusliku järjepidevuse seisukohalt oleks soovivat teha kokkuvõtte erisätete kõrvaldamisel.

3.5.4 Sisuliselt muutmata kujul direktiivide rahvusvahelise eraõiguse üle võtmine Rooma I määrusesse ei näi mõttekana. Olukord, kus ilma materiaalse põhjuseta kehtivad erinevad sätted kindlustuslepingutele, mille risk asub Euroopa Liidus või väljapool seda, jääks püsima. Viide järelevalveõigusele ei saa seda õigustada: kindlustajate järelevalve toimub vastavalt asukohariigi põhimõttele ja põhjustab piiriüleste äritehingute puhul tavaliselt niigi järelevalve ja riski asukoha lahknevust. See on sama ELis asuvate ja ELis mitteasuvate riskide suhtes sõlmitavate kindlustuslepingute puhul. Ühenduses asuva riskiga kindlustuslepingute allutamine määruse üldeeskirjadele kohaldatava õiguse kohta on mõttekas. Kuna määrusega viiakse sisse kohaldatava õiguse valiku eeskirjad, jäetakse kindlusfirmadele ja nende klientidele mittetarbijate sektoris tulevikus tervitatavad, laiendatud õiguse valiku võimalused. Võimalikuks saaks mõistliku õiguse valiku alusel lepinguõiguse poolelt pakkuda üle kogu Euroopa samasuguseid tooteid, nii et jääb ära märkimisväärne toodete väljatootmise vajadus. See viis minevikus selleni, et suure riskiga valdkondades ei kasutatud üldse kindlustajate teenuste osutamise vabadust. Seoses õiguse valikuga vajavad ka kindlustusvaldkonnas ainult tarbijad ulatuslikku kaitset. Nendega võrreldes küll vähemal määral kaitstud, siiski aga õiguse valiku suhtes mitte täiesti vabad ettevõtete ja füüsilisest isikust ettevõtjate rühmad ei vaja erilist kaitset. Neil on piisavalt ärikogemust, et mõista, kuhu nad satuvad, kui lahkuvad oma asukohariigi õigussüsteemist, või jõudmaks arusaamisele, et nad vajavad õiguslast nõustamist.

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. novembri 2002. aasta direktiiv (2002/83/EÜ) elukindlustuse kohta, EÜT L 345, 19.12.2002, lk 1.

⁽¹⁴⁾ Vastupidiselt edasikindlustuslepingutele.

⁽¹⁵⁾ Hetkel on olukord järgmine: vastavalt Rooma konventsiooni i artikli 1 lõikele 3 on välistatud nende kindlustuslepingute kohaldamine, kui võrd on tegu otsekindlustuslepingutega, aga siis, kui risk asub ELis. Kui see nii ei ole, ei ole võimalik otsustada Rooma konventsiooni põhjal, vaid kindlustuse direktiivide alusel. Kui tegu on edasikindlustuse lepingutega või risk asub väljapool ELi, kehtib siiski Rooma konventsioon.

⁽¹⁶⁾ Giuliano/Lagarde, aruanne lepinguliste võlakohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsiooni kohta, EÜT C 282, 31.10.1980, lk 13.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb mootorsõidukite tüübikinnitust seoses heitmetega ja sõidukite remonditeabe kättesaadavust ning millega muudetakse direktiivi 72/306/EMÜ ja direktiivi .../.../EÜ"

KOM(2005) 683 lõplik — 2005/0282 (COD)

(2006/C 318/11)

31. jaanuaril 2006. aastal otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb mootorsõidukite tüübikinnitust seoses heitmetega ja sõidukite remonditeabe kättesaadavust ning millega muudetakse direktiivi 72/306/EMÜ ja direktiivi .../.../EÜ"

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektiooni arvamuse võeti vastu 12. juulil 2006. Raportöör oli hr RANOCCHIARI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul (13. septembri 2006. aasta istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 180, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 11.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub vajadusega edendada jätkuvalt sõidukite heitmete hulga vähendamist õigusaktide abil, võttes järk-järgult sihiks üha ambitsioonikamad eesmärgid. Seega tervitab komitee Euroopa Komisjoni ettepanekut, mis on samm soovitud suunas.

1.2 Samuti toetab komitee komisjoni otsust võtta direktiivi asemel vastu määrus ning pooldab valitud õigusloomeprotseduuri, mis tagab määruse vastuvõtmise kaasotsustamismenetluse teel, mida tehnilisemate aspektide osas täiendab komiteemenetlus (regulatiivkomitee abil).

1.3 Siiski tunneb komitee vajadust juhtida tähelepanu asjaolule, et määruse eelnõu oma praegusel kujul tekitab märkimisväärsed probleeme nii vastavale sektorile kui liikmesriikide sõidukite tüübikinnituse ja registreerimise eest vastutavatele valitsusasutustele.

1.3.1 Eriti soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee asendada kavandatud määruses sisalduvate uute eeskirjade jõustumise kuupäevad 1. jaanuariga 2010 (uute sõidukimudelite tüübikinnituse puhul) ja 1. jaanuariga 2011 (uute sõidukite registreerimise puhul) või teise variandina vastavalt 36 ja 48 kuuga alates uue määruse avaldamisest Euroopa Liidu Teatajas. Samuti soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee säilitada täiendava üheaastase perioodi N1-kategooria II ja III klassi sõidukite puhul ⁽¹⁾.

1.3.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub diiselmootoriga varustatud sõidukitele kavandatud piirväärtustega. Samas on komiteel kahtlusi vajaduse osas karmistada veelgi eeskirju bensiini või kütuste baasil töötavate mootoritega sõidukite puhul.

⁽¹⁾ N-kategooria sõidukid on vähemalt nelja rattaga kaubaveosõidukid. Need sõidukid on maksimummassi alusel jagatud kolme klassi (N1, N2, N3): N1 < 3500 kg; N2 < 12 000 kg; N3 > 12 000 kg. N1-kategooria on samuti massi alusel jagatud kolme alamklassi, milleks on NI, NII ja NIII.

1.3.3 Komitee on veendunud, et tuleks säilitada erand, mis võimaldab kinnitada teatud M1-kategooria reisijateveosõidukeid ⁽²⁾, mida kasutatakse spetsiifilistel eesmärkidel või tööks (nt väikebussid), väikestele tarbesõidukitele (N1) kehtestatud normide alusel. Seetõttu palub komitee komisjonil esitada selline nimetatud sõidukite määratlus, mis on kehtivas direktiivis sätestatuga võrreldes täpsem ja piiritletum.

1.3.4 Komitee arvates ei peaks kavandatud määrus sisaldama eeskirju, mida juba kehtivad muud määrused või direktiivid paremini hõlmavad.

1.3.5 Lisaks palub komitee komisjonil üle vaadata kavandatud määruse teksti need punktid, mis võivad tekitada halduslikku ebaselgust, kasutades selleks igapäevaselt mootorsõidukite tüübikinnituste ja registreerimisega seotud probleemidega tegelevate riiklike ekspertide tuge.

2. Põhjendused ja õigusloomealane kontekst

2.1 Autodest (M1-kategooria sõidukitest) ja kergetest tarbesõidukitest (N1-kategooria sõidukitest) lähtuvaid heitmeid on seni reguleerinud direktiiv 70/220/EMÜ ja selle hilisemad muudatused. Kõige hiljutisemad täiendused ehk Euro 4 piirmäärad ⁽³⁾ jõustusid 1. jaanuaril 2005 (uute sõidukimudelite suhtes) ja 1. jaanuaril 2006 (uute registreerimise suhtes).

⁽²⁾ M-kategooriasse kuuluvad vähemalt nelja rattaga reisijateveosõidukid. Need sõidukid on istmete arvu ja maksimummassi alusel jagatud kolme klassi (M1, M2, M3): M1 < 9 istekohta; M2 > 9 istekohta ja < 5000 kg; M3 > 9 istekohta ja > 5000 kg.

⁽³⁾ EÜT L 350, 28.12.1998, direktiiv 1998/69/EÜ.

2.2 Ettepanek näeb ette mootorsõidukitest lähtuvate heitmetega seotud eeskirjade karmistamist, asendades praegu kehtiva direktiivi määrusega. Sellist valikut on põhjendatud asjaoluga, et määrus ja selle eesmärgid oleksid liikmesriikides vahetult kohaldatavad ilma vajaduseta võtta määrus riiklikesse õigusaktidesse üle, nagu tuleks teha direktiivi puhul. Olemasolevad direktiivid tunnistatakse kehtetuks.

2.3 Komisjon teeb ettepaneku kasutada kaht paralleelset lähenemisviisi õigusloomele:

- a) Euroopa Parlament ja nõukogu võtavad kaasotsustamismenetluse teel vastu määruse (ettepanek kaasotsustamismenetluseks);
- b) komisjon võtab koostöös komiteega vastu tehnilisi tingimusi määratleva määruse (ettepanek komiteemenetluseks).

2.4 Lisaks on avaldatud kavandatava määruse majandusliku mõju hinnang, milles on välja toodud ka sõidukite heitgaaside vähendatud piirväärtustega kooskõlla viimiseks vajalike meetmete rakendamise hinnangulised kulud.

3. Ettepaneku sisu

3.1 Kavandatav määrus, mida on ühenduse žargonis hakatud nimetama kui "Euro 5", on kohaldatav bensiini, maagaasi, vedelgaasi ja diislikütuse baasil töötavate autode ning kerge tarbesõidukite suhtes. Määrusega kehtestatakse nende heitmete piirväärtused, mida komisjon prioriteetseteks on pidanud; nendeks on tahked osakesed, lämmastikoksiidid (NO_x), süsinikmonooksiidid (CO) ja süsivesinikud (HC).

3.2 Täpsemalt kehtestatakse kavandatud määruses järgmised piirangud ottomootoriga (bensiini ja gaasiliste kütuste baasil) ja diiselmootoriga varustatud sõidukite summutitorust väljuvate heitgaasidele:

- Bensiini ja gaasiliste kütuste baasil töötavate mootoritega varustatud sõidukite puhul kavandatakse lämmastikoksiidide (NO_x) ja süsivesinike (HC) heitmete vähendamist 25 % võrra.
- Diislikütuse baasil töötavate mootoritega varustatud sõidukite puhul kavandatakse tahkete osakeste heitmete vähendamist 80 % võrra, mis eeldab diislikütuse tahkete osakeste filtrite (DPF) kasutuselevõtmist. Samuti kavandatakse lämmastikoksiidide (NO_x) heitmete vähendamist 20 % võrra.
- Komisjon täiendab oma ettepanekuid summutitorudest lähtuvate heitmete piiramise kohta eeskirjadega, mis käsitlevad saastetõrjesüsteemide kulumiskindlust, kasutusel olevate sõidukite nõuetelevastavuse kontrollimist, pardadiagnostikasüsteeme (OBD), kütuseaure, tühikäigul väljuvaid heitmeid, karteri heitgaase, heitgaaside suitsusust ja kütusekuul mõõtmist.

3.3 Samuti nähakse määruses ette meetmed, mis on seotud sõidukite remonditeabele juurdepääsuga ettevõtjatele, kes ei tegutsenud edasimüüjate võrgustikus. Komisjoni ettepaneku kohaselt peaks see teave olema veebilehtede kaudu kergemini kättesaadav ja esitatud mõne rahvusvahelise tehnilise komitee poolt välja töötatud standardses vormis (OASISe standard⁽⁴⁾).

3.4 Komisjoni ettepaneku kohaselt peaks määrus jõustuma:

- 18 kuu möödumisel pärast määruse avaldamist Euroopa Liidu Teatajas uute mudelite puhul ja 36 kuu möödumisel pärast määruse avaldamist Euroopa Liidu Teatajas kõigi uute registreeritud sõidukite puhul (I klassi sõiduaudod ja kerged tarbesõidukid),
- 30 kuu möödumisel pärast määruse avaldamist Euroopa Liidu Teatajas uute mudelite puhul ja 48 kuu möödumisel kõikide uute registreeritud sõidukite puhul (II ja III klassi kerged tarbesõidukid),
- see tähendab, et reisijateveoks mõeldud sõidukite puhul jõustuksid kavandatavad uued standardid 2008. aasta esimesel poolel.

4. Üldmärkused

4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni otsust valida direktiivi asemel määrus. Kuna määrust ei ole vaja riiklikesse õigusaktidesse üle võtta, muutub see kohe ja samaaegselt kohaldatavaks kõikides liikmesriikides.

4.2 Komitee toetab kaheharulist õigusloomeprotsessi, rõhutades samas, et kaks määrust (kaasotsustamismenetluse tulemusena valmiv määrus ja komiteemenetluse tulemusena valmiv määrus) tuleks Euroopa Liidu Teatajas avaldada samaaegselt. Kõnealusel valdkonnas vajatakse mõlemat õigusakti, et projekteerida uute standardite täitmiseks vajalikke tehnilisi seadmeid.

4.3 Komitee tervitab kavatsust kehtestada diiselmootoriga töötavate sõidukite puhul rangemad heitmenormid.

4.4 Komitee on teadlik, et diislimootoriga sõidukite tahkete osakeste heitmeid vähendav uus tehnoloogia on juba kättesaadav ning kavandatavatest piirmääradest kinnipidamiseks on vaja selle laialdast kasutamist.

4.5 Sellele vaatamata tunneb Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee muret seoses kavandatava määruse majandusliku mõju hindamisega:

⁽⁴⁾ OASIS, Organisation for the Advancement of Structured Information Standards (struktureeritud teabe standardite loomise organisatsioon).

- Täiesti vastupidiselt programmi CAFE ⁽⁵⁾ puhul kasutatud töömeetoditele ei ole õhusaastet põhjustavates sektorites võetavate meetmete tasuvuse hindamiseks kasutatud mudelite alusel saadud tulemusi CARS 21 ⁽⁶⁾ poolt soovitatud viisil kättesaadavaks tehtud.
- Majandusliku mõju hindamisel viidatakse ainult autodest lähtuvate heitmete uute piirväärtuste jõustumisest tulenevatele lisakuludele ja vastavale heitmete vähenemisele tonnides/aastas. Seega ei ole võimalik CAFE mudelite alusel võrdlevalt hinnata nende meetmete tasuvust, mida võiks rakendada teistes sektorites.
- Määruses kavandatud Euro 5 stsenaariumi näitajaid, mille pakkus välja ettevõtluse peadirektoraadi poolt selleks otstarbeks valitud sõltumatutest ekspertidest koosnev tööühm ⁽⁷⁾, on tootmismahu suurenemisest tulenevate mastaabisäästude arvessevõtmiseks vähendatud 33 % võrra, ilma et valitud protsenti oleks kuidagi selgitatud ⁽⁸⁾.
- Sõltumatute ekspertide rühma poolt välja arvatud kulud sõidukite erinevate heitmete vähendamise seotud stsenaariumidega vastavusse viimiseks sisaldavad juba praegu väärismetallide hinna 30 %-list vähenemist. Väärismetallid on heitgaaside töötlemise süsteemide üheks kõige olulisemaks osaks ja nende turuhind mõjutab märkimisväärselt selliste süsteemide hinda. Ülaltoodud hüpoteesi ei saa põhjendada asjaoluga, et plaatina hind on viimase viie aasta jooksul stabiilselt tõusnud.

4.6 Problemaatilised on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates ka määruse rakendamise kuupäevad:

- Uue määruse jõustumisele järgnev 18kuuline periood ei ole piisav, sest teadaoleva tehnoloogia (mida ei ole veel konkreetsetele mudelitele kohaldatud) rakendamine tootmises võtab vähemalt kolm aastat.

⁽⁵⁾ CAFE — *Clean Air for Europe* ("Puhas õhk Euroopale"). Programm loodi teatisega KOM(2001) 245 lõplik. Programmi eesmärk on töötada välja analüütiline strateegia õhukvaliteeti käsitlevate direktiivide ja liikmesriikides ellu viidavate programmide tõhususe hindamiseks, õhukvaliteedi ja avalikkusele teabe edastamise pidevaks jälgimiseks, heitmenormide ülevaatamiseks ja ajakohastamiseks ning uute järelevalve- ja modelleerimissüsteemide väljatöötamiseks.

⁽⁶⁾ CARS 21 — *Competitive Automotive Regulatory System for the 21st Century* (konkurentsivõimelise autotööstuse reguleerimise süsteem 21. sajandiks). Tegemist on ekspertide rühmaga, mis koosneb komisjoni, Euroopa Parlamendi, liikmesriikide, tööstuse, ametiühingute, valitsusväliste organisatsioonide ja tarbijate esindajatest. Rühma ülesandeks on esitada soovitusi Euroopa autotööstuse konkurentsivõime tõstmiseks, arvestades samas ajakohaseid sotsiaalmajanduslikke aspekte.

⁽⁷⁾ Mootorsõidukitest lähtuvate heitmete tööühma koosolekul (2005. aasta detsembris) esitas ettevõtluse peadirektoraat sõltumatutest ekspertidest koosneva rühma poolt koostatud dokumendi, milles toodi välja Euro 5 meetme alla kuuluvate sõidukite puhul tehnoloogia/kulude suhte analüüsi tulemused.

⁽⁸⁾ SEC(2005) 1745, käesoleva määruse eelnõu mõju hindamine, punkt 6.2. Reguleeriva lähenemisviisi stsenaariumid, Tabel 1 — stsenaarium G, lk 13.

- Määruses tuleks kehtestada, et uute sõidukimudelite kinnitamise uued nõuded jõustuvad kas alates 2010. aasta 1. jaanuarist või 36 kuu möödudes määruse avaldamisest, sõltuvalt piirväärtuste selgitamisest ja katsetamisprotokollidest.
- Asjaomane tööstussektor on kokkuleppel oma tarnijatega kavandanud Euro 5 standardite rakendamise 2010. või 2011. aastaks, nagu oli ka selgelt viidatud 2005. aasta jaanuaris avaldatud komisjoni teatises rahaliste soodustuste kohta ⁽⁹⁾. Kavandatud on juba erinevate mudelite puhul sisse viidavad muudatused ja tootmisprotsesside muudatused. Euro 5 rakendamise tähtaeg on niigi juba väga lähedal ja seda ei saa enam lähemale tuua.

4.7 Lisaks märgib komitee, et artikli 5 lõikes 4 kehtestab komisjon tüübikinnitusega seotud konkreetset nõudeid, pakkumata seejuures mingeid edasisi juhiseid või suuniseid. Komitee tunneb muret selle üle, et taoliste juhiste puudumisel on võimatu hinnata kavandatud määruse reaalselt mõju sõidukite projekteerimisele ja keskkonnale.

5. Konkreetsete märkused

5.1 Määruse eelnõu I lisas olevas tabelis 1 on Euro 5 piirväärtused antud bensiiniga töötavatest ottomootoriga varustatud sõidukitest lähtuvate süsivesinike (HC) ja lämmastikoksiidide (NO_x) kohta. Piirväärtusi on varasematega võrreldes 25 % võrra vähendatud: HC heitmete piirväärtus on 75 mg/km ja NO_x heitmete piirväärtus on 60 mg/km. Samas ei ole kuidagi põhjendatud õhukvaliteeti käsitleva "Auto Oil II" programmis välja arvatud Euro 4 piirväärtuste taoline vähendamine. Lämmastikoksiidide ja süsivesinike heitmete piirväärtuste vähendamise võimalust nende sõidukite puhul ei kavandata CAFE programmi raames läbi viidud analüüsis ega õhusaaste temaatilise strateegia dokumendis ⁽¹⁰⁾.

5.2 CAFE tulemuste osas on komitee arvamusel, et järgmised määruse eelnõus kavandatud meetmed ei ole õhukvaliteedi paranemise seisukohast selgelt põhjendatavad:

- NO_x piirväärtused: kavandatud vähendamine looks bensiiniga töötavate sõidukite puhul lisatakistuse kütusekulu ja seega ka süsinikdioksiidide heitmete vähendamisel, mis on käesoleval ajal sektori suurim probleem. Samas oleks keskkonnaga seoses saadav kasu aga kaduvväike, kuna CAFE andmete kohaselt on bensiiniga töötavate sõidukite osakaal kogu transpordisektori poolt eritatavate lämmastikoksiidide heitmete tekitamisel ainult 4 % ⁽¹¹⁾.

⁽⁹⁾ SEC(2005) 43, komisjoni personali töödokument "Euro 5 standardite kehtestamise eel mootorsõidukite puhul rakendatavad rahalised soodustused" (*Fiscal incentives for motor vehicles in advance of Euro 5*).

⁽¹⁰⁾ KOM(2005) 446 lõplik.

⁽¹¹⁾ Rahvusvahelise Rakendusliku Süsteemanalüüsi Instituudi (International Institute for Applied Systems Analysis — IISA) koduleheküljel olev teave.

— HC piirväärtused: uus kavandatav piirmäär kujutaks endast ületamatut takistust maagaasiga töötavatele sõidukitele, millel on märkimisväärseid eelseid keskkonna seisukohast. 90 % nende sõidukite HC heitmetest moodustab metaan, teadupärast väga püsiv ja keskkonda säästev gaas, mis on vaba aromaatsetest süsivesinikest; nende CO₂ heitmete hulk on 20–25 % väiksem kui bensiinimootoriga sõidukitel. Kui kehtestatakse määruse eelnõus kavandatud HC heitmete 25 %-line vähendamine, ei oleks enam võimalik toota ega müüa maagaasiga töötavaid sõidukeid, see aga avaldaks negatiivset mõju CO₂ heitmetega seotud olukorrale. Samuti oleks see vastuolus alternatiivseid kütuseid käsitlevas komisjoni teatises ⁽¹²⁾ seatud asendamisesmärkidega.

5.3 Komisjoni ettepanekus on kaotatud erand, mis võimaldas anda massiga üle 2,5 tonni (ent alla 3,5 tonni) M1-kategooria reisijateveoks mõeldud sõidukitele tüübikinnituse vastavalt kergetele tarbesõidukitele (N1) kohaldatavatele piirväärtustele.

5.3.1 Komitee on seisukohal, et tuleks eristada suure massiga sõidukeid, mis on konstrueeritud konkreetsete tööde tegemiseks, ning sõidukeid, mis on sageli ostetud lihtsalt välimuse pärast ja suurlinnades üle kõnnitee äärekivide sõitmiseks. Esimesena nimetatud tüüpi alla kuuluvad näiteks:

— seitsme või enama reisija veoks mõeldud sõidukid: neid sõidukeid kasutatakse kohalikus transpordis (nt väikebussid, autoelamud ja eriotstarbelised sõidukid nagu kiirabiautod). Suurem reisijate mahutavus ja kandevõime viitavad raskele, kõrgemale ja laiemale sõidukile, millel on spetsiifiline käigukast ning millest seega eraldub veidi rohkem heitmeid;

— maastikusõidukid maksimaalse massiga alates 2,5 tonnist: sellised sõidukid on hädavajalikud maapiirkondades, aga ka operatiivteenuste ja kommunaalteenuste osutajatele, ning neil on mitmeid muid olulisi funktsioone, muu hulgas sõjaotstarbelisi. Seetõttu tuleb vajadust selliste sõidukite järele mitmesugustes seadusandlikes süsteemides arvesse võtta ning neile tuleks endiselt kohaldada eritingimusi.

— Neis kahes turusegmendis on tootmismahud äärmiselt väikesed ning nimetatud sõidukitest lähtuvad heitmekogused on kõigi muude mootorsõidukite heitmete taustal kaduvväikesed. Selliste sõidukite mõju õhukvaliteedile on seega imeväike, kui kohaldatakse kergetele tarbesõidukitele kehtestatud eeskirju.

5.3.2 Komitee ei nõustu komisjoniga selles, et enam ei kehti tingimused, mis õigustavad üle 2,5 tonnise massiga M1-kategooria sõiduki tüübikinnistamist kergetele tarbesõidukitele kohaldatavatele tingimuste alusel. Küll aga nõustub komitee vajadusega määratleda selgemalt, millistele sõidukitele erand kehtib.

5.3.3 Kõigi raskete M1-kategooria sõidukite valimatul ilmajätmisel erandi kohaldamise võimalusest hakatakse kasutama bensiin-

nimootoriga sõidukeid, mistõttu suureneb kütusekulu ja seega ka CO₂ heitmete hulk.

5.4 Komitee nõustub komisjoniga, et juurdepääs sõidukite remonditeabele ning tõhus konkurents remondi- ja teabetee-nuste turul on vajalikud sõidukite vaba ringluse lihtsustamiseks siseturul. Seda on kinnitatud muuhulgas määruses 1400/2002/EÜ Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki vertikaalsete kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes mootorsõidukite sektoris ning määrustes 98/69/EÜ ja 2002/80/EÜ.

5.4.1 Komitee märgiks siiski, et remonditeabele tuleb võimaldada piiranguteta ja ühtlustatud juurdepääs, kuna praktikas kalduvad sõidukitootjad levitama kõnealust teavet erinevate meediakanalite ja erinevat tüüpi dokumentide kaudu. See põhjustab märkimisväärseid tõkkeid mitmete sõidukimarkide hooldusega tegelevatele sõltumatutele ettevõtjatele, eelkõige ELi sõltumatul remonditurul ülekaalus olevatele väikeettevõtetele. Seetõttu toetab komitee komisjoni ettepanekut lisada määrusesse nõue sõidukite remonditeabe kättesaadavuse kohta veebisaitidel standardses vormis.

6. Märkused ja konkreetsed soovitusused

6.1 Määruse eelnõus viidatakse sageli tulevasele direktiivile XXX/XX/EÜ. Kuna nimetatud direktiiviga kavatakse muuta raamdirektiivi tüübikinnituste kohta, oleks seega soovitatav selgelt mainida, et viidatakse "Tüübikinnitusi käsitlevale raamdirektiivile 70/156/EMÜ, mida on muudetud direktiiviga XXX/XX/EÜ".

6.2 Preambuli põhjenduses 13 viidatakse vajadusele töötada välja kütusekulu mõõtmise standarditud meetod ning tagada tarbijate ja kasutajate varustamine objektiivse ja täpse teabega. Nimetatud nõudmised tulenevad aga juba direktiivist 1999/94/EÜ ja seega ei ole erilist vajadust neile uuesti viidata.

6.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhhib tähelepanu asjaolule, et määruse eelnõu artikli 2 lõike 1, samuti artikli 4 lõike 1 ning artikli 5 tekst on ebaselge. Täpsemalt:

6.3.1 Artikli 2 lõikes 1 on loetletud mootorsõidukid, mille suhtes määrust kohaldatakse. Samas nõutakse artikli 4 lõikes 1 ja artiklis 5, et kõigi määruse kohaldamisalasse kuuluvate sõidukimudelite (seega artiklis 2 loetletud sõidukite) puhul peab olema vastavus arvukatele nõuetele järgmistes aspektides: summutitorust väljuvad heitgaasid, madalal temperatuuril eralduvad heitmed, pardadiagnostikasüsteemid (OBD), kulumiskindlus ja saastetõrjesüsteemid, tühikäigul väljuvad heitmed, karteri heitgaasid, CO₂ heitmed ja kütusekulu, heitgaaside suitsus.

⁽¹²⁾ KOM(2001) 547 lõplik, milles on seatud eesmärk asendada traditsioonilised kütused maagaasiga 2015. aastaks 5 % ulatuses ja 2020. aastaks 10 % ulatuses.

6.3.2 See aga tähendaks põhjendamatult suurema hulga testide läbiviimist tüübikinnitusel. Näiteks tühikäigul eralduvate heitmete ja kütuseaurude mõõtmine on diiselmootoriga sõidukite puhul täiesti tarbetu. Selgem ja kohasem oleks kasutada direktiivi 70/220/EMÜ⁽¹³⁾ I lisas olevat tabelit, joonis 1.5.2.

6.4 Lõpuks soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhtida tähelepanu sellele, et ottomootoritega varustatud M-kategooria sõidukite (reisijateveoks mõeldud sõidukid) osas, välja arvatud maagaasi ja vedelgaasiga töötavad sõidukid, on määruse kohaldamisala ebaselge. Määruse artiklitest 4 ja 5 ilmneb, et M2- ja M3-kategooria sõidukite suhtes on kohaldatavad kõik nõuded, ent varem pidid enam kui 3,5 tonni kaaluvad M-kategooria sõidukid (mis on Euroopas väga haruldased) vastama ainult tühikäigul eralduvate ja karteri heitgaasidega seotud nõuetele.

6.5 Artikli 4 lõikes 3 rõhutatakse tootjate kohustust anda ostjatele tehnilist teavet heitmete ja kütusekulu kohta. Kuna see kohustus on juba sätestatud direktiivis 1999/94/EÜ, mida on muudetud direktiiviga 2003/77/EÜ, on nimetatud lõige tarbetu.

6.6 Artikkel 10 käsitleb selliste asenduskomponentide tüübikinnitust, mis ei ole originaalkomponendid. Selles sätestatakse varukatalüüsmuundurite müügi ja paigaldamise keeld, välja arvatud juhtudel, mil need on määruse kohaselt tüübikinnituse saanud tüüpi. Jääb ebaselgeks, kas komisjon kavatses piirata selliste muundurite kasutamist enne 1992. aastat (mil pardadiagnostikasüsteeme veel ei paigaldatud) registreeritud sõidukitele, välistades nende kasutamise uuemate sõidukite puhul. Tüübikinnituse nõuet tuleks laiendada kõigile heitmete kontrolli süsteemidele (näiteks tahkete osakeste filtritele), mis ei ole originaalosad.

6.7 Artikli 11 lõige 2 lubab liikmesriikidel pakkuda finantssoodustusi selliste ajakohastatud süsteemide⁽¹⁴⁾ paigaldamiseks, millega kasutusel olevate sõidukite summutitorust väljuvad heitgaasid viiakse vastavusse määrusega kehtestatud piirväärtustega. Samas ei maini komisjon aga seda, milliste toimingutega tuleks tõestada nimetatud süsteemide nõuetelevastavust, ega ka seda, kas sellised toimingud on juba välja töötatud.

Brüssel, 13. september 2006

6.8 Artiklis 17 on toodud nimekirja direktiividest⁽¹⁵⁾, mis tunnistatakse kehtetuks 18 kuu möödudes määruse jõustumisest. Sellest tulenevalt teeb komitee järgmised märkused:

— kui komisjon pidas silmas kõiki direktiive, millega on muudetud direktiivi 70/220/EMÜ mootorsõidukite heitgaaside kohta ja direktiivi 80/1268/EMÜ kütusekulu kohta, siis on see nimekirja ebatäielik (direktiivi 70/220/EMÜ on muudetud 18 korda, ent mainitud on ainult kuus muudatust). Lihtsam oleks väljendada nii: "Direktiiv 70/220/EMÜ, mida viimati muudeti direktiiviga 2003/76/EÜ, ja direktiiv 80/1268/EMÜ, mida viimati muudeti direktiiviga 2004/3/EÜ, tunnistatakse kehtetuks alates ...".

6.8.1 Ettepanek tunnistada eelnimetatud sõidukite heitgaase ja kütusekulu käsitlevad direktiivid kehtetuks 18 kuu möödudes määruse jõustumisest tõstatab mõningaid tõsisemaid probleeme.

6.8.2 Nimetatud tähtaeg langeks tegelikult kokku uute tüübikinnituse standardite jõustumise kuupäevaga, kuigi seda vaid uute M1-kategooria sõidukite puhul. M1-kategooria mudelid, millele on antud tüübikinnitus enne nimetatud tähtaega, võib registreerida veel 18 kuu jooksul, kusjuures täiendav tüübikinnitus ei ole nõutav. Sarnased tingimused kehtivad ka N1-kategooria II ja III klassi sõidukite puhul: uute mudelite puhul on veel 12 kuud aega tüübikinnituse saamiseks ning mudelite puhul, millele on tüübikinnitus juba antud ja mis on veel registreerimata, on täiendavalt aega 30 kuud.

6.8.3 Probleem seisneb selles, kuidas anda registreerimisel välja vastavustõendeid, kui neis tuleb viidata kehtetuks tunnistatud direktiivile.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹³⁾ Tabelis on määratletud katsetused, mis sõidukitüüpide kaupa läbi viia tuleb.

⁽¹⁴⁾ Moderniseerimise all mõeldakse kasutusel olevale sõidukile heitgaaside vähendamiseks vastava mehhanismi paigaldamist.

⁽¹⁵⁾ Direktiiv 70/220/EMÜ, direktiiv 80/1268/EMÜ, direktiiv 89/458/EMÜ, direktiiv 91/441/EMÜ, direktiiv 93/59/EMÜ, direktiiv 94/12/EÜ, direktiiv 96/69/EÜ ja direktiiv 2004/3/EÜ.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Sotsiaalturism Euroopas"

(2006/C 318/12)

19. jaanuaril 2006. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse "Sotsiaalturism Euroopas".

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektiooni arvamus võeti vastu 26. juulil 2006. Raportöör oli **hr Mendoza Castro**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.–14. septembril 2006 (14. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 138, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 4.

A. ESIMENE OSA: PRAEGUSE OLUKORRA ANALÜÜS

austamist, töökohtade stabiilsust ja kvaliteeti ning maailma rahule kaasa aitamist. Turismi kui Euroopa strateegilise majandusharu jaoks on need — ja paljud teised — väljakutsed vajalikud kõigile parema elukvaliteedi tagamiseks.

1. Sissejuhatus

1.1 Euroopa turismipoliitika kavandamise raames on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juba koostanud mitmeid arvamusi ning on selles kontekstis otsustanud koostada arvamuse sotsiaalturismi kohta, milles analüüsitaks sotsiaalturismi lähtepunkte, osatähtsust ja hetkeseisu Euroopas, erinevate liikmesriikide kogemusi ning sotsiaalturismiga kaasnevaid hüvesid. Arvamus tehakse ettepanekuid eelkõige avalikele ja erainstitutsioonidele, et edendada sotsiaalturismi Euroopas ning teha see kõigile kättesaadavaks. Käesolev arvamus annab panuse ka käimasolevasse Euroopa turismipoliitika arutellu, vaadeldes sotsiaalturismi Euroopa turismimudeli lahutamatu osana.

1.2 **Turism Euroopas:** hetkeolukord ja tulevased väljakutsed. On koostatud erinevaid uurimusi, aruandeid ja arvamusi turismi olukorra kohta majanduslikest, sotsiaalsetest kui ka keskkonnalaadest aspektidest lähtuvalt; turismi suure tähtsuse kohta Euroopa ja eriti teatud riikide majanduses; turismi positiivse panuse kohta Euroopa rikkusse ja tööhõivesse. Kõik nimetatud asjaolud kokku loovad pildi tugevast potentsiaalist, stabiilsusest ja kasvust. Siiski on välja toodud ka sisesed ja välised probleemid ning ohud lühikeses, keskpikas või pikas perspektiivis: hooajalisus, loodusvarade kasutamine või kuritarvitamine, kultuuripärandi ja kohaliku keskkonna vähenemine ning terrorismiga seonduv reaalsus, mis mõjutab kohaliku elanikkonna ja turistide julgeolekut. Nimetatud tegurid tähendavad, et turismiga kaasnevad olulised väljakutsed, millega tuleb jätkusuutliku arengu saavutamiseks tegeleda. Väljakutsed hõlmavad turismi kõigile kättesaadavust, turismi reaalselt panust paljude maailma arenguriikide arengusse, keskkonna säästmist, turismi eetikakoodeksi

1.3 **Turismipoliitika Euroopa Liidus.** 6. aprillil 2005. aastal võttis Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastu arvamuse "**Turismipoliitika laienenud Euroopa Liidus**", milles põhiseaduse lepingut arvestades analüüsiti üksikasjalikult kehtivat turismipoliitikat ning eelmise ja tulevase laienemise tagajärgi. Arvamuses tervitatakse turismi rolli teiste Euroopa poliitikavaldkondade toetamisel, koordineerimisel ja täiendamisel. Näiteks on turism tugevalt seotud tööhõive- ja sotsiaalpoliitikaga, kvaliteedi tõstmise, tehnoloogilise teadus- ja arendustegevuse, tarbijakaitse, keskkonnapoliitika ja teiste väga erinevate poliitikavaldkondadega. Eelkõige tuleb rõhutada, et käesoleva arvamuse eesmärk on konkreetselt määratleda ja analüüsida sotsiaalturismi panust tööhõive- ja sotsiaalpoliitikasse. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee propageerib erinevate turismialaste arvamuste kontekstis Euroopa poliitikat, mis pöörab tähelepanu mitte tingimata õigusaktidel, vaid pigem väärtustel põhineva Euroopa turismimudeli loomisele. Sotsiaalturism ja sellega seotud väärtused võiksid moodustada selle mudeli keskse osa ja aidata kaasa selle loomisele ja levitamisele.

1.4 **Lissaboni strateegia ja sotsiaalturism.** Erilist tähelepanu tuleks pöörata Lissaboni strateegiast tulenevatele väljakutsetele turismi, eelkõige sotsiaalturismi jaoks. Kuna Lissaboni strateegia eesmärk on muuta Euroopa "**maailma kõige konkurentsivõimelisemaks ja dünaamilisemaks teadmispõhiseks majandusjõuks, mis suudab tagada säästva majanduskasvu, sellest tulenevalt luua rohkem ja paremaid töökohti ning suurendada sotsiaalset ühtekuuluvust**", tuleb analüüsida, kas sotsiaalturism aitab tulemuslikult ja positiivselt selle eesmärgi saavutamisele kaasa, kuidas see toimub ning kuidas võiks sotsiaalturismi panust tõhustada. Nagu käesolevas arvamus selgitatud, usub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, et kuigi panus on reaalne, võiks see olla suurem. Seepärast pakutakse erinevatele sotsiaalturismis osalejatele mitmesuguseid meetmeid.

1.5 **Arvamuse taust.** Käesolevale arvamusele eelnesid arvukad tööd, näiteks uuringud, aruanded, konverentsid teoreetiliselt poolelt ning Euroopa sotsiaalturismi erinevad meetmed praktiliselt poolelt. Need tööd on teostanud erinevad avaliku ja erasektori asutused. Siinkohal tuleb mainida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 29. oktoobri 2003. aasta arvamust **“Sotsiaalselt jätkusuutlik turism kõigile”**, mis hõlmab sotsiaalturismi 100%algatuse hulgas (punkt 5.5.2). Samuti väärub mainimist 6. aprilli 2005. aasta arvamust **“Turismipoliitika laienuvad Euroopa Liidus”**, milles käsitletakse Euroopa sotsiaalturismi projekti Euroopa institutsioonilise koostöö võimaliku pilootprojektiina.

2. Sotsiaalturismi mõiste

2.1 **Sotsiaalturismi alus on õigus turismile.** Igal inimesel on õigus erinevate ajavahemike jooksul (päev, nädal, aasta) puhata ning õigus vabale ajale, mis aitab igakülgset arendada oma isiksust ja sotsiaalset integratsiooni. Loomulikult on igapäev õigus kasutada seda õigust oma isiklikuks arenguks. Õigus turismile on selle üldise õiguse konkreetne väljendus ning sotsiaalturismi eesmärk on tagada turismile üldine juurdepääs. Seetõttu ei ole sotsiaalturism vähetähtis või kõrvaline nähtus turismi kõrval üldiselt, mis on suur tööstusharu maailmas, Euroopas tervikuna ja eriti mitmetes liikmesriikides; vastupidi, sotsiaalturism on viis rakendada ellu üldist õigust osaleda turismis, reisida ning õppida tundma teisi piirkondi ja riike, mis on turismi tõeline alus. Rõhutada tuleks, et kõnealune õigus on kirjas 1. oktoobril 1999 Santiago de Chiles Maailma Turismiorganisatsiooni poolt heaks kiidetud ja 21. detsembril 2001 ÜRO poolt vastu võetud ülemaailmse turismieetika koodeksi artiklis 7.

2.2 **Sotsiaalturismi määratlus.** Sotsiaalturismi olemuse kohta on erinevaid ideid, mis teeb mõiste täpse määratlemise keeruliseks. Kuigi selle teemaga tegelevad institutsioonid määratlevad nimetatud mõistet väga erinevatel alustel (näiteks sisu, eeldatavad tulemused, eesmärgid, ideed ja veendumused), põhinevad need alati ühel tõekspidamisel: igapäev, sealhulgas ebasoodsaimates tingimustes inimestel, on õigus päeva, nädala ja aasta jooksul puhata, lõõgastuda ja omada tööst vaba aega. Rahvusvahelise Sotsiaalturismi Büroo määratluse kohaselt on sotsiaalturism kõik kontseptsioonid ja ilmingud, mis tulenevad elanikkonna madala sissetulekuga rühmade osalemisest turismis, mis on võimalik tänu täpselt defineeritud sotsiaalsetele meetmetele. Rahvusvaheline Sotsiaalturismi Büroo tegeleb praegu selle määratluse läbivaatamisega, laiendades seda ka niisugusele turismile, mis annab panuse arengusse ja solidaarsusse.

2.2.1 Euroopa Komisjoni määratluse⁽¹⁾ kohaselt: *“sotsiaalturismi korraldavad mõnedes riikides ühingu, ühistud ja ametiühingud ning see on mõeldud reisimise kättesaadavaks tegemiseks võimalikult*

⁽¹⁾ “Erinevad sotsiaalturismi mõisted: pakkumise ja nõudluse areng”, Euroopa Komisjon, XXIII peadirektoraat, turismi üksus, 1993.

suurele hulgale inimestele, eelkõige elanikkonna sotsiaalselt kõige ebasoodsaimates tingimustes rühmadele”. Seda juba vananenud määratlust vaadatakse viimastel aastatel peetud tehniliste kohtumiste järel läbi. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et kumbki määratlus ei ole piisavalt täpne, kuid nagu sotsiaalteadustele omane on siingi täpne määratlus vähem oluline kui konkreetsete omaduste eristamine.

2.2.2 Seega võib — kavatsuseta sotsiaalturismi täpselt määratleda, vaid alustades eeldusest, et turism on üldine õigus, mis tuleks üritada muuta kõigile kättesaadavaks — öelda, et sotsiaalturismiga on tegemist, kui on täidetud kolm tingimust:

- Elutingimustest tulenevalt on täielikult või osaliselt võimatu kasutada õigust turismile. Põhjus võib olla majanduslikes tingimustes, füüsilises või vaimses puudes, isiklikus või perekondlikus isoleerituses, piiratud liikuvuses, geograafilistes raskustes või muudes põhjustes, mis on reaalseks takistuseks.
- Keegi — olgu see avaliku või erasektori institutsioon, ettevõtte, ametiühing või organiseerunud rühm inimesi — otsustab tegutseda takistuste kõrvaldamise või vähendamise nimel, mis ei võimalda inimesel oma õigust turismile kasutada.
- Nimetatud tegevus on tulemuslik ja aitab rühmal inimestel osaleda turismis viisil, mis austab jätkusuutlikkuse, juurdepääsu ja solidaarsuse väärtuseid.

2.2.3 Turism üldiselt on integreeritud tegevus, mis hõlmab erinevaid sektoreid, tegevusharusid ja majandusarengu valdkondi, ning sotsiaalturism sisaldab kõiki neid algatusi, mis muudavad turismi kättesaadavaks erivajadustega inimestele, luues samal ajal ühiskondlikku ja majanduslikku kasu mitmetele sektoritele, tegevustele ja rühmadele.

2.3 Sotsiaalturismi ajalugu

- Kuigi tänapäevase sotsiaalturismi päritolu ei ole selge, võib see pärineda organisatsioonidelt, mis tegelesid 20. sajandi alguses Šveitsis ja Prantsusmaal füüsilisele tegevusele orienteeritud puhkuse pakkumisega mägedes või vähekindlustatud perede lastele mõeldud puhkelaagritega.

— Ametivõimud hakkasid sotsiaalturismi varajaste vormidega tegelema peale Teist maailmasõda. Nende tegevused olid seotud tööliikumistega — mõned Euroopa riigid (Prantsusmaa, Itaalia, Portugal ja Hispaania) pakkusid sotsiaalturismi tegevusi ja teised (Ühendkuningriik, Madalmaad) eelistasid mitte sekkuda.

— Tõsiseid jõupingutusi sotsiaalturismi edendamiseks hakati tegema alles 50ndatel ja 60ndatel aastatel, kui asutati palju organisatsioone ja ühinguid, sealhulgas Brüsselis asuv Rahvusvaheline Sotsiaalturismi Büroo, mis tegeleb siiani sotsiaalturismi ulatusliku edendamise ja esindamisega.

2.4 Sotsiaalturismi põhialused. Rahvusvahelise Sotsiaalturismi Büroo määratluse kohaselt põhineb sotsiaalturism viiel näitajal:

2.4.1 Enamuse õigus turismist osa saada. Võibolla just selle õiguse kasutamise sooviga võib kõige rohkem põhjendada erinevaid sotsiaalturismi algatusi. Turismi levimise tulemusena kogu ühiskonnas on puhkust nautiva elanikkonna hulk tänaseks oluliselt kasvanud, kuid ikka on veel mitmeid rühmi, kes ei saa endale erinevatel põhjustel puhkust lubada. Kõige tavalisem põhjus, mis takistab selle õiguse üldist kasutamist, on rahaliste vahendite puudumine. Ei ole tõenäoline, et riigiasutused võiksid või saaksid kasutada riiklikke vahendeid turismi või puhkuse õiguse tagamiseks. Erinevad riigid reageerivad sellele teemale erinevalt: mõned on sotsiaalsel põhjustel rohkem pühendunud, samas kui teised on puhkuste üldiseks muutumist takistavate olukordadega tegelemisel vähem aktiivsed. Oluline on rõhutada, et sotsiaalturismi ei tohi mingil juhul võrdsustada halv kvaliteedilise või madalama kategooria turismiga. Vastupidi, sotsiaalturismi tegevuste tunnus peab olema püüud tagada üldist kvaliteeti nii rajatiste kui teenuste osas.

2.4.2 Sotsiaalturismi panus sotsiaalsesse integratsiooni. Turism on võimas sotsiaalset integratsiooni tugevdav vahend, mille kaudu luuakse kontakte teiste kultuuride, paikade, tavade ja eelkõige inimestega: ilma reisimise, puhkuse ja turismiga oleks inimestel võimatu kohtuda, rääkida ja tunnustada üksteist olemuselt võrdselt, kuid kultuuriliselt erinevatena. Selline kultuurivahetus ja vaba aja nautimine on oluline nii turistide kui ka nende kohalike vastuvõtjate isiklikuks arenguks. Turismist lähtuv kultuurivahetus on eriti väärtuslik noorte inimeste jaoks, soodustades nende intellektuaalset arengut ja rikastades nende maailmavaadet. Euroopa Liidu puhul võiks sotsiaalturism olla tõhus vahend kodanike Euroopa ülesehitamisele kaasaaitamisel. Üldiselt tunnustatud seisukoht on, et sotsiaalturismi pakkumised

ei tohiks erineda üldistest turismipakkumistest, vaid nad peaksid kaasa aitama sotsiaalsele integratsioonile. Sotsiaalturismi rühmad peavad üldistes turismipakkumistes leidma võimalusi oma puhkuse veetmiseks ja mitte vastupidi. Loomulikult eeldab see jõupingutusi nii rajatiste kui ka teenusetüüpide osas ning samuti peaksid sektori töötajad saama erikoolitust.

2.4.3 Jätkusuutlike turismistruktuuride rajamine. Tegelikuses ei saa turismisihtkohtade ja -piirkondade infrastruktuuri pidada alati jätkusuutlikuks, pigem näib, et turismi on tihti arendatud lühiajalise kasumlikkuse, loodusvarade kuritarvitamise ja parimate piirkondade — eelkõige ranniku ja mägede — hõivamise alusel. Sotsiaalturism, mis pöörab tähelepanu pigem sotsiaalsetele tingimustele kui majanduslikule küljele, võib aidata kaasa turismisihtkohtade ülesehitamisele või taastamisele ning olla samas majanduslikult, sotsiaalselt ja keskkondlikult jätkusuutlik. Turismisihtkohtade ja -piirkondade jätkusuutlikkuse määravad sotsiaalturismi juhtimise viisid. Kui jätkusuutlikkuse tähendab olemuselt erinevate inimtegevuse tahkude vahelist tasakaalu, siis sotsiaalturism on jätkusuutliku arengu vahend paljude vähem arenenud riikide jaoks, kus turism on majandustegevuse allikas, mille abil vaesusest välja püüeldada.

2.4.4 Panus tööhõivesse ja majandusarengusse. Üldiselt vaadeldes on turism — võimalik, et juba praegu, kuid tulevikus kindlasti — maailma kõige võimsam tööstusharu ning üks võimsamaid sihtkohtade tööhõive, majandusarengu, jõukuse ja elukvaliteedi edendajaid. Kuigi ka sotsiaalturismil on majanduses väga oluline roll, ei olda veel piisavalt teadlikud selle võimsusest, majanduslikust tähtsusest ja ka võimest muuta sihtkohtade valik sõltuvaks jätkusuutlikkusest. Sotsiaalturismiga tegelevad ettevõtted ja organid ei tohi oma tegevuses arvestada vaid majanduslike kriteeriumitega. Üks kriteerium peaks olema stabiilse kõrgekvaliteedilise tööhõive saavutamine, mis on turismisihtkoha jätkusuutliku arengu võti. Tööhõive kvaliteedi ja stabiilsuse saavutamisel on oluline tingimus eelkõige sotsiaalturismi (väiksem või suurem) panus võitlusesse hooajalisuse vastu, mis peaks olema Euroopa turismimudeli lahutamatu osa. Avaliku ja erasektori partnerlus sotsiaalturismi juhtimisel võib selles kontekstis olla väärtuslik vahend ja kõnealuse kriteeriumi täitmise indikaator.

2.4.5 Sotsiaalturismi panus ülemaailmsesse arengusse. Eespool on mainitud, et turism, eelkõige sotsiaalturism, võib olla paljudele kogukondadele väljapääs vähesest arengust või tööstuskriisist või kaevandus-, tööstus- või põllumajandustegevuse

lõpetamisest ülesaamiseks. Sotsiaalturismi areng peab vastama samadele tingimustele nagu need, mida on vaja selleks, et piirkonnad ja nende elanikud saaksid muuta turismi oma arengu liikumapanevaks jõuks. Kui kogukonnad suudavad ennast turismist elatada, siis tugevdab see nii kohalikku majandust kui ka sotsiaalset stabiilsust. Paljud rahvusvahelised organisatsioonid on seisukohal, et turism on hea vahend sõdade ja nendega kaasnevate katastroofide vastu. Turism tähistab külalislahkust, vahetusi, kohalike väärtuste hindamist, inimestevahelist sõprust ja suhtlemist — vastupidiselt sõjale, mis tähendab agressiooni, sissetungi ja looduse hävitamist. Inimene armastab vaid seda, mida ta tunneb; turism võib aidata inimestel saada üksteisega lähedaseks ja õppida üksteist tundma, edendades sellega rahu, tasakaalu ja arengut. Sotsiaalturismi saab ja tuleb tugevdada ning see peaks aitama kaasa võrdsuse, õigluse, demokraatia ja heaolu edendamisele, mis soodustab maailma kõigi rahvaste üksteist toetavat arengut.

2.5 Sotsiaalturismi põhimõtted ja eeldused ning sotsiaalturismi juhtimine. Oluline on analüüsida sotsiaalturismi ning selle juhtimist iseloomustavaid elemente ja näitajaid, et eristada neid aspekte, mida saab, ning neid, mida ei saa tähistada kui "sotsiaalseid". Rahvusvahelise Sotsiaalturismi Büroo kohaselt on võimalik välja tuua mõned näitajad, mis iseloomustavad turismi üldist mõistet:

- põhieesmärk peaks olema turismi kättesaadavuse suurendamine kõikide või mõnede nende elanikkonna rühmade jaoks, kelle juurdepääs turismile on raskendatud;
- turism peaks olema avatud väga erinevatele rühmadele ja sektoritele. Turism peaks olema avatud ka erinevatele juhtimisvormidele ja sotsiaalturismiga tegelejatele;
- sihtrühmad, kellele tegevused on suunatud, tuleb korrektselt määratleda: ühiskonnaklassid, vanuserühmad, puuetega inimesed ning alati tuleb täita rassilisel, kultuurilisel või sotsiaalsel kuuluvusel põhineva mittediskrimineerimise kriteeriumi;
- hõlmama peaks algatusi ja eesmarke, mis on humanistlikud, harivad, kultuurilised ja seotud isiku üldise arenguga;
- tegevuse majanduslik külg peab olema läbipaistev ning kasum vähendatud tasemele, mis on vajalik tegevuse sotsiaalse eesmärgi saavutamiseks;
- turismitoode peab tooma mitterahalist lisaväärtust;

- peaks olema selga soov integreerida turismialane tegevus jätkusuutlikul viisil sihtkoha kohalikkude keskkonda;
- inimressurse tuleb juhtida viisil, mis edendab töökohaga rahulolu ja integratsiooni, pöörates põhitähelepanu sotsiaalturismi organisatsiooni töötajate tööhõive kvaliteedile.

Sotsiaalturismi korraldajad võivad neid ja sarnaseid kriteeriume kasutada tegevussuunistena ning kõnealuse tegevuse määratlemiseks.

2.6 Ettevõtete kasumlikkus ja sotsiaalturism. Sotsiaalturism on loomulikult majandustegevus (kuigi mitte ainult) ja seda tuleb juhtida lähtudes investeeringute kasumlikkuse põhimõttest ja põhieesmärkide saavutamiseks vajalikust kasumist. Tõhusalt, turvaliselt ja tarbijale tagatist pakkudes saavad toimida vaid need ettevõtted, kes on konkurentsivõimelised ja kasumlikud kõige laiemas mõttes. Mitmesugused tänased sotsiaalturismi vormid näitavad, et sellele tegevusele pühendunud ettevõtted ja organisatsioonid on kasumlikud, sest nad on oma struktuuri üles ehitanud ja neil on sobiv turg ning sellele turule vastavad hinnad. Eriti väärib märkimist, et sotsiaalturismi organisatsioonid loovad töökohti kogu aasta vältel ja madala tööhõive perioodidel ning tagavad seega asjaomaste töötajate tööhõive.

2.7 Turismiga kaasnev sotsiaalne kasu. Kuigi sotsiaalturism on majandustegevus, on see selgelt ka sotsiaalne tegevus, mis toob kõnealusele valdkonnale kasu. Kasutajad saavad kasu puhkusest, töötajad saavad kasu oma tööst ja kasu saab ühiskond tervikuna. Euroopa Liidu puhul on sotsiaalturismil järjest suurenev mõju kodanike Euroopa ülesehitamisele ja see mõju kindlasti suureneb. Võimalikult paljude kodanike reisimine Euroopas võib viia ainult suuremate teadmiste, mõistmise ja sallivuseni.

2.8 Euroopa sotsiaalturismi erinevad käsitlused ning arusaamad sotsiaalturismi kohta. Erinevates Euroopa Liidu liikmesriikides, kus sotsiaalturismi programmidega tegeletakse, on arusaamad sotsiaalturismist erinevad, kuid kolm näitajat on ühised:

- tegelik võimalus omada vaba aega puhkuseks;
- rahaline võimalus reisimiseks;
- struktuuri või vahendi olemasolu, mis võimaldab neid õigusi reaalselt kasutada.

2.8.1 Seega hõlmab sotsiaalturism kõiki ametiühingute, perekondlikel põhjustel, usulistel põhjustel korraldatud reise ja tegevusi, ettevõtete poolt töötajatele korraldatud reise ja tegevusi, riigiasutuste korraldatud reise, puuetega inimestele, noortele või eakatele inimestele korraldatud ning mitmeid muid reise.

2.9 **Sotsiaalturismiga seotud institutsioonid.** Euroopas on erinevaid sotsiaalturismi sektoris tegutsevaid institutsioone, sealhulgas:

- siseriiklikud liidud või konsortsiumid;
- sotsiaalturismile või sellega seotud tegevustele pühendunud riigiasutused;
- sotsiaalturismi-, spordi- või kultuuriühingud;
- ühistud;
- ametiühingud;
- ühisettevõtted.

3. Sotsiaalturismis osalejad ja nende rollid

3.1 **Euroopa institutsioonid.** Euroopa institutsioonid näitavad järjest suuremat huvi sotsiaalturismi vastu, mida tõestavad Euroopa Parlamendi, komisjoni ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee korraldatud, edendatud või koordineeritud arvukad uuringud, arvamused, aruanded ja konverentsid. Peamiselt on nende tegevus suunatud Euroopa riikide laialdase kogemusepagasi kogumisele, klassifitseerimisele ja levitamisele. Komisjoni roll on eelkõige soodustada uute kogemuste levikut kõikides riikides ja viia rahvusvahelise koostöö eesmärgil kokku erinevate riikide vastutavad isikud. Praegu ei tundu komisjoni roll hõlmavat Euroopa Liidu tasandil sotsiaalturismi kogemuste üldise koordinaatorina toimimist. Tasub märkida hiljuti ettevõtluse peadirektoraadi turismiüksuse läbiviidud uuringut, mis käsitles ELi kodanike puhkusi ja põhjusi, miks 40 % nendest turismialases tegevuses ei osale. Tulevikus võiks komisjon asuda täitma sotsiaalturismi platvormi üldise koordinaatori ja ühendaja rolli Euroopa tasandil. Kõnealune roll ei nõua ühise rahvusvahelise platvormi arendamiseks tingimata Euroopa institutsioonide rahalisi panuseid.

3.2 **Liikmesriikide valitsused.** Nagu eespool märgitud, on liikmesriikide valitsuste kaasatus sotsiaalturismi tegevustesse

ajaloolistel, ideoloogilistel ja sotsiaalsetel põhjustel väga erinev. Mõnedes riikides annab valitsus või piirkondlik või kohalik omavalitsus olulist rahalist abi. Vahendid on tihti suunatud erinevatele rühmadele: noored, eakad kodanikud, puuetega inimesed, vähekindlustatud inimesed jne. Praegu astuvad valitsused samme, et muuta oma sotsiaalturismi programmid rahvusvaheliste vahetuste kaudu rahvusvaheliseks.

3.3 **Tööandjad.** Oluline on märkida, et eksisteerivad algatused nagu nn puhkusetuusikud, kus tööandjad annavad oma töötajatele puhkuse veetmiseks rahalist abi. Kuid nagu mainitud, tuleks meele pidada asjaolu, et sotsiaalturism on suure potentsiaaliga oluline majandustegevus ning meelitab sellega turismisektori ettevõtjaid, kes näevad võimalust oma pakutavate teenuste või vahendustegevuse laiendamiseks. Üks märkimisväärne algatus pärineb Hispaania firmalt Mundo Senior ("seenioride maailm"), mis hõlmab erinevaid suuri turismifirmasid ja loodi algselt töö- ja sotsiaalministeeriumi turismiprogrammi haldamiseks. Ettevõtte on laiendanud oma sotsiaalset haaret ja tegevusi eakatele suunatud turismiteenuste kaudu. Ilmselt ei ole ettevõtte tegevuse sotsiaalne iseloom takistuseks konkurentsi kriteeriumile. Tulevikus tuleb kasumlikke sotsiaalturismi programme arendada avaliku ja erasektori partnerluse algatuste kaudu nii liikmesriikides kui erinevate riikide vahel.

3.4 **Töötajad.** Alates sotsiaalturismi tekkimisest on ametiühingud kui töötajate õigusi kaitsvad organisatsioonid alati turismiga tihedalt seotud olnud, et oma ühingu liikmetele kasu saada. See seotus väljendub infrastruktuuri, puhkusekomplekside, külastemajade jne ning eriteenuste toetamises. Kogemused ja panuse määr on riigiti erinevad, kuid peaaegu kõikides riikides esineb mõni sotsiaalturismi tegevus, mis on saanud alguse ametiühingust. Mainida tasub ELi uute liikmesriikide ametiühinguorganisatsioonide, mis otsivad sotsiaalturismi jaoks sobivat mudelit ja suhteid kogenumate organisatsioonidega. Samuti väärib märkimist, et Rahvusvaheline Sotsiaalturismi Büroo viis 2005. aasta mais läbi huvitava uuringu ametiühingute tegevuse kohta seoses töötajatele suunatud turismiga, kus loetleti ükshaaval 25 Euroopa riigis praegu toimuvad tegevused. See on kasulik teabeallikas ja analüüs hetkeolukorra kohta.

3.5 **Spetsialiseerunud ühendused.** Nende ühenduste hulka kuuluvad tarbijate ühistud, kellel on teatud riikides (Itaalias ja Ühendkuningriigis) ulatuslik sotsiaalturismi organiseerivate agentuuride võrgustik, kõnealuses valdkonnas tegutsevad noorsoo- ja keskkonnaorganisatsioonid ning samuti sotsiaalturismi organisatsioonid ise, näiteks Rahvusvaheline Sotsiaalturismi Büroo, mis tegeleb olulise toetus-, koordineerimis- ja edendamistööga.

3.6 **Sotsiaalturismiga otseselt ja kaudselt seotud rühmad.** Ilmselt on kasutajad erinevate sotsiaalturismi programmide ja tegevuste peamised osalejad. Esiteks saavad just nemad majanduslikku kasu, mis võimaldab neil oma vaba aega ja puhkust nautida ning osaleda neid huvitavates spordi- või kultuuritegevustes. Teiseks saavad nad kasu turismist, mis austab geograafilisi väärtusi, kultuuripärandit ja keskkonda, ning suhtlemisest vastuvõtva koha elanikkonnaga. Koos aitavad need tegevused parandada teadmisi teineteise kohta, lõõgastuda ja tõsta heaolu. Sotsiaalturismi sihtkohtade kogukondades suurenevad ka tööhõive, majandustegevus ja areng.

4. Sotsiaalturismi praegune olukord Euroopas

4.1 **Teooria, õigusraamistik ja kavandamine.** Euroopas ei ole sotsiaalturismi teoreetiline, õiguslik ja kavandamise raamistik hetkel väga ulatuslik, kuid on mitmeid uuringuid ja aruandeid, mille eesmärk on välja selgitada Euroopa sotsiaalturismi erinevad ilmingud ja viia läbi nende võrdlev analüüs. Mõned nendest on tehniliste ja dokumendiviidetena välja toodud käesoleva arvamuse osas D.

4.2 **Euroopa erinevad praktilised kogemused.** Nagu eespool märgitud, on uurimisrühma töö käigus, 4.–5. mail 2006 Barcelonas toimunud kuulamisel ning Rahvusvahelise Sotsiaalturismi Büroo ja komisjoni korraldatud konverentsi "Turism kõigile" põhjal olnud võimalik välja tuua palju praktilisi algatusi Euroopas. Nimetatud algatused on ilmselt edukad. Käesolevas arvamuses ei ole võimalik neid kogemusi üksikasjalikult käsitleda, kuid kohane on mainida mõnda olulisemat, mis kindlasti aitavad kaasa sotsiaalturismi positiivsele väärtustamisele ning mis võivad olla suuniseks teistele sotsiaalturismi sektoris tegutsevatele või riikidele või piirkondadele, kellel erinevatel põhjustel ei ole sotsiaalturismi programme.

4.2.1 Prantsuse **Agence Nationale pour les Chèques-Vacances** (Riiklik puhkusetuusikute agentuur) käive oli 2005. aastal hinnanguliselt umbes 1 miljard eurot. See loodi 1982. aastal "tööstuslikku ja kaubanduslikku laadi riikliku asutusena" ning pärast enam kui 23 tegevusaastat on ta jätkuvalt kasulik sotsiaalpoliitiline vahend turismi edendamiseks.

4.2.1.1 Agentuuril on kolm eesmärki:

- võimaldada puhkuseriise võimalikult paljudele inimestele, eriti madala sissetulekuga inimestele;
- võimaldada vaba valik ulatusliku turismiettevõtete võrgustiku abil, mis suudab tõhusalt rahuldada kõik nõudmised;

— aidata kaasa turismi arengule ja selle laiemale geograafilisele levikule.

4.2.1.2 Märkida tuleb, et puhkusetuusikuid saab aastas 2,5 miljonit inimest, millest saab kasu umbes 7 miljonit reisijat. Agence Nationale pour les Chèques-Vacances koondab üle 21 000 liikmesorganisatsiooni, kes osalevad rahastamises, ning teenuste osutamisse on kaasatud umbes 135 000 turismi- ja vabaajateenuste pakkujat.

4.2.1.3 Lisaks aitab agentuuri programm puhkusetootestega umbes 4,5 miljoni euro ulatuses võimaldada puhkust ebasoodsates tingimustes rühmadele, puuetega inimeste rühmadele, noortele jne. Agentuur investeerib märkimisväärsed summasid sotsiaalturismi rajatiste kaasajastamisse.

4.2.1.4 Üldiselt näib, et programmi järjepidevus ja kasumlikkus on tagatud. Kahtlemata näitavad majandusuuringud, et agentuuri mõju majandustegevusele võimaldab programmil tasa teha rahalised kulutused.

4.2.1.5 Agentuuri eesmärgid järgnevatel aastatel on jätkata oma teenuste laiendamist ja levitamist kasutajate ja turismiettevõtete hulgas. Eesmärgid võiksid ehk hõlmata programmi rahvusvahelist mõõdet kokkulepete näol Euroopa riikidega. Kahtlemata oleks kasu vastastikune, eeskujuna andev ning väga suure majandusliku ja sotsiaalse tähtsusega.

4.2.2 Hispaania **sotsiaalturismi programmil IMSERSO** on sarnased eesmärgid, kuid kasutatakse erinevat lähenemisviisi ja erinevaid vahendeid. Programm aitab igal aastal rohkem kui 1 miljonil inimesel, eelkõige eakatel, käia madalhooajal organiseeritud grupireisidel. Hispaania riik investeerib programmi aastas umbes 75 miljonit eurot, kuid tulenevalt erinevatest maksumehhanismidest (käibemaks, maks kaubandus- ja erialategevuselt, ettevõtete tulumaks ja füüsiliste isikute tulumaks), kõrgematest sotsiaalkindlustusmaksu tuludest ja säästetud töötubirahadest on programmi tulu umbes 125 eurot ning seega on programm majanduslikult väga tulus. Programmi sotsiaalne ja majanduslik kasu on ilmne, kuna see on võimaldanud suurel hulgal vanematel inimestel esimest korda reisida, õppida tundma teisi linnu ja paiku, sõlmida sotsiaalseid suhteid samaväärsetega, parandada oma füüsilist tervist, kusjuures kvaliteet ja kasutajate rahulolu on õigustatud.

4.2.2.1 Kulude tasuvuse määr on 1,7 eurot iga programmi investeeritud 1 euro kohta.

4.2.2.2 Mainida tuleks kõnealuse programmi mõju töökohtadele. Hinnanguliselt loob programm 10 000 otsest töökohta, sest kui hotelle, ärisid ja muid rajatisi madalhooajaks ei sulgeta, siis ei jää nende töötajad töötuks.

4.2.2.3 Programm laieneb ja areneb pidevalt, otsitakse sotsiaalturismi uusi, suurema kultuurilise, tervishoiualase ja sotsiaalse väärtusega vorme, nagu näiteks kahtlemata edukad kuurortide külastused või kultuurireisid ja -üritused.

4.2.2.4 Nagu Prantsusmaa näite puhul, on ka siin võimalik programmi märkimisväärselt laiendada mitte üksnes oma riigis, vaid ka teistes riikides. Hispaania IMERSO on juba sõlminud kokkuleppe Portugali partnerorganisatsiooniga turistide vahetamiseks ning kavandab sarnast kokkulepet Prantsusmaaga. See võib olla suure väärtusega mudel ülejäänud Euroopa jaoks.

4.2.3 **Muud kogemused.** Lisaks kahele nimetatud sotsiaalturismi programmile on Euroopas teisi häid näiteid, mis on küll ehk rohkem piiratud ja suunatud konkreetsemalt määratletud kasutajatele, kuid mille väärtus ei ole seepärast väiksem. Näiteks Barcelona kuulamisel analüüsitud **Plataforma Representativa Estatal de Discapacitados Físicos** (riiklik esindusplatvorm füüsilise puudega inimestele), mis keskendub väga konkreetsele rühmale, kuid mis juhib edukalt sellele rühmale suunatud puhkuseprogrammi.

4.2.3.1 Mainimist väärib erinev, kuid samuti väga huvitav kolme organisatsiooni ühine algatus. Üks organisatsioon on Ühendkuningriigist (**Family Holiday Association**), üks Belgiast (**Toerisme Vlaanderen**) ja üks Prantsusmaalt (**Vacances Ouvertes**) ning tehakse koostööd, et pakkuda nendes kolmes riigis "turismi kõigile".

4.2.3.2 Sotsiaalturismi tegevusi kohtab ka teistes Euroopa riikides, sealhulgas **Portugalis, Poolas ja Ungaris**, kus ametiühingutel on oluline roll, ning **Itaalias**, kus programmi haldavad tarbijate ühistud. Kokkuvõtteks võib öelda, et algatuste mitmekesisus, kasutajate arv ja pakkumiste mitmekesisus on kõikides Euroopa riikides suurenemas.

4.2.3.3 Samuti tuleb märkida, et mõned piirkonnad ja omavalitsused arendavad ühel või teisel viisil sotsiaalturismi algatusi, nt **Baleaari saarte autonoomse piirkonna** Plan OCI 60.

4.2.3.4 Andaluusia (Hispaania) piirkondlik valitsus arendab programmi **Residencias de Tiempo Libre** (vaba aja veetmise

külastemajad) koos programmiga **Conoce tu Costa** (tunne oma rannikut), mis hõlmab koostööd piirkondlike ja kohalike omavalitsuste vahel, eesmärgiga edendada turismi autonoomse piirkonna vanemate inimeste hulgas.

4.2.3.5 Märkimist väärib sotsiaalturismi esindatus Euroopa Liidu turismiportaalis www.visiteurope.com, mis annab teavet kogu Euroopa turismialaste tegevuste kohta, sealhulgas sotsiaalturismi kohta.

4.3 **Sotsiaalturismi üldine hinnang.** Sotsiaalturism toob Euroopa ühiskonda palju väärtusi, sealhulgas:

- kasutajate rahulolu, mitte ainult otseselt puhkamise, aga ka nende vaba aja tegevuste "erilise" laadi tõttu;
- tegevuse inimlik mõõde ja väärtused;
- kasutajate ja vastuvõtva kogukonna heaolu parandamine ja isiklik areng;
- turismitööstuse kasumlikkus ja majanduslik kasu, eriti kõrghooaja pikendamise kaudu;
- stabiilse kõrge kvaliteediga aastaringse tööhõive loomisest tulenev kasu;
- vastuvõtva piirkonna jätkusuutlikkuse suurendamine;
- kohaliku keskkonna ja loodus-, sotsiaal- ja kultuurivarade ning -pärandi austamine;
- Euroopa Liidu riikide vahelise teadmistevahetuse innustamine.

4.3.1 Need väärtused koos sotsiaalturismi juba saavutatud edusammude, sektori kasvuperspektiivide ning samuti uute toodete loomisega annab Euroopa sotsiaalturismile igast aspektist väga positiivse üldhinnangu.

4.3.2 See igakülgselt positiivne hinnang tähendab, et sotsiaalturismi võib nimetada "imeks", millest nii turismiettevõtteid kui kasutajad saavad mitmesugust kasu. Sotsiaalturism annab majanduslikku, sotsiaalset, tervishoiualast kasu, loob töökohti, aitab kaasa Euroopa kodakondsuse realiseerumisele; keegi ei saa selle kaudu kahju. Raske on leida teist majandus- või inimtegevust, mis oleks sedavõrd tunnustatud ja toetatud.

4.3.3 Seetõttu saab käesolevas arvamuses vaid toetada ettepanekuid ja lahenduste esitamist, mis ühelt poolt võimaldaksid praeguste programmide tugevdamist ja parendamist ning teisalt võimaldaksid laiemal elanikkonnal sotsiaalturismist kasu saada.

B. TEINE OSA: ETTEPANEKUD

5. Euroopa sotsiaalturismi platvormi suunas

5.1 **Eeltingimused.** Eespool on näidatud, et olenemata sotsiaalturismi määratlusest või selle rahastamise ja juhtimise viisist, on sotsiaalturism tugev, kasumlik ning stabiilne majanduslik ja sotsiaalne tegur, mis saavutab oma eesmärgid ja rahuldab samal ajal oma kasutajate vajadusi, aitab kaasa tööhõivele ja vähendab turismi hooajalisust. See on suure väärussega tegevus kogu maailmas, eriti aga Euroopas. Eesmärk on seepärast uurida, kuidas saaks suurendada ja laiendada sotsiaalturismi kasulikkust mõju isikutele, ettevõtetele ja ühiskonnale tervikuna.

5.1.1 Üleeuroopalist sotsiaalturismi meedet ei ole lihtne ühe nime alla koondada: rääkida võib platvormist, projektist, programmist, algatusest jne. Kuigi nende mõistete tähendus ei ole tingimata ühesugune, viitavad nad kõik organiseeritud, selgete eesmärkidega riigiülesele Euroopa tegevusele. Kuna tegemist on üldise ettepanekuga, siis kasutatakse käesolevas arvamuses neid mõisteid sünonüümidenä, lootuses, et kõnealuse tulevase platvormi töö käigus leitakse sobiv nimi.

5.1.2 Vaatamata sellele on selge, et Euroopa turismil on mitmed puudused ja keskpika perspektiiviga ohud, näiteks:

- turismitööstuse hooajalisus, mis on tõsine ja kasvav tendents nii Põhja-Euroopas kui Kesk-Euroopas, samuti Vahemere rannikul, kus piirkonnad on madalhooajal maha jäetud ning vajaka jääb piisavast aastaringsest infrastruktuurist;
- tööjõu alakasutamise madalhooajal ja üleminekuhooajal;
- töötava elanikkonna märkimisväärne kasv väljarände arvelt, mis tingib majandustegevuse suurendamise vajaduse, kui tahetakse sama elatustaset säilitada;
- turismitööstusel on keeruline aasta jooksul piisavat hinna- ja tööhõive taset hoida, et kasumlikkus keskpikas perspektiivis säiliks;
- puhkusekohtade vastuvõtvõime objektiivsed piirid;
- turismitööstuse jätkusuutlikuks arenemiseks peavad turismi-piirkonnad pakkuma kõrgemat lisaväärtust kogu aasta kestel: tõstma kvaliteeti (ja selle tulemusel hinda) või pikendamast keskmist tööhõivet hooaja pikendamise kaudu, mille kestel turismiasutused on avatud.

- üle maailma arvukate turismisihtkohtade esilekerkimine, mis pakuvad konkurentsivõimelisi ja uuenduslikke tooteid ja teenuseid. See uus konkurents peaks eelkõige parandama kvaliteeti ja konkurentsivõimet.

5.1.3 Euroopa sotsiaalturismi võimaliku projekti või platvormi teostatavust aitavad tõsta järgmised selgeid võimalusi pakkuvad tegurid:

- selliste kodanike hulga järkjärguline kasv (absoluutarvudes ja suhteliselt), kes ei tööta, aga kes saavad pensionit ja kellel on piisav elatustase;
- eurooplaste keskmise eluea järkjärguline tõus;
- vaba aja keskmise kestuse tõus inimese elu jooksul, eriti vanemas eas;
- transpordikulude vähenemine seoses odavlennufirmade arvu kasvuga, mis soodustab liikuvust ja turismi;
- kasvav kultuuriteadlikkus, mis soodustab vastutustundlikku, jätkusuutlikku turismi;
- head ja edukad kogemused sotsiaalturismi programmidega kogu Euroopas;
- Euroopa Liidu laienemine, mis suurendab turgu ja reisimise võimalusi.

5.2 Euroopa sotsiaalturismi platvormil võib olla mitmeid **eesmärke:**

- üldistada ja laiendada sotsiaalturismi olemasolevaid programme ja suurendada kasutajate arvu Euroopas, kuni igal riigil on oma programm;
- laiendada olemasolevate programmide rahvusvahelisust kahe- või mitmepoolsete koostööprogrammide kaudu;
- tingimuste loomine Euroopa sotsiaalturismi platvormi kavandamiseks ja rakendamiseks, mille võimalikud kasusaajad on Euroopa kodanikud, kes saavad teisi riike külastada kättesaadava hinnaga ja jätkusuutlikul viisil; siinkohal oleks kasulik kindlaks teha, kui palju eurooplasi ei ole kunagi külastanud ühtegi teist Euroopa riiki, sest ilmselt on see rühm üsnagi suur ja õigustaks programmi;
- edendada sotsiaalturismi järkjärgulist sisseviimist Euroopa tasandil, milles osaleks nii palju riike, kui võimalik.

5.3 Euroopa sotsiaalturismi platvormi kaasatud osalejad ja rühmad. Võimalikud kaasatavad rühmad ja osalejad on järgmised:

- erinevates riikides praegu sotsiaalturismi programme haldavad organisatsioonid;
- programmi arendamisest huvitatud ametiühinguorganisatsioonid ja ühised;
- oma ettevõtte jätkusuutliku kasumlikkuse suurendamisest huvitatud turismisektori tööandjad (kõige laiemas mõttes);
- valitsused, piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused, kes on huvitatud turismisektoris tegutsemisest, selle parandamisest ja oma kodanike isiklikust ja sotsiaalsest arengust;
- Euroopa Liit ja selle institutsioonid, kes on huvitatud tööhõive, majandustegevuse ja Euroopa kodakondsuse hoogustamisest ja edendamisest; arvestades platvormi riigiülest mõõdet, peaksid ELi institutsioonid võtma juhtiva rolli programmi ellurakendamisel ning nende ülesanne peaks olema programmi arendamise tingimuste koordineerimine ja järelevalve;
- sotsiaalturismi organisatsioonid, eelkõige Rahvusvaheline Sotsiaalturismi Büroo.

5.4 Euroopa sotsiaalturismi põhiaspektid. Sotsiaalselt ja majanduslikult elujõuline Euroopa sotsiaalturismi platvorm peab vastama alljärgnevatele kriteeriumitele:

- Platvorm peab olema suunatud majanduslikult, territoriaalselt, sotsiaalselt või vaimse või füüsilise puude tõttu ebasoodsates tingimustes rühmadele või rühmadele, kellel on geograafilistel põhjustel (nt Euroopa saared) keeruline reisida. See eeldab osalist, õiglast ja võrdset rahastamist sõltumata reisi või peatumise pikkusest kui kompensatsiooni ebasoodsates tingimustes rühmadele kõige laiemas mõttes.
- Üldiselt peab platvorm olema lühikeses, keskpikas ja pikas perspektiivis majanduslikult ja sotsiaalselt kasulik nii avaliku kui ka erasektori tasandile;
- Platvorm peab looma stabiilseid kõrgekvaliteedilisi töökohti kogu aastaks. Keskne juhtimine ja turismiasutustes viibimiste maksimeerimine on vajalikud tööhõive eesmärgi täitmiseks.

- Kasutamine peab toimuma madalhooajal;
- Rakendamine toimub viisil, mis on jätkusuutlikul ja tagab nii kasutajate kui ka vastuvõtivate kogukondade isikliku ja sotsiaalse arengu;
- Kooskõlas eesmärkidega peab teenuste tase püsima kõrge.
- Tuleb kasutada avaliku ja erasektori partnerlust.

Kui need tingimused on täidetud, siis saab sotsiaalturismist kahtlemata Euroopa turismimudeli keskne element.

5.5 Avaliku ja erasektori partnerlus projekti raames. Projekti kavandamise, loomise ja juhtimise teostatavus võib sõltuda — või ka kasu saada — tõhusast avaliku ja erasektori koostööst. Euroopa organisatsioonide ja ettevõtete leidmine, kes on valmis Euroopa sotsiaalturismi platvormi ellu viima, tundub täiesti võimalik.

6. Euroopa sotsiaalturismi platvormi mõju ja tulemused.

6.1 Majanduskasv ja tööhõive. Platvormi erinevates etappides täismahus elluviimisel oleks suur mõju majanduskasvule ja tööhõivele ning see aitaks saavutada Lissaboni tippkohtumise eesmärgi. Hispaania programm IMSERSO tõestab selgelt sotsiaalturismi kasulikkust mõju töökohtade loomisele ja säilitamisele madalhooajal.

6.2 Turismile juurdepääsu tegelik õigus. Kuna vastavalt olemasolevale statistikale ei käi ligikaudu 40 % elanikkonnast puhkusel, siis oleks Euroopa sotsiaalturismi platvormi eesmärk seda protsenti oluliselt vähendada, mis kahtlemata ka õnnestuks, ja muuta turism kõigi jaoks reaalselt kättesaadavaks ning aidata Euroopa rahvastel üksteist paremini tundma õppida.

6.3 Euroopa turismimudel Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on erinevates arvamustes väljendanud usku, et on võimalik luua Euroopa turismimudel, mis ei põhine õigusaktidel, vaid laialdaselt tunnustatud ja kehtivatel väärtustel. Üks väärtusi, mis tuleks sellese mudelisse lülitada, on turismi muutumine kõigile kättesaadavaks – turism kõigile. Euroopa sotsiaalturismi platvorm võiks oluliselt kaasa aidata Euroopa turismimudeli hoogustamisele.

7. Turismi, eelkõige sotsiaalturismi panus Euroopa identiteedi ja mõõdme loomisse

7.1 Viimastel aastatel on saanud selgeks, et Euroopa ülesehitamine ei ole lühiajaline ega lihtne ülesanne ja praegugi veel on vaja ületada palju määramatust ja raskusi. Sotsiaalturism võiks olla võimas vahend teabe levitamiseks, üksteisemõistmise innustamiseks ja rahvastevaheliseks solidaarsuseks. See võiks olla abiks kodanike Euroopa ülesehitamisel mitte ohverduste ja võitluse kaudu, vaid vaba aja nautimise, reisimise ja puhkuse kaudu. Eelkõige noored on rühm, kes reisib tõenäoliselt rohkem kõrghooajal — aeg, mil üliõpilaste ühiselamud on tühjad ning neid võiks ajutiselt kasutada turismialgatuste raames sarnaselt Erasmus programmiga.

7.2 Turism näib sobiva viisina kodanike Euroopa saavutamiseks. Erinevate kasutajate rühmad, turismitööstus ja kohalikud kogukonnad võiksid oma huvid ühendada viisil, mis on meeldiv ja kõigile kättesaadav.

C. KOLMAS OSA: JÄRELDUSED JA SOOVITUSED

8. Järeldused

8.1 Käesoleva Euroopa sotsiaalturismi käsitleva arvamuse esimene üldine järeldus on, et sotsiaalturism on keskkonnaalalt, majanduslikult ja sotsiaalselt jätkusuutlik tegevus, mis avaldab kõigile kolmele valdkonnale positiivset mõju.

8.2 Majanduslik, sotsiaalne, tervishoiu- ja integratsioonialane kasu, millest programmi kasutajad ja turismiettevõtted osa saavad, on laialdaselt tunnustatud ja annab märkimisväärse lisaväärtuse.

8.3 Sotsiaalturismi erinevate kasutajarühmade ja eelkõige puudega ja/või piiratud liikuvusega inimeste täielik integratsioon ühiskonda saab märkimisväärse tõuke.

8.4 Euroopa sotsiaalturism hõlmab väga erinevaid sotsiaalturismi rikastavaid ja mitmekesistavaid osalejaid, arenguvorme, sihtrühmi, rahalisi vahendeid jne, mis selle edasisele arengule kaasa aitavad.

8.5 Eelkõige võib järeldada, et sotsiaalturismi sotsiaalne kasu on ühildatav ja positiivselt seotud majandusliku kasumlikkusega.

8.6 Majanduslikult teostatav ja sotsiaalselt soovitatav on, et igas Euroopa riigis arendataks välja erinevate lähenemisviiside ja juhtimisvormidega riiklik sotsiaalturismi programm.

8.7 Majanduslikult teostatav ja sotsiaalselt soovitatav on riigile Euroopa sotsiaalturismi platvormi loomine.

8.8 Iga sotsiaalturismi tegevus peaks kooskõlas Lissaboni strateegiaga hõlmama jätkusuutlikkuse ja töökohtade loomise väärtuseid,

8.9 Sotsiaalturism võib olla äärmiselt väärtuslik vahend kodanike Euroopa loomiseks; siinkohal on kõige olulisem roll siiski noortel.

8.10 Sotsiaalturism on tegevus, mis toob esile mõningaid väärtusi, millega saab täiendada Euroopa turismimudelit

8.11 Kõik kohalikud kogukonnad üle Euroopa võivad sotsiaalturismist kasu saada tänu selle panusele kohaliku kultuuripärandi säilitamiseks.

8.12 Kokkuvõtteks võib öelda, et mitmetes Euroopa Liidu liikmesriikides on sotsiaalturism praeguseks hea juhtimise ja organisatsioonilise struktuuriga väljakujunenud tegevus, mis on valmis kõikidesse riikidesse ülekandmiseks ja selle teenuste riigiüleluse suurendamiseks. See suurendab sotsiaalturismi eesmärkide kvaliteeti ja kvantiteeti.

9. Soovitused

9.1 Peamine soovitus sotsiaalturismi programmide potentsiaalsetele kasutajatele on kindlasti võtta osa turismitegevustest, millele neil on õigus, kuid millele neil väga erinevatel põhjustel siiani võib-olla juurdepääsu ei olnud. Sotsiaalturism edendab ilmselgelt integratsiooni, suurendab teadmisi ja soodustab isikliku arengut ning seetõttu on sotsiaalturismis osalemine soovitatav.

9.2 Sotsiaalturismi erinevate programmide juhtimisega tegelejate osas peaksime esmalt tunnustama nende töö kasulikkust, nende pühendumist oma organisatsiooni missioonile ja nende tööd kättesaadava hinnaga, kuid kõrgekvaliteediliste teenuste pakkumisel. Siiski peavad nad oma tooteid ja teenuseid pidevalt parandama ning tuleb investeerida infrastruktuuri parandamisse ja uuenduslikesse, eriti riigiülelisse toodetesse. Hea vahend arenguks ja kogemuste vahetamiseks on programmide koordineerimine ja vastutavate organisatsioonide koostöö.

9.3 Turismisektori ettevõtetel soovitatakse sotsiaalturismi tegevustes otsusekindlalt osaleda. Sotsiaalturism esindab väärtusi, mida saab ühendada hea ärijuhtimise, konkurentsivõime ja kasumlikkusega, seda ka lühiajalises perspektiivis, kuid eelkõige siiski keskpikas ja pikas perspektiivis, ning tagab arvukate töötajate aastaringse tööhõive.

9.4 Riigivalitsustel ja riiklikel, piirkondlike ja kohalike omavalitsuste asutustel soovitatakse sotsiaalse ja ka majandusliku kasu tõttu luua sotsiaalturismi programme. Suurem maksutulu ja töötuabirahade kokkuvõid on selged stiimulid, et võimaldada majanduslikult, sotsiaalselt või füüsiliselt ebasoodsates tingimustes rühmadele õiglaseid toetusi, kuna kulutused on kasumlikud ja teenitakse kindlasti tagasi.

9.5 Euroopa institutsioonidel soovitatakse meeles pidada, et sotsiaalturism on oluline tegevus, mis ühendab turismi ja sotsiaalpoliitika eesmärgi, pälvib tunnustust, väärrib arendamist, spetsiaalset tehnilist abi, toetust ja mitte tingimata majanduslikke stiimuleid. Euroopa töhuse sotsiaalturismi platvormi loomiseks peaks eelkõige komisjon oma turismiüksuse kaudu enda vahenditega täitma stimuleerimise, tehnilise koordineerimise ja kogemuste levitamise ülesannet ja olema riigiüleste kokkulepete sõlmimise foorum. Kui komisjon võtaks sotsiaalturismi edendamisel Euroopas juhtiva rolli, oleks see kahtlemata väärtuslik vahend seatud eesmärkide saavutamiseks ja algatuste järelevalveks.

9.6 Kõik institutsioonid peaksid oma meetmeid tugevdama, et kõrvaldada kõik takistused transpordinfrastruktuuridelt, majutuselt ja turismiteenustelt. Euroopa saarte puhul on selgelt näha, kuidas geograafiline olukord mõjutab tugevalt liikuvust ja turismi kättesaadavust kodanikele.

9.7 Arvestades Euroopa Parlamendi poliitilist, sotsiaalset ja majanduslikku mõõdet, peaks parlament käivitama algatusi ergutamaks arutelu ja lahendusi, mis edendavad Euroopa sotsiaalturismi.

9.8 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et käesolev arvamus tuleks teatavaks teha, avaldada ja seda tuleks levitada Euroopa sotsiaalturismi Barcelona deklaratsioonina, mis oleks panus 2006. aasta Euroopa turismifoorumisse ja 2006. aasta ülemaailmsesse turismipäeva.

D. NELJAS OSA: VIITED

- “Erinevad sotsiaalturismi mõisted: pakkumise ja nõudluse areng”, Euroopa Komisjon, XXIII peadirektoraat, turismi üksus, 1993.
- Montreali deklaratsioon: “Humanistliku ja sotsiaalse turismi visiooni suunas”, Rahvusvahelise Sotsiaalturismi Büroo, september 1996.

- “Ülemaailmne turismieetika koodeks”, Maailma Turismiorganisatsioon, Santiago de Chile, 1. oktoober 1999.
- Euroopa Liidu puhkusetõetusi käsitleva seminari aruanne, Euroopa Parlament, Strasbourg, märts 2000.
- Mõisted turism kõigile ja sotsiaalturism Euroopa Liidus, Rahvusvaheline Sotsiaalturismi Büroo, Brügge seminar, juuni 2001.
- Aruanne “Turism kõigile” uuringu tulemuste kohta, juuni 2001.
- Arvamus “Jätksuutlik sotsiaalturism kõigile”, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, oktoober 2003.
- Uuring programmi “Eakate puhkused” kohta, Hispaania Rände ja Sotsiaalteenuste Instituut (IMSERSO), Hispaania, mai 2004.
- Euroopa sotsiaalturismi foorum, Rahvusvaheline Sotsiaalturismi Büroo, Budapest, aprill 2005.
- Aruanne turismi ja arengu kohta, Euroopa Parlament A6-0173/2005, mai 2005.
- Aruanne Euroopa säästva turismi uute väljavaadete ja uute väljakutsete kohta, Euroopa Parlament A6-0235/2005, juuli 2005.
- Turism kõigile. Hispaania puuetega inimeste esinduskomitee (CERMI) tegevuskava, detsember 2005.
- Konsultatsioonid turismitegevuste ja töötajate puhkuste kohta, Rahvusvaheline Sotsiaalturismi Büroo, Brüssel, mai 2005.
- Euroopa sotsiaalturismi, majanduskasvu ja tööhõive konverents, Baleaari saarte valitsus, Palma de Mallorca, november 2005.
- Konverents “Turism kõigile — hetkeolukord ja praktika Euroopa Liidus”, Euroopa Komisjon, ettevõtluse peadirektoraat, turismi üksus, jaanuar 2006.
- Maailma sotsiaalturismi kongress, “Arengul ja solidaarsusel põhineva turismi suunas”, Aubagne (Prantsusmaa), mai 2006.

Brüssel, 14. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
 president
 Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus struktuurilise ettevõtlusstatistika kohta”

KOM(2006) 66 lõplik — 2006/0020 (COD)

(2006/C 318/13)

27. märtsil 2006. aastal otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 285 lõikele 1 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus struktuurilise ettevõtlusstatistika kohta”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsiooni arvamus võeti vastu 26. juulil 2006. Raportöör oli pr FLORIO.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.-14. septembril 2006 (14. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 130, erapooletuks jäi 7.

1. Üldine taust

1.1 Euroopa Ülemkogu otsustas 20. detsembril 2000 käivitada ettevõtteid ja ettevõtlust, eelkõige väikseid ja keskmise suurusega ettevõtteid (VKEsid) käsitleva mitmeaastase programmi ⁽¹⁾. Euroopa Liit kavatses kõnealust uut raamistikku kasutada ettevõtete konkurentsivõime arendamiseks teadmiste- ja tehnoloogilise ühiskonnas, lihtsustamiseks ja hõlbustamiseks nende õiguse-, haldus- ja finantskeskkonda ja eelkõige toetada teadusuuringuid ja uuendustegevust, võimaldada neile kergem juurdepääs teenustele ja ühenduse programmidele ning edendada ettevõtlust.

1.2 Euroopa Komisjon tutvustas 2003. aasta alguses Euroopa ettevõtlust käsitlevat rohelist raamatut ⁽²⁾, milles rõhutatakse vajadust sihipärase toetuse järele ja kutsutakse üles rakendama strateegilist poliitikat tööstussektori ja töötleva tööstussektori edendamiseks. Kõnealustes sektorites on Euroopas valitsenud aastatepikkune ohtlik madalseis, iseäranis muude maailma piirkondadega võrreldes.

1.2.1 Ettevõtliku meelelaadi toetamiseks ja suurendamiseks on Euroopas välja pakutud järgmised põhimeetmed:

- takistuste kõrvaldamine ettevõtluse arenguks ja majanduskasvuks,
- ettevõtlusega seonduvate riskide ja hüvede tasakaalustamine,
- pooldavama ühiskondliku arvamuse toetamine uute ettevõtete asutamise suhtes.

1.3 Pärast mainitud rohelisel raamatul põhinevat konsultatsiooni sidusrühmadega tutvustas komisjon 2004. aastal ettevõtluse tegevuskava ⁽³⁾ kus võeti arvesse uusi reaktsioone ja mis täiendas ettevõtteid ja ettevõtlust käsitlevat mitmeaastast programmi.

1.4 Olulised küsimused, näiteks tööstuspoliitika, teenuste toetamine ja tööhõive majanduskasvu käivitajana on nii riiklikul kui Euroopa tasandil tihedalt seotud tööhõive ja sotsiaalvald-

konna prioriteetidega, mis on Euroopa Liidu poliitiliste otsuste tähtsaks eesmärgiks. Euroopa institutsioonid on kõnealuses valdkonnas võtnud viimaste aastate jooksul ette mitmeid algatusi, kaasaarvatud liikmesriikide esitatud aastaplaanid.

1.5 1997. aasta Luksemburgi Euroopa tippkohtumisel käivitati Euroopa tööhõivestrateegia, mida hakati hiljem käsitlema Lissaboni strateegia põhielemendina. Õigupoolest seati just Lissaboni strateegias eesmärgiks Euroopa majanduse ajakohastamine, vähendades töötust ja luues juurde kõrge kvalifikatsiooniga töökohti. Mainitud eesmärgi on võimalik saavutada ainult siis, kui pöörata tähelepanu sotsiaalpoliitikale ja erinevatele elanikkonna rühmadele võrdseid võimalusi pakkuvatele poliitikavaldkondadele. Viimatimainitu on tegelikult vältimatu eeltingimus kõrgema majanduskasvu määra ja “tervema” majanduskeskkonna saavutamiseks enne majandussüsteemi olulist ümberkorraldamist.

1.6 Teisteks elementideks, mis kaasatakse kõnealusesse ambitsioonikasse projekti, on Euroopa teadusruum, turgude täielik integratsioon ja VKEde sõbraliku keskkonna loomine. Komisjon väidab oma ettepanekus konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogrammi kohta (2007-2013) ⁽⁴⁾, et tehnoloogiate ja teadusuuringute edendamine on otseselt seotud turu võimaluste uurimisega uutele toodetele, teenustele ja äritavadele. Samuti tuleks soodustada riskide võtmise ja uute ideede katsetamise valmidust turul. Euroopa pettumust valmistava majanduskasvu üheks peamiseks põhjuseks on mitteküllaldane uuendustegevus.

1.7 Sotsiaalse ühtekuuluvuse osas kutsuti üles viivitamatule sekkumisele hariduse/väljaõppe ja sotsiaalse kaitse vallas. Liikmesriikide vahelise kooskõlastamise tagamiseks poliitika kujundamisel loodi võimalus avatud kooskõlastusmeetodi kasutamiseks, mille abil vahetatakse ja levitatakse parimaid tavasid ja nende abil saavutatud tulemusi erinevates valdkondades.

⁽¹⁾ Otsus 2000/819/EÜ.

⁽²⁾ KOM(2003) 27 lõplik, 21.1.2003.

⁽³⁾ KOM(2004) 70 lõplik, 11.2.2004.

⁽⁴⁾ KOM(2005) 121 lõplik, 6.4.2005.

1.8 Tänu Lissaboni strateegia vahekokkuvõttele oli Euroopa Komisjonil 2005. aastal võimalik esitada teatis majanduskasvu ja tööhõive kohta (³), mis keskendus kahele olulisele punktile: kindla ja jätkusuutliku majanduskasvu ja rohkemate ja paremate töökohtade loomine. Arvati, et kõnealuseid eesmärke on võimalik saavutada ühenduse ja riikliku tasandi vahelise sünergia abil.

2. Üldised märkused

2.1 Majandus- ja töötleva tööstuse valdkonnas toimub jätkuv ja kiire muutuste protsess: erinevad tööstussektorid ja nende töötajad kohanduvad ja teevad uuendusi kooskõlas turu arenguga, püüdes jääda konkurentsivõimeliseks ja luua paremaid majanduskasvu ja kasumi saamise võimalused.

2.1.1 Euroopa turuga sarnastel turgudel, kus ettevõtted arenevad peadpööritava kiirusega ja traditsioonilised sektorid (töötlev tööstus, kaubandus, turustamine jne) omavahel segunevad, võib olla raske määratleda erinevate tegevusvaldkondade vahelisi piirjooni. Lisaks muutub ettevõtete hindamisel ja klassifitseerimisel üha raskemaks määratleda nende peamist tegevusvaldkonda (kas kaubandus, põllumajandus, töötlev tööstus, käsitöö, teenused jne).

2.1.2 Kuna sotsiaalmajandus on kasvanud sel määral, et moodustab nüüd suure ja üha kasvava osa Euroopa turust, muutub see raskes statistiliste andmete vastavuse pidevalt muutuvale ja uuenevale olukorrale. Eurostati ametnikud ütlevad, et nende arvates on raske kõnealust valdkonda määratleda, kuna sotsiaalmajanduslikud tegevused ei ole alati registreeritud äritegevusena. Komitee arvab siiski, et tuleb teha kõikvõimalikke jõupingutusi, et mõõta sotsiaalmajanduse üha kasvavat tähtsust. Kõnealune valdkond on määrava tähtsusega Lissaboni strateegia eesmärkide saavutamisel. Mainitud andmete puudumine takistab paremat arusaamist ärimaailma ja turu arengutest.

2.1.3 Oluline on kasutada Euroopa Liidu ettevõtteid käsitlevat struktuurilist ettevõtlusstatistikat, mis oleks ajakohane ja keskenduks ettevõtete tegevusele, konkurentsivõimele, tulemuslikkusele ja ettevõtete struktuurile. Statistilise toetuse tähtsuse rõhutamisel peab meeles pidama, et andmete kogumine ja pärastine töötlemine eeldavad olulisi investeeringuid inimkapitali ja rahalistesse vahenditesse, iseäranis väikeettevõtete puhul.

2.1.4 Majanduskasvu on kõikide Euroopa Liidu riikide esmane prioriteet, mida Euroopa Nõukogu ja teised Euroopa institutsioonid on lugematul puhkul nentunud. Majanduskasvuga peab vältimatult kaasnema uute ja paremate töökohtade loomine. Seda peab kõikides valdkondades, eelkõige töötleva tööstuse ja teenindussektoris, teostama nii, et toetataks majanduskasvu ennast ja Euroopa kodanikel oleks võimalik kõnealusest tegevusest kasu saada.

(³) KOM(2005) 330 lõplik, 20.7.2005.

2.2 Euroopa arengumudel erineb teistest mudelitest selle poolest, et sotsiaalvaldkonnale ja jätkusuutliku majanduskasvu mõistele on omistatud märkimisväärne roll. Viimatimainitud tuleb alati meeles pidada, kui Euroopa institutsioonid kavandavad oma pädevusala piires õigusakte.

2.3 See tähendab, et on vaja väga selget ettekujutust Euroopa tööstuse tegelikust olukorrast, kui eesmärgiks on tõeliselt tõhusate, kasulike ja ühtsete õigusaktide koostamine. Poliitilised valikud peavad põhinema tegeliku olukorra ja sellega kaasnevate probleemide analüüsil ja pakkuma lahendusi, mis hõlmaksid võimalikult palju elemente, eesmärgiga ennetada mõju, mida langetatud otsused avaldaksid poliitilisele, majanduslikule, õiguslikule, sotsiaalsele, riiklikule ning piirkondlikule ja kohalikele olukorrale.

2.4 Statistilised andmed on kahtlemata olulise tähtsusega vahend põhjaliku ja tõhusa tegeliku olukorra analüüsi tegemiseks. Eurostati asutamisest alates tehtud töö on väärtuslik ja asendamatu tugi Euroopa Liidu otsustelangetamise ja poliitilistele protsessidele.

2.4.1 Statistilised andmed on olulise tähtsusega, kuna nende abil on võimalik mõõta, uurida ja kirjeldada kohapealse tegeliku olukorra arvukaid ja erinevaid aspekte. Statistilise teabe kättesaadavus on määrava tähtsusega poliitika kujundamisel ja hindamisel, avalike teenuste ja ülesannete haldamisel, paremaks õiguslikuks raamistikuks ja vastu võetud poliitika edukuse ja edusamude regulaarseks jätkuvaks jälgimiseks.

2.5 Eelmainitu kehtib kõikide Euroopa Liidu pädevusalade puhul ja seetõttu on Eurostati ülesandeks ajakohaste ja usaldusväärsete andmete kogumine ja avaldamine, kasutades selleks liikmesriikide statistikainstituutide tuge ja abi. Viimastel aastatel on määrava tähtsusega olnud andmed, mis on kogutud järgmistes valdkondades: majandus, rahandus, põllumajandus, rahvastikupoliitika, sotsiaalkindlustus, kaubandus, teadusuuringud, keskkond, transport ja mitte vähem olulistena ka tööstus ja sellega kaasnevad turunäitajad.

2.5.1 Euroopa ettevõtlusele ja selle arengule omistatud tähtsuse mõistmiseks piisab sellest, kui meenutada komisjoni ja nõukogu viimaste aastate algatusi kõnealuses küsimuses.

3. Ettepanek struktuurilise ettevõtlusstatistika määruse kohta

3.1 Nõukogu määrust (EÜ, Euratom) nr 58/97, mille nõukogu võttis vastu 20. detsembril 1996, on viimase kümne aasta jooksul neli korda muudetud. Nüüd käsitletakse kõige viimast välja pakutud muudatust, mille eesmärgiks on poliitika ja strateegia analüüsi ja rakendatavuse ühtsuse parandamine Euroopa tööstuse ja töötleva tööstuse toetamiseks.

3.1.1 Et tulla toime suurenenud nõudlusega statistika järele, teeb komisjon ettepaneku mitmete paranduste tegemiseks, pöörates erilist tähelepanu teenustele, mis on olnud viimastel kuudel ulatusliku arutelu keskpunktis, kuna nende majanduslikku tähtsust ja potentsiaali ei ole ELi tasandil täielikult kajastatud. Komisjon esitab ühtlasi lisa ettevõtete ja ettevõtlusteenuste demograafia kohta.

3.2 Komisjon on kinnitanud, et paljude tegevuste kohta — enamik neist on seotud ettevõtlusteenustega — ei ole olemas üksikasjalikku ja värskeimat statistikat. Seega pakub kõnealune uus ettepanek võimaluse kohandada kehtivaid sätteid, nii et majandustegevust ja tööstuslikku tegevust oleks võimalik võrrelda teenindussektori vastavate tegevustega.

3.2.1 Ettevõtliku meelelaadi käsitlevate strateegiliste soovitude toetamiseks pidas komisjon veel vajalikuks kooskõlastatud andmete olemasolu ettevõtete demograafia (käivitamine, tegevus ja tegevuse lõpetamine) ja nende mõju kohta tööhõivele. Ettevõtete "demograafilised" andmed kuuluvad juba struktuurinäitajate alla, mida kasutatakse Lissaboni strateegiaga kehtestatud eesmärkide järelevalveks. Mainitud kontekstis tulebki komisjoni välja pakutud muudatusettepanekut käsitleda.

3.3 Kõnealuses ettepanekus mainitakse statistiliste andmete kogumise vahendina NACE koodi, mida komisjoni talitused kasutavad tavaliselt kõiki majandustegevusi käsitleva statistika puhul⁽⁶⁾. NACE koodi on muudetud ja ajakohastatud Euroopa Liidu majanduse ja töötleva tööstuse suundumuste paremaks mõistmiseks.

3.4 Võrdlusnäitaja NACE REV. 1.1 on lihtsalt NACE REV. 1 ajakohastatud versioon ja sellega ei kaasne märkimisväärseid ümberkorraldusi. Kõnealuse uuenduse eesmärgiks oli tuua välja:

- uued tegevused, mida NACE REV. 1 koostamise ajal veel ei eksisteerinud,
- tegevused, mis muutusid tähtsamateks NACE REV. 1 koostamisest alates kas tehnoloogias või majanduses läi viidud muudatuste tulemusena,
- NACE REV. 1 esinevate selliste vigade parandamine, mis ilmsid juba varem ja mille põhjuseks ei ole muutused tegevuse aluseks olevas mõtteviisis.

3.4.1 NACE viimane versioon koos uute muudatuste ja parandustega on parajasti Euroopa Parlamendis teisel lugemisel ja võetakse kasutusele lähikuudel.

⁽⁶⁾ NACE: Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes (Euroopa ühenduste majandustegevuse üldine tööstuslik klassifikatsioon).

3.5 Kohaldamisala järgi määratletud (artikkel 2) statistiliste andmete kogumine on korraldatud moodulitena, vastavalt määruse ettepaneku artiklile 3:

- iga-aastase struktuurilise statistika üldmoodul;
- tööstuse struktuurilise statistika üksikasjalik moodul;
- kaubanduse struktuurilise statistika üksikasjalik moodul;
- ehituse struktuurilise statistika üksikasjalik moodul;
- kindlustuse struktuurilise statistika üksikasjalik moodul;
- krediidasutuste struktuurilise statistika üksikasjalik moodul;
- pensionifondide struktuurilise statistika üksikasjalik moodul;
- ettevõtlusteenuste struktuurilise statistika üksikasjalik moodul;
- ettevõtete demograafia struktuurilise statistika üksikasjalik moodul;
- paindlik moodul väikesemahuliseks ajutiseks andmete kogumiseks ettevõtete tunnusoonte kohta.

3.5.1 Viimased kolm moodulit on lisatud kõnealusele välja pakutud määruse ettepanekule ja vastavas lisas on antud selgitus iga mooduli ja selle kasutuse kohta.

3.6 Ainult mõnede moodulite jaoks on kavandatud pilootuuringud. Kõnealuste uuringutega on alati kaasnenud statistika kogumine moodulite jaoks. Sel juhul peab rõhutama *ad hoc* pilootuuringute kaasamise tähtsust tervishoiu- ja haridussektori jaoks. Tegu on vabatahtlike uuringutega, mis vastavalt Eurostati andmetele võimaldavad täpsemalt hinnata turutegevuse mõju kõnealustes sektorites.

4. Konkreetset tähelepanekud

4.1 EMSK tunnistas statistiliste andmete panuse olulisust tööstuspoliitika prioriteetide kindlaks määramisel Lissaboni strateegia raames. Komisjon kinnitab ka konkurentsivõime ja uuen-
dustegevuse raamprogrammis (2007-2013)⁽⁷⁾ riiklike ja piirkondlike ametivõimude vahel heade tavade uurimise ja vahetuse kõrval võrdlevate analüüside kasulikkust poliitikate kujundamisel.

4.2 Seetõttu peab EMSK nõukogu määruse (EÜ/Euratom) nr 58/97 muutmist oluliseks ja teeb mõned muudatusettepanekud.

⁽⁷⁾ Vt allmärkus 4.

4.3 Juba eelmises versioonis esinenud ühise mooduli (lisa I) rida "Sotsiaalkindlustusmaksed" on muutunud uute arengutega siseturul umbmääraseks ja raskesti tõlgendatavaks. Sotsiaalkindlustus on liikmesriikides erinevate süsteemide ja tavadega erinevalt korraldatud. Juba "sotsiaalkindlustussüsteemi" defineerimine on 25 liikmesriigile problemaatiline ning selle mõistega tuleks tõenäoliselt edasi tegeleda ja täpsemalt sõnastada.

4.4 Lisas I (kuigi see esineb ka järgnevatel lisades) on andmed tööhõive kohta piiratud ega peegelda tööturu keerukust kõikides ELi liikmesriikides. Andmed piirduvad osalise ja täistööajaga töötajate arvuga, kuigi tegelikult on tööjõuturg palju mitmekesisem. Lisaks ei tehta andmetes sugudel vahet, va pangandussektoris (lisa VI).

4.4.1 Seda enam, et määruse nr 58/97 varasema versiooni artiklis 1 oli juba eesmärkides "ettevõtete tegevust", käsitleva ühenduse statistika kogumine, võiks määruse muutmine olla selle olulisust Euroopa Liidu poliitikates arvestades ka võimaluseks ettevõtete tööhõive poliitika hoolikamaks ja sügavamaks uurimiseks.

4.5 Pilootuuringute alal tunduvad komiteele sobimatud komisjoni poolt valitud meetodid, mis peavad vajalikuks analüüsida selliseid valdkondi nagu tervishoid ja haridus, "et kontrollida, millises ulatuses on võimalik katta turundusega seotud ja turuväliseid tegevusalasid". Arvestades eelkõige komisjoni esialgse ettepanekuga teenuste direktiivi kohta, mis jätkaks selle need valdkonnad välja, leiab komitee, et selliseid tundlikke valdkondi ei tuleks ettevõtlusstatistikasse kaasata. Seoses uute seaduseettepanekutega ühtse turu osas leiab EMSK, et komisjonil oleks kasulik lasta ajutistel tööühendustel koguda statistilisi andmeid kõnealuste sektorite kohta.

4.6 Lisas II (tööstussektori moodul) otsustas komisjon teadusuuringute ja arendustegevuse kogukulud ja personalikulud välja jätta. Lissaboni strateegiaga arvestades takistab selliste andmete väljajätmine ärimaailma arengute ja investeringute olemuse ja eesmärgi paremat mõistmist.

4.7 Komisjon on otsustanud jätta välja andmed energiatootete ostude kohta. Kuid need andmed on küllaltki olulised, kuna nad annavad ülevaate ettevõtete energiakasutusest. Lisaks sätestatakse määruse ettepaneku artiklis 1, et kogutakse "kasutatud

tootmistegureid". Kahtlemata kuulub ka energia tootmistegurite hulka. Lisaks peeti neid näitajaid prioriteetseks nõukogu ja Euroopa Parlamendi viimastes deklaratsioonides, sh rohelises raamatus "Euroopa strateegia säästva, konkurentsivõimelise ja turvalise energia tagamiseks" ⁽⁸⁾.

4.8 Lisati juurde lisa VIII ja see käsitleb ettevõtlusteenuste struktuuri, tegevust ja tulemuslikkust, samas kui lisa IX käsitleb ettevõtete demograafiat. Nendes kahes valdkonnas statistika kogumist peaks palju rohkem jälgima. Ka ettevõtete demograafia moodulis ei jaotata andmeid tööhõivele või soo alusel, kuigi ettevõtte asutamisel ja tegevuse lõpetamisel oleks väga kasulik tunda tööalaseid suundumusi ja tööjõu struktuuri.

5. Järeldused ja soovitused

5.1 Euroopa Liidul on tarvis paremat statistikat, mis toetaks praegust sektoripõhist tööstuspoliitikat.

5.2 Seetõttu rõhutab EMSK Eurostati olulist rolli Euroopa Liidu poliitikate jälgimisel. EMSK arvates tuleks Eurostati rolli tugevdada ning laiendada ja parandada statistika kogumise võrgustikke liikmesriikides.

5.3 EMSK toetab täielikult ettepanekut muuta nõukogu määrust (EÜ, Euratom) nr 58/97 tööstusstatistika kohta.

5.4 Statistika on oluline vahend nii ühenduse kui ka riiklikul tasandil, mistõttu on vajalik mõelda toetusmehhanismide peale, mis muudavad statistika alati tõhusamaks, ajakohasemaks ja usaldusväärsemaks

5.4.1 Statistika peab võimalikult suurel määral põhinema haldusasutuste ja teiste vastavate volitustega organite juba olemasolevatel ajakohastel andmetel. Statistika kogumise halduskoormus peab vastama asjaomase ettevõtte suurusele. Mõnedes riikides kuulub VKEde kohta andmete kogumine kohalike või piirkondlike ettevõtete ühenduste kohustuste hulka. Liikmesriikidel oleks kasulik vahetada kõnealuste heade tavade alaseid kogemusi.

⁽⁸⁾ KOM(2006) 105 lõplik, 8.3.2006.

5.5 Ettevõtete struktuuri ja nende tootmisaktiivsuse jaoks vaja sihipärasemat ja ajakohasemat statistikat, mis võtaks arvesse tegevuste mahtu ja mitmekesisust (tootmine, kaubandus, turustamine), mida mõnikord teostab üks ja sama ettevõtte.

5.6 Komitee peab oluliseks hea süsteemi kehtestamist, mille raames Eurostatil, sotsiaalpartneritel, teadusmaailmal ja ettevõtetel oleks võimalik üksteisega konsulteerida ja kogemusi vahetada. Kõnealust mehhanismi peab parandama ja laiendama Eurostati kuuluva Majandus- ja Sotsiaalsfääri Nõuandva Komitee Statistika alal (CEIES) raames (kus igat liikmesriiki esindaks üks kasutaja).

5.7 Kui Eurostat viiks näiteks sotsiaalpartneritega läbi rohkem sotsiaalkindlustusmakseid käsitlevaid dialooge, siis oleks võimalik üksikasjalikumalt määratleda (mitte ainult ühes rubriigis) ettevõtete koormust kõnealuses valdkonnas, mis pole 25 ELi liikmesriigi hulgas ühesugune.

5.8 Ehkki tööhõivet puudutavad andmed moodustavad osa muust sihipärasest statistikast, annaksid nad üksikasjalikuma käsitlemise puhul selgema pildi ettevõtete tegevusest. Komitee märgib, et struktuuriline ettevõtlusstatistika, kaasaarvatud demograafia osas, peab alati hõlmama ka hoolikat tööhõive kvaliteedi analüüsi. Tööhõive on olulise tähtsusega faktoriks ettevõtete tegevuse edukuse osas ja seega on täiesti ebapiisav statistika, kus tehakse vahet ainult osalise tööajaga ja täistööajaga tööl, seda iseäranis tööturul toimuvate pidevate muutuste taustal. Komitee arvates ei ole lisaks otstarbekas lahutada struktuuriline ettevõtlusstatistika tööhõivet puudutavatest andmetest, kuna kaks kõnealust valdkonda on omavahel lahutamatu seotud.

5.9 Sotsiaalmajandus omandab aasta-aastalt Euroopa majanduses üha suurema osakaalu. EMSK teeb ettepaneku, et komisjon kasutaks Eurostati abi kõnealuse sektori ja selle mõju uurimiseks ettevõtluses pilootuuringu abil.

5.10 Komitee kordab oma kahtlusi selles osas, mis puudutab tervishoiu- ja haridussektori hindamise otstarbekust pilootuuringu meetodi abil. Arvestades kõnealuste sektorite tundlikkust ja nende olulist tähtsust kõikidele Euroopa kodanikele, ei ole kohane nende kaasamine struktuurilisse ettevõtlusstatistikasse. Seoses uute seadusettepanekutega ühtse turu osas leiab EMSK, et komisjonil oleks kasulik lasta ajutistel tööühendustel koguda statistilisi andmeid kõnealuste sektorite kohta.

5.11 Seoses teadusuuringute ja arengu valdkonnas energia- toodete ostmise ja investeerimisega inimkapitali leiab EMSK, et isegi statistiliste admete *ad hoc* kogumise puhul on oluline hinnata selle kvalitatiivset ja kvantitatiivset tähtsust ettevõtte tegevusele. Seda peaks tegema Lissaboni strateegia eesmärkidega ja Euroopa Liidu energiapoliitika hiljutiste probleemide ja algatustega arvestades.

5.12 Mis puutub keskkondlikke muutujaid käsitlevasse statistikasse, siis rõhutab EMSK andmete kogumise tähtsust tööstusjäätmete käitlemise, reovee puhastuse ja saastunud piirkondade puhastamise kohta. Samuti oleks hea teada, kas tööstusjäätmete käitlemist teostatakse ettevõttesiseselt või välistööstuse kasutades, pidades silmas kõnealuste toimingute maksumust.

5.13 Lisas IV, kus viidatakse ehitustööstusele, oleks kasulik teha vahet erinevate tegevuste vahel: eluasemed, üldkasutatavad hooned, transpordivõrgustikud ja infrastruktuur.

5.14 Suuremat tähelepanu tuleks pöörata piirkondlikule statistikale, mis näitab, millistes valdkondades on tööstus ja ettevõtlus arenenud, millised on põhitegevused, millistele valdkondadele keskenduvad uurimistegevuse investeeringud ja millistes valdkondades enamus ettevõtetest asutatakse ja likvideeritakse.

Brüssel, 14. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 91/477/EMÜ relvade omandamise ja valduse kontrolli kohta"

KOM(2006) 93 lõplik — 2006/0031 (COD)

(2006/C 318/14)

7. juulil 2006 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 91/477/EMÜ relvade omandamise ja valduse kontrolli kohta"

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektiooni arvamuse võeti vastu 26. juulil 2006. Raportöör oli hr Pegado Liz.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 429. täiskogu istungjärgul 13.—14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 186, vastu hääletas 7, erapooletuks jäi 12.

1. Komisjoni dokumendi kokkuvõte

1.1 Käesoleva ettepaneku eesmärgiks on aidata kaasa 18. juuni 1991. aasta direktiivi 91/477/EMÜ kaasajastamisele⁽¹⁾. Kõnealuses direktiivis, mis on jätkuks 1984. aasta Fontainebleau' Euroopa Ülemkogule, peetakse esimest korda vajalikuks "tõhusate eeskirjade vastuvõtmist, mis võimaldavad liikmesriikides kontrollida tulirelvade omandamist ja valdust ning nende teise liikmesriiki viimist", mis toetub rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsiooni täiendavale protokollile, millele komisjonil lubati ühenduse nimel alla kirjutada⁽²⁾.

1.2 Ettepaneku eesmärgiks on anda õiguslik pädevus kõnealust rahvusvahelist konventsiooni täiendavale protokollile, millele komisjon Euroopa Liidu nimel alla kirjutab. Tänu sellele lähenemisele tegeleb EL küsimusega ise, olles seega otseselt rakendamise eest vastutav. Teisiti öeldes ei pea liikmesriigid kõnealuse protokolliga ühinema ega järgima ühenduse soovitusi, kuna see kohustus on juba asutamislepingu V peatükis⁽³⁾.

1.3 Peamised eesmärgid vastavad järgmistele vajadustele:

— ühtlustada vastava valdkonna õigusakte Euroopas;

— võidelda tsiviilkasutuses olevate relvade ebaseadusliku kauplemisega;

— võidelda varastatud seaduslike relvade ebaseadusliku turuga.

1.4 Ettepaneku abil viiakse edasi ja võetakse kasutusele liikmesriike siduvad meetmed, mille abil soovitakse suurendada

(1) Nõukogu 18. juuni 1991. aasta direktiiv 91/477/EMÜ relvade omandamise ja valduse kontrolli kohta (EÜT L 256, 13.9.1991, lk 51). EMSK on oma pere-, haridus- ja kultuurisektiooni 17.12.1987 arvamuses (raportöör hr van Dam) (EÜT C 35, 8.2.1988, lk 5) näidanud üles väga kriitilist suhtumist liikmesriikide vahel relvade üleviimise suhtes, mis on liiga piiratud ulatusega. EMSK arvamuse: EÜT C 35, 8.2.1988, lk 5.

(2) Nõukogu 16. oktoobri 2001. aasta otsus (EÜT L 280, 24.10.2001).

(3) St ühise välis- ja julgeolekupoliitika peatükis.

1991. aasta direktiivi sidusust, tõhusust ja kiirust seal ära toodud meetmete ja eesmärkide osas.

1.5 Direktiivi ettepanekus:

a) täpsustatakse ebaseadusliku tootmise mõisteid ja selle alusel määratletakse ebaseadusliku tootmise, võltsimise ja kauplemisega seotud kuriteod ja määratletakse ühiskonnale tekitatud kahjule vastavad karistused;

b) määratakse kindlaks meetmed relvade jälgimiseks ja tähistamiseks, mille parimaks näiteks on tähistamine märgistusega ja kasutusest kõrvaldamise/kahjutuks tegemine;

c) kehtestatakse eeskirjad ja meetmed, mille eesmärgiks on tõhustada relvade kauplemisega seotud teatud tegevusi.

2. Ettepanekuga seotud poliitiline ja ühiskondlik taust praeguses rahvusvahelises olukorras

2.1 Praeguse riskiühiskonna osaks on rahvusvaheline organiseeritud kuritegevus, mis toetub teadmiste, teabevahetuse ja teabe globaliseerumisele.

2.1.1 See on üheks peamiseks ohuks riikide tervikkikkusele ja üldisemalt võttes isegi demokraatialle, mis on neile omane. Äärmistel juhtudel võib see viia alternatiivsete ebaseaduslike ühiskonna kontrollimeetmete kasutamiseni.

2.2 Kõnealust tüüpi kuritegevuse puhul liituvad erinevad kuritegelikud grupeeringud ja toetavad teineteist, sest risk on mitmetahuline ja mitmesuunaline. Terrorism ja organiseeritud

kuritegevus on omavahel otseselt seotud ja mõlemad neist on lähedalt seotud relvade ja laskemoona alase kaubandusega ⁽⁴⁾.

2.3 Erinevatel hinnangutel ringleb maailmas sadu miljoneid käsirelvi ja see toob iga aasta kaasa sadade inimeste surma. Üle poole hukkunutest kaotavad oma elu Aasia ja Aafrika riikide sisekonfliktides. Tegemist on kahtlemata kasumliku kaubandusega, kuid sellel on väga rasked tagajärjed inimkonnale.

2.4 Euroopa Liidu liikmesriigid peavad kõnealusele rahvusvahelisele olukorrale reageerima asjakohaselt ja sidusalt. Selleks on vaja nii ennetavaid kui karistavaid sätteid ühtlustada, mis viivad integreeritud ja ühtse poliitikani.

2.5 Ettepanek käsitleb nii turureegleid kui ühenduse sise turvalisusega seotud küsimusi, mis on kõikide demokraatlike ühiskondade põhiväärtus ja Euroopa Liit ei ole selles osas erandiks. Tegelikult on turvalisus eelduseks kõikide vabaduste puhul.

2.6 Eesmärgiks on luua sobiv raamistik kõikidele kodanikele mõeldud vabadusel, turvalisusel ja õiglusel põhineva Euroopa ala jaoks, mis on seotud Euroopa ülesehituse kolmanda sambaga. Peale selle, et relvakaubandus ohustab riikide suveräänsust on ta ka oluline ohutegur ühenduse siseküsimustes.

2.7 Ühenduses on juba mõistetud vajadust pöörata tähelepanu kõnealusele ohule ühenduse sees, võttes 18. juunil 1991. aastal vastu nõukogu direktiivi 91/477/EMÜ. Hiljem, 17. detsembril 1998 tehtud otsusega Euroopa ühtsete meetmete ⁽⁵⁾ kohta, kutsutakse liikmesriike üles võtma vastu meetmeid ⁽⁶⁾ tõhustamiseks kontrolli relvade ja laskemoona üle, millest annavad tunnistust mitmed hiljem avaldatud aruanded.

2.8 Ka ÜRO on viimasel ajal sellele küsimusele suurt tähelepanu pööranud ja isegi toetanud mõningaid meetmeid kõnealuses valdkonnas. Nii loodi ÜRO egiidi alla erikomitee ⁽⁷⁾, mille

⁽⁴⁾ Laskemoona tähistamise teemat, kuigi see ei kuulu just komisjoni ettepaneku tegevusulatusse, on osaliselt käsitletud seoses tsiviilotstarbeliseks kasutamiseks mõeldud lõhkematerjalide turuletoomise ja järelevalvega direktiivis 93/15/EMÜ, 5. aprill 1993 (EÜT L 121, 15.5.1993, lk 20, EMSK arvamus — EÜT C 313, 30.11.1992, lk 13), mida muudeti määrusega (EÜ) nr 1882/2003, 29. september 2003 (ELT L 284, 31.10.2003, lk 1, EMSK arvamus — EÜT C 241, 7.10.2002, lk 128), direktiiviga 2004/57/EÜ, 23. aprill 2004 (ELT L 127, 29.4.2004, lk 73), komisjoni otsusega 2004/388/EÜ, 15. aprill 2004 (ELT L 120, 24.4.2004, lk 43) ja komisjoni 15. juuli 2005. aasta teatise kavandatud programmiga lõhkeainete, detonaatorite, pommide ja tulirelvade valmistamiseks vajaliku varustuse turvalisuse tõstmise kohta.

⁽⁵⁾ Mis omakorda on osa 1997. aasta juunikuu tavarelvade ebaseadusliku kaubanduse Euroopa programmist.

⁽⁶⁾ Ajavahemiku 2001—2003 kohta vt EÜT C 216, 1.8.2001, lk 1; EÜT C 330, 31.12.2002, lk 1 ja ELT C 312, 22.12.2003, lk 1.

⁽⁷⁾ ÜRO peaassamblee 9. detsembri 1998. aasta resolutsioon nr 53/111.

ülesandeks oli koostada rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise konventsioon, mis kiideti heaks kaks aastat hiljem Palermo ⁽⁸⁾. Sellest alates mõisteti peagi antud kontekstis tulirelvade salakaubanduse tähtsust.

2.9 Seejärel viis Viini protsess tulirelvade ja nende osade ning laskemoona ebaseadusliku tootmise ja nende ebaseadusliku kauplemise vastu võitlemise täiendava ÜRO protokollini, millega alates 1. septembrist 2001 on võinud liituda kõik huvitatud riigid, kuid mille alla kirjutamine ja ratifitseerimine on Euroopa Liidu riikides teatud määral unarusse jäänud.

3. Üldised märkused

3.1 Õiguslik alus

3.1.1 Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikkel 95 on praegu piisav õiguslik alus, et võtta kõnealune ettepanek ühenduse õiguskorda, kuna see puudutab siseturu toimimist ning jääb seega ka artiklis 251 sätestatud menetluse kohaldamisalasse.

3.1.2 Arvestades normide hierarhiat, on kõnealune direktiiv muudatuste tegemiseks jaoks sobiv õiguslik vahend.

3.1.3 Komitee toetab komisjoni algatust ning on seisukohal, et õiguslik alus on taotletava eesmärgiga kooskõlas ⁽⁹⁾.

3.2 Ettepaneku põhisisu

3.2.1 ÜRO rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise konventsiooni täiendavat protokollit vastu võttes lähtub komisjon põhjendatult selles kirjas olevatest aluspõhimõtetest, mis käsitlevad vajadust tulirelvade, nende osade ning laskemoonaga ebaseaduslikult kaubitsemise vastu võitlemiseks, tõkestamiseks ja väljajuurimiseks, kuna need on ohuks üldsusele ja inimeste õigusele rahu elada.

3.2.2 Komitee tervitab seda tähelepanu ja avaldab komisjoni algatusele igati toetust.

3.2.3 Komitee meenutab, et kõnealune küsimus on mitmetel kordadel Euroopa Parlamendi tähelepanu all olnud ning selle kohta on komisjonile esitatud mitmed kirjalikud küsimused ⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ 15. novembri 2000. aasta resolutsioon nr 55/25.

⁽⁹⁾ Tingimused, mille korral komisjon leiab endal olevat õiguse reguleerida karistusõigusesse puutuvaid küsimusi (direktiivi 91/477/EMÜ artikli 16 kohta esitatud muudatusettepanekus), vajavad aga veel põhjalikku analüüsi.

⁽¹⁰⁾ Nt järgmised parlamendiliikmete kirjalikud küsimused: Marie Bergeri küsimus P-4193/97 (EÜT C 223/70, 17.7.1998), Christopher Huhne küsimus E-1135/01 (EÜT C 350 E/78, 11.12.2001) ja Gerhard Schmidi küsimus E-1359/02 (EÜT C 229 E/209, 26.9.2002).

3.2.4 Lisaks on nõukogu oma välissuhete raames pööranud erilist tähelepanu sellele, et aidata kolmandatel riikidel töötada välja sobivaid õigusakte ja korda tulirelvade ja laskemoona omamise, valdamise, kasutuse, müügi ja edasiandmise kohta rahu ja turvalisuse tagamiseks ning säästva arengu toetamiseks⁽¹¹⁾.

3.2.5 Siiski on otsene side kõnealuse küsimuse ning terrorismivastase võitluse⁽¹²⁾ ja rahapesu alaste püüdluste vahel, samuti püüdlustel kuriteovahendite ja saadud kasu identifitseerimisel, kindlaks tegemisel, külmutamisel, arestimisel või konfiskeerimisel⁽¹³⁾, tsiviilkasutuses olevate lõhkeainete järelevalvel⁽¹⁴⁾ ning üldiselt kõigi bandiitluse ja organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise meetmete tarvituselevõtul.

3.2.6 Seega kiidab komitee komisjoni algatuse rahuloluga heaks ja tervitab seda, lootes, et see saab väga sooviva vastuvõtu osaliseks ka Euroopa Parlamendis ja nõukogus.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Ettepaneku esimese artikliga muudetakse direktiivi 91/477/EMÜ artikleid järgmiselt:

— artikkel 1: lisatakse kaks uut lõiget;

— artikkel 4: asendus;

— artikkel 16: asendus;

— I lisa: muudetakse alapunkti a ja lisatakse uus lõik.

4.1.1 Komitee väljendab kõigi soovitatud muudatuste suhtes heakskiitu, kuna need hõlmavad sobivalt aluseks võetud protokollisätteid.

4.2 Artiklis 2 täpsustatakse kavandatava direktiivi vastuvõtmisest tulenevate kohustuste korda: ülevõtmis periood jäetakse lahtiseks, samas kui sätted jõustuvad kohe (vt artiklit 3).

4.2.1 Ei tundu olevat vajadust kehtestada pikka perioodi

direktiivi vastuvõtmise ja selle sätete ülevõtmise vahel. Tegelikuses seisneb direktiivi mõju selle sihtrühmale eelkõige õigusloomeprotsessis, eriti karistusõiguses, ning selles, mil määral võtavad ettevõtjad üle uue korra relvade tootja elukutse omandamiseks ja kaubandustegevuste registreerimise korraldamiseks. Selleks peetakse sobivaks 12—18 kuulist tähtaega.

4.3 Mis puutub ebaseadusliku teguviisi määratlemisse selles valdkonnas, siis võiks liikmesriikide⁽¹⁵⁾ õiguste võrdlev uurimine tuua kogu ühenduse perspektiivist väärtuslikku kasu. Karistuste korda võiks lähemalt arutada kõige varem järgmisel Euroopa Ülemkogul.

4.4 Lisaks võiks olla vajalik täpsustada, et ettepanekus esinevat "ebaseadusliku kauplemise" mõistet tuleb arvestada rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse kontekstis, et rakendada sanktsioone üksnes eelnimetatud ÜRO protokollisätetatu raamides.

4.5 Direktiivi I lisa III punkti alapunkti c osas, kus määratletakse antiikrelvade ja nende jäljenduste mõiste, kutsub komitee komisjoni üles koordineerima seda ühenduse tasandil.

4.6 Lõpuks tuleks ehk ette näha säte relvade kasutamiseks jahil, spordis või kollektioneerimiseks, kuna neis valdkondades — arvestades kõnealuste objektide ohtlikkust — peab esmatähts olema ohutuse küsimus. Tegelikuses on relva omamise eesmärgi hindamine tahte küsimus, mistõttu tekib oht kõrvalekalleteks ja kuritarvitamiseks, mida tuleks aga igal võimalusel vältida. Selles kontekstis ja analüüsitavas ettepanekus öeldut arvestades soovib komitee liikmesriikidele aruandekohustust, samuti relvaloa kohustust või mis tahes muud haldusmenetlust relvade kasutamise ja omamise lubamiseks, millesse on kaasatud ka järelevalve- ja kontrollipädevust omavad sisejulgeolekuorganid.

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹¹⁾ Vt nõukogu 15. novembri 1999. aasta otsust Kambodža kohta (EÜT L 294, 16.11.1999, lk 5).

⁽¹²⁾ Terrorismivastast võitlust käsitlev raamotsus (KOM(2001) 521 lõplik, 19. september 2001) ja EMSK arvamus 1171/2006.

⁽¹³⁾ 6. juulil 2001. aasta raamotsus, EÜT L 182, 5.7.2001.

⁽¹⁴⁾ 5. aprillil 1993. aasta direktiiv 93/15/EMÜ (EÜT L 121, 15.5.1993), mida on muudetud määrusega EÜ nr 1882/2003 (ELT L 284, 31.10.2003).

⁽¹⁵⁾ Näiteks Portugalis kaasati hiljutise, 23. veebruari seadusega nr 5/2006 juba kõik meetmed, mis ettepanekus esitati.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile linnakeskkonda käsitleva temaatilise strateegia kohta”

KOM(2005) 718 lõplik — SEK(2006)16

(2006/C 318/15)

11. jaanuaril 2006. aastal otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile linnakeskkonda käsitleva temaatilise strateegia kohta”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiooni arvamus võeti vastu 11. juulil 2006. Raportöör oli hr PEZZINI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.–14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 194, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 6.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on teadlik tõsiasjast, et säästva arengu saavutamiseks ning konkurentsivõime ja uuendustegevuse tõhustamiseks on vältimatu asuda tegelema linnade järgmiste komplekssete hetkeprobleemidega: keskkonnanreostus, transpordi ülekoormus, eluruumiprobleemid, turvalisuse puudumine ja kuritegevus, tööhõive kriisid ja tootmise ümberkorraldamine, sotsiaalne tõrjutus — eriti noorte ja eakate hulgas — ning ruumiline ja etniline eraldatus.

1.2 Linnade õhusaaste kujutab endast juba kaua aega terviseriski, millega kaasnevad väga suured kulud ühiskonnale ja tervishoiule. Maailma Tervishoiuorganisatsioon leidis, et õhu halb kvaliteet linnades on paljude krooniliste haiguste leviku suurenemise peamine põhjus. Kroonilised haigused on majanduslikult aspektist, arstiabi, haiglaravi ja töölt eemalejäämisega seonduvalt tervishoiusüsteemide jaoks väga kulukad.

1.3 Ennetustöö on vältimatu, seda nii üksikisiku vastutuse tasandil autode kasutamise piiramise kaudu kui ka kollektiivsel tasandil uute transpordipoliitika meetmete raames.

1.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on arvamusel, et liikmesriikide ametiasutused peaksid lõpetama järelemõtlemise faasi, ning soovitab neil võtta vastu konkreetsed ja kohesed tegevuskavad, arvestades sealjuures komisjoni arvukate suunistega ning tehes seda tervikliku, osalusel põhineva ja vastutustundliku lähenemise raames, et elukvaliteeti ja keskkonda märkimisväärselt, püsivalt ja tõeliselt parandada.

1.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on veendunud ka selles, et komisjoni valitud tee — töötada linnakeskkonna jaoks välja tugevalt subsidiaarsuse ja kodanikuläheduse põhimõtetest

lähtuv terviklik strateegia — on õige. Seda eriti juhul, kui kõnealune strateegia viiakse ellu Lissaboni ja Göteborgi uuendatud tegevuskava raames, kasutades üheskoos välja töötatud osalemissenetlust.

1.5.1 Komitee arvates peab Euroopa Liit looma stiimulid riiklike, piirkondlike ning kohalike ametiasutuste loodud parimate tavade edendamiseks, et arendada kõnealune strateegia välja konkreetsetl iga üksiku valdkonna jaoks.

1.5.2 Komitee rõhutab, et konkurentsivõime huvides peavad linnad arendama kaasaegseid, tõhusaid ning interneti kaudu kättesaadavaid teenuseid, seda eelkõige tervishoiu, sotsiaalteenuste ning avaliku halduse valdkonnas, et tagada tugevam sotsiaalne ühtekuuluvus ning noorte ja eakate integratsioon. Sellega samaaegselt tuleb võtta uus lähenemine suhetes ajaloolise linnasüdame ja äärelinna, rikaste ja vaeste linnapiirkondade ning linnapiirkonna ja tagamaa vahel.

1.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse kohaselt tuleb linnakeskkonna suhtes põhimõtteliselt kohaldada sotsiaalselt vastutustundliku territooriumi mudelit, st territooriumi mudelit, mille areng lähtub säästvuse põhimõttest, hõlmab majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnaspetsiifilisi aspekte ning võtab arvesse ka elanikkonna vananemisest tulenevaid sotsiaal-majanduslikke mõjusid.

1.7 Territooriumi võib määratleda “sotsiaalselt vastutustundlikuna”, kui see suudab tagada piisava heaolu taseme ja samal ajal täita sotsiaalsest vastutusest tulenevaid kohustusi.

1.7.1 Nagu õiguste nii ka kohustuste õppimine algab teavitamisest perekonnas ning jätkub kogu haridustee jooksul, alates lasteaiast.

1.8 Teadus- ja arendustegevuse (käesoleval ajal kuues) raamprogramm pakub tehnoloogilise planeerimise kaudu võimaluse sidusrühmade kaasamiseks ühiste aluste määramiseks otsuste vastuvõtmiseks, et luua territoriaalsele sotsiaalsele vastutusele enam tähelepanu pöörav tulevikumudel.

1.8.1 Teadus- ja arendustegevuse seitsmendal raamprogrammis nähakse lisaks tehnoloogilisele kavandamisele ette eraldi prioriteetse tervise teema ⁽¹⁾ all ka erimeede inimarengu ning vananemise valdkonnas, võttes arvesse nimetatud valdkonna seoseid keskkonna, individuaalse käitumise ning soo faktoriga.

1.8.2 Komitee tõstab esile koolide, ülikoolide ning teiste haridusasutuste põhirolli, mida need peavad täitma noorte ja kodanike teadlikkuse tõstmisel säästva arengu olulisusest.

1.8.3 Rahvusvahelisel tasandil on ettevõtete sotsiaalse vastutuse põhialuste ja -väärtuste määramiseks esitatud mitmeid algatusi, millest kõige olulisemad on järgmised:

— Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 37 keskkonnakaitse kohta ⁽²⁾;

— ÜRO globaalne pakt (*Global Compact*) ⁽³⁾;

— Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) suunised ⁽⁴⁾;

— *Istituto Europeo per il Bilancio Sociale* (Euroopa Ettevõtete Sotsiaalse Vastutuse Instituut) ⁽⁵⁾.

1.9 Komitee rõhutab tungivalt, et meetmeid kõnealuste põhimõtete ja põhiväärtuste konkreetseks rakendamiseks tuleb vaadelda kui ennast ära tasuvat investeeringut, sest need aitavad tõsta linnastruktuuride majanduslike, sotsiaalsete ja tööhõivega seotud aspektide väärtust ning suurendavad nende atraktiivsust ja väljendusvõimalusi.

⁽¹⁾ ELT C 65/02/2006, pt 5.2.2 (raportöör: Heinisch) ja ELT C 65, 2006 (raportöörid: Wolf ja Pezzini).

⁽²⁾ Artikkel 37: **Keskkonnakaitse** — “Kõrgetasemelise keskkonnakaitse ja keskkonna kvaliteedi parandamine tuleb integreerida liidu poliitikasse ning tagada säästva arengu põhimõtte kohaselt”.

⁽³⁾ “... peaksime otsustama selle kasuks, et ühendada omavahel turgude jõud ja üldkehtivate ideaalide autoriteet. Otsustagem selle kasuks, et luua tasakaal eraettevõtluse loominguiliste jõudude, halvemas olukorras oliivate vajaduste ja tulevaste põlvkondade nõudmiste vahel.” Kofi Annan, ÜRO peasekretär. Tema poolt maailma majandusfoorumil Davosis, Šveitsis 1999. aasta jaanuaris välja kuulutatud ja ÜROs 2000. aasta juulis ametlikult esitletud *Global Impact* algatuses kutsutakse ettevõtteid üles ühinema uute universaalsete põhimõtete ja inimõiguste, tööttingimuste ja keskkonna valdkonnas.

⁽⁴⁾ 2000. aasta juunis avaldatud OECD suunised rahvusvahelistele ettevõtetele.

⁽⁵⁾ Nimetatud instituut töötas välja ettevõtte väärtuste harta, vt II lisa.

1.10 Komitee on veendunud, et kasulik oleks sisse viia “Euroopa roheline linna” auhinnad, et julgustada kohalikke kogukondi ja nende avaliku ja erasektori osapooli oma jõupingutusi optimeerima.

1.10.1 Komitee arvates peaks ta koos Regioonide Komiteega olema eeskujuks ja uurima võimalust anda ise välja kodanikuühiskonna auhind “Eurogreen City” (“Euroroheline linn”) ning jälgima säästva linnaarengu parimaid tavasid väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete raames.

2. Põhjused

2.1 Ülekaalukalt suurim osa Euroopa elanikkonnast elab linnapiirkondades ⁽⁶⁾, kus elukvaliteeti alandab sageli transpordisüsteemide, keskkonnatingimuste, sotsiaalse olukorra ja avalike teenuste kättesaadavuse dramaatiline halvenemine. Viimased vajavad põhjalikke uuendusi, ressurside arukamat kasutamist ning keskkonnateadlikumat käitumist nii üksikisiku kui kogukonna tasandil.

2.1.1 EMSK on kõnealust probleemi korduvalt käsitletud ja seejuures eelkõige rõhutanud järgmist: “Mitmetel põhjustel (...) seonduvad linnadega väga paljud keskkonnaprobleemid, millest kodanikud on täielikult teadlikud, seda eelkõige õhu puhtuse, müraaaste ja Euroopa Liidu lõunapoolsetes liikmesriikides ka veevarude osas”.

2.1.2 Keskkonnaaspektide linnade arengusse lülitamise küsimus kuulub prioriteetide hulka, mis on määratletud Euroopa Liidu kuuendas keskkonnaalases tegevusprogrammis (2002–2012) esmatähtsate piirkondade säästva arengu edendamiseks, mille kohta Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on juba koostanud arvamuse.

2.1.3 Kuues tegevusprogramm aastateks 2002–2012 nägi ette seitsme temaatilise strateegia ⁽⁷⁾ väljatöötamise ja vastuvõtmise:

— * õhusaaste;

— * merekeskkond;

— * loodusvarade säästev kasutamine;

⁽⁶⁾ Enam kui 50 000 elanikku.

⁽⁷⁾ Täpniga * tähistatud strateegiad on juba vastavate direktiivide objektiks.

- * jäätmetekke vältimine ja jäätmete ringlussevõtt;
- pinnase kaitse;
- pestitsiidide kasutamine;
- * linnakeskkond.

2.1.4 Kõnealusel seitsmest temaatilisest strateegiast on komisjon välja töötanud juba järgmised viis: 21. septembril 2005 komisjoni poolt vastu võetud õhusaastet käsitleva temaatilise strateegia ettepanek inimeste tervise ja keskkonna kaitseks⁽⁸⁾; 24. oktoobril 2005 vastu võetud temaatilise strateegia ettepanek Euroopas ohutu, puhta ja terve merekeskkonna säilitamiseks⁽⁹⁾; 21. detsembril 2005 vastu võetud jäätmetekke vältimise ja jäätmete ringlussevõtu uue temaatilise strateegia ettepanek⁽¹⁰⁾; 21. detsembril 2005 esitatud loodusvarade säästva kasutamise uue temaatilise strateegia ettepanek⁽¹¹⁾ ning käesoleva arvamuse teemaks olev 11. jaanuaril 2006 vastu võetud linnakeskkonda käsitlev ettepanek.

2.1.5 Juba esitatud temaatiliste strateegiate ettepanekute ja viimati nimetatud ettepaneku vahel on olemas selged vastastikkused seosed. Linnakeskkonna valdkonnas käsitletakse esmaajoones:

- õhusaaste tõkestamise meetmeid;
- jäätmetekke vältimist ja jäätmete ringlussevõttu;
- linnatranspordis või eraomandis olevates kütte- ja jahutus-süsteemides kasutatavate fossiilsete kütuste põlemisel tekkivat kasvuhoonegaaside heitmeid;
- põhjavee ja linnade rohealade loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitset;
- merekeskkonna kaitset, mis sõltub olulisel määral sadamatest ja rannikulinnadest;

2.1.6 Lisaks sellele on linnakeskkonda käsitleva temaatilise strateegia ettepaneku seisukohalt olulised müra vähendamise meetmed, mille kohta võeti juba 2002. aastal vastu linnastute tegevuskava strateegia⁽¹²⁾, ning hiljuti esitatud direktiivi ettepanek keskkonnasõbralike sõidukite riigihangete kohta⁽¹³⁾.

2.1.6.1 Käesoleva strateegia-ettepanekuga on tihedalt seotud ka:

⁽⁸⁾ KOM(2005) 446 lõplik.
⁽⁹⁾ KOM(2005) 505 lõplik.
⁽¹⁰⁾ KOM(2005) 667 lõplik.
⁽¹¹⁾ KOM(2005) 670 lõplik.
⁽¹²⁾ Direktiiv 2002/49/EÜ.
⁽¹³⁾ KOM(2005) 634 lõplik.

- Life+ programmis ette nähtud ühenduse keskkonnapoliitika meetmed linnapoliitika valdkonnas;
- ühenduse piirkondliku ja ühtekuuluvuspoliitika meetmed Euroopa Sotsiaalfondi (ESF), Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERDF) ja Ühtekuuluvusfondi raames — lisaks ühenduse algatustele URBAN II, EQUAL ja INTERREG;
- ühenduse meetmed ratsionaalse energiakasutuse, energia säästmise ja energiatõhususe valdkonnas programmi "Euroopa arukas energeetika" ning konkurentsivõime ja uuendustegevuse tulevase raamprogrammi (CIP) raames;
- ELi mitmeaastases teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse raamprogrammis ette nähtud meetmed ühenduse teadus- ja arendustegevuse jaoks, esmajoones järgnevatel valdkondades: keskkond ja rahvatervis; transport ja energia; infoühiskond parema elukvaliteedi teenistuses; teaduse arendamine ja kultuuri edendamine ühiskonnas; uued materjalid ja nanotehnoloogiad; navigatsioonisüsteemid ja satelliitsüsteemide väljaehitamine GALILEO, GEO ja GMES⁽¹⁴⁾ abil;
- meetmed linnade arhitektuuri- ja kultuuripärandi ning ehitismälestiste säilitamiseks niisuguste ühenduse programmide raames nagu MINERVA, LIFE (RICAMA), Kultuur 2000, Media Plus ja Contentplus;
- ühenduse meetmed Vahemere ja Balkani piirkonna riikide (MEDA) ja uute sõltumatute riikide jaoks –NIS (TACIS), mida käsitleb tulevane uus naaberriikide poliitika instrument;
- ELi meetmed, mis on ette nähtud ühenduse arengukoostöö raames Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani (AKV) riikide, Ladina-Ameerika (Mercociudades) ja Aasiaga ning ELi kaubanduspoliitikas (*EU Trade Sustainability Impact Assessment* — SIA);

2.1.7 Olulise panuse linnakeskkonda käsitleva temaatilise strateegia eelnõusse on andnud: komisjoni korraldatud konsultatsiooni tulemused 2004. aasta vaheteatise⁽¹⁵⁾ kohta; esialgne võimalike strateegiate hindamine antud valdkonnas; vabatahtlikud kohustused Agenda 21 tegevuskava raames; Aalborgi harta⁽¹⁶⁾; nõukogu 14. oktoobri 2004. aasta järeldused kõnealuse teema tähtsuse ja kõikidel tasanditel tegutsemise olulisuse kohta ning Ühendkuningriigi eesistumise ajal koostatud Bristolis järeldused⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁴⁾ Ülemaailmne keskkonna- ja turvaseire.

⁽¹⁵⁾ KOM(2004) 60 lõplik: linnakeskkonda käsitleva temaatilise strateegia väljatöötamine.

⁽¹⁶⁾ www.aalborgplus10.dk.

⁽¹⁷⁾ Bristolis kokkulepe, detsember 2005, www.odpm.gov.uk cod. prod. 05 EUPMI 03584. Bristolis kokkuleppes tuuakse ära kaheksa põhilist säästva ühenduse omadust: 1) aktiivne, sotsiaalselt terviklik ja ohutu; 2) hea haldusega; 3) hästi seotud; 4) hästivarustatud; 5) keskkonnateadlik; 6) atraktiivne; 7) head infrastruktuurid ja hea ehitus; 8) igapäevaseks meelepäraseks.

2.1.8 Komisjon on samuti välja töötanud töödokumendi, mis on lisatud käesolevas arvamuses käsitletavale teatisele. See hõlmab strateegia kohaldamise erinevate stsenaariumide mõju hindamist ja kuluhinnangut.

2.1.9 Euroopa Parlament märkis oma 2005. aasta aruandes linnamõõtmise kohta laienemise kontekstis⁽¹⁸⁾, et linnad, linnastud ja linnapiirkonnad, kuhu on koondunud 78 % Euroopa Liidu rahvastikust, on kohad, kuhu koonduvad kõige keerulisemad ja sagedamini korduvad probleemid, kuid samal ajal on need kohad, kus kujundatakse tulevik ja kus tugevdatakse kõiki teadmiste vorme. Linnad peavad järelkult o"lema võtmeosalised Lissaboni ja Göteborgi uuendatud eesmärkide elluviimisel". Parlament palus komisjonil "arendada ja pakkuda linnade säästva arengu mudeleid ning vahendeid, mis oleksid kättesaadavad kõikidele linnadele, linnastutele ja linnapiirkondadele."

2.1.10 Komitee leiab, et poliitilised otsustajad peavad koos sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonnaga üldiselt seadma eesmärgiks arendada hariduslike meetme abil välja kõrge ühiskondliku suutlikkusega linnakeskkond.

2.2 Komisjoni ettepanek

2.2.1 Komisjoni ettepaneku kohaselt nõuab "ajalooliste, geograafiliste, kliima-, haldus- ja õiguslike tingimuste mitmekesisus (...) linnakeskkonna arendamiseks kohalikult välja arendatud erilahendusi" ning et "lähimuspõhimõtte rakendamine, kus meetmeid võetakse kõige tõhusamal tasandil, eeldab samuti kohalikul tasandil tegutsemist". "Arvestades linnapiirkondade ja olemasolevate riiklike, piirkondlike ja kohalike kohustuste mitmekesisust ning kõigile linnakeskkonna probleemidele ühiste standardite kehtestamisega seotud raskusi, otsustati, et õigusloome ei oleks kõige parem viis käesoleva strateegia eesmärkide saavutamiseks" — arvamus, mida jagas enamik liikmesriike ja kohalikke omavalitsusi.

2.2.2 Väljapakutud temaatiline strateegia näeb ette järgnevad punktid:

- tervikliku keskkonnajuhtimise suunised;
- kohalike omavalitsuste poolt väljatöötatavate keskkonnasäästliku linnatranspordi kavade suunised, mis hõlmavad ka komisjoni poolt eeldatavalt 2006. aastal avaldatavate transpordikavade põhiaspektide tehnilisi suuniseid ja heade tavade näiteid;

⁽¹⁸⁾ EP(2005)0272, 21. september 2005.

— ühenduse meetmed parimate tavade vahetamise edendamiseks ELis;

— komisjoni internetiportaali kohalikele omavalitsustele, et hõlbustada juurdepääsu kõikidele praegu komisjoni erinevatelt veebilehtedelt kättesaadavatele kohalike omavalitsuste jaoks olulistele dokumentidele. See on kooskõlas Euroopa asjadest teavitamise tegevuskavaga;

— koolitus spetsiifiliste oskuste omandamiseks, mis on vajalikud tervikliku lähenemisviisi kujundamiseks, ka kohalike omavalitsuste ametnike vahetusprogrammide kaudu ja Euroopa Sotsiaalfondi algatuste raames piirkondliku ja kohaliku tasandi haldusametuste suutlikkuse suurendamiseks⁽¹⁹⁾;

— ühenduse teiste poliitikavaldkondade rakendamine: ühtekuuluvuspoliitika⁽²⁰⁾ ja teadusuuringute poliitika⁽²¹⁾.

2.2.3 Kuna komisjoni ettepanek hõlmab mitmeid sektoreid, tuleb seda käsitleda koos teiste välja pakutud temaatiliste strateegiatega, eelkõige koos strateegiatega, mis puudutavad õhusaastet, tahkeid olmejäätmeid, meresaastrahvete vältimist rannikulinna- ja pinnasekaitset.

2.2.4 Komisjon peaks koostama konsolideeritud teksti, mis hõlmaks linnade ja linnapiirkondade säästvat arengut käsitlevaid õigusakte, linnakeskkonda puudutavaid ühenduse programme ning samuti strateegilisi suuniseid mitmesugustes linnaarenguga seotud valdkondades.

2.3 Üldised märkused

2.3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni teatist, sest see käsitleb temaatikat, mis on suure tähtsusega Euroopa kodanike ja nende elukvaliteedi jaoks linnades ja linnapiirkondades ning selle olulise rolli jaoks, mida linnad täidavad heaolu ja majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise arengu mootoritena.

2.3.2 Täpsemalt tuleks uurida kõnealuste strateegiliste meetmete eeltingimusi, mis määratleti 2005. aasta detsembris Bristolis kokkulepetes⁽²²⁾. Kõnealuse kokkuleppe kohaselt sõltub säästvate kogukondade loomine Euroopas järgnevast:

- majanduskasv, mis võimaldab säästvate kogukondade loomiseks ja säilitamiseks vajalikke investeeringuid;

⁽¹⁹⁾ Euroopa Sotsiaalfondi (KOM(2004) 493) võiks kasutada erinevate tasandite avaliku halduse koolituse toetuseks. Uuel Life+ programmil võiks samuti olla oluline roll.

⁽²⁰⁾ KOM(2004) 494 ja 495 lõplik.

⁽²¹⁾ KOM(2005) 1.

⁽²²⁾ Vt joonealune märkus 18.

- terviklik lähenemisviis, mis tagab tasakaalu säästva arengu ning majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnaga seotud väljakutsete ning samuti sotsiaalse kaasatuse ja õigluse vahel;
 - tugev kultuuriline identiteet, et muuta linnad Lissaboni tegevuskava raames rahvusvahelisteks pädevuskeskusteks;
 - suutlikkus tulla toime sotsiaalse eraldatuse probleemiga;
 - mõistmine, et säästvad kogukonnad saavad eksisteerida kohalikel, piirkondlikel ja linnatasanditel.
- 2.3.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on arvamusel, et ühenduse põhimõtte “õigusloome kvaliteet kvantiteedi asemel” alusel peaksid esiplaanil seisma järgmised aspektid:
- vabatahtlikud kooskõlastusmeetodid, mis seovad tervikliku linnapoliitika uue lähenemise keskkonnaalaste direktiivide sisuga (vesi, õhk, müra, jäätmed, õhuheitlemed, kliimamuutused, loodus ja liikide mitmekesisus) ning kuuenda tegevusprogrammi (2002–2012) teiste temaatiliste strateegiatega;
 - linnakeskkonna arengu planeerimise süsteemid, milles osalevad kõik asjaomased majandus- ja sotsiaalvaldkonna osalejad, huvirühmad ja lõpptarbijate rühmad — ka kõige nõrgematest ja halvemas olukorras sektoritest. Kõnealused süsteemid võiksid olla aluseks sõltumatute otsuste langetamisel kohalike otsustajate poolt ja planeerimise tulemusi võiks kasutada järelevalve ja võrdlusuuringute ühiste näitajate kindlaksmääramisel Euroopa tasandil;
 - erinevate tasandite (kohalike, piirkondlike ja riiklike) ametiasutuste ja kohalike omavalitsuste talituste koostöö tõhustamine, sealhulgas kodanike kaitse ning majandustegevuse turvalisuse tagamine seoses linnades esineva kuritegevuse ja pisikuritegevusega;
 - konkreetsed meetmed linnade elanikkonna vananemisest tulenevate probleemidega võitlemiseks, tehes seda eelkõige kogemuste vahetamise kaudu Euroopa linnade vahel;
 - ühenduse toetus omavalitsuste ja kohapeal esindatud majanduslike, sotsiaalsete ja kodanikuühiskonna organisatsioonide suutlikkuse suurendamise meetmetele;
 - ühenduse toetus tehnikaharidusele, heade tavade vahetamisele ja erinevate liikmesriikide kohalike omavalitsuste ametnike ja ekspertide vahetusele;
 - riikliku ja erasektori partnerluse loomine, eriti majandusarengu terviklike programmide haldamisel ja keskkonnasäästliku majandustegevuse edendamisel, säästval linnaplaneerimisel ja keeruliste struktuuriprobleemidega alade või maha jäetud alade saneerimisel ning väike- ja keskmise suurusega linnade ja keeruliste struktuuriprobleemidega suurlinnaosade säästval sotsiaalmajanduslikul taaselustamisel ⁽²³⁾;
 - linnaarengu erinevatele majanduslikele, sotsiaalsetele ja keskkonnaga seotud aspektidele suunatud meetmete ja programmide eest vastutavate komisjoni talituste tegevuse sidusus ja kooskõlastatus. Selleks tuleks luua erinevate osalejate jaoks selgelt määratletud ühine talitustevaheline keskus;
 - ühendusepoolne toetus teostatavusuuringutele, et saada selge ja objektiivne ettekujutus kuludest, mis kaasnevad terviklike keskkonnajuhtimiskavade (EMP), keskkonnasäästliku linna- ja piirkonnatranspordi kavade ning linnade ja linnapiirkondade erinevaid tüpoloogiaid ja omadusi käsitlevate keskkonnajuhtimissüsteemide (EMS) ⁽²⁴⁾ ettevalmistamise, vastuvõtmise, elluviimise, sertifitseerimise, kontrollimise ja järelevalve, kvaliteedihindamise ja läbivaatamisega;
 - ühenduse tugevam toetus konkreetsetele arengukavadele ning Euroopas ja väljaspool Euroopat asuvatele linnade võrgustikele, nagu näiteks *European Urban Knowledge Network*; *Eurocities*, *Mercociudades*, *Civitas-Mobilis*, *Urbact*;
 - infoühiskonna, elektroonilise halduse, e-õppe ja kaugtöö tehnoloogiliste võimaluste arendamine linnakeskkonna kvaliteedi parandamiseks;
 - asjaomaste õppekavade väljatöötamine eri tasandi koolides ja õppekeskustes, et tõsta kodanike teadlikkust keskkonna alal ja koolitada nn teadmustöötajaid;
 - mõjuhindamise süsteemide väljatöötamine, mis võimaldaks ühtsetel alustel analüüsida nii keskkonna alal kui ka majanduses, sotsiaalvaldkonnas, kultuuri ja tehnoloogia alal toimuvaid arenguid Euroopa linnades. Selleks on otstarbekas koostada ühised mõjuhindamise suunised, nagu seda on tehtud säästva arengu valdkonnas (*EU Draft Handbook for Sustainability Impact Assessment*).

⁽²³⁾ Euroopa Investeerimispank (EIB) osutab selles valdkonnas olulist toetust.

⁽²⁴⁾ Vt komisjoni talituste töödokumendi SEC(2006) 16 lisa F.

2.3.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee omistab olulist tähtsust protsessile, mille tulemusena võib teatud piirkond või linn end nimetada **sotsiaalselt vastutustundlikuks territooriumiks** ⁽²⁵⁾. Selleks peab linn või piirkond täitma järgmised tingimused:

- sotsiaalsete ja keskkonnaga seotud aspektide arvestamine majandusotsuste langetamisel;
- väärtusmudelid, mida täiendatakse osalusel põhineva otsustusprotsessi kaudu, et elavdada konkurentsivõimet, sealhulgas ühenduse algatuse JESSICA ⁽²⁶⁾ kaudu;
- head tavad ja huvirühmadevaheline pidev dialoog uuendustegevuse ja konkurentsivõime edendamiseks;
- nn õiglane heaolu ning lugupidav suhtumine keskkonda ja tervishoidu;
- poliitikutepoolne mõistlik ja osalusel põhinev nägemus säästvast linnaarengust.

2.3.4.1 Komitee on veendunud, et linnakeskkonna sotsiaalsel ja kultuurilisel arengul on otsustav tähtsus, mis tuleneb muuhulgas elanikkonna demograafilisest arengust ja rändevõrgudest.

2.3.4.2 Samuti on komitee veendunud selles, et tõhus linnade säästva arengu strateegia peab põhinema võitlusel majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise vaesuse, inimeste füüsilise ja vaimse tervise halvenemise ning elanikkonna kõige kaitsetumate rühmade sotsiaalse tõrjutuse ja marginaliseerumisega, et saavutada erineva etnilise ja kultuuritaustaga rühmade tõhusam sotsiaalne kaasatus.

2.3.5 Protsess peab läbima järgnevad täpselt määratletud astmed:

- territoriaalse kogukonna ühiste väärtuste määratlemine;
- ressursside ja vajaduste väljaselgitamine;
- kvaliteedi parandamise eesmärkide ja ühtsete hindamisnäitajate kindlaksmääramine;
- tegevuskava väljatöötamine ja vahendite valik;
- sotsiaalselt vastutustundliku territooriumide projekti alt-üles lähenemisviisi juhtimine ja kontroll;
- tõhusad teadlikkuse suurendamise ja koolitusmeetmed territooriumikultuuri arendamiseks.

⁽²⁵⁾ ELi säästva arengu uuendatud strateegia (nõukogu dokument 10117/06, 9. juuni 2006, artiklid 29 ja 30).

⁽²⁶⁾ JESSICA (*Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas*): ühine Euroopa toetus jätkusuutlikeks investeringuteks linnapiirkondades; eesmärk on pakkuda lahendusi rahastamisprobleemidele linnade restruktureerimis-, arendus- ja sotsiaalkorterite projektidele toetusena ja laenude kombinatsiooni abil.

2.3.5.1 Kohalikud omavalitsused on juba kasutusele võtnud mitmesugused vahendid, nagu näiteks:

- elektriliste minibusside kasutamine erasõidukite asemel linnakeskuses (Salzburg);
- biokütusel töötavate busside kasutamine (Bologna);
- abimootoriga jalgrataste ⁽²⁷⁾ kasutamine, mis on oluline abivahend eakatele ning tasase pinnamoega linnade elanikele (Ferrara, Milano);
- kergete rööbassõidukite kasutamine lennujaamasid ja ühendvedude keskusi linnakeskusega ühendavas transpordis;
- linna restruktureerimise kohalikud kavad, et linna taaselustada ja samas säilitada linna arhitektuur ja iseloom nagu on suurepärase näitena tehtud Versailles's ⁽²⁸⁾.

2.3.5.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab komisjoni ettepanekuid, mis käsitlevad keskkonnasõbralike maanteeveokite edendamist ning sõiduautode maksustamist süsinikdioksiidi heitmete, mitte silindri mahu alusel.

2.3.6 Kõnealustel teemadel tuleks Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates kõikidel tasanditel tõhustada teadlikkuse tõstmise meetmeid. Kõnealused meetmed peaksid olema esmajärgselt suunatud kohalikule tasandile, et kodanikud ja ettevõtted — ka Foresight'i projekti raames — tegeleksid pühendunult ja vastutustundlikult kõige sellega, mille rahvusvahelised organisatsioonid, näiteks komisjon, ÜRO ja OECD ning *Istituto Europeo per il bilancio sociale* (Euroopa Ettevõtete Sotsiaalse Vastutuse Instituut), on viimastel aastatel säästva arengu ja ettevõtete sotsiaalse vastutuse valdkonnas välja töötanud.

2.3.6.1 Vastuvõtmisele kuuluvad menetlused keskenduvad teadusuuringutele ja uuendustegevusele, seadmete uuendamise soodustamise meetmetele, koolitusele ning keskkonnajuhtimise ja -järelvalve süsteemide levitamisele.

2.3.6.2 Lisaks teabekampaaniatele ja üldise vastutustunde loomisele on selles valdkonnas kõige sobivamad järgmised vahendid: rahvusvaheline keskkonnajuhtimise standard ISO 14001, Euroopa Ühenduse keskkonnajuhtimise ja auditeerimissüsteem (EMAS) ⁽²⁹⁾; kasvuhoonegaaside heitmenormid ⁽³⁰⁾, maksu- ja rahalised toetused eesmärkide saavutamiseks; menetluste lihtsustamine; vastavalt sertifitseeritud osalejate vabastamine keskkonnaga seotud halduskohustustest.

⁽²⁷⁾ Elektrimootoriga.

⁽²⁸⁾ Aselinnpea hr Buffetaut kutsel võis Mendoza Castro juhitud uurimisrühm kohapeal tutvuda Versailles' kohaliku linnaarengukava kontseptsiooni, struktuuri ja arendusega Agenda 21 kontekstis, mille suhtes oli linnavolikogu otsuse teinud 2003. aastal (vt III lisa).

⁽²⁹⁾ EMAS, määrus nr 1836/93, muudetud määrusega 761/2001.

⁽³⁰⁾ ISO 14064, uus kasvuhoonegaaside heitmenorm ning direktiiv 2003/87/EÜ.

2.3.6.3 Komitee peab otstarbekaks Euroopa rohelise linna auhinna asutamist. Niisugused auhinnad võivad olla kohalikele kogukondadele ning kohalikele riiklikele ja erasektori osalejatele heaks stiimuliks tervikliku lähenemise ja sellele vastavate käitumisviiside arendamisel.

2.3.6.4 Komitee arvates peaks ta koos Regioonide Komiteega olema eeskujuks ja uurima võimalust anda ise välja kodanikuühiskonna auhind "Eurogreen City" ("Euroroheline linn"), aitama hinnata ESPONi ⁽³¹⁾ edusamme ning jälgima säästva linnaarengu parimaid tavasid väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete raames.

2.3.7 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on arvamusel, et tõhusa linnakeskkonna strateegia peamine võtmelement on asjakohaste haldussüsteemide loomine, mis võimaldaks võtta meetmeid keerukate olukordade haldamise abil ja mis sisaldaksid järgmisi elemente:

- meetmete võtmine ja otsuste tegemine erinevatel territoriaalsetel tasanditel;
- otsuste tegemine mitmetes erinevates keskustes, millel on oma eripärad ja prioriteetsed eesmärgid;
- täpne tegevuskava, kus määratakse kindlaks eesmärgid lühikeses, keskpikas ja pikas perspektiivis.

2.3.8 Komitee leiab, et tähtsaimad elemendid, mis on vajalikud sotsiaalselt vastutustundlik territooriumi tervikliku haldamise süsteemi parandamiseks, on järgmised:

- nõustamisprotsessi parandamine komisjonis;

- linnade sotsiaalmajandusliku ja keskkondliku jätkusuutlikkusega seotud huvirühmade kaasamine meetme ettepanekute väljatöötamisse;
- alaline struktureeritud dialoog kodanikuühiskonnaga, et edastada läbipaistval viisil teavet keskkonnoahtude, keskkonnoasöbralike tehnoloogiliste lahenduste ja vajaduse kohta muuta linnad atraktiivsemaks;
- ühine nägemus arengusuundadest keskpikas perspektiivis osalusel põhineva ettekavandamise kaudu, milles osalevad avaliku ja erasektori otsuseid tegevad keskused;
- ühenduse tasandil kehtestatud kriteeriumidel ja näitajatel põhinevad mõjuhindamise mehhanismid, mis vastavad terviklikule territoriaalsele lähenemisele;
- parimate tavade analüüs, seda eelkõige sotsiaalse kaasatuse, turvalisuse ja sotsiaalse koeksisteerimise valdkonnas;
- keskkonnakaitsealase hariduse parandamine koolides ning samuti täiskasvanute ja eakate koolituses;
- jõudude koondamine — eelkõige ELi JEREMIE ja JESSICA algatuste toel — finantsvahendite süsteemi arendamiseks, mis on suuteline suurendama linnade majanduskasvu, tööhõivet ja sotsiaalset kaasatust struktuurifondide ja ühtekuuluvusfondi, Euroopa Investeeringuspanga (EIB), Euroopa Investeeringufondi (EIF) ning avaliku ja erasektori partnerluse kaudu;
- stimuleerivad meetmed ning sertifitseerimissüsteemid, mis edendavad riiklike ja erasektori osalejate vabatahtlikku tegevust säästva ja konkurentsivõimelise linnakeskkonna loomisel.

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

⁽³¹⁾ *European Spatial Planning Observation Network* (Euroopa Euroopa ruumilise planeerimise vaatlusvõrgustik)

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ARVAMUS teemal “Põllumajanduse tulevikuväljavaated eriliste ebasoodsate looduslike tingimustega piirkondades (mäestikualad, saared ja äärepoolseimad piirkonnad)”

(2006/C 318/16)

19. jaanuaril 2005 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse “Tulevikuväljavaated põllumajanduseks eriliste looduslikult ebasoodsate tingimustega piirkondades (mäestikualad, saared ja äärepoolseimad piirkonnad)”.

Komitee töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 11. juulil 2006. Kaasraportöörid olid hr BROS ja hr CABALL I SUBIRANA.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.– 14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 173, vastu hääletas 6, erapooletuks jäi 16.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 EMSK leiab, et kõnealuste eriliste looduslikult ebasoodsate tingimustega piirkondade (mäestikualad, saared ja äärepoolseimad piirkonnad) olemasolu tuleb tunnustada nii avalikult kui poliitiliselt, nii et oleks võimalik rakendada koherentset ja sihipärast poliitikat kooskõlas kõnealuste piirkondade tegelike vajadustega.

1.2 Ajal, mil Euroopa Komisjon, Euroopa piirkonnad ja liikmesriigid peavad läbirääkimisi maaelu ja piirkondliku konkurentsivõime programmide üle, soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutada eriliste looduslikult ebasoodsate tingimustega piirkondade (mäestikualad, saared ja äärepoolseimad piirkonnad) tähtsust ja seal põllumajanduse viljelemise vajadust.

1.3 Nimetatud ebasoodsaid tingimusi silmas pidades kutsub komitee Euroopa Komisjoni üles tegema ettepanekuid poliitika suhtes, mis on välja töötatud konkreetsetl kõnealuste piirkondade jaoks, et koordineerida poliitika, mida hetkel nende suhtes kohaldatakse ja luua sünergiaid olemasolevate meetmete vahel.

1.4 Kuigi ühise põllumajanduspoliitika teine tugisammas — maaelu — on vältimatu ja seega oluline poliitiline prioriteet, tuleb siiski öelda, et ta oli üks muutujatest, mida sai kohendada, et jõuda finantsperspektiivi suhtes kokkuleppele. Pidades silmas nimetatud kärpeid eelarveressurssides, kutsub komitee komisjoni ja nõukogu üles suunama maaelu assigneeringuid kõige nõrgematele piirkondadele, mis on kõige suuremas kitsikuses ehk teisisõnu alaliste ebasoodsate looduslike tingimustega piirkondadele.

1.5 Komitee kutsub komisjoni ja teisi liikmesriike üles struktuurifondi raames maaelu arengukavasid ja piirkondlikke kavasid välja töötades tagama, et nimetatud kavad looduslikult ebasood-

sate tingimustega piirkondades oleksid omavahel kooskõlas ja järjepidevad.

1.6 EMSK teeb ettepaneku, et juba olemasolevate platvormide — näiteks Euromontana — eeskujul loodaks samalaadseid koostööprojekte ka saarte ja äärepoolseimate piirkondade jaoks eelkõige põllumajanduspoliitika küsimustes; kodanikuühiskond peaks olema neisse projektidesse aktiivselt kaasatud.

1.7 Arvestades põllumajandusliku tootmise keerulist olukorda ja tähtsust kõnealustes piirkondades leiab EMSK, et väga oluline on kõnealustele piirkondadele (mäestikualadele, saartele ja äärepoolseimatele piirkondadele) Euroopa seirekeskuse loomine. Eesmärgiks on töötada välja kõnealuste piirkondade põllumajandusliku tootmise Euroopa nägemus, mis kujutaks endast järelemeetmete analüüsi ja teabe levitamise võrdlusalust kõnealustes piirkondades ning haldusametuste, kodanikuühiskonna ja erinevate Euroopa organisatsioonide omavahelist nõupidamise ja koostumispaika, mis ühtlasi edastaks Euroopa algatusi põllumajandusliku tootmise säilitamiseks ja arendamiseks kõnealustes piirkondades.

1.8 EMSK juhib siiski tähelepanu sellele, et lisaks käesolevas arvamuses käsitletavatele mäestikualadele, saartele ja äärepoolseimatele piirkondadele on veel palju teisi ebasoodsate põllumajanduslike tingimustega piirkondi, millel on võrreldavad halvemused asendi, tootmiskulude ja kliima osas. Eriti kehtib see “teiste ebasoodsates tingimustes olevate alade” ja “spetsiifiliste negatiivsete eripäradega alade” kohta. EMSK käsitleb neid piirkondi edaspidises arvamuses.

1.9 Ka teiste ebasoodsates tingimustes olevate alade piiritlemisel tuleb eelkõige arvesse võtta objektiivseid, põllumajanduse seisukohalt negatiivseid asukohalisi eripärasid. Siiski tuleb piisavalt arvestada ka spetsiifilisi piirkondlikke erisusi.

2. Põhjendus

2.1 Üldine taust

- EMSK arvamus teemal “Mäestikualade tulevik ELis” ⁽¹⁾
- EMSK arvamus maaelu arengu teemal ⁽²⁾
- Euroopa Parlamendi 6. septembri 2001. aasta resolutsioon teemal “Ühenduse õigusaktide 25-aastane kohaldamine seoses mägipiirkondade põllumajandusliku tootmisega” ⁽³⁾.
- EMSK arvamus äärepoolseimate piirkondade kohta ⁽⁴⁾
- EMSK arvamus äärepoolseimate piirkondade strateegia kohta ⁽⁵⁾
- EMSK arvamus põllumajanduse probleemide kohta Euroopa Liidu äärepoolseimates piirkondades ja saartel ⁽⁶⁾

3. Üldosa: alaliste ebasoodsate looduslike tingimustega piirkonnad

3.1 Nüüdseks on vastu võetud määrused maaelu arengu ja regionaalpoliitika kohta. Vahendite eraldamine pole olnud lihtne, arvestades eelarvekärpeid kõnealuste poliitikate vallas. 2007–2013 finantsperspektiivi kokkuleppe tulemuseks oli see, et vanades liikmesriikides eraldatakse maaelu arengule vähem vahendeid ning regionaalpoliitika vahendid jaotuvad hõredamalt.

3.2 Pärast paljusid aastaid tunnustatakse mõningaid alaliste ebasoodsate looduslike tingimustega mäestikualasid ja äärepoolseimateid piirkondi nüüd ühises põllumajanduspoliitikas ja regionaalpoliitikas, kuid see tunnustamine ei laiene saartele.

3.2.1 Mäestikualad on Euroopas olulised: need katavad ühe kolmandiku selle territooriumist ja seal elab ligi 18 % ELi 25 liikmesriigi elanikkonnast. Rumeenia ja Bulgaaria ühinemine toob ELi piiridesse juurde ulatuslikke mäestikualasid. Euroopa mäestikualad on äärmiselt erinevad, nii oma füüsilistelt omadustelt, nagu topograafia ja kliima, ning ka oma sotsiaalmajanduslikelt omadustelt, nagu demograafia, ligipääsetavus ja sidemed naaberriikidega. Piirkonnad erinevad maakasutuse ja põllumajandusliku tootmise rolli, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja, mis veelgi olulisem, majandusliku arengu taseme poolest.

3.2.2 EUROSTAT kasutab järgmist viit kriteeriumit, et määratleda, mis on saar: 1) saar peab katma vähemalt ühe ruutkilomeetri suuruse maa-ala; 2) vahemaa saare ja maismaa vahel peab olema vähemalt üks kilomeeter; 3) saarel peab olema vähemalt 50 inimesest koosnev alaline elanikkond; 4) saare ja maismaa vahel ei tohi olla püsivat füüsilist ühendust; 5) saarel ei tohi asuda ükski ELi pealinn.

⁽¹⁾ ELT C 302, 14.3.2003, raportöör Jean-Paul Bastian.

⁽²⁾ ELT C 302, 7.12.2004 ja CES 251/2005, ELT C 234, 22.9.2005, raportöör Gilbert Bros.

⁽³⁾ INI2000/2222, EÜT C 072, 21.3.2001.

⁽⁴⁾ EÜT C 221, 17.9.2002, raportöör Philippe Levaux.

⁽⁵⁾ ELT C 24, 31.1.2006, raportöör Margarita López Almedáriz.

⁽⁶⁾ EÜT C 30, 30.1.1997, raportöör Leopoldo Quevedo.

3.2.3 Kõik ELi saared, mille asub mõne riigi pealinn, arvatakse EUROSTATi määratlusest välja. Enne laienemist olid seetõttu määratlusest välja jäetud Ühendkuningriik ja Iirimaa, kuid mais 2004 said liikmesriikideks kaks küllaltki väikest saari — Küpros ja Malta. EMSK soovib määratluse üle vaadata ja lisada kõnealused kaks liikmesriiki. Seda on tunnustanud EL oma ettepanekus uue struktuuri- ja ühtekuuluvusfondi kohta ja Euroopa põhiseaduse lepingus, kus juba kõnealusele punktile viidatakse.

3.2.4 Äärepoolseimate piirkonnad — st Prantsusmaa ülemere departemangud, Assoorid, Madeira ja Kanaari saared — on Euroopa Liidu täieõiguslikud liikmed, kuid samas on igal neist oma ainulaadsed eripärad. Kõik need piirkonnad on sarnases olukorras ja neid iseloomustab rida geograafilisi, füüsilisi ja ajaloolisi tegureid, mis mõjutavad märkimisväärselt nende majanduslikku ja sotsiaalset arengut.

3.2.5 Muud erilised piirkonnad, mis on väiksemad — nagu linnalähipiirkonnad ⁽⁷⁾, märgalad või poldrid –, võivad kannata eriliste ebasoodsate tingimuste all, millele tuleks pöörata erilist tähelepanu Euroopa poliitikate rakendamise detsentraliseeritumas raamistikus. Komitee võib käsitleda neid küsimusi järgmistes arvamustes.

3.3 Kõnealused piirkonnad kannatavad alaliste ebasoodsate looduslike tingimuste all, sealhulgas isolatsioon, mis tingib suuremad turustus-, hanke- ja teeninduskulud ja muudab turgudele juurdepääsu keerukamaks; kõrgemad on ka infrastruktuuri-, transpordi- ja energiakulud.

3.4 Siit tulenebki põllumajanduse alalhoidmise eriline tähtsus piirkondades, kus on ebasoodsad tingimused, et toetada majanduslikku arengut, ühiskondlikku ja kultuurielu (põllumajandus- tootjad moodustavad suure protsendi nende piirkondade elanikkonnast), samuti tasakaalustatud territoriaalset arengut ja keskkonda.

3.5 Viimased muudatused ühises põllumajanduspoliitikas on rohkearvulised ja kaugeleulatuvad ning mõjutavad paratamatult kõikide Euroopa piirkondade jätkusuutlikku arengut, eriti ebasoodsate looduslike tingimustega piirkondades seoses teise samba nõrgenemisega vanades liikmesriikides. Nendes arengutes võib näha kahetist tendentsi: ühest küljest peegeldavad need Euroopa reaktsiooni WTOs (Maailma Kaubandusorganisatsioon) toimuvatele läbirääkimistele ja püüdlust konkurentsivõime saavutamiseks rahvusvahelistel turgudel, teisest küljest alateadlikku soovi tugevdada meetmeid ja toetust keskkonna, loomade ja maapiirkondade kaitseks.

⁽⁷⁾ ELT C 74, 23.3.2005.

3.6 Ühise põllumajanduspoliitika 2003. aasta reformi teoreetiline eesmärk oli parandada konkurentsivõimet ja kohandada põllumajandustootmist turu vajadustele. Kui jätta see ainult turujõudude hooleks, siis sureks põllumajanduslik tootmine ebasoodsas olukorras olevates piirkondades välja. Seetõttu on vaja proaktiivset poliitikat põllumajandusliku tootmise elushoidmiseks kõnealustes keerulistes piirkondades.

3.7 Keeruline on hinnata esimese samba reformi (vastu võetud 29. septembril 2003. aastal) mõjusid, mis sätestas lahutamise, vastavusnõuded ja moduleerimise, kuna liikmesriigid ja piirkonnad on võtnud vastu erinevaid strateegilisi otsuseid selle kohta, milliseid meetmeid võtta. On siiski selge, et reform toob kaasa riski, et mõned tootmisvormid lakkavad toimimast ja/või paiknevad ümber (kuna põllumajandustootjatel pole otsetoetuste saamiseks kohustust olla tootlik), näiteks karjakasvatuse ja loomade müügiks nuumamise osas.

3.8 Ajal, mil komisjon peab Euroopa piirkondade ja liikmesriikidega läbirääkimisi maaelu arendamise ja regionaalpoliitika programmide üle, peab erilist tähelepanu pöörama alaliste ebasoodsate looduslike tingimustega piirkondadele, et tagada territoriaalne ühtekuuluvus, mis on hädavajalik Lissaboni strateegia eduks. Põhistades avaliku sektori poliitika ainult konkurentsivõime parandamise strateegiatele, töötaks seega seatud eesmärkidele vastu. Siiski näib osa liikmesriike selles suunas liikuvat.

3.9 Põllumajandustootmine peab majandusliku tegevusena jätkuma, põhinedes põllumajandustootjate soovil kasumit teenida. See ei tähenda ebasoodsate tingimustega piirkondade muutmist aegunud põllumajandustraditsioonide muuseumideks ega aladeks, kus keskkond on ainus või domineeriv prioriteet. Põllumajandusliku tootmise sektoril on õnnestunud areneda ja kaasajastuda, et vastata tarbijate ja avalikkuse ootustele. Seda dünaamikat peaks jätkama, et paremini ära kasutada põllumajandustootjate suutlikkust uuendusteks ja ettevõtluseks. Põllumajandustootmine ebasoodsate tingimustega piirkondades peab seda teed jätkama ja võimaldama põllumajandus-toidusektoril areneda kohaliku tootmise pinnal, et hoida kõnealuseid piirkondi majanduslikult elujõulistena. Piirkondlikul riigiabil on siinkohal eriline roll.

4. Mäestikualad

4.1 Sissejuhatus: mäestikualade põllumajandustootmise eripärad ja probleemid maaelu arendamisel

4.1.1 Mäestikualade põllumajandustootmisel on Euroopas hulk eripärasid. Kuigi mäestikualad ei ole Euroopa ulatuses

ühesugused ei keskkonna ega kliima poolest ega ka majanduslikust ja ühiskondlikust vaatepunktist lähtudes, on põllumajandustootmisel kõnealustes piirkondades ühised piirangud (või ebasoodsad tingimused) mäenõlvade, ebatasase maastiku ja üldiselt karmi kliima tõttu. Nende piirangute tõttu piirduvad tootmisvalikud karjatamise ja karjakasvatusega. Samuti muudavad nimetatud tegurid keerulisemaks nende piirkondade põllumajandustootmise kohanemise konkurentsiga ja toovad kaasa kõrgemad kulutused, mis takistavad konkurentsivõimeliste, madala tootmiskuluga toodete tootmist. Seda tüüpi põllumajandusel on siiski ka hulk eeliseid mäestikualade jätkusuutliku arengu edendamiseks.

4.1.2 Maaelu arengu küsimused mäestikualadel puudutavad eeskätt põllumajandusliku maa vähesust, konkurentsi muude tegevustega nagu metsandus või linnaarendus, põllumajandusliku maa hooletussejätmist, maastike võsastumist, turismi arengut, lipipäasetavust (või eraldatust), üldhuviteenuseid ning vee ja loodusvarade haldamist ning eriti bioloogilise mitmekesisuse säilitamist. Eelkõige on nad seotud kaupade ja inimeste ohutusega tänu positiivsele rollile, mida etendavad põllumajanduslik tootmine ja metsandus võitluses looduslike ohtudega nagu maanhiked, üleujutused, laviinid ja tulekahjud.

4.2 Vajadus ühtlustatud määratluse järele ELis

Meeldetuletus EMSK arvamuses "Mäestikualade tulevik ELis" (*) välja toodud seisukoha kohta:

Liikmesriikide vahel on seega olemas olulised lahknevused (mäestikualade klassifikatsiooni osas). Säilitades asjaspepuutvate piirkondade lõplikul määramisel mõningase subsidiaarsuse, oleks seetõttu soovitatav ühtsustada mäestikuala mõiste, kohandades praegust ELi määratlust ja määratledes igale kolmest kriteeriumist (kalde, kõrguse ja kliima) piirmäära.

4.2.1 Tänu Euroopa Kontrollikoja poolt koostatud aruandele ja Euroopa Komisjoni poolt tellitud uurimusele "Mäestikualad Euroopas: analüüs ELi liikmesriikides, liituvates riikides ja teistes Euroopa riikides", mis avaldati jaanuaris 2004 internetilehel http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/studies/study_en.htm, on komisjonil nüüd võimalik välja töötada mäestikualade ühtsustatud määratlus.

4.3 Euroopa Liidul peab olema konkreetne mäestikualade poliitika

4.3.1 Mäestikualade põllumajandustootmisel on ainulaadne mõju keskkonnale ja ka maale endale. Põllumajandustootjad annavad kohalikele majandusele, keskkonnale ja ühiskonnale tervikuna arvestatavaid eeliseid.

(*) ELT C 74, 23.3.2005.

Need on selle positiivsed välismõjud või selle mitmetarbeline olemus. Põllumajandustootmine on tõhus maakasutuse planeerimise ja maavarade haldamise vorm ja on edukal maastikukujundamisel keske tähtsusega. Need aspektid on eriti otsustava tähtsusega mäestikualadel tänu nende märkimisväärsetele veevarudele, mäestikualadele omasele bioloogilisele mitmekesisusele ja asjaolule, et peaaegu kõik mägipiirkonnad pakuvad turismialast huvi. Samuti aitab mäestikualade põllumajandustootmine kaasa teatud looma- ja taimeliikide säilimisele, neid kas otseselt kasutades (traditsioonilist maaelu iseloomustavate veise- ja lambatõugude eksportimine kõikjale maailmas, erilised taimesordid nagu lõhnataimed või teatud teraviljasordid, mida tarbijad nüüd taas avastavad) või põllumajandustootmise tulemusena (söötis karjamaade hooldamine jne). Põllumajandus nendes piirkondades aitab kindlustada laialtlevinud põllumajandus- ja toidutoodangu Euroopa turu jaoks, muuhulgas ka seetõttu, et pakub tihti tüüpilisi ja väga laialdaselt tuntud piirkondlikke tooteid, millel on vähem konkurentsi ja see aitab ka säilitada traditsioonilist oskusteavet. Lõpetuseks olgu öeldud, et see põllumajandustootmise vorm annab panuse maapiirkondade tööhõivele ja on tihedalt seotud maapiirkondade mittepõllumajanduslike tegevustega, kuna paljudes piirkondades on suur osa inimestest hõivatud erinevatel tegevusaladel.

4.3.2 Kui me just ei taha läheneda seisukohalt, et kõnealuste positiivsete välismõjude kui osutatud teenuse eest saab küsida tasu — mida üldiselt tänapäeval ei tehta –, siis avaldaks toetuse vähenemine mäestikualade põllumajandustootjatele vahetut mõju, kiirendades talude mahajätmist ja nende maaelu edendava rolli minetamist. See on üldist huvi pakkuv küsimus, mis puudutab kõiki avaliku sektori otsustajaid ja ühiskonda tervikuna. Kui tahetakse säästvat arengut prioriteediks pidada, siis ei saa seda ignoreerida.

4.3.3 Vajadus säilitada tootlikku põllumajandust mägipiirkondades on eriti pakiline maapiirkondade majanduse jaoks, et aidata seda muuta ja seeläbi luua lisaväärtust nendes valdkondades, mis viivad tööhõiveni, kasvuni jne. Veelgi enam, mägipiirkondade toodang moodustab tihti lahutamatu osa mägipiirkondade eriliselt rikkalikust kultuuripärandist, mille säilimine sõltub kohalikest toodetest, nagu *artisan* juust Margeride'i piirkonnast⁽⁹⁾, mis on aluseks *artisan* juustufestivalile, Mahóni juust või ainiisimuseum Rutes jne.

4.3.4 Mäestikualade põllumajandustootmine seisab silmitsi mitmete eriliste ja püsivate piirangutega. Ühise põllumajanduspoliitika esimese samba — mis on traditsiooniliselt olnud põllumajandusliku tootmise tasand — rakendamine on tähendanud, et mäestikualad saavad vähem toetust esimese samba all kui lausmaa-alad. Toetus teise samba raames on praktikas sama suure tähtsusega kõnealustele piirkondadele kui esimese samba raames. Konkreetne mäestikualade poliitika peab tagama, et arvestatakse täielikult ja järjepidevalt mäestikualade talude spet-

siifilisi probleeme nii taime- kui loomakasvatuse osas. Kõnealune poliitika lähtub eeldusest, et ühiskond peab andma vahendid mäestikualade põllumajanduse dünaamiliseks edendamiseks, mis on võimeline täitma põllumajandusliku tootmise ja maakorralduse ülesandeid, mis on nende piirkondade tulevikuarengu ja ruumilise planeerimise seisukohalt otsustava tähtsusega.

4.3.5 Komitee kutsub komisjoni üles looma Euroopa maaelu arengu võrgustikus temaatilist töörühma mäestikualade probleemaatika jaoks.

4.3.6 Vahemere-äärsed mäestikualad kannatavad nii mäestikualade spetsiifiliste ebasoodsate tingimuste all kui Vahemerekliimast tulenevate ebasoodsate tingimuste (nagu põud, metsatulekahjud, tormid jne) all. Nende spetsiifiliste eripäradega tuleks arvestada Euroopa tasandil, et poliitika saaks kohandada piirkondlikul tasandil.

4.4 Mäestikualadele prioriteetsuse omistamine assigneeringute eraldamise teel teise samba raames

4.4.1 Ajal, mil maaelu arengu eelarved kahanevad või jäävad samale tasemele vanades liikmesriikides ja uutel liikmesriikidel on kiusatus eraldada assigneeringuid lühikeses perspektiivis kõige suurema tootlikkusega piirkondadele, peab Euroopa Komisjon tagama, et Euroopa Liidu assigneeringuid eraldataks alaliste ebasoodsate looduslike tingimustega piirkondadele, kes vajavad neid aasta-aastalt.

4.5 Kompensatsioonimeetmete konsolideerimine on mäestikualade põllumajandustootjate jaoks otsustava tähtsusega

4.5.1 Ebasoodsate looduslike tingimuste ja seeläbi kõrgemate tootmiskulude kompenseerimine on kõige olulisem meede, mida mäestikualade põllumajandusliku tootmise toetamiseks kasutada saab. Mitte keegi ei kahtle tänapäeval selle meetme vajalikkuses, isegi kui selle eesmärgi täitmiseks piisavaid vahendeid ei ole.

4.5.2 Põllumajandustootmise tingimusi mäestikualadel iseloomustavad põhiliselt tõsised piirangud, mis on seotud kõrguse, mäenõlvade, lume ja ühenduse raskustega. Nimetatud piirangute tagajärjed jagunevad kahte kategooriasse. Need põhjustavad kõrgemaid varustuskulusid (ehitised ja materjalid) ja transpordikulusid ning vähendavad ka teatud tegurite tootlikkust (maoamand, kapital, tööjõud), sõltuvalt tootmise tüübist ja ebasoodsate tingimuste astmest.

4.5.3 Mäestikualade põllumajandustootmise madalam tootlikkus on seotud taimestiku lühema aktiivse elueaga, mis võrreldes lausmaapiirkondade kaheksa kuuga kahaneb 1000 meetri kõrgusel isegi vähem kui kuuele kuule. See tähendab, et loomade söötmiseks on vaja vähemalt kolmandiku võrra rohkem sööta ja probleemi süvendab see, et kõnealune maa on juba niigi söödaühikutelt vähem tootlik.

⁽⁹⁾ Rohkem teavet selle juustusordi kohta: <http://www.artisoudemargeride.com>.

4.5.4 Kompenseeriv abiraha püsivate ebasoodsate looduslike tingimuste (CAPNH) eest on nende eesmärkide saavutamise peamine toetusmehhanism. Abiraha ülemmäär oleks soovitatav, et piirata talude kasvu, mis on juba keskmise suurusega või suured, et säilitada piisavat hulka talusid ja takistada ala tühenemist.

4.6 Mäestikualade põllumajandustootmise toetamiseks tuleb otsida ka teisi meetmeid ja nendele tugineda.

4.6.1 Ulatusliku rohumaa viljeluse poliitika

4.6.1.1 Varasematel kavandamisperioodidel on põllumajandusliku keskkonna meetmed aidanud rakendada poliitikat, mille eesmärgiks on rohumaa viljeluse toetamine ulatusliku põllumajandustootmisega piirkondades. Seda lähenemist tuleb jätkata meetmetega, mis on lihtsad ja suurele hulgale põllumajandustootjatele kättesaadavad, ja mida täiendavad teised meetmed, mis on rohkem suunatud spetsiifiliste keskkonnaprobleemidega aladele.

4.6.1.2 Piirdudes põllumajandusliku-keskkonnavalase toetuse andmisel seda tüüpi aladega, töötatakse tegelikult vastu kõnealuses meetmes sätestatud eesmärgile — peaaegu vältimatult sunnitaks põllumajandustootjaid elukutset vahetama ja maapiirkonnad jääksid hooletusse, mis takistaks looduslike ohtude ennetamist, kõnealuste piirkondade multifunktsionaalset rolli ja bioloogilise mitmekesisuse säilitamist. Tuleb silmas pida, et 2007. aastal jõustuvad põllumajanduslikud-keskkonnavalased meetmed on muutunud senisest selektiivsemateks, kuna nad hõlmavad nüüd kohustuslikku tasustamata miinimumsummat, mis on seotud põllumajandustootja poolse mitmete nõuetele vastavuse rakendamisega.

4.6.2 Investeeringutoetus

4.6.2.1 On mitmed tegurid, mis põhjustavad mäestikualadel kõrgemaid ehituskulusid, näiteks see, et ehitised peavad olema vastupidavad lumesajule ja tugevatele tuultele, eraldatus, suurem vajadus kaevamistöõde järele, loomade pikaajalisem siseruumides hoidmine ning seetõttu ka vajadus suuremate söödavaru ja jäätmekoguste ladustamise järele. Suuremad mehhaniseerimiskulud on tingitud kaldpinnalisel maastikul töötamiseks vajalike materjalide eripäradest ja nende füüsilisest kulumisest kliimamõjutuste tagajärjel ja vastava varustuse väikestest tootmismahtudest. Nagu ebasoodsate looduslike tingimuste kompenseerimine, nii on ka investeeringutoetus talude säilimise eeltingimus ja seetõttu on see mäestikualadel eriti vajalik.

4.6.3 Noorte kaasamine põllumajandustootmisse ja subsideeritud laenud

4.6.3.1 Mäestikualade põllumajandustootmises, nagu üldse põllumajandustootmises on tendents, et järjest vähem inimesi

valib selle elukutse — põhjuseks on väljavaadete puudumine, raske töö ja suur finantskoorem käibekapitali ülekandmisel; kui kolm põllumajandustootjat tegevuse lõpetavad, tuleb asemele ainult üks, nii mäestikualadel kui ka mujal.

4.6.3.2 Mäestikualade põllumajandustootmise ebastabiilse olemuse ja lausmaapiirkondadest kõrgema investeerimistaseme tõttu on mäestikualadel siiski olulisem kui mujal julgustada uusi põlvkondi asendama neid, kes ametist lahkuvad, ja hakata tegelema põllumajandustootmisega. See eesmärk puudutab otseselt põllumajandustootmist, kuid ka üldsuse huve, nagu eespool rõhutatud.

4.6.4 Kõrgemate teenusekulude kompenseerimine

4.6.4.1 Kõrgemad teenusekulud (kunstlik seemendamine, saagikoristus jne) on suuresti tingitud mäestikualade põllumajandusettevõtete hõredamast paiknemisest, mis muudab teekonnad pikemaks, ja transporditingimustest, mis on raskemad ja põhjustavad sõidukite suuremat füüsilist kulumist. Et mäestikualade talude säilitamise eesmärki saavutada, tuleb toetada neid teenuseid, eelkõige piimakogumist, mille kulud kannavad praegu põllumajandustootjad. Mäestikualade kontekstis ei pea vett argument, et sedalaadi toetus moonutaks konkurentsi, kuna turureeglid ei rakendu igal pool ühtemoodi.

4.6.5 Põllumajandusliku toiduainetööstuse toetamine

4.6.5.1 Et tagada mäestikualade põllumajandustoodangult parim tulu, peavad tööstusliku tootmise ja turustamise vahendid olema kohapeal kättesaadavad. Toiduainetööstusi mõjutavad siiski piirangud, mis on tingitud mägisest maast, turgude kaugusest, suurematest transpordi-, ehitus- ja hoolduskuludest. Sedalaadi meetmed aitaksid ka luua uusi töökohti, mis on maapiirkondades eriti tähtis.

4.6.5.2 See on põhjus, miks nende tegevuste püsiv toetamine on asjakohane ja vajalik. Toiduainetööstusele tuleb anda laialdane ligipääs piirkondlikule toetusele.

4.6.6 Põllumajandusturismi alaste investeeringute toetamine

4.6.6.1 Põllumajandusturism on mõnedel Euroopa mäestikualadel, näiteks Austrias, kõrgelt arenenud ja pakub lississetulekut, mis on sealsete talumajapidamiste säilimise seisukohalt otsustava tähtsusega. Seevastu eksisteerib nendes piirkondades, ja mitte ainult talumajapidamistes, turism tänu sellele, et maastikud ja kultuurid, mida on suuresti kujundanud põllumajandustootmine, meelitavad ligi turiste.

4.6.7 Euroopa kvaliteettoiduainete harta toetamine

4.6.7.1 Enamik mäestikualade talusid ei suuda konkureerida lausmaapiirkondade taludega masstoodete osas samade hindadega (või sageli madalama hinnaga oma kauge asukoha tõttu). Et suurendada põllumajandustootjate sissetulekut, on mäestikualadel otsustavama tähtsusega kui mujal püüdlus tagada toodete kvaliteet, ehtsus ja omapärasus ja rajada mehhanismid tootmise ning struktuuride parandamiseks põllumajandus-toidusektoris, saavutades seega suurema lisaväärtuse. Mäestikualadelt on pärit paljud päritolunimetused.

4.6.7.2 Mäestikualadelt pärit kvaliteetsete põllumajandustoiduainete adekvaatne kaitsmine — see tähendab, et tarbijad võivad osta kindlustundega ja et tootjad saavad korralikult tasustatud — on tähtis küsimus mäestikualade põllumajandustootmise tuleviku jaoks. See on põhjus, miks komitee on allkirjastanud Euroopa mägipiirkondade kvaliteettoiduainete harta⁽¹⁰⁾ ja loodab, et ühenduse institutsioonid seda algatust toetavad.

4.7 Põllumajandus- ja regionaalpoliitika integreerimine, tagamaks nende suuremat mõju mäestikualadele

4.7.1 Üks Euroopa regionaalpoliitika eesmärke on näiteks territoriaalne ühtekuuluvus, millele ühises põllumajanduspoliitikas vaevalt viidatakse ja millel on maaelu-mõõde, mida oleks võimalik rikastada. Need kaks poliitikat koos võiksid koordineerituna omada märkimisväärset ja positiivset mõju mäestikualade jätkusuutlikule arengule.

4.8 Muud käsitletavat punkti

4.8.1 Suurte kiskjate osas on vaja vastu võtta kooskõlastatud lähenemisviis.

4.8.1.1 Laialdane lambakasvatus Euroopa mägipiirkondades sai esile tõusta ja areneda alles pärast suurtest kiskjatest vabanemist. Suurte kiskjate, nagu Alpides huntide ja Püreneesdes karude, taasilmumine ohustab jälle laialdase põllumajandustootmise vormi, mille puhul karjade üle ei peeta pidevat valvet.

4.8.1.2 On esitatud algatusi, mis panevad ette õiglasi lahendusi, mis võiks ühildada mäestikualades karjatamise ja suurte kiskjate kaitsmise, eriti Itaalias ja Hispaanias (tõhusad kaitsevahendid, kahjude kompenseerimine, kiskjate läheduses elamisest tuleneva lisatöö kompenseerimine), mida tuleks edasi arendada. Nendele kogemustele tuleks toetuda ka muudel Euroopa mäestikualadel.

⁽¹⁰⁾ Vaata kodulehte <http://www.mountainproducts-europe.org/sites/euro-montana/>.

4.8.2 Metsandus on oluline täiendus

4.8.2.1 Mäestikualade metsamaa kogupindala ulatub hinnanguliselt ligi 28 miljoni hektarini 15-liikmelise ELi ja 31 miljoni hektarini 25-liikmelise ELi puhul ning kasvab kiiremas tempos kui Euroopa metsandus tervikuna. Metsandus on mägipiirkondade põllumajandustootjate jaoks tihtipeale lisisissetuleku allikaks. Pidades silmas hetkel käimasolevaid jõupingutusi biomassi paremaks kasutamiseks, eriti energeetika valdkonnas, võiks see olla täiendavaks võimaluseks edendada säästvat arengut mäestikualadel, eeldusel, et uute metsaalade rajamist juhitakse ratsionaalselt. Õigete mehhaaniliste omadustega liikide ja sortide valik pakuks ka võimaluse mäestikualadele ja puiduturgudele, aidates piirata eksporti kolmandatest riikidest, mis võib tekitada ökoloogilisi katastroofe.

4.8.2.2 Funktsionaalsusest rääkides on ka mäestikualade metsade ökosüsteemidel oma eripärad. Veelgi enam, need mängivad otsustavat rolli pinna- ja põhjavee reguleerimisel ja on eriti tundlikud välismõjude suhtes (saastatus, liigne metsloomade asustus, tormid, putukad) ja tulekahjude suhtes, mida on keerulisem vältida ja kontrolli alla saada sellistes piirkondades, kus juurdepääs on keeruline ja/või tuli võib levida väga kiiresti.

4.8.2.3 Mäestikualade ökosüsteemide ökoloogiline stabiilsus pole oluline mitte ainult nende piirkondade jaoks — see kaitsab ka piirkondi, mis asetsevad neist allpool.

4.8.3 Komitee tervitab asjaolu, et Euroopa Komisjon võttis vastu Alpi konventsiooni põllumajandusprotokolli. Kõnealuse algatuse raames peab Euroopa Komisjon toetama sedalaadi rahvusvahelist koostööd kõigi Euroopa mäestikualade osas.

5. Saared

5.1 Mõiste

5.1.1 Euroopa 286 saarel, mis hõlmavad ala suurusega 100 000 km², elab üle 10 miljoni inimese (umbes 3 % Euroopa Liidu koguelanikkonnast ja 3,2 % kogupindalast). Need 286 saart on grupeeritud saarestikesse ja seega võib öelda, et on 30 saarepiirkonda. Baleaari saared näiteks, mille moodustavad neli Euroopa Liidu määratlusele vastavat saart, moodustavad ühe saarepiirkonna. Üldiselt on põllumajandustootmine neil 286 saarel majanduslikus mõttes vähem arenenud kui mandri-Euroopas. Saarepiirkonnad toodavad 2,2 % Euroopa Liidu SKT-st, mis moodustab ainult 72 % Euroopa Liidu keskmisest.

5.1.1.1 Kõnealused saared paiknevad enamuses Vahemeres, kuna 95 % Euroopa saareelanikest elab sealsetel saartel ning ainult 5 % Atlandi ookeanis asuvatel ja põhjapoolsetel saartel. Viis Vahemere saarepiirkonda (Sitsiilia, Korsika, Sardiinia, Baleaari saared ja Kreeta) on kodus 85 %-le Euroopa Liidu saareelanikele.

5.1.1.2 Sageli räägitakse saareelu kuludest, selle all mõeldakse asjaolu, et saarel elamine on kulukam, kuid tuleb küsida, kas need kulud ka tegelikkuses eksisteerivad. Kas saartel on tõepoolest kallim tarbida ja toota kui maismaal? Kui vastata sellele küsimusele "jah", siis peame nõustuma väitega, et looduskeskkond mõjutab inimtegevust ja seega ka põllumajandustootmist, antud juhul on mõistlik rääkida saareelu kulukusest.

5.2 Üldised märkused

5.2.1 Kuigi piirkonnad erinevad üksteisest oma eripärade poolest, on kõnealuste äärealade põllumajandusel kaks ühist tunnust: kahetisus ja sõltuvus. Kaasaegne "ekspordile suunatud" põllumajandustootmine eksisteerib koos traditsioonilise naturaalmajandusliku põllumajandusega ja esineb suur sõltuvus välis-turgudest, nii kohaliku turu toorainetega varustatuse kui ka kohaliku toodangu müügi osas. Kaubavahetusbilanss näitab selgelt ühe või kahe "spetsiaalse" toote ekspordi ja kohapeal tarbimiseks mõeldud põllumajandustoodete ulatuslikku importi.

5.2.2 Igal juhul seisab maaelu areng silmitsi terve rea pidevate ühiste probleemidega, mis tulenevad peamiselt kõnealuste piirkondade geograafilisest ja majanduslikust eraldatusest, mida võimendavad veelgi juba nimetatud ebasoodsad looduslikud tingimused.

5.3 Konkreetset tähelepanekud

Kõnealuste piirkondade üks tunnusjoon on see, et neil on püsivad ebasoodsad tingimused, mis neid selgelt eristavad maismaapiirkondadest ja mille hulka kuuluvad

5.3.1 Üldised ja põllumajanduslikud ebasoodsad tingimused

- eraldatus maismaast
- piiratud kasutatav maa
- piiratud veevarud
- piiratud energiavarud
- kahanev elanikkond, eriti noorte inimeste osas
- oskustöölise vähesus
- ettevõtetele soodsa majanduskliima puudumine
- keeruline juurdepääs kvaliteetsel haridusel ja terviseteenustele
- mere- ja õhustranspordi, ühendusteede ning infrastruktuuri kõrgemad kulud

— raskused jäätmekäitluseks.

5.3.2 Põllumajanduslikud ebasoodsad tingimused

- monokultuurid ja nende viljelemise hooajalisus
- territoriaalne killustatus, mis muudab nende valitsemise, haldamise ja majandusliku arendamise keerulisemaks
- turu piiratud suurus
- eraldatus suurematest turgudest
- oligopolid toorainetega varustamisel
- töötlemise ja turustamise infrastruktuuride puudulikkus
- eduka turismisektori poolt pakutav konkurents maa- ja veevarude osas
- tapamajade ja kohaliku töötleva tööstuse puudus.

6. Äärepoolseimad piirkonnad

6.1 Mõiste

6.1.1 Euroopa Komisjon otsustas vastu võtta ühise lähemisviisi nende piirkondade suhtes oma valikmeetmete programmide kaudu, milles arvestatakse, et äärepoolseimate piirkondade (POSEI) puhul on tegemist kaugel asuvate piirkondade ja saartega: programm POSEIDOM Prantsusmaa ülemeredepartemangude (Martinique, Guadeloupe, Guajaana ja Réunion) jaoks, POSEICAN Kanaari saarte jaoks ning POSEIMA Madeira ja Asooride jaoks.

6.2 Üldised märkused

6.2.1 Äärepoolseimate piirkondade põllumajandus on lisaks oma suhtelisele tähtsusele piirkondlikus SKTs (alati ühenduse keskmisest kõrgem) võtmesektor nii majanduses (märkimisväärse kaudse mõjuga transpordile ja muudele seotud tegevusvaldkondadele) kui ka ühiskondlike ja töösuhete stabiilsuse, ruumilise planeerimise, loodus- ja kultuuripärandi säilitamise ning strateegilistel põhjustel ka varustuskindluse seisukohalt.

6.3 Konkreetset märkused

6.3.1 Looduslikud takistused ja piirangud kapitalikaupade ja sobiva tehnoloogia omandamisel põhjustavad suuri tootmiskulusid.

6.3.2 Nende tooted kujunevad kallimaks kui Mandri-Euroopas toodetud ning neil on kohalikul turul väga raske importkaupadega konkureerida, kuna piirkonnad asetsevad hajutatult ja killustatult ning neil puuduvad töötlemiseks ja turustamiseks vajalikud struktuurid. Olukorda ei aita parandada ka üha juurde kerkivad hüpermarketid ja suured jaotusvõrgustikud.

6.3.3 Mastaabisäästu puudumine, vähesed ja sageli killustatud kohalikud turud, partnerlusstruktuuride (ühistute jms) puudus, üksikud või olematud tapamajad ja väiksed töötlemistehased.

6.3.4 Ka kohaliku töötleva tööstuse arengul on sarnased takistused ning sel ei tundu olevat piisavalt kliente, mis võimaldab lisaväärtust saavutada vaid väga piiratud määral.

6.3.5 Raskused on sarnased ka ekspordi puhul: hajutatud ja killustatud tarnestruktuur, puudujäägid turustussüsteemides ja infrastruktuuris ning raskused sihtkoha jaotuskeskustele ligipääsemisel ja turumuutustele piisavalt kiiresti reageerimisel.

6.3.6 Kahanev kohalik elanikkond, eriti noorte hulgas, kuna inimesed liiguvad teistesse majandussektoritesse, eriti turismi alal, või lahkuvad üldse saarepiirkonnast.

6.3.7 Talumajapidamised — kus naiste roll on äärmiselt oluline — on harilikult väikesed ja ühele perekonnale kuuluvad ning neil on suur mõju osalise ajaga töötamise määrale; ulatusliku põllumajandustegevuse ees seisavad suured takistused (maa äärmine killustatud ja mehhaniseerimisraskused).

6.3.8 Märkimisväärse tööstusliku baasi puudumisel keerleb majanduslik areng turismisektori ümber, see aga muudab looduskeskkonna veelgi haavatavamaks ning sunnib põllumajandustegevuse ebasoodsasse konkurentsi parima maa, vee ja tööjõu nimel. Elanikkonna ümberasumine rannapiirkondadesse tekitab erosiooni ja pinnase kõrbestumise probleeme.

6.4 Ebasoodsad põllumajanduslikud tingimused

6.4.1 Põllumajandustooted, nagu tomatid, troopilised puuviljad, taimed ja lilled, peavad konkureerima samadel turgudel sarnaste toodetega teistest riikidest, mis on sõlminud ELiga assotsiatsioonilepingud, nagu näiteks AKV riikide rühm, Maroko, või riikidest, mis saavad kasu sooduskorras.

6.4.2 POSEI põllumajandusprogramme ei ole maksimaalses ulatuses kasutatud, peamiselt seepärast, et mõned meetmed on jõustunud alles hiljuti. Seetõttu peaks kinni pidama sätestatud ülemmääradest, mis annavad nendele programmidele adekvaatsed rahalised allikad oma eesmärkide saavutamiseks.

6.4.3 Uus kava, mis peaks jõustuma tulevase banaanituru ühise korralduse reformi raames, peaks säilitama ühenduse tootjate sissetulekud ja toetama tööhõivet, et kindlustada ühenduse banaanisektori tulevik.

6.4.4 WTO läbirääkimiste lõplik tulemus (muudatusettepanekud tollitariifide kohta). Kui peaks osutama vajalikuks, tuleb võtta asjakohased meetmed kindlustamaks põllumajandustootjate tööhõivet ja sissetulekuid kõnealustes sektorites.

6.4.5 Arvestades kõnealuste piirkondade üldist seisundit, tuleks kehtestada ranged taime- ja loomatervishoiu kontrollid, eraldades selleks vajalikud inimressursid ja tehnilised vahendid.

7. Ettepanekud saarte ja äärepoolseimate piirkondade kohta

7.1 Komitee juhib tähelepanu põllumajandustootmise strateegilisele tähtsusele kõnealustes piirkondades, kus selline tootmine on tasakaalustavaks asjaoluks sotsiaalsest, kultuurilisest, territoriaalsest ja keskkonnaalasest aspektist ning maastiku seisukohalt.

7.2 Olles läbi vaadanud mitmed eelmainitud dokumendid, võtab komitee teadmiseks ebasoodsate struktuuritingimuste olemasolu saarte ja äärepoolseimate piirkondade põllumajanduses.

7.3 Seetõttu peab komitee oluliseks koostada rea soovitusi Euroopa Komisjonile esitamiseks, ärgitades komisjoni rakendada konkreetseid meetmeid ületamiseks saareks või äärepoolseimateks piirkonnaks olemisest tulenevaid ebasoodsaid tingimusi, mis mõjutavad 16 miljonit inimest Euroopas, eriti põllumajandustegevust nendes piirkondades.

7.4 Seoses saarte ja äärepoolseimate piirkondadega kutsub komitee Euroopa Komisjoni üles:

7.4.1 **Andma kõigile neile piirkondadele vähemsoodsate tingimustega põllumajanduspiirkonna staatuse.** Erilised ebasoodsad tingimused põllumajanduslikuks tootmiseks Malta ja Gozo ⁽¹⁾ saarel loovad pretsedendi selle meetme rakendamiseks kõikides saarte- ja äärepoolseimates piirkondades.

7.4.2 **Looma kava põllumajandustoodangu transpordi toetamiseks kõnealuste piirkondade ja Mandri-Euroopa vahel** ning ka saartevahelise transpordi toetamiseks. Transpordikulude subsideerimine peaks võimaldama saartelt ja äärepoolseimatest piirkondadest pärit põllumajandustoodangul võrdsel alusel konkureerida teiste ELi põllumajandustootjatega Euroopa turul.

⁽¹⁾ Tšehhi Vabariigi, Eesti, Küprose, Läti, Leedu, Ungari, Malta, Poola, Sloveenia ja Slovakkia Euroopa Liiduga ühinemise leping.

7.4.3 Koostama **kava tagamaks põllumajanduses kasutatavate toodete** (nagu kütus, loomatoit, masinad jne) **võrdse hinna kõnealustes piirkondades**, et kompenseerida kõrgemaid põllumajanduslikke tootmiskulusid saartel ja äärepoolseimates piirkondades. Tarvitusele tuleb võtta meetmed peamiste loomastööda toodete impordi toetamiseks.

7.4.4 Lisama Euroopa kaasfinantseerimise maaelu arengukavadesse ja suurendama selle protsente; kõnealused kavad peaksid hõlmama vajalike infrastruktuuride ehitamise ja neisse investeerimise, mis aitaks ületada piirkondade eraldatusest või saarelisusest tingitud erilisi ebasoodsaid tingimusi, näiteks kavad kasutada niisutamiseks puhastatud vett, äravoolusüsteemid, sadamate ja ladude infrastruktuur, turustamistoetused jne.

7.4.5 Kehtestama **erilised meetmed jälgimaks oligopolistlikku tegevust**, mis on eriti levinud saartel, kus kohaliku turu piiratud suurus soodustab selliste väheste jaotusettevõtete olemasolu, kelle kasumimarginaal on mõnikord märkimisväärne. Selliste tavade vastu võitlemine aitab kõnealustes piirkondades vabal turul areneda.

7.5 Seoses meetmetega, mis on suunatud konkreetselt ELi saarepiirkondadele, st mitte äärepoolseimatele piirkondadele, kutsub komitee Euroopa Komisjoni üles lisaks:

7.5.1 Võtma vastu **spetsiaalsed tegevusprogrammid ELi saarepiirkondade jaoks, mis pole äärepoolseimad piirkonnad**. Need spetsiaalsed programmid, nagu ka need, mis on vastu võetud äärepoolseimate piirkondade jaoks⁽¹²⁾, peavad võimaldama saarepiirkondadel saavutada sarnaseid tulemusi

seitsme äärepoolseima piirkonna saavutatuga: perioodidel 1994–1999 ja 2000–2006 said nende seitsme piirkonna elanikud inimese kohta struktuurifondidest 33 % rohkem raha kui teised 1. sihtala piirkondade elanikud. Nimetatud toetus aitab kindlustada kõrgemat majanduskasvu ja töötuse määrade märgatavamalt langust võrreldes paljude teiste ELi piirkondadega.

7.5.2 Regionaalpoliitika uuel kavandamisperioodil (2007–2013) **suurendama Euroopa fondide panust abikõlblikku kogusummasse, et tagada selle ülemmäär jäamine 85 % juurde**, nagu on juba äärepoolseimate piirkondade ja kõige kaugemate Kreeka saarte puhul⁽¹³⁾. Uus nõukogu ettepanek⁽¹⁴⁾ (perioodiks 2007–2013) saarte kohta on selgelt ebapiisav (ülemääraga 60 %).

7.5.2.1 Kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel tuleks võimaldada rakendada investeerimisfondide kujul programmi JEREMIE⁽¹⁵⁾, millega saaks anda rahalisi vahendeid noortele põllumeestele, kes tahaksid teha algust toiduainete tootmisega.

7.5.3 Komitee teeb ettepaneku, et saarepiirkondadega tegeldaks eraldi uute struktuurifondide raames.

7.6 Arvestades tagajärgi, mis tulenevad sellest, et saarel elamise kulude katmiseks ei ole ette nähtud mingit spetsiaalset poliitikat, kutsub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee sidusrühmi, st valitsusi, kodanikuühiskonda jne, üles ühendama oma jõupingutused ja looma platvormi, mis suunab ja koordineerib kõiki probleemi lahendamiseks seotud taotlusi, et tagada nii põllumajanduses töötavate meeste kui ka naiste töö ja elu püsimine saarepiirkondades.

Brüssel, 13. september 2006.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹²⁾ Programm POSEIDOM Prantsusmaa äärepoolseimate piirkondade jaoks, POSEICAN Kanaari saarte jaoks ja POSEIMA Assooride ja Madeira jaoks.

⁽¹³⁾ Määrus nr 1260/1999.

⁽¹⁴⁾ KOM(2004) 492 lõplik.

⁽¹⁵⁾ ELT C 110, 9.5.2006 (raportöör: Antonello Pezzini).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Kliimamuutustest tingitud probleemide lahendamine — kodanikuühiskonna roll"

(2006/C 318/17)

19. jaanuaril 2006 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse järgmises küsimuses: *Kliimamuutustest tingitud probleemide lahendamine — kodanikuühiskonna roll*.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsiooni arvamus võeti vastu 11. juulil 2006. Raportöör oli Ernst Erik Ehnmark.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.–14. septembril 2006 (14. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 59, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 2.

A. Järeldused

A.1 Kliimamuutus on protsess, mida ei ole vähemasti lähema 15–20 aasta jooksul võimalik peatada. Kõnealusest vaatenurgast lähtudes peame õppima elama koos kliimamuutustega, otsima nende mõjude leevendamise viise ja vahendeid ning kohanema.

A.2 Kliimamuutuste arutelu keskendutakse liialt makrotasandile ning kauges tulevikus asetleidvatele sündmustele. On selge vajadus arutelu järele teemal, kuidas kliimamuutused mõjutavad kodanike igapäevaelu praegu ja tulevikus. Kliimamuutuste küsimused tuleb muuta arusaadavamaks ja konkreetsemaks.

A.3 Sotsiaalpartneritel ja organiseeritud kodanikuühiskonnal on oluline roll kliimamuutuse küsimuste toomisel kodanikeni ning kohaliku tasandi arutelu edendamisel teemal, kuidas kogukonnad saavad ette valmistada konkreetseid samme kliimamuutustega kohanemiseks.

A.4 Kliimamuutused mõjutavad suurt osa ühiskonnast. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on toonud selle kohta mitmeid näiteid. Üldine järeldus on, et Euroopa Liidu kogukonnad koos sotsiaalpartnerite ja organiseeritud kodanikuühiskonnaga peavad võtma suurema vastutuse kliimamuutuste tagajärgedeks valmistumisel.

A.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb ettepaneku, et organiseeritud kodanikuühiskond ja sotsiaalpartnerid käivitavad kogu Euroopa Liitu hõlmava kliimamuutusi käsitleva avaliku dialoogi, milles keskendutakse kliimamuutuste mõjule igapäevaelule. Dialoogi peaesmärk oleks tõsta teadlikkust ja teha ettevalmistusi praeguste kliimamuutuste halvenemiseks järgmise 15–20 aasta jooksul, hoolimata sellest, mida inimkond praegu ette saab võtta.

A.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb ettepaneku, et iga ELi liikmesriik määraks kindlaks ja/või looks kliimamuutuste teabe- ja koordineerimisasutuse, et edendada sidemeid kohalike, piirkondlike ja riiklike tasandite vahel.

A7 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kahetseb, et kliimamuutusi arutatakse väga tihti kaugete stsenaariumitena. Kliimamuutus ei ole enam peamiselt või ainult kauge tuleviku küsimus.

Kliimamuutused puudutavad meid siin ja praegu.

1. Sissejuhatus

1.1 Kliimamuutuste toimumine on laialdaselt tunnustatud tõsiasi, kliimamuutuste olemus ja tagajärgede ulatus aga vähem. Selle üks põhjus on vajadus uurimistegevuse ja stsenaariumite uuringutest saadavate rohkemate teadmiste järele. Teine põhjus on kliimamuutuse olemus, mis on peamiselt hiiliv muutus, mida katkestavad järjest tihemini toimuvad dramaatilised sündmused. Kolmas põhjus on tõsiasi, et avalikus arutelus käsitletakse kliimamuutust tihti kui teiste, mitte kui meie enda probleemi. Neljas põhjus on keskendumine üldistele suundumustele ja kaugetele stsenaariumitele, mis tunduvad ähmastavat igapäevaelu konkreetseid küsimusi.

1.2 Näitena võib siin tuua polaarjää sulamise. Viimastel kuudel on massimeedia põnevusega tegelenud arvutustega, kuidas jää sulamine võib põhjustada ookeanide veetaseme tõusu kuni 13 meetri võrra (Euroopa Keskkonnaagentuuri hinnang). Teine näide on Golfi hoovus. Juhul kui Golfi hoovust suunavaid mehhanisme häiritakse, võib see põhjustada õhutemperatuuri järsku langust Põhja-Euroopas. Kuigi huvitavad ja olulised, ei innusta kõnealused jutud inimesi kliimamuutustele kiiremini või konkreetsemalt vastu seisma.

1.3 On oluline rõhutada, et kliimamuutused, mida praegu täheldame ja ka lahendada püüame, on vaid eesiseva pika protsessi algus. Järgmise 15–20 aasta jooksul kliimamuutused halvenevad. Seda lihtsal põhjusel, et inimkond on keskkonda piisavalt

kahjustanud ja kahjustab ka praegu kasvuhoonegaasidega. Seetõttu on meie ülesanne kliimamuutusteks valmistuda ja nendega kohaneda. Siiski selle eest, mis juhtub järgmise 15–20 aasta pärast, vastutavad samuti praegused põlvkonnad, sest konkreetne tegutsemine praegu võib leevendada kliimamuutust kauges tulevikus. ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ja Kyoto protokolliga raames peetavad arutelud pakuvad tegutsemisvõimaluse pärast 2012. aastat ning sellest tuleb kinni haarata. Kui kõnealust võimalust ei kasutata, jätkub kliima halvenemine ning protsessi tagasipööramine nõuab drastilisemaid meetmeid. Ei ole üllatav, et üha suurem arv valitsusi peavad kliimamuutust esmatähtsaks prioriteediks. Siiski ei tähenda see, et prioriteet väljenduks valitsuste tegevuses.

1.4 Kliimamuutuste aruteluga tegelevad peamiselt valitsused ja teadusringkonnad. Keskkonnaalased valitsusvälised organisatsioonid teevad väga head tööd, kuid nende vahendid on tagasihoidlikud. Tähtsad suured organisatsioonid, nagu ametiühingud ja tööandjate organisatsioonid, kliimamuutustega toimetulekut ja kohanemist käsitlevas arutelus üldiselt nii aktiivselt ei osale. Organiseeritud kodanikuühiskonnal peaks olema võtmeroll, kuid ta näib olevat selle võtmise osas vastumeelne.

1.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on kindlal arvamusel, et kliimamuutusteks valmistumist ja kliimamuutuste arutelu tuleks laiendada nii, et sinna kaasatakse aktiivselt ka sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskond üldiselt. Kliimamuutused on jõudnud etappi, kus leevendamine ja kohanemine on muutumas igapäevasteks küsimusteks. Kliimamuutus ei ole enam peamiselt või ainult kauges tulevikus küsimus. Kliimamuutused toimuvad siin ja praegu. Seetõttu on ülimalt tähtis, et sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskond kinnitaksid oma vastutust ja osaleksid kliimamuutuste arutelus ja nendeks valmistumises.

1.6 On oluline, et kliimamuutuste arutelu seotaks rohkem mikrotasandi perspektiividega, mis põhinevad üksikisikute ja kohalike kogukondade olukorral. Tuleb analüüsida, kuidas saavad kodanikud leevendada kliimamuutuste mõjusid näiteks kulude (nt energiakulud), kindlustuse või tarbijaeelistuste kaudu.

1.7 Käesoleva arvamuse peamine eesmärk on uurida sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide rolli kliimamuutustega kaasnevate probleemide analüüsimisel ning kõnealuste probleemide lahendamise kavandamisel ja vastavate meetmete võtmisel. Arvamuses keskendutakse vahenditele ja viisidele majanduslikust, sotsiaalsest ja ühtekuuluvuse seisukohast, kasutades konkreetset, alt-üles lähenemisviisi.

1.8 Keskendumist järgmisele 15–20 aastale põhjendab asjaolu, et tegemist on perioodiga, mil kliimamuutuste jätkumine põhineb sellel, mida oleme juba teinud. Samuti on selge, et

peame kohanema protsessi algsete mõjudega samas protsessi tulevasteks mõjudeks valmistudes.

1.9 Tihti võib näha, et kliimamuutusi käsitlevate aruannete ja teabe hulk on ääretult suur ning kodanikel on raske leida vastust küsimusele, kuidas kliimamuutused võivad mõjutada ja mõjutavad nende igapäevaelu. Kliimamuutuste kohta on ääretult palju teavet ning see põhjustab teabevahetusprobleeme. Tegemist on olukorraga, mis nõuab poliitilist juhtimist, kuna kahtlemata avaldavad mõned vältimatud meetmed ebaseadlikult mõju inimeste igapäevaelule.

1.10 On oluline rõhutada, et käimas on mitmed kasutoovad uuringud. Eriti oluline on praeguseks teise etappi jõudnud Euroopa kliimamuutuste programm. Programmi raames on loodud mitu töörühma, mis tegelevad muude küsimuste seas saastekvootidega kauplemisega, energiatarne ja energianõudlusega, transpordi, tööstuse, põllumajanduse ja metsandusega. Teine kliimamuutuste programm, mille Euroopa Komisjon käivitas 2005. aasta oktoobris, hõlmab uusi kohanemise, süsinikdioksiidi kogumise ja geoloogilise ladustamise, lennunduse ja kergete sünikdioksiidi heitkogustega tegelevaid töörühmi ning mitmeid varasemate meetmete rakendamise läbivaatamise töörühmi. Üldiselt annavad kliimamuutuste programmid rohkeid analüüse ja palju teavet, mis on aluseks mitmetele nõukogu otsustele.

1.11 Kas kliimamuutuste programmi on vaja veelgi laiendada? Vastus on jah, mis puudutab laialdast vajadust konkreetsema teabe ning eelkõige näidete järele edukate algatuste kohta. Lisaks nõuab kliimamuutustega tegelemine sidusrühmade ning lõpuks ka kodanike endi aktiivset kaasamist. Euroopa Komisjon on sellest vajadusest aru saanud ning on käivitanud ulatusliku teabe- ja teavituskampaania. Kõnealune algatus on äärmiselt teretulnud. Siiski tuleb võtta täiendavaid teavitamismeetmeid, mis hõlmavad kõiki liikmesriike ning Euroopa Liidu, riikliku ja kohaliku tasandi kooskõlastatud tegevust ning mis kõige tähtsam, millega teavitatakse kodanikke kõnealustest probleemidest.

2. Kliimamuutustest tingitud probleemide ulatus

2.1 Kliimamuutustel on märkimisväärne mõju kaasaegse ühiskonna mitmele sektorile. Mõju ei piirdu ainult äärmuslike ilmastikutingimustega. Kliimamuutuste tagajärgede põgusasse loetellu kuuluvad muuhulgas üleujutused, metsatulekahjud, infrastruktuuri kahjustused, põllumajanduse ümberkorraldamine, õhu kvaliteedi halvenemine eelkõige suurlinnade piirkondades, probleemid energiavarustuse tagamisel, veekasutuse piirangud ning mõjud tööstusele, eelkõige töötlevale tööstusele. Loetelule võib lisada linnaplaneerimise ja uute arhitektuuriliste lahenduste teostamise energia säästmiseks.

2.2 Asjaolu, et kliimamuutused mõjutavad nii erinevaid ja valdkondadeüleseid sektoreid, jõuab inimeste teadvusse järkjärgult. Ka vajalike meetmete rakendamiseks vajalik avalik toetus kujuneb aeglaselt.

2.3 Kliimamuutuste vastu võitlemine konkreetsete meetmete abil avaldab paljudel juhtudel ilmset ja kohati ka ebameeldivat mõju inimeste igapäevaelule.

2.4 Siinkohal võib tõmmata selge paralleeli ELi säästva arengu strateegiat puudutavate käimasolevate aruteludega. Nimetatud arutelude algusest saadik on olnud ilmne, et laiema avalikkus ei ole teadlik sellest, mida säästva arengu tõenäosuse suurendamine nii Euroopa Liidus kui kogu maailmas tegelikult tähendab. Säästva arenguga seotud eesiseisvaid väljakutseid on iseloomustatud teguritena, mis muudavad radikaalselt meie ühiskondade toimimise viisi (¹).

2.5 Muidugi moodustab võitlus kliimamuutuste vastu lahutamatu osa jõupingutustest, mille eesmärk on tagada säästev areng. Nagu kõik säästva arengu tagamisele suunatud jõupingutused, peab ka kliimamuutuste tõkestamine olema konkreetne ja elulähedane.

2.6 Lissaboni strateegiale viidatakse mõnikord kui säästva arengu visiooni realiseerimise kavale kümne aasta perspektiivis. Lissaboni strateegia keskendub majanduslikele, sotsiaalsetele ja keskkonnavalastele aspektidele. Sageli unustatakse, et juba alguses seati ka Lissaboni strateegias kõrgelennulised eesmärgid seoses keskkonna, kliimamuutuste ja säästva arenguga üldiselt. Seega ei saa arutada kliimamuutuste tõkestamist kui täiesti eraldiseisvat küsimust. Kliimamuutused on laiemal visiooni kõige tähtsam osa, mis on kindlalt seotud üldise tegutsemisvajadusega.

2.7 Lissaboni strateegiaga seotud läbiv tähelepanek on, et liikmesriigid ja nende valitsused ei ole pidanud kinnitatud meetmeid ja investeringuid piisavalt prioriteetseks. Võib väita, et Lissaboni strateegial ei ole otseselt ega konkreetset mõju kodanikele. Siiski on kliimamuutuste mõjud — näiteks loodusõnnetused — tihti äärmiselt konkreetsed. Kodanikud peavad tegema asjakohaseid ettevalmistusi kõnealuste mõjude leevendamiseks.

2.8 Kliimamuutusi määratletakse sageli rahaliste kahjude kaudu. See ei ole aga sugugi kõik. Tuleb tunnistada ka kliimamuutuste sotsiaalset mõõdet. Küsimus ei ole ainult kodude või töökohtade kaotamises. Küsimus on ka kaasnevates suuremates energiakuludes ning suuremates kulutustes vabale ajale ja puhkustele. Tegemist on ka kodanike motiveerimisega muutma nende tarbijakäitumist. Muude aspektide seas esineb ka oht, et

kliimamuutustega kohanemine soodustab uue sotsiaalmajandusliku ebavõrdsuse tekkimist, avaldades negatiivset mõju äärealade või väiksema sissetulekuga kodanikele.

2.9 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalnõukogu rõhutab sotsiaalse ühtekuuluvuse tähtsust võitluses kliimamuutuste vastu. Majandustegurite laiaulatuslikum kasutamine kodanike veenmiseks peab tasakaalustama võimalikke negatiivseid sotsiaalseid mõjusid. Kliimamuutustest tingitud probleemide lahendamise muude vahendite puhul tuleb samuti arvestada sotsiaalsele ühtekuuluvusele avaldatava mõjuga. See näitab, kui oluline on organiseeritud kodanikuühiskonna kaasamine kliimamuutuste vastu võitlemise protsessi.

2.10 Täiendavalt on vaja analüüsida kliimamuutuste tagajärgede mõju tööelule. Kõnealused tagajärjed ei hõlma mitte ainult üleminekut loodusvarasid säästvatele energiasäästlikele tootmisviisidele, vaid ka tootmisüksuste ümberpaigutamist vastavalt odavate taastuvate energiaallikate kättesaadavusele. Töötajatele tähendab uutele tootmisviisidele üleminek ja uute teeninduspiirkondade kasutuselevõtt uusi nõudmisi oskuste täiendamise ja elukestva õppe osas. Sotsiaaldialog peaks eelkõige Euroopa Liidu tasandil rõhutama kliimamuutuste sotsiaalset mõju, eelkõige selle mõju tööelule. Kliimamuutused peaksid kuuluma Euroopa Liidu tasandi sotsiaalpartnerite prioriteetide hulka. Antud kontekstis on oluline rõhutada, et kliimamuutuste leevendamine ei too iseenesest kaasa töötuse riske. Vastupidi, kliimamuutuste mõju võib luua uusi töökohti (vt punkt 2.13).

2.11 Tarbijad tunnevad kliimamuutuste mõjusid juba varsti, kuna need toovad vältimatult kaasa tarbimismudelite muutumise, olgu tegemist toidu, transpordi, elukoha või puhkusega. Samas on tarbijad ka kliimamuutuste mõjude potentsiaalsed leevendajad ning moodustavad aluse pikaajalistele meetmetele kliimamuutuste peatamiseks. Parim viis säästvate tootmismudelite saavutamiseks on kahtlemata kodanikeni ulatuv kindel ja jõuline tarbijaliikumine. Tarbijaid tuleks vaadelda kui võtmeosalajaid, kes nad on või võiksid olla kodanikele avaldatava kliimamuutuste mõju leevendamisel.

2.12 Kliimamuutuste globaalset mõõdet määratletakse teistes riikides aset leidvate ilmastikunähtustega seotud looduskatastroofide kaudu, mille tõttu kaotatakse suurel hulgal inimesi ning mis põhjustatavad suurt varalist kahju. Lisaks juba olemasolevatele probleemidele võivad kliimamuutused tingida ka troopiliste haiguste leviku uutesse piirkondadesse. Kliimamuutused panevad proovile rahvaste ja riikide vahelise solidaarsuse. Töösuriidid peavad tugedama oma suutlikkust toetuse ja abi andmise osas. Tuleks meeles pidada, et eelkõige arenguriikides on tihti just vaesed inimesed need, keda kliimamuutuste tagajärjed esmajärjekorras tabavad. Kliimamuutuste globaalne sotsiaalne mõõde on ülitähtis: tegemist on valdkonnaga, kus on võimalik palju ära teha kergesti mitmekordistuda võivate probleemide lahendamiseks.

(¹) (Vt hr Rocard'i sõnavõtt EMSK sidusrühmade foorumil 2001. aasta aprillis).

2.13 Kliimamuutusi käsitlevates aruteludes keskendutakse ennekõike ohtudele ja nõrkustele. Samas võib kliimamuutuste leevendamise meetmetes leida ka positiivseid võimalusi. Seoses kiiresti kasvava vajadusega energiasäästliku tootmise ja transpordi järele on tekkinud uus ulatuslik valdkond teadusuuringute läbiviimiseks, uute tehnoloogiate väljatöötamiseks ja uute toodete turustamiseks. Nimetatud tegevused peaksid moodustama olulise osa ELi vastusest kliimamuutustega seotud väljakutsetele. Komisjoni integreeritud tööstuspoliitika algatuse raames peaks olema eriti tähtsal kohal keskkonnasäästlike tehnoloogiate arendamise juhtimine. Siin võib olla oluline roll ka väikestel ja keskmise suurusega ettevõtetel.

2.14 Kliimamuutuste leevendamine ja nendega seotud probleemide lahendamine võivad tuua kaasa ootamatuid küsimusi. Näiteks: mõnedes riikides on kujunemas edukaks etanooli tootmine põllumajandussaadustest. Selle tulemusena on mõne põllukultuuri nagu maisi kasutamine järjest rohkem seotud etanooli tootmisega. Arengumaade näljapiirkondades on samad põllukultuurid aga võtmesaadusteks toiduainetega varustamisel. Toodud näide näitab ilmekalt vajadust vältida ühepoolseid lahendusi.

2.15 Eesseisva väljakutse ulatust võib kirjeldada järgmise tsitaadiga: "Teadus ütleb meile, et kahjude piiramiseks peaksime võtma eesmärgiks piirata tulevikus maailma keskmise õhutemperatuuri kasvu eelindustriaalse ajajärgu perioodiga võrreldes kuni 2 °C-ni. 2 °C eesmärk eeldab, et strateegiaid on vaja nii kliimamuutustega kohanemiseks kui kliimamuutuste leevendamiseks. Vaatamata juba kokkulepitud strateegiatega rakendamisele on tõenäoline, et ülemaailmne heitkoguste hulk järgmise kahe aastakümne jooksul kasvab ning 2050. aastaks on kogu maailmas vajalik võrreldes 1990. aasta tasemetega heitkoguseid vähemalt 15 % vähendada ning teha selleks märkimisväärsed pingutusi" (komisjoni teatis "Kuidas võita lahing globaalse kliimamuutuse vastu" ⁽²⁾). Tsitaadi lõpp on siiski liiga tagasihoidlik. Samas kirjeldab see, kui oluline on kaasata protsessi kohalik ja piirkondlik tasand ning kodanikud.

3. Kodanikuühiskonna osaluse kümme valdkonda

3.1 Linna- ja kogukonna planeerimine on sektor, kus on võimalik saada olulist kasu nii seoses kliimamuutuste leevendamise kui energia säästmisega. Hea linnaplaneerimine peaks hõlmama kliimale soodsaid lahendusi nii eluasemete kui transpordi osas. Läbiviidud uuringud on kinnitanud väga positiivset mõju energiale sõltuvalt sellest, milline on majade asend maastikul või kogukonnas ⁽³⁾. Arhitektuurilised lahendused on

olulised nii päikeseenergia maksimaalseks ärakasutamiseks kui hoonete soojustamiseks. Täiendav aspekt on loomulikult selliste lahenduste tähtsus kasutajasõbralike ja sotsiaalselt hästi toimivate külade, eeslinnade ja suurlinnade piirkondade kujundamisel. On äärmiselt oluline, et sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskond oleksid kaasatud juba linna- ja kogukonna planeerimise varases etapis.

3.1.1 Euroopa Komisjon peaks kliimamuutuste kiirenemist arvestades käivitama linnaplaneerimise suuniseid puudutavad konsultatsioonid piirkondlike ja kohalike omavalitsuste ning teiste sidusrühmadega. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb komisjonile ettepaneku koostada linnaplaneerimist puudutav üldine teabematerjal koos suunistega olemasolevate edukate lahenduste kohta.

3.2 Kliimamuutuste vastases võitluses tuleks rõhutada vajadust uuendada ja soojustada olemasolevaid ja uusi hooneid, rakendades samas kõiki asjaomaseid energiasäästlike tehnikaid ja materjale. Täiendavaid algatusi on vaja teha ehitusmaterjalide valdkonnas, eelkõige seoses soojusisolatsiooniga. Küsimus ei ole ainult küttesüsteemide tõhustamises. Küsimus on ka hoonete sobivamas soojustamises vastavalt nii kõrgetele kui madalatele temperatuuridele. Ei tohi unustada mõni aasta tagasi Euroopas olnud kuuma suve kogemusi. Eraomanike majade ja korterite uuestisoojustamise innustamiseks võiks kasutada maksusoodustusi. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib sisse viia energiatõhususe sertifikaatide süsteemi tarbijatele asjakohase teabe edastamiseks energiakulude kohta konkreetses majas või korteris.

3.3 Maanteetransport kasvab Euroopa Liidus kiiresti. Raudteesüsteemidel on keeruline pakkuda samaväärsed eeliseid maanteetranspordiga võrreldes, näiteks kiire kullerteenuse pakkumine. Kõnealune suundumus ei ole säästlik ei süsinikdioksiidi heitmete ega järjest tõusvate kütusehindade poolest. Kliimamuutuste vastu võitlemise eduks tuleb SKT kasv eraldada maanteetranspordi kasvust. Konkreetsed sammud selle saavutamiseks tuleb alles kindlaks määrata. Loogiline vastus oleks kiire kauba-veosüsteem raudteel, eriti laienuvad Euroopa Liidus. Suurem kaubavedu raudteel nõuaks suuri investeeringuid. Teatud määral on võimalik kasutada hindu kaubaveo edendamiseks raudteel. Tarbija jaoks on oluline, et toiduainete tarnimine oleks kiire ja tõhus. Tööstuse jaoks on oluline sujuv ja tõhus õigeaegne tarnimine. Samal ajal on märkimisväärsed saastajad ummistunud kiirteed. Saastet lisab aegunud veoautode park. Üldisemas plaanis ei ole transpordiküsimustele lihtsat lahendust. Selle asemel on vaja mitmemetmelist strateegiat, mis hõlmaks raudtee võimaluste toetusmeetmeid ning edasist teadus- ja arendustegevust, sealhulgas ka alternatiivkütusel töötavate tõhusate ja keskkonnasäästlike mootorite arendamist. Tarbijate jaoks on oluline teada konkreetse artikli reaalset veohinda.

⁽²⁾ COM (2005) 35 lõplik, lk 8

⁽³⁾ nt Freiburgi elamuehitusprojekt.

3.4 Turismi- ja meelelahutussektor peab toime tulema järjest kõrgemate energiahindadega, mis mõjutavad nii tee- kui õhustransporti. Bensinihind on viimastel aastatel kiiresti tõusnud ning see on tarbija jaoks juba väga veenev argument uute lahenduste leidmiseks. Kiiresti kasvav huvi väiksemate ja energiatõhusamate sõidukite ostmise vastu on paljulubav märk. Tegelikult on see üks selgemaid olukordi kliimamuutuste vastu võitlemisel, kus võivad mõlemad osapooled: väiksemad ja vähem saastavad sõidukid ning selliste autode ja lahenduste suur ülemaailmne turupotentsiaal. Nagu mõnes riigis on kogetud, annavad positiivseid tulemusi ka alternatiivkütuste kasutamisele tehtavad maksusoodustused.

3.5 Siinkohal nõuab erilist tähelepanu igapäevane liiklus suurlinnades ja nende lähiümbruses. Suurlinnapiirkondade kiire kasv nii Euroopa Liidus kui mujal maailmas tingib vajaduse leida kiiresti uusi lahendusi linnades liiklemisele ja kaubaveole. Erimaksu sisseviimise katsed autoga kesklinna sisenemisel on andnud põhimõtteliselt positiivse tulemuse, kui need on ühendatud kiirese ja mugavasse ühistransporti tehtavate suurte investeeringutega. Meetmete võtmine autode kasutamise vastu ilma midagi võrreldavat vastu pakkumata põhjustab ainult üldsuse pahameelt. Kodanikud võitlevad õiguse eest autosid kasutada juhul, kui sobivad alternatiivid puuduvad. Organiseeritud kodanikuühiskonnal on kõnealuses valdkonnas täita oluline roll.

3.6 Eespool nimetatud väljakutsed on üks aspekt üldisemast küsimusest, kuidas vähendada fossiilkütuse importi ja kasutamist Euroopa Liidus. Fossiilkütuste tarnimise tagamisega seotud ebakindlus 2005/2006 talvel on kiirendanud uute lahenduste leidmise vajadust. Mõned liikmesriigid käivitavad ambitsioonikaid programme fossiilkütuste kasutamise järsuks vähendamiseks ning püüdleval taastuvate alternatiivide poole koos uue, energiatõhusaid lahendusi edendava poliitikaga. Mõnes riigis, nt Rootsis on valitsused teostanud uuringuid selle kohta, kuidas oluliselt vähendada fossiilkütuste importi. Euroopa Komisjon peaks käivitama konsultatsioonid sidusrühmade ja liikmesriikide valitsustega, et teha uusi jõupingutusi ELi fossiilkütuste impordi oluliseks vähendamiseks. Käesoleva aastakümne lõpuks peaksid kõik ELi liikmesriigid olema käivitanud algatused, et määrata kindlaks viisid ja vahendid fossiilkütuste impordi ja kasutamise märkimisväärse vähendamise saavutamiseks. See võiks olla märkimisväärne panus järgmisesse Kyoto programmi ning kliimamuutuste peatamise pikemas perspektiivis. Samuti oleks tegemist olulise tehnoloogilise ja tööstusliku võimalusega Euroopa Liidu jaoks. Organiseeritud kodanikuühiskond saaks sellistest püüdlustest märkimisväärset kasu.

3.7 Põllumajandust ning seega toiduainete hindu mõjutavad otseselt nii kliimamuutused kui nende mõju energiahinnale.

Kooskõlas ühise põllumajanduspoliitika solidaarsuspõhimõttega vajavad eri toetusmeetmeid Euroopa Liidu kõrbestuvad lõuna-piirkonnad. Komisjon peaks algatama riikide aruannetel ja analüüsidel põhinevad uuringud kliimamuutuste mõju kohta ELi põllumajandusele. On oluline rõhutada teadusuuringute tähtsust kütuste kasutamise jätkuvaks vähendamiseks talupidamises ja naftatoodete aseainete väljatöötamiseks põllumajanduslike toormaterjalide abil. Põllumajanduse roll energiatarnimise mitmekesistamisel võib muutuda järjest olulisemaks. Samuti oleks asjakohane innustada põllumajandustootjaid ise vajaminevat energiat tootma.

3.8 Tööstuse ees seisvad väljakutsed on teine aegsat kavandamist ja kohanemist vajav valdkond. See ei ole puuduta ainult madalate alade piirkondade tööstusi, kus ülejutused võivad olla või on tõsine probleem. Kaubaveo sujuvad ja tõhusad lahendused on tööstuse jaoks äärmiselt olulised. Kliimamuutused võivad piirata toormaterjalide tarnimist. Energiaga varustamine mõistliku hinnaga on äärmiselt oluline. Kliimamuutused pakuvad tööstusele ka uusi võimalusi. Ülemaailmne energiasäästlike tehnoloogiate turg on ülisuur. Ettevõtetele, mis suudavad piisavalt investeerida selliste tehnoloogiate arendamisse, on helge tulevik.

3.9 Töökohaga seotud küsimused on järgmine aegsat kavandamist ja kohanemist nõudev valdkond. Energiasäästlikumate tehnoloogiate ja selliseid tehnoloogiaid kasutava tootmise edasarenemine toob kaasa vajaduse ajakohastada oskusi ja pädevusi. Mõnede uute tehnoloogiate laiendamine tulevikus koormab märkimisväärselt töötajaid, näiteks nanotehnoloogiate rakendamisel. Töökohaga seotud küsimused on seotud energiahinna tõusu küsimusega. Tulevikus suureneb huvi kodus töötamise võimaluste vastu, mis toob esile vajaduse parema info- ja kommunikatsioonitehnika järele, sealhulgas lairibaühenduste rajatiseid.

3.10 Suurõnnetuste likvideerimise juhtimine on veel üks kliimamuutustega seotud oluline valdkond. Ilmastikunähtustega seotud suurõnnetusi juhtub järjest tihemini ning neil on järjest laiaulatuslikumad tagajärjed. Euroopa Liidus tuleks luua organ, mis oleks suurõnnetuse korral võimeline andma kiiresti õigeaegset abi. Mitmetes liikmesriikides on sellised üksused juba loodud. Sarnased organid tuleb luua kõigis liikmesriikides, nende tegevust tuleks teatud määral kooskõlastada ning nad peaksid tegema koostööd. Nii oleks Euroopa Liit võimeline abistama ilmastikunähtustega seotud suurõnnetuste ohvreid mitte ainult ELis vaid ka mujal maailmas.

3.11 Äärmuslikest ilmastikutingimustest põhjustatud loodusõnnetused esitavad suuri nõudmisi ka rahalisele, peamiselt kindlustusseltsidelt saadavale abile. Ilmastikunähtustega seotud

suurõnnetuste sagedus paneb suurema koorma kindlustussektorile, mis mõjutab kodanike kindlustuskulusid. Euroopa Komisjon peaks teostama kõnealuseid küsimusi käsitleva uuringu, eesmärgiga kaitsta jätkusuutlikku toimivat kindlustussüsteemi.

4. Kliimamuutustega kohanemine ja nende leevendamine — kes ja kuidas?

4.1 Avalikkuse teavitamine kliimamuutustest ja nende tagajärgedest on keeruline ülesanne. Avalikkuse teadlikkuse tõstmisele tuleb läheneda tasakaalukalt ja mõnevõrra pragmaatiliselt. See ei tähenda mitte inimeste hirmutamist, vaid pigem keskendumist eesseisvale praktilisele tööle, mille eesmärk on tagada stabiilne elukvaliteet kõikidele inimestele.

4.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb ettepaneku, et kõik Euroopa Liidu liikmesriigid loovsid kontakt-, teabe- ja koordineerimisasutused, kes oleksid võimelised pakkuma nõuandeteenuseid ning viima läbi kliimamuutusi puudutavaid uurinuid kliimamuutustega kohanemise ning nende leevendamise kohta. Kõnealuse töö oluline osa peaks olema kogemustevahetus teiste liikmesriikidega ning vastava teabe levitamine kodanikuühiskondadele ja omavalitsustele. Eriti oluline on kontakt kohalike kogukondade, sotsiaalpartnerite ja organiseeritud kodanikuühiskonnaga, samuti tööstuse ja ettevõtetega.

4.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb ettepaneku algatada kogu Euroopa Liitu hõlmav kliimamuutuste dialoog, mille käigus käsitletak kliima edasise halvenemise tõkestamise viise ja vahendeid ning tehtaks samme juba toimivate muutustega kohanemiseks. Ehkki Euroopa Liidu institutsioonid peaksid kõnealust dialoogi toetama, peaksid vastutuse praktilise töö eest enda peale võtma kohalikud omavalitsused, haridusasutused, ametiühingud ja tööandjate organisatsioonid, talunike ja tarbijaorganisatsioonid ning muud institutsioonid. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on nõus dialoogis aktiivselt osalema ning toimima teabevahetuse ja hindamise teabevõrgustikuna (*clearing-house*).

4.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib väljendada heameelt selle üle, et Euroopa Komisjon on käivitanud kliimamuutusi puudutava ELi laiaulatusliku teabe- ja teabevahetusprogrammi. Sellega aidatakse oluliselt kaasa kliimamuutuste alase teadlikkuse tõstmisele. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kliimamuutuste dialoogi ettepaneku sihtrühmad on kohalikud kogukonnad, piirkonnad ja riigid ning eriti sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskond. Kõnealused kaks programmi täiendavad üksteist konstruktiivsel viisil.

4.5 Kliimamuutuste dialoogi üks oluline osa oleks teabe levitamise heade tavade kohta, näiteks nende riikide näidetele, kus püütakse koostada tegevuskavasid fossiilkütustest sõltumise vähendamiseks. Üks näide võiks olla ka suurlinnades rakenda-

tavad meetmed autode kasutamise vähendamiseks kesklinna jõudmiseks (näiteks Londonis või Stockholmis).

4.6 Dialoogi võiks alustada 2006/2007. aasta talvel ning sellele ei ole vaja kehtestada mingit lõpptähtaega. Dialoog peaks olema tihedalt seotud säästva arengu kontseptsiooni teadvustamiseks tehtavate jõupingutustega. Kliimamuutustega seotud probleemid annavad ilmselt hea võimaluse muuta käegakatsutavamaks ka säästva arenguga seotud küsimused.

4.7 Kliimamuutuste dialoog kodanikuühiskonnaga ei ole võimalik ilma kohaliku ja piirkondliku tasandi sidusrühmade selge ja järjepideva osaluseta. Rahalist toetust tuleks võimaldada ka kavandamisele ja teabevahetusele. On selge, et kogukondade ja organiseeritud kodanikuühiskonna, nagu ka sotsiaalpartnerite suutlikkuse tõstmine võtab aega.

4.8 2012. aastal toimub ÜRO säästva arengu teemaline järelkonverents, mis on jätk 1992. aastal Rio de Janeiros ja 2002. aastal Johannesburgis toimunud konverentsile. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib tungivalt, et 2012. aastal toimival konverentsil keskendutaks konkreetsetele kliimamuutustele ja nende globaalsetele tagajärgedele. Nii Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ja Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni vahel kui Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ja ÜRO majandus- ja sotsiaalnõukogu vahel algatatud koostöö pakub võimalusi ühisuuringute läbiviimiseks kliimamuutuste globaalse mõju kohta. Samuti aitab koostöö välja tuua viise, kuidas sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskond saavad aktiivselt osaleda kliimamuutuste vastases võitluses.

5. Teadlikkuse suurendamiseks ja toetuseks kasutatavad vahendid

5.1 Kodanike teadlikkuse suurendamine kliimamuutuste ja nende tagajärgede osas peaks kuuluma peamiselt kohaliku, piirkondliku ja riikliku tasandi kohustuste hulka, mida toetatakse ELi tasandil tehtavate algatustega. Eesmärk peaks olema kasutada alt-üles lähenemisviisi, mis kutsub kodanikke üles esitama neile sobivaid lahendusi, mitte andma kindlaksmääratud vastuseid.

5.2 Tarbijate koondamisel ja pühendunud osaluse edendamisel on kodanikuühiskonna organisatsioonide seas eriti oluline roll tarbijaorganisatsioonidel. Tarbijad avaldavad või saavad avaldada turule märkimisväärset survet ostetavate kaupade ja teenuste kaudu. Tegemist on tõelise väljakutsega Euroopa tarbija liikumiste jaoks.

5.3 Sotsiaalpartneritel lasub eriline vastutus kliimamuutuste mõju analüüsimisel tööelule ning asjakohaste leevendamise- ja kohanemisstrateegiate ettepanekute tegemisel. Kliimamuutuste vastase võitluse sotsiaalne mõõde on kogu jõupingutuse otsustav osa.

5.4 Võitlust kliimamuutuste vastu ei ole võimalik võita ilma tööstuste ja ettevõtete aktiivse toetuse ja koostööta. Tööstusel võib olla oluline roll kliimamuutustega seotud probleemide integreerimisel kavandamis-, tootmis-, turundus- ja hindamisprotsessi. Tööstused saaksid kasu kliimamuutuste osas tehtava töö kohta rohkema teabe lisamisest aastaaruannetesse. Aktiivne tegelemine kliimamuutustega seotud probleemidega võib osutuda võidukaks turunduskontseptsiooniks.

5.5 Kliimamuutuste mõjude aruteludes väljendavad paljud vaatlejad poolehoidu erinevatele maksustamisvormidele või muudele rahalistele stiimulitele. Ei ole kahtlust, et sellised stiimulid võivad anda selgeid tulemusi. Siiski tuleks neid kohaldada mõningase ettevaatusega. Näiteks on autokütuse maksustamisel negatiivne sotsiaalne mõju hõredalt asustatud alade elanikele. Sõidukijuhtide maksustamisel kesklinnapiirkonda sisenemisel on küll positiivne mõju liiklusele üldiselt, kuid sellise süsteemiga peavad kaasema investeeringud ühistransporti. Teisisõnu loob maksustamine uut sotsiaalmajanduslikku ebavõrdsust: need, kes saavad seda endale lubada, jätkavad autode kasutamist, samas, kui need, kes ei saa, peavad sõltuma ühistranspordisüsteemist, mis võib, kuid ei pruugi olla tõeliselt tõhus.

5.6 Teine oluline teadlikkuse tõstmise vahend on keskkonnanajuhtimisprotsesside, nagu keskkonnanajuhtimis- ja auditeerimissüsteemi (EMAS) sisseviimine. Tegemist on vabatahtliku süsteemiga, mis loodi Euroopa Nõukogu määrusega nr 761/01. Süsteemi eesmärk on tunnustada ja ergutada organisatsioone, kes teevad rohkem, kui õigusaktidega kooskõlaks on vajalik, ning parendavad pidevalt oma keskkonnasäästlikkust.

5.7 Keskkonnanajuhtimis- ja auditeerimissüsteemide rakendamise abil uurivad üksikud organisatsioonid ja institutsioonid konkreetseid viise erinevate tegevuste keskkonnamõju mõõtmiseks ja vähendamiseks, näiteks energia- ja materjalikasutus ning reisimine auto, rongi või lennukiga. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võiks kaaluda keskkonnanajuhtimis- ja auditeerimissüsteemide sisseviimist ning eelkõige uurida võimalust heitkoguste arvutamiseks, mis tulenevad koosolekutele reisimisest. Seejärel tuleks kaaluda kompenseerivate meetmete kasutuselevõttu (lisas on äratoodud mõned esialgsed arvutused).

5.8 Teine arutusel olev ettepanek on arvestada kaubaartikli hinna sisse ka veokulu. See annaks tarbijatele rohkem teavet alternatiivtoodete vahel valimisel.

6. Väljakutse kodanikuühiskonnale

6.1 Alates Rio de Janeiro ja Johannesburgi konverentside toimumisest on kodanikuühiskonna organisatsioonid Euroopa tasandil tegelenud säästva arengu küsimustega.

6.2 Organiseeritud kodanikuühiskonnal on ainulaadne võimalus anda väärtuslik panus Euroopa kliimamuutuste dialoogi. Kodanikuühiskonna panus võiks olla suunatud peamiselt viiele valdkonnale:

- aktiivne osalemine teadlikkuse tõstmisel kliimamuutuste ja nende mõjude kohta;
- tarbijate ja teiste oluliste rühmade koondamine selgete tarbijaelistuste määratlemiseks, mis arvestavad kliimamuutuste mõjudega;
- uute linnaplaneerimise programmide, sealhulgas eluaseme-, transpordi- ja liiklusprogrammide algatamine, mõjutamine ja toetamine;
- tegutsemine kanalina kodanike ja valitsuste vahel seoses kliimamuutuste leevendamise ja pikemas perspektiivis praeguste protsesside peatamise küsimustega;
- tegutsemine koostöös teiste riikide ja piirkondade kodanikuühiskonna organisatsioonidega võtmaks konstruktiivseid meetmeid kliimamuutuste mõjude leevendamiseks.

6.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on rajanud kooskõlas Euroopa Nõukogu tehtud avaldustega interaktiivse võrgustiku kõikide ELi liikmesriikide majandus- ja sotsiaalnõukogudega. Võrgustik keskendub eelkõige Lissaboni strateegiale.

6.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on avatud võrgustiku laiendamise võimalusele, et kaasata kliimamuutustega seotud küsimused ning Euroopa vastused kliimamuutuste mõjudele.

Brüssel, 25. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Loomarümpade kõrvaldamine ja loomsete kõrvalsaaduste kasutamine"

(2006/C 318/18)

19. jaanuaril 2006. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada järgmises küsimuses: "Loomarümpade kõrvaldamine ja loomsete kõrvalsaaduste kasutamine".

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiooni arvamus võeti vastu 11. juulil 2006. Raportöör oli **pr SANTIAGO**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.–14. septembril 2006 (14. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 115, vastu hääletas 32, erapooletuks jäi 16.

1. Järeldused

1.1 Teabel on ühiskonnas äärmisel oluline roll ning tarbijatel on õigus täpsele ja õigeaegsele teabele tarbitava toidu kvaliteedi kohta. Seega leiab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, et vaja on asjakohaseid tarbijate teavitamise kampaaniaid. EMSK kinnitab veelkord, et rahvatervise kaitse ja toiduohutuse tagamine Euroopas kuuluvad komitee peamiste prioriteetide hulka.

1.2 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles jätkama ja võimalikult kiiresti hoogustama käimasolevaid uuringuid, mis tõestavad vähimagi kahtlusega, et mittemäletsejatel pärinevat lihajahu võib kasutada sigade ja kodulindude toidus ilma igasuguse riskita inimeste tervisele.

1.2.1 Valkude identifitseerimise viis ja valke sisaldava lihajahu jälgimiseks kasutatavad meetodid peavad andma tarbijatele raudkindla garantii, et sigu toidetakse lihajahuga, mis on saadud ainult linnuliha kõrvalsaadustest, ning et linde toidetakse lihajahuga, mis on saadud ainult sealihha kõrvalsaadustest.

1.2.1.1 Käimasolevate uuringute lõppedes võib lihajahu tootmisel kasutada erinevatest tapamajadest pärinevaid tervete loomade kõrvalsaadusi, mille valgud on selgelt identifitseeritavad ja algusest peale jälgitavad.

1.3 Väga oluline on sisse viia teadusuuringute programmid, et välja arendada rümpade kohapeal hävitamise meetodid, vältimaks haiguste leviku riski rümpade transportimisel.

1.4 Komitee soovib edendada teadusuuringuid, arendamiseks välja süsteeme (võimalusel energiatootmissüsteeme) kõigi talumajapidamise kõrvalsaaduste ja jäätmete töötlemiseks, eesmärgiga standardiseerida tootmismeetodid. Sealjuures tuleb tagada keskkonnakaitse lühiajalises ja keskpikas perspektiivis, talumajapidamiste majanduslik toimetulek ning kariloomade ja talupidajate endi tervise kaitse.

2. Sissejuhatus

2.1 Komitee arvates on kuus aastat pärast veiste spongioosse entsefalopaatia (BSE) kriisi õige aeg vaadata uuesti läbi rümpade kõrvaldamine ja loomsete kõrvalsaaduste kasutamine, võttes arvesse toiduohutust, tarbijate tervisekaitset ja tootjate ees seisvaid majanduslikke probleeme.

2.1.1 Toidutootmise ohutusnõuded on Euroopas palju rangemad kui kolmandates riikides, aga need nõuded tõepoolest tagavad tarbijate toiduohutuse, keskkonnakaitse ja loomade heaolu. Kuna nõuetega kaasnevad kõrgemad tootmiskulud, on nõuete säilitamine võimalik ainult juhul, kui tootmine Euroopas jätkub.

2.2 Enne BSE kriisi ei valmistanud loomarümpade hävitamine seakasvatuses tootjatele probleeme, kuna surnud loomi sai kasutada söödas kasutatava lihajahu tootmisel. Sellest tulenevalt kogusid lihajahu tootjad paljudes riikides loomarümpasid tasuta kokku.

2.3 BSE kriisi tagajärjel ja tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. oktoobri 2002. aasta määrusest 1774/2002 keelustati lihajahu kasutamine söödas ja veelgi enam — loomarümpad arvati 2. kategooria riskimaterjali hulka kuuluvaks, mistõttu tuleb need kokku koguda ja põletamise teel hävitada ja seda võivad teha ainult selleks litsentseeritud ettevõtted.

2.4 Ootuspäraselt kaasnesid olukorraga lisakulud tootjatele, mis seega suurendas konkurentsimoonutust kolmandate riikidega. See ajendas tootjaid kaaluma alternatiive, mis oleksid kõnealusele sektorile vähem koormavad, kuid bioohutuse ja keskkonna mõistes ikkagi tõhusad.

2.5 Praegune ettevõtlike arengutendents on globaalse avatud turu suunas, kus ainsaks kehtivaks seaduseks on pakkumine ja nõudlus. Meie siin Euroopas oleme siiski olnud suure konkurentsimoontuse ohvrid, sest mitmete tehniliste ja teaduslike otsuste tulemusel kujunenud poliitilised seisukohad on põhjastanud selle, et meie tootmiskulud on kolmandate riikide omadest märkimisväärselt kõrgemad.

2.6 Üheks näiteks on nõukogu 4. detsembri 2000. aasta otsus 766/2000/EÜ, mille artikli 2 lõikes 1 keelustatakse kõikides liikmesriikides loomsete valkude kasutamine söödas. Seda otsust kohaldatai kõikide loomaliikide suhtes. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. oktoobri 2002. aasta määrus 1774/2002 (artikli 22 lõike 1 punkt a) konsolideerib ja laiendab nimetatud keelu kohaldamisala.

2.7 Kriis, mis vallandus BSE avaldumisel kariloomadel ja selle seos transmissiivse spongioosse entsefalopaatiaga (TSE) mõjutas loomulikult intensiivse tootmisega sektoreid (sea- ja linnukasvatus), mis ei saa mingit abi ega tootmislisatasu, tegutsevad väga väikse kasumiga ja mille majanduskasvu ees seisavad suured takistused keskkonda, loomade heaolu ja terviseohte käsitlevate õigusaktide näol.

2.8 Lihajahu kasutamise keelustamine andis kõnealusele sektorile tugeva hoobi, kuna kadus sööda peamine valguallikas ning suurenenud nõudluse tõttu tõusis taimsete valkude hind. Sellest tulenevalt tõusis ka sööda hind järsult. Samuti muutusid tapamajade kõrvalsaadused lisakasumi allikast hoopis rahaliseks koormaks. Tulenevalt sellest ja lihajahu kõrgemast hinnast tõusid paratamatult hinnad ka tarbijatele.

3. Üldised märkused

3.1 Searümpade kõrvaldamist käsitlevad õiguslikud aspektid ning tehnilised ja teaduslikud vastuolud

3.1.1 Määrus 1774/2002, mis muutis kohustuslikuks rümpade kokkukogumise ja hävitamise akrediteeritud ettevõtjate poolt ja keelustas loomsete valkude kasutamise, ei põhjastanud rahalisi raskusi mitte ainult nende riikide tootjatele, kes kõnealust süsteemi juba rakendasid, vaid viis ka palju tõsisemate probleemideni nendes riikides, kus see süsteem ei olnud kasutusel, kuna need riigid olid sunnitud hakkama seda rakendama, kandes veelgi suuremaid kulutusi. See olukord pani nende riikide tootjaid mõtlema, kas määruse eesmärk on tegelikult lihajahu müümise keelu kompenseerimine kõrvalsaaduste tootjatele.

3.1.2 Kõnealune küsimus muutub veelgi olulisemaks, arvestades, et määrus sisaldab erandit väikse loomapopulatsiooniga kaugetele piirkondadele, kus lubatakse jätkata loomarümpade hävitamise traditsiooniliste meetodite kasutamist. Ei saa ignoreerida asjaolu, et kõnealustes piirkondades oleksid kogumiskulud äärmiselt kõrged. Lisatakse veel kaks erandit:

— surnud lemmikloomad võib matmise teel otseselt jäätmetena kõrvaldada;

— loomsed kõrvalsaadused võib kohapeal jäätmetena kõrvaldada põletamise või matmise teel, kui on tegemist rahvusvahelise episootiaameti (OIE) A-nimekirjas nimetatud haiguse puhanguga, juhul kui pädev asutus leiab, et rümpade transportimisel on oht haiguse levikuks või kui lähimal töötlemisettevõttel puudub vajalik tootmisvõimsus.

3.1.3 Tänapäeval on kasvav vajadus paigutada võimalusel talumajapidamisi inimasustustest ja ka üksteisest võimalikult kaugele. Sellest tulenevalt püüavad talupidajad leida järjest kõrvalisemaid asukohti, et mitte häirida naabreid ja et kaitsta oma kariloomade tervist.

3.1.4 Nagu ülalpool mainitud, on rümpade kogumise protsess äärmiselt kulukas, siit ka püüdlused leida lahendusi, mis ulatuvad kaugemale määruses sisalduvatelt ettepanekutelt ja mis peegeldavad tänast reaalselt olukorda. Neid valikuvõimalusi kaaludes tuleb alati meeles pidada teatavaid tegureid: inimeste tervis ja ohutus, loomade tervis ja heaolu ning keskkonnakaitse.

3.2 Lihajahu kasutamist käsitlevad õiguslikud aspektid ning tehnilised ja teaduslikud vastuolud

3.2.1 Puuduvad teaduslikud tõendid selle kohta, et sigadel ja kodulindudel oleks oht nakatuda BSEsse. Ühendkuningriigis on sead ja kodulinnud kahtlemata kokku puutunud BSE nakkusetekitajaga (prioovid). Hoolimata sama loomse valguga toitmisest, mis kariloomadel BSEd tekitas, ei ole kummastki liigist nakatunud ainsatki looma. Kodukanadega tehtud uuringud näitavad samuti, et nad on resistentsed nii suu- kui seedekulgjalavälisele nakatuse esilekutsumisele ⁽¹⁾.

3.2.2 Küsimustes, mis puudutavad tarbijate tervisekaitset ja ohutust, võtab komisjon riskikontrolli meetmed, mis põhinevad kõige uuematel saadaolevatel katsetulemustel ja usaldusväärsetel teaduslikul hinnangul, nagu on toodud juhtiva teaduskomitee koostatud suunistes. Juhtivat teaduskomiteed abistab transmissiivse spongioosse ja veiste spongioosse entsefalopaatiat ajutine tööühm, mis koosneb teadlastest üle kogu ELi.

⁽¹⁾ D. Matthews ja B. C. Cooke, Rev. Sci. Technol. Int. Epit. 2003, 22(1), 283–296. Asjakohane on ka järgmine uurimus: Poultry, pig and the risk of BSE following the feed ban in France — a spatial analysis. Abrial D, Calavas D, Jarrige N, Ducrot C; Vet. Res. 36 (2005), lk 615–628.

3.2.3 Praegune piiratud arusaamine TSEst avaldub järgmistes töödes:

- teaduslik arvamus teemal “Inimeste suukaudne kokkupuude BSE tekitajaga: nakatav annus ja liigibarjäär”, vastu võetud juhtiva teaduskomitee 13.–14. aprilli 2000. aasta koosolekul;
- teaduslik aruanne teemal “Toitu tootvatele mittemäletsejatest põllumajandusloomadele söödava imetajatelt pärineva liha ja kondijahu ohutus”, juhtiva teaduskomitee 24.–25. septembri 1998. aasta koosolek.

3.2.4 TSE esinemine sigadel oli ka juhtiva teaduskomitee arvamuse teemaks:

- juhtiva teaduskomitee 24.–25. juuni 1999. aasta koosolekul vastu võetud arvamus teemal “Surnud kariloomad ja surnud loomad”;
- teaduslik arvamus teemal “Loomsete kõrvalsaaduste loomatoiduna ringlusse võtmisest tulenev risk TSE levitamise suhtes mittemäletsejatest põllumajandusloomade hulgas”, juhtiv teaduskomitee, 17. september 1999;
- juhtiva teaduskomitee 27.–28. novembri 2000. aasta koosolekul vastu võetud teaduslik arvamus loomsete valkude kasutamise kohta kõikide loomade söödana.

3.2.5 Kokkuvõttes on ainus järeldus, mida kõikidest mainitud teaduslikest arvamustest teha saab, see, et puuduvad epidemioloogilised tõendid teooriale, et sead, kodulinnud või kalad on vastuvõtlikud BSEsse nakatumisele või et BSE mainitud liike mõjutab. Täna ei ole teaduslikud katsed tõendanud TSE ilmnemist sigadel, kodulindudel ega kaladel.

3.3 Probleemide analüüs ja kõrvalsaaduste töötlemise võimalus talumajapidamistes

3.3.1 Tuleb omaks võtta globaalne lähenemisviis seoses kariloomade kasvatuses jäätmete töötlemisega, mis hõlmaks toiduohutust, tervishoidu, loomade heaolu ja keskkonna nõuetekohast arvestamist.

3.3.2 EL toodab igal aastal enam kui 170 miljonit tonni talumajapidamise jäätmeid⁽²⁾. Kaasaegse kariloomade kasvatuses majandamine on äärmiselt keeruline ülesanne ning mida teha jäätmetega on selle üks aspekt. Seoses rümpade töötlemisega tuleb leida tõhusamad ja majanduslikult tasuvad kõrvaldamismeetodid.

⁽²⁾ Tabel 1. Zootehniliste jäätmete loetelu (EL-15). Allikas EUROSTAT/MAPYA 2003.

3.3.3 Loomarümpade kõrvaldamise küsimus on äärmiselt keeruline, kuna hoolimata sellest, et arvesse tuleb võtta keskkonda, peame arvestama ka võimalusega, et haigus võib edasi kanduda transportimise käigus. Aktuaalsed on ka hügieeni, ohutust ja rahvatervist puudutavad küsimused⁽³⁾.

3.3.4 Selle tööga loodame laiendada tootjate jaoks valikuvõimalusi, arvestades samas rahvatervise ja keskkonnakaitse põhimõtetega. Seega soovitame kaaluda hüdrolüüsi kasutamist koos mõne muu eeltoodud nõuetele vastava meetodiga⁽⁴⁾.

3.3.5 Hüdrolüüs, mis on loomarümpade töötlemise peamine meetod, on bioloogiliselt identne teiste orgaaniliste ainete hüdrolüüsiga, mis kontrollitud tingimustes tõenäoliselt iseenesest lagunevad. Hüdrolüüsi biokeemilise kulgemise määrab aine autolüüsivõime. Põhimõtteliselt valgud lagunevad, tekitades aminohappeid, kusjuures süsivesikud tekitavad suhkruid ja lipiidid tekitavad rasvhappeid ja alkoholi. Sealiha puhul on rasvaine esterdmise tulemuseks see, et hüdrolüüsitud aine näeb lõpuks välja tihe ja viskoosne ja selle voolamine toimub sarnaselt viskoosse vedeliku voolamisega, mis on lisaeeliseks kontrollitud tingimustes töötlemisel ja lihtsustab tekkinud vedeliku käitlemist. Hüdrolüüsi tõhusamaks muutmiseks, peab kontrollima mõningaid tegureid, nagu osakeste suurus (mis eeldab, et rümbad on eelnevalt jahvatatud), temperatuur, töötlemise kestus ja protsessi ümbritseva õhu hapniksisaldus, et vältida ebameeldivate lõhnade eraldumist. Hüdrolüüsil tekkinud vedelikku võib seejärel töödelda koos talumajapidamise lágaga, mille lisaelisteks on:

- bioohutus (rümpasid töödeldakse talumajapidamises kontrollitud tingimustes, mistõttu väheneb võimalus, et haigused kanduvad teistesse talumajapidamistesse);
- traditsioonilise lágakõrvaldamise protsessi tõhusamaks muutmise;
- patogeensete elementide kõrvaldamine;
- talumajapidamise juhtimise paranemine, kuna rümpade ja lága töötlemine toimub kohapeal ja reaajas⁽⁵⁾.

⁽³⁾ Tabel 2. Põllumajandusloomade jäätmete ja kõrvalsaaduste kogused (allikas EUROSTAT/MAPYA).

⁽⁴⁾ — Risk assessment: use of composting and biogas treatment to dispose of catering waste containing meat (Final report to the department for Environment, Food and Rural Affairs). Gale P. (2002). In <http://www.defra.gov.uk/animalh/by-prods/publicat/>

— Informe final relativo a los resultados obtenidos en los proyectos de estudio de alternativas a sistemas de cadáveres. Antonio Muñoz Luna, Guillermo Ramis Vidal, Francisco José Pallarés Martínez, Antonio Rouco Yáñez, Francisco Tristán Lozano, Jesús Martínez Almela, Jorge Barrera, Miriam Lorenzo Navarro, Juan José Quereda Torres. (2006).

⁽⁵⁾ Uurimused antud teemal:

— Informe final de resultados sobre la hidrólisis de cadáveres animales no ruminantes: experiencia en ganado porcino. Lobera JB, González M, Sáez J, Montes A, Clemente P, Quiles A, Crespo F, Alonso F, Carrizosa JA, Andujar M, Martínez D, Gutiérrez C.

— Parámetros Físico-químicos y bacteriológicos de la hidrólisis de cadáveres de animales no ruminantes con bioactivadores Gutiérrez C, Fernández F, Andujar M, Martín J, Clemente P, Lobera JB CARM-IMIDA. <http://wsiam.carm.es/imida/publicaciones%20pdf/Ganader%20EDA/Gesti%20F3n%20de%20Residuos%20Ganaderos/Hidrolizaci%20F3n%20de%20Cad%20E1veres/Resultados%20del%20Estudio%20Preliminar.pdf>

3.3.6 Energia tootmine biogaasi teel on oluline ning sel eesmärgil võib kasutada omavahel ühendatud paake, mis muudavad võimatuks vedeliku tagasivoolu või kontakti õhuga. Suuremat huvi pakub siiski aga selliste lihtsate protsesside uurimine, mis sobivad väikestele talumajapidamistele ning mis tagavad rahvatervise nii üldiselt kui ka talumajapidamistes ning kaitsevad keskkonda.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Tänapäeval on teabel ühiskonnas väga oluline roll. Tarbijatel on õigus omada täielikku ja täpset teavet, mis aga juhtub harva, sest meedia eelistab anda ülevaate katastroofidest ja õnnetustest ning samas jätab positiivsetele sündmustele vähe ruumi. Seega peame tegema palju tööd, et teavitada tarbijaid kogu tööst, mida tehakse rahvatervise valdkonnas, et tarbijad saaksid teha teadlikke valikuid selle suhtes, mis on nende arvates parim.

4.2 Loomariümpade ja jäätmete kõrvaldamise majanduslikud tagajärjed

4.2.1 Rümpade kõrvaldamine tekitab hulga logistilisi probleeme (riikides, kus varem kogumissüsteemi ei kasutatud) ja mõnedel juhtudel ei ole kogumine vastavuses tervisekaitse hea tavaga talumajapidamistes.

4.2.2 Ühenduse direktiivi majanduslikku mõju peab analüüsima kahel konkreetsel juhul:

4.2.2.1 riikides, kus rümpasid varem ei kogutud, peavad investeringuid tegema talumajapidamised (et ehitada külmhoidlad ja välja töötada ohutud rümbakogumisplaanid), transpordiettevõtted, kes peavad muretsema eraldi selle ülesande jaoks varustatud veoautod, ja kõrvalsaadusi töötlevad käitised, kes peavad tegema muudatusi, et suuta töödelda terveid loomi ⁽⁶⁾;

4.2.2.2 riikides, kus rümpade kogumise süsteemid on juba rajatud, ei ole vajadust edasisteks investeeringuteks, kuid seal, kus lihajahu ei saa kasutada, peab selle kokkukogumise ja hävitamise eest maksma ⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ On tehtud arvutused, mis viitavad tootmiskulude 0,36–0,96 eurosele kasvule toodetud looma pealt, sõltuvalt talumajapidamise asukohast ja suuruselt, kuigi paratamatult kannatavad kõige rohkem alati väikseimad talumajapidamised.

⁽⁷⁾ Sellest tulenevalt kaasneb tootega lisakulu, mis on 0,3–0,5 eurot toodetud looma kohta.

4.3 Loomsete kõrvalsaaduste kasutamise majanduslik mõju

Loomsete valkude kasutamise keelustamine sigade, kodulindude ja kalade söödas on viinud märkimisväärselt kõrgemate tootmiskuludeni Euroopas ja on seetõttu tekitanud edasisi konkurentsimoontonutuse probleeme teiste riikidega, nagu Brasiilia, Argentiina ja USA, kus loomsete valkude kasutamine on lubatud. Mainitud kõrgematel kuludel on olnud tagajärgi mitmel tasandil: tapamajade kõrvalsaadused ei too enam kasu, kuna nendega kaasnevad nüüd hävituskulud, ja nõudlus taimsete valkude järele on suurenenud, mis viib kõrgemate hindadeni ja seega ka kõrgemate söödahindadeni ⁽⁸⁾.

4.3.1 Reaalhindades on ELi tootmiskulud suuremad kui kolmandates riikides järgmiste suuruste võrra:

kõrvalsaaduste hävitamine: 6 euro võrra 100 kg searümpade kohta ⁽⁹⁾;

lihajahu mittekasutamine: 0,75 eurot 100 kg kohta ⁽¹⁰⁾;

soja hinna tõus: 1,5 eurot 100 kg kohta ⁽¹¹⁾.

Kui need summad korrutada igal aastal toodetavate sigade arvuga, kujutavad need ELi jaoks kokku 173 miljoni eurost kahjumit. Sellele kulude tõusule võime lisada tootmisfaktorid, nagu sööt, energia, tööjõud, loomade heaolu ja keskkonnahõõnõuded, mis tähendab, et näiteks Brasiilias maksab üks kilo searümpa 0,648 eurot ⁽¹²⁾, siis ELis on hinnaks 1,25 eurot ⁽¹³⁾.

4.3.2 Konkurentsimoontonutusi ei saa WTO läbirääkimistel kunagi avalikult arutada, neid eitatakse koheselt, kuna ei ole esitatud teaduslikke tõendeid selle õigustamiseks. Kui selline olukord jätkub, peame andma Euroopa tootjatele kompensatsiooni, muidu on nende ellujäämine ohus.

⁽⁸⁾ Uuringud on teostanud Murcia Ülikooli töörühm prof. dr. António Muñoz Luna (DMV, PhD, MBA) juhtimisel.

⁽⁹⁾ Allikas: Põllumajandusuuringute Riiklik Instituut (Institut National de Recherche Agricole).

⁽¹⁰⁾ Arvutused on tehtud toormaterjalide keskmise hinna alusel nuumsea keskmise toidukoguse kohta enne ja pärast keeldu.

⁽¹¹⁾ Arvutused on tehtud toormaterjalide keskmise hinna alusel nuumsea keskmise toidukoguse kohta enne ja pärast keeldu.

⁽¹²⁾ Paraná osariigi 1200 seaga talumajapidamise tootmiskulud suletud tsükliks, kus tootlikkus on 20,3 piimapõrsast emise kohta aastas.

⁽¹³⁾ Portugali 500 seaga talumajapidamine suletud tsükliks, kus tootlikkus on 23 piimapõrsast emise kohta aastas.

4.4 Küsimused, mida võtta arvesse, kui kaalutakse võimalust tühistada mittemäletsetajatel pärit lihajahu kasutamise keeld sigade ja kodulindude toidus

4.4.1 Peamine küsimus on tagada, et lihajahu ei oleks rist-saastumist. Mitmetest Belgia institutsioonidest pärit uurijate rühmal paluti seega uurida ja rakendada erinevaid tehnikaid, mis võimaldaksid tuvastada mittemäletsetajatel pärit loomsete valkude sisalduse loomatoidus. Uurijate rühm lõpetas oma töö edukalt 2004. aasta esimesel poolel ning tervise- ja tarbijakaitse peadirektoraat esitas 24. septembril 2004 lõpparuande pealkirjaga "Töödeldud loomsete valkude, muuhulgas liha- ja kondijahu sisalduse tuvastamine loomatoidus", mis sätestab meetodid, kuidas neid valke loomatoidus tuvastada. See aitab nüüd rajada süsteeme, et toota täielikult tuvastatavat mittemäletsetajatel pärit lihajahu, (st valgu päritolu oleks kergesti tuvastatav), mille suhtes toimub ka järelevalve. See võib võimaldada rajada esialgsed süsteemid nende koostisosade tootmiseks ja taaskasutamiseks kindla garantiiga, et need ei sisalda mäletsetajatel pärit jahu ⁽¹⁴⁾.

4.5 Viimane takistus mittemäletsetajatel pärit lihajahu taaskasutamisel sigade ja kodulindude loomatoidus

4.5.1 Ainus, mida on praegusel hetkel vaja, on töötada välja tehnikaid, mille abil eristada sealiha valku kodulinnuliha valgust,

et olla vastavuses veel ühe Euroopa Parlamendi nõudega, millega tahetakse tagada, et ei toimu kannibalismi. Lihajahu kontekstis ei ole "kannibalismist" rääkimine korrektne. Kannibalism viitab otsetarbimisele ja võib esineda ainult kogemata üksikutes talumajapidamistes. Kannibalismist rääkimine seoses aminohapete ja rasvhapetega on seetõttu vastuvõetamatu.

4.5.2 Igal juhul on hoolimata ülalmainitud märkustest nüüd reaalne võimalus luua järelevalvesüsteemide mehhanism, mille raames toodetakse sealihavalku ainult kodulindude sööda jaoks ja vastupidi, sest:

- sigadelt pärit lihajahu ja kodulindudelt pärit lihajahu ei saa iialgi toota samas tapamajas, kuna need liigid eeldavad erinevaid tapaseadmeid;
- kuna mõned käitised toodavad ainult kodulinnusööta ja teised ainult sigade sööta, ei saa neid kahte kunagi kogemata segamini ajada;
- sama kehtib käitiste kohta, kus on erinevate liikide jaoks eraldi tootmisliinid.

Brüssel, 14. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁴⁾ Teisi uurimusi antud teemal:

- *Effective PCR detection of animal species in highly processed animal by-products and compound feeds.* Fumière O, Dubois M, Baeten V, von Holst C, Berben G. *Anal Bioanal Chem* (2006) 385: 1045–1054.
- *Identification of Species-specific DNA in feedstuffs.* Krcmar P, Rencova E.; *J. Agric. Food Chem.* 2003, 51, 7655–7658.
- *Species-specific PCR for the identification of ovine, porcine and chicken species in meat and bone meal (MBM).* Lahiff S, Glennon M, O'Brien L, Lyng J, Smith T, Maher M, Shilton N. *Molecular and Cellular Probes* (2001) 15, 27–35.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Nõukogu määruse ettepanek milles sätestatakse erimeetmed siidiusside kasvatamise edendamiseks”

(kodifitseeritud versioon)

KOM(2006) 4 lõplik — 2006/0003 (CNS)

(2006/C 318/19)

8. veebruaril 2006 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 37 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Nõukogu määruse ettepanek milles sätestatakse erimeetmed siidiusside kasvatamise edendamiseks”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsiooni arvamus võeti vastu 11. juulil 2006. Raportöör oli pr LE NOUAIL.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13. ja 14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 168, vastu hääletas 7, erapooletuks jäi 17.

1. Sissejuhatus

1.1 Komisjoni ettepaneku eesmärk on kodifitseerida määrus (EMÜ) nr 845/72, milles sätestatakse erimeetmed siidiusside (*Bombyx mori* (Linnaeus, 1758) kasvatamise edendamiseks, vastavalt 20. detsembri 1994. aasta institutsioonidevahelisele kokkuleppele.

1.2 Kodifitseerimist kasutatakse nende õigusaktide puhul, mida on aja jooksul palju muudetud ning mis seetõttu on raskesti loetavad.

2. Üldmärkused

2.1 Kõnealune määrus jõustus rohkem kui kolmkümmend aastat tagasi, seda on korduvalt põhjalikult muudetud ja seepärast on sihtrühmal raske mõista määruse sisu ja ulatust, ilma õiguslikku uurimistööd teostamata ja realselt kehtivat õigusakti rekonstrueerimata.

2.2 Komitee kiidab kodifitseerimise heaks, see lihtsustab Euroopa kodanike juurdepääsu ELi õigusele ja aitab kaasa õigusloome parandamisele. Komitee on seda seisukohta väljendanud ka oma varasemates arvamustes ⁽¹⁾.

3. Konkreetsete märkused

3.1 Samas oleks sobiv juurelda ka teiste lihtsustamise meetodite üle, nt tühistamise või vastava õigusakti kaasajastamise üle.

3.2 Siidiussikasvatamine arenes Lõuna-Euroopas jõudsalt alates 13. sajandist ja jõudis tippu 19. sajandil, seejärel toimus taandareng, mille põhjustas *Bombyx mori* liiki haaranud epideemia. *Bombyx Mori* (siidiliblikas) on putukas, mille moonendusprotsessiks vajalik kookon koosneb katkematust siidilõngast, mida kasutatakse tekstiilitööstuses. Ka tervete munade ⁽²⁾ importimine ei aidanud siidiusside kasvatamist uuesti käivitada. Kõnealune tootmine on väga töömahukas ja nõuab röövikute ainukese toidu, mooruspuu lehtede kasvatamist, mida röövikud söövad väga suurtes kogustes ja neid lehti tuleb korjata iga päev. Tänapäeval toetub tekstiilitööstus peamiselt impordile, mis tuleb Hiinast ja Vietnamist.

3.3 Arvestades siidi erinevaid kasutusvaldkondi, milleks on vaja erineva kvaliteediga siidi ja ka siidi uuemaid kasutusviise, mida uurimistulemused tulevikuks lubavad on komitee seisukohal, et Euroopas tuleks siidiussikasvatamine säilitada. Kõnealuse tegevuse säilitamine peaks muuhulgas võimaldama säilitada töökohti ebasoodsates või äärepoolsemates piirkondades ⁽³⁾. Määruses kehtestatud toetuse eraldamine siidiussimunadekasti kohta on tegevuse säilitamise seisukohast hädavajalik, kuivõrd konkurentsi pakkuv import tuleb kolmandatest riikidest, kus kulud tööjõule on madalad. Euroopa siid on muuhulgas sobiv hetkel kasutamiseks ja võib olla kasutuskõlbulik ka tulevikus, mis õigustab tootmise säilitamist ELis.

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Muuhulgas, vt EMSK ettevalmistavat arvamust “Parem õigusloome”, 2005 (raportöör: hr RETUREAU) INT/265 — ELT C 24, 31. jaanuar 2006, lk 39.

⁽²⁾ *Bombyx mori* siidiliblika munad.

⁽³⁾ Pool Euroopast toodetud siidist tuleb Kanaari saartelt.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 76/769/EMÜ seoses teatavate elavhõbedat sisaldavate mõõteseadmete turustamise piirangutega”

KOM(2006) 69 lõplik — 2006/0018 (COD)

(2006/C 318/20)

8. märtsil 2006 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 76/769/EMÜ seoses teatavate elavhõbedat sisaldavate mõõteseadmete turustamise piirangutega”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsiooni arvamus võeti vastu 11. juulil 2006. Raportöör oli Giacomina **Cassina**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13. ja 14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 181, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused

1.1 Tuginedes punktides 2 ja 3 tehtud märkustele, EMSK

- a) toetab komisjoni ettepanekut ja õigusliku aluse valikut (EÜ asutamislepingu artikkel 95) ning kiidab heaks strateegilise eesmärgi, mille kohaselt eemaldatakse punktis 2.2 viidatud mõõteseadmetest elavhõbe täielikult,
- b) usub, et ettepanek on kooskõlas ühenduse teiste keskkonna- ja tervishoiustandardite ning -poliitikaga,
- c) kutsub üles kiirendama alternatiivsete elavhõbedavabade toodete kasutuselevõttu (võimalusel stimuleerides potentsiaalselt ohtlike elavhõbedat sisaldavate seadmete ringlusest kõrvaldamist),
- d) kutsub üles tagama liigendatud kogumist ning kohustama müüjaid koguma käibelt kõrvaldatud seadmeid (nagu elektri- ning elektrooniliste seadmete puhul),
- e) kutsub komisjoni üles täpsustama juba kehtestatud kaitsemeetmeid kindlustamaks, et väljajäetud sektorid (seadmed professionaalidele ja tööstusele) on kohustatud järgima elavhõbeda keskkonda mitteeraldamise eesmärki,
- f) kutsub ühendust ja liikmesriikide ametiasutusi üles hoolikalt kontrollima imporditud toodete vastavust ELi õigusaktidele.

2. Sissejuhatus ja ettepaneku põhisisu

2.1 Ettepanek järgib 28. jaanuari 2005. aasta teatises sätestatud ühenduse lähenemisviisi elavhõbedaalase strateegia kohta ⁽¹⁾ Võttes aluseks nüüdseks üldteada asjaolu, et elavhõbe on mürgine ja inimestele, ökosüsteemidele ning elusloodusele väga ohtlik, teeb komisjon ettepaneku rakendada rida meetmeid tervise ja keskkonna kaitseks, välistades elavhõbeda kasutamise kõikidel tegevusaladel, kus nüüd on võimalik see asendada alternatiivsete ainete või toodetega, millel puuduks praegune närvi- ja immuunsüsteemile ning suguelunditele kahjulik mõju.

2.2 Sellega seoses käsitleb komisjon direktiivi 76/769/EMÜ muutmist ⁽²⁾ üldstrateegia rakendamise etapina. See keelab järgmiste elavhõbedat sisaldavate seadmete turustamise:

- a) meditsiinilised termomeetrid,
- b) muud elanikkonnale müüdivad mõõteseadmed (nt manomeetrid, baromeetrid, vererõhumõõturid).

2.3 Siiski tuginedes mitmetes liikmesriikides juba kehtivatele keeldudele ja/või piirangutele ning omandatud kogemustele, ei keelustata teaduses ja tööstuses kasutatavaid seadmeid ning varustust, kuna neid on suhteliselt vähe ning kasutatakse väga spetsialiseeritud keskkondades, kus juba kehtivad tööohutust ning ohtlike jäätmete käitlemist puudutavad kontrollistandardid ja -protseduurid, või mis on kaetud REACH programmiga.

⁽¹⁾ KOM(2005) 20 lõplik.

⁽²⁾ Direktiivi 76/769/EMÜ I lisasse lisatakse eripunkt 19 a.

3. Üldised märkused

3.1 Kuigi mõned liikmesriigid on juba hakanud lõpetama elavhõbeda kasutamist ning alustanud alternatiivtoodetega asendamist, kasutatakse Euroopas igal aastal hinnangute järgi ⁽³⁾ siiski mõõteriistades ja juhtseadmetes 33 tonni elavhõbedat, millest umbes 25–30 tonni turustatakse termomeetrites.

3.2 Seega leidub elavhõbedat ja selle kõige mürgisemaid ühendeid kodustes jäätmevoogudes, kuna termomeetrid ja teised mõõteseadmed visatakse kasutuselt kõrvaldamisel või purunemisel enamikel juhtudel ära koos majapidamisjäätmetega. Prügilasse ladestamine ning teised ebapiisavad lõppladustamise vormid võimaldavad elavhõbedahaigetel siseneda reovette ning levida sealt keskkonda. Sellest tulenevalt tungib elavhõbe toiduainetesse ja on eriti ohtlik veekeskkonna toiduahelale, muutes kala ja mereandide tarbijad eriti kaitsetuks (eelkõige Vahemere piirkonnas).

3.3 EMSK märgib, et juba praegu on müügil ettepanekus viidatutele sama funktsiooniga seadmed, mis sisaldavad elavhõbeda asendusaineid. Seega oleks võimalik need viivitamata ning ilmselt lisakuludeta asendada (vt siiski allpool punkti 4.1 b, c ja e). Siiski ei esita mõjuhinna mingeid viiteid kõnealuse seadmete asendamise tarbijale kaasnevate kulude kohta. EMSK kutsub siiski üles nimetatud kulude suurust määrama ja inkorporeerima toetavad meetmed direktiivi rakendamise mehhanismi.

3.4 EMSK toetab kindlalt komisjoni eesmärki keelata ettepanekus loetletud elavhõbedat sisaldavate seadmete turustamine. Elavhõbeda ohtliku mõju ja püsivuse kohta pole lisatõestust vaja ning elavhõbedat sisaldavate seadmete keelamine võimaldaks saavutada paremat keskkonna ning inimeste tervise kaitse, nagu on selgitatud meetme õiguslikus aluses (EÜ asutamislepingu artikkel 95), mis EMSK arvates on igati õige ning nõuetekohane.

Brüssel, 13. september 2006

4. Konkreetsed tähelepanekud

4.1 Siiski toob EMSK välja, et

- a) kui töökeskkonnas või tööstuses kasutatavaid elavhõbedat sisaldavaid vahendeid ei keelustata, on vaja garantiid, et nende seadmete lõppladustamine ja ringlussevõtmine pärast käibelt kõrvaldamist sisaldab elavhõbeda töötlemist, et takistada selle vabanemist keskkonda ning keskkonnale ja rahvatervisele ohu tekitamist. Tagada tuleb nõuetekohane kontroll, koolitustoetus ja nõustamine, eelkõige käsitööstuses ja väiksemastaabilises juveelitööstuses, kus elavhõbedat siiani kindlates protsessides kasutatakse,
- b) nii mõjuhinna kui ka ettepanek näivad alahindavat probleemi, mis tuleneb hetkel kasutusel olevate elavhõbedat sisaldavate seadmete viskamisest olmejäätmetesse. Liikmesriikide tähelepanu tuleb juhtida vajadusele elutsükli lõpu algatuste järele ja nende potentsiaalsele kasule, kindlustamiseks kõnealuste seadmete võimalikult kiire kasutuselt kõrvaldamine,
- c) veel ringluses olevate elavhõbedat sisaldavate seadmete eemaldamist saab hõlbustada rahaliste toetusmeetmetega ning eelkõige kohaste kasutajatele suunatud teabekampaaniate korraldamisega, et teadvustada ohtu ja innustada vastutustundlikult käituma, paludes neil elavhõbedat olmejäätmetesse mitte visata ega lubada lastel seda puutuda, mis on veelgi olulisem. Samaaegselt peab tagama sobivad stiimulid neile tarbijatele, kes seadmed kiirendatult ümber vahetavad,
- d) elavhõbedat sisaldavate seadmete eemaldamiseks peaksid müüjad kasutama liigendatud kogumist sarnaselt elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete direktiivis sätestatud korrale,
- e) erilist tähelepanu tuleb pöörata imporditud toodetele, et välistada kitsendavatest Euroopa õigusaktidest saadava kasu nullimist kolmandatest riikidest pärit toodetega, mis ei arvesta üldse elavhõbeda väärkasutamise ohtudega.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁾ Vastavalt komisjonile kättesaadavale teabele.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile kalapüügisektori majandusliku olukorra parandamise kohta”

KOM(2006) 103 lõplik

(2006/C 318/21)

9. mail 2006 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile kalapüügisektori majandusliku olukorra parandamise kohta”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiooni arvamus võeti vastu 11. juulil 2006. Raportöör oli hr Sarró Iparraguirre.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.-14. septembril 2006 (14. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 120, vastu hääletas 16, erapooletuks jäi 9.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Võttes arvesse kalapüügisektori majanduslikku ja sotsiaalset tähtsust Euroopa Liidu jaoks, mis ulatub kaugemale selle otsesest panusest SKTsse⁽¹⁾, nõustub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee komisjoni hinnanguga, et ühenduse kalapüügisektor on majanduslikus kriisis⁽²⁾ ning on veendunud, et tuleb tegutseda olukorra parandamise nimel. Komitee on siiski veendunud, et sektori päästmiseks välja pakutud meetmed ei ole realistlikud ega piisavad. EMSK peab kõnealuseid meetmeid ebarealistlikeks, kuna suur osa ettevõtjaid on VKEd või ühe laeva omanikud, kes töötavad piiratud ressurssidega püügikohtades, kellel on väga väikesed meeskonnad, kelle suhtes kehtivad ranged kalapüügisektori juhtimise eeskirjad ning kellel on väike tegutsemisvabadus, et võtta meetmeid ümberkorraldusteks ning ettevõtte elujõulisuse tagamiseks lühemas perspektiivis.

1.2 Lisaks on nende uute meetmete rakendamiseks praktikas vähe võimalusi, kuna peale FIFG ja EFF⁽³⁾ vahendite ei anta kasutusse täiendavaid ühenduse vahendeid. Seepärast on EMSK arvamusel, et kõnealusel teatisel on enamiku kalandusettevõtete jaoks väike praktiline mõju.

1.3 Komitee on siiski veendunud, et ettevõtete jaoks, mis on päästmis- ja ümberkorraldamisabi taotlemiseks piisavalt suured, peaks teatis:

— tagama Kalanduse Arendusrahastust/Euroopa Kalandusfondist eraldiseisvate ühenduse vahendite eraldamise;

— muutama päästmisabi mittetagastatavaks ja tagama, et selle eraldamine oleks võimalik enam kui kuue kuu pikkuse perioodi jooksul;

⁽¹⁾ Sisemajanduse kogutoodang.

⁽²⁾ KOM(2006) 103 lõplik, 9.3.2006.

⁽³⁾ FIFG (*Financial Instrument for Fisheries Guidance*) — Kalanduse Arendusrahastu ja EFF (*European Fisheries Fund*) — Euroopa Kalandusfond.

— kindlustama, et liikmesriikide esitatavad riiklikud kavad oleksid paindlikud ning kohandatavad, et tagada taotluse esitanud ettevõtetele kiire juurdepääs saadavalolevale abile.

1.4 Lisaks päästmis- ja ümberkorraldamisabile raskes olukorras ettevõtetele, peab komitee vajalikuks lisameetmete võtmist, et leevendada kõrgetest kütusehindadest tingitud muretekitavat mõju kalandusettevõtetele ja nende meeskondadele. EMSK soovib komisjonil ja nõukogul kiita heaks eelkõige järgmised tegevused:

a) suurendada vähese tähtsusega abi määra 100 000 euroni ettevõtte kohta;

b) peatada kalapüük ajutiselt “ettenägematute asjaolude” ilmnmisel, mille all tuleb mõista kõrgetest kütusehindadest tulenevat kriisi;

c) võimaldada abi kindlustuslepingute maksete tasumisel, nagu seda tehakse põllumajandussektoris;

d) luua konkreetse eelarvega ühenduse lammutusfond, mis eelistaks problemaatilisemaid kalalaevastiku osi ja võimaldaks laevaomanikel, kes vabatahtlikult soovivad kalapüügist loobuda, teha seda ka vastuvõetaval viisil;

e) tagada RTDI abi⁽⁴⁾ kaudu riigi- ja ühenduse ametkondade maksimaalne toetus kalapüügisektori esitatud projektidele, mille eesmärgiks on parandada kalapüügisektori energiatõhusust, leides diislükütuse asemel alternatiivseid või täiendavaid energiaallikaid ning arendades kalapüügi tehnoloogiaplatvorme;

f) püüda muuta kalurite hoiakuid, ajendada neid osalema kalatoodete müügis, tõstes sel viisil kõnealuste toodete lisaväärtust;

⁽⁴⁾ Teadusuuringud, tehnoloogia, arendustegevus ja innovatsioon.

- g) vaadata üle rannalähedasele kalalaevastikule kehtivad maksusätted, eelkõige viies sisse ettevõtte tulumaksust vabastuse ainumüügiõigusega hulgi- ja väikese kalatoodete esmamüügit saadud tulult ja käibemaksu alandamise kõnealuste hulgi- ja väikese müüjate sooritatud vahendusoperatsioonidelt;
- h) kanda ühenduse vetest väljaspool kala püüvad süvamere laevad teise registrisse, mida peetakse mitmetes liikmesriikides kaubalaevastike tarbeks, muutes sellega ühenduse suuniseid kalandusele antava riigiabi kohta.

2. Seletuskiri

2.1 Kalandus annab suure osa inimeste jaoks vajalikust valgust ja sel on tähtis osa rannikualade elanikkonna majandus- ja sotsiaalsel arengul kogu Euroopa Liidu ulatuses. Komisjoni andmetel⁽⁵⁾ moodustab 7 293 101 tonni kala, mida laienuvad Euroopa Liidus (25-liikmelise ELi) püütakse ja kasvatakse, 5 % maailma kalapüügisektori toodangust, mis tähendab, et ollakse Hiina järel suuruselt teine tootja. Lisaks koosneb laevastik peaaegu 90 000 kalalaevast, pakkuvas 229 702 töökohta.

2.2 Kalapüügisektor seisab silmitsi raske kohanemisega, mida põhjustab kalapopulatsioonide vähenemine ja mõnel juhul ammendumine enamikus püügikohtades, ning ebasoodsad turutingimused. Teatise andmetel on laevadele eraldatud kvoodid Lääne-Euroopa peamiste põhjalähedaste liikide (tursa, kilttursa, merlangi, süsika ja merluusi) ning põhjas elunevate liikide (atlandi merilesta, merikeele, euroopa merikuradi ja norra saalohi) püüdmiseks 1990. aastate keskelt alates langenud.

2.3 Kuigi 2002. aasta ühise kalanduspoliitika reformiga algatati Euroopa Liidu kalapüügisektori juhtimise moderniseerimine, mille eesmärk on tagada jätkusuutlikkus, kehtestati ka sellised meetmed nagu taastamiskavad, mis piiravad püüki ning vähendavad seega oluliselt kasumeid — olukord, mis jätkub ka tulevikus.

2.4 Tegevuskulude pidev, tavapärane suurenemine ning kütuse drastiline kallinemine on toonud kaasa olukorra, kus paljud laevad töötavad olulise kahjumiga.

2.5 Komisjoni teatises esitatakse loetelu põhjustest, mis on üheskoos viinud suure osa ühenduse kalalaevastikust kirjeldatud majanduslikku olukorda, ning pakutakse välja sellele probleemile lahendusi.

⁽⁵⁾ *Facts and figures on the CFP — basic data on the Common Fisheries Policy* (Ühise kalanduspoliitika faktid ja arvnäitajad: põhiandmed ühise kalanduspoliitika kohta). 2006. aasta väljaanne. Euroopa Komisjon.

3. Üldine taust

3.1 Komisjoni teatises esitatakse põhjuste hulgas kaks ilmselget tegurit:

— kahanev sissetulek ja

— suurenevad kulud.

3.1.1 Kahaneva sissetuleku põhjused on järgmised:

— Seiskunud turuhinnad, mis on tingitud:

— kala impordi osatähtsuse kasvust,

— vesiviljeluse arengust,

— müügi kontsentreerumisest suurtesse müügikettidesse,

— Madalamad kalasaagid, mis on tingitud:

— teatud kalapopulatsioonide intensiivsest püügist,

— kalalaevastiku püügivõimsuse ebapiisavast vähendamisest.

3.1.2 Laevade tegevuskulud, mis tavaliselt aasta-aastalt suurenevad, on kütusekulude tõusu tõttu alates 2003. aastast väga kiiresti kasvanud. See mõjutab kõiki kalapüügilaevastikke, eriti põhjatraalereid, mis moodustavad ühenduse kalapüügilaevastiku suurima osa ning mille tegevuse puhastulu on negatiivne.

4. Üldised märkused

4.1 Komisjoni pakutud lahendused kalapüügisektori praeguste majanduslike raskuste leevendamiseks on muuhulgas järgmised:

— lähiajameetmed, mille eesmärk on päästa ja ümber korraldada kalapüügiettevõtteid, mis on võimelised struktuuriliste muutuste kaudu kasumlikkust taastama;

— pikaajalised meetmed, mille eesmärk on tagada, et kalapüügisektor oleks võimeline kohanema uue olukorraga, mida iseloomustavad kõrgemad kütusehinnad.

4.1.1 Lähiaja päästmis- ja ümberkorraldamismeetmed

4.1.1.1 Pankroti äärel või rahalistes raskustes olevate kalapüügiettevõtete päästmiseks ja ümberkorraldamiseks näeb komisjon ette kehtivate vahendite ja kehtiva riigibiraamistiku kasutamise, mis põhineb ühenduse suunistel raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta⁽⁶⁾ ning riigiabi kontrollimist kalapüügisektoris ja vesiviljeluses käsitlevatel suunistel⁽⁷⁾. Lisaks nähakse ette mõned erandid, mis ulatuvad vastavatest suunistest kaugemale (vt punkte 4.1.1.5 ja 4.1.1.6).

⁽⁶⁾ ELT C 244, 1.10.2004.

⁽⁷⁾ ELT C 229, 14.9.2004.

4.1.1.2 Kõnealust päästmisabi võib anda kuni kuuekuulise tagastatava laenu või laenu tagatisena. Abi eesmärk on võimaldada ettevõtetel kohanedu kütusehindade uue olukorraga, eriti laevade puhul, mis kasutavad veetavaid püügivahendeid ning keskenduvad põhjalähedaste kalaliikide püügile. Kui päästmisabile järgneb heakskiidetud ümberkorraldamiskava, saab selle tagasi maksta toetustest, mille äriühing saab ümberkorraldamisabina.

4.1.1.3 EMSK on seisukohal, et tõeliselt tõhus päästmisabi peaks vastandina tagastatavale laenule olema mittetagastatav. See lisaks päästmisabile lisaväärtust ja suurendaks ettevõtete huvi päästmisabi vastu. Muidu on ju otsest tagastatavat laenu võimalik saada igast krediitiasutusest, ilma et Euroopa Komisjon peaks selle heaks kiitma.

4.1.1.4 Kalapüügiettevõtete edasine ümberkorraldamine majandusliku elujõulisuse taastamiseks eeldab enamasti investeringuid kalapüügilaevade kohandamiseks. Kalapüügisektoris antava riigiabi üldeeskirjad on sätestatud suunistes, mis võimaldavad anda abi kalapüügilaevade moderniseerimiseks ja seadestamiseks vastavalt Kalanduse Arendusrahastut käsitlevas määruses sätestatud eeskirjadele⁽⁸⁾. Riigiabi antakse kõnealusel eesmärgil seega samadel tingimustel kui Kalanduse Arendusrahastut käsitleva määruse⁽⁹⁾ alusel antavat ühenduse abi.

4.1.1.5 Erandjuhtudel võib komisjon lubada riigiabi teatavat tüüpi moderniseerimiseks, mida Kalanduse Arendusrahastu määrus ei hõlma, kui kalapüügiettevõtte ümberkorraldamine on osa päästmis- ja ümberkorraldamiskavast. Enne riigiabi andmist hindab komisjon kõnealuseid riiklike kavasad vastavalt ühenduse suunistele, eeldusel, et äriühingute ümberkorraldamine põhineb antud tingimustes realistlikul majandusprognosil, võtab arvesse püügikalavarude olukorda ja võimalikku edasist arengut ning tagab ettevõtete kasumlikkuse tegevuskulude vähendamise ilma senist püügi kogukoormust ja -võimsust suurendamata.

4.1.1.6 Erandjuhtudel võib komisjon riiklike päästmis- ja ümberkorraldamiskavade raames anda õiguse riigibile järgmisteks investeeringuteks:

- esimene püügiseadmete muutmine, mille tulemus on väiksema kütusekuluga kalapüügimeetod;
- kütusesäästlikkust tõstvate seadmete soetamine (nt ökonomeetrid);
- üks mootori väljavahetamine tingimusel, et

- laevade puhul, mille kogupikkus on alla 12 meetri ja mis ei kasuta veetavaid püügivahendeid, on uuel mootoril sama või väiksem võimsus kui vanal;
- kõigi teiste laevade puhul, mille kogupikkus ulatub 24 meetrini, on uuel mootoril vähemalt 20 % väiksem võimsus kui vanal;
- traalerite puhul, mille kogupikkus ületab 24 meetrit, on uuel mootoril vähemalt 20 % väiksem võimsus kui vanal ja laev hakkab kasutama kütusesäästlikumat püügimeetodit.

4.1.1.7 Riiklikes kavades, milles kiidetakse heaks mitut üle 12 meetri pikkust laeva käitavate ettevõtete ümberkorraldamiskava, võiks komisjon punkti 4.1.1.6 alapunkti c jaotises 3 all nimetatud mootori võimsuse vähendamist kohaldada ettevõtte kui terviku kohta ning laeva tegevuse lõpetamine riigiabi kasutamata arvatakse nõutava vähendamismäära hulka.

4.1.1.8 Sama põhimõtte alusel võiks aktsepteerida ka riiklike kavasad, millega lubatakse rakendada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete rühma esitatud ümberkorraldamiskava. Kõnealusel juhul võiksid rühma mõne liikme meetmed tõsta rühma teiste liikmete kasumlikkust, näiteks laeva tegevuse lõpetamine.

4.1.1.9 Heakskiidetud investeeringu teostamiseks vajaliku tegevuse ajutise katkestamise ajal võivad ettevõtted taotleda asjaomast riigiabi tingimusel, et seda taotletakse päästmis- ja ümberkorraldamiskavade raames.

4.1.1.10 Ümberkorraldamiskavade ja pikaajalise elujõulisuse üldhindamisel tuleb arvesse võtta igasugust muud raskuses olevale äriühingule antavat riigiabi, sealhulgas ühenduse abi.

4.1.1.11 Liikmesriikidel on käesoleva teatise avaldamise kuupäevast aega kaks aastat, et teavitada komisjoni riiklikest päästmis- ja ümberkorraldamiskavadest ning individuaalsetest kavades suuremate ettevõtete puhul, kui sellised on olemas. Pärast komisjonilt nõusoleku saamist on liikmesriikidel aega kaks aastat, et avaldada haldusotsused ümberkorraldamiskavade kohta.

4.1.1.12 Kuna praegused majandusraskused mõjutavad eriti laevu, mis kasutavad veetavaid püügivahendeid, on komisjon seisukohal, et kõnealune ümberkorraldamisabi peaks olema suunatud eelkõige traaleritele.

⁽⁸⁾ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1263/1999, 12.6.1999.

⁽⁹⁾ Nõukogu määrus (EÜ) nr 2792/1999, 17.12.1999

4.1.1.13 Seoses otsese tegevusabiga lükkab komisjon praeguses olukorras, kus kütusehinnad on kõrged, tagasi mis tahes riikliku sekkumise kõnealuste kulude hüvitamiseks, kuna see oleks vastuolus asutamislepinguga.

4.1.1.14 Alternatiivina võiks komisjon nõustuda kalapüügi-sektori taotletava tagatiste kavaga, mille puhul võiks sektori poolt soodsatel aegadel sissemakstud raha kütusehinna ootamatu tõusu korral hüvituseks tagasi maksta. Komisjon võiks sellise kava kinnitada vaid juhul, kui sellega tagatakse kogu riikliku abi tagasimaksmine äritingimustel.

4.1.1.15 Kuigi EMSK nõustub komisjoni hinnanguga, et ühenduse kalapüügisektor on majanduslikus kriisis, on ta veendunud, et sektori päästmiseks välja pakutud meetmed ei ole realistlikud ega piisavad. EMSK peab kõnealuseid meetmeid ebarealistlikeks, kuna suur osa ettevõtjaid on VKEd või ühe laeva omanikud, kes töötavad piiratud ressurssidega püügikohtades, kellel on väga väikesed meeskonnad, kelle suhtes kehtivad ranged kalapüügisektori juhtimise eeskirjad ning kellel on väike tegutsemisvabadus, et võtta meetmeid ümberkorraldusteks ning enda elujõulisuse tagamiseks lühemas perspektiivis. Lisaks on nende uute meetmete rakendamiseks praktikas vähe võimalusi, kuna peale Kalanduse Arendusrahastu/Euroopa Kalandusfondi vahendite ei anta kasutusse täiendavaid ühenduse vahendeid. Seepärast on EMSK arvamusel, et kõnealusel teatisel on enamiku kalandusettevõtete jaoks väike praktiline mõju.

4.1.1.16 EMSK on siiski veendunud, et ettevõtete jaoks, mis on piisavalt suured, et taotleda päästmis- ja ümberkorraldamisabi, peaks teatis

— tagama Kalanduse Arendusrahastust/Euroopa Kalandusfondist eraldiseisvate ühenduse vahendite eraldamise;

— muutma päästmisabi mittetagastatavaks ja tagama, et selle eraldamine oleks võimalik enam kui kuue kuu pikkuse perioodi jooksul;

— kindlustama, et liikmesriikide esitatavad riiklikud kavad oleksid paindlikud ning kohandatavad, et tagada taotluse esitanud ettevõtetele kiire juurdepääs saadavalolevale abile.

4.1.1.17 EMSK tuletab komisjonile meelde, et vähese tähtsusega abi reegli kohaldamine võiks olla tõhus lühiajaline meede. Komitee on siiski seisukohal, et kehtivate õigusaktidega ette nähtud ülemmäär (3 000 eurot ettevõtte kohta kolme aasta jooksul) on väga madal ning ei ole tegelikkuses asjakohane, pidades eriti silmas asjaolu, et teistes ELi sektorites (välja arvatud põllumajandus) on ülemmääraks 100 000 eurot. Seega leiab

komitee, et on tungiv vajadus muuta eeskirju, mis reguleerivad vähese tähtsusega abi kalandusele, suurendades abi ülemmäära 100 000 euroni sarnaselt teiste sektoritega. Asjakohane küsimus tõstatati EMSK arvamuses teemal "Riigiabi tegevuskava — vähem ja paremini suunatud riigiabi: riigiabireformi kava 2005–2009" ⁽¹⁰⁾.

4.1.1.18 Teine ettevõtete ja meeskondi vägagi aitav meede võiks olla kalapüügisektori raske majandusliku seisundi käsitlemine "ettenägematu olukorrana" Kalanduse Arendusrahastu määruse artikli 16 tähenduses, mis võimaldab kaluritele ja laevaomanikele kompensatsiooni tegevuse ajutiseks peatamiseks kõnealuses olukorras.

4.1.1.19 Eesmärgiga kohandada kalapüügilaevade püügivõimsust kiiremini kalavarude olukorraga, soovib komitee, et komisjon looks lühemas perspektiivis konkreetse eelarvega ühenduse lammutusfondi, mida liikmesriigid peavad kasutama üksnes ettevõtete puhul, kes soovivad oma laevu lammutada. Kõnealune fond võiks eelistada neid kalalaevastiku osi, millel on suurimad probleemid.

4.1.1.20 Komitee on ka arvamusel, et lühemas perspektiivis peaks komisjon muutma suuniseid kalandusele antava riigiabi kohta, et liikmesriigid saaksid koostada spetsiaalsed kalapüügilaevade registrid, mis võimaldaksid parandada väljaspool ühendust tegutsevate suure tegevusraadiusega kalapüügilaevastike konkurentsivõimet, nagu toimiti kaubalaevastikuga 1990ndatel.

4.1.1.21 Komitee peab tagatiste süsteemi kütusehindade ootamatu tõusu puhuks täiendavaks abiks, mis võiks aidata kalapüügilaevu praegustes rasketes oludes töös hoida. Seega toetab komitee kõnealust süsteemi, kuigi on arvamusel, et praeguses majanduslikus olukorras on vähetõenäoline, et seda rakendataks komisjoni nõutavatel tingimustel. Komitee on arvamusel, et komisjon peaks liikmesriikidel lubama osaliselt või täielikult hüvitada kalandussektori ettevõtete sõlmitud kindlustuslepingute maksete kulud. Need lepingud tagaks kütusehinna maksimummäära konkreetsel ajavahemikul analoogselt põllumajandussektoriga.

4.1.1.22 Komitee arvates oleks kohane vaadata üle rannalahedasele kalalaevastikule kehtiv maksusüsteem, eelkõige viies sisse ettevõtte tulumaksud vabastuse ainumüügiõigusega hulgi-müüjatel kalatoodete esmamüügil saadud tulult ja käibemaksu alandamise kõnealuste hulgi-müüjate sooritatud vahendusoperatsioonidelt.

⁽¹⁰⁾ ELT C 65, 17.3.2006.

4.1.2 Pikaajalised meetmed ja algatused

4.1.2.1 Pikemas perspektiivis on kalapüügisektori väljavaated head vaid siis, kui kalapopulatsioonid taastuvad ning tegeletakse säästva kalapüügiga. Selles kontekstis pakutakse teatistes välja järgmised meetmed:

- a) kalapüügisektori juhtimise parandamine,
- b) kalapüügieeskirjade parem täitmine,
- c) kalaturgude korraldus ja toimimine,
- d) kütusesäästlikumaid ja keskkonnasõbralikumaid püügimeetodeid käsitlevate teadusuuringute edendamine.

4.1.2.2 Komitee on veendunud, et kõik nimetatud pikaajalised meetmed on juba uue ühise kalanduspoliitikaga ette nähtud. Komitee palub siiski komisjonil silmas pidada, et saavutamaks sellist kalapüügisektori juhtimise süsteemi, mis tagaks maksimaalselt jätkusuutliku saagikuse, on pärast kõige ohustatute populatsioonide taastamise ja haldamise kavade elluviimist vaja uusi praktilisi ideid.

4.1.2.3 EMSK toetab täielikult komisjoni jõupingutusi, tagamaks ühise kalanduspoliitika eeskirjade õige kohaldamine kogu ELis. Komitee kordab, et komisjon peab tegema täielikku koostööd Euroopa Kalanduskontrolli Agentuuriga vastavalt oma teatistes väljendatud kavatsusele ning et komisjon peab tagama agentuurile piisava personali ja rahalised vahendid, et agentuur saaks täita talle usaldatud olulist ülesannet.

4.1.2.4 EMSK nõuab tungivalt, et komisjon kiirendaks võitlust seadusevastase, deklareerimata ja reguleerimata kalapüügi vastu; üks otsustav vastumeede on sulgeda niisugustele saakidele ühenduse turg, kuna viimane on seadusevastase kalapüügi peamine sihtpunkt. Komitee peab avamerel ümberlaadimise

keelustamist veel üheks tõhusaks meetmeks niisugust tüüpi kalapüügi vastu.

4.1.2.5 Komitee on veendunud, et komisjoni ettepaneku kohaselt on vaja hinnata kalaturu korraldust, et suurendada finantstulu, võtta kasutusele uusi vahendeid, edendada kala ja kalatoodete turustamist ning võimaldada tootjatel parandada kõnealuste toodete lisaväärtust esmamüügil ning osaleda turustamisprotsessis. Komitee arvates on tootjaorganisatsioonidel siin tähtis roll ning neid tuleks seega toetada. Eelöeldu saavutamiseks peaksid komisjon ja liikmesriigid EMSK arvates keskendumisele muuta kalurite hoiakuid kõnealustes küsimustes.

4.1.2.6 EMSK toetab komisjoni kavatsust koostada Euroopa Liidu kalakaubanduse tegevusjuhend ning propageerida ökomärgise andmist pärast arutelu lõppemist kõnealusel teemal, mille kohta avaldas komitee hiljuti oma arvamuse.

4.1.2.7 Komitee on veendunud, et viimane teatistes välja pakutud pikaajaline meede (kütusesäästlikumaid ja keskkonnasõbralikumaid püügimeetodeid käsitlevate teadusuuringute edendamine) on väga oluline. Ta avaldab siinkohal lootust, et komisjoni sätestatud rahalisi kohustusi täidetakse ning kalapüügisektorit esindavate organisatsioonide esitatud projekte toetatakse maksimaalselt, arendades samaaegselt kalapüügi tehnoloogiaplatvorme.

4.1.2.8 EMSK on seisukohal, et silmas pidades praegust kütusehindade olukorda, mis tundub olevat pöördumatu, on ülioluline teha teadusuuringuid kõigis teatistes esitatud valdkondades. Eelkõige on komitee veendunud, et on vaja investeerida taastuva energia tootmisse, eriti uute biokütusetüüpide väljatöötamisse ja praktilisse kasutamisse ning energiatõhususe parandamisse. Ta nõuab, et Euroopa Komisjon ja liikmesriigid toetaksid rahaliselt kalapüügisektori organisatsioonide esitatud projekte.

Brüssel, 14. september 2006.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Ettepanek: nõukogu määrus glükoosi ja laktoosi kohta (kodifitseeritud versioon)”

KOM(2006) 116 lõplik — 2006/0038 CNS

(2006/C 318/22)

2. mail 2006 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 308 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Ettepanek: nõukogu määrus glükoosi ja laktoosi kohta (kodifitseeritud versioon)”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiooni arvamus võeti vastu 11. juuli 2006. Raportöör oli hr **Donnelly**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.-14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 187, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 7.

1. Sissejuhatus

1.1 Kõnealuse ettepaneku eesmärk on kodifitseerida nõukogu 29. oktoobri 1975. aasta määrus (EMÜ) nr 2730/75 glükoosi ja laktoosi kohta. Uus direktiiv asendab sellesse inkorporeeritud erinevad õigusaktid; käesolevas ettepanekus on säilitatud kodifitseeritud õigusaktide sisu ja nende kokkupanemisel on tehtud ainult kodifitseerimiseks vajalikud vormilised muudatused.

2. Üldised märkused

2.1 Kodanike Euroopa kontekstis toetab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee komisjoni tegevust ühenduse õiguse lihtsamaks ja selgemaks muutmisel, et teha see tavakodanikele mõistetavamaks, mis annab viimastele uusi võimalusi ning võimaluse neile antud konkreetseid õigusi tegelikult kasutada.

2.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et kodifitseerimine peab toimuma täielikus kooskõlas ühenduse tavapärase seadusandliku menetlusega.

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Valgevene kodanikuühiskond".

(2006/C 318/23)

14. juulil 2005 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse järgmises küsimuses: *Valgevene kodanikuühiskond*.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava välissuhete sektsiooni arvamuse võeti vastu 19. juulil 2006. Raportöör oli hr STULÍK.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.—14. septembril 2006 (14. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 146, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 5.

1. Arvamuse põhipunktid

1.1 Käesoleva omaalgatusliku arvamusega soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (EMSK) väljendada oma toetust, solidaarsust ja sümpaatiat kõigi Valgevene kodanikuühiskonna organisatsioonidele, kes tegutsevad demokraatia, inimõiguste, õigusriigi, ühinemisvabaduse ja sõnavabaduse st Euroopa Liidu põhiväärtuste kehtestamise nimel.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab eelkõige oma moraalselt toetust kodanikuühiskonna organisatsioonidele nagu valitsusväliste inimõiguste kaitse eest seisvatele organisatsioonidele, mis jälgivad demokraatia ja õigusriigi arengut, sõltumatud noorteorganisatsioonid, sõltumatud ühendused, tööandjate ja ettevõtjate ning vabade ametiühingute sõltumatud ühingud, kes tegutsevad demokraatia, inimõiguste, õigusriigi ja Euroopa Liidu põhiväärtuste kehtestamise nimel Valgevenes.

1.3 Otsesel isiklikel kontaktidel, mis võivad kujuneda eelkõige noortevahetuseks, on oluline roll kontaktide puhul Valgevene kodanikuühiskonnaga. Toetamiseks ja tõhustamiseks kõnealuseid kontakte on hädavajalik, et Euroopa Liit ja liikmesriigid kohaldaksid Valgevene kodanike suhtes avatud viisapoliitikat.

1.4 Euroopa Liit tervikuna peaks töötama selle nimel, et luua adekvaatne, arusaadav ja eesmärgistatud teabepoliitika ning strateegia, mis selgitaks valgevenelastele Euroopa Liidu toimimist ja põhiväärtusi.

1.5 Kui EL kavatseb toetada rahaliselt Valgevene kodanikuühiskonda, siis on hädavajalik, et kõnealune toetus oleks asjakohane ja paindlik ning jõuaks tegelike abivajajateni.

1.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub Euroopa Liidu institutsioonide üles kasutama Valgevene kodanikuühiskonna organisatsioonide toetusstrateegia väljatöötamisel uute liikmesriikide kodanikuühiskonna kogemusi ja oskusteavet ülemineku küsimuses.

2. Üldsissejuhatus

2.1 Käesoleva omaalgatusliku arvamusega soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (EMSK) väljendada oma toetust,

solidaarsust ja sümpaatiat kõigi Valgevene kodanikuühiskonna organisatsioonidele, kes tegutsevad demokraatia, inimõiguste, õigusriigi, ühinemisvabaduse ja sõnavabaduse st Euroopa Liidu põhiväärtuste kehtestamise nimel.

2.2 EMSK jaoks on väga oluline sellise autentse Valgevene kodanikuühiskonna olemasolule, kus puudub igasugune kontroll — tingimus, mis on vajalik pikaajalise stabiliseerimisprotsessi ja demokraatia arengu jaoks Valgevenes.

2.3 EMSK väljendab oma täielikku vastuseisu Valgevene haldusametite, riigivõimude ja ametivõimude poolt rakendatud meetmetele, mida iseloomustavad läbipaistvuse puudumine ja pettused ning mille eesmärgiks oli läbi viia 19. märtsi 2006. aasta presidendivalimised. EMSK on vastu protsessile, mille käivitasid poliitilised vastutajad demokraatlike aktivistide ja valitsusväliste organisatsioonide liikmete vastu, kes soovisid üksnes teostada oma kodanikuõigusi ja jälgida presidendivalimisi ning kes on viimasel ajal olnud erakordselt ebaõiglaste süüdistuste märklauaks (valitsusväliste organisatsioonide "Partnerlus" liikmed).

2.4 EMSK märgib, et ELi naaberriigis Valgevenes kasutatakse poliitilistel põhjustel kodanike vastu suunatud vägivalda, põhiõigused trambitakse jalge alla ning kehtivaid inimõiguste alaseid rahvusvahelisi lepinguid ja konventsioone eiratakse. Selline olukord on vastuvõetamatu ELi 25 liikmesriigi organiseeritud kodanikuühiskonna jaoks.

2.5 EMSK märgib oma lahkavamust ja keeldub tunnistamast olukorda, kus kodanikuühiskonna organisatsioonide, kes on riigi omavoli vastu, kiusatakse taga ja kriminaliseeritakse.

2.6 EMSK käesoleva omaalgatusliku arvamuse eesmärk on teha ELi institutsioonidele ettepanek uue lähenemise kohta Valgevene suhtes ning kõnealuse maa kodanikuühiskonnale antava toetuse kohta. ELi strateegia, mille eesmärk on toetada Valgevene kodanikuühiskonda ning mis tuleb lisada keskpika perioodi eesmärkide hulka, peab olema konkreetne, elluviidav ja jätkusuutlik, seda eriti praegusel hetkel, mil seoses äsjatoimunud presidendivalimistega rahvusvahelise üldsuse tähelepanu Valgevene vastu kaduma hakkab.

2.7 Käesoleva arvamuse eesmärk on samuti Valgevenes valitseva olukorra parem tutvustamine Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonidele ning suurendada nende huvi Valgevene partnerite saatuse ja nende ees seisvate probleemide vastu, koostada tegevuskava ning avada tee nende vastastikuse koostöö jaoks.

3. Valgevene kodanikuühiskonna olukord

3.1 Esimesel pilgul võib tunduda, et kodanikuühiskonna organisatsioonide formaalse olemasolu jaoks vajalik õigusraamistik on piisav ning kooskõlas kaasaegse ühiskonna normidega. Valgevene õigusraamistiku probleem peitub selle üksikasjalikus tõlgenduses ning kodanikuühiskonna organisatsioonide registreerimisele ja toimimisele kunstlike takistuste loomises. Praktikas on olukord selline, et kõnealune õigusraamistik võimaldab leida ettekäändeid võimaloleva valitsuse jaoks tülivate kodanikuühiskonna organisatsioonide registreerimisest keeldumiseks.

3.2 Valgevene kodanikuühiskonna organisatsioonidele on, nagu kõigis autoritaarse või totalitaarse režiimiga maades, iseloomulik jaotumine ametlikeks organisatsioonideks ja organisatsioonideks, mis toimivad parimal juhul legaalselt, raskustega võideldes, või poollegaalselt või isegi ebaseaduslikult. Valgevene administratsioon politiseerib kõnealused organisatsioonid ning ühendab need poliitilise opositsiooniga. Tuleb siiski märkida, et kodanike õigus vabalt ühineda, kaitsmaks oma erihuvisid ja avalikke huvisid, on üks põhiõigusi ja Euroopa Liidu väärtushinnanguid. Kodanikuühiskonna ja ametliku poliitilise võimu vahelised konfliktisituatsioonid on ka Euroopa Liidu riikides sagedased ja tavalised. Vanades demokraatlikes ühiskondades ei nõrgenda sellised konfliktid kõnealuste organisatsioonide õiguspärasust, vaid on avaliku arvamuse jaoks vahendiks avalikkuse kaasamiseks ja teostada järelevalvet ühiskondliku elu korraldamise üle.

3.3 Valgevenes on arvukalt ametlikke organisatsioone, mis on valitsevale korrale truud või mida riik otseselt kontrollib või juhib. Ametivõimud nimetavad kõnealuseid organisatsioone Valgevene kodanikuühiskonnaks (¹). Teisalt esineb valitseva riigikorra suhtes kriitilisi kodanikuühiskonna organisatsioone, keda arvamuste avaldamise eest karistatakse ja kelle tegevust peetakse seetõttu ebaseaduslikuks.

3.4 Valgevenes tegutseb ka mitteametlikke organisatsioone või kodanikeühendusi, mida peaks samuti kodanikuühiskonna hulka lugema. Neil aktiivsetel ja teadlikel kodanikerühmel on aga oma tegevuse tõttu võimatu saada ametlikeks organisatsioonideks ning seega peavad nad tegutsema mitteametlikult. Sel moel organiseerunud inimesi kiisatakse taga, kaevatakse kohtusse ja nad kaotavad oma töökoha või õiguse õppida. On oluline leida vahendeid, et aidata neid mitteametlikke rühmitusi, mis moodustavad siiski sageli Valgevene sõltumatu kodanikuühiskonna tuumiku.

(¹) President Lukašenko kutsus oma 26. mai 2006 aasta kõnes üles "oma kodanikuühiskonna ülesehitusele".

3.5 Sarnaselt jätkavad oma tegevust mitmed kodanikuühiskonna organisatsioonid, vaatamata sellele, et Valgevene ametivõimud on nende ametlikust taasregistreerimisest mõttetutel, väiklastel ja absurdsetel põhjustel keeldunud, et neid häirivaid organisatsioone likvideerida. Tegemist on eelkõige valitsusväliste inimõiguste kaitse eest seisvate organisatsioonidega, mis jälgivad demokraatia ja õigusriigi arengut, sõltumatute noorteorganisatsioonide, sõltumatute ühenduste, tööandjate ja ettevõtjate ning vabade ametiühingute sõltumatute ühingutega. Kõnealused organisatsioonid ei saa oma tegevust jätkata ametlikult tunnustatud õigussubjektidena.

3.6 Vaatamata sellele, et Valgevenes on üle 2500 valitsusväliste organisatsiooni (²), langeb ühiskonnaprobleemidega kasvõi marginaalseltki tegelevate sõltumatute organisatsioonide arv, seda tagakiusamiste, ametivõimude sekkumise või taasregistreerimisel nõutavate uute tingimuste täitmiskohustuse tõttu. Näiteks inimõiguste vallas üks viimastest ametlikult tegutsevatest organisatsioonidest on Helsinki Komitee, millele riiklikud institutsioonid viimasel ajal üha tugevamat survet avaldavad.

3.7 Ettevõtjate, töösturite ja tööandjate sõltumatute ühingute ja ühenduste sektoris on vaid mõned väikesed organisatsioonid (näiteks "Perspektyva"), kuid nende liikmed satuvad sageli arreteerimiste ohvreiks või esitatakse nende kohta kõikvõimalikke valesüüdistusi.

3.8 Ametiühingu organisatsioonide seas võib leida nii ametlike ametiühingu organisatsioone (Valgevene Ametiühingute Föderatsiooni — FTUB — liikmed) kui ka sõltumatute ametiühingute liikumist, mis kannab nimetust Valgevene Demokraatlike Ametiühingute Kongress. Õigust ühinemisvabaduse ja sõltumatute ametiühingute liikmete õigusi rikutakse siiski pidevalt. Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni (ETUC), Rahvusvahelise Vabade Ametiühingute Konföderatsiooni (ICFTU) ja Ülemaailmse Töökonföderatsiooni (WCL) hiljuti Euroopa Komisjonile edastatud üleskutses (³) toodi selgelt välja ühinemisvabaduse rikkumised Valgevenes.

3.8.1 Pikki aastaid tunneb Rahvusvaheline Tööorganisatsioon (ILO) kahetsust ja mõistab hukka ametiühingute ja töötajate põhiõiguste süstemaatilise ja tõsise rikkumise ühinemisvabaduse ja kollektiivse läbirääkimisõiguse vallas (konventsioonid 87 ja 98). ILO haldusnõukogu 2003. aastal rajatud uurimiskomisjon avaldas 2004. aastal aruande, milles mõistetakse hukka riigi sekkumine ametiühingute siseasjadesse ja ametiühingute vastased määrused ja seadused. Pärast aruande kinnitamist on ILO aktiivselt kritiseerinud valitsust, kes ei ole uurimiskomisjoni soovitusi rakendanud, või kui, siis üksnes osaliselt. Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) konverentsi äsjane 95. istung, mis toimus 2006. aasta juunis, manitses valitsust võtma konkreetseid meetmeid, viimaks soovitusi ellu nii, et tegelike ja käega katsutavaid edusamme oleks võimalik konstateerida 2006. aasta haldusnõukogu istungiks. Juhul kui kõnealuseid edusamme pole võimalik konstateerida, eeldab konverents, et ILO haldusnõukogul tuleb hakata läbi vaatama seda, kas vastavalt ILO põhikirjale on lisameetmete võtmine asjakohane. Kõnealused meetmed

(²) Euroopa Komisjon: Riikliku strateegia dokument, riiklik soovituskava, lk 22. Ligi 10 % nende hulgast on pühendunud poliitilisele tegevusele.

(³) Agentuur *Belaplan*, 30. mai 2006.

võiksid sisaldada Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni konverentsi soovitud liikmesriikidele, tööandjate föderatsioonidele ja ametiühingutele vaadata uuesti üle oma suhted Valgevenega.

3.9 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab oma tait toetust Valgevene kodanikuühiskonna organisatsioonidele, kes tunnistavad Euroopa väärtusi ja kes oma töö ja tegevuse kaudu keelduvad seaduslikuks pidamast või toetamast autoritaarset riigikorda ega seo end viimasega vähimalgi moel. Komitee kutsub Euroopa Liidu institutsioone ja liikmesriikide kodanikuühiskonna organisatsioone üles avaldama samasugust toetust (sh rahalist).

3.10 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on muuhulgas teadlik, et tuleb pidada dialoogi ja suhelda ka nende organisatsioonidega, kelle tegevus või toimimisviis toetavad kehtivat autoritaarset riigikorda ja heidavad sellega varju Euroopa põhiväärtustele.

3.11 Valgevene kodanikuühiskonna organisatsioonid peavad otsima võimalusi (ka koostöös välismaiste partneritega), et ühiskonnas oma isoleeritusest välja tulla ja võita kodanike usaldus, näidates oma tegevuse tulemusi ja tähtsust ühiskonna jaoks.

3.12 Valgevene kodanikuühiskonna roll ja olukord on lisaks komplitseeritud ka seetõttu, et suur osa valgevenelastest tunnistab kohaliku poliitilise võimu legitiimsust ning avaldab sellele oma toetust. Samal ajal puudub kodanikuühiskonna organisatsioonidel avalikkuse tugev toetus ning võimul oleval valitsusel on õnnestunud eelkõige tänu oma teabepoliitikale näidata kõnealuseid organisatsioone Valgevene tavakodanike silmis negatiivses valguses.

4. Üldised tähelepanekud ELi Valgevene strateegia kohta

4.1 EMSK toetab üldjoontes Euroopa Komisjoni 28. mail 2004. aastal vastu võetud dokumenti teemal "Riikliku strateegia dokument, riiklik soovituskava Valgevenele, 2005-2006". EMSK huvi ja toetus keskenduvad eelkõige neile punktidele soovituskavas, mis käsitlevad ELi toetust Valgevene kodanikuühiskonnale. EMSK teeb ettepaneku, et komitee kaasataks aktiivselt aruteludesse, millises vormis kõnealust tuge pakkuda.

4.2 Lisaks loodab komitee, et Euroopa Komisjon esitab sarnase kava ka kaugemaks perioodiks, kuna hulk Valgevene organisatsioone ootavad Euroopa Liidu poolt senisest suuremat kaasatust inimõiguste ja demokraatia eest võitlemisse nende riigis. Asjaomased projektid ja kavad motiveerivad ja kannustavad Valgevene ühiskonda.

4.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märgib, et autori- taarse riigikorra muutmiseks, mis püüab jätta muljet, nagu oleks

olukord riigis kontrolli all, tuleb toetada igapäevaseid tegevusi ja seda sageli läbi täiendavate poliitiliste sammude. See puudutab eelkõige Valgevene kodanikuühiskonna organisatsioone. Olukorras, kus isegi mittepoliitilised kodanikuorganisatsioonide tegevust piiratakse, muutub ka nende töö poliitiliseks.

4.4 Euroopa Liidu ja tema liikmesriigid peavad oma tegevusi Valgevene suhtes tõhustama ja kooskõlastama ning ühtlustama kodanikuühiskonda toetavat strateegiat nii omavahel kui teiste rahvusvaheliste rahastajatega (fondid, kolmandate riikide valitsused).

4.5 Võimalikke poolt- ja vastuargumente majanduslike ja muude **sanktsioonide** rakendamisele peab analüüsima äärmiselt hoolikalt. Kuna president Lukašenko riigikord kontrollib peaaegu kogu meediat, ei ole just raske ELi kujutada Valgevene kodanikele (eriti neile, kes elavad väljaspool pealinna Minskit) kui vaenulikkude institutsiooni, vähendades sel moel Euroopa suuna valiku atraktiivsust Valgevene poliitilise ja majandusliku tuleviku jaoks.

4.6 Tuleb eristada neid sanktsioone, mis mõjutavad elanikkonda otseselt ja neid, mis puudutavad vaid kohapealseid võimuesindajaid. Sanktsioonide seadmisel tuleb nende sõnastamisel seda eristust kindlasti arvesse võtta. Sanktsioonid ei tohiks otsest mõju avaldada Valgevene elanikkonnale. Sanktsioon ei tohiks mingil juhul kujutada endast Valgevene väljajätmist üldiste soodustuste süsteemist, kuna tegemist on soodsatel tingimustel juurdepääsuga Euroopa Liidu turule, mis rajaneb põhireeglite austamisel. Valgevene valitsusel on piisavalt aega ja võimalust parandada kriitilised kohad, mis on tekkinud ametiühingusse kuulumise õiguse rikkumise tagajärjel Valgevenes.

4.7 Kuigi Valgevene on ametlikult kaasatud Euroopa naabruse ja partnerluspoliitikasse (ENP), pole praegustes tingimustes võimalik lubada Valgevenel täiel määral osa saada ENP eelistest. EMSK jagab komisjoni ja nõukogu seisukohta, mille kohaselt Valgevene integratsioon kõnealusesse programmi peaks olema võimalik siis, kui riigi võimud on selgelt väljendanud oma tahet austada demokraatlikke väärtusi ja õigusriigi toimimise põhimõtteid. Euroopa Komisjon peaks siiski koostama ka ühepoolse stsenaariumi (või koostöös kodanikuühiskonna esindajatega) Valgevene kiireks kaasamiseks Euroopa naabrusepoliitikasse juhul, kui riigi majanduslik ja poliitiline olukord peaks oluliselt muutuma. Siin võib paralleeli tõmmata Slovakkia, kui see oli 1990ndatel aastatel Vladimír Mečiar valitsuse ajal kandidaatriik (*). ELi niisugune lähenemine ja paindlikkus Valgevene suhtes hoiaks riigi kodanikuühiskonna pidevalt mobiliseeritud ja pakuku sellele atraktiivse, alternatiivse Euroopa stsenaariumi.

(*) ELi ühinemiseelne strateegia võimaldas Slovakkial väga kiiresti oma naabritele järele jõuda, kuigi ta oli mõned aastad nendest maas.

4.8 **Venemaa** on ja jääb üheks võtmetegelaseks Valgevene arengus. Kuna Venemaa on kuulutatud ELi strateegiliseks partneriks, on dialoog kõnealuse riigi ja tema poliitikutega ning Venemaa kodanikuühiskonna esindajatega olukorra üle Valgevenes hädavajalik.

5. Valgevene kodanikuühiskonna probleemset valdkonnad ja välja pakutud praktilised abinõud

5.1 **Meediavabadus ja juurdepääs objektiivsele ning erapooletule teabele.** Praegu on riigikord teabe osas praktiliselt monopoolses seisundis. Kodanikuühiskonnal puudub juurdepääs meediale ja ametlikele meedia- ja teabekanalitele. Suurem osa sõltumatuid ajalehti on ilmumise lõpetanud erinevatel põhjustel ning juurdepääs riiklikule võrgustikule on ülejäänud perioodika väljaannete jaoks peaaegu võimatuks tehtud. Juurdepääs interneti, kui pealinn Minsk ja piirkondlikud keskused välja jätta, on piiratud ja kulukas. Euroopa Liit peaks seetõttu eelkõige tagama, toetama ja tugevdama sõltumatute teabeallikate pideva kättesaadavuse valgevenelastele ning tagama ka tsensuurivabade internetiserverite olemasolu. Toetada tuleb ka rohujuure tasandi algatusi interneti vallas.

5.2 **ELi abi Valgevene kodanikuühiskonnale.** Vaatamata ELi välja kuulutatud prioriteedile aidata kodanikuorganisatsioone Valgevenes, on veel mitmeid praktilisi ja ametlikke takistusi selle abi tegelikus kohaletoometamises saajateni. Olemasolevad ühenduse rahastamismeetmed on äärmiselt keerukad, aeganõudvad ja kulukad. Tuleks kohandada olemasolevat finantsmäärust, et võimaldada palju paindlikumat rahastamist, mis on enam suunatud kasutajatele/finantsabi saajatele ning mitte üksnes ametlikult registreeritud valitsusvälistele organisatsioonidele vaid ka kodanikualgatustele, mis pole registreeritud, eelkõige vaenuliku keskkonnaga riikides. EMSK kutsub Euroopa Komisjoni, Euroopa Parlamenti ja nõukogu üles hõlbustama olemasolevat rahastamise menetlust kodanikuühiskonna jaoks, tehes samal ajal finantsmääruse ja selle rakendussätetes uued muudatused. Et vajalik abi jõuaks sihtrühmadeni kohasel moel, võiks kasutada olemasolevaid Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide võrgustikke ja esindada Valgevene organisatsioone (sh neid, mis veel registreeritud ei ole) eelmainitud võrgustike kaudu.

5.3 EMSK tervitab komisjoni äsjast ettepanekut luua selgelt määratletud finantsinstrument/eraldiseisev finantsmäärus, eesmärgiga tõhustada demokraatiat ja inimõigusi kogu maailmas, ning mis oleks eelkõige keskendunud riikidele, kus põhiõigused on kõige suuremas ohus. EMSK loodab, et tal avaneb võimalus oma seisukoha avaldamiseks kõnealuse seadusandliku ettepaneku suhtes ja et viimase aluseks on eelkõige põhimõte, mis võimaldaks ligipääsu kõigile abivajajatele ja et kodanikuühiskonna organisatsioonid saaksid seda paindlikult kasutada.

5.4 Komitee toetab samuti Euroopa Parlamendis ja Euroopa mittetulunduslikes ühingutes hiljuti arutlusel olnud algatusi, mille eesmärk on rajada uus rahastamisvahend (**Euroopa demokraatiafond/amet**) Valgevenega sarnases olukorras olevate riikide demokraatlikele jõududele. Kõnealuse amet võimaldaks suunata hädavajalikku rahalist abi samuti neile organisatsioonidele, mil puudub ametlik staatus ja mille registreerimisest on ametivõimud keeldunud.

5.5 Valgevene demokraatliku tuleviku seisukohalt on hädavajalik **ühendada demokraatlikud jõud** ja sõltumatu kodanikuühiskond ning määratleda strateegilised suunised nende arenguks eelseisval valimistjärgsel perioodil. EL peaks eelkõige keskenduma kõnealuste suuniste toetamisele, tehes koostööd teiste annetatjate ja riikidega, kel on Valgevenes Euroopa Liiduga sarnased eesmärgid ja huvid.

5.6 Tuleb tagada, et nii Valgevene "vanadel" ja hästitoimivatel kui ka uutel ja alles loomisjärgus olevatel kodanikuühiskonna organisatsioonidel ja algatustel on võrdsed võimalused Euroopa Liidu ja Euroopa institutsioonide (mitte ainult rahalise) toetuse saamiseks.

5.7 **Omavaheline teabevahetus.** Euroopa Komisjoni esindus ei tegutses Valgevenes sarnaselt teiste riikidega, vaatamata ELile adresseeritud ametlikele taotlustele kõnealuse esinduse avamise kohta Minskis — taotlused, mida siiani pole arvesse võetud. Ka puudub Valgevenes euroinfokeskuste võrgustik. Peaaegu võimatu on pääseda ligi olulisele ja objektiivsele teabele ELi, selle töökordalduse, väärtushinnangute ja poliitikate kohta. Seega peaks mõtlema sellele, kuidas Valgevene kodanikke ELi suhtes paremini teavitada, nii et võimalik "Euroopa" tee paistaks riigi edasise arengu seisukohalt atraktiivsemana ⁽⁵⁾.

5.8 Euroopa Liit peaks välja töötama tervikliku teavitustrateegia ja selgitama valgevene kodanikele Euroopa põhiväärtusi. Kuna ELi vea tõttu Euroopa Komisjoni esindus Valgevenes alati ei toimi, peaksid ELi liikmesriikide esindusorganid tegema koostööd Euroopa väärtuste levitamise heaks, näiteks Euroopa maja loomisega Minskis.

5.9 EMSK arvates oleks kasulik luua ametikoht ELi eriesindajale Valgevenes nagu teistegi piirkondade puhul. Kõnealused esindajad, kes on nimetatud ELi liikmesriikide poolt, teavitaksid ELi institutsioone praegusest olukorrast Valgevenes ja EL-Valgevene suhete arengust. ELi eriesindajate ülesandeks oleks liikmesriikide poolt Valgenes teostatava välispoliitika kooskõlastamine ning ettepanekute tegemine meetmete ja ELi Valgevene suhtes võetava ühiseisukoha kohta. Eriesindajad peaksid samuti jälgima püsivate kontaktide hoidmist Valgevene kodanikuühiskonna esindajatega ja demokraatliku opositsiooniga ning Valgevene ametlike organite ja institutsioonidega.

⁽⁵⁾ Äsjase sotsioloogilise arvamusküsitluse põhjal seostavad vaid 1,1 % valgevenelastest oma tuleviku paranemist Euroopa Liiduga ja ligi 77,7 % jaoks on see seotud presidendi Lukašenko isikuga!

5.10 Samas peab aga tõdema, et ELi liikmesriikide teadmised ja teadlikkus kodanikuorganisatsioonide raskest olukorrast Valgevenes on puudulik ja erineb oluliselt liikmesriigiti.

5.11 **Kontaktide hoidmine ELi ja Valgevene kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel** Tegelikult muudavad Valgevene ametivõimud kodanikuorganisatsioonide liikmete jaoks oma ELi partneritega kohtumise ja välismaale reisimise võimatuks või keeruliseks. Eriti problemaatilised on takistused noorte kohtumistele. Valgevene režiim takistab tihti tudengitel välismaal õppida ja valitsusvälistes organisatsioonides osaleda. Isiklikud kontaktid Valgevene ja ELi kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel peaksid seetõttu olema ELi Valgevene-poliitika üks prioriteetidest. Mitte miski ei asenda isiklike kontakte, eriti teabe ja kogemuste edasiandmisel ning moraalse toetuse pakkumisel. Samuti võiks EL rahastada noorte ja üliõpilaste vahetust, maksaks stipendiume ja kannaks praktikakulud, stimuleerimaks kodanikuühiskonna erinevate rühmade ühismeetmeid ning pakuks eesmärgistatud toetust arvamusekujundajatele.

5.12 EMSK avaldab oma sügavat rahulolematust ELi erinevate liikmesriikide praeguse viisapoliitika suhtes Valgevene kodanikele. Kuigi EL kinnitab ühelt poolt, et ta teeb pingutusi viisamenetluste lihtsustamiseks teatud kodanikurühmade puhul (sealhulgas kodanikuühiskonna esindajate puhul), siis tegelikult võib märgata ELi riikidesse viisa taotlejate inimväärkuse silmnähtavat rikkumist ja alandamist. Pikkade viisamenetlustega, mis on viisa taotlejate jaoks sageli alandavad ja väärkust solvavad, kaotavad ka väärtused, mida Euroopa Liit toetab ja millele ta tugineb, Valgevene kodanike silmis oma usutavust.. Selline olukord, nagu ka hiljutine viisade väljastamise halduskulude tõus piiravad oluliselt isiklike kontakte, sealhulgas kontakte kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajatega.

5.13 EMSK kutsub Euroopa institutsioone ja kõiki ELi liikmesriike üles vähendama nii palju kui võimalik bürokratlikke,

formaalseid ja mitteformaalseid takistusi nende Valgevene kodanikele ELi riikidesse viisade andmisel, kes austavad ega riku kehtivaid seadusi, ning vähendama nende väljastamise hinda. Liikmesriigid peaksid mõtlema võimalusele, kuidas lihtsustada viisade saamist humaansetel kaalutlustel, teaduslikul ja õpingute eesmärgil. Viisakulud peaksid olema kooskõlas kohaliku ostuvõimega riigis, kus taotlus esitatakse. Tuleks jälgida ka seda, et viisa taotlejaid koheldaks väärilt. Seega annab ainult EL Valgevene ühiskonnale usutavat tunnistust oma kavatsuste kohta tõhustada isiklike kontakte ELi ja Valgevene kodanike vahel.

5.14 Valgevene kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks on hinnaliseks oskusteabe ja kogemuste allikaks partnerid uutest liikmesriikidest. Eriti hinnalised on teadmised ja kogemused (ka negatiivsed), mis on seotud totaalse režiimi üleminekuga demokraatiaks seoses ülemineku alaste õigusaktide kohaldamisega, põhiliste demokraatlike institutsioonide loomisega ja õigusriigi toimimise põhimõtetega, vaba ja avatud kodanikuühiskonna toimimisega, sõltumatu meediaga, tasakaalustatud suhete loomisega avaliku ja erasektori ning kodanikuühiskonna vahel, sotsiaalmajanduslike reformide, riigiparaadi reformide (ka armee, politsei ja õiguse valdkonnas) teostamisega. EL peaks tervikuna toetama ülemineku alase oskusteabe jagamist Valgevene organisatsioonidele.

5.15 **Kogemuste ja oskusteabe jagamiseks** ei piisa inimeste kutsumisest väljaspool Valgevenet toimuvatele üritustele. Pigem tuleks püüda korraldada külastusi ja erinevaid üritusi, seminare, konverentse ja ümarlaudu koos ELi partneritega Valgevenes. .. Tuleks anda ruumi ja piisavat toetust nende erafondide tegevuseks ja töödeks, kes teostavad ja rahastavad selliseid projekte. Heade tavade näited ja edukad mudelid sarnase tegevuse kohta, kodanikuühiskonna ukraina organisatsioonidega võiks olla heaks eeskujuks, mida järgida.

Brüssel, 15. september 2006.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie Sigmund

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal “Sisseränne Euroopa Liitu ja integratsioonipoliitika: koostöö piirkondlike ja kohalike omavalitsuste ning kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel”

(2006/C 318/24)

14. juulil 2005 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse: “Sisseränne Euroopa Liitu ja integratsioonipoliitika: koostöö piirkondlike ja kohalike omavalitsuste ning kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektiooni arvamuse võeti vastu 13. juulil 2006. Raportöör oli hr PARIZA CASTAÑOS.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.—14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 181, vastu hääletas 7, erapooletuks jäi 8.

1. Sissejuhatus

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostas 2002. aastal omaalgatusliku arvamuse “Sisseränne, integratsioon ja organiseeritud kodanikuühiskonna roll”⁽¹⁾, mille eesmärk oli algatada ühenduse tasandil poliitiline ja ühiskondlik arutelu, et muuta integratsioonipoliitika ühise sisserände- ja varjupaigapoliitika keskseks elemendiks.

1.2 Kõnealusel arvamuses tehti ettepanek, et Euroopa Liit töötaks välja ühenduse programmi sisserändajate sotsiaalse integratsiooni edendamiseks. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et on vaja luua programmid uute sisserändajate ja perekonna taasühinemise eesmärgil vastuvõetavate isikute integratsiooni edendamiseks. Samuti on vajalikud programmid pagulaste ja varjupaiga taotlejate jaoks, keda lisaks Euroopa staatuse olemasolule kaitsevad ka rahvusvahelised õigusaktid.

1.3 9.—10. septembril 2002 korraldas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostöös komisjoniga sama eesmärgiga konverentsi. Sellel osales üle 200 inimese, kes esindasid 25 liikmesriigi ja Euroopa võrgustike sotsiaalpartnereid ning valitsusväliseid esindusorganisatsioone. Konverentsi eesmärk oli kaasata kodanikuühiskond Euroopa integratsioonipoliitika edendamisse.

1.4 Konverentsi kokkuvõttest võis lugeda, et sotsiaalpartnritel ja kodanikuühiskonna organisatsioonidel on integratsiooni täita põhiroll. Samuti märgiti, et Euroopa Liit ja selle liikmesriigid **peavad eriti piirkondlikul ja kohalikul tasandil edendama** sisserändajate, pagulaste ja vähemuste **integratsiooni** ning et integratsiooni soodustamiseks on tarvis **Euroopa programmi**.⁽²⁾

1.5 Euroopa Ülemkogu lõi 2003. aastal riiklikud integratsiooni kontaktpunktid ning tegi komisjonile ülesandeks esitada igal aastal aruanne rände ja integratsiooni kohta⁽³⁾. Komisjon koostas ka teatise sisserände, integratsiooni ja tööhõive kohta⁽⁴⁾, milles pakuti välja terviklik lähenemine integratsiooni valdkonnas. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee esitas teatise kohta heakskiitva arvamuse⁽⁵⁾. 2004. aasta novembris avaldas komisjon integratsiooni käsiraamatu (*Handbook on Integration for policy-makers and practitioners*)⁽⁶⁾.

1.6 Nõukogu poolt 4.—5. novembril 2004 vastu võetud Haagi programmis rõhutatakse vajadust kooskõlastada paremini liikmesriikide poliitikat ja ELi algatusi integratsioonipoliitika valdkonnas ning kinnitatakse, et ELi poliitika peab rajanema ühistel põhimõtetel ja selgetel hindamiseetoditel.

1.7 Poliitiline ja õiguslik raamistik, milles sisserändepoliitikat ellu viiakse, on nüüd paremini välja arendatud. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee annab käesoleva arvamusega uue panuse, mis on suunatud piirkondliku ja kohaliku tasandi sotsiaalsetele ja poliitilistele osalejatele, sest just sellel tasandil on võimalik väljakutsetele kõige tõhusamalt vastata ning asjaomane poliitika võib siin saavutada parimaid tulemusi.

1.8 Lisaks kõnealuse arvamuse väljatöötamisele korraldas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kaks arutelu. Esimene arutelu korraldati Barcelonas eesmärgiga vahetada häid tavasid kohalike ja piirkondlike ametiasutuste vahel (nimetatud arutelu aruanne esitatakse lisas 2) ning teine arutelu, mille eesmärk oli analüüsida häid tavasid seoses integratsiooni ja diskrimineerimisvastase võitlusega töökohal, korraldati koostöös Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni ja Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fondiga Dublinis (Dublini arutelu aruanne esitatakse lisas 3).

⁽³⁾ KOM(2004) 508 lõplik.

⁽⁴⁾ KOM(2003) 336 lõplik.

⁽⁵⁾ ELT C 80, 30.3.2004 (raportöör hr PARIZA CASTAÑOS).

⁽⁶⁾ http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/immigration/integration/doc/handbook_en.pdf

⁽¹⁾ EÜT C 125, 27.5.2002 (raportöör hr PARIZA CASTAÑOS, kaasraportöör hr MELÍCIAS).

⁽²⁾ Vt konverentsi üldkokkuvõte.

2. Ühine integratsioonikava

2.1 Komisjon avaldas 1. septembril 2005 teatise “Ühine integratsioonikava. Raamistik kolmandate riikide kodanike integreerimiseks Euroopa Liidus”⁽⁷⁾. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab ja toetab kõnealust dokumenti, millega püütakse viia ellu ettepanek, mille komitee esitas oma arvamuses ja 2002. aasta konverentsil.

2.2 Teatistes kutsutakse liikmesriike üles tegema riiklikul tasandil suuremaid jõupingutusi sisserändajate integreerimise strateegiade alal ning taotletakse suuremat ühtsust liikmesriikide asjaomaste strateegiate ning ELi tasandil võetud meetmete vahel.

2.3 Et käesolev aramus töötati välja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee algatusel, ei käsitle see spetsiifiliselt komisjoni teatist. Siiski väljendab komitee selles ka oma seisukohta kõnealuse dokumendi (KOM(2005) 389 lõplik) osas.

2.4 19. novembril 2004 kokku tulnud justiits- ja siseasjade nõukogu võttis vastu **ühised aluspõhimõtted**, mis on aluseks ühtsele Euroopa integratsioonipoliitika raamistikule. Komisjon arendab neid põhimõtteid meetmete kaudu, mida tuleb vaadelda “kõigi liikmesriikide ja ELi integratsioonipoliitika põhielementidena”⁽⁸⁾. Meetmed on rühmitatud üheteistkümne aluspõhimõtte alla⁽⁹⁾. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab kõnealuseid ühisprogrammis arendatavaid põhimõtteid sobivaks aluseks tasakaalustatud ja sidusa integratsioonipoliitika väljatöötamiseks Euroopa ja riiklikul tasandil.

2.5 2007.—2013. aasta finantsperspektiivi raames teeb komisjon ettepaneku luua kõnealustel ühistel põhimõtetel põhinev **Euroopa Integratsioonifond**⁽¹⁰⁾ kolmandate riikide kodanike integreerimiseks. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab kõnealust ettepanekut⁽¹¹⁾ ja loodab, et selleks eraldatakse vahendid ELi tulevases eelarves.

2.6 Programmis pakutakse välja liikmesriikide tasandil ellu viidavad meetmed ja ühenduse tasandil ellu viidavad meetmed. Komisjon kavatses luua programmide pideva hindamise menetluse.

2.7 Komisjon märgib, et “kuigi tuleb vajalikul määral arvesse võtta liikmesriikide ning nende **kohalike ja piirkondlike võimude** pädevust, on oluline soosida ELi ühtsemat lähenemisviisi integratsioonile”⁽¹²⁾.

⁽⁷⁾ KOM(2005) 389 lõplik.

⁽⁸⁾ Vt KOM(2005) 389 lõplik, peatükk 2.

⁽⁹⁾ LISA 1.

⁽¹⁰⁾ Vt KOM(2005) 123 lõplik.

⁽¹¹⁾ Arvamus “Rändevoogude juhtimine” — ELT C 88, 11.4.2006 (raportöör: pr LE NOUAIL-MARLIÈRE).

⁽¹²⁾ Vt KOM(2005) 389 lõplik, peatükk 3.

2.8 Komisjon tegi ettepaneku rakendada sisserändepoliitika puhul avatud kooskõlastusmeetodit⁽¹³⁾, kuid nõukogu lükkas selle ettepaneku tagasi. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee⁽¹⁴⁾, kes komisjoni kõnealust algatust toetas, arvab, et riiklike kontaktpunktide võrgustik, ühised põhimõtted ja integratsioonipoliitika hindamismenetlus on samm liikmesriikide poliitikate kooskõlastamise poole ühise lähenemise raamistikus. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb komisjonile ja nõukogule ettepaneku rakendada avatud kooskõlastusmeetodit, lähtudes kõnealustest positiivsetest kogemustest.

2.9 Tuleb jätkata kolmandate riikide kodanike vastuvõtu ja riigis viibimise õigusliku raamistiku (ühise poliitika) loomist. Liikmesriigid peavad nõuetekohaselt üle võtma 2003. aastal vastu võetud direktiivid pikaajaliste elanike ja perekonna taasühinemise kohta⁽¹⁵⁾.

2.10 Komisjon rõhutab ühise sisserändepoliitika seost ühise integratsioonistrateegiaga. Siiski ei ole ta ikka veel vastu võtnud direktiivi majanduslikel põhjustel sisserändajate vastuvõtu kohta. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee⁽¹⁶⁾ on nõus komisjoni märkusega, mille kohaselt “kõik tulevased rändealased õigusaktid peaksid arvesse võtma võrdset kohtlemist ja sisserändajate õigusi”⁽¹⁷⁾. Komisjon teavitab integratsiooni käsiraamatu teise väljaande peatsest avaldamisest, integratsioonialase internetilehekülje ja Euroopa integratsioonifoorumi loomisest ning rännet ja integratsiooni käsitlevate aastaaruannete tugevdamisest. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab kõnealuseid eesmärgi ja väljendab tahet teha komisjoniga koostööd.

2.11 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab kindlalt kõnealuse kava elluviimist, nagu juba öeldud ühes varasemas arvamuses: “Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb ettepaneku, et komisjon võiks liikmesriikide poliitikate kooskõlastamise raames juhtida Euroopa integratsiooniprogrammi, millel oleksid piisavad rahalised vahendid. Komitee rõhutab lisaks, et on vaja, et nõukogu annaks komisjoni käsutusse sisserändajate integratsiooni edendamiseks vajalikud poliitilised, seadusandlikud ja eelarvevahendid. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et koostöös kodanikuühiskonna organisatsioonidega on oluline luua positiivsed ja tõhusad sisserändajate vastuvõtuprogrammid”⁽¹⁸⁾.

2.12 Samas teeb EMSK ettepaneku, et EL eraldaks piisavalt vahendeid Lõuna-Euroopa riikidesse saabuvate arvukate dokumentideta sisserändajate humaanseks vastuvõtuks. ELi liikmesriigid peavad üles näitama solidaarsust ja vastutustunnet, et Euroopa tegutseks ühise poliitika alusel.

⁽¹³⁾ KOM(2001) 387 lõplik.

⁽¹⁴⁾ EÜT C 221, 17.9.2002 (raportöör pr zu Eulenburg).

⁽¹⁵⁾ Direktiivid 2003/109/EÜ ja 2003/86/EÜ.

⁽¹⁶⁾ Arvamus “Roheline raamat ELi lähenemisviisi kohta majandusmigratsiooni juhtimisele” (raportöör hr PARIZA CASTAÑOS); ELT C 286, 17.11.2005.

⁽¹⁷⁾ Vt KOM(2005) 389 lõplik, peatükk 3.2.

⁽¹⁸⁾ ELT C 80, 30.3.2004, punkt 1.10 (raportöör hr PARIZA CASTAÑOS).

3. Integratsioonipoliitika

3.1 Integratsioon on kaheasuuneline protsess, mis rajaneb kolmandate riikide kodanike ja vastuvõtva ühiskonna õigustel ja kohustustel ning peab võimaldama sisserändajate täielikku osalust. Ühes varasemas arvamuses määratles Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee integratsiooni kui "sisserändajate järkjärgulise võrdsustamise ülejäänud elanikkonnaga nii nende õiguste ja kohustuste kui ka juurdepääsu osas kaupadele, teenustele ja kodanikuosaluse kanalitele võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise tingimustes" ⁽¹⁹⁾.

3.2 See kaheasuuneline lähenemine tähendab, et integratsioon ei puuduta mitte ainult sisserändajaid, vaid ka vastuvõtvat ühiskonda. Küsimus ei ole sisserändajate integreerimises vastuvõtvasse ühiskonda, vaid integratsioonis sisserändajate ja vastuvõtva ühiskonna vahel; teisisõnu peavad integreeruma mõlemad asjaomased pooled. Integratsioonipoliitika peab olema suunatud neile mõlemale, et luua ühiskond, mille kõik kodanikud omavad samu õigusi ja kohustusi ning jagavad avatud ja pluralistliku demokraatia väärtusi.

3.3 Sisserändajatel on kohustus mõista ja austada vastuvõtva ühiskonna kultuuriväärtusi ning vastuvõtval ühiskonnal on kohustus mõista ja austada sisserändajate kultuuriväärtusi. Ei ole harv nähtus, et kultuuriküsimusi kasutatakse diskrimineerivatel eesmärkidel. Integratsioon ei seisne selle tagamises, et sisserändajad kohaneksid kultuuriliselt vastuvõtva ühiskonnaga. See ekslik lähenemine on viinud mitmete ebaõnnestumisteni. Euroopa ühiskonnad on kultuuriliselt pluralistlikud ühiskonnad ning tulevikus see suund ainult süveneb seoses Euroopa Liidu laienemise ja sisserände suurenemisega.

3.4 Tuleb arvesse võtta, et mitmes liikmesriigis elab suur hulk isikuid, kes kuuluvad mitmesugustesse rahvus- ja kultuurivähemustesse ja kelle õigusi tuleb samuti kaitsta ja tagada.

3.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvab, et kultuuriline mitmekesisus on üks pluralistliku ja demokraatliku Euroopa tunnuseid, samuti kui riigi usulise neutraalsuse põhimõte. Sisseränne kolmandatest riikidest suurendab seda mitmekesisust ning rikastab meie ühiskondi sotsiaalselt ja kultuuriliselt. Inimühiskondade kultuuri ei saa käsitleda kui midagi kivistunud, vaid seda tuleb vaadelda kui pidevalt arenevat protsessi, mida rikastavad kõige erinevamad elemendid. Institutsioonide sõltumatuse ja neutraalsuse põhimõte religioonide suhtes aitab edendada häid suhteid sisserändajate ja vastuvõtva ühiskonna vahel. Euroopa ühiskonnad peavad edendama kultuuridevahelisi koolitusprogramme. UNESCO kultuurilise mitmekesisuse konventsioon ⁽²⁰⁾ on

⁽¹⁹⁾ EÜT C 125, 27.5.2002, punkt 1.4 (raportöör hr PARIZA CASTANOS).

⁽²⁰⁾ Kultuurilise väljenduse mitmekesisuse kaitse ja edendamise konventsioon. Vt http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=11281&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Euroopa poliitika üks põhivahend.

3.6 Sisserändajate sotsiaalne integratsioon on samuti õiguste ja kohustuste võrdsustamise protsess ning tihedalt seotud diskrimineerimisvastase võitlusega. Diskrimineerimine on isikute õiguste ebaseadusliku rikkumise vorm. Õigus pereelule ei ole mõnes liikmesriigis vajalikul määral tagatud väga rangete perekonna taasühinemist puudutavate õigusaktide tõttu. Direktiiv, mille nõukogu on selles vallas vastu võtnud ⁽²¹⁾, ei ole samuti asjakohane.

3.7 Ühtses Euroopa raamistikus ei kuulu integratsioonipoliitika vastavalt subsidiaarsuse põhimõttele mitte ainult liikmesriikide valitsuste pädevusse. Kõnealune poliitika on edukam siis, kui on kaasatud kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused ning tagatud aktiivne koostöö kodanikuühiskonna organisatsioonidega. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb ettepaneku, et kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused teeksid rohkem jõupingutusi uute integratsioonipoliitikate edendamiseks.

3.8 Kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel on oma vastavates liikmesriikides neile antud volituste raames poliitilised, õiguslikud ja eelarvevahendid, mida nad peavad integratsioonipoliitika eesmärkidel asjakohaselt kasutama.

3.9 Sisserändajad ja vastuvõttev ühiskond peavad käituma nii, et see soodustab integratsiooni. Sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid peavad integratsioonipoliitikas ja võitluses diskrimineerimisega aktiivselt osalema.

3.10 Kodanikuühiskonna organisatsioonide põhiülesanne on levitada Euroopa vastuvõtvas ühiskonnades integratsiooni soosivat hoiakut. Sotsiaalpartnerid, inimõiguste kaitsega tegelevad organisatsioonid, kultuuri- ja spordiühingud, usukogukonnad, naabruskonnaühendused, haridusühendused, meedia jne peavad olema integreerimisel esireas ning avama selleks oma uksed ja edendama sisserändajate osalemist.

3.11 Euroopa ühiskondade mõningad vähemusrühmad tunnevad üha suurenevat diskrimineerimist, rassismi ja ksenofoobiat. Leidub vastutustundetuid poliitilisi juhte ja meediaväljandeid, kes võimendavad niisuguse käitumise ühiskondlikku mõju ning seeläbi ohutavad sellist suhtumist veelgi. Siiski peavad paljud Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonid ühiskondlikku ja poliitilist võitlust kõnealuse käitumisviisi vastu.

⁽²¹⁾ Direktiiv 2003/86/EÜ ja EMSK arvamused EÜT C 204, 18.7.2000 (raportöör pr CASSINA) ja EÜT C 241, 7.10.2002 (raportöör hr MENGOSZI).

3.12 Kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused koostöös kodanikuühiskonna organisatsioonidega vastutavad selle eest, et sisserändajaid ja vastuvõtvat ühiskonda teavitatakse nende õigustest ja kohustustest.

3.13 Sisserändajate organisatsioonid ja kogukonnad täidavad vastuvõtmises ja integreerimises põhirolli. Ka need struktuurid peavad arendama oma liikmete hulgas integratsioonidünaamikat ning tugevdama sidemeid vastuvõtva ühiskonna organisatsioonidega.

3.14 Kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused peavad toetama kõnealuste organisatsioonide tööd ja enne poliitiliste otsuste tegemist nendega nõu pidama.

3.15 Diskrimineerimisvastased direktiivid⁽²²⁾ on vastu võetud ja liikmesriikide õigusesse üle võetud. Komitee ootab hindamisaruandeid direktiivide mõjude ja tulemuste kohta.

3.16 Paljud sisserändajad või sisserändajate järglased või etnilistesse ja kultuurilistesse vähemustesse kuuluvad isikud kannatavad siiski diskrimineerimise all töökohal (vaatamata samasugusele kutsekvalifikatsioonile): suuremad raskused töö saamisel, madalakvaliteediline töö ja sagedasemad vallandamised.

3.17 Sotsiaalpartnerid peavad võitlema kohalikul ja piirkondlikul tasandil kõnealuse diskrimineerimise vastu, mis on vastuolus Euroopa õigusaktidega ning kujutab endast lisatakistust integreerimisel. Diskrimineerimine töökohal takistab ka ettevõtete edukat tööd. Integratsioon töökohal võrdse kohtlemise õhkkonnas, kus ei toimu tööalast diskrimineerimist võrreldes kohaliku päritolu töötajatega, on tingimus, milleta ei ole võimalik ettevõtete edukus ega sotsiaalne integratsioon⁽²³⁾. Lisas 3 esitatakse aruanne Dublinis toimunud arutelu kohta, kus arutati tööalase integratsiooni häid tavaid.

4. Piirkondlikud ja kohalikud integratsiooniprogrammid

4.1 Mõned liikmesriigid pidasid varem integratsioonipoliitikaid tarbetuks, sest arvasid, et sisserändajad on ainult külalised, kes pärast oma tööalase tegevuse lõppemist pöörduvad tagasi päritolumaale. See ekslik lähenemine on põhjustanud palju eraldumise ja sotsiaalse marginaliseerumise probleeme, mida praeguse poliitikaga püütakse parandada.

4.2 Teised liikmesriigid arvasid aastaid, et sisserändajate integreerumine toimub lihtsalt ja automaatselt, ilma et selleks peaks kasutama aktiivset poliitikat. Kuid see käitumine on viinud ajapikku püsivate eraldumise ja marginaliseerumise olukordadeni, mis on lõppenud tõsiste ühiskondlike konfliktidega. Uue poliitikaga püütakse tänapäeval minevikust pärit probleeme parandada.

⁽²²⁾ Direktiivid 2000/43/EÜ ja 2000/78/EÜ.

⁽²³⁾ Vt lisas 3 mainitud sotsiaalpartnerite positiivset tegevust Iirimaa.

4.3 Tuleb mees pidada, et kui sisseränne toimub ebaseaduslike teid pidi, on raske rakendada integratsioonipoliitikat, sest dokumentideta sisserändaja on ebakindlas ja väga haavatavas olukorras. Mõned liikmesriigid on alustanud protsessi nende isikute riigis viibimise seaduslikuks muutmiseks, et hõlbustada nende integratsiooni.

4.4 Isegi kui subsidiaarsus tekitab ikka veel Euroopa Liidu Nõukogus teatud kõhkusi, arvab enamik juhte, et on tarvis edendada sidusat integratsioonipoliitikat igal tasandil: ühenduse, riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil.

4.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on arvamusel, et tõhususe saavutamiseks peab kõnealune poliitika olema ennetav ning seda tuleb ellu viia sidusas raamistikus, lähtudes terviklikust lähenemisest. Väga sageli tegutsevad ametiasutused tagantjärele, kui probleemid on juba käes ja seega on neid raske lahendada.

4.6 Integratsioon on mitmemõõtmeline protsess, mis peab kaasama eri ametiasutusi ja ühiskonna sidusrühmi. Euroopa Liidu, riiklikud, piirkondlikud ja kohalikud ametiasutused peavad töötama välja programme oma pädevuste piires. Tõhususe tagamiseks ning programmide ja meetmete üldise sidususe kindlustamiseks peavad need üksteist täiendama ja olema sobivalt kooskõlastatud.

4.7 Kodanikud ja kohalikud omavalitsused kannatavad valituste väärade poliitika tagajärgede all. Linnavalitsused on esimesed, kes selle poliitika läbikukkumise tagajärgede all kannatavad, mis on viinud selleni, et juba mõnda aega arendavad mõned kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused oma vastuvõtu- ja integratsioonipoliitikat. Need kogemused erinevad väga palju üksteisest, sest mõningatel juhtudel on tegemist heade tavade näitega, kuid teistel juhtudel on need lõppenud läbikukkumisega.

4.8 Sisserändevoogude praegune ja tulevane ulatus näitab, kui suured on väljakutsed, millega tuleb tegeleda. Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste rahalised vahendid ning nende võetud poliitilised meetmed ei ole aga sellega võrreldes piisavad.

4.9 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused peaksid koostöös kodanikuühiskonna organisatsioonidega töötama välja integratsioonikavad ja -programmid, milles on näidatud eesmärgid ja millele on eraldatud vajalikud vahendid. Puhtalt vormiline poliitika ja eelarvevahenditeta programmid ei ole tõhusad.

4.10 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab mõistlikuks eraldada vastuvõtu- ja integratsioonipoliitikale osa majanduslikest tuludest, mida sisseränne toob.

4.11 On väga oluline, et integratsiooniprogrammide ja -kavade väljatöötamisel konsulteeritaks ka sisserändajate esindusorganisatsioonidega.

4.12 Mõningates Euroopa kohalikes omavalitsusüksustes ja piirkondades on olemas osalemis- ja konsultatsioonisüsteemid ja -organid, mis annavad kodanikuühiskonna organisatsioonidele võimaluse teha integratsioonipoliitika väljatöötamisel ja juhtimisel koostööd ametiasutustega.

5. Vahendid, eelarved ja hindamised

5.1 Kohalikel ja piirkondlikel integratsioonikavadel ja -programmidel peavad olema piisavad eelarvehendid, samuti oma juhtimis- ja hindamisvahendid.

5.2 On mitmeid näiteid Euroopa linnadest ja piirkondadest, millel on integratsiooni valdkonna jaoks eraldi asutused ja teenistused, mis täidavad ulatuslikke poliitilisi ja tehnilisi ülesandeid.

5.3 Paljudes linnades ja piirkondades on olemas ka nõuandega osalemisorganid kodanikuühiskonna organisatsioonidele. On loodud mitmesuguseid foorume ja nõuandekomiteesid, kus osalevad kodanikuühiskonna organisatsioonid ja sisserändajate ühendused.

5.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee näeb nendes struktuurides heade tavade näiteid, mida tuleb laiendada kogu ELile.

5.5 Mõnedes linnades on ka bürood, mis on spetsialiseerunud sisserändajate abistamisele ja integratsioonikavade konkreetsete aspektide väljaarendamisele.

5.6 Sisserändajatele mõeldud eriteenistuste loomine on tekitanud vaidlusi sellega seotud eraldamisohu tõttu. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates tuleb vältida igasugust eraldamist avalike teenuste kasutamisel, kuigi mõnikord on tarvis eriteenuseid, eelkõige sisserändajate vastuvõtu puhul nende saabumisel.

5.7 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab vajalikuks tagada sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide osalemine piirkondlike ja kohalike integratsioonikavade ja -programmide väljatöötamisel ja juhtimises.

5.8 Soovitav oleks edendada ka koostööd Euroopa vastuvõtivate ühiskondade ja päritoluriikide kohalike ja piirkondlike ametiasutuste vahel. On heade tavade näiteid, mida tuleb levitada.

5.9 Mõned ametiasutused eraldavad vahendeid konfliktide lahendamiseks alles siis, kui need on juba tekkinud. Et integratsioonipoliitika oleksid tõhusad, peavad need olema ennetavad.

5.10 Integratsioon on väljakutse Euroopa ühiskondadele. Mõnedes riikides hiljuti toimunud sündmused on näidanud, et püstitatud eesmärged ei ole saavutatud. Kuigi liikmesriigiti on olukord erinev ja mõnikord on tegemist spetsiifiliste probleemidega, on kogu Euroopas vaja parandada võrdse kohtlemise, integratsiooni ja diskrimineerimisvastase võitluse poliitikat.

5.11 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb ettepaneku, et mitmesugused (Euroopa Liidu, riiklikud, piirkondlikud ja kohalikud) riigiasutused töötaksid vastavalt igas riigis kehtivatele tavadele välja integratsiooniprogrammid koos sobivate eelarveraldistega, mis on kantud ennetavast lähenemisest.

5.12 Kõnealustel programmidel peavad olema täpsete näitajatega ja läbipaistvaid menetlusi kasutavad hindamissüsteemid. Hindamismenetlustesse tuleb kaasata kodanikuühiskond.

6. Eesmärgid

6.1 Piirkondlikud ja kohalikud integratsiooniprogrammid peavad sisaldama mitmesuguseid aspekte ja lähenemisi, millest tähtsaimad on järgmised:

6.2 *Tegelikkuse jälgimine.* Ametiasutused peavad täpselt analüüsima sisserände ja vähemuste tegelikku olukorda teataval territooriumil, et töötada välja asjakohased meetmed.

6.3 *Esmane vastuvõtt* — vastuvõtukeskuste loomine, tervishoiualane ja õigusabi, ajutine majutus erijuhtumitel, keelekursuste korraldamine ja õigustamine vastuvõtva ühiskonna seadustest ja kommetest, abi esimese töökoha leidmisel jne. Erilist tähelepanu tuleb kõnealuste meetmete raames pöörata alaealistele ja teistele kaitsetus olukorras isikutele.

6.4 *Keeleõpe.* Kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused peavad rakendama aktiivset keeleõppepoliitikat, sest integreerumiseks on vaja piisavalt osata vastuvõtva ühiskonna keelt. Kursused tuleb korraldada elukoha lähedal ja väga paindliku ajakava järgi. Ametiasutused peavad tagama, et kõik sisserändajad saaksid kursustest osa võtta.

6.5 *Töö leidmine.* Töö on kahtlemata integratsiooni põhiaspekt. Riiklikel tööhõiveteenistustel peavad olema asjaomased programmid: erialane koostöö, nõuandeteenused jne.

6.6 Diskrimineerimine töökohal on integratsiooni jaoks suur takistus. Kohaliku ja piirkondliku tasandi partnerid peavad aktiivselt võitlema diskrimineerimise vastu.

6.7 *Elukoha leidmine.* Mittediskrimineeriv juurdepääs kvaliteetsele elukohale on kohaliku ja piirkondliku poliitika suur väljakutse. Ametiasutused peavad vältima linnades allakäivate getode teket, mida iseloomustab suure hulga sisseännanud elanikkonna koondumine. Selleks tuleb linnaplaneerimispoliitikat piisavalt varases etapis kohandada. Prioriteet peab olema elukvaliteedi parandamine nendes linnajagudes.

6.8 *Haridus.* Haridussüsteemid peavad tagama sisseännajate lastele juurdepääsu kvaliteetsele haridusele. Tuleb takistada nende õpilaste liiga suurt koondumist väga madala tasemega getokoolidesse, nagu see sageli juhtub. Laste haridus selle kõigis astmetes on uute põlvkondade integratsiooni alus.

6.9 Haridus peab arvestama Euroopa ühiskondade sisemise mitmekesisusega. Tuleb tagada kultuurivahendajate olemasolu ja tugevdada pedagoogilisi vahendeid, et ületada keelelised ja kultuurilised raskused.

6.10 Täiskasvanute koolituse programmid peavad olema suunatud ka sisseännajatele ja eriti naistele. Erialane väljaõpe on peatähtis tegur sisseännajate paremaks juurdepääsuks tööhõlvele.

6.11 *Juurdepääs tervishoiule.* Tuleb edendada sisseännajate juurdepääsu tervishoiule ja raviteenustele. Mõningatel juhtudel tuleb selleks teha koostööd kultuuri vahendamisega tegelevate teenistustega.

6.12 *Sotsiaalametite kohandamine.* Sageli tekitab sisseänne nõudmisi, milleks sotsiaalametid ei ole valmis. Nad peavad kohanema uue olukorraga — mitmekesisuse juhtimisega.

6.13 *Spetsialistide koolitamine.* Sotsiaalametite töötajad, haridustöötajad, politseiametnikud ja tervishoiuteenistuste ning kõikide teiste riiklike teenistuste töötajad peavad saama täiendkoolitust sisseännajate ja vähemuste asjakohaseks teenindamiseks.

6.14 *Mitmekesisus on positiivne.* Kultuuriprogrammid peavad tunnustama kultuurilist mitmekesisust. Mitmekesisus on tänapäeval üks Euroopa linnu iseloomustavad jooni. See puudutab ka usulisi tõekspidamisi.

6.15 Samuti on vajalik, et kohalikud omavalitsused arendaksid koosseksisteerimise pedagoogikat ning edendaksid seda, et kõik inimesed sõltumata päritolust kohanduksid oma elukoha eluviisidega. Nimetatud koosseksisteerimise õppimise protsessis peavad osalema nii sisseännanud elanikkond kui ka vastuvõtvad ühiskonnad, et parandada eri kultuuride teineteisemõistmist ning aidata kaasa sotsiaalsele integratsioonile.

6.16 Kõigil isikutel peab olema õigus perekonnaelule, mis on üks inimõiguste konventsioonides rahvusvaheliselt tunnustatud põhiõigusi. Siiski ei taga paljud riiklikud õigusaktid ning samuti Euroopa Liidu perekonna taasühinemist käsitlev direktiiv⁽²⁴⁾ paljude sisseännajate puhul õigust perekonnaelule, kuigi nimetatud õigus on integratsioonipoliitika seisukohast väga positiivne tegur.

6.17 *Sooline mõõde.* Igasugune integratsioonipoliitika peab sisaldama soolist mõõdet. Eriti oluline on kutseõppepoliitika, et hõlbustada tööalast integratsiooni.

6.18 *Kodanike osalus.* Juurdepääs kodanike osalemise kanalitele on üks integratsiooni põhielemente. Kolmandate riikide kodanikele, kes elavad ELis alalise või pikaajalise elanikuna, peavad olema tagatud kodanikuõigused ja hääleõigus kohalikel valimistel, nagu Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on välja pakkunud mitmetes arvamustes⁽²⁵⁾.

7. Uued strateegiad kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele (väljavõtteid Barcelonas toimunud arutelu järeldustest)

7.1 Võrgustikuna toimiva töökorralduse ja institutsioonidevahelise kooskõlastamise vajadus

7.1.1 Võrgustikuna toimiv töökorraldus ja institutsioonidevaheline kooskõlastamine on võtmetähtsusega aspekt, mis väljendub kahesuunaliselt: horisontaalselt kohalike omavalitsuste vahel ja vertikaalselt kohalike ja piirkondlike ning riiklike ametiasutuste vahel. Sisseänne ja integratsiooniga seotud väljakutsetele ei saa vastata viisil, kus iga ametiasutus tegutseb omaette. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb ettepaneku, et riigiasutused parandaksid kooskõlastussüsteeme ja et võrgustik töö tarvis loodaks hindamismenetlused. Samuti soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tihendada integratsioonipoliitika edendamisel koostööd Regioonide Komiteega.

7.1.2 Mõned piirkonnad, nt Kataloonia ja Schleswig-Holstein, on märkinud, et üks nende töö põhielemente on olnud kohalike omavalitsuste kaasamine meetmete kavandamisse. Campania piirkond on samuti esile tõstnud rõhuasetuse seadmist võrgustik tööle ametiühingutega, kirikuasutustega jt. Kohalikud omavalitsused on omalt poolt rõhutanud, et selliste ülesannete puhul nagu sisseännajate vastuvõtt on väga oluline töötada võrgustikuna koos asjaomaste eriasutustega.

⁽²⁴⁾ Direktiiv 2003/86/EÜ ja EMSK arvamused EÜT C 204, 18.7.2000 (raportöör pr CASSINA) ja EÜT C 241, 7.10.2002 (raportöör hr MENGZZI).

⁽²⁵⁾ Arvamus "Juurdepääs Euroopa Liidu kodakondsusele", ELT C 208, 3.9.2003 (raportöör hr Pariza Castaños).

7.1.3 Järjest enam on näiteid kohalike omavalitsuste vahelisest võrgustike tekkimisest Euroopa tasandil. Eurocities on 1986. aastal loodud organisatsioon, kuhu kuulub juba 123 Euroopa linna. Organisatsiooni tegevus on korraldatud töörühmadena, millest üks tegeleb sisserände ja integratsiooniga. Viimases osalevad aktiivselt ka mõned käesoleval arutelul esindatud linnad, nagu Rotterdam ja Leeds. Lisaks kogemuste ja heade tavade vahetamisele edendavad töörühmad Euroopa projekte mitmete linnade osavõtul.

7.1.4 Teine, lühema ajalooga võrgustik on ERLAI (*European Regional and Local Authorities on Asylum and Immigration*), mis on loodud spetsiaalselt sisserände- ja integratsioonipoliitika eesmärgil ning kuhu kuulub juba 26 kohalikku ja piirkondlikku omavalitsust. ERLAI eesmärgid on ka teabe ja kogemuste vahetamine ning ühismeetmete ja -projektide arendamine.

7.1.5 On teisigi erinevate asutuste eestvõttel arendatud projekte. Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond (*European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*) töötab samuti linnade võrgustikuna integratsioonipoliitika kooskõlastamiseks.

7.1.6 Euroopa tasandil on Euroopa Komisjoni koordineeritava riiklike integratsiooni kontaktpunktide võrgustiku eesmärk samuti kogemuste vahetamine. Nimetatud võrgustik on aidanud kaasa integratsiooni käsiraamatu⁽²⁶⁾ väljatöötamisele ning rännet ja integratsiooni käsitleva aastaaruande⁽²⁷⁾ koostamisele.

7.2 Integratsiooni ja kodanikuühiskonna osalemise kavad

7.2.1 Need kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused, kes on töötanud välja terviklikud integratsioonikavad ja loonud integratsiooni juhtimise teenistused, saavutavad paremaid tulemusi kui need, kes kasutavad üksikuid eraldiseisvaid meetmeid. Sisserände ja integratsiooni küsimuste lahendamiseks on vajalik kavandamine, asjaomaste vahendite eraldamine ning juhtimisinstrumentide loomine.

7.2.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab väga oluliseks, et poliitikate väljatöötamisel ja meetmete arendamisel osaleksid kodanikuühiskonna organisatsioonid. Selleks, et integratsioonikava oleks edukas, peab selle väljatöötamisel osalema ka kodanikuühiskond. Kõnealust arusaamast lähtuvalt kaasas Schleswig-Holsteini liidumaa enne asjaomase kava vastuvõtmist sotsiaalsed osalejad ja erinevad asutused ulatuslikku integratsioonialasesse arutellu, millega saavutati see, et ühiskond teadvustas endale integratsioonipoliitika vajalikkuse. Selliseid osalusprotseesse on käivitatud ka teistes linnades ja piirkondades (Kopenhaagen, Barcelona, Helsingi jt).

7.3 Euroopa Integratsioonifond

7.3.1 Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste tõhusus suureneb, kui liikmesriikide valitsused neid rahaliselt toetavad, sest integratsioonipoliitikaks on vaja rahalisi vahendeid ning liikmesriigid peavad selleks andma suurema panuse. Schleswig-

Holsteini liidumaa märkis seoses kõnealuse aspektiga, et üks nende peamisi tegevusi on olnud selgitada Saksamaa valitsusele, et nimetatud vajadusele tuleb reageerida, saavutades selles osas häid tulemusi.

7.3.2 Teised kohalikud omavalitsused, nagu Ljubljana ja Brescia omavalitsused, on rõhutanud, et vähene valitsusepoolne toetus takistab neil selles valdkonnas ulatuslikuma poliitika väljaarendamist. Probleem on veelgi tõsisem, kui piirkondlikul omavalitsusel on endal vähe rahalisi vahendeid. Nimetatud asjaolule on viidanud Prantsusmaa Midi-Pyrénées'i piirkond.

7.3.3 Nõukogu ja Euroopa Parlamendi heaks kiidetud Euroopa Integratsioonifondil ajavahemikuks 2007—2013 on suur tähtsus, sest see võimaldab mobiliseerida integratsioonipoliitikaks olulisi rahalisi vahendeid ning aitab kaasa sellele, et kõnealust poliitikat teostatakse Euroopa Liidu sidusas ja terviklikus raamistikus, vastavalt subsidiaarsuse põhimõttele. Uued liikmesriigid on väljendanud suurt huvi kõnealuse fondi vastu. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee avaldab veelkord toetust nimetatud fondi loomisele ja teeb komisjonile ettepaneku konsulteerida komiteega asjaomase määruse väljatöötamisel.

7.4 Eriteenistused ei tohi tekitada eraldumist

7.4.1 Tuleb vältida seda, et sisserändajatele suunatud eriteenistuste loomine suurendaks nende eraldumist. Budapesti esindaja märkis näiteks, et Ungaris on kohalikel omavalitsustel olemas pereabi-, lastega tegelevad, tööhõive jm teenistused, kuhu sisserändajad peaksid vajadusel pöörduma samuti kui teised kodanikud. Üldiselt on kõik linnad ja piirkonnad, kus on integratsioonipoliitika välja arendatud, teinud seda siiski erikavade ning eriteenistuste ja -vahendite abil. Helsingi esindaja sõnul ei tohiks olla vajadust sisserändajatele mõeldud eriteenistuste järele, kuid see vajadus on siiski olemas. See tähendab, et sisserändajate teenindamine üksnes üldteenistuste kaudu ei suuda neile pakkuda lahendust nende puudujääkide, ebasoodsama olukorra ning spetsiifiliste raskuste ja vajaduste osas.

7.4.2 Sisserände ja integratsiooni küsimuste lahendamiseks on vaja erikavasid ja -vahendeid. Kuid lahendamata on küsimus, kuidas liikuda sellelt aluselt edasi normaliseerimise suunas, st kuidas vältida seda, et erikohtlemine toob lõpuks kaasa eraldamise. Brescia esindaja märkis, et sisserändajate tarvis loodud teenistused ei toimi tavateenistustega paralleelselt, vaid neid täiendavalt. Sisserändajatele mõeldud eriteenistused ei asenda tavateenistusi ning kõigis tavateenistuste kaudu juhitud küsimustes peavad sisserändajad pöörduma viimaste poole.

7.4.3 Kopenhaagen rõhutab samuti, et integratsiooninõukogu üks suurimaid muresid on tagada, et võetavad meetmed ei suurendaks mitte mingil viisil sisserännanud elanikkonna ja vähemuste eraldatust. Püütakse luua kaasavaid meetmeid, mis aitaksid kaasa kõigi elanikkonnasektorite üksteisele lähenemisele ja integratsioonile.

⁽²⁶⁾ http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/immigration/integration/doc/handbook_en.pdf

⁽²⁷⁾ KOM(2004) 508 lõplik.

7.4.4 Seetõttu ei tohi põliselanikkonnale jääda muljet, et sisserändajatele suunatud meetmed annavad viimastele eelisõigusi, mis võib veelgi süvendada eelarvamusi ja suurendada eraldamist. Kataloonia juhivad seoses kõnealuse aspektiga tähelepanu sellele, et üksnes sisserändajatele suunatud meetmete puhul tuleb hoolikalt arvestada põliselanikkonna võimaliku vastureaktsiooniga. Selleks tuleb kohalike ja piirkondlike omavalitsuste võetavaid sisserändajatele suunatud meetmeid elanikkonnale põhjalikult selgitada.

7.5 Integratsiooni eesmärgid

7.5.1 Mitmed linnad ja piirkonnad on pakkunud ideid määratlemaks integratsiooni mõistet ning see näitab, et arutelu nimetatud küsimuse üle alles kestab, sest Euroopas eksisteerib palju erinevaid poliitilisi ja õiguslikke kultuure ning samuti erinevaid integratsioonimudeleid.

7.5.2 Pärast ulatuslikku kaasavat arutelu tõi Schleswig-Holsteini liidumaa välja integratsiooni kolm põhiaspekti: võrdsetel alustel toimuv osalemine, õiguste ja kohustuste võrdsustamine ning kaasavate ja diskrimineerimisvastaste meetmete arendamine, mis hõlmavad nii sisserändajaid kui ka vastuvõtvat ühiskonda.

7.5.3 Kõnealust kaasavat suunda arendab ka Portugali organisatsioon *Misericórdia* ning sellest juhindub Portugali integratsioonipoliitika, keskendudes eelkõige võrdsusepoliitikale ning Portugali kodakondsuse saamise hõlbustamisele.

7.5.4 Barcelona tõstis esile kolm võtmelementi: võrdsuse edendamine (õiguste tunnustamine, võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise edendamine), kultuurilise mitmekesisuse tunnustamine ja koosseksisteerimise edendamine (soodustades sotsiaalse ühtekuuluvuse meetmeid ning vältides kahe eraldi-seisva paralleelse maailma tekkimist põliselanikkonna ja sisserännanud elanikkonna rühmade jaoks).

7.5.5 Rotterdam käivitas 2004. aastal ulatusliku arutelu, kus pandi küsimuse alla seni kasutatud integratsioonimudel. Vajaduse selleks tingis tõdemus, et vaatamata aastatepikkusele aktiivsele integratsioonipoliitikale on ühiskond killustumas ning süvenemas on eraldumisprotsessid (eriti moslemi elanikkonna osas). Eelkõige seati arutelu käigus kahtluse alla ühiskonnas juurdunud "meie versus nemad" lähenemine.

7.5.6 *European Liaison Committee for Social Housing* seab integratsioonialase arutelu teljeks ebavõrdsusega võitlemise ja võrdsed võimalused. Tema töö keskendub elukohaküsimusele, mille puhul diskrimineerimine on üks peamisi sisserännanud elanikkonna eraldumise põhjusi.

7.5.7 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et Euroopa integratsiooniprogrammi 11 ühise aluspõhimõttega (vt lisa 1)

seatud lähenemine on õige ja tasakaalustatud ning sellel arvamusel oli ka enamik Barcelona arutelul osalenuid.

8. Uued väljakutsed tööalase integratsiooni valdkonnas (väljavõtteid Dublini arutelu järeldustest)

8.1 Sisserändajad annavad oma tööga positiivse panuse Euroopa majanduse arengusse ja sotsiaalsesse heaolusse. EMSK arvates võib sisseränne Euroopasse pakkuda uusi võimalusi ettevõtete konkurentsivõime, töötingimuste ja sotsiaalse heaolu osas.

8.2 Tööhõive on üks integratsiooniprotsessi võtmelementidest, kuna korralikud töökohad on olulise tähtsusega sisserändajate majandusliku sõltumatuse saavutamisel ja aitavad tugevdada sotsiaalseid sidemeid ja vastastikust mõistmist vastuvõtva ühiskonnaga. EMSK teeb ettepaneku rakendada tööalast integratsiooni võrdse kohtlemise tingimustes, ilma diskrimineerimiseta põliselanikest ja sisserändajatest töötajate vahel, võttes arvesse vajalikke kutsenõudeid.

8.3 Sisserännanud töötajaid tuleb Euroopas kohelda õiglaselt, sest neid kaitsevad rahvusvahelised inimõiguste konventsioonid ning Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni konventsioonides sätestatud põhimõtted ja õigused. EMSK kordab oma ettepanekut, et ELi liikmesriigid allkirjastaksid ÜRO 1990. aasta konventsiooni sisserändajatest töötajate ja nende pereliikmete õiguste rahvusvahelise kaitse kohta.

8.4 ELi direktiivid, mis käsitlevad võrdset kohtlemist tööl ja võrdset kohtlemist olenemata rassilisest või etnilisest päritolust, on olulise tähtsusega õiguslikud vahendid õigusaktide väljatöötamisel ja ellurakendamisel liikmesriikides võitluses diskrimineerimisega ja tööellu integreerimise toetamisel.

8.5 Tööalal tuleb õigusakte ja riiklikke poliitikaid täiendada koostöö kaudu sotsiaalpartneritega, sest tööalane integratsioon on ka sotsiaalse suhtumise ning ametiühingute ja tööandjate võetava kohustuse küsimus.

8.6 Riiklikud tööhõiveteenistused peavad edendama programme selleks, et tagada sisserändajatele parem juurdepääs tööhõivele. Selleks tuleb hõlbustada kutsevalifikatsioonide tunnustamist, parandada keeleõpet ja erialast koolitust ning jagada asjakohast teavet vastuvõtva riigi tööhõivesüsteemi kohta.

8.7 Kohalikul tasandil täidavad ametiühingud, tööandjate organisatsioonid, sisserändajate ühendused ja teised kodanikuühiskonna organisatsioonid väga olulist rolli teabe edastamisel ja sisserändajatele parema juurdepääsu võimaldamisel tööhõivele. Ühiskondlikud organisatsioonid on kogu Euroopas aktiivselt kaasatud sisserändajate ja nende laste toetamise töö leidmisel kutseõppe, tööalase nõustamise, väikeettevõtete asutamise toetamise jms abil.

8.8 Üha enam on ettevõtteid, kes kasutavad ära eduvõimalusi, mida pakub sisserändajate tööalane integratsioon ning suurem mitmekesisus. EMSK on arvamisel, et ettevõtteid võivad aidata kaasa diskrimineerimisvastase teadlikkuse tõstmisele vastuvõtvast ühiskonnas, välistades töölepingute sõlmimisel igasuguse ksenofoobia ja tõrjuva käitumise.

8.9 Tuleb luua menetlused, mis põhinevad rändevoogude suunamisel, mis viiakse läbi päritolumaast lähtuvalt ja mis võtab arvesse reaalseid tööalase ja seega ka sotsiaalse integratsiooni võimalusi.

8.10 Halva kvaliteediga tööhõive on samuti üks diskrimineerimist soodustav faktor, kuna sisserändajaid koheldakse kui kõige haavatavamad olemasolevat tööjõudu.

8.11 Ametiühingutes võib mõnikord täheldada korporatiivseid suundumusi kaitsta üksnes teatud erahuve, jättes kõrvale sisserändajad. EMSK on arvamisel, et ametiühingud peavad oma liikmete hulka kaasama ka sisserännanud töötajad ja hõlbustama nende juurdepääsu esindus- ja juhtivatele ametikohtadele. Paljudel ametiühingutel on olemas head tavad, mis tagavad töötajate võrdsed õigused olenemata nende päritolust või rahvusest.

8.12 Tööandjate ühenduste jaoks kujutab endast suurt väljakutset tööturgude läbipaistvus. EMSK leiab, et koos töötajate ametiühingutega peavad need tegema koostööd kohalike ja piirkondlike riigiasutustega, et vältida diskrimineerivaid olukordi ning edendada integratsiooni soodustavaid hoiakuid.

8.13 Sotsiaalpartneritel, kes on tööturgude toimimise peamised osalejad ning Euroopa majanduselu ja sotsiaalvaldkonna peamised tugisambad, on integratsioonis oluline roll. Kollektiivsete läbirääkimiste puhul peavad nad teadvustama endal seoses sisserändajate integreerimisega lasuvat vastutust ja kõrvaldama kollektiivlepingutest ning tööstandarditest ja tööa-

lastest praktikatest kõik otseselt või kaudselt diskrimineerivad elemendid.

8.14 Euroopast võib leida rohkesti sotsiaalpartnerite heade tavade ja kodanikuühiskonna organisatsioonide näiteid, mida EMSK soovib levitada. Dublinis toimunud arutelul uuriti ettevõtete, ametiühingute, tööandjate ühenduste ja ühiskondlike organisatsioonide positiivseid kogemusi, mille hulgast komitee soovib esile tõsta Iirimaa sotsiaalpartnerite võetud kohustust juhtida mitmekesisust ettevõtetes ja võidelda diskrimineerimisega, ning Hispaania sotsiaalpartnerite kokkulepet ebaseadusliku sisserände ja töö seadustamiseks ja tööga seotud sisserände juhtimiseks koostöö ja sotsiaaldialoogi kaudu.

8.15 EMSK usub, et on vaja aktiivset poliitikat ja sotsiaalpartnerite suuremat pühendumist, et edendada integratsiooni soodustavaid ühiskondlikke hoiakuid, võrdset kohtlemist ja võitlust diskrimineerimisega töökohal. Euroopa sotsiaaldialoog võib pakkuda sobiva raamistiku selleks, et sotsiaalpartnerid võtaksid endale rohkem kohustusi, seda sellisel tasemel, nagu nad asjakohaseks peavad.

8.16 Euroopa sotsiaaldialoogi eest vastutavad ainult sotsiaalpartnerid. Euroopa Ametiühingute Konföderatsioon (ETUC) ja Euroopa Tööstuse ja Tööandjate Konföderatsioonide Liit (UNICE) on koostanud Euroopa sotsiaaldialoogi kava. EMSK loodab, et nad saavutavad seatud eesmärgid.

8.17 EMSKst võib saada alaline heade tavade dialogiforum integratsiooni ja sisserände valdkonnas. Selles kontekstis jätkab komitee tööd koostöös Dublini fondi ja Rahvusvahelise Tööorganisatsiooniga, et toetada Euroopa integratsioonisõbraliku poliitika ja tavade alast arengut. Komitee korraldab täiendavaid koosolekuid ja foorumeid, kus saavad kokku tööturu osapooled ja teised kodanikuühiskonna organisatsioonid eesmärgiga uurida parimaid kasutatavaid integratsioonitavasid Euroopas ja vahetada asjaomaseid kogemusi.

Brüssel, 13. september 2006.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie Sigmund

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal: "Euroopa tööõukogud: uus roll Euroopa integratsiooni tõhustamisel"

(2006/C 318/25)

12. juulil 2005 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse: *Euroopa tööõukogud: uus roll Euroopa integratsiooni tõhustamisel*.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsiooni arvamus võeti vastu 6. septembril 2006. Raportöör oli hr IOZIA.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13. ja 14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 144, vastu hääletas 76, erapooletuks jäi 15.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunnustab Euroopa tööõukogude (ETN) võtmerolli, sest nad stimuleerivad ja toetavad sotsiaalset ühtekuuluvust ning on Euroopa töötajate integratsiooni vahendiks, kuna teadmised ja vastastikune mõistmine parandavad arusaamist Euroopa kodakondsuse olemusest. Enam kui 10 000 Euroopa Liidus tegutsevat Euroopa tööõukogude saadikut osalevad otseselt ja motiveeritult uue ühiskonna ülesehitamisel.

1.2 Euroopa sotsiaalmudel, mis põhineb üksmeele taotlemisel ja sotsiaaldialoogi arendamisel, inimese identiteedi ja väärikuse austamisel, erinevate huvide tasakaalustamisel ning võimel ühendada areng nii inimeste kui keskkonnaga arvestamisega, nõuab kohtumiste ja arutelude foorumi loomist riigiüleste ettevõtete raames. EMSK arvates on direktiivil 94/45/EÜ oluline osa kõnealuste eesmärkide elluviimisel.

1.3 Komisjonil oli kohustus vaadata "koostöös liikmesriikide ja Euroopa tasandi tööturu osapooltega" hiljemalt 22. septembriks 1999 üle käesoleva direktiivi rakendamine ja esitada "nõukogule vajalikud muudatusettepanekud".

1.4 Komisjon alustas tööturu osapooltega konsulteerimist. Kui Euroopa Tööstuse ja Tööandjate Keskliitude Ühendus (UNICE) ja Euroopa Riigiosalusega Ettevõtete Keskus (CEEP) olid direktiivi läbivaatamise vastu, siis Euroopa Ametiühingute Konföderatsioon ETUC nõudis seevastu korduvalt kõnealuse dokumendi läbivaatamist nii kiiresti kui võimalik.

1.5 EMSK uuris põhjalikult hetkeolukorda, seda eelkõige ulatusliku kuulamise raames, millel osalesid tööturu osapoolte, ettevõtete ja kodanikuühiskonna esindajad.

1.6 Saadud kogemused on mitmes mõttes positiivsed. Nagu on ilmnunud arvukates kõnealusel teemal läbiviidud uurimustes ja ühisseminaride käigus tööturu osapooltega, ja nagu on kinnitanud EMSK, on tööturu osapooled sõlminud vabatahtlikke lepinguid, milles käsitletakse töökorraldust, tööhõivet, töötingimusi ja täiendõpet ning mis tuginevad partnerlusele muutusteks.

Nende tulemuslik teostumine tugineb samuti vaid osapoolte tahtele.

1.7 Sellele vaatamata toovad Euroopa tööõukogude valdkonnas saadud kogemused esile ka mõningaid nõrku kohti, millest olulisim on Euroopa tööõukogude väike protsent võrreldes ettevõtete arvuga, kus vastavalt direktiivile tuleks tööõukogud luua. Direktiivis nähakse ette, et Euroopa tööõukogu võib luua vähemalt kahe liikmesriigi töötajate või ettevõtete algatusel. Üheks põhjuseks, miks direktiivi pole täielikult rakendatud, on töötajatepoolse algatuse puudumine, mis mõnedes maades võib tuleneda ametiühinguga liitumise õigust kaitsva seadusandluse puudumisest ettevõtetes.

1.8 Direktiivi 94/45/EÜ vastuvõtmisele järgnenud aastatel tugevdati töötajate teavitamise ja nõustamise ühenduse õiguslikku raamistikku direktiividega 2001/86, 2002/14 ja 2003/72, milles võrreldes direktiiviga 94/45/EÜ on edasi arendatud teavitamise ja nõustamise mõisteid ning nähakse ette tõhusamad menetlused töötajate kaasamiseks, mis toetuvad konsulteerimisele enne otsuse vastuvõtmist. Kõnealused menetlused aitavad kaasa Euroopa ettevõtete konkurentsivõime parandamisele maailmaturul.

1.9 EMSK arvates tuleks direktiivi 94/45/EÜ kiirel ajakohastamisel arvesse võtta kolme järgmist põhielementi:

— direktiivi 94/45/EÜ teavitamise ja konsulteerimise sätete ja ülanimetatud direktiivide asjakohaste sätete kooskõlastamine;

— töötajate esindajate arvu muutmine spetsiaalsetes läbirääkimiskomisjonides ja Euroopa tööõukogudes, võtmaks arvesse Euroopa Liidu laienemist ning iga asjaomase riigi esindajate õigust esmanimetatuis osaleda. Direktiiv sätestab, et spetsiaalsetes läbirääkimiskomisjonides osalejate suurim arv on 17, mis vastas endisele liikmesriikide arvule, kellele direktiiv oli määratud;

— riigisiseste ja Euroopa ametiühinguorganisatsioonide õigusosaleda spetsiaalsete läbirääkimiskomisjonide töös ja kuuluda Euroopa tööõukogudesse ning oma eksperte kasutamise võimalus ka väljaspool ettenähtud koosolekuid.

1.10 EMSK teeb ettepaneku, et pärast uute liikmesriikide integreerumist hakataks olemasolevaid kogemusi ja teavet arvesse võttes direktiivi uuesti läbi vaatama kogemuste alusel, mis sotsiaalpartnerid on saanud erinevate seminaride raames korraldatud arutelude käigus Euroopa tööõukogude tegevusega kohta.

1.11 EMSK rõhutab ettevõtte sotsiaalset dimensiooni Euroopa Liidus ja Euroopa tööõukogude osatähtsust. Jätkusuutliku arengu ja Euroopa sotsiaalmudeli teemal toimuv väitlus on keskendunud Euroopa Liidu erijoonetele. Ettevõtte sotsiaalne vastutus maailma majanduses on üks Euroopa vastustest globaliseerumisega seoses esile kerkinud probleemidele, mille negatiivseid mõjusid saaks vähendada, kui kõik Maailmakaubandusorganisatsiooni kuuluvad liikmesriigid järgiksid ILO põhistandardeid. Ettevõtet tuleb sotsiaalses kontekstis vaadelda kui olulist osalejat, kes on võimeline andma põhipanuse kõigi — nii vahetult seotud osapoolte kui piirkondade — elukvaliteedi parandamisse. Tuleb märkida — see puudutab Euroopa tööõukogusid ja eelkõige riigiülest tasandit –, et sotsiaalse dialoogi edusammud on seda olulisemad, kuivõrd neid toetavad asjaomased õigusaktid.

1.12 EMSK võtab arvesse Euroopa Komisjoni arvamust, mis on ära toodud ettevõtete sotsiaalse vastutuse kohta käivas teatises ning milles rõhutatakse töötajate ja nende ametiühingute osatähtsust sotsiaalse vastutustundlikkuse ellurakendamisel ⁽¹⁾. Kõnealus teatises on öeldud, et "Sotsiaalne dialoog, eriti valdkonna tasandil, on olnud tõhus vahend edendamaks sotsiaalse vastutuse algatusi, samuti on Euroopa tööõukogudel olnud oluline osa ettevõtete sotsiaalse vastutuse parimate tavade arendamisel. Siiski peaksid Euroopa ettevõtted sotsiaalset vastutust veelgi enam rakendama ja oma strateegiaga ühendama. Suurendama peaks töötajate, nende esindajate ja ametiühingute rolli ettevõtete sotsiaalse vastutuse arendamisel ja rakendamisel. Välised sidusrühmad, sealhulgas valitsusvälised organisatsioonid, tarbijad ja investorid, peaksid julgemalt kaasa rääkima vastutustundliku ettevõtluse toetamisel ja hindamisel".

1.13 Lisaks kaitsele, mida Euroopa sotsiaalmudel ühiskonna nõrgematele liikmetele sotsiaalhoolekande kaudu pakub, iseloomustab seda mudelit austus õiguste vastu, mis on inimväärikuse aluseks, igal pool ja kõigil asjaoludel. Kaasaegses Euroopas peab olema võimalik kodakondsuse õigusi kõikjal teostada, nii töökohtadel kui riigiülestes ettevõtetes. EMSK kutsub Euroopa Komisjoni üles tunnustama positiivseid uuendusi, mis on ellu viidud alates direktiivi 94/45/EÜ vastuvõtmisest ning määratlema kõige kohasemad meetmed Euroopa Liitu kuulumise tunde tugevdamiseks.

⁽¹⁾ KOM(2006) 136 lõplik.

2. Euroopa tööõukogude tegevuse sotsiaalmajanduslik ja õiguslik taust

2.1 EMSK soovib eelkõige rõhutada erinevaid positiivseid aspekte, mis tulenevad nüüdseks kümne aasta jooksul rakendatud direktiivi 94/45/EÜ kogemustest, eiramata raskusi ja kriitilisi kohti, mida näitavad Euroopa tööõukogude kogemused. Kõnealusel eesmärgil on komiteel kavas pöörduda kõigi huvitatud osapoolte, ühenduse institutsioonide ja organite ning erineva organisatsioonitasandi tööturu osapoolte poole palvega teha koostööd kõnealusel demokraatliku esindamise vahendi parandamiseks, mis näib olevat vajalik Euroopa sotsiaalmudeli tugevdamiseks ning mida EMSK toetab, tagamaks kõnealusel mudeli arengut ja tugevnemist.

2.2 Komitee soovib käesoleva omaalgatusliku arvamuse abil kaasa aidata Euroopa tööõukogude osatähtsuse tugevdamisele, seda direktiivi 94/45/EÜ läbivaatamise teel, tõhustamaks integratsiooni ja sotsiaalset ühtekuuluvust — eesmärki, mille poliitiline tähtsus üha kasvab, eriti praeguses faasis, mida iseloomustab nõrgem vastuseis sotsiaalselt üha tugevama ja ühtekuuluva Euroopa Liidu ülesehitamisele.

2.3 Kaksteist aastat pärast direktiivi vastuvõtmist on Euroopa Liidus toimunud palju muutusi. EMSK toetatud laienemise protsess hõlmas kümmet uut liikmesriiki, kes liitusid Euroopa Liiduga 2004. aasta mais, ja veel kaks riiki, Bulgaaria ja Rumeenia, liituvad ELiga lähiajal. Vaatamata suurtele pingutustele, mida tehti siseriikliku õiguse ühtlustamiseks ühenduse õigustikuga ning olulistele edusammudele töötingimuste valdkonnas on mõnede kõnealuste riikide töötajate ja ettevõtete organisatsioonidel probleeme oma esindatuse taseme tugevdamisega.

2.4 EMSK toetab sotsiaaldialoogi tugevdamist ning leiab, et Euroopa tööõukogud on selle eesmärgi saavutamiseks hädavajalikud, kuna nad loovad vastastikuse kuulamise ja suhtlemise struktuurid, mille abil on võimalik edendada liikmesriikides sotsiaaldialoogi kultuuri.

2.5 Nõukogu 22. detsembri 1994. aasta direktiivi 94/45/EÜ Euroopa tööõukogu asutamise või töötajate teavitamis- ja nõustamiskorra sisseseadmise kohta, mis laienes nõukogu 17. detsembri 1997. aasta direktiiviga 97/74/EÜ Ühendkuningriigile, kujutas endast otsustava tähtsusega edusammu ettevõtete tasemel peetava tõepoolest üleeuroopalise sotsiaaldialoogi arengus, mis oli ühtlasi kooskõlas ettevõtete ja ettevõtete rühmade riigiülese struktuuriga. Kõnealusel uus, loomult riigiulene instrument aitas tugevalt kaasa Euroopa mõõtme arengule sotsiaalsetes suhetes ⁽²⁾.

⁽²⁾ EMSK arvamus teemal "Practical application of the European Works Council Directive (94/45/EC) and on any aspects of the directive that might need to be revised" (— Raportöör: hr PIETTE); ELT C 10, 14.1.2004, lk 11 — [eesti keeles puudub].

2.6 Vastavalt direktiivi 94/45/EÜ artiklile 15 kohustus komisjon hiljemalt 22. septembriks 1999 "koostöös liikmesriikide ja Euroopa tasandi tööturu osapooltega" uuesti läbi vaatama direktiivi rakendussätteid, esitamaks nõukogule "vajalikud muudatusettepanekud". Läbivaatamisele pidid tulema direktiivi rakendussätteid, milles käsitletakse Euroopa tööõukogude toimimise ja asutamise kõiki aspekte, eelkõige töötajate arvu vastavust künnisele.

2.7 Algatatud protsessi uuenduslikkust silmas pidades leidis komisjon, et 22. septembriks 1999 oli Euroopa tööõukogude tehtud töö ja läbirääkimiste tulemusel saadud piisavalt konkreetset teavet direktiivi läbivaatamise võimaldamiseks.

2.8 Komisjon esitas oma aruande direktiivi rakendamise kohta parlamendile ja nõukogule 4. aprillil 2000. Komisjoni aruanne käsitles põhiliselt riikide poolt võetud meetmeid ELi õigusaktide ülevõtmiseks, kuid see sisaldas ka direktiivi rakendamise hinnangut. Komisjon tõdes, et sõltumatult ELi õigusaktide ülevõtmise kvaliteedist on jäänud lahendada mõned direktiivi tõlgendusega seotud küsimused. Aruandes viidati muuhulgas sellele, et kõnealused küsimused lahendatakse asjaomaste osapoolte poolt või kohtus. Seega ei pea komisjon vajalikuks teha praeguses faasis direktiivi muutmise ettepanekut.

2.9 Euroopa Parlament väljendas huvi kõnealuse direktiivi läbivaatamise vastu. Oma 4. septembri 2001. aasta resolutsioonis, mis käsitleb Euroopa Komisjoni aruannet direktiivi rakendamise hetkeseisu ja läbivaatamise vajaduse kohta, rõhutas Euroopa Parlament riigiüleste töötajate esindusorganite osatähtsust ning andis hinnangu töötajate õiguse olla ettevõttes informeeritud ja ära kuulatud kasutamise piirangutele ja võimalustele⁽³⁾. Euroopa Parlament kutsus komisjoni üles esitama kiiresti ettepanekut direktiivi muutmiseks, mis hõlmaks rida parandusi: töötajatele tuleb anda võimalus mõjutada ettevõtte juhtimisel langetatavaid otsuseid, kehtestades samas asjakohased sanktsioonid. Euroopa Parlamendi arvates tuleks arvuliste künniste aspektist uuesti läbi vaadata mõiste "üleühenduselise ettevõtja". Euroopa Parlamendi hinnangul oleks tulnud langetada direktiivi rakendusala kuulumise künnis ettevõtetele töötajate koguarvuga 1000 ettevõtetele töötajate koguarvuga 500 ja vähemalt kahes liikmesriigis tegutsevate ettevõtete puhul 150-lt 100-le (on teada, et kogu direktiivi vastuvõtmise menetluse vältel oli Euroopa Parlamendi ja komisjoni väljapakutud künnis direktiivis 94/45/EÜ lõpuks sätestatud madalam)⁽⁴⁾.

2.10 2004. aastal, kui direktiivi 94/45/EÜ oli rakendatud juba pikka aega, pidas komisjon vajalikuks direktiivi rakendamine uuesti läbi vaadata, seda eelkõige seoses kõnealuse küsimuse võtmisega Nice'is 2000. aasta detsembris vastu võetud sotsiaalpoliitilise agenda päevakorda.

⁽³⁾ Dokument EP (A 5 028/2001).

⁽⁴⁾ European Parliament Report A5-0282/2001 FINAL of 17 July 2001 on the Commission report on the application of Directive 94/45/EC, Committee on Employment and Social Affairs (Euroopa Parlamendi 4. septembri 2001. aasta lõpparuanne A 5-0282/2001 teemal "Komisjoni teatis nõukogu direktiivi 94/45/EÜ rakendamise kohta").

3. Direktiivi 94/45 läbivaatamine

3.1 20. aprillil 2004 alustas komisjon direktiivi 94/45/EÜ läbivaatamiseks tööturu osapooltega konsulteerimise esimest etappi ning palus neil avaldada arvamust järgmistes küsimustes:

- kuidas tagada seda, et konstruktiivse ja viljaka riigiülese sotsiaaldialoogi edendamisel ettevõtte tasandil kasutatakse Euroopa tööõukogude suutlikkust järgnevate aastate jooksul täiel määral;
- milline on ühenduse võimalik sellealane tegevussuund, Euroopa tööõukogusid käsitleva direktiivi läbivaatamine kaasa arvatud;
- milline on tööturu osapoolte roll kiirete ja sügavate muutustega ja nende sotsiaalsete tagajärgedega seonduvate küsimuste lahendamisel.

3.2 Konsulteerimismenetluse avanud dokumendis märkis komisjon, et komisjoni 4. aprilli 2000. aasta aruande avaldamisest saadik on institutsionaalne maastik tunduvalt muutunud, kuna aruandes ei võetud arvesse Lissaboni tegevuskava ega Euroopa Liidu laienemist. Kitsamalt laienemise osas rõhutab komisjon, et uutes liikmesriikides läbiviidavate tegevuste kaasamine paisutab direktiivi rakendusala kuuluvate ettevõtete arvu ja et uutes liikmesriikides filiaale omavad ettevõtted või kontsernid, mille juures Euroopa tööõukogud on juba loodud, peavad neid laiendama, et tagada direktiivi rakendusala kaasatud uute filiaalide esindatus. Euroopa tööõukogusid käsitleva direktiivi rakendamine pärast 1. maid 2004 tähendab seega uute liikmesriikide suuremat esindatust. Nende liikmesriikide erinev majanduslik olukord, sotsiaalsed tavad, keel ja kultuur muudavad olukorra keerulisemaks ja suurendavad kulusid.

3.3 24. septembril 2003. aastal võttis Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastu arvamuse, milles juhiti komisjoni tähelepanu mõningatele aspektidele, mida direktiivi võimaliku läbivaatamise käigus tuleks arvesse võtta⁽⁵⁾.

3.4 UNICE teatas komisjonile, et on kindlalt Euroopa ettevõtete tööõukogusid käsitleva direktiivi⁽⁶⁾ läbivaatamise vastu. Parim vahend töötajate teavitamise ja nõustamise edasiarendamiseks ühenduse ettevõtetes on dialoog direktiivis käsitletud ettevõtete vahel. Ühenduse seadusandja sekkumine mõjuks kahjulikult, kuna see võiks nõrgendada Euroopa tööõukogude progressiivse arengu dünaamikat. CEEP on samuti väljendanud oma vastuseisu direktiivi läbivaatamisele antud etapil. CEEP on direktiivi 94/45/EÜ läbivaatamise vastu, kuid nõuab olemasolevate vahendite — eelkõige töötajate teavitamise ja nendega

⁽⁵⁾ EMSK aramus teemal "Practical application of the European Works Council Directive (94/45/EC) and on any aspects of the directive that might need to be revised" ("Nõukogu direktiivi Euroopa tööõukogude kohta (94/45/EÜ) praktiline rakendamine ning võimalikud läbivaatamist vajavad aspektid") — Raportöör: hr PIETTE; ELT C 10, 14.1.2004, lk 11.

⁽⁶⁾ Vt dokumenti 1. juunist 2004.

konsulteerimise menetluse — paremat ärakasutamist. Euroopa tööturu osapooled võiksid kõnealusel protsessis täita olulist osa, eelkõige uutes liikmesriikides. Muutuste ja nende sotsiaalsete tagajärgede juhtimise aluseks võetud uuringutes rõhutati töötajate tõhusa teavitamise ja nendega konsulteerimise tähtsust ning kutsuti tööturu osapooli üles tegutsema eelkõige uutes liikmesriikides (7).

3.4.1 ETUC soovib pooldada läbivaatamist ning kinnitas ühes oma 1999. aasta resolutsioonis sisalduvaid märkusi (8). Tuginedes sõlmitud kokkulepetele ja siiani järgitud tavadele, leiab ETUC, et ainult läbirääkimiste teel, eriti kui need on vabatahtlikud, pole võimalik õiguslikke piiranguid ja puudujääke parandada. Ka edaspidi tuleks järgida positiivseid tulemusi andnud häid tavasid, kuid tema arvates on direktiivi võimalikult peatne läbivaatamine hädavajalik (9).

3.5 Euroopa Komisjon alustas Euroopa tööturu osapooltega direktiivi Euroopa töönõukogude kohta läbivaatamise ja ümberkorralduste teemal peetava konsulteerimise teist etappi. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab Euroopa tööturu osapooltega konsulteerimise teise etapi alustamist direktiivi 94/45/EÜ läbivaatamiseks. Komitee kahtleb siiski, kas kõnealune konsulteerimine peaks toimuma samaaegselt teiseteemalise konsulteerimisega: **“Kuigi Euroopa töönõukogul on oluline osa ümberkorraldustes, vajab Euroopa töönõukogu direktiiv sellest sõltumatult juba ammu parandamist”** (10).

4. Euroopa töönõukogude kogemus. Meetodi küsimus: positiivsete aspektide rõhutamine ja negatiivsete tulemuste kaalumine

4.1 Senistel kogemustel on mitmeid positiivseid aspekte. Uurimused näitavad, et järjest suurem hulk töönõukogusid toimib uutes tingimustes tõhusalt. Nagu rõhutasid tööturu osapooled 2005. aasta aprilli ühisavalduses *“Euroopa töönõukogude osas saadud kogemused”*, on Euroopa töönõukogud muuhulgas aidanud töötajate esindajatel ja töötajatel endil mõista siseturgu ja liikmesriikidele ettevõtluskultuuri turumajanduses. Uurimusest selgub, et tõhusalt töötavate Euroopa töönõukogude arv kasvab ning nad edendavad sotsiaaldialoogi.

(7) Vt CEEP dokumenti 18. juunist 2004: Answer to the first-stage consultation of the European social partners on the review of the European Work Councils Directive (CEEP vastus direktiivi Euroopa töönõukogude kohta läbivaatamise teemal Euroopa tööturu osapooltega konsulteerimise esimese etapil).

(8) Vt dokumenti 1. juunist 2004.

(9) Trade Union Memorandum to the Luxembourg Presidency of the European Union — EFS, mars 2005.

(10) Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal “Komisjoni teatis sotsiaalmeetmete kava kohta” (Raportöör: pr Engelen-Kefer), ELT C 294, 25.11.2005, lk 14.

Nagu mitmed asjaomasel teemal läbiviidud uurimused näitavad ja tööturu osapooled mitmel ühisseminaridel on märkinud ning nagu eelkõige EMSK selgitab, jõuti samuti vabatahtlikele kokkulepetele töö organiseerimise, tööhõive, töötingimuste ja täiendkoolituse osas, tuginedes partnerlusele muutusteks (11).

4.1.1 Kõik nimetatud ettepanekud analüüsisid olulisi probleeme, mis on ilmnenud Euroopa töönõukogude tegevuse jälgimisel mitmel juhtudel. Üks viimaseid uurimusi (12) näitab, et praegu ei pea umbes 75 % Euroopa töönõukogudest kinni direktiivi sätetest, mis näevad ümberkorralduste puhul ette teabe õigeaegse edastamise. Teine väga oluline aspekt põhineb 196 Euroopa töönõukogusse kuuluva 409 saadiku antud vastustel. 104 saadiku antud teabe kohaselt on nende vastava töönõukogu raames toimunud läbirääkimiste tulemusena koostatud ühiseid tekste. Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fondi (13) läbi viidud uurimuse kohaselt sõlmisid Euroopa töönõukogud 2001. aastal otseselt või kaudselt 22 kokkulepet. See annab selge, kuigi vaid osalise pildi sellest, et Euroopa töönõukogude roll täieneb pidevalt ja et nende suutlikkus läbirääkimisteks on suurenenud.

4.2 Euroopa töönõukogude kogemus viitab samuti mitmetele kriitilistele valdkondadele, mis vajavad hoolikat läbivaatamist, et parandada kõnealust töötajate esindatuse ja kaasatuse demokraatlikku vahendit, millest on nüüd saanud Euroopa sotsiaalmudeli lahutamatu osa. Silmatorkavaim kitsaskoht on Euroopa töönõukogude väike osakaal võrreldes ettevõtete arvuga, kes on vastavalt kõnealusele direktiivile kohustatud töötajate nõudel looma töönõukogu. 2004. aasta detsembris oli enam kui 2000 direktiivi kohaldamisalasse kuuluva ettevõtte kohta loodud vaid umbes 800 töönõukogu (14), mis esindasid ligikaudu 70 % direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate ettevõtete kõigist töötajatest. Direktiivi mittetäieliku rakendamise üks põhjus on töötajate-poolne initsiatiivipuudus. See on aga paljude riikide puhul seotud töötajate nõrga esindatusega töökohal, mis omakorda võib olla tingitud riiklike õigusaktide pakutavast ebapiisavast kaitsest. Antud aspekt vajab lahendusvõimaluste leidmiseks lähemat uurimist.

4.3 Direktiivi 94/45/EÜ uus ja geograafiliselt laiem kohaldamisala viitab selgelt kaalumise ja uurimise vajadusele, mis võimaldab kõigil sidusrühmadel nii vanades kui hiljuti liitunud Euroopa Liidu liikmesriikides omaks võtta erinevaid kultuure, meetodeid ja olukordi iseloomustavaid elemente, ületada sotsiaalsetest, majanduslikest ja kultuurilistest erinevustest tulenevaid takistusi ning tugevdada Euroopa töösuhete süsteemi tervikuna.

(11) EMSK arvamus sotsiaalmeetmete kava käsitleva komisjoni teatise kohta (raportöör: pr Engelen-Kefer, ELT C 294, 25.11.2005, lk 14).

(12) Jeremy Waddington, University of Manchester: The views of EWC-representatives, for ETUI, November 2005.

(13) Mark Carley, Bargaining at European level, Joint texts negotiated by EWC, Dublin 2001.

(14) Allikas: Kerckhofs and Pas EWC Database ETUI (Detsember 2004).

4.3.1 Laienemisega seotu on siiski vaid üks Euroopa Liidu tööturul ja ettevõtlussektoris toimuvate ulatuslikumate muutuste aspekt. Nüüdeks ettevõtete igapäevase tegevuse üheks osaks olevate piiriüleste ümberkorralduste kiirendamine ning uued ettevõtlusvormid esitavad Euroopa tööõukogudele märksa suuremaid väljakutseid kui need, millega on arvestanud ühenduse seadusandja direktiivis 94/45/EÜ. Seda selgitavad ka töötajate kaasatust käsitlevad järgnenud õigusaktid.

4.4 Õiguslik keskkond on oluliselt muutunud. Töötajate teavitamise ja nõustamise alal anti välja uued ühenduse õigusaktid. Piiriüleste küsimusi käsitlevad 8. oktoobri 2001. aasta direktiiv 2001/86/EÜ töötajate kaasatuse kohta Euroopa ettevõttes ning direktiivid Euroopa äriühingu ja ettevõtete ühinemise kohta. Riikliku tasandi küsimused on reguleeritud 11. märtsi 2002. aasta direktiiviga 2002/14/EÜ, millega luuakse töötajate teavitamise ja nõustamise üldine raamistik Euroopa Ühenduses.

4.5 Komisjoni teatises ümberkorralduste kohta piiriülestes ettevõtetes ⁽¹⁵⁾ on samuti välja toodud Euroopa tööõukogude uus ja tugevam roll.

4.6 EMSK on mitmetes arvamustes väljendanud toetust Euroopa tööõukogude arendamisele ja tugevdamisele ⁽¹⁶⁾ seoses nende olulise rolliga piiriülestes ümberkorraldustes. Metallitööstuses etendasid Euroopa tööõukogud väga olulist rolli mitmete ümberkorralduste puhul, aidates saavutada kokkuleppeid, mille eesmärk on säilitada tootmise asukohad ja töökohad.

5. Direktiivi 94/45/EÜ roll Euroopa töösuhete arengus

5.1 Direktiiv 94/45/EÜ on Euroopa tasandi üks kõige olulisematest õigusaktidest töösuhete valdkonnas. Hoollimata eri osapoolte tuvastatud lünkadest ja kitsaskohadest andis see kindlalt olulise panuse uue liikmesriikide ülese töösuhete loomise protsessi algatamiseks, mis ühendab eri riikide töötajate solidaarsuse ning töötajate esindajate ja rahvusvaheliste ettevõtete konsstruktiivse arutelu uued mudelid. Seega loodi esmakordselt

⁽¹⁵⁾ KOM(2005) 120 lõplik.

⁽¹⁶⁾ EMSK 29. septembri 2005. aasta arvamus "Tööstuse muutuste prognoosimiseks ja juhtimiseks vajalik sotsiaaldialog ja töötajate osalus", raportöör: hr Zöhrer. ELT C 24, 31.1.2006, lk 90.

ühised vahendid töötajate mõnede põhiõiguste piiriüleseks esindamiseks ja kaitseks.

5.2 Kuid nagu näitavad andmed direktiivi rakendamise kohta, on direktiivi panus integreeritud töösuhete mudeli rajamisse ning Euroopa sotsiaalmudeli kindlustamisse viimastel aastatel nõrgenenud. Sellele on kaasa aidanud mitmed struktuurifaktorid, mis on seotud muutustega tööturul ja ettevõtete korralduses. EMSK on kõnealuseid faktoreid eelnevalt käsitlenud oma arvamustes komisjoni sotsiaalmeetmete kava ja ümberkorralduste kohta. Muud Euroopa tööõukogude mõju kahandavad põhjused peituvad selles, et tööõukogude teavitamise- ja nõustamisõigused ei võimalda neil võtta kohaseid meetmeid ettevõtete tööstuspoliitika määramiseks ja eluviimiseks. Muudel juhtudel tunnustatakse Euroopa tööõukogude rolli.

5.3 Hiljutises arvamuses tõdes Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aga vastupidist "**Euroopa tööstuspoliitika tuleb formuleerida, pidades silmas ettevõtlusalaseid, sektoraalseid ja kutseharidusalaseid tingimusi, ning viia ellu tööturu osapoolte panustusel, kelle ekspertteadmised põhilise asjaomase sidusrühmana on määrava tähtsusega. Selleks on vaja, et ettevõtted teeksid oma kavatsused selgeks piisavalt varases järgus, et teiste sidusrühmade vastavad meetmed oleksid teostatavad**" ⁽¹⁷⁾.

5.4 Euroopa tööõukogude tegevuse piiratuse üks põhjus võib olla asjaolu, et teavitamise ja nõustamise meetmed — mida käsitletakse **direktiivi** 94/45/EÜ läbivaatavas dokumendis — ei ole kooskõlas uue majandusliku ja struktuurilise keskkonnaga ning ühenduse uue õigusliku raamistikuga, mis loodi direktiividega 2001/86/EÜ, 2003/72/EÜ ja 2002/14/EÜ. Kõnealustes direktiivides ei ole teavitamis- ja nõustamismenetlused lihtsalt puhas formaalsus: tegu ei ole rutiinsete kohustustega, mida ettevõtted lihtsalt täidavad õigusaktide formaalse järgimisega otsustusprotsessi järgselt, vaid meetmetega, mida tuleb rakendada enne otsuste langetamist.

5.5 Euroopa Äriühingu Põhikirja ja Euroopa Ühistu Põhikirja täiendavate direktiivide kohaselt ei ole ülalmainitud **menetluste** eesmärk ainult töötajate esindajate teavitamine ettevõtte juba vastuvõetud otsustest oluliste aspektide kohta nagu liikmesriikide ülesel tasandil läbiviidavad muudatused või ümberkorraldused, vaid eelkõige töötajate esindajatele kõnealuste otsuste mõjutamise õiguse andmine.

⁽¹⁷⁾ EMSK arvamus "Ettevõtete ümberpaiknemise ulatus ja tulemused" (raportöör: hr Rodríguez Garçá-Caro), ELT C 294, 25.11.2005, lk 9, punkt 4.5.10.

6. Töötajate teavitamine ja nõustamine — Euroopa sotsiaalmudeli oluline osa

6.1 Töötajate teavitamise ja nõustamise menetlused (samuti osalemismenetlused selle sõna otseses tähenduses vastavalt direktiividele 2001/86/EÜ ja 2003/72/EÜ) on nii Euroopa Liidu töösuhete süsteemi kui ka Euroopa sotsiaalmudeli lahutamatu koostisosad, nagu nähtub nende õiguste esitamistest ELi peamistes õigusallikates⁽¹⁸⁾ ja nende õiguste pidevast arendamisest ühenduse teistes õigusaktides. Nimetatud õigusi tunnustatakse ja kaitstakse arvukates direktiivides⁽¹⁹⁾. Kõnealune areng tipnes põhiõiguste harta allkirjastamisega 2000. aasta detsembris ja selle järkjärgulises ülevõtmises Euroopa põhiseaduse lepingusse⁽²⁰⁾.

6.1.1 Põhiõiguste hartas on eriti oluline, et kõnealuseid õigusi rakendatakse õigeaegselt. Sellega soodustatakse õiguste peamiselt ennetavat tõlgendamist, mis toimub kooskõlas hiljuti vastuvõetud õigusaktide (vrd ülalmainitud direktiivid) ja kohtupraktikaga⁽²¹⁾.

6.1.2 Kuuekümnendate aastate keskel alanud teavitamise ja nõustamise õigust käsitlevate õigusaktide järkjärguline ja jätkuv arendamine riiklikus ja liikmesriikideüleises õigusraamistikus on tingitud ühenduse seadusandja soovist, et kõnealuste õiguste teostamine ei piirduks vaid formaalsete või rutiinsete toimingutega. Teatavasti andis Renault' ettevõtte sulgemine Vilvoordes 1997. aasta veebruaris, millel olid ka õiguslikus plaanis olulised tagajärjed, määrava impulsi nende õiguste tugevdamiseks.

6.2 Ekspertide rühma (Gyllenhammeri rühm) 1997. aasta novembri Luxembourgis Euroopa Ülemkogu taotlusel koostatud aruanne rõhutas uue ühenduse õigusliku raamistiku vajadust, mis sätestaks miinimumnormid, määratledes liikmesriikide ühised põhimõtted, reeglid ja meetodid teavitamise ja nõustamise alal, ning oleks vastavuses Euroopa tööhõive strateegiaga. Kõnealune strateegia, mis põhineb mõistetel "prognoosimine", "ennetamine" ja "tööalane konkurentsivõime" ja millest sai järkjärgult Euroopa tööhõivestrategie osa, tuleb integreerida liikmesriikide poliitikasse, et mõjutada positiivselt tööhõivet.

⁽¹⁸⁾ EÜ asutamislepingu artikkel 137, nüüd uue Rooma lepingu artikkel III-210.

⁽¹⁹⁾ Sealhulgas need direktiivid, mis käsitlevad töötajate kaitset kollektiivsete koondamiste ja ettevõtete ülemineku korral (direktiivid 98/59/EÜ ja 2001/23/EÜ), töötajate tervise kaitset töökohal (direktiiv 89/391/EÜ ja üksikdirektiivid), töötajate üldist kaasamist (direktiiv 2002/14/EÜ) ja nende kaasamist ettevõtte teatud tegevustesse (direktiiv 2001/86/EÜ, mis käsitleb töötajate kaasamist Euroopa äriühingu tegevuses ja direktiiv 2003/72/EÜ, mis käsitleb töötajate kaasamist Euroopa ühistu tegevuses).

⁽²⁰⁾ Artikkel II-87, "Töötajate õigus olla ettevõttes teavitatud ja ära kuulatud", mis moodustab 1996. aastal muudetud Euroopa Nõukogu Euroopa sotsiaalharta artikli 21, samuti 1989. aasta ühenduse harta punktide 17 ja 18 sisu.

⁽²¹⁾ Euroopa Kohtu 29. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas C-62/99, Brofost ja 11. juuli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-440/2000, Kühne.

Sotsiaaldialoogi (k.a ettevõtte tasandil) hoogustamisega lihtsustatakse muutusi, mis on vastavuses tööhõive peaesmärgiga.

6.3 Antud kontekstis omandab "töötajate osalemine ettevõtte tegevuses ja tulevikku puudutavates otsustes", osalt "ettevõtte konkurentsivõimelisuse suurendamiseks"⁽²²⁾ oma tõelise tähenduse. Seadusandja märgib, et osalemine on "ettevõtete ümberkorralduste ja majanduse globaliseerumisest tulenevate uute tingimustega kohanemise õnnestumise eeltingimus"⁽²³⁾.

6.4 Nimetatud säte on eriti oluline töötajate teavitamise ja nõustamise tõhususe ning neist tulenevalt töötajate tegeliku ja märkimisväärse osalemise seisukohalt; eelkõige puudutab see osa, millega nähakse toetavalt kohaldatavates standardeeskirjades ette⁽²⁴⁾, et kui äriühing otsustab esindusorgani arvamust mitte arvestada, on viimasel õigus kokkuleppe saavutamiseks uuesti kohtuda Euroopa äriühingu (või Euroopa ühistu) pädeva organiga.

6.5 Euroopa ettevõtetes, eriti nendes, mis on organiseeritud suurte kontsernidena, on käimas üha radikaalsemad ja kiiremad ümberkorraldused. Hiljutises arvamuses juhtis EMSK tähelepanu sellele, et "restruktureerimisel, mis alles reaktsioonina muutustele järgneb, on üldiselt negatiivsed kõrvalmõjud, eelkõige tööhõivele ja töötingimustele". Komitee jõudis samas järeldusele, et "töötajate ning ka ettevõtte töötajate esindajate ja ametiühingute kaasamine ja osalus on seetõttu äärmiselt tähtis muutuste juhtimiseks sotsiaalselt aktsepteeritaval viisil" ja väidab, et "Euroopa töönõukogud mängivad siinkohal eriti olulist rolli. Tuleb eeldada, et piiriülene sotsiaaldialoog areneb dünaamiliselt edasi ettevõtete tasandil, nagu näitavad kokkulepped restruktureerimise meetmete kohta, mis on sõlmitud Euroopa töönõukogude või Euroopa ametiühingutega"⁽²⁵⁾.

6.6 Kõnealuste ümberkorralduste iseloom ja intensiivsus näitab erinevatel tasanditel töötajate ja tööturu osapoolte esindajate käsutuses olevate õiguslike ja läbirääkimistega seotud vahendite ebapiisavust ja sellest tulenevalt vajadust ametiühinguorganisatsioonide ulatuslikumaks ja sügavamaks kaasamiseks erinevatel tasanditel. Seega on eesmärk nii Euroopa töönõukogusid käsitleva direktiivi formaalse rakendusfaasi lõpuleviimine

⁽²²⁾ Vrd direktiivi 2002/14 preambuli 7. põhjendust.

⁽²³⁾ Vrd direktiivi 2002/14 preambuli 9. põhjendust.

⁽²⁴⁾ Direktiiv 2001/86/EÜ ja direktiiv 2003/72/EÜ, standardeeskirjade 2. osa.

⁽²⁵⁾ EMSK 29. septembri 2005. aasta arvamus "Tööstuse muutuste prognoosimiseks ja juhtimiseks vajalik sotsiaaldialoog ja töötajate osalus", raportöör: hr Zöhrer, ELT C 24, 31.1.2006, lk 90.

kui esmalt kokkulepete ja riikide ülevõetud standardite tõhusa rakendamise tagamine ja seejärel teavitamis- ja nõustamismenetluste ning Euroopa tööõukogude õiguste kooskõlla viimine uute turutingimuste ja aktiivsema halduspoliitikaga.

6.7 Selle eesmärgi täitmiseks ei piisa läbirääkimiste vastutulelikumast ja hoolikamast läbiviimisest, kuigi seda tuleks loomulikult soodustada. Läbi tuleb vaadata direktiivi need osad — kui neid ei ole vastavalt muudetud –, mis võivad muuta Euroopa tööõukogude rolli sisutihjaks ning kahjustada üldisemalt siiani rakendatud häid tavasid. Lisaks võib peamiselt rutiinil põhineva teavitamis- ja nõustamispraktika levik riikideülesel tasandil (mis on paljude ettevõtete langetatavate otsuste puhul määrava tähtsusega tasand, kuna need ettevõtted ei peaks muidu dialoogi ametiühinguorganisatsioonidega) või siiani teavitamise ja nõustamise valdkonnas valitsenud "heade tavade" asendumine "halbade tavadega" mõjuda negatiivselt teavitamise ja nõustamise õiguste tõhususele riiklikul tasandil. See lisandub kahjulikule mõjule, mida võib avaldada õiguspärasuse ja mõjuvõimu kadu suhetele töötajate ja ettevõtte kohaliku juhtimistasandi vahel. Viimasega kaasnevad kahjulikud tagajärjed siduval teavitamis- ja nõustamisõigusele, mis sätestati hiljuti Nice'i hartaga ja direktiividega 2001/86/EÜ 2003/76/EÜ ja 2002/14/EÜ (kokkuvõtlikult võib Greshami seadust parafraseerides öelda, et "kehv teave vahetab välja hea teabe").

6.8 Oluline on ametiühinguorganisatsioonide ametlik tunnustamine. Direktiivides, mis käsitlevad töötajate kaasamist Euroopa äriühingu ja Euroopa ühistu tegevusse mainitakse esimest korda töötajate organisatsioonide kui organeid, kes võivad osaleda spetsiaalsete läbirääkimisorganite töös. Varasemates teavitamis- ja nõustamisõigusi käsitlevates direktiivides ei nähtud ametiühinguorganisatsioonidele läbirääkimistel ette otsest (ega toetavat) rolli. Direktiivi võimalikul läbivaatamisel tuleb arvesse võtta kõiki ülalmainitud ning alljärgnevaid asjaolusid, samuti riiklikke eripärasid.

7. Miks tuleks direktiiv läbi vaadata enne, kui algavad läbirääkimised selle muutmise üle?

7.1 Mitme hinnangu kohaselt on direktiivi läbivaatamiseks kolm peamist põhjust.

7.1.1 Esimene põhjus puudutab vajadust viia 1994. aasta direktiiv kooskõlla arengutega kõnealust valdkonda käsitlevates muudes direktiivides. Oluline on lihtsustamine ja koordineerimine, kõrvaldamaks erinevates direktiivides esinevad vasturääkivused teavitamise ja nõustamise määratluste osas.

7.1.2 Teine direktiivi muutmise põhjus on seotud Euroopa Liidu laienemisega, mis eeldab arusaadavalt muudatusi läbirääkimisorganite ja Euroopa tööõukogude esindajate arvus ehk nende arvu proportsionaalset suurendamist.

7.1.3 Kolmas põhjus puudutab riiklike ja Euroopa ametiühinguorganisatsioonide õiguse tunnustamist, mille kohaselt nad võivad osaleda läbirääkimistel ja kuuluda Euroopa tööõukogudesse (analoogiliselt direktiividega, mis käsitlevad töötajate kaasamist Euroopa äriühingusse ja Euroopa ühistusse) ning neil on võimalus kasutada oma eksperte ka väljaspool korralisi koosolekuid.

7.1.4 Euroopa tööõukogude praeguse tegevuse hinnangust ilmneb, et direktiiv 94/45/EÜ tuleks läbi vaadata võimalike välja-vaadete seisukohast ettevõtete sotsiaalse vastutuse valdkonnas ning seoses kodanikuühiskonna organisatsioonide võimaliku uue rolliga Euroopa ja ülemaailmselt tegutsevate ettevõtete tegevuses ning samuti ettevõtete poolt oma tegevusvaldkonnas läbiviidavate sotsiaalseid ja ametiühinguõigusi austavate tegevuste osas.

7.2 Tööturu osapoolte Euroopa tööõukogude osas saadud kogemused⁽²⁶⁾ väärivad põhjalikumat uurimist ning peaks viima Euroopa tööõukogude tegevuse parandamiseni ning kokkulepete parema edasiarendamiseni. See aga ei tohi takistada jõupingutusi, mis on suunatud tööõukogude tegevusele uute impulside andmisele, et määratleda direktiivi läbivaatamise alus pärast uutele liikmesriikidele Euroopa tööõukogudesse integreerumiseks võimaldatavat mõistlikku ajavahemikku. Tulevaste arutelude ja läbirääkimiste ühe osana tuleks arvestada järgmisi aspekte:

a) olemasolevate tekstide selgemaks muutmise ja teavitamise ja nõustamise meetodite ja kvaliteedi osas: selgelt tuleb rõhutada teavitamis- ja nõustamismenetluste ennetavat (prognoositavat) olemust, eelkõige päevakajaliste või töötajate esindajate tõstatatud küsimuste osas. Kui Euroopa tööõukogusid käsitlevates ühenduse õigusaktides sätestatud menetluste ennetavat iseloomu ei tunnustata, kahjustab see rängalt direktiivis 94/45/EÜ ette nähtud menetluste ja töötajate kaasamise menetluste (sätestatud Euroopa äriühingut ja Euroopa ühistut puudutavates õigusaktides) vahelist tasakaalu viimaste kahjuks. Lisaks võib *vahetõhusate* teavitamis- ja nõustamismenetluste (direktiivi 94/45/EÜ alusel kohustuslikud) levik liikmesriigiülestes ettevõtetes põhjustada kahjulikku imiteerivat mõju teavitamis- ja nõustamismenetlustele, mida riigisisised ettevõtted peavad vastavalt muudele ühenduse direktiividele ellu viima⁽²⁷⁾;

⁽²⁶⁾ Euroopa tööõukogude osas saadud kogemused, 7. aprill 2005, ETUC, UNICE, UEAPME ja CEEP.

⁽²⁷⁾ Töötajate õiguste kaitse kollektiivsete koondamiste või ettevõtete üleviimise korral, ja direktiiv 2002/14/EÜ.

- b) alalise sekretariaadi ja koosolekute ning päevakorda puutuvate küsimustega seotud dokumentide ettevalmistamisega; päevakorra ja asjaomaste dokumentide erinevate keeleversioonide eelneva levitamise ning koosoleku järgselt protokollide ja muude vastuvõetud otsuseid puudutavate dokumentide levitamise tegeleva väiksema organi loomine juhul, kui nõukogud on väga suured või kui see on vajalik arvestades nende ülesandeid ⁽²⁸⁾. Teine oluline nõue on erinevate kogemuste koordineerimise vajadus, nt tööstus-/teenustesektori suuniste alusel;
- c) regulaarse ja takistusteta suhtluse tagamine läbirääkimisorganite liikmete vahel enne Euroopa tööõukogu loomist ning hiljem selle liikmete vahel koosolekutevahelisel ajal;
- d) Euroopa tööõukogude liikmete piisava kestusega ja nõuetekohaselt korraldatud kohtumiste tagamine enne kohtumisi juhataja esindajatega;
- e) riiklike ja Euroopa ametiühingute õiguse tunnustamine (direktiivi kavandatud muudatuste kohaselt on nad läbirääkimisorganite või Euroopa tööõukogude liikmed), mille kohaselt saavad nad kasutada usaldusväärsete ekspertide abi ka väljaspool koosolekuid;
- f) olemasolevate kokkulepete vastavusse viimine ettevõtete rühma mõõtkava muudatustega. Täpsemalt tuleks selgelt sätestada spetsiaalne täiendav läbirääkimiste voor piiriüleste kontsentreerumiste või ühinemiste puhul ning see tuleks viia kooskõlla kõnealuses valdkonnas kehtivate direktiividega;
- g) toetus Euroopa tööõukogu liikmete esialgsele ja jätkukoolitusele;
- h) ettevõtete sotsiaalse vastutuse lisamine teemade hulka, mille suhtes rakendatakse teavitamis- ja nõustamismenetlusi (nagu sätestatakse Euroopa ühistu direktiivis), kaasates ettevõtete sidusrühmade organisatsioone Euroopa tasandil;
- i) Euroopa tööõukogude argipäeva, tegevust ja seisukohti puudutava teabe mõju ja selle levitamise tähtsuse tunnustamine ettevõtterühmade esindajate ja töötajate jaoks riikides, kus on loodud ettevõtte filiaalid;
- j) puuetega inimeste nõuetekohase esindatuse ning meeste ja

⁽²⁸⁾ Infopointi 2004. aasta aprillis läbi viidud kokkuleppeid käsitleva uurimise kohaselt on selline koordineerimisorgan loodud vaid 51 % Euroopa tööõukogudest. See võib põhjustada probleeme, sest enamik Euroopa tööõukogusid (umbes 71 %) peab koosolekuid vaid üks kord aastas. Koordineerimisorgani puudumine, mis oleks võimaline tagama erinevate filiaalide ja riikide töötajate esindajate, ettevõtte juhtide ja Euroopa ametiühingute liitude vahelise suhtluse jätkuvuse, võib tugevalt kahjustada Euroopa tööõukogude tõhusat toimimist.

naiste vahelise tasakaalu tagamine Euroopa tööõukogudes (vastavalt direktiivile 2003/72/EÜ);

- k) stiimulite loomine ettevõtetele, kes tagavad direktiivi täieliku rakendamise ja hoiatuste andmine neile, kes seda takistavad.
- l) kõigi töötajarühmade, k.a juhtivtöötajate, osaluse edendamine Euroopa tööõukogudes menetluste vastava kohandamise kaudu.

8. Euroopa tööõukogude tegevus laienuvad Euroopa Liidus: panus Euroopa sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamisse

8.1 Erilist tähelepanu vajav küsimus on kahtlemata tööturu ja sotsiaalse olukorra areng pärast laienemist.

8.2 Ainuüksi Poolas on 425 ettevõtte Euroopa tööõukogu ning praegu on Euroopa tööõukogudel vabatahtlike kokkulepete alusel üle 100 saadiku ⁽²⁹⁾. Need arvud näitavad, et Euroopa tööõukogudest võib saada võimas vahend minimaalseid võrdlusnorme sätestava Euroopa sotsiaalimudeli integreerimisel ja arengus. Euroopa tööõukogud on 15-liikmelises Euroopa Liidus, aga eelkõige laienuvad Euroopas, andnud olulise panuse euroopaliku meelega loomise, tõstes teadlikkust riiklike süsteemide mitmekülgsest ning edendades süsteemide vastastikust tunnustamist.

8.3 Euroopa tööõukogude loomise ees seisavad nii viieteistkümnes vanas kui ka kümnes uues liikmesriigis mitmed takistused. Mõnes viimatimainitud riigis on sotsiaaldialoog nõrgalt välja kujunenud. Uute liikmesriikide seadused direktiivi rakendamiseks on küll teoreetiliselt sobivad, kuid praktikas ebatõhusad. Komisjon peaks määratlema kitsaskohad, mis on takistanud direktiivi tõhusat rakendamist.

8.4 Euroopa tööõukogud on seni olnud oluline vahend, mis võimaldab töötajatel saada ülevaate neid palganud ettevõtte piiriülesest tegevusest. Euroopa majanduslik integratsiooniprotsess sõltub Euroopa tööõukogude uue rolli tunnustamisest, eriti praegusel majandusetapil, mil ettevõtete riikideüle ühine mine ja Euroopa äriühingute loomine pidevalt kasvab.

8.5 Euroopa tööõukogud uutest liikmesriikides

⁽²⁹⁾ NSZZ Solidarnosci uuring, A. Matla, 2004.

| Riik | MT | CY | LV | LT | BG | SI | EE | TR | RO | SK | CZ | HU | PL |
|---|----|----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|-----|
| Euroopa tööõukogude võimalik arv (direktiivi 94/45/EÜ kohaldamisalasse kuuluvad ettevõtted) | 56 | 65 | 155 | 162 | 163 | 185 | 181 | 256 | 263 | 340 | 636 | 662 | 819 |
| Loodud Euroopa tööõukogude arv | 29 | 33 | 84 | 87 | 89 | 108 | 101 | 136 | 140 | 199 | 333 | 334 | 425 |
| Vaatlejad | | | | | | 3 | | 3 | 2 | 2 | 8 | 2 | 5 |
| Saadikud | 5 | 2 | 8 | 9 | 5 | 13 | 10 | 5 | 5 | 24 | 73 | 58 | 80 |

Tabeli esimene rida näitab Euroopa tööõukogude võimalikku arvu, võttes aluseks töötajate praeguse jagunemise. Teine rida näitab tegelikult loodud tööõukogude arvu. Kolmas rida kajastab tööõukogudesse kutsutud vaatlejate arvu, neljas näitab Euroopa tööõukogude raames nimetatud täieõiguslike saadikute arvu.

Kui loodaks kõik Euroopa tööõukogud, oleks saadikuid kokku 3 943, ning kui tagataks uutest liikmesriikidest pärit saadikute esindatus tegelikult loodud tööõukogudes, oleks saadikute arv 2 098. Valitud on siiski vaid 322 saadikut, mis on 8,17 % võimalikust kogumäärast ning 15,35 % saadikute arvust juba loodud nõukogudes (allikas: ETUI, op.cit).

9. Euroopa Liidu ettevõtete sotsiaalne mõõde ning Euroopa tööõukogude uus roll — ettevõtete sotsiaalne vastutus maailma majanduses

9.1 Ühes hiljuti vastuvõetud olulises arvamuses käsitles EMSK Euroopa tööõukogude rolli ettevõtete sotsiaalse vastutuse strateegia raames ⁽³⁰⁾. Arvamuses rõhutati peamiste sidusrühmadega peetava dialoogi tähtsust ettevõtte eesmärkide saavutamiseks: töötajad, kliendid, hankijad, kohaliku ja piirkondliku tasandi esindajad, tarbija- ja keskkonnaorganisatsioonid: **“Käsikäes vabatahtliku panusega tuleb arendada hästi organiseeritud dialoogi sidusrühmadega”**; **“Suure tähtsusega on dialoog sidusrühmadega, mis moodustavad väärusahela olulise osa”**.

9.2 Eelmainitu taustal tõdeb EMSK, et **“Euroopa tasandil on oluline samm Euroopa ettevõtetöökogudega [Euroopa tööõukogud] rahvusvaheliste ettevõtete vabatahtlik ja/või läbirääkimistel põhinev lähenemine ettevõtete sotsiaalse vastutuse mõjudele. Kõnealuse lähenemisega on võimalik kaasata ka uusi liikmesriike. Euroopa ettevõtete nõukogud**

⁽³⁰⁾ EMSK arvamus “Ettevõtete sotsiaalne vastutus globaliseerunud majanduses. Teabevahendid ja mõõdikud” ELT C 286, 17.11.2005, lk 12.

peaksid mängima olulist rolli ettevõtete sotsiaalse vastutuse sidumisel ettevõtte poliitikaga. Eespool nimetatud nõukogud on teabepunktiks ettevõttesisestele sidusrühmadele. Silmas tuleks pidada, et ettevõtete tasakaalustatud poliitika sotsiaalse vastutuse valdkonnas peab arvestama ettevõttesiseste sidusrühmadega, eelkõige (a) kogu ettevõtte tööjõuga (ajutised töötajad, allhankijate töötajad kohapeal, oskustöölised ja teised ettevõttes tegutsevad vabakutselised töötajad) ja (b) väärtusahela kõigi osalejatega (allhankijad, tarnijad), kelle huvidega tuleks võimalikult palju arvestada.”

9.3 Teatise “Säästva arengu strateegia” ⁽³¹⁾ kutsus komisjon Euroopa börsiettevõtteid üles tooma oma aastaaruandes ära **“kolmekordse aruandluse”**, mis tähendab, et nende tulemuslikust mõõdetakse majanduslike, ökoloogiliste ja sotsiaalsete kriteeriumide alusel. Kõnealune teave tuleks edastada ka Euroopa tööõukogudele.

9.3.1 Hiljuti vastuvõetud Euroopa ühistu direktiivi standardeskirjade II osa lõike b kohaselt on ettevõtete sotsiaalne vastutus ettevõtete ja töötajate vahelise nõustamise valdkond.

9.4 EMSK tervitab asjaolu, et kõnealuse lähenemise kohaselt ei ole ettevõtte enam lihtsalt majandussubjekt, vaid ka sotsiaalses kontekstis oluline osaleja, kes on võimeline andma märkimisväärse panuse kõigi sidusrühmade ja piirkondade elukvaliteedi parandamisse.

9.5 EMSK võtab teadmiseks komisjoni hiljutise, 22. juuni 2006. aasta teatise ettevõtete sotsiaalse vastutuse kohta, milles ta rõhutab töötajate ja nende ametiühingute olulist rolli ettevõtete sotsiaalse vastutuse meetmete rakendamisel ⁽³²⁾:

⁽³¹⁾ KOM(2001) 264 lõplik.

⁽³²⁾ KOM(2006) 136 lõplik.

“Osaliselt tänu foorumile ja muudele komisjoni toetatud meetmetele on ettevõtete sotsiaalne vastutus ning arusaam sellest viimaste aastate jooksul paranenud. Samal ajal on ettevõtete ja muude sidusrühmade algatused edendanud sotsiaalset vastutust Euroopas ja maailmas. Sotsiaalne dialoog, eriti valdkonna tasandil, on olnud tõhus vahend edendamaks sotsiaalse vastutuse algatusi, samuti on Euroopa tööõukogul olnud oluline osa ettevõtete sotsiaalse vastutuse parimate tavade arendamisel. Siiski peaksid Euroopa ettevõtted sotsiaalset vastutust veelgi enam rakendama ja oma strateegiaga ühendama. Suurendama peaks töötajate, nende esindajate ja ametiühingute rolli ettevõtete sotsiaalse vastutuse arendamisel ja rakendamisel. Välised sidusrühmad, sealhulgas valitsusvälised organisatsioonid, tarbijad ja investorid, peaksid julgemalt kaasa rääkima vastutustundliku ettevõtluse toetamisel ja hindamisel. Kõigi tasandite ametiasutused peaksid veelgi enam kooskõlastama poliitikaid, et toetada jätkusuutlikku arengut, majanduskasvu ja töökohade loomist. ELi nägemus pikaajalise heaolu, solidaarsuse ja turvalisuse kohta laieneb ka rahvusvahelisele areenile. Komisjon tunnustab ettevõtete sotsiaalse vastutuse olulisust ka rahvusvahelisel tasandil ning on kindel, et Euroopa ettevõtted peaksid toimima vastutustundlikult ning järgima Euroopa väärtusi ja rahvusvahelisi norme, olenemata asukohest.”

9.6 Direktiivis 2003/51/EÜ, millega muudetakse direktiivi aastaaruannete ja konsolideeritud aastaaruannete kohta, nõuab Euroopa Liit spetsiaalselt, et analüüs peab ettevõtte arengu, tulemuste või positsiooni mõistmise seisukohalt vajalikel juhtudel sisaldama mitterahalisi tulemuslikkuse näitajaid, sealhulgas teavet ökoloogiliste ja töötajatega seotud küsimuste kohta. Sellistel juhtudel peavad Euroopa tööõukogud saama kogu teabe (nii rahalise kui mitterahalise), mis on oluline ettevõtete

Brüssel, 13. september 2006.

sotsiaalse vastutuse seisukohalt. Direktiivis tunnustatakse kesk-konna- ja sotsiaalküsimuste olulisust äriühingu juhtimise kontekstis.

9.7 Arvamuses “Ettevõtete sotsiaalne vastutus”⁽³³⁾ toetas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kaasregulatsiooni süsteemi rakendamist Euroopa tasandil. Selles öeldakse, et välja võiks töötada ettevõtete sotsiaalse vastutuse spetsiaalselt Euroopa Liidu konteksti jaoks, tuginedes seejuures tööturu osapoolte ühistele algatustele ja vabatahtlikele kokkulepetele.

9.8 Organiseeritud kodanikuühiskond võib anda selleks olulise panuse dialoogi- ja koostööprotsessi raames, aidates määratleda eesmärged (inimõigused, sotsiaalsed standardid, tervishoiu- ja keskkonnapoliitika prioriteedid jne) ning püüeldes ettevõtte tegevuste suurema avalikustamise ja läbipaistvuse poole. Kõnealuse ettepaneku eesmärk ei ole kindlasti tööandjate, ametiühingute ja valitsusväliste organisatsioonide rollide ähmas-tamine, vaid kõigi asjaomaste osalejate rikastamine võrdluse ja ühishuvi pakkuvate konkreetsete teemade käsitlemise kaudu. Nii toetatakse eelmainitud rühmade traditsioonilisi rolle ja saadakse täiendavat kasu praegustest õigusnormidest nende arengut takis-tamata.

9.9 Euroopa sotsiaalmudelit iseloomustab inimväärikuse austamine igal pool ja igal ajal ning sotsiaalhoolekande abil ühis-konna nõrgimatele liikmetele pakutav kaitse. Täna Euroopas peaks olema võimalik rakendada kodanikuõigusi kõikjal, seal-hulgas töökohal. Ülalmainitud õigusi ja Euroopa tööõukogusid käsitlevate direktiivide tähtsus peitub nende õiguste ühtlusta-mises ja kõigi Euroopa Liidu liikmesriikide töötajate inimvääri-kuse vähemalt formaalses tunnustamises. Protsess ei ole veel lõppenud, seda tuleb tugevdada ja edendada. EMSK kutsub komisjoni üles tunnustama viimase kaheteistkümne aasta jooksul toimunud uuendusi ja tegema valikuid, mis kõige tõenäolisemalt tugevdavad Euroopa Liitu kuulumise tunnet liik-mesriikides.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

⁽³³⁾ EMSK arvamus “Ettevõtete sotsiaalne vastutus” (raportöör: pr Hornung-Draus), EÜT C 125, 27.5.2002.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal “Kodanikuühiskonna osalus võitluses organiseeritud kuritegevuse ja terrorismiga”

(2006/C 318/26)

28. oktoobril 2005 palus Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 koostada Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel ettevalmistav arvamuse “Kodanikuühiskonna osalus võitluses organiseeritud kuritegevuse ja terrorismiga”

Komitee töö eest vastutava tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektiiooni arvamuse võeti vastu 13. juulil 2006. Raportöörid olid hr Rodríguez García-Caro, hr Pariza Castaños ja hr Cabra de Luna.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungi järgul 13.–14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 182, vastu 6 ja erapooletuks jäi 11 liiget.

1. Sissejuhatus

1.1 Euroopa Komisjoni asepresident Margot Wallström palus Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistav arvamuse teemal “Kodanikuühiskonna osaluse tingimused ja prioriteedid ning avaliku ja erasektori partnerluse roll võitluses organiseeritud kuritegevuse ja terrorismiga” — Euroopas suurt poliitilist ja sotsiaalset tähtsust omavas küsimuses, milles komiteel on väga oluline osa. Kuigi terrorism ja organiseeritud kuritegevus on kaks eri probleemi, tegeletakse arvamuses vastavalt komisjoni taotlusele nende mõlemaga.

1.2 Haagi programm on lai poliitiline raamistik, mis määratleb ELi poliitika vabaduse, turvalisuse ja õiguse osas. Komitee on võtnud vastu arvamuse⁽¹⁾, milles märgitakse: “Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et julgeolekupoliitika peaks olema tõhus, kaitsma kodanikke vabas ja avatud ühiskonnas, austades seadusi ja õiglust ning õigusriigi norme”.

1.3 Finantsperspektiivis on ette nähtud vahendid terrorismi ja kuritegevuse vastase võitluse peamiste programmide arendamiseks. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on võtnud vastu arvamuse⁽²⁾, milles rõhutatakse: “Põhiõiguste ja vabaduste kaitse ning julgeolek on meie kõigi vastutus ...”.

1.4 Komisjon avaldas hiljuti teatise “Terroristide värbamine — vägivaldsele radikaliseerumisele kaasa aitavate teguritega võitlemine”⁽³⁾, milles on pandud paika terroristlikesse rühmitustesse värbamise tõkestamise seotud eesmärgid.

(1) EMSK 15. detsembri 2005. aasta arvamuse teemal “Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Haagi programm: Viie järgneva aasta kümme prioriteeti; Euroopa vabaduse, turvalisuse ja õiguse uuemispartnerlus”; raportöör: hr Pariza (ELT C 65, 17.3.2006).

(2) EMSK 14. detsembri 2005. aasta arvamuse teemal “Ettepanek: nõukogu otsus, millega kehtestatakse” ajavahemikuks 2007–2013 eriprogramm “Terrorismi ennetamine, selleks valmisolek ja selle tagajärgede ohjamine”; raportöör: hr Cabra de Luna (ELT C 65, 17.3.2006).

(3) KOM(2005) 313 lõplik, 21.9.2005.

1.5 Pr Wallströmi palvel käsitletakse käesolevas arvamuses turvalisust kodanikuühiskonna kaasatuse ning avaliku ja erasektori vahelise partnerluse aspektist — kuigi see termin võib olla ebatäpne, kuna mõiste “kodanikuühiskond” hõlmab sotsiaalvaldkonna organisatsioonide, mis erinevad eraettevõtetest. Ettevõtete ja erasektori ning ametivõimude vaheline partnerlus on tegevuse ja julgeoleku seisukohast põhitähtsusega. Kodanikuühiskonnal on väga oluline roll õigusriigi väärtuste edendamisel ja demokraatiasse aktiivse panuse andmisel.

2. Järeldused

2.1 Kodanikuühiskonnal on väga oluline roll õigusriigi väärtuste edendamisel ja demokraatiasse aktiivse panuse andmisel. Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonid viivad ühiskonnas läbi väga hinnatavat tööd, edendades Euroopa kodanikuaktiivsust ja suurema osalusega demokraatiat. Siiski ei saa kodanikuühiskonna organisatsioonid tegevuspoliitikates asendada ega pea asendama liikmesriikide ega Euroopa ametivõime.

2.2 EMSK ei saa aktsepteerida seda, et terroristid ja kurjategijad pääsevad õigusemõistmisest politsei- või kohtumeetmete rakendamist takistavate vanade sisepiiride tõttu. Komitee kutsub Euroopa Liidu institutsioone ja liikmesriike üles koostama ja ellu viima terrorismivastane ühisstrateegia ning lahendama praegune olukord, kus otsuseid langetatakse uisapäisa.

2.3 Komitee arvates jääb praegune üksnes valitsustevaheline koostöö suurel määral ebapiisavaks ja sageli vähetulemuslikuks. Ta toetab seega Euroopa Parlamendi resolutsiooni, mille kohaselt tuleks julgeolekupoliitikat käsitlevates küsimustes kasutada pigem kvalifitseeritud enamuse, mitte ühehäälsuse nõuet, ning otsuste langetamisel tuleks kasutada ühenduse meetodit. Julgeolekupoliitika osas on vaja “rohkem Euroopat”.

2.4 Komitee teeb ettepaneku muuta Europol tegevusalase pädevusega, Euroopa poliitilisele või õigusasutusele alluvaks organiks, mille volitused oleks suuremad kui praeguse nõuandva rolli puhul ja mis suudaks koostöös liikmesriikide politseijõududega viia läbi juurdlusti kogu Euroopa Liidu piires.

2.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab Euroopa Parlamendi soovitusi, et liikmesriigid muudaksid oma kriminaalõigusakte selliselt, et raamotsuses märgitud terrorismiga seotud kuriteod ei aegu. Samuti toetab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee igati ettepanekut, et terrorismiga seotud kuriteod peaksid kuuluma Rahvusvahelise Kriminaalkohtu pädevusse.

2.6 Komitee soovib arendada kogu Euroopas aktiivsemalt noortele suunatud koostööprogramme ja tegevusi, et nad saaksid omandada kodanikuharidust, mis edendab võrdsust, sallivust ja kultuurilise mitmekesisuse mõistmist, et aidata neil hoiduda radikaalsetest ja vägivaldsetest ideid propageerivate võrgustike ohvriks langemast.

2.7 Võitluses vägivaldse radikaliseerumise vastu peaksid Euroopa Liit ja liikmesriigid pidama nõu kodanikuühiskonna organisatsioonidega, kes tegutsevad aktiivselt selle nimel, et edendada religioonide- ja kultuuridevahelist dialoogi ning võidelda sallimatuse, rassismi, ksenofoobia ja vägivaldse ekstremismi vastu vähendamaks radikaalsust ja vägivalda külvavaid pingeid. Kohaliku tasandi avaliku ja erasektori partnerluse platvormide rajamine oleks positiivne samm nii nende kui ka muude küsimustega tegelemiseks. Euroopa Liit ja liikmesriigid peaksid selliste platvormide loomist soodustama ja julgustama.

2.8 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb ettepaneku panna paika miinimumnorme kehtestav seadusandlik raamistik, et tagada terrorismiohvrite kaitse ja tunnustus. Seega soovib komitee, et riiklikus tegevuses selles valdkonnas lähtutaks terrorismiohvrite kaitsevatest normidest, soovitudest, headest tavadest ja suunistest.

2.9 Komitee rõhutab veel kord vajadust Euroopa Liidu ühtsete õigusaktide järele kuriteoohvritele hüvituse tagamise vallas.

2.10 Komitee kutsub üles viivitamatult ellu viima rahapesuvastase töökonna soovitusel rahapesu ja terrorismi rahastamise osas. Seega innustatakse liikmesriike tegema nimetatud soovitude järgimiseks vajalikke samme õigusloome alal.

2.11 Komitee palub ajakirjandusel (eriti riiklikul) kehtestada asjakohased käitumisnormid ja teha koostööd võimuorganitega, et tagada ohvrite väärikus ja nende eraelu puutumatus, vältimaks käsitlusi, mis võivad toetada terroristlike rühmituste propagandistlike huve. Kõige selle juures tuleb austada ajakirjandusvabadust.

2.12 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab komisjoni ettepanekut avaliku ja erasektori partnerluse Euroopa platvormi loomiseks ning peab hädavajalikuks eraldada vahendeid saamaks liikmesriikide ning Euroopa Liidu ja liikmesriikide vahelisest avaliku ja erasektori koostööst maksimaalset kasu. Komitee arvates peaks partnerluse jaoks olema küllaldaselt tegevusruumi, et edendada sünergiaid, mida on võimalik kuritegevuse ja terrorismi vastases võitluses tekitada, sekkumata samas siiski EMSK eesõigusesse nõuandmisülesande täitmisel. Käesoleva arvamuse punktis 13.4.2 on toodud avaliku ja erasektori partnerluse eesmärgid, mida komitee prioriteetseks peab.

3. Euroopa Liidu väärtushinnangud ja põhimõtted

3.1 Euroopa Liidu väärtushinnangud ja põhimõtted on määratletud põhiseaduse lepingu eelnõus. Põhiõiguste harta tagab tasakaalu turvalisuse ning isikuvabaduste ja õiguste, sh isikuandmete kaitsmise õiguse vahel.

3.2 Suurimat ohtu demokraatlike süsteemide stabiilsusele ja arengule ei kujuta mitte välised rünnakud, vaid elujõulisuse, dünaamika ja sotsiaalse toetuse kaotus institutsioonides endis.

3.3 Euroopa suurim saavutus seisneb selles, et ta on edukalt loonud **õigusriigi**, mis on parimaks eelduseks võimu demokraatlikule korraldamisele.

3.4 Sotsiaalne õigusriik tähendab võimu teostamist õigusriigi põhimõtete kohaselt, kasvavat nõudmist demokraatliku legitimsuse järele, kaupade ja teenuste kättesaadavust kõikidele inimestele ning võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise tagamist.

4. Terrorism ja organiseeritud kuritegevus on rünnakud õigusriigi vastu

4.1 Terrorism on üks suurimaid maailma ees seisvaid probleeme, mis on muutunud tänases Euroopas kriitilise tähtsusega küsimuseks; selle hinda maksavad eurooplased. Terrorismil on erinevad ideoloogilised alused. Viimastel aastatel on esile kerkinud ka eriti ohtlik rahvusvaheline radikaalne islamiterrorism. Seetõttu on väga raske välja pakkuda terrorismi rahvusvahelist määratlust. Käesolevas arvamuses kasutatakse nõukogu poolt 13. juunil 2002 vastu võetud määratlust (*).

(*) Dokumendi KOM(2005) 313 lõplik joonealune märkus 1: "... kõik liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid tagamaks, et siseriikliku õigusega selgesõnaliselt õigusrikkumisena määratletud üheksat tahtlikku tegu, mis oma laadi või seose tõttu võivad tõsiselt kahjustada mõnda riiki või rahvusvahelist organisatsiooni, käsitatakse terroriaktidena, kui nende eesmärk on tõsiselt hirmutada elanikkonda või sundida valitsust või rahvusvahelist organisatsiooni põhjendamatult mõnda tegu toime panema või sellest hoiduma või tõsiselt tasakaalust välja viia või hävitada mõne riigi või rahvusvahelise organisatsiooni poliitilist, põhiseaduslikku, majanduslikku või ühiskondlikku korda".

4.2 Euroopas tegutseb ka mitmeid võimsaid kuritegelikke võrgustikke⁽⁵⁾. Mõned sellised võrgustikud tegutsevad riigisiselt, ent kõige ohtlikumad võrgustikud Euroopa ja rahvusvahelisel tasandil. ÜRO võttis 2002. aastal Palermos kõnealusel teemal vastu rahvusvahelise konventsiooni⁽⁶⁾.

4.3 Terrorism ja organiseeritud kuritegevus ohustavad ja nõrgendavad riigi olemust: selle õiguspärasest ainuõigust kasutada jõudu. Eurooplased küll teavad, et terrorism kujutab endast tõsist ohtu, mille vastu tuleb võidelda, kuid vähem ollakse teadlikud ohtudest, mida toob endaga organiseeritud kuritegevus, mis võib levida institutsioonidesse ja ühiskonda ning millel on suur korruptiivne mõju ning nii majanduslikult kui sotsiaalselt hävitavad tagajärjed.

4.4 Nii terroristlikud kui ka kuritegelikud organisatsioonid kasutavad rahapesu korraldamiseks samu meetodeid, muuhulgas ka rahandus- ja kinnisvarasektoreid. Organiseeritud kuritegevusel on suur korruptiivne mõju, mida ta püüab avaldada poliitilistele ja haldusorganitele, mõnikord aga ka kodanikuühiskonna organisatsioonidele.

4.5 Rahvusvahelisel tasandil kattub terroristlike ja kuritegelike organisatsioonide tegevus kahes valdkonnas: ebaseaduslik relvaäri ja narkokaubandus. Terroristlike ja kuritegelike organisatsioonide tegevus on sarnane ka väljapressimise valdkonnas. Terroristlikud rühmitused on sageli tegutsenud nagu maffiaorganisatsioonid, mis rahastavad oma barbaarset tegevust kuritegeliku tegevuse (narko-, relva- ja inimkaubanduse, krediitkaardipetuste, relvastatud röövide, professionaalidelt ja äri meestelt väljapressimise, ebaseaduslike hasartmängude korraldamise ja muude kuritegude) abil.

4.6 Terrorism ja organiseeritud kuritegevus on kaks eri probleemi: terrorism on ajendatud poliitilistest põhjustest ning tabab Euroopat aeg-ajalt, samas kui organiseeritud kuritegevus on kestev ühiskondlik probleem.

4.7 Kuigi terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse juured ja eesmärgid on erinevad, on neil üks ühine huvi: hävitada või nõrgestada õigusriiki, et saavutada oma eesmärgid.

4.7.1 Mõnedes Euroopa riikides tegutsevate terroristlike organisatsioonide eesmärk on saavutada oma poliitilised sihid terrori, kuritegevuse, ähvarduste ja väljapressimise abil. Samas ollakse neis organisatsioonides teadlikud sellest, et nende totalitaarsed eesmärgid on saavutatavad alles siis, kui õigusriik on hävitatud või nõrgestatud.

⁽⁵⁾ Need võrgustikud tegelevad ebaseadusliku relva-, narko- ja inimkaubandusega, röövimistega, prostitutsiooni ja ebaseaduslike hasartmängude korraldamisega, piraatkaubandusega jne.

⁽⁶⁾ Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastane konventsioon. Vt http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_eng.pdf.

4.7.2 Organiseeritud kuritegevuse eesmärk on vähendada ja piirata õigusriigi ulatust, suurendada ala, kus valitseb karistamatus ja seadusetus, ning luua väljaspool seadust ja õigust tegutsev paralleelne ühiskond, mida valitsevad maffiaorganisatsioonid ja kuritegelikud võrgustikud.

4.7.3 Õigusriiki karistamatusest eraldavad piirid võivad olla mõnikord hägused. Mõnes Euroopa osas on terroristid ja nende sotsiaalsed võrgustikud ning organiseeritud kurjategijad suutnud riiki nõrgestada, külvates poliitilisse süsteemi terrorit ja korruptsiooni.

4.7.4 Õigusriik on vastus terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse tekitatud probleemidele, tagades vabaduse ja julgeoleku vahelise tasakaalu, politsei- ja kohtusüsteemide koostöö, Euroopa ja rahvusvahelise koostöö ning kodanike ja kodanikuühiskonna aktiivse kaasatuse.

4.7.5 Ühiskond ja ametivõimud ei tohi taganeda ega loobuda võitlusest terroristide ja organiseeritud kuritegevuse vastu. Terroristlikele organisatsioonidele annab oma eesmärkide elluviimise võimalus üha hoogu juurde, mistõttu ühiskond ja ametivõimud peavad tegema nende kavatsuste läbikukutamiseks järjepidevaid jõupingutusi.

5. Kodanikuühiskonna vastus terrorismile ja organiseeritud kuritegevusele

5.1 Kuna terrorism ründab otseselt inimelu ja vabadust, kujutab ta endast tõsist inimõiguste rikkumist.

5.2 Terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise tegevuslik külg on riigi (täpsemalt politsei ja kohtuorganid) ülesanne, millega tuleb tagada riigi kodanike vabadus ja julgeolek. Riigi tegevusel tuleb säilitada tasakaal vabaduse ja julgeoleku vahel, järgida põhiväärtusi (inimõigused ja üldised vabadused) ning demokraatlikke väärtusi (õigusriik), kuna — nagu komitee ühes arvamuses juba on väljendanud⁽⁷⁾ — ajalugu on näidanud, et turvalisust kaitsevad kõige tõhusamalt avatud ja vabad ühiskonnad.

5.3 Kodanikuühiskond kindlustab pidevalt demokraatiat ja õigusriigi väärtusi, võideldes seega selle nimel, et peatada ühiskonnas terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse areng ning vähendada nende mõju. Kodanikuühiskonna organisatsioonid ei saa tegevuspoliitikates asendada ega pea asendama liikmesriikide ega Euroopa ametivõime.

⁽⁷⁾ EMSK 15. detsembri 2005. aasta aramus teemal "Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Haagi programm: Viie järgneva aasta kümme prioriteeti; Euroopa vabaduse, turvalisuse ja õiguse uuenemispartnerlus"; raportöör: hr Pariza (ELT C 65, 17.3.2006).

5.4 Ükski ideoloogia ega põhjus ei õigusta kuritegevust, terrorit ega väljapressimist. Terrori kasutamine poliitiliste eesmärkide saavutamiseks ei ole kuidagi õiguspärane. Terrorismil ei ole ajendeid ja miski ei õigusta seda. Oluline on jätkata väsimatut võitlust terrorismi poliitilise ja ühiskondliku seadustamise ehk radikaliseerunud poliitiliste seisukohtade vastu, mis käsitlevad terrorismi kui poliitiliste eesmärkide saavutamise ühte vahendit.

5.5 Paljud Euroopa kodanikud ei taju terrorismiohu tõsidust ja mõnedes sektorites koguni kaheldakse sellise ohu olemasolus. Kodanikel on õigus saada julgeoleku ohtude kohta asjakohast teavet ning avaldada ametivõimudele survet tõhusamaks võitlemiseks terrorismi ja organiseeritud kuritegevusega.

5.6 Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonid viivad ühiskonnas läbi kõrgelt hinnatavat tööd, edendades Euroopa kodanikuaktiivsust ja suurema osalusega demokraatiat.

5.7 Poliitilised süsteemid sõltuvad omaenda sisemisest elujüst. Euroopa elujõud tuleneb ühiskonna demokraatlikkusest. Poliitilised süsteemid ja institutsioonid tuginevad ühiskonnale, mis neile "elu sisse puhuvad". Kodanikud ja kodanikuühiskond peavad toetama õigusriiki, kuna selle ülesanne on nende vabaduse ja sotsiaalse heaolu tagamine ja kaitsmine.

5.8 Samas ollakse neis organisatsioonides teadlikud sellest, et nende totalitaarsed eesmärgid on saavutatavad alles siis, kui õigusriik on hävitatud või nõrgestatud. Kodanikud ja kodanikuühiskond peavad kaitsma väärtusi ja põhimõtteid, millele Euroopa demokraatia on üles ehitatud.

5.9 Osalusdemokraatiat ja õigusriiki ei ole võimalik säilitada ega arendada ilma kodanike ja neid ühendavate organisatsioonide toetuseta. Vastuseks relativismile ja radikalismile taaselustab kodanikuühiskond pidevalt oma organisatsioonide tegevuse kaudu sotsiaalset ja demokraatlikku õigusriiki.

5.10 Mõned ühiskonna osad ei ole probleemile aga veel piisavalt tähelepanu pööranud: puudu jääb ühiskondlikust teadlikkusest prostitutsiooni, narkokaubanduse, rahapesu, piraatkaubanduse jms suhtes.

5.11 Kodanikud ja kodanikuühiskonna organisatsioonid võiksid olla võitluses organiseeritud kuritegevusega aktiivsemad, kuna sel on poliitilistele süsteemidele suur korruptiivne mõju.

6. Euroopa: vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala

6.1 Haagi programmis on määratletud Euroopa Liidu eesmärk saada vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevaks alaks. Selle saavutamiseni on siiski veel pikk tee.

6.2 Samal ajal kasutavad kurjategijad ja terroristid ära Euroopa nõrkust, et vältida kohtumõistmist. Inimeste, kapitali ja kaupade vaba liikumise põhimõte võimaldab kurjategijatel piiride nn läbilaskvust ära kasutada, samas kui poliitiliste ja kohtulike meetmete rakendamisel on piirid siiski olemas.

6.3 EMSK ei saa aktsepteerida seda, et terroristid ja kurjategijad pääsevad õigusemõistmisest politsei- või kohtumeetmete rakendamisel eksisteerivate vanade sisepiiride tõttu.

6.4 Euroopa Liit peaks koostama terrorismivastase ühisstrateegia. Komisjon ja nõukogu peaksid jätkuvalt olema poliitilisteks toukejõududeks ning lahendama praeguse olukorra, kus otsuseid langetatakse uisapäisa. Poliitiline ja õigusalaane koostöö Euroopas on nõrk, kuna Euroopa Liidu õiguslikud ja praktilised vahendid on osutunud ebapiisavaks, võimaldamaks terrorismi ja organiseeritud kuritegevusega tõhusalt võidelda. Enamik vahendeid kuuluvad liikmesriikide pädevusse. Asutamislepingu kohaselt jäävad need mehhanismid ELi kolmanda samba alla ehk valitsustevahelisele tasandile.

6.5 Euroopa julgeolekustrateegiat tuleks arendada kogu ühenduse raames, mitte pelgalt valitsustevahelise koostöö kaudu, nagu see praegu toimub. Nimetatud valdkondade jätmine ELi kolmanda samba alla vähendab koostöö tõhusust ja ulatust. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub nõukogu üles looma üldist ühtset õiguslikku raamistikku, mis oleks kooskõlas julgeolekupoliitikaga. Rakendada võiks Euroopa Liidu asutamislepingu artiklit 42, nagu on soovitanud ka Euroopa Parlament⁽⁸⁾, kusjuures ühehäälsuse reegel tuleks asendada kvalifitseeritud hääleteenamuse nõudega.

6.6 Kuritegelikud organisatsioonid kasutavad oma ebaseadusliku tegevuse jaoks sageli Euroopa Liidu välispiire. Piirikontrollis tuleks Euroopa Liidu tolliseadustikku kasutada tõhusamalt, eriti tollijuhtide endi ja neile vastastikust haldusabi pakkuvate teenistuste poolt. Süüdimõistmine ja karistamine tuleb ühtlustada kogu ühenduse tollipiirkonnas, samuti tuleb üldkehtivaks teha õigus kahtlustatava kinnivõtmiseks (õigus laiendada otsimistegevust ka üle riigipiiride Euroopa Liidu sees) ning karistuste vastastikune tunnustamine. Varasemates arvamustes on komitee viidanud vajadusele moodustada Euroopa ühised piirivalvejõud⁽⁹⁾.

6.7 Liikmesriigid peavad tõhustama ELi sise- ja välisjulgeolekuga seotud ohtusid puudutava teabe vahetamist luure- ja julgeolekuteenistuste vahel, ühendama terrorismiohtu käsitlevad strateegilised analüüsid ja koostama peamiste infrastruktuuriobjektide kaitse ühised plaanid.

⁽⁸⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioon vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala loomisel 2004. aastal tehtud edusammude kohta. P6_TA(2005)0227, 8. juuni 2005.

⁽⁹⁾ Vt eriti EMSK 27. oktoobri 2004. aasta arvamust teemal "Ettepanek: otsus muuta nõukogu otsust 2002/463/EÜ, millega võetakse vastu välispiiride ning viisa-, varjupaiga- ja siserändepoliitika alase halduskoostöö tegevusprogramm (ARGO-programm)"; raportöör: hr Pariza (ELT C 120, 20.5.2005).

6.8 Politsei töö tõhususe suurendamisel on peamiseks teguriks teabe kättesaadavus. Selline põhimõte märgib uut lähene-mist ELi õiguskaitseorganite piiriülese teabevahetuse paranda-mises, mis põhineb sellel, et ühe liikmesriigi õiguskaitseorgani töötaja saab teise liikmesriigi töötajalt uurimise teostamiseks vajalikku teavet⁽¹⁰⁾. Koostalitlusvõime tagamiseks on vajalik as-jaomaste liikmesriikide õiguskaitseorganite vaheline suur vastas-tikune usaldus. Usalduse puudumine, mille põhjusi tuleks analüüsida ja kodanikuühiskonnale tulemustest aru anda, on seni olnud Euroopa koostöö üheks suurimaks takistuseks.

6.9 ELi rolli tuleb tugevdada ning Euroopa julgeolekustrateegiat ühenduse raames arendada, et suurendada strateegia tõhu-sust ja läbipaistvust. Julgeolekupoliitika osas on vaja "rohkem Euroopat". Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on teinud ette-paneku⁽¹¹⁾ võtta vastu julgeoleku komisjonile algatuste tege-mise õiguse ja Euroopa Parlamendile kaasotsustamisõiguse andmisega seotud ühenduse meetod. Samuti peaks nõukogu tühistama ühehäälsuse reegli ja võtma otsuseid vastu häälteena-muse alusel, ning Euroopa Kohtul peaks olema oma pädevus.

6.10 Europoli roll peaks ületama pelka koostööd, s.t Europo-lile tuleks anda tegevusalane pädevus. Komitee teeb ettepaneku muuta Europol tegevusalase pädevusega organiks, kes suudab viia läbi uurimisi kogu Euroopa Liidu piires. Haagi programm nõuab tugevamat praktilist koostööd ja koordineerimist riiklikul tasandil õiguskaitse-, kohtu- ja tolliorganite vahel ning ka nime-tatud organite ja Europoli vahel. Liikmesriikidel tuleb edendada Europoli kui Euroopa agentuuri ning võimaldada sellel koos Eurojustiga täita otsustavat rolli võitluses organiseeritud kurite-gevuse ja terrorismi vastu. On vastuvõetamatu, et Europoli konventsiooni parandusprotokollid on seni kõigi liikmesriikide poolt ratifitseerimata või rakendamata⁽¹²⁾. See on aga eriti paki-line, et anda Europolile toetust ja ressursse, mis on vajalikud tõhusaks toimimiseks Euroopa õiguskaitsealase koostöö nurgaki-vina. Alates 1. jaanuarist 2006 asendas Europol oma iga-aastased aruanded kuritegevuse olukorra kohta Euroopa Liidus "ohtude hindamisega" tõsiste kuritegevuse liikide osas.

6.11 Eurojusti eesmärk on riiklike kohtuorganite koordineeri-mine võitluses organiseeritud kuritegevuse ja terrorismiga. Ent kuigi selle loomisest alates on tehtud edusamme, ollakse eesmär-kide saavutamiseks endiselt kaugel. Eurojustil on väga vähe raha-lisi ressursse, kusjuures liikmesriikide eraldatavad summad on erinevad, kuna mõnes riigis ei ole õigusalaselt koostööle seadus-tega tagatud piisavat toetust.

⁽¹⁰⁾ 12. oktoobril 2005 esitas Euroopa Komisjon ettepaneku nõukogu kättesaadavuse põhimõtet järgivat teabevahetust käsitleva raamotsuse kohta. KOM(2005) 490 lõplik, 12.10.2005.

⁽¹¹⁾ EMSK 14. detsembri 2005. aasta arvamus teemal "Ettepanek: nõukogu otsus, millega kehtestatakse" ajavahemikuks 2007–2013 eriprogramm "Terrorismi ennetamine, selleks valmisolek ja selle tagajärgede ohja-mine"; raportöör: hr Cabra de Luna (ELT C 65, 17.3.2006).

⁽¹²⁾ Iirimaa ja Holland on ainsad riigid, kes ei ole seda veel ratifitseerinud.

6.12 Komitee teeb ettepaneku kasutada Eurojusti vahendina, mille kaudu tõhusalt arendada Euroopa Liidu kohtu- ja maksuor-ganite vahelist ühist uurimistööd võitluses organiseeritud kurite-gevuse ja terrorismi vastu. Riiklike juurdluste tulemused tuleks edastada Eurojustile, kes peaks koostama tõhusa Euroopa andmebaasi.

6.13 Õigusala koostöö kriminaalasjades on äärmiselt oluline. Praegu iseloomustab kohtuorganitevahelisi suhteid aga usalduse puudumine. Puudub nii "Euroopa kohtukultuur" kui ka kriminaalasjade minimaalne ühtne regulatsioon. Kodanikud peavad tagama, et ELi institutsioonid ja liikmesriigid võtaksid kuulda nende üleskutset suurendada õigusala koostööd kõigi liikmesriikide vahel. Kodanikud nõuavad, et ühelgi terroristil ega kurjategijal ei oleks võimalik vältida kohtumõistmist vääríti-mõistmistest või koostöömenetluste puudumisest tulenevate probleemide tõttu.

6.14 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab Euroopa Parlamendi soovitusi, et liikmesriigid muudaksid oma kriminaa-lõigusakte selliselt, et raamotsuses märgitud terrorismiga seotud kuriteod ei aegu. Samuti toetab komitee⁽¹³⁾ igati ettepanekut, et terrorismiga seotud kuriteod peaksid kuuluma Rahvusvahelise Kriminaalkohtu pädevusse.

6.15 Käesoleval ajal valitsev olukord on kodanikele arusaama-matu ja vastuvõetamatu. Algatuste blokeerimine põhjusel, et liik-mesriigid seavad oma riiklikud eesõigused ühise terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse prioriteetidest kõrge-male, ei ole mõistlik. Euroopa kodanikud ei mõista terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse ELi mehhanismide ja vahendite üleküllust. Sama eesmärgi saavutamise nimel tegutseb arvukalt institutsioone, näiteks nõukogu terrorismivastase tege-vuse koordinaator, õigus-, vabadus- ja turvalisusküsimuste volinik, Europol, Eurojust jne.

6.16 Ressursside hajutamine ei ole tõhususe saavutamiseks mõistlik samm. Eurojust ja Europol peaksid oma praegustest koostööprobleemidest üle saama ning tugevdama oma ühiseid juurdlusrühmi. Luureteenistused peaks täiustama teabedastus-menetlusi Europoli siseselt. Euroopa Pettusevastane Amet (OLAF) peaks kuritegude uurimisel tegema koostööd Europoli ja Eurojustiga. Eri agentuurid ja teenistused peavad vahetama andmeid ja juurdlusteavet, et nende tegevus kurjategijate taba-misel oleks tõhusam.

⁽¹³⁾ EMSK 15. detsembri 2005. aasta arvamus teemal "Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Haagi programm: Viie järgneva aasta kümme prioriteeti Euroopa vabaduse, turvalisuse ja õiguse uuen-emispartnerlus". Raportöör: hr Pariza (ELT C 65, 17.3.2006).

6.17 Kuna terrorism ohustab kõiki, käsitletakse terrorismivastast võitlust ka Euroopa Liidu välis- ja julgeolekupoliitikas ning selle peamiseks aspektideks on mitmepoolsus ja institutsioonidevaheline koostöö. EMSK arvates peavad Euroopa Liidu jõupingutused terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses täiendama ELi väärtushinnanguid ja huve jagavate piirkondlike organisatsioonide poolt tehtavaid jõupingutusi. Seetõttu on oluline otsida sünergiaid ning viise koostöö tõhustamiseks selliste organisatsioonidega nagu ÜRO, OSCE ja Euroopa Nõukogu valdkondades, kus need organisatsioonid võivad aidata kaasa Euroopa Liidu terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse poliitikas määratletud eesmärkide saavutamisele.

6.18 Vähendamaks radikaliseerumise ohtu, peaks Euroopa võtma sihiks sellise välispoliitika, mis edendab väärtusi, mida pakuvad demokraatia, rahu, kultuuridevaheline dialoog, võitlus vaesuse ja korrupsiooniga, inimõiguste kaitse laiendamine kogu maailmas ning koostöö ÜRO raames.

7. Kodanikuühiskonna roll vägivaldse radikaliseerumise ennetamisel

7.1 Kodanikuühiskonna organisatsioonid kehastavad kodanike demokraatlikku õigust liituda ja osaleda aktiivselt näiteks sotsiaalalal, poliitikas või kultuurielus. Kodanikuühiskonna organisatsioonid võivad oma tööga mängida olulist rolli terrorismi tõkestamisel, edendades sotsiaalset ühtekuuluvust ja ennetades tegureid, mis aitavad kaasa vägivaldsele radikaliseerumisele. Nad peavad leidma oma tegevuseks vahendeid, et levitada Euroopa väärtuste õpetamist.

7.2 Terroristid ei kuulu tingimata mingisse kindlasse vanuserühm ega ühiskonnakihti, mistõttu mõned võivad mõned ühiskonnasektorid muutuda haavatavaks. Vaesus, ebaõnnestumine koolis, tööhõivevõimaluste puudumine, diskrimineerimine, kodanikuväärtuste vähesus, sotsiaalne tõrjutus jne loovad hea kasvupinnase frustratsiooni tekkeks, võimaldades sektidel, religioossetel fundamentalistidel, terroristide rühmitustel ja kuritegelikel organisatsioonidel oma võrkudesse uusi liikmeid värvata.

7.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jagab üldiselt komisjoni poolt teatistes "Terroristide värbamine — vägivaldsele radikaliseerumisele kaasaaitavate teguritega võitlemine" ⁽¹⁴⁾ väljendatud seisukohti. Selles valdkonnas kodanikuühiskonna organisatsioonid tegutsevadki.

⁽¹⁴⁾ KOM(2005) 313 lõplik.

7.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib juhtida tähelepanu viiele põhiaspektile.

7.4.1 Programmid peaksid olema esmajoonel suunatud kooliealistele noortele, et vältida nende sattumist radikaalsetel, vägivaldsetel ideedel põhinevatesse võrgustikesse. Oluline on tõhustada noortele suunatud koolitusprogramme ja tegevusi, et nad saaksid omandada kodanikuharidust, mis edendab võrdsust, sallivust ja kultuurilise mitmekesisuse mõistmist.

7.4.2 Euroopa tööhõivestrateegia ja Lissaboni eesmärkide kaudu tuleks tõhustada kõige tundlikumate üksikisikute ja vähe-
muste erialast integratsiooni soodustavaid poliitikaid.

7.4.3 Kodanikuühiskonnal ja riigivõimul on oluline haridusala ülesanne tagada, et kõigil inimestel nende päritolust sõltumata oleks juurdepääs piisavale teabele ja koolitusele pluralismi, veendumuste vabaduse ja usuvabaduse, sugupoolte võrdsuse, sallivuse ja riigi sekulaarsusega kaasnevate hüvede kohta, mis moodustavad Euroopa demokraatliku õigusriigi vundamenti.

7.4.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on koostanud mitmeid ettepanekuid integratsiooni seadmiseks ühenduse siserändepoliitika üheks prioriteetsetest eesmärkidest ⁽¹⁵⁾.

7.4.5 Arvamusliidrid ja meedia saaksid anda integratsiooni positiivse panuse, kui lähtuksid tasakaalustatud perspektiividest.

7.4.6 Tänapäeva Euroopa ühiskonnad on kultuuriliselt mitmekesised, kuid rahvus-, etnilised ja usuvähemused kannatavad arvukate rassismist, ksenofoobiast ja diskrimineerimisest tulenevate probleemide tõttu.

7.4.7 Euroopa sotsiaalorganisatsioonid tegutsevad aktiivselt, et edendada dialoogi religioonide ja kultuuride vahel ning võidelda sallimatuse, ksenofoobia ja vägivaldse ekstremismi vastu.

7.4.8 Riigivõimuorganid peaksid nende organisatsioonidega konsulteerima ning looma asjakohased koostöösüsteemid, et leevendada pingeid, mis toidavad radikalismi ja vägivalda Ettevõtetel, ametiühingutel ja kõigil kodanikuühiskonna organisatsioonidel on tähtis roll harimisel, integreerimisel ja diskrimineerimise tõkestamisel.

7.5 Komitee pooldab arendusprogramme, mille eesmärk on uurida ja analüüsida vägivaldse radikaliseerumise, terrorismi ja organiseeritud kuritegevusega seotud sotsiaalseid protsesse, ning teeb ettepaneku, et komisjon eraldaks selleks ekspertrühmade, ülikoolide ja uurimiskeskuste toetamiseks ressursse.

⁽¹⁵⁾ Vt arvamusi "Sisseränne, integratsioon ja kodanikuühiskonna organisatsioonide roll", 21. märts 2003, EÜT C 125, 27.5.2002 (raportöör: hr Pariza Castaños); "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Sisseränne, integratsioon ja tööhõive", 10. detsember 2003, ELT C 80, 30.3.2004 (raportöör: hr Pariza Castaños); "Sisseränne ja integratsioon: koostöö piirkondlike ja kohalike omavalitsuste ning kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel", 13. september 2006 (raportöör: hr Pariza Castaños).

8. Tähelepanu ohvritele

8.1 Terrorismiohvritele saab osaks vägivald, mis on suunatud kogu ühiskonna ja selle väärtushinnangute vastu. Ohvrid on terrorismi tegelikkuse tõestus, nad on ühiskonna hääl ja terrorismivastases võitluses esirinnas. Just neil on oluline roll edendada ühiskonna pühendumist terrorismivastasele võitlusele ja kindlustada kodanike reaktsioon terrorismile. Ohvritele keskendumine on parim viis terroristide diskrediteerimiseks ja isoleerimiseks, seda nii poliitiliselt kui ka moraalselt.

8.2 Parim viis ohvrite tunnistamiseks ja mälestamiseks on kaitsta demokraatiat ja õigusriiki, et Euroopa võiks olla vaba ja avatud ühiskond.

8.3 Ühel või teisel moel esindavad ohvrid seda, mida terroristid ja organiseerunud kurjategijad aktsepteerida ei suuda — seaduslikku ja demokraatlikku võimu, mille aluseks on õigusriik. Kodanikuühiskond peab edastama seda sotsiaalset ja poliitilist teadmist, et ohvrid piisaval määral sotsiaalselt ja poliitiliselt arvestataks ning et demokraatiale ja õigusriigile oleks võimalik anda uus elu.

8.4 Ohvrite kaitse on ka ennetuse tõhus meetod. Terrorismiohvrid väärivad kodanike ja institutsioonide täit austust, tuge ja abi. Terrorismiohvrite kogetud ebaõiglus ja rünnaku tagajärjed tuleb hüvitada liikmesriikide ja ELi kodanikuühiskonna ja võimuorganite otsustava tegevusega, et rahuldada ohvrite vajadusi ja tagada, et nende kannatused oleksid võimalikult väikesed.

8.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb ettepaneku rakendada terrorismiohvrite ja nende perekondade kaitsmiseks ja arvestamiseks järgmisi meetmeid.

8.5.1 Tuleks paika panna miinimumnorme kehtestav seadusandlik raamistik, et tagada õigus väarikusele, austus era- ja pereelu suhtes, õigus rahalisele hüvitisele, arstiabile ning psühholoogilisele ja sotsiaalsele abile ning õigus tõhusale juurdepääsule õigustõstmisele ja kohtulikule kaitsesele, samuti õigus ametialasele ja sotsiaalsele taasintegreerimisele ning kutsealasele ja akadeemilisele koolitusele, et tagada tööhõiveväljavaadete osas võrdsed võimalused.

8.5.2 Riigi tegevus peaks selles valdkonnas lähtuma terrorismiohvrite kaitset käsitlevatest normidest, soovitustest, headest tavadest ja suunistest. Komisjon peaks eraldama ressursse, et aidata terrorismiohvrite ühendustel luua üleeuroopalisi võrgustikke.

8.6 Samuti on oluline, et ei unustataks teisi, vähem tuntud ohvrid, keda meedias vähem kajastatakse. Need on inimesed, kes on langenud ohvriks kuritegelikele organisatsioonidele, mis rikuvad inimõigusi terroristlike organisatsioonidega samal määral: väljapressimise, röövimise ja narkootikumide ohvrid; inimkaubanduse, prostitutsiooni ja naistekaubanduse ohvrid; illegaalse tööjõu kasutamise ohvrid.

8.7 Kõik kuriteoohvrid väärivad võimuorganite ja kodanikuühiskonna erilist tähelepanu. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on koostanud arvamusi, milles ta kutsub üles kehtestama kuriteoohvritele hüvituse tagamist käsitlevaid ühtseid ELi õigusakte⁽¹⁶⁾. Kindlustuskompaniid ja vastastikused ühingud peaksid võtma uusi kohustusi ning tagama, et nende poliitikas oleks ohvrite aspekt paremini hõlmatud.

9. Terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse rahastamine

9.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on koostanud mitmesuguseid arvamusi⁽¹⁷⁾, mis sisaldavad ettepanekuid avaliku ja erasektori partnerluste tõhustamiseks eesmärgiga võidelda terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse rahastamise vastu. Kõige olulisemad kohustused peavad selles kontekstis enesele võtma aga finantsorganid.

9.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostas hiljuti kaks arvamust⁽¹⁸⁾, mis käsitlevad finantsorganite kohustust tagada finantstehingute parem läbipaistvus, et muuta ebaseaduslik tegevus keerulisemaks. Komitee kutsub liikmesriike üles astuma vajalikke õiguslaseid samme tagamaks, et era- ja mittetulundusorganisatsioonid, mis võivad moodustada osa võrgustikust, mille kaudu liiguvad terroristide rahad, rakendavad rahapesuvastase töökonna (FATF)⁽¹⁹⁾ soovitusi terrorismi rahastamise ja rahapesu kohta. See ei tohi aga kaasa tuua kodanikuühiskonna organisatsioonide üldist kahtlustamist.

⁽¹⁶⁾ EMSK 20. märtsi 2002. aasta aramus kuriteoohvrite hüvitust käsitleva rohelise raamatu kohta; raportöör: hr Melicias (EÜT C 125, 27.5.2002).

EMSK 26. veebruari 2003. aasta aramus teemal "Ettepanek: nõukogu direktiiv, mis käsitleb kuriteoohvrite hüvitust"; raportöör: hr Koryfildis (ELT C 95, 23.4.2003).

⁽¹⁷⁾ EMSK 11. mai 2005. aasta aramus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv rahandussüsteemi rahapesuks, sealhulgas terrorismi rahastamiseks, kasutamise vältimise kohta"; raportöör: hr Simpson (ELT C 267, 27.10.2005).

⁽¹⁸⁾ EMSK 21. aprilli 2006. aasta aramus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus raha ülekandmisel edastava maksjaga seotud teabe kohta"; raportöör: hr Burani (ELT C 185, 8.8.2006).

EMSK 11. mai 2005. aasta aramus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv rahandussüsteemi rahapesuks, sealhulgas terrorismi rahastamiseks, kasutamise vältimise kohta"; raportöör: hr Simpson (ELT C 267, 27.10.2005).

⁽¹⁹⁾ G8 riikide poolt loodud tööühm.

9.3 Üha enam kasutatakse terroristlikest ja organiseeritud kuritegevuse võrgustikest pärineva raha varjamiseks kinnisvarasektorit. Mõnel juhul on kohalikud omavalitsused selliste võrgustike poolt ära ostetud. Nimetatud sektoris tegutsevad kinnisvaraarendajad, suured ehitusfirmad ja muud ettevõtjad peavad tegema koostööd riigivõimuorganitega, et tõkestada selle sektori kasutamist ebaseaduslikult hangitud rahaliste vahendite varjamiseks ning terroristide ja kuritegelike organisatsioonide poolt omandatud raha pesuks.

9.4 Üha sagedamini kasutatakse kriminaalsetest tegevustest saadud raha varjamiseks ka rahvusvahelist kunsti-, filateelia- ja antiigiturgu. Nimetatud toodetega tegelevad ettevõtted peaksid tegema aktiivsemat koostööd ametivõimudega, et muuta turul toimuv läbipaistvamaks.

9.5 Euroopa Liit vajab ühtseid õigus- ja haldusmehhanisme, et teha selliste ebaseaduslike tegevuste vastu võitlemisel liikmesriikidega koostööd. Euroopa Liidu Nõukogu peab tagama, et igal liikmesriigil on Euroopa Liidu miinimumeeskirjade kontekstis piisavad kriminaalõigusaktid terroristide ja organiseeritud kuritegevuse rahastamise vastu meetmete rakendamiseks.

9.6 Euroopa Liidu terrorismivastase võitluse tegevuskava⁽²⁰⁾ sisaldab maksu- ja finantsluureteenistuste tegevuse kooskõlastamise meetmeid. Neid meetmeid tuleks veelgi laiendada. Kõigi liikmesriikide kohus on tegutseda tõhusalt ja saavutada piisav kooskõlastamine nõukogusiseselt.

10. Internet ja mobiilside

10.1 Interneti- ja mobiilsideoperaatorid peavad tegema riigivõimuorganitega koostööd ja täitma õigusakte, mis nõuavad Internetis liikumise andmete (ent mitte sõnumite sisu) säilitamist.

10.2 Koostööd tuleb teha ka isikuandmete omandamisel mobiiltelefonide kõnekaartide ostmisel, kuna terroristlikud rühmitused ja kurjategijate võrgustikud varjuvad elektronpostiteenuste ja ettemakstud kõnekaartide anonüümsuse taha, mis võimaldab neil üksteisega suhelda, ilma et nende isikut oleks võimalik kindlaks teha, ning isegi lõhkeseadmeid kaugjuhtimise teel ohkida. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on sel teemal koostanud omapoolseid arvamusi⁽²¹⁾. Ka Euroopa Parlament on võtnud vastu aruande⁽²²⁾, millega Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub.

⁽²⁰⁾ Vt nõukogu poolt 13. veebruaril 2006. aastal vastu võetud kava.

⁽²¹⁾ EMSK 19. jaanuari 2006. aasta arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv andmete säilitamise kohta, mida on töödeldud üldkasutatavate elektrooniliste sideteenuste osutamisel, ja millega muudetakse direktiivi 2002/58/EÜ"; raportöör: hr Hernández Bataller (ELT C 69, 21.3.2006).

⁽²²⁾ Vt Euroopa Parlamendi aruanne A6(2005), 28.11.2005.

10.3 Euroopa ühiskond on äärmiselt ohustatud arvutikuritegevuse poolt; kuritegelikud organisatsioonid kasutavad ebaseaduslikuks tegevuseks üha enam interneti.

10.4 Internet on Euroopa ühiskondade, ettevõtete, üksikisikute, peamiste teenusepakkujate ja ametiasutuste, samuti politsei- ja õigusteenistuste jaoks aina vajalikum. Euroopa seisab silmitsi uue ohuga: küberterrorismiga, mis võib halvata kogu ühiskonna.

10.5 Internetioperaatorid peavad täiustama turvasüsteeme ning tegema koostööd politsei- ja õigusteenistustega, et tulla toime uut tüüpi kuritegude vastu võitlemisega.

11. Ajakirjandus

11.1 Ajakirjandus õigus ja kohustus on edastada tõele vastavat teavet ning vältida käsitlusi, mis on terroristlike organisatsioonide huvides. Ajakirjandus peaks hoiduma sellistest kuvanditest ja teabest, mis rikub ohvrite eraelu puutumatust ja väärikut. Eriti tuleks selliste ohtude eest kaitsta noori. Selles kontekstis võiks näitena tuua avalik-õigusliku meedia.

11.2 Ajakirjandus võiks kehtestada asjakohased käitumisstandardid ja tegema võimuorganitega koostööd, et tagada ohvrite väärikut ja nende eraelu puutumatust ning vältida käsitlusi, mis võivad toetada terroristlike rühmituste propagandistlikke huve.

11.3 Komisjon korraldab Euroopa konverentsi peamiste meedia valdkonnas tegutsejate osalusel. Komitee usub, et see on sobiv võimalus vahetada parimaid tavasid, luua iseregulatsioonisüsteemid, aidata kujundada Euroopa üldsuse arvamust ja levitada Euroopa Liidu konstruktiivset kuvandit.

12. Kriitilised infrastruktuuriobjektid

12.1 Terroristid üritavad saavutada oma kuritegelikke eesmärgi ka strateegiliste infrastruktuuriobjektide ja peamiste avalike teenuste ründamise teel. Nende sihtmärkideks on transpordivahendid ja -võrgustikud, energeetikavõrgustikud ja -ettevõtjad, veevarud, telefoni- ja sideoperaatorid, piirkonnad, kuhu inimesed kipuvad kokku kogunema jms.

12.2 Euroopa ühiskondi varitsevad ka terrorismiohu uued liigid: enamik eksperte on ühel nõul selles, et praegu on ähvardamas igati reaalne kiiritus-, tuuma- või keemiarelvade ning bioloogilise või bakterioloogilise rünnaku oht. Nendega seotud sektorites tuleb seega täiustada turvasüsteeme ning teha tõhusat koostööd õiguskaitseorganitega.

12.3 Komitee avaldas komisjonile kiitust suurepärase julgeoleku-uuringu programmi (SRC 06) eest ja väljendas lootust, et komisjon jätkab avaliku ja erasektori partnerluse vormis ellu viidavate uurimisprojektide rahastamist, et suurendada turvalisust Euroopa Liidus.

12.4 Samas tuleks seda programmi Euroopa naaberriikide poliitika raames laiendada Euroopa partneritele ida- ja lõuna-piiril (Vahemere piirkonnas).

12.5 Erasektor peaks olema valmis andma oma vara kriiside puhul riigivõimuorganite käsutusse, et aidata kaasa terrorirünnakute potentsiaalselt katastroofiliste tagajärgede ohjamisele. Seetõttu tuleks määratleda valdkonnad, kus kodanikuühiskonna organisatsioonid saaksid kriisisituatsioonide lahendamisele kaasa aidata, ning koostada lepingud ja konventsioonid tõhusa ühise kriisijuhtimisvõrgustiku rakendamiseks.

12.6 Tõkestamis- ja reageerimisvõimekus sõltuvad teabest ja teadmiste tõhusast levitamisest, aga ka tekkida võivate situatsioonide prognoosimise oskusest. Kõik inimesed peaksid aktiivselt osalema terrorismi ja organiseeritud kuritegevusega kaasnevatele väljakutsetele vastamisel. Seetõttu tuleb vastavat teavet asjaosaliste seas asjakohaselt levitada.

12.7 Ettevõtete ja kodanikuühiskonna organisatsioonide (eriti strateegilistes valdkondades tegutsevate) vastavad juhid peaksid saama teadaolevat teavet nende pädevus- või vastutusvaldkondi mõjutava terroristliku tegevuse ja organiseeritud kuritegevuse aspektide kohta, et neil oleks võimalik end ette valmistada ja ohte ette näha.

13. Avaliku ja erasektori partnerluse Euroopa platvorm

13.1 Komisjonil on praegu koostamisel teatis, mis käsitleb avaliku ja erasektori partnerlust võitluses organiseeritud kuritegevuse ja terrorismiga ning mis sisaldab vastavat tegevuskava. Selle koostöö peamine aspekt, nagu komisjon oma teatises märgib, on niinimetatud avaliku ja erasektori partnerluse platvorm võitluseks organiseeritud kuritegevuse ja terrorismiga. Tuleks määratleda kõnealuse, aasta lõpus loodava platvormi sisu, menetlused ja toimimisreeglid. Platvorm hõlmaks perioodilisi kohtumisi, millel arutletakse ühist huvi pakkuvate teemade üle, tehakse kindlaks poliitilisi ja seadusandlikke meetmeid vajavad valdkonnad, töötatakse välja ennetusstrateegiaid, vahetatakse häid tavasid ja teavet jne.

13.2 Platvorm hõlmab liikmesriikide ja vabatahtlikkuse alusel Euroopa töandjate esindusorganisatsioonide, ametiühingute, organiseeritud kuritegevuse ning terrorismivastase võitlusega tegelevate valitsusväliste organisatsioonide jms esindajaid ning

selle eesmärk on kasutada ära selliste partnerlustega tekkivad eelised ja sünergiad. Algatuse lõppeesmärk on vähendada organiseeritud kuritegevuse ja terrorismi mõju Euroopas, muutes Euroopa avaliku sektori tegevuse, kodanike ja majandustegevuse jaoks turvaliseks paigaks.

13.3 Kodanikuühiskonna osaluse tingimused

13.3.1 Kodanikuühiskond loodab, et Euroopa Liit ja liikmesriikide institutsioonid võtavad kuulda muresid, mida on väljendanud kodanikud, kes nõuavad tõhusat võitlust terrorismi ja organiseeritud kuritegevusega. Kodanikud ei taha kuulda riiklikest, poliitilistest ja juriidilistest kaalutlustest tulenevaid õigustusi terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitlusega seotud probleemidest kõrvalehiilimiseks; nad tahavad lahendusi, ja taoline foorum peaks andma vastused nende muredele.

13.3.2 Komitee arvates on komisjoni ettepanek avaliku ja erasektori platvormi loomise kohta samm õiges suunas, ent mitte piisavalt kaugeleulatuv.

13.3.3 Selle platvormi loomisse ja hindamisse tuleks kaasata Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee.

13.3.4 Asutamislepingu kohaselt on Euroopa Liidu kodanikuühiskonna organisatsioonid esindatud Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kaudu. Loomulikult on vaja ka teiste, spetsiifilisi huve esindavate organisatsioonide osalemist, kuid kuna üldiseid huvisid esindab komitee, peaks teda kõnealusel platvormil esindama kolm liiget (üks igast rühmast).

13.3.5 Komitee innustab liikmesriike edendama avaliku ja erasektori partnerluse platvormide loomist kohalikul ja linnade tasandil, võttes eesmärgiks Euroopa Liidu tasandil loodud platvormiga samad osalemis- ja koostöösihid.

13.4 Avaliku ja erasektori partnerlus võitluses organiseeritud kuritegevuse ja terrorismiga

13.4.1 Komitee arvates peaks avaliku ja erasektori partnerluste jaoks olema küllaldaselt tegevusruumi, et edendada ja tugevdada sünergiad, mida on võimalik terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses tekitada.

13.4.2 Sellise partnerluse peamised eesmärgid peaksid olema järgmised:

a) kodanikuühiskonna üks peamistest eesmärkidest ei ole mitte üksnes ennetada terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse ebaseaduslikku tegevust, vaid hoida ära ka haavatavate inimeste ja rühmade sattumine terroristide ja kurjategijate võrgustikku;

- b) teha kindlaks piirkonnad, mida kuritegelike jõukude tegevus eriti ohustab, edendada enesekaitset ning suhteid organiseeritud kuritegevuse ja terrorismi mahasurumisega tegelevate jõududega;
- c) edendada teabe ja kogemuste vahetamist, et vähendada kuritegevuse võimalusi;
- d) edastada Euroopa Liidule ja riiklikele institutsioonidele kodanikuühiskonna erinevate sektorite mureküsimumused, et need institutsioonid võiksid keskenduda kuritegevuse ja terrorismi tõkestamise ja ohjeldamise nendele valdkondadele, mis kodanikele kõige enam muret teevad;
- e) edastada ELile ja riiklikele institutsioonidele ELi ettevõtete ja organisatsioonide peamised vajadused seoses kaitsega organiseeritud kuritegevuse eest; arutada nende institutsioonidega, kuidas oleks võimalik kõige tõhusamalt tagada kaitset kuritegelike rünnakute eest ja võidelda kuritegevuse vastu;
- f) teha kindlaks kogemuste vahetamise valdkonnad konkreetsetes sektorites ja iseäranis ohustatud valdkondades, kus organiseeritud kuritegevus on levinud, prioriteetsed valdkonnad on seejuures rahandus, transport, sideteenused ja energeetika;
- g) toetada Euroopa ennetusplatvormi;
- h) toimida diskussioonifoorumina, et analüüsida terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse ohvrite vajaduste ja nõuete rahuldamise ja käsitlemise taset;

- i) määratleda terrorismi ja organiseeritud kuritegevusega seotud ühenduse strateegiad ja poliitika kodanikuühiskonna organisatsioonide vaatepunktist;
- j) tihendada suhteid kummagi sektori olulisemate ekspertide vahel, et kasutada võimalikult hästi ära organiseeritud kuritegevuse ja terrorismi vastase võitlusega seotud teadmised ja kogemused;
- k) osaleda platvormi loomises ja hindamises.

13.5 Partnerlussüsteemid

13.5.1 Avaliku ja erasektori vaheliste seoste loomise alustamiseks oleks kõige parem luua partnerlussüsteem, mille aluseks oleks komisjoni poolt kavandatuga sarnane mehhanism. Platvormi küllaldase esinduslikkuse korral on avaliku ja erasektori partnerluse mõju suurem ja selle tulemusena välja töötavad terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse meetmed on tõhusamad.

13.5.2 Partnerlussüsteem peab võimaldama luua sektoripõhiseid tööühmi, mis on kujundatud vastavalt asjaomasele teemale ja spetsiifiliselt seostatud avaliku ja erasektori partnerluse struktuuriga.

13.5.3 Partnerluse platvorm võiks oma kohtumistele kutsuda organisatsioonide, ettevõtete, Euroopa Liidu ja riiklike ametiasutuste esindajaid, eksperte ning kõiki neid, kes võiksid jagada teavet või kogemusi või aidata kaasa võitlusele terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse vastu.

Brüssel, 13. september 2006.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Tööelu kvaliteet, tootlikkus ja tööhõive globaliseerumise ning demograafiliste muutuste kontekstis"

(2006/C 318/27)

17. novembril 2005. aastal otsustas eesistujariik Soome vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: "Tööelu kvaliteet, tootlikkus ja tööhõive globaliseerumise ning demograafiliste muutuste kontekstis".

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsiooni arvamus võeti vastu 13. juuli 2006. Raportöör oli pr ENGELEN-KEFER.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.–14. septembril 2006 (13. septembri 2006 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 116, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Lissaboni tegevuskava on Euroopa vastus globaliseerumise väljakutsetele. Euroopa rahvusvahelist konkurentsipositsiooni tuleb parandada majandus-, tööhõive-, sotsiaal- ja keskkonnapoliitika tõhusa koostoimimise abil. Seega on oluline, et Euroopa majandus kasutab ära globaliseerumise võimalusi, luues uusi töökohti perspektiivikates majandusvaldkondades ning edendades majanduskasvu innovatsiooni abil. Euroopa peaks seega keskenduma oma tugevatele külgedele, milleks on Euroopa toodete ja teenuste kõrge kvaliteet, väljaõppinud tööjõud ja Euroopa sotsiaalmudel. Samuti peaks Euroopa võistlema oma konkurentidega mujal maailmas kvaliteedi alusel, mitte madalate palkade ja sotsiaalstandardite osas, kus Euroopa jääb niikuinii kaotajaks. Kvaliteedi alusel konkureerimiseks on vaja terviklikku lähenemist innovatsioonipoliitikale, mis hõlmab mikromajanduse tasandit, st ettevõttestruktuure ja tööelu kvaliteeti.

1.2 Kuigi Lissaboni tegevuskava eesmärk on luua mitte ainult rohkem, vaid ka paremaid töökohti, on see kvalitatiivne aspekt Lissaboni eesmärkide rakendamise arutelus siia maani kõrvale jäetud. Ettevõtete tootlikkuse ja innovaatilisuse kasvu kiirendamise võti on teadus- ja arendusinvesteeringute, üldse investeeringute, samuti tulenevalt teadmispõhise ja infoühiskonna nõuetest haridus- ja koolitusinvesteeringute suurendamise kõrval ka tööelu kvaliteedi parandamine. Seda tõestavad uurimused, mis on analüüsinud tööelu kvaliteedi ja tootlikkuse vahelist seost ning mõju, mis töötajate seisukohalt on "heal töö" nende töömotivatsioonile ja valmisolekule tulemuslikkust suurendada.

1.3 Tööelu kvaliteet hõlmab mitmeid aspekte, näiteks terviseriskide vältimine ja vähendamine, töökorraldus, sotsiaalkindlustused, sh õiglane töötasu, võimalused omandada oskusi ja kvalifikatsioone ning võimalus töö- ja perekonnaelu ühitamiseks. Vastavalt töö- ja elutingimuste parandamise uuringute tulemustele, mille teostas ja esitas komiteele Dublini fond, mõjub kõigi nimetatud aspektide parandamine tootlikkusele positiivselt. Seejuures on eriti tähtis toetada ettevõtete vabatahtlikke tervise

edendamise programme. Kindlad töökohad, tervishoiuünetele vastavad töötingimused ja töötajatele suuremat iseseisvust võimaldav töökorraldus on olulised tegurid tootlikkuse ja seega innovaatilisuse suurendamisel, mida mõjutavad ka sotsiaalsed tingimused. Seetõttu arvab komitee, et ettevõtete struktuur ja ettevõttekultuur peaks sellega arvestama. Lissaboni strateegiat tuleb ellu viia ka ettevõtte tasandil, kus kohtuvad majanduslikud ja sotsiaalsed eesmärgid. Siin on oluline roll sotsiaaldialoogil.

1.4 Töökvaliteedi parandamiseks on seega vajalik ulatuslik lähenemine, mis võtab arvesse muutusi töövaldkonnas ning oskab arvestada eakamate inimeste erivajadustega. Komisjoni esitatud ühenduse töötervishoiu ja tööohutuse strateegias järgitud "heaolu töö juures" põhimõtte kohaselt peab eelkõige olema eesmärk terviseohtude ennetamine ning järjepidev tööõnnetuste ja kutsahaiguste vähendamine. Ebakindlatele, väikse sotsiaalkaitsega töökohtadele tuleb sealjuures erilist tähelepanu pöörata. Samuti on vaja töökorralduse uute viiside abil tagada rahulolu tööga ja valmisolek suurendada tulemuslikkust. Koostööle suunatud madala hierarhiaga ja suuremat iseseisvust pakkuvad tööviisid, nagu rühma- või meeskonnatöö, võimaldavad inimeste teadmisi ja oskusi ulatuslikult kasutada ning võtavad samas arvesse suurenenud nõudmisi majanduse paindlikkusele. Head töötingimused ja töökorraldusviisid, mis soosivad töötajate suuremat tegevusvabadust ja osalemist, on samuti põhieeldused tööviljakuse ja ettevõtete innovaatilisuse suurendamiseks. Komitee toetab seega *flexicurity* põhimõtet — tasakaalu paindlikkuse ja sotsiaalse turvalisuse vahel –, nagu otsustati tööhõive- ja sotsiaalpoliitika ministrite kohtumisel 1.–2. juunil 2006.

1.5 Komitee kutsub üles tellima uusi töökvaliteedi ja tootlikkuse vahelise seose alaseid uuringuid. Uuringute teostajaks sobiks hästi Dublini fond. Lisaks sellele teeb komitee ettepaneku, et töötataks välja Euroopa töökvaliteedi indeks. See koosneks asjakohaste uuringute põhjal välja töötatud "hea töö" erinevatest

kriteeriumitest ning seda uuendatakse ja avaldatakse regulaarselt. Selline indeks aitaks paremini teavitada muutustest ja edasimine- kusest ning oleks samas alus tööelu kvaliteedi parandamise uutele algatustele. Hindamises peaksid osalema sotsiaalpartnerid ning regulaarselt tuleks küsida nende arvamust.

2. Argumendid ja märkused

2.1 Arvamuse taust

2.1.1 Enne oma eesistumisaega 2006. aasta teisel poolel palus Soome valitsus Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistava arvamuse tööelu kvaliteedi, tootlikkuse ja tööhõive seoste kohta, kuna nimetatud teema saab poliitilise arutelu tähelepanu keskpunktiks.

2.1.2 Käesolev ettevalmistav arvamus uurib, mil määral mõjutab tööelu kvaliteet tootlikkuse ja majanduse kasvu ning mil määral võib tööelu kvaliteedi parandamine aidata üles ehitada teadmispõhist ja infoühiskonda ning seega saavutada Lissaboni eesmäärke. Seejuures mainitakse tausttingimustena globaliseerumist ja demograafilisi muutusi.

2.2 Sissejuhatus

2.2.1 Globaliseerumine toob endaga kaasa ohtusid, aga avab ka uusi võimalusi. Ohud seisnevad selles, et Euroopa majandus kaotab töökohti teravnenud rahvusvahelise konkurentsi ja rahvusvahelise tööjaotuse ümberkorraldamise raames toimuva ettevõtete ümberstruktureerimise ja ümberpaigutamiste tõttu, kui ei õnnestu kasutusele võtta uusi tegevusvaldkondi. Samas suureneb surve sotsiaalsetele standarditele Euroopas ning Euroopa sotsiaalmudelile üldiselt, sest ühisrahapiirkonnas on palga- ja sotsiaalkindlustuskulud konkurentsis otsustavateks teguriteks. Samas näitab üks Eurostati uuring (märts 2006), et 2005. aastal tõusid töjõukulud 25-liikmelises ELis aeglasemalt kui USAs. Lissaboni strateegia on Euroopa vastus globaliseeru- mise väljakutsetele. Euroopa rahvusvahelist konkrentsi-posit- siooni tuleb parandada majandus-, tööhõive-, sotsiaal- ja keskkonnapoliitika tõhusa koostoitimise abil.

2.2.2 Kohanemisstrateegia, mis panustab ühekülgselt tööturu paindlikumaks muutumise, sotsiaalstandardite kaotamise ning sotsiaalühvitiste vähendamise, ei ole siiski sobiv kõnealuse eesmärgi saavutamiseks. Selle asemel tuleb Euroopa majanduse kasuks ära kasutada globaliseerumisest tulenevaid võimalusi, arvestades, et Euroopa on äritegemiseks atraktiivne koht ning seejuures on Euroopal järgmised eelised:

- euroala atraktiivsus;
- stabiilne demokraatia ja sotsiaalne vabadus;
- usaldusväärsus;
- tõhusad avalikud teenused;
- arenenud infrastruktuur.

Komitee arvates tuleks leida tasakaal paindlikkuse ja sotsiaalse turvalisuse vahel sarnaselt *flexicurity* (paindlikkus versus turva- lisuus) lähenemisviisile. Et saavutada tööturul selline tasakaal paindlikkuse ja sotsiaalse turvalisuse vahel, on olulised järgmised neli elementi: sobiv lepinguline kord, aktiivne tööhõivepoliitika, elujõuline elukestva õppe süsteem ning ajakohastatud sotsiaal- kindlustussüsteem⁽¹⁾. *Flexicurity* kontseptsioon on põhjalikumalt esitatud 1.–2. juuni tööhõive- ja sotsiaalministrite nõukogu reso- lutsioonis. Selles on sätestatud, et lepinguline kord peaks tagama nii töötajatele kui tööandajatele tasakaalu piisava paindlikkuse ning turvalisus- ja aktiveerimismeetmete vahel. Resolutsioonis rõhutatakse, et tähtis on tagada töötajatele piisavad õigused igat liigi lepingutes. Sotsiaalkindlustussüsteemi ajakohastamine peaks olema suunatud sellele, et arvestatakse paremini uute töövormi- dega ning tagatakse naistele võimalus saada pensioniõigusi. Töötubirahasüsteem peaks tagama piisava sissetuleku kõigile, kes töötada ei saa, ja samas on tähtis tagada stiimulid ja abi töö leidmiseks. Samuti on resolutsioonis kirjas, et aktiivne tööhõive- poliitika, elukestev õpe ja ettevõttesisene koolitus on olulised elemendid toetamaks üleminekut töösuhete püsivuselt tööga kindlustatusele⁽²⁾. Selles suhtes tervitab komitee seda, et sotsi- aalpartnerid ja teised sidusrühmad kaasatakse *flexicurity*-alase poliitika edasisse arengusse.

2.2.3 Globaliseerumise võimalused seisnevad selles, et keskendutakse perspektiivikatele majandusvaldkondadele ning uuendustele, konkureeritakse globaalsete konkurentidega kvali- teedi osas, mitte sotsiaalse dumpingu osas, ning luuakse uusi kvaliteetseid töökohti. Kõrged sotsiaalsed standardid on küll rahvusvahelises konkrentsis kulutegurid, kuid loovad samaaeg- selt asukohaehelise, kuna nad on oluline eeldus ühiskonna ühte- kuuluvusele ning soodustavad töötajate uuendusvõimet ja toot- likkust. Sotsiaalpoliitika nimetatud produktiivne roll on iseloo- mulik Euroopa sotsiaalmudelile, mis põhineb ühistel väärtustel, nagu näiteks solidaarsus ja ühtekuuluvus, võrdsed võimalused ja võitlus igasuguse diskrimineerimise vastu, piisav tervise ja turva- lise kaitse töökohtades, üldine juurdepääs haridusele ja tervise- hoiule, elu- ja töö kvaliteet, säästev areng ning kodanikuühis- konna kaasamine. Avalike teenuste roll sotsiaalses ühtekuulu- vuses ja sotsiaaldialoogis väärib antud kontekstis samuti märki- mist. Kõnealused väärtused esindavad Euroopa valikuid sotsi- aalse turumajanduse kasuks⁽³⁾. Kui Euroopa tahab maailmas konkrentsiivõimeliseks jääda, peab ta oma sotsiaalmudeli ehitama neile tugevatele külgedele⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ 1.–2. juuni 2006. aasta nõukogu järelused, lk 17. URL: http://www.consilium.europa.eu/cms3_applications/Applications/newsRoom/LoadDocument.asp?directory=en/lsa/&filename=89830.pdf.

⁽²⁾ *Flexicurity*: tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee ühispanus, vastu võetud tööhõive- ja sotsiaalpoliitika ministrite nõukogu kohtumisel 1.–2. juunil 2006. URL: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st09/st09633.en06.pdf>.

⁽³⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele "Euroopalikud väärtused globaliseerivas maailmas — komisjoni panus riigi- ja valitsusjuh- tide oktoobrikuu kohtumisse" (KOM(2005) 525 lõplik/2, 3.11.2005, lk 5).

⁽⁴⁾ EMSK 6. juuli 2006. aasta arvamus "Sotsiaalne ühtekuuluvus: Euroopa sotsiaalmudeli konkretiseerimine", raportöör: hr Ehnmark. URL: http://eescopinions.esc.europa.eu/viewdoc.aspx?doc=//esppub1/esp_public/ces/soc/soc237/et/ces973-2006_ac_et.doc.

2.2.4 Eesmärke, mis Euroopa Liit on endale seadnud Lissaboni strateegia raames, ei ole võimalik saavutada sotsiaalse ühtekuuluvuse tugevdamiseta aktiivse sotsiaalpoliitika abil, tootlikkuse kasvu suurendamiseta info- ja sidetehnoloogia laiemal rakendamise abil ning sellega seoses töötajate töö kvaliteedi, motivatsiooni ja tööga rahulolu — mis on oluline eeldus uuen- dustegevusele — parandamiseta. Innovatsioon ei ole üksnes tehnoloogiline nähtus, mis kajastub uutes toodetes ja tootmis- meetodites. Innovatsioon on pigem sotsiaalne protsess, mis sõltub inimestest, nende teadmistest, nende kvalifikatsioonist ja oskustest. Nende eesmärkide saavutamine nõuab uusi töökorral- duse viise, kuhu inimesed saaksid panustada oma teadmisi ja oskusi ning mille puhul nad saaksid osaleda otsustamisprot- sessis, näiteks rühma- või meeskonnatöö ning parem koostöö juhtkonna ja töötajate vahel. Erilised väljakutsed on sealjuures demograafilised muutused, mis toovad endaga kaasa muutused personali vanuselises struktuuris. Sealjuures on ühelt poolt eesmärk luua sihipärase koolituspakkumiste abil vanematele inimestele eeldused kohanemiseks tööle esitatavate uute nõud- mistega, mis tulenevad tehnilisest ja organisatsioonilisest muutu- sest. Teiseks on oluline vanusele vastavate töökorraldusviiside abil võtta arvesse vanemate töötajate muutunud tulemuslikkust. Mõlemad eeldavad, et ettevõtete personalipoliitikas mõeldakse järele selle üle, kuidas pakkuda vanematele töötajatele rohkem töövõimalusi⁽⁵⁾.

2.2.5 Innovatsiooni soodustamine on oluline element Lissaboni eesmärkide saavutamisel, see nõuab aga lisaks investeeringute tugevdamisele teadus- ja arendustegevusse täiendavaid meetmeid nii siseriiklikul kui ka ettevõtete tasandil. See hõlmab uute tehnoloogiate kasutamise oskuse parandamist, aga ka muutusi ettevõtete tööstruktuurides uute töökorraldusviiside abil, mis annavad töötajatele rohkem tegevusvabadust ning parandavad koostööd juhtkonnaga. Samuti on oma roll naiste arvu suurendamisel tippjuhtkonnas ning pere- ja tööelu ühilda- mise parandamisel. Oluline on ka töötingimuste üldine paranda- mine stressi ja kutsahaiguste ennetamiseks, et säilitada eelkõige vanemate inimeste töövõime, ja töötingimuste kohandamine vastavalt vanemate töötajate vajadustele. Seoses sellega juhib komitee tähelepanu ettevõtete tervise edendamise programmide tähtsusele, mida ettevõtted töötajatele vabatahtlikult pakuvad. Täiendav riigipoolne toetus võiks aidata kaasa kõnealuse vahendi ulatuslikumale kasutusele eelkõige väikestes ja keskmise suuru- sega ettevõtetes. Ka noorte integratsioon on tähtis, sest eri vanu- sega töötajate meeskondade puhul võimaldab noorte oskuste ja

⁽⁵⁾ EMSK arvamused:

“Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele vanemate töötajate tööhõive suurendamise ja tööturul väljumise edasilükkam- ise küsimuses” (ELT C 157, 28.6.2005, lk 120–129; raportöör: hr Dantin).

URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:157:0120:0129:ET:PDF>.

“Komisjoni teatis tootlikkuse kohta: Euroopa majanduse ja ettevõtete konkurentsivõime võti”, raportöörid: hr Morgan/pr Sirkeinen; kaasar- portöör: hr Ehnmark (ELT C 85, 8.4.2003, lk 95–100).

URL: http://europa.eu/eur-lex/pri/en/oj/dat/2003/c_085/c_08520030408en00950100.pdf.

vanemate töötajate kogemuste koostoime tulla välja kõige pare- mate ja innovaatilisemate ideedega.

2.2.6 Töötingimuste reguleerimine kollektiivlepingutega on üks põhiline sotsiaalpartnerite ülesanne. Tööelu kvaliteedi paran- damiseks on igal tasandil toimuv sotsiaaldialoog äärmiselt oluline. Tervisenõuetele vastavate töötingimuste ja innovatsioo- nisöbraliku töökeskkonna loomiseks, mis võimaldab töötajatel otsustada ja tegutseda, on vaja partnerlust töötajate ja nende esindajatega asjaomases organisatsioonis. Ainult huvitatud osapoolte ja nende esindajate osalusel on võimalik saavutada Lissaboni eesmärk luua paremaid töökohti. See muutusi ja tööelu paremat kvaliteeti taotlev partnerlus peab algama ette- võtte tasandil ning jätkuma valdkondlikul ja valdkonnaülesel tasandil. Komitee tervitab seda, et 6. juuli 2006 mitteametliku tööhõive- ja sotsiaalpoliitika ministrite kohtumise (kus osales ka üks kodanikuühiskonna esindaja) eelõhtul toimus sotsiaalpartne- rite vahel esimene mõttevahetus. Komitee loodab, et sotsiaal- partnerid jõuavad kokkuleppele ühise panuse osas, mis anda tööelu kvaliteedi, tootlikkuse ja tööhõivealasesse arutellu, mis on seotud *flexicurity* põhimõttega.

2.3 Majanduskasv, tootlikkus ja tööhõive

2.3.1 Ei ole saladus, et võrdlemisi soodsates majanduslikes tingimustes 2000. aasta märtsis Euroopa Ülemkogu poolt Lissabonis kehtestatud auahneid majanduskasvu ja tööhõivega seotud eesmärke ei ole seni saavutatud. 12. juuli 2005. aasta majandus- poliitika üldsuunistes on öeldud: “Ei majandus on oma eesmär- gist — saada maailma kõige konkurentsivõimelisemaks majan- duseks — praegu jäänud mitmes suhtes kaugemale maha kui 2000. aasta märtsis.”⁽⁶⁾ Lisaks püsivalt kõrgele töötuse tasemele — tööhõive määra vaid vähene tõus 63 %-ile 2003. aastal jääb väga kaugemale 70 %-eesmärgi saavutamisest 2010. aastaks — nähakse põhjust ka tootlikkuse väikeses kasvus. Kõnealusele nähtusele juhtis 2004. aasta novembri aruandes tähelepanu Wim Koki juhitud Lissaboni strateegia kõrgetasemeline töörühm. Tootlikkuse kasvumäärade langust (ühe töötunni kohta) ELis 1990. aastate keskpaigast võib omistada “enam-vähem võrdväär- selt madalamale investeeringute tasemele töötaja kohta ja tehnoloogilise protsessi aeglustumisele”⁽⁷⁾. Kõnealust aeglustumist saab töörühma aruande kohaselt seostada “samade põhjustega, mille tõttu Euroopa ei täida Lissaboni sihte: ebapiisav investeeri- mine teadus- ja arendustegevusse ning haridusse; keskpärane võime uurimistulemuste muutmisel turustatavateks toodeteks ja protsessideks ning Euroopa info- ja arvutitehnoloogia tootva

⁽⁶⁾ Nõukogu 12. juuli 2005. aasta soovitus liikmesriikide ja ühenduse majanduspoliitika üldsuuniste kohta (2005–2008), (ELT L 205, 6.8.2005, lk 28–37).

URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005H0601:ET:HTML>.

⁽⁷⁾ “Väljakutsega silmitsi — Lissaboni majanduskasvu- ja tööhõivestrateegia.” Wim Koki juhitud kõrgetasemelise töörühma aruanne, november 2004, (Koki aruanne), lk 16.
URL: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/kok_report_et.pdf.

tööstuse [...] ning Euroopa info- ja arvutitehnoloogiat kasutavate teenuste [...] madalad tootlikkuskäitajad info- ja arvutitehnoloogia aeglasema leviku tõttu”⁽⁸⁾. Euroopa majanduses on seega ilmselgelt puudu investeeringutest tulevikku suunatud toodetesse ja tehnoloogiasse ning uuendusvõimest, mis eeldab ka investeeringuid inimeste kvalifikatsioonide potentsiaali. Väikesemad kulud teadus- ja arendustegevusesse, võrreldes 3 %-eesmärgiga sisemajanduse kogutoodangust (SKT) 2010. aastaks, on vaid üks näitaja. Lisaks rahastatakse ainult 55 % teadusuuringutest Euroopa Liidus erasektorist, mis on oluline põhjus erinevusele USA ja ELi uuendustegevuse vahel⁽⁹⁾.

2.3.2 Aruandes 2006. aasta märtsi kevadise Euroopa Ülemkogu jaoks jõuab komisjon järeldusele, et hoolimata kõigist jõupingutustest ei suuda EL tõenäoliselt täita oma eesmärgi, mille kohaselt tuleks 2010. aastal kulutada teadusuuringutele 3 % SKTst⁽¹⁰⁾. Komisjon rõhutab antud kontekstis vajadust suurendada erainvesteeringuid, mille jaoks siseturupoliitika peab samaaegselt looma paremad raamtingimused. Lisaks majanduskasvule ja töökohtade loomisele suunatud makromajanduslikule poliitikale toob innovatsiooni soodustamisele suunatud strateegia kaasa rohkem ja kvaliteetseid töökohti. Seda rõhutati ka Euroopa Ülemkogu kevadisel tippkohtumisel, kus kutsuti üles terviklikule lähenemisviisile innovatsioonipoliitikas, mis muuhulga hõlmab ka haridus- ja koolitusinvesteeringuid⁽¹¹⁾. 15.–16. juunil 2006 toimunud Euroopa Ülemkogul rõhutati taas vajadust investeeringute järele teadusse ja uuendustegevusse ning sellealaste riiklike ja ELi meetmete järele⁽¹²⁾.

2.4 Investeeringud inimressurssi: teadmispõhise uuendusliku majanduse eeldus

2.4.1 Teadmispõhises majanduses ning ühiskonnas uuendatakse tootmis- ja teenustestruktuure info- ning sidetehnoloogia ja uuenduslike toodete ning tootmismeetodite rakendamise abil. Sellega kaasneb töökorralduse muutus tootmises ja juhtimises. Kõnealune tehniline ja organisatsiooniline struktuurimuutus tootmises ja juhtimises toob endaga kaasa muutused tööle

⁽⁸⁾ “Väljakutsega silmitsi — Lissaboni majanduskasvu- ja tööhõivestrategie.” Wim Koki juhitud kõrgetasemelise töörühma aruanne, november 2004, (Koki aruanne), lk 16. URL: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/kok_report_et.pdf.

⁽⁹⁾ EMSK 15. septembri 2004. aasta arvamus “Liikudes teadus- ja arendustegevuse 7. raamprogrammi suunas: teadusuuringute vajadus demograafilise arengu kontekstis — elukvaliteet vanaduses ja tehnoloogijavadus”, raportöör: pr Heinisch (ELT C 74, 23.3.2005, lk 44–54).

URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/et/oj/2005/c_074/c_07420050323et00440054.pdf.

⁽¹⁰⁾ Komisjoni teatis kevadisele Euroopa Ülemkogule “On aeg tõsta tempot: uus partnerlus majanduskasvu ja töökohtade loomise nimel” (KOM(2006) 30 lõplik — 1. OSA, 25.1.2006) lk 19.

⁽¹¹⁾ Euroopa Ülemkogu (Brüsselis): eesistujariigi järeldused, 23.–24. märts 2006, punkt 18 jj. URL: http://consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/89013.pdf.

⁽¹²⁾ Eesistujariigi järeldused, lõige 20 ja 21. URL: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/90111.pdf.

esitatavates nõudmistest, mida tuleb arvesse võtta koolihariduses ning kutsealases esimeses väljaõppes ning täiendõppes. Infotehnoloogiaalased teadmised ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutusoskus (meediateadlikkus), aga ka sotsiaalsed oskused, nagu suhtlemis- ja meeskonnatööoskus ning võõrkeelte oskus, muutuvad võtmeteguriteks, et vastata tööle esitatavatele uutele nõuetele. Kõnealuste põhioskuste arendamist tuleb kõikides haridussüsteemi harudes arvesse võtta, sest töötajate oskuste parandamise abil on see veel üks ettevõtete uuendusvõime tugevdamise võimalus.

2.4.2 Juba tööhõive rakkerühma 2003. aasta aruandes juhitakse tähelepanu asjaolule, et haridustaseme tõstmine ja kvalifikatsioonide pidev kohandamine teadmispõhise ühiskonna nõudmistega on rohkemate töökohtade loomisel keskse tähtsusega. Sealjuures on see nii üldise haridustaseme tõstmisest kui ka juurdepääsu lihtsustamisest elukestva õppe võimalustele erinevate karjääridega inimeste jaoks nii avalikus kui erasektoris. Eelistama peaks seejuures kõige enam abivajavaid inimesi, nimelt vähe kvalifitseeritud vanemaid töötajaid ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete töötajaid. Tööhõive rakkerühm rõhutab sealjuures eelkõige majandussektori vastutust ja kutsuab tööandjaid üles enda peale võtma “enam vastutust oma töötajate pideva täiendõppe eest”⁽¹³⁾. Õigusaktide ja vabatahtlike kokkulepete abil tuleb tagada, et tööandjad investeerivad piisavalt täiendõppesse ning et kulud jaotatakse õiglaselt (nt valdkondlikud või piirkondlikud täiendõppefondid, maksusoodustused või täiendkoolituse kulude jagamine, nt Prantsusmaal)⁽¹⁴⁾. Komitee arvates peaks igal töötajal olema võimalus täiendõppele.

2.4.3 Ka Euroopa Liidu sotsiaalpoliitika tuleviku ekspertrühm soovib, et Euroopa tööhõivestrategie raames peaks EL kesken-duma sellele, et luua kogu haridussüsteemis eeldused teadmispõhise majanduse jaoks ning parandada haridussüsteemi⁽¹⁵⁾. Kõrgetasemeline töörühm teeb selleks mitmeid ettepanekuid, mis on seotud kooli- ja kutsehariduse kõikide tasemetega. Erilist tähtsust omistatakse sealjuures kutsealasele täiendõppele. Kõrgetasemeline töörühm teeb ettepaneku, et üldine õigus täiendõppele sätestataks palgakokkulepetes või töölepingutes. Lisaks peaksid ettevõtted koostama eraldi personali arengukavad igale töötajale ning välja töötama ettevõttesisesed täiendõppe ja oskuste juhtimissüsteemi. Seega ei ole puudus headest ettepanekutest, aga jääb vajaka nende rakendamisest.

⁽¹³⁾ Wim Koki juhitud tööhõive rakkerühma aruanne “Töö, töö, töö — tööhõive suurendamine Euroopas”, november 2003, lk 49. URL: http://ec.europa.eu/comm/employment_social/employment_strategy/pdf/etf_en.pdf.

⁽¹⁴⁾ Wim Koki juhitud tööhõive rakkerühma aruanne “Töö, töö, töö — tööhõive suurendamine Euroopas”, november 2003, lk 51. URL: http://ec.europa.eu/comm/employment_social/employment_strategy/pdf/etf_en.pdf.

⁽¹⁵⁾ Kõrgetasemelise töörühma aruanne sotsiaalpoliitika tuleviku kohta laienenud Euroopa Liidus, mai 2004. URL: http://ec.europa.eu/comm/employment_social/publications/2005/ke6104202_en.pdf.

2.5 Töö kvaliteedi parandamine uuendusvõime tugevdamiseks ja vane- mate töötajate integratsiooni parandamiseks

2.5.1 Tööelu kvaliteet ja tootlikkus

2.5.1.1 Üleminekul teadmispõhisele ja samas uuendusvõimelisele majandusele on vaja uusi algatusi töö kvaliteedi parandamiseks. Tervisenõuetele vastavad töötingimused ning töökorraldus, mis on suunatud suuremale koostööle kõrgema ja keskastme juhtide ja teiste töötajate tasandite vahel, võrdsetel alustel koostööle ja otsustusprotsessis osalemisele, soodustavad rahulolu tööga ning heaolu tööl ning aitavad seega kaasa ettevõtte majanduslikule edukusele. Pingelised ja tervisele kahjulikud töötingimused toovad vastupidiselt kaasa elukvaliteedi halvenemise, sotsiaalkulud ning tootlikkuse vähenemise, mis mõjub negatiivselt majanduse uuendusvõimele. Asjaomased teaduslikud uurimused toetavad seda, kuigi praegu on neid teostatud veel liiga vähe.

2.5.1.2 Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuuri läbi viidud uurimus (2004) analüüsib põhjalikumalt töö kvaliteedi ja tootlikkuse vahelist seost⁽¹⁶⁾. Ühe peamise tulemusena leiti, et tänapäeva suure konkurentsiga majanduskeskkonnas ei saa mõõta ettevõtte edukust enam ainult arvudega. Selle asemel mängivad järjest tähtsamat rolli tegurid, nagu tarbijate rahulolu, töösuhete organisatsioonisisene optimeerimine ja paindlikud organisatsioonistruktuurid. Kirjanduse analüüsil põhineva uurimuse tulemused näitavad, et heade töötingimuste ja ettevõtte majandusliku edukuse vahel on tihe side. Tööelu kvaliteedil on märkimisväärne mõju tootlikkusele ja kasumlikkusele. Konkreetsemalt leiti uurimuses, et ettevõtte edukust mõjutavad järgmised tegurid:

- ärieesmärkide ühildamine personaliarendusega paremate tulemuste saavutamiseks;
- terviklik lähenemisviis tervise edendamisele, mis ei hõlma mitte ainult otseseid töötingimusi, vaid ka töömotivatsiooni ja ettevõttekultuuri;
- terviseedendamise programmid terviseriskide ennetamiseks;
- töötavate ja töökorralduse parandamine seoses tehniliste uuendustega.

2.5.1.3 Erinevate liikmesriikides ja erinevates sektorites teostatud juhtumianalüüside põhjal leiti kõnealuses uurimuses, et tootlikkust tõstavad järgmised tegurid:

⁽¹⁶⁾ Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuur: "Töökeskkonna kvaliteet ja tootlikkus", töödokument (2004).
URL: http://osha.eu.int/publications/reports/211/quality_productivity_en.pdf (ainult inglise keeles).

— tööelu kõrge kvaliteet, sh head tingimused töö- ja pereelu ühildamiseks, on väga oluline;

— juhtkonna koostööd soosiv käitumine aitab tõsta tootlikkust;

— töökorralduse viisidel, mis annavad töötajatele suurema iseseisvuse ja vastutuse nende töös, on positiivne mõju;

— töömeetodite ja töökoha varustuse parandamine aitab vähendada füüsiliselt raske töö koormust ning tõsta tootlikkust — sellesse investeerimine on seega kasulik;

— teatud rasketele ülesannetele on vaja loovaid lahendusi, et ennetada tööõnnetusi; haiguse tõttu töölt puudumise piiramisel on tootlikkusele otsene, positiivne mõju.

2.5.1.4 Töötajaid mõjutavad pinged on muutunud, seda paljuski info- ja sidetehnoloogiate kasutamise tõttu. Endiselt on valdkondi, eelkõige tööstuslikus tootmises, kus on ülekaalus kehaline koormus. Üldiselt tuleb aga täheldada psühhosotsiaalse pinge suurenemist töö intensiivsuse ja ajalise surve ning info- ja sidetehnoloogia abil teostatavate tööde kasvu tõttu. Tööst tingitud stressi üle kaevatakse kõikides tegevus- ja majandusvaldkondades kõige rohkem ning see on ennetustöö peamine väljakutse. Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuuri uurimuses jõutakse järeldusele, et stressi ennetamine mitte ainult ei vähenda kulusid, vaid suurendab ka tootlikkust motivatsiooni tõstmise ja töökeskkonna paranemise abil.

2.5.1.5 Suurema iseseisvuse ja väiksema hierarhiaga oskustöö osakaal eelkõige nn uues majanduses on kasvanud. Samas on tööpinge suurenenud. Tööpäeva piirid muutuvad üha ebamäärasemaks ja see tekitab uusi tervise halvenemise vorme, nt läbipõlemissündroom, ning alandab elukvaliteeti üldiselt. Samas on siiski mõnedes valdkondades võimalik täheldada ka vastupidist tendentsi. Suurenenud kulu- ja konkurentsipurve tõttu vähenavad inimlikud töökorraldusviisid, nt rühmatöö autotööstuses, ning taas rakendatakse range tööajutusega tööstruktuure, mis toovad endaga kaasa ühekülse koormuse ja sellest tulenevad terviseriskid.

2.5.1.6 Ebakindlate töökohtade osakaal mittevabatahtliku osalise töötaja, tähtajalise töö ning ajutiste töötajate kujul suureneb, kusjuures enamasti kannatavad nimetatud töötajate rühmad eriti pingeliste töötingimuste all (lihtsad monotooned ülesanded, raske füüsiline töö või tervist ohustavad keskkonnamisriskid). Ebakindlaid töökohti iseloomustab sageli tööelu madal kvaliteet, mis muudab töö- ja tervisekaitse meetmed ning töökorraldusmeetmed veelgi vajalikumaks.

2.5.1.7 Töötajate endi ootused selle suhtes, mida kujutab endast "hea töö", tulevad välja representatiivsest uurimusest, mille viis läbi Empiirilise Sotsiaalmajanduse Rahvusvaheline Instituut Saksamaal (INIFES) ⁽¹⁷⁾. Töötajate hinnangul puudutavad kõige olulisemad tegurid sissetulekut ja töökoha kindlust, sellele järgnevad kvalitatiivsed aspektid, nagu mõttekas ja mitmekülgne töö. Kolmandal kohal olid sotsiaalsed aspektid, nagu juhtkonna koostööd soosiv käitumine ja vastastikune toetus. Järgnevalt on toodud tähtsuse järjekorras aspektid, mis vastajate arvates mõjutavad nende rahuolu tööga ja valmidust tulemuslikkust tõsta:

1. stabiilne, kindel sissetulek;
2. töö kindlus;
3. töö peaks olema nauditav;
4. ülemus peaks kohtlema töötajat inimlikult;
5. tähtajata tööleping;
6. lojaalsuse soosimine kolleegide seas;
7. tervislik töökeskkond;
8. töö peaks olema mõttekas;
9. mitmekülgne, varieeruv töö;
10. kaasaraäkimisõigus töömeetodite suhtes;

70–90 % vastanutest toetasid kõiki nimetatud kriteeriume. Vastajate ulatusliku toetuse (üle 60 %) saanud muud hea töö kriteeriumid olid seotud oma oskuste edasiarendamise võimalusega ja ootusega, et ülemused peaksid edendama koolitust ja karjääriarendamist. Uurimus näitas ka seda, et tööelu kõrge kvaliteet, mis üldiselt vastab subjektiivsetele hea töö kriteeriumitele, toob kaasa suurema rahuolu tööga, töötahte ja valmisoleku suurendada tulemuslikkust. Järelikult on ka sellel positiivne mõju tööviljakusele, kuigi seda seost konkreetselt ei uuritud.

2.5.2 Vastavalt vanusele kohandatud töökorraldus

2.5.2.1 Vanemate töötajate (55–65) tööhõivemäär Euroopa Liidus on endiselt ebapiisav ning Lissaboni eesmärki — suuren-

dada tööhõive määra 2010. aastaks 50 %-le — ei suudeta täita. Vanemate töötajate enneaegse pensionilemineku peamine põhjus peitub tervise halvenemises pingeliste töötingimuste ning suure tööintensiivsuse tõttu ning kõrges töötusemääras. Viimastel aastatel on ettevõtete personalipoliitika panustanud vanemate inimeste varajasele pensionileminekule. See on endaga kaasa toonud väljatõrjumise, mis koormab tugevalt ka sotsiaalkindlustussüsteeme.

2.5.2.2 Komitee arvates ei piisa vaid auahnete eesmärkide sõnastamisest, loomata samas eeldusi, mis on vajalikud nimetatud eesmärkide saavutamiseks. Oluliste puuduste tõttu töökohadel peab eelkõige olema eesmärk vähendada survet tootlikkusele ettevõtetes ning haldusasutustes ning kujundada töötingimused ja töötulemuste nõuded nii, et need oleksid mõistlikud ka pikema tööviljakuse ja jooksul. See nõuab paljudes ettevõtetes personali suurendamist, et vähendada survet tootlikkusele ning ennetada tervise halvenemist. Töövaliteedi parandamine sobivate meetmete abil töötingimuste ja töökorralduse osas ning piisav personalikalkulatsioon on otsustavad vahendid nimetatud eesmärgi saavutamiseks. Seega tuleb tähelepanu pöörata mitte niivõrd seadusega ette nähtud pensioniea tõstmisele, vaid sellele, et lähendada tegelikku pensionilemineku iga seaduses ette nähtud eale. Selleks on eelkõige vaja võtta meetmeid töötingimuste osas ning muuta vanematele inimestele suunatud ettevõtete personalipoliitikat.

2.5.2.3 Euroopa Liidu sotsiaalpoliitika tuleviku kõrgetasemeline töörühm soovib antud kontekstis võtta meetmeid kolmel tasandil. Lisaks sotsiaalkindlustussüsteemide reformile eesmärgiga vähendada stiimuleid enneaegseks pensionileminekuks leiab kõrgetasemeline töörühm, et vajalikud meetmed tuleks võtta peamiselt ettevõtete tasandil. Vajalik on vanemate inimeste suurem osalus täiendõppes, töötingimuste parandamine ning töökorralduse kaasajastamine. Töökorralduse uued viisid peaksid paremini vastama vanemate töötajate võimetele ja oskustele, eelkõige töökohtade kujundamine vastavalt vanusele ning ettevõttesisesel tegevusalade vahetamise hõlbustamine ⁽¹⁸⁾. Lisaks on vajalik, et ühiskonna suhtumine muutuks suunas, mis oskab hinnata tööelu jooksul omandatud kogemusi ja oskusi.

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁷⁾ "Was ist gute Arbeit? Anforderungen aus Sicht von Erwerbstätigen" ("Mis on hea töö? Töötajate ootused") — kokkuvõte. INIFES, november 2005.

URL: <http://www.inqa.de/Inqa/Redaktion/Projekte/Was-ist-gute-Arbeit/gute-arbeit-endfassung.property=pdf,bereich=inqa,sprache=de,rwb=true.pdf> (ainult saksa keeles).

⁽¹⁸⁾ Kõrgetasemelise töörühma raport sotsiaalpoliitika tuleviku kohta laienenud Euroopa Liidus, mai 2004, lk 35.

URL: http://ec.europa.eu/comm/employment_social/publications/2005/ke6104202_en.pdf.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Euroopa kodakondsuse nähtavaks ja tõhusaks muutmine"

(2006/C 318/28)

19. jaanuaril 2006 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse teemal "Euroopa kodakondsuse nähtavaks ja tõhusaks muutmine".

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsiooni arvamus võeti vastu 13. juulil 2006. Raportöör oli hr VEVER.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.-14. septembril 2006 (14. septembri 2006 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 111, vastu hääletas 22, erapooletuks jäi 13.

1. Kokkuvõte

1.1 Kuigi hiljuti lisati ametlikult lepingutesse Euroopa kodanikuõigused, ei ole sellest piisanud avaliku arvamuse euroskepsise kasvu peatamiseks. Euroopa kannatab mitmete puuduste all selles osas, kuidas eurooplased ise Euroopat tajuvad. Neist paljudest puudustest peamised on seotud Euroopa nähtavuse, Euroopaga identifitseerimise, teabe, dialoogi ja tõhususega. Kokkuvõttes iseloomustab seda usalduse puudumine. Põhiseaduse lepingu ratifitseerimisprotsessis tulid tagajärjed nähtavale ning see ummikseis tõenäoliselt suurendab euroskepsist veelgi.

1.2 Seega tuleb kiiremas korras tegutseda. Prioriteediks ei tohi nüüd olla niivõrd uute õiguste deklaratsioonide esitamine, vaid konkreetsete meetmete võtmine, et Euroopa kodakondsust oleks võimalik täiel määral kasutada. See nõuab komisjoni poolt julgemat ja energilisemat pühendumist kõnealusele eesmärgile; institutsioonide poolt parema avaliku halduse tegevusjuhendit; Euroopalt oodatavate saavutuste ja talle eraldatud piiratud vahendite vahelise kasvava lõhe kaotamist; suuremat koostööd liikmesriikide vahel, kes on valmis koos edasi minema; ning kodanikuühiskonna sidusrühmade poolt rohkem survet ja algatusi.

1.3 Esmalt teeb komitee ettepaneku heastada Euroopas eriti õigustamatud puudused:

— taas-alustada tööd Euroopa ühenduste põhikirjaga ja see kiiresti vastu võtta;

— samamoodi taas-alustada tööd Euroopa vastastikuste ühin-gute põhikirjaga ja see kiiresti vastu võtta;

— koostada Euroopa väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete asutamiseks lihtsustatud põhikirj;

— rakendada ühenduse patent liikmesriikides, kes selle on rati-fitseerinud;

— kaotada topeltmaksustamine, vähemalt euroalal;

— tagada sotsiaalkindlustushüvitiste mittediskrimineeriv ülekan-dmine.

1.4 Teiseks teeb komitee ettepaneku töötada välja kodanikele suunatud ELi juhtimine:

— heastada meedia ebaõnnestumine inimeste Euroopa-alase teadlikkuse tõstmisel, edendades parimaid tavaid Euroopa audiovisuaalameti toetusel;

— parandada konsultatsioonietappi projektide väljatöötamisel, tagades, et projektidel on kodanike jaoks rohkem lisaväär-tust;

— määratleda ja avalikult selgitada põhjused, miks nõukogu on blokeerunud või komisjon tagasi võtnud Euroopa kodanike õigusi puudutavad ettepanekud;

— edendada ühiskondlik-ametialast iseregulatsiooni ja kaasregu-latsioonides kõigis kodanikuühiskonda otseselt puudutavates valdkondades;

— koostöös erinevate ühtse turu toetusametitega sätestada põhireeglid Euroopa avaliku teenistuse kontseptsioonile, mis lõpuks hõlmab ka Euroopa ühist tolliametit ELi välispiiridel;

— töötada välja interaktiivsemad meetodid Euroopa-alase teabe edastamiseks;

— kaasata kohapeal ühiskondlik-ametialased osapooled struk-tuurifondide sekkumistele.

1.5 Viimaseks ettepanekuks on komiteel tugeva identiteediga ühisalgatuste edendamine, näiteks:

— muuta eriti märkimisväärsed suured Euroopa projektid (üleeuroopalised võrgustikud, teadusuuringud, tehnoloogiaa-rendus) ELi eelarvest rahastamise kaudu prioriteetsemaks;

— investeerida ambitsioonikatesse Euroopa haridus- ja koolitus-programmidesse, eelkõige keelte valdkonnas, sh Euroopa vabatahtlik üldkasuliku töö skeem, mis noori ligi tõmbab;

— kutsuda kuulsused rääkima oma Euroopa-identiteedist;

- investeerida samuti ambitsioonikatesse Euroopa kultuuri- ja meediaprogrammidesse, kus on sihtasutustele ja sponsoritele ühine põhikiri;
- teha erilisi edusamme euroala majandus- ja sotsiaalintegratsioonis;
- võtta vastu poliitiliselt olulisi otsuseid, nt viia läbi Euroopa Parlamendi valimised samal päeval, muuta 9. mai Euroopale üldiseks riigipühaks ja edendada Euroopa kodanikualgatusõigust.

1.6 Komitee on veendunud, et sellised algatused võimaldaksid eurooplastel tunnetada paremini oma ELi kodakondsust, kasutada tõhusamalt sellest tulenevaid õigusi ja nii anda Euroopale uuendatud identiteedi, dünaamika, konkurentsivõime ja ühtekuuluvuse, mille tagamisega on liikmesriikidel praegu raskusi.

1.7 Kõnealuse eesmärgi saavutamiseks peaks komitee looma aktiivse Euroopa kodakondsuse alalise rühma ning peatselt korraldama selleteemalise sümposiooni.

2. Sissejuhatus

2.1 Valitsevast euroskepsisest hoolimata peavad eurooplased oluliseks Euroopa integratsiooni peamisi saavutusi, mis on nende arvates loomulikud ja ka pöördumatud:

- liikmesriikidevaheline rahu ja koostöö;
- oma demokraatlike õiguste kasutamine täiel määral;
- liikumisvabadus ja vabakaubandus ning
- tahe ühiselt astuda vastu globaalsetele väljakutsetele.

2.2 Eurooplastel on Euroopa integratsioonile ka omad ootused. Nad ootavad sellelt protsessilt reaalselt lisaväärtust, eriti:

- paremaid poliitilisi, kodaniku-, osalemis-, majanduslikke ja sotsiaalseid õigusi;
- rohkem toetust oma identiteedile ja elukvaliteedile suurte muutuste ajal;
- kiiremat majanduskasvu, rohkem töökohti ning majanduslikku ja sotsiaalset arengut;
- nende ühishuvide tõhusamat edendamist kogu maailmas.

2.3 Paljude eurooplaste jaoks ei ole need ootused nende igapäevaste murede ja tuleviku osas kaugeltki täidetud. Kahekordne "ei"-vastus, mille põhiseaduse lepingu eelnõu ratifitseerimise referendumul andsid Prantsusmaa ja Hollandi valijad, iseloomustab just seda rahutust ja eneseotsinguid, isegi kui referendumitulemusi mõjutasid tõenäoliselt ka Euroopa-välised põhjused.

2.4 Siiski on Euroopa kodanikuõiguste vallas saavutatud tõelist edu, mis algas Maastrichti lepinguga ja jätkus nii viimastes lepingutes (Amsterdami leping, Nice'i leping), põhiõiguste hartas

kui ka põhiseaduse lepingus (mis andis muuhulgas hartale seaduse jõu, inkorporeerides selle põhiseaduse lepingusse). Põhiseaduse lepingut ettevalmistav tuleviku konvent, mis oli tõeliselt uuendusmeelne, sest hõlmas parlamendisaidikuid ja oli avatud ka kodanikuühiskonnale, töötas selle nimel, et konsolideerida need õigused nii poliitikas, kodanikuühiskonnas, majandus- kui ka ühiskonnaelus. Lisaks oma osalemisele konvendi töös ei ole Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee viimastel aastatel ka sammugi taganenud oma püüdlustest saavutada Euroopa kodanike õiguste täielik tunnustamine ning nende murede arvesse võtmine. Aga tuleb nentida, et selliste õiguste formaalne inkorporeerimine lepingutesse ei ole olnud kaugeltki piisav, et peatada euroskepsise levik avalikkuse hulgas. Praegu igal juhul ei tajuta, et Jean Monnet' sõnad "me ei liida riike, me ühendame inimesi" iseloomustaks ELi toimimist.

2.5 Nüüd valitseb mitmetel põhjustel risk, et need avalikkuse kahtlused süvenevad veelgi.

2.5.1 Põhiseaduse lepingu ratifitseerimata jäämine muudab ELi tegevuse väga pingeliseks: Nice'i lepingu hoomamatus ja keerukus, mida uus leping pidi parandama, hakkab varsti avaldama negatiivset mõju.

2.5.2 Lõhe Euroopa ambitsioonide ja Euroopa juhtimisressursside nõrkuse vahel kasvab järjest suuremaks, seda nii poliitilistes (nt on 27 liikmesriigil raske teha ühist otsust) kui ka eelarve küsimustes (perioodiks 2007–2013 on planeeritud vähe ressursse).

2.5.3 Põhiseaduse lepingus sätestatud Euroopa kodanike uusi õigusi, kuhu on inkorporeeritud põhiõiguste harta, ei saa ametlikult jõustada.

2.5.4 See ebasoodne situatsioon võib olukorra paranemist takistada ning kinnistada Euroopa äärmiselt negatiivse "musta lamba" rolli, mida juba praegu liiga paljud kodanikud ELile omistavad.

2.6 Nagu komitee on juba varem rõhutanud oma arvamuses 15.–16. juuni 2006 Euroopa Ülemkogule (¹), ei tohiks järelemõtlemisaega, mille kasuks otsustati pärast põhiseaduse lepingu praegust ummikusse jooksmist, kasutada ettekäandena äraootava seisukoha võtmiseks või tegevusetuseks Euroopa kodanike kaasamisel. Vastupidi, Euroopa imago on avalikkuse silmis väga vaja edendada; muidu tekib oht, et Euroopa tiritakse kahtlustesse, mille käigus loobutakse edasiminekest või blokeeritakse sellised katsed. Sellest sünniks aga mõtmatut kahju. Lisaks oleks rumal väita, et põhiseaduse lepingu praeguse läbikukkumise võiks lahendada ilma, et eurooplastes püütaks tekitada kõigepealt tugevam tunne, et Euroopa kuulub neile. Seetõttu tuleb kohe välja selgitada, miks ei ole Euroopa idee nii paljude eurooplaste jaoks nähtav ja atraktiivne.

(¹) EMSK arvamus... "Panus 15.–16. juuni 2006 Euroopa Ülemkogule — järelemõtlemisperiood" (raportöör: hr Malosse).

3. Euroopa kodakondsust ei hinnata

3.1 Arusaam kodakondsusest on intuiitivne, isegi emotsionaalne, enne kui inimesed hakkavad mõtlema kodanikuõiguste ja -kohustuste peale. Euroopa kodakondsust tuleks iseenesest näha lisaväärtusena, mis rikastab rahvuslikku kodakondsust, mitte ei suru seda alla, ning uue valdkonnana, mis võimaldab rohkem õigusi, vabadusi ja kohustusi. Kõigis neis küsimustes ja hoolimata kaubanduse vallas tehtud tõelistest edusammudest on Euroopa kodakondsusel veel pikk tee ees oma väärtuse tõestamisel. Mõnikord tekib isegi mulje, et on tehtud peaaegu kõik, et seda takistada — võib vaadata ainult paari lihtsalt juhtumit. Kõigi eurooplaste jaoks, alates tavainimesest, puuduvad Euroopas selgelt neli asja.

3.1.1 Puudub nähtavus ja tajutavus: tänase seisuga ei ole selge, mis on Euroopa integratsiooni eesmärgid ja millise vormi need peaksid võtma, seda ka geopoliitilisest seisukohast (millised piirid?). See tuleneb nii poliitilistest erimeelsustest integratsiooni põhieesmärgi üle kui ka sellest, et puuduvad selged kriteeriumid tõenäoliselt alalise laienemisprotsessi jätkamiseks.

3.1.2 Puudub omanikutunne ja kodanikulähedus: hoolimata vabadustest ja saadud õigustest nähakse Euroopat endiselt ennekõike poliitikute, diplomaatide ja ekspertide ettevõtte, kodanike kaasatus on alles teisejärguline ja vägagi piiratud. Riiklikud ja kohalikud ametiasutused ise ei ole kaugemale saanud ideest, et Euroopa on midagi kaugel eemal asuvat, mida nähakse võõrana.

3.1.3 Puudub teave ja dialoog: eurooplased teavad vähe oma õigustest ja vabadustest või sellest, kuidas toimib nende ühtne turg. Nende küsimusi Euroopa kohta tajutakse omakorda negatiivselt, neile reageeritakse ja vastatakse negatiivselt. Valitsused omalt poolt kipuvad maalima Euroopast neile sobivat pilti ning ütlevad lahti või varjavad asju, mis neile kohustusi esitab, isegi kui see seab ohtu Euroopa usaldusväärsuse. Massimeedia (raadio, TV) — mis on peamiselt riiklik meedia — jätab samuti selge mulje, et ei ole ajakirjanike endi poolt keerukaks peetavate teemadega eriti kursis, kuna neid ei ole selles valdkonnas koolitatud, ega anna nende kohta peaaegu mingit teavet, v.a juhuslikud ühekordsed saated, mis on sageli kokkuvõtlikud ja tihti ka ebatäpsed. Igasugune "Euroopa" arvamuse puudumine, kui jätta kõrvale riigisiseste arvamuste kohmakas kokkusobitamine, ei tule Euroopa meedia arendamisele paraku kasuks ja vastupidi.

3.1.4 Puudub majanduslik ja sotsiaalne tõhusus: globaliseerimisega silmitsi seisev Euroopa ei ole paljude arvates ei tõhus majanduskasvu mootor, sest tulemused majanduskasvu ja töökohtade vallas on nõrgad, sh ka kvaliteedi osas, ega ka tõhus kaitse suurenenud väliskonkurentsi vastu — mida sageli tajutakse ülemäärase või isegi ebaõiglasena — ja ümberpaiknemise

vastu (pinged tõusevad ka seetõttu, et laienenud ELis on tootmiskulude erinevuse vahe enneolematult tõusnud).

3.2 Eurooplased, kes oma kontaktide, töökohtade ja reiside tõttu paremini teavad, kuidas Euroopa toimib, on samuti teadlikud neist neljast puudusest ja arvavad lisaks, et on teisigi puudusi, mis esmapilgul lihtsalt silma ei paista.

3.2.1 Puudub ühtekuuluvus ja see probleem on laienemiste käigus paratamatult süvenenud: halduslikud, kultuurilised ja sotsiaalsed erinevused on kõvasti kasvanud ja arenguerinevused mõnikord isegi kolmekordistunud. Samuti erineb majandusliku ja rahandusliku integratsiooni tase ning eurotsooni kuulub praegu vaid kaksteist liikmesriiki.

3.2.2 Ühtse turu toimimine ei ole lõpule jõudnud, sest ikka veel valitseb märkimisväärne killustumine teenuste sektoris (mis moodustab 2/3 SKPst), riigihangetes (16 % SKPst) ja maksustamises, samuti uute liikmesriikide kodanike liikumisvabaduses, millele ikka veel kehtivad üleminekupiirangud: parimal juhul võib öelda, et ühtne turg toimib poole võimsusega.

3.2.3 Puudub lihtsustamine, mis on ilmselge kõigile Euroopa kodanikele kui õigusnormide kasutajatele: liiga sageli surutakse ELi direktiivid ja muud sätted, mis peaksid elu lihtsamaks muutama, jõuliselt peale aina kasvavale hulgale riigisisestele reeglitele.

3.2.4 Puuduvad ressursid, samuti üldise huvi ja Euroopa ametivõimude pädevus — mis on selge kõigile vaatlejatele. Finantsvaldkonnas ei piisa ELi eelarvest — mis moodustab umbes 1 % SKPst (võrreldes 20 %ga USA föderaalset eelarvet, kuigi muidugi on tegemist väga erinevate kontekstidega) ja mis oma viimases planeerimisetapis aastateks 2007–2013 läbis pikaleveninud ja konfliktid läbirääkimised — kindlasti kõigi Euroopale antud lisäülesannete täitmiseks. Institutsioonilisel tasandil on üldiselt raske otsusteni jõuda kaasatud partnerite arvukuse tõttu ja sageli ka sellepärast, et väga paljud nõudmised või tavad eeldavad liikmesriikide ühehäälsel nõusolekul.

3.2.5 Lisaks eelarvevahenditele puudub ka piisav piiriülene infrastruktuur (transport, energeetika, telekommunikatsioonid): Euroopa Ülemkogu 2005. aasta detsembri kokkulepe vähendas veel poole võrra komisjoni poolt aastateks 2007–2013 pakutud paketti (vaevalt 2 % eelarvest peaaegu 4 % asemel), isegi kui hili-semad läbirääkimised Euroopa Parlamendis neid kärpeid veidi tasakaalustasid.

3.2.6 Komisjoni aruanded näitavad, et liiga paljudes liikmesriikides puudub piisav distsipliin ELi direktiivide riigisisisesse õiguse ülevõtmisel ja liikmesriigid ei karista ELi õiguse rikkumisi.

3.2.7 Nimekirja lõpetuseks võib nimetada puudulikku teabevahetust Lissaboni strateegia kohta ning strateegia puudulikku rakendamist. Kaugel sellest, et strateegia motiveeriks Euroopat investeerima teadusuuringutesse, uuendustegevusse, ühistesse infrastruktuurivõrgustikesse ja koolitusse. Strateegia on tegelikult vajalikust mobiliseerimisest ja soovitud eesmärkidest päris kaugele jäänud (tüüpiliseks näiteks on siin 2007–2013 eelarve planeerimine, mis piirab kõiki neid valdkondi).

3.3 Euroopa toimimise puuduste märkimisväärse kuhjumise taustal on ka loogiline, et lõpuks jõuavad paljud ELi kodanikud kindlustunde puudumiseni. Selle puuduse heastamiseks tuleb otsustavalt tegeleda kõigi siin täheldatud vajakajäämistega. Kõnealuse eesmärgi saavutamiseks ei saa me enam parandada Euroopa õiguste nimekirja, mille sisu on küll märkimisväärne, aga mis on vähe tuntud ja halvasti rakendatud. Nüüd tuleb selgitada ja lihtsustada viisi, mille abil eurooplased Euroopale lähenevad, juhataades neid nähtavamana ja tõhusama ühise kodakondsuse suunas.

3.4 Esialgu ei ole võimalik saavutada suurt edu, kui Euroopa peamised sidusrühmad seda lähenemisviisi paremini ei toeta. Selleks on vajalik järgmine:

3.4.1 sõjakam ja energilisem — s.t julgem või isegi kompromissitum — komisjonipoolne pühendumine kõnealuste eesmärkidele, eriti peaks komisjon ära kasutama oma ettepanekute esitamise pädevust ja konsultatsioonimeetodeid;

3.4.2 Euroopa institutsioonide parem toimimine sel teel, et tõeliselt pühendutakse kodanike teenimisele, näiteks parema avaliku halduse tegutsemisjuhiste abil, ja näidatakse valmidust tunnistada, et eurooplastel endal peaks olema rohkem vastutust neid otseselt puudutavate Euroopa küsimuste lahendamises;

3.4.3 Euroopat rohkem austav keelekasutus poliitiliste liidrite poolt, kes ei peaks Euroopast edaspidi enam maalima mõttetult ohvrimeelset või väärtalt tehnokraatlikku pilti, omistades samas parima osalise rolli ühepoolsetl endile — mis tähendaks ka seda, et meedial on eelkõige hariv roll;

3.4.4 vastutustundlik suhtumine liidrite poolt, kes peaksid nõustuma andma Euroopale — mida nad ühiselt üles ehitavad — minimaalsed vajalikud ressursid (seda nii otsuste, eelarve kui ka distsipliini osas), et lõpuks vastata neile ametlikult pandud lootustele;

3.4.5 suurem koostöö riikide vahel, kes on valmis koos edasi minema — tingimustel, mis ei sea kahtluse alla ühenduse meetodi primaarsust –, kui ühehäälsuse nõue osutub liiga suureks tõkkeks sammu ees, mida eurooplased peavad oluliseks;

3.4.6 suurem surve ja rohkem algatusi kodanikuühiskonna osapooltelt, sest ilma nende aktiivse ja pideva abita ei olekski mõtet kujutleda nähtavat ja tõhusat Euroopa kodakondsust.

3.5 Nagu komitee rõhutas oma aktiivse kodakondsuse tegevusprogrammi käsitlevas arvamuses ⁽²⁾, on komisjoni ajavahemikuks 2007–2013 esitatud programm “Kodanikud Euroopale” puudulik sekkumise ulatuse ja eelarve äärmise piiratud tõttu (235 miljonit eurot, mis on kärbitud 190 miljoni euroni, s.t alla poole euro inimese kohta selleks perioodiks). Hoolimata komisjoni kiiduväärsetest kavatsustest ei ole komisjonil vahendeid, et saavutada oma eesmärk tagada kodanikele Euroopa integratsioonis keskne koht. Parimal juhul saab kõnealune programm sellele ainult kaasa aidata.

3.6 Prioriteediks ei tohi nüüd olla niivõrd uute õigustede deklaratsioonide esitamine või mõnede ühekordsete toetuste eraldamine, vaid konkreetsete meetmete võtmine, et Euroopa kodakondsust oleks võimalik täiel määral kasutada. Sellel teel edasilükkumiseks pakub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kolmes valdkonnas välja uute algatuste arendamise:

— heastada Euroopa eriti õigustamatud ebavõrdsused;

— töötada välja Euroopa Liidu kodanikupõhisem juhtimine;

— edendada tugeva identiteediga ühisalgatusi.

4. Euroopa eriti õigustamatute ebavõrdsuste heastamine

4.1 Euroopa kodanikud võivad õigustatult tunda hämmeldust ühiste vahendite ja Euroopa vabaduste puudumiste üle võtmevaldkondades, mis peaksid tegelikult illustreerima nende kuulumist Euroopa Liitu. Eriti puudutab see seda, et täiesti õigustatult puudub Euroopa ühingute, vastastikuste ühingute ja väikeste ettevõtete põhikiri, ühtne ühenduse patent ja Euroopa kaitse igasuguse topeltmaksustamise vastu, sh sotsiaalkindlustushüvitiste ja pensioniskeemide puhul. Nimetatud puudusi käsitletakse põhjalikumalt allpool.

4.2 On paradoksaalne, et poolsada aastat pärast ühtse turu loomist ei ole tuhandetel oma liikmete Euroopa huvide kaitseks asutatud ühingutel Euroopa õiguses juriidilist alust ja nad on sunnitud valima oma asutamiskoha riigi õiguse, milleks on tavaliselt Belgia õigus.

⁽²⁾ EMSK 26. oktoobri 2005. aasta arvamuse teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse ajavahemikuks 2007–2013 programm “Kodanikud Euroopale”, et edendada aktiivset Euroopa kodakondsust”, raportöör: hr Le Scornet (ELT C 28, 3.2.2006).

4.2.1 Eelnõu, milles tehti sellise Euroopa põhikirja ettepanek, võttis komisjon oktoobris 2005 koos umbes kuuekümnega muu tekstiga tagasi, põhjendades oma tegevust sellega, et see muudab Euroopa õiguse lihtsamaks ja pealegi ei ole erilist lootust, et need tekstid heaks kiidetaks. Võttes põhikirja eelnõu tagasi ilma asjaosalistega nõu pidamata, pani komisjon kahjuks selle küsimuse ühepoolsele kalevi alla.

4.2.2 Esimene asi, mida komisjon Euroopa kodanike lepitamiseks tegema peab on oma vea tunnistamine ja eelnõu uuesti esitamine. Muidugi peaksid Euroopa Parlament ja nõukogu teksti kiiresti vastu võtma, kui on selgitanud või isegi põhjendanud viivituse tagamaid.

4.3 Sama lähenemisviisi peaks järgima Euroopa vastastikutest ühingute põhikirja osas, mille suhtes tegi Euroopa Komisjon samuti vea ja võttis eelnõu tagasi. See põhikiri aitaks edendada uusi Euroopa algatusi ja samas kindlustaks ettevõtjate erinevuste tunnustamist Euroopas.

4.4 Teine paradoks on ühtse ja lihtsustatud ametliku Euroopa põhikirja puudumine, mis lihtsustaks väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete toimimist, kuigi samas on koostatud hulgaliselt mitmeaastaseid programme, deklaratsioone ning isegi väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete harta, ilma et need oleksid ettevõtjate jaoks midagi oluliselt muutnud.

4.4.1 2002. aastal võttis Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ühehäälselt vastu soovitusel (3), millega nõuti just sellist põhikirja. Neile soovitustele ei ole seni järgnenud mingit ettepanekut komisjonilt. Kuigi järjest on esitatud ametlikke teatisi, kus kutsutakse üles muutma Euroopat ettevõtlikumaks ja konkurentsivõimelisemaks, muutub olukord iga päevaga aina õigustamatumaks.

4.4.2 Seetõttu kordab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee oma palvet komisjonile esitada võimalikult ruttu määruse eelnõu sellise põhikirja loomiseks.

4.5 Üks eriti sümbolne ebaõnnestumine puudutab ühenduse patenti, mida ikka veel ei ole ratifitseerinud kõik liikmesriigid, kuigi kõnealune dokument allkirjastati juba 1975. aastal.

4.5.1 Euroopa Ülemkogu korduvad üleskutsed liikmesriikidele — s.t iseendale — leida lõpuks lahendus on jäänud hüüdjä hääleks kõrbes. Oma õiguste efektiivseks kaitseks peavad Euroopa leiutajad ikka veel kasutama keerukat ja kallist süsteemi. Euroopa Liidu jaoks, kes on enesele seadnud eesmärgi muutuda 2010. aastaks maailma kõige dünaamilisemaks ja konkurentsivõimelisemaks teadmispõhiseks majanduseks, illustreerib see seisak häbiväärset suutmatust.

4.5.2 Kui ühehäälsel kokkuleppel jõudmine peaks siiski osutama võimatuks, soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rakendada ühenduse patenti nende liikmesriikide vahel, mis on selle ratifitseerinud, kasutades sealjuures tõhusaid, lihtsaid ja konkurentsivõimelisi menetlusi.

4.6 Kahepoolse maksustamise kaotamine liikmesriikide vahel on ikka veel protsess, mida reguleerib sadade riikidevaheliste konventsioonide keerukas ja ebataäielik kogum, mistõttu kodanikud jäävad maksuhaldurite meelevalla, kusjuures viimased ei tea rakendatavate sätete kohta sageli kõike ka ise.

4.6.1 Komisjonile probleemi lahendamiseks esitatud ühtse ja lihtsustatud määruse eelnõu kukkus läbi, sest liikmesriigid ei jõudnud ühehäälsel kokkuleppel.

4.6.2 Suur samm edasi oleks see, kui need liikmesriigid, kelle positsioon seda võimaldab, kiidaksid need sätted nüüd heaks ja rakendaksid ka ellu. Oleks eriti loogiline, kui kõik euroala liikmesriigid nõustuksid kõnealuse teksti vastu võtmisega.

4.6.3 Komitee rõhutaks ka vajadust tagada ELi-sisese liikuvuse osana sotsiaalkindlustushüvitiste tõhus ülekandmine, ilma et diskrimineeritaks maksude osas. Komitee tuleb taas meelde oma hiljutist arvamust "Täiendavate pensioniõiguste ülekandmine" (4), kus kutsus üles täiendavate pensioniskeemide maksustamise ühtlustamisele, mis praegu direktiivi eelnõust puudub. Erinev maksustamine liikmesriikides kujutab endast suurt takistust liikuvusele, kuna töötajaid võidakse maksete ja hüvitiste pealt topelt maksustada.

5. Euroopa Liidu kodanikupõhise juhtimise arendamine

5.1 Euroopa integratsiooni nähakse ikka veel liiga tihti kui riike puudutavat küsimust, kus kodanikel on kõigest teisest järjekorras roll. Selle olukorra heastamiseks peaks EL toimima selgemalt oma kodanike huvides ja selle raames peaks edendama meedias Euroopat soosivat lähenemist, analüüsima täpsemalt projektide mõju kodanikele, paremini ära kasutama dialoogi ja nõuandvaid menetlusi, esitama ettepanekute blokeerimise või tagasivõtmise põhjused, edendama rohkem ise- ja kaasreguleerimist ning sotsiaalpartnerite piiriüleseid ühiseid läbirääkimisi, rakendama Euroopa avaliku teenistuse kontseptsiooni, mis toetab ühtset turgu Euroopa tolliameti loomisega ELi välispiiridel, välja töötama interaktiivsemad Euroopa teavitamismeetmed ning kaasama ELilt abi saavate programmide rakendamisse kohapeal sotsiaalpartnerid ja teised kodanikühiskonna osapooled. Nimetatud küsimusi selgitatakse põhjalikumalt allpool.

(3) EMSK 21. märtsi 2002. aasta arvamuse teemal "Euroopa äriühingute põhikiri väikestele ja keskmisele suurusele ettevõtetele", raportöör: Mr Malosse (EÜT C 125, 27.5.2002, lk 100).

(4) EMSK 20. aprilli 2006 aasta arvamuse teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv täiendavate pensioniõiguste kaasaskantavuse parandamise kohta", raportöör: pr Engelen-Kefer.

5.2 Kuigi tänapäeval peetakse meediat “neljandaks võimuks” seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu kõrval, ei mõjuta — erinevalt teisest kolmest võimust — meediat asjade Euroopa mõõde sugugi, kuigi meedia on kõige nähtavam ja lähedasem “võim”: Puuduvad suured raadio- või telejaamad, mis oleks Euroopa jaamad olemuselt ja sisult. Mitmekeelsus on meedias ikka veel vaeslapse osas. Meedias on suhteliselt vähe Euroopa poliitilisi programme ja arutelusid. ELi institutsioonide tegevust vaevalt kommenteeritakse ja see jääb varju, v.a mõni üksikud sündmused, nagu tippkohtumised, kriisid, uute liikmete liitumine. Näiteks hiljutise Eurobaromeetri uuringu järgi oskasid vaevalt 30 % inimestest, kes ütlesid, et on huvitatud Euroopa asjadest (seega oleks näitaja palju madalam kõigi ELi kodanike puhul), anda kolm õiget vastust kolmele küsimusele põhiteadmiste kohta (liikmesriikide arv, kas Euroopa Parlamendi liikmed valitakse või nimetakse ja kas komisjonis on esindatud kõik riigid). Sellise süstemaatilise teavitamatuse leevendamiseks tuleb võtta meetmed, milleks oleksid näiteks:

5.2.1 riikliku meedia järgimine Euroopa asjades ja stiimulite pakkumine ELi poliitika ulatuslikumaks käsitlemiseks ja;

5.2.2 selliste algatuste edendamine ja koordineerimine meedias; toetust võiks pakkuda Euroopa audiovisuaalmet koostöös liikmesriikide sarnaste ametitega.

5.3 Mis puudutab ELi institutsioonide toimimist, siis viimased lepingud on rohkem käsitletud kaasotsustamismenetlusi — mis annavad Euroopa Parlamendile õigustatult suuremad volitused –, mitte nõuandvaid menetlusi, mida saaks samuti oluliselt täiustada.

5.3.1 Praktikas ja eriti pärast komisjoni poolt 2002. aastal esitatud valget raamatut parema Euroopa juhtimise kohta on juba hakatud saavutama tõelist edu: rohkem kasutatakse rohelisi raamatuid, avalikku nõupidamist internetis (isegi kui see ei ole kõigile kättesaadavad), ja selgitavate arvamuste taotlusi, mida nüüd saadetakse rohkem ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele.

5.3.2 Vajalike ja veel teostamata meetmete hulgas vääriv nimetamist komisjoni poolt ette valmistatud eelnõude mõju eelanalüüsi süstemaatilisem kasutamine. Eelanalüüs tuleks esitada koos eelnõuga ning peaks keskenduma sellele, kas eelnõul on lisaväärtus ja kas see tähendab kodanike ja kasutajate jaoks tõesti lihtsustamist ja kas alternatiivsete lähenemisviiside kasutamine traditsiooniliste asemel on mõistlik. Õigusakte ei saa tõhusalt lihtsustada, kui kasutajate esindajaid ei kaasata kohe protsessi alguses ning kui puuduvad paralleelsed lihtsustamisprogrammid riiklikul tasandil.

5.3.3 Samuti tuleb võtta meetmed konsultatsioonide kvaliteedi parandamiseks. Eelkõige peaks komisjon arutelude järgselt selgitama oma tegevust ning põhjendama, miks eelistati teatud valikuid ja argumente teiste ees. Igal juhul peaks konsultatsioonietapp jääma täiesti eraldi etapiks otsustus- või kaasotsustusetaapist, mis aga sageli nii ei juhtu. Välja arvatud eelnevalt mainitud ettevalmistavate arvamuste puhul, piiravad Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee konsultatsioone sageli otsustusorganitelt laekuvad paralleelsed ja samaaegsed taotlused.

5.3.4 Märtsis 2006 ütles Euroopa Ülemkogu väga asjakohaselt, et sotsiaalpartneritel ja teistel Lissaboni strateegiaga otseselt seotud kodanikuühiskonna osapooltel peaks olema Lissaboni protsessi osas suurem kontroll. Komiteel on heameel ka sellest, et Euroopa Ülemkogu uuendas komitee mandaati anda panus koos Regioonide Komiteega Lissaboni strateegia hindamise ja rakendamise edendamisse. Võrgustikud, mida komitee on sel eesmärgil loonud majandus- ja sotsiaalnohkogude või liikmesriikide sarnaste organitega, aitavad paljus kaasa ELi kodanikulähedasemale juhtimisele.

5.3.5 Riiklikul tasandil peaksid valitsused ja parlamendid süstemaatiliselt konsulteerima sotsiaalpartneritega enne sügisest ja kevadist Euroopa Ülemkogu, et kaasata nad majanduspoliitiliste üldsuuniste, tööhõive suuniste ja Lissaboni strateegia rakendamise küsimustesse. Liikmesriikide aruanded peaksid põhinema just neil konsultatsioonidel.

5.4 Euroopa institutsioonid peaksid tundma vastutust mitte ainult selle eest, et nad kodanikega ja neid esindavate organisatsioonidega nõuetekohaselt konsulteeriks enne kodanikke puudutavate ettepanekute või suuniste vastuvõtmist, vaid samuti juhul, kui ettepanekut pidevalt blokeeritakse või see tagasi võetakse. Sellest tulenevalt peaks olema võimalik

— teada täpseid põhjuseid, väiteid ja vastutust, miks ettepanekut nõukogus blokeeritakse või miks komisjon selle tagasi võtab;

— uurida kodanikuühiskonna seisukohti alternatiivse lähenemise võimaluste suhtes, et leevendada blokeerimise või tagasivõtmise kõige negatiivsemaid tagajärgi.

5.5 Üks suur samm nähtava ja tõhusa Euroopa kodakondsuse suunas oleks rohkem edendada kaas- ja isereguleerimist. Seejuures toimuks mitte ainult ühiskondlik-ametialaste osapooltega konsulteerimine, vaid nad tõesti kaasataks neid otseselt puudutavate majandus- või sotsiaalalaste eeskirjade määratlemiseks.

5.5.1 Alles Maastrichti lepingu sõlmimisega 1992. aastal tunnustati ametlikult Euroopa sotsiaalpartnerite pädevust sõlmida lepinguid sõltumatu dialoogi raamistikus nii kutsevaldkondadevahelisel kui sektoraalsel tasandil. Kulus veel kümme aastat, enne kui Euroopa institutsioonidevahelises leppes, mille 2003. aasta detsembris sõlmisid Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon, täielikult tunnustati kodanikuühiskonna osapooli hõlmavat ise- ja kaasreguleerimist ja teisi valdkondi ning sätestati määratlused ja menetlused.

5.5.2 Neid praktikaid on juba märkimisväärselt edasi arenatud, eriti mis puudutab — lisaks sotsiaaldialoogile — tehnilisi nõudeid, kutse-eeskirju, teenuseid, tarbijaid, energiasäästmist ja keskkonda (⁵). Siiski tuleb neid valdkondi veel kõvasti edasi arendada, ka siis, kui need juba mingil moel puudutavad kõiki ELi kodanikke.

5.5.3 Euroopa kodakondsuse parima võimaliku kasutuse toetamiseks oleks eriti kasulik arendada piiriüleseid kollektiivläbirääkimisi, nagu komisjon on ette näinud oma 2005. aasta sotsiaalkava teatises.

5.5.4 Ise- ja kaasregulatsiooni arendamine peaks võimaldama seadusandjate tegevuse täiendusena ja vajadusel viimaste kontrolli all edendada Euroopat ja Euroopa kodanike õigusi väga paljudes valdkondades, näiteks

- töösuhete paljud aspektid, mis võivad puudutada tööhõivet, töötingimusi, esmast kutseõpet ja täiendõpet, osalust ja sotsiaalkaitset;
- tõelise Euroopa teenusteturu loomine;
- tarbijaõiguste tugevdamine ühtsel turul;
- keskkonna olukorra parandamine.

5.5.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on omalt poolt hakanud süstemaatiliselt koostama ja õhutama alternatiivseid reguleerimispraktikaid, näiteks nagu vaidluste lahendamine, eriti oma kuulamiste ja kaasajastatud PRISM2 andmebaasi abil, mis on Euroopa isereguleerimise hetkeolukorra peamine viiteallikas.

5.6 Nii traditsioonilised Euroopa õigusaktid (direktiivid, määrused) kui ka ise- ja kaasregulatsioon peaksid aitama ühtset turgu tugevdada ning selle toimimist parandada. Euroopa kodanikud peaksid suutma käsitleda ühtset turgu oma algatuste ja tegevuste loomuliku mõõtmena.

5.6.1 Kuigi ühtne turg on majandusüksuste rivaalitsemissel ja konkurentsi loomulik raamistik, ei tohiks ühtset turgu panna otsesesse ja süstemaatilisse opositsiooni avaliku teenistuse ja üldhuvide kontseptsioonidega, mida on samuti vaja arendada Euroopa tasandil. Erinevad Euroopa ametid, mis mitmetes liik-

mesriikides rajati ühtse turu toimimise erinevate aspektide toetamiseks, peaksid seadma endale tõelise "Euroopa avaliku teenistuse missiooni" oma kohustuste täitmisel, et aidata ühtsel turul paremini toimida. Sellistel suunistel võiks olla kasulik roll arutelus Euroopa avaliku teenistuse sektori avamise üle. Nad võiksid aidata võita opositsiooni, mis koosneb ühtedest, kelle arvates saab avalikust teenistusest rääkida vaid riigisisises tähenduses, ja teistest, kelle jaoks Euroopa avamine võrdub automaatselt suurema erastamisega.

5.6.2 Samuti peaks ELi välispiire lõpuks hakkama haldama ühesuguse nähtava sümboliga ELi tolliamet, mitte riigisiseseid tolliametid. Esimeseks sammuks oleks Euroopa inspektorite ja piirivalvurite organi loomine koostöös Euroopa piirivalveametiga, samuti kõigile tolliametnikele ühise baasväljaõppe tagamine ja vastastikuste kogemuste vahetamise edasine arendamine, sest praegu on see veel piisavalt ebaregulaarne. Samuti tuleks ühtlustada rikkumiste ja sanktsioonide eeskirjad ning liikmesriigid peaksid tunnustama ja täitma teises liikmesriigis langetatud kohtu- ja haldusotsuseid.

5.6.3 Euroopa peaks endale looma ka mobiilse ja efektiivse ühise kodanikukaitseorgani, et tagada liikmesriikidele ja nende kodanikele kiire ja tõhus abi looduskatastroofide või terrorismiaktide korral.

5.6.4 Mis puudutab kodanike teavitamist nende õigustest ja võimalustest ühtse turu raames, siis tuleks kõigis liikmesriikides astuda vajalikke samme teabe jagamiseks (praegu puudub see tihti täielikult) Solvit-keskuste ja teiste Euroopa kontaktpunktide kohta, mis loodi kõigis liikmesriikides selleks, et aidata kodanikke ikka veel kaubanduses tekkivate probleemide lahendamisel. Nimetatud Euroopa ametid on pärast asutamist ennast üldsusele vähe tutvustanud. Selle peaks korvama teabekampaaniad.

5.6.5 Euroopa toimimise ja ühtse turu alane teave, näiteks kodanike sellealaste õiguste ja vabaduste kohta, tuleks kohandada sobivaks sihtrühma ootustele ja keelele. Sageli on vajalik alustada sihtrühma küsimustest ja püüdlustest, eriti noorte puhul, mitte neile ette visata valmis vastused. Kontakt- ja infopunktide arendamine peaks käima käsikäes sellega, et tõesti suudetakse täielikult arvestada sihtrühma keele, lähenemisviisi ja seisukohaga interaktiivse dialoogi abil, mis võimaldab Euroopalaast teavet paremini omandada vastavalt igapäev eripärale. Interneti kasutamine vastab hästi neile ootustele ning nii ELi institutsioonid kui kodanikuühiskonna ühendused peaksid internetti täiel määral kasutama, et muuda Euroopa kodakondsus tõhusamaks.

(⁵) Vt ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektiooni 11. jaanuari 2005. aasta teabearuannet "Ühtse turu kaas- ja iseregulatsiooni praegune seisund" (raportöör hr Vever).

5.7 Lisaks eelnimetatule on veel palju teha Euroopa kodanike kaasamiseks struktuurifondide sekkumistesse. Ehkki sätted, mis käsitlevad ELi abi Aafrika, Kariibi mere piirkonna ja Vaikse ookeani riikidele, kirjutavad sõnaselgelt ette kodanikuühiskonna tiheda kaasatuse (vt Cotonou kokkulepe), puuduvad paradoksaalselt sätted, mis näeksid ette Euroopa kodanikuühiskonda esindavate sotsiaalpartnerite ja teiste osapoolte kaasatuse ELi ühtekuuluvuspoliitikas.

5.7.1 Komisjoni poolt pakutud strateegilised juhised aastateks 2007–2013 viitavad sellisele konsulteerimisele/kaasatusele ainult kaudselt, esitamata välja pakutud tekstides selgeid sätteid, olgu siis tegu suunistega või struktuurifonde puudutavate määrustega.

5.7.2 Seda olukorda tuleks muuta ja nimetatud tekstid peaksid sätestama kodanikuühiskonna kaasatuse, sisaldades sätteid, mis on ELi institutsioonide ja liikmesriikide jaoks otsekohaldatavad.

6. Tugeva identiteediga ühisalgatuste edendamine

6.1 Euroopa kodanikud, kes ootavad, et Euroopa annaks lisaväärtuse nende rahvuslikule, piirkondlikule ja kohalikule identiteedile, on liiga sageli märganud, et lisaväärtus on tagasihoidlik, et mitte öelda näiline. Siiski tuleb tunnustada, et Euroopa liidrid on järk-järgult otsustanud astuda suuri ja järjest tähtsamaid samme: Euroopa hümn ja lipp, Euroopa pass, saatkondade ja konsulaatide vastastikune abistamine ja muidugi ühisraha euro, mida juba kasutatakse kaheteistkümnnes liikmesriigis.

6.1.1 Need sammud on siiski astunud üksikshaaval ja nendega kaasneb terve rida seisakuid ühise identiteedi loomisel teistes, tihti lähedalt seonduvates valdkondades. Selle parandamiseks tuleks subsidiaarsust määratleda mitte ainult süstemaatilisel allapoole suunatuna, vaid nii, et seda kohandatakse igale vastavale juhtumile, mis võib sageli nõuda Euroopa tasandil sekkumist.

6.1.2 Selles lähtudes tuleks edendada tugeva identiteediga algatusi, näiteks muuta suurte Euroopa projektide rahastamine prioriteetseks, investeerida ambitsioonikatesse Euroopa haridus- ja koolitusprogrammidesse, sh noortele suunatud Euroopa vabatahtliku üldkasuliku töö skeemi, kutsuda kuulsused rääkima oma Euroopa-identiteedist, investeerida samuti ambitsioonikatesse Euroopa kultuuri- ja meediaprogrammidesse, kus on sihtasutustele ja sponsoritele ühine põhikiri, teha erilisi edusamme euroala majandus- ja sotsiaalintegratsioonis. Samuti tuleks vastu võtta poliitiliselt olulisi otsuseid, nt viia läbi Euroopa Parlamendi valimised samal päeval, ametlikult pühitseda 9. maid Euroopa päevana või koheselt rakendada Euroopa kodanikualgatusõigus. Neid erinevaid ettepanekuid selgitatakse allpool täpsemalt.

6.2 Euroopa eelarvevahendite vähesus peaks olema veel üks põhjus eraldada rohkem raha tõeliste Euroopa projektide finantseerimiseks.

6.2.1 Sellisest finantseerimisest tõuseks eriti suurt tulu piirialadele, mis on "Euroopat kooshoidvaks liimiks" ja mille ühtekuuluvust mõjutab liikmesriikidevahelise ühtlustamise puudumine rohkem kui ühtegi teist piirkonda. Nende piiriüleste piirkondade ühiskondlik-ametialased huvid peaksid iseenesest mängima võtmerolli vastavate piiriüleste programmide kujundamisel ja nende programmide töös. Neile tuleks eraldada suur protsent ELi eelarvest ja seda protsenti tuleks mitme aasta vältel suurendada. Eelkõige tuleks eraldada eelarvest suuremad summad programmile EURES ning selle tegevust tuleks kajastada piirkondlikus ajakirjanduses ning piirkondlike raadio- ja telejaamade vahendusel.

6.2.2 Selliste ELi vahenditega ja avaliku ja erasektori partnerluste toetusel tuleks edendada ka üleeuroopaliste võrgustike väljatöötamist (transport, energeetika, telekommunikatsioon), et teenindada tõhusamat ja paremini ühendatud Euroopat. Samas on praegune suund vastupidine, nagu näitas Euroopa Ülemkogu 2005. aasta detsembri otsus, millega vähendati poole võrra algselt komisjoni poolt aastateks 2007–2013 pakutud võrgustikele suunatud paketti, isegi kui hilisemad läbiarvamised Euroopa Parlamendis neid kärpeid veidi tasakaalustasid.

6.2.3 Arendada tuleks rohkem tööstuslikke ja tehnoloogilisi Euroopa projekte, mida rahastatakse ELi eelarvest või neis osaleda soovivate liikmesriikide eraldistest. Eeskujuks on lennunduses juba saavutatud edu. Need edusammud tugevdavad avalikus arvamuses suurel määral Euroopa imagot ja ühist kuulumistunnet ja samas suurendavad konkurentsivõimet. Siiski on veel palju teha tööstuse ja tehnoloogia integratsioonis ja koostöös, eelkõige kaitse ja julgeoleku valdkonnas.

6.3 Samuti tuleks võtta ette ambitsioonikad algatused eesmärgiga tugevdada Euroopa kodakondsust hariduse ja koolituse (sh Euroopa-alase koolituse) kaudu.

6.3.1 Hariduse igal tasemel — alg-, kesk- ja kõrghariduses — tuleks tagada ühine Euroopa sisu. Keeleõpet tuleks tugevalt julgustada ja kasutama peaks keeletasemetes ühist võrdlussüsteemi (viia edasi Euroopa Nõukogu algatust koostada Euroopa keelte portfell). Inimeste teadlikumaks muutmine Euroopast peaks toimuma mitte loengute kaudu, vaid kogemustevahetuse, väljaõppe ja vahetusprogrammide kaudu. Euroopa partnerlusprojektid ning koolide ja ülikoolide kursused tuleb muuta prioriteetseks. Ajakirjanduskursustes tuleks märkimisväärses mahu käsitleda Euroopa asju.

6.3.2 Noortel peaks olema võimalus osaleda Euroopa vaba-tahtlikus üldkasulikus töös, mis on ligitõmbav ja hariv, ja see peaks toimuma palju laiemalt kui esimeste katsetuste puhul, kus on siiaaani osalenud ainult mõni tuhat inimest. See võimalus oleks kasulik täiendus Erasmuse ja Leonardo õpilasvahetusprogrammidele, mis on juba väga edukad olnud ja hõlmanud mitu miljonit õpilast.

6.3.3 Euroopa identiteedi tajumise edendamiseks võiks spordi- ja kultuurikuulsused end teabekampaaniate raames esitleda tõeliste "eurooplastena", kasutades oma isikut Euroopa identiteedi väljatoomiseks.

6.4 Samuti peaks edendama ambitsioonikaid Euroopa kultuuri arendamise algatusi ning Euroopa kultuuri levitamist meedias.

6.4.1 Euroopa kultuuri rikkust tuleks paremini ära kasutada, et rõhutada selle ühise sisu tugevust ning väljendusvõimaluste suurt mitmekesisust. Edendada tuleks teiste liikmesriikide filmide, teoste ja saadete originaalversioonide subtiitritega näitamist, sest see aitaks eurooplastel kergemini omandada ja säilitada võõrkeeleoskust.

6.4.2 Euroopa Liit peaks julgustama Euroopa filmikooli rajamist ning sarnaselt Oscaritele välja panema ELi auhinnad, et tunnustada Euroopa parimaid loomeinimesi ja artiste.

6.4.3 Euroopa ambitsioonika kultuuriprogrammi — millega kaasnevad mitmed majanduslikud ja sotsiaalsed mõjud — edule aitaks oluliselt kaasa sihtasutuste ja sponsoreerimise ühise süsteemi edendamine. Sellise koostöö tihendamisele aitaks otsest kaasa sobiva Euroopa põhikirja väljatöötamine neis valdkondades.

6.5 Lõpuks tuleks eraldi mõelda eurole. Hetkel näib, et euro kasutusele võtnud riigid tunnevad, et nad on pigem kuhugi jõudnud, kui et millegagi algust teinud. Euroala kodanikes võib selline suhtumine tekitada küsimusi.

6.5.1 Kui rääkida majandusest, siis mida need riigid ometi ootavad, miks ei alusta nad integratsiooni, ei kiirenda finantskaubandust ega alusta tööd tõhusama maksuühtlustamise nimel? Miks on kahteist rahandusministrit ühendav euroala täna ikka veel nii kaugel sellest, et luua euroala esialgne majandusvalitsus lisaks juba föderaalsete Euroopa Keskpankale? Miks ei mõelda sugugi euroriikide ühtsele majanduslikule ja rahanduslikule esindatusele (Rahvusvahelises Valuutafondis, G7s jne), et anda eurole

suuremat kaalu, eriti dollari suhtes? Miks ei ole euroala riigid juba alustanud tihedat vastastikku koostööd oma eelarvete osas?

6.5.2 Kui vajadus Lissaboni strateegia tõhusamaks ja ühtsemaks rakendamiseks kasvab, miks piirduvad euroala riigid endiselt majandus- ja rahandusministritega ja ei ole loonud samaväärset rühma sotsiaalministritele? Arvestades sellist majanduse/rahanduse ning sotsiaalküsimuste kaksikstruktuuri, kuhu võiks veel lisada tööstusministrid, kas euroala ei saaks siis välja töötada tõhusamaid lähenemisviise majanduslikele ja sotsiaalsele reformidele, anda eeskujuga teadusuuringute edendamisel ja ühenduse patendi rakendamisel ning esitada lisaks riigisisestele aruannetele ka ühisaruande Lissaboni strateegia rakendamise kohta?

6.5.3 Nõu tuleks küsida euroala kodanikelt, kes peaksid sellistes valikutes tihedalt osalema, eriti oma esindusorganisatsioonide kaudu. Samuti peaks neid julgustama euroala raames välja töötama omapoolseid algatusi. Sellisel juhul saaks euroalast — kui majandusliku ja sotsiaalse integratsiooni suurendamise katseklaasist — ka konkreetsema Euroopa kodakondsuse edendamise katseklaas.

6.5.4 Muidugi tuleb samas hoolitseda selle eest, et ei kahjustata ELi kui terviku ühtekuuluvust. Riike, kus euro ei ole kasutusel, peaks piisavalt teavitama, nendega tuleks konsulteerida ning nad tuleks võimalikult palju kaasata eelviidatud tihedamasse koostöösse, milles nad peavad niikuinii täielikult osalema niipea, kui on euro kasutusele võtnud.

6.6 Täiesti poliitilisel tasandil aitaks teatud meetmed kindlasti liikuda nähtavama ja tõhusama Euroopa kodakondsuse suunas. Nendeks võiksid olla alljärgnevad meetmed.

6.6.1 Esimene ettepanek on viia läbi Euroopa Parlamendi otsevalimised samal päeval. Tõeline Euroopa valimisõhtu, mis sellele järgneks, annaks toimuvatele debattidele, sõnavõttudele ja kommentaaridele täiesti uue mõõtme; see asetaks poliitilised küsimused õigesti Euroopa konteksti, mitte ei piiraks neid täiesti ekslikult riikliku kontekstiga — mis praegu üldiselt toimub.

6.6.2 Järgmine ettepanek on pühitseda 9. mail ametlikult Euroopa päeva, mis vääriks riigipühaks kuulutamist kogu Euroopas. Kui liikmesriigid selle kasuks otsustavad, võiks see asendada mõnda muud kuupäeva, mis sinnamaani oli riigipüha. Euroopa päeva tähistamiseks peaksid aset leidma konkreetset Euroopa-teemalisi kultuuri- ja muud sündmused ja programmid.

6.6.3 Veel üheks ettepanekuks on Euroopa kodanikualgatusõiguse rakendamine, mis praegu ootab põhiseaduse lepingus kehtestatud sätete kohaldamist (mille kohaselt on vaja koguda erinevates liikmesriikides kokku miljon allkirja). Euroopa Komisjon võiks anda lubaduse seda praegu uurida ja vajadusel võtta vastu kodanikualgatus ettepaneku, mis kõnealuse künnise ületab. Samuti võiks komisjon üldsusele selgitada, miks ta võib otsustada seda algatust mitte edasi arendada.

7. Järeldused

7.1 Hoolimata kõigist deklaratsioonidest ja hartadest ei saa luua nähtavamalt ja tõhusamat Euroopa kodakondsust seaduse abil. Seda saab välja teenida ja seda saab kasutada. See areneb ja on edasiviivaks jõuks. Seda saab tugevdada ainult siis, kui see end kinnitab. Ja ainult siis, kui arendatakse Euroopa integratsiooni sellist horisontaalset osalemismöödet, saab Euroopa kodakondsus tagada integratsiooni vertikaalse mõõtme täieliku aktsepteerimise ja säilimise.

7.2 Täna Euroopa aktiivse kodakondsuse saavutamiseks peab kasutama operatiivseid vahendeid, mis ei ole lihtsalt sõnad. Praeguseeni on sellised vahendid sageli puudunud. Eurooplastele tuleks anda vahendid, mida nad ootavad ja mida nad

saavad hästi kasutada. Keegi ei kahtle, et siis suudavad nad anda Euroopale uue identiteedi, uue dünaamika, konkurentsivõime ja ühtekuuluvuse, mille tagamisega on praegu liikmesriikidel raskusi.

7.3 Kõnealuste soovitude järelmeetmena ja aitamaks ELi kodanike jaoks tagada tõeline edasimineku peaks Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee moodustama aktiivse Euroopa kodakondsuse alalise rühma. Rühma peaesmärgid peaksid olema järgmised:

- jälgida edasiminekuid ja seisakuid antud valdkonnas;
- edendada avalikku dialoogi kodanikuühiskonna osapooltega;
- julgustada algatusi ja parimaid tavasid ning teha need tuntu- maks.

7.4 Selle järelmeetme alguse märkimiseks ja suunamiseks organiseerib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aktiivse Euroopa kodakondsuse alase sümposiumi, nagu on juba ette nähtud komitee eelnevas aktiivse kodakondsuse tegevusprogrammi käsitlevas arvamuses ⁽⁶⁾.

Brüssel, 14. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁶⁾ EMSK 26. oktoobri 2005. aasta aramus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse ajavahemikuks 2007–2013 programm "Kodanikud Euroopale", et edendada aktiivset Euroopa kodakondsust", raportöör: hr Le Scornet (ELT C 28, 3.2.2006).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele — Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse juhised 2006–2010"

KOM(2006) 92 lõplik

(2006/C 318/29)

1. märtsil 2006 otsustas komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse juhised 2006–2010"

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsiooni arvamus võeti vastu 13. juulil 2006. Raportöör oli Grace ATTARD.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.–14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 175, vastu hääletas 11, erapooletuks jäi 9.

1. Järeldused ja soovitused

arendama turukõlblikke oskusi ning lihtsustada nende juurdepääsu tööturule;

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni poliitilist tahet pidada soolist võrdõiguslikkust prioriteetseks ka ajavahemikus 2006–2010. Komitee hindab president Barroso isiklikku pühendumist juhiste vastuvõtmisele ning nõustub kõikide sidusrühmade kaasamise olulisusega juhiste prioriteetide rakendamisel.

— usub, et riiklikud tervishoiu ja pikaajalise hoolduse strateegiad peaksid sisaldama integreeritud poliitikavaldkondi, mis käsitlevad naiste töötervishoiu standardeid;

— palub rohkem arvestada, uurida ja analüüsida teiste eest hoolitsemise nõudmiste mõju ja sellest tulenevat kulu naiste füüsilisele ja vaimsele tervisele;

1.2 EMSK

— tunnistab, et ühised prioriteedid tööhõivepoliitika koordineerimisel on vajalikud naiste osalusmäära suurendamiseks;

— nõustub, et avatud kooskõlastusmeetodit tuleb kohaldada tervishoiu valdkonnas ja sellega ühendada ka soolise võrdõiguslikkuse eesmärgid;

— arvab, et kõikide liikmesriikide valitsustel, riiklikel võrdõiguslikkuse organitel ja sotsiaalpartneritel on selge kohustus tagada, et nende sätestatud palgasüsteemid ei põhjustaks naiste ja meeste vahelist diskrimineerimist;

— tunnistab sisserände feminiseerumise nähtust ja soovib soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamist ELi poliitikasse ja meetmetesse rändeprotsessi igas etapis;

— soovib, et naisettevõtjaid puudutavad strateegiad peaksid püüdma parandada naiste juurdepääsu pangalaenule ja pangateenustele;

— tunnistab meetmete väljatöötamise tähtsust, sealhulgas konkreetsete eesmärkide ja näitajate seadmist, et tagada nii laste kui eakate ja puudega inimeste hooldusteenuste võimaldamine;

— soovib hõlmata kesk- ja kõrghariduse riiklikesse õppekavadesse ettevõtlusalase hariduse, eriti naiste seas, ning võtta meetmeid selleks, et rohkem naisi omandaksid hariduse teaduse ja tehnika valdkonnas, pööramiseks tähelepanu suguvahele erinevustele tehnilistes tööhõivevaldkondades nagu inseneriteadus ja info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teenused;

— soovib kehtestada eesmärgid ja tähtajad, et suurendada naiste osalust kõikides otsustusprotsessides;

— teeb ettepaneku tõhustada strateegiaid, mis on seotud soolise võrdõiguslikkusega sotsiaalkaitses ja võitlusega vaesuse vastu, tagamaks, et maksustamis- ja sotsiaalkindlustussüsteemides pööratakse tähelepanu vaesumisohus naiste, eelkõige üksikemate vajadustele; samuti tuleks teha konkreetseid poliitikaet-tepanekuid, mille eesmärk on julgustada üksikvanemaid

— soovib välja töötada naistevastase vägivalda vastu võitlemise Euroopa tegevuskava;

— kutsub liikmesriike üles tagama vastavate meetmete rakendamise, et anda suuremad õigused ja suurem toetus inimkaubanduse ohvritele seksuaalse ärakasutamise eesmärgil;

— soovib välja töötada üleeuroopalised teavitamismeetmed nulltolerantsi kohta seoses naiste suunas tehtavate seksistlike solvangutega ja alandavate kujunditega meedias;

- leiab, et liikmesriigid peaksid tagama, et audiovisuaalsed kommertsteadaanded ei sisaldaks diskrimineerimist rassi, soo või rahvuse alusel, nagu on soovitatud komisjoni direktiivi ettepanekus teleringhäälingutegevust käsitlevate teatavate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta ⁽¹⁾;
- soovib soolise koolituse moodulite sisseviimist meediakoolitusasutustes ja tugevate mehhanismide väljatöötamist, mille eesmärk on saavutada sooline tasakaal meediatööstuse kõikidel otsustustasanditel;
- soovib, et Euroopa Liidu arengupoliitika kontekstis peaks naistel olema piisav juurdepääs ELi rahalisele abile, eelkõige naisorganisatsioonide poolt elluviidavate riiklike projektide kaudu;
- kutsub üles pidama Euroopa Ühenduse Humanitaarameti (ECHO) poliitikas esmatähtsaks abi ja rahalist toetust konfliktiperioodidel soolise vägivalda all kannatanud naistele;
- usub, et parem juhtimine soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseks on juhiste eduks otsustava tähtsusega; komitee soovib dialoogi- ja konsulteerimismehhanismide tugevdamist kodanikuühiskonna organisatsioonidega, eelkõige naisorganisatsioonidega riiklikul tasandil;
- kutsub üles asutama komisjoni eelarve peadirektoraadis soolise võrdõiguslikkuse eelarve töörühma ja läbi viima ELi eelarve iga-aastase soolise mõju hindamise.

2. Põhjendus

2.1 Komisjoni teatise põhisisu

2.1.1 Tänu võrdse kohtlemise õigusaktidele, soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamisele, naiste ametialaseks edutamiseks rakendatavatele erimeetmetele, tegevusprogrammidele, sotsiaalsele dialoogile ja dialoogile kodanikuühiskonnaga on EL soolise võrdõiguslikkuse saavutamisel märkimisväärselt edasi liikunud. Sellele vaatamata ebavõrdsus püsib ja võib suureneada, kuna konkurentsi tihenemine maailma majanduses nõuab paindlikumat ja mobiilsemat tööjõudu. See võib mõjutada rohkem naisi, kes on paindliku töökorralduse ja lapsehooldusteenuste puudumise, sooliste stereotüüpide püsimise ning perekondlike kohustuste ebavõrdse jagamise tõttu sageli sunnitud valima laste ja töö vahel.

⁽¹⁾ "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 89/552/EMÜ teleringhäälingutegevust käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta", KOM(2005) 646 lõplik.
URL: http://ec.europa.eu/comm/avpolicy/docs/reg/modernisation/proposal_2005/com2005-646-final-en.pdf.

2.1.2 Käesolevates juhistes käsitletakse kuut prioriteetset valdkonda EL soolise võrdõiguslikkuse alaste meetmete rakendamiseks aastatel 2006–2010:

- naiste ja meeste võrdne majanduslik iseseisvus;
- isikliku elu ja töö ühitamine;
- võrdne esindatus otsuste tegemisel;
- igasuguse soolise vägivalda kaotamine;
- sooliste stereotüüpide kaotamine;
- soolise võrdõiguslikkuse edendamine välis- ja arengupoliitikas.

Igas valdkonnas määratakse kindlaks prioriteetsed eesmärgid ja meetmed. Komisjon ei saa kõnealuseid eesmärke saavutada üksi, sest paljudes valdkondades lasub raskuse liikmesriikide tasandil. Seepärast on käesolevate juhiste näol tegemist dokumendiga, mis näitab komisjoni tahet edendada soolist võrdõiguslikkust ja tugevdada koostööd liikmesriikide ja teiste osalejatega.

2.1.3 Et parandada juhtimist soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseks, sätestab komisjon ka hulga põhimeetmeid ja jälgib hoolikalt tehtavaid edusamme.

2.2 Üldised märkused

2.2.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni poliitilist tahet pidada soolist võrdõiguslikkust prioriteetseks ka ajavahemikus 2006–2010. Komitee hindab president Barroso isiklikku pühendumist juhiste vastuvõtmisele ning nõustub kõikide sidusrühmade kaasamise olulisusega juhiste prioriteetide rakendamisel.

2.2.2 Sooline võrdõiguslikkus on ELi kodanike põhiõigus ja ühine väärtus ning vajalik tingimus majanduskasvu, tööhõive ja sotsiaalse ühtekuuluvuse eesmärkide saavutamiseks, mis moodustavad ka Lissaboni agenda peamised kaitsevallid. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab kõnealuste juhiste strateegiat, mis põhineb kahepoolisel lähenemisel — soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamisel ja konkreetsete meetmete võtmisel.

2.2.3 Edu, mille naised on saavutanud, sealhulgas olulise tähtsusega valdkondades nagu haridus ja teadus, ei peegeldu aga täielikult naiste olukorras tööturul. EL lihtsalt ei saa endale lubada oma inimkapitali mittemaksimeerimist. Samal ajal ohustavad ELi poliitilist ja majanduslikku rolli demograafilised muutused, mis viivad madalama sündimuse ja tööjõu vähenemiseni.

2.2.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab ka komisjoni eesmärki käsitleda soolist vägivalda ja inimkaubandust ning need kaotada. Nimetatud tegurid on soolise võrdõiguslikkuse saavutamise takistused ja naiste inimõiguste rikkumine.

2.2.5 Lisaks toetab komitee komisjoni pühendumust käsitleda ülemaailmseid väljakutseid ning kaitsta naiste inimõigusi ja integreerida need ELi välispoliitikasse, kõikidesse asjaomastesse meetmetesse ja programmidesse.

2.3 Erimärgused I osa kohta: Soolise võrdõiguslikkuse prioriteetsed valdkonnad

2.3.1 Edu saavutamine käesolevates juhistes määratletud prioriteetsete valdkondade käsitlemisel eeldab integreeritud strateegiaid ja selle kindlustamist, et soolist võrdõiguslikkust käsitletak selgesõnaliselt ja kaasataks kõikidesse poliitikatesse ELi ja liikmesriikide asjaomastel tasanditel. ELi mehhanisme ja ressursse on vaja tugevdada tagamaks soolise võrdõiguslikkuse tõhusat süvalaiendamist riiklikul tasandil, nagu sätestatud soolise võrdõiguslikkuse paktis, milles lepiti kokku 2006. aasta ülemkogu kevadisel kohtumisel.

2.3.2 Kõnealuste juhiste konkreetset järelevalvet tuleb teostada koostöös liikmesriikidega. Kuigi näitajad edusammude jälgimise kohta on juba olemas, on oluline välja töötada võrreldavad andmed ELi tasandil.

2.3.3 Naiste ja meeste võrdse majandusliku iseseisvuse saavutamine

2.3.3.1 Lissaboni tööhõivealaste eesmärkide saavutamine

2.3.3.1.1 Üks Lissaboni tööhõivealane eesmärk on saavutada 2010. aastaks naiste 60 %-ne tööhõive. Tõsised erinevused püsivad hoolimata kohustustest, mida liikmesriigid on võtnud seoses Lissaboni strateegia, majanduskasvu ja töökohtade loomise kava ning olemasolevate siduvate Euroopa Liidu eeskirjadega soolise võrdõiguslikkuse kohta tööhõives. Naiste tööhõive määr on madalam (55,7 % võrreldes meeste 70 %ga) ning vanemate naiste puhul (55–64-aastased) tunduvalt madalam (31,7 %) kui meestel. Ka naiste töötuse määr on kõrgem kui meestel (9,7 % võrreldes 7,8 %ga). Lissaboni tööhõive ja kasvu strateegia soolist mõõdet tuleb tugevdada.

2.3.3.1.2 Komisjon keskendub soolise võrdõiguslikkuse alaste õigusaktide täitmisele, uute struktuurifondide tulemuslikule kasutamisele ja töötamise tasuvaks muutmisele eriti maksu- ja toetussüsteemiga seotud õiguste määratlemise kaudu.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudi loomist, ent selle tõhusaks toimimiseks on vaja piisavaid inim- ja rahalisi ressursse (²).

2.3.3.1.3 Komitee tunnustab, et naiste osalusmäära suurendamiseks on vajalikud ühised prioriteedid tööhõivepoliitika kooskõlastamisel. Riiklike reformikavade hindamisel peab komisjon tagama, et prioriteediks seatakse sugudevahelised erinevused ning võetakse vajalikud meetmed.

2.3.3.1.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvab, et kõikide liikmesriikide valitsustel, riiklikel võrdõiguslikkuse organitel ja sotsiaalpartneritel on selge kohustus tagada, et nende sätestatud palgasüsteemid ei põhjustaks naiste ja meeste vahelist diskrimineerimist;

2.3.3.1.5 Komitee on mures, et teatud uut tüüpi töökorralduse tulemus võib olla töötajate ärakasutamine ja ebakindlad tööd, mida teostavad tihti naised; usub kindlalt, et paindlikkuse ja turvalisuse vahel peab valitsema tasakaal.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee usub, et puuetega naiste tööleasumise takistustega seotud usaldusväärsed ja võrreldavad soolised andmed on olulise tähtsusega naiste integreerimisel tööturule.

2.3.3.2 Sugudevaheliste palgaerinevuste kaotamine

2.3.3.2.1 Hoolimata võrdset töötasu käsitlevatest Euroopa Liidu õigusaktidest on ELi naiste keskmine töötasu 15 % madalam kui meestel (³) ning see erinevus väheneb palju aeglasemalt kui naiste ja meeste tööhõive erinevused. Palgaerinevuste püsimine tuleneb naiste otsesest ja kaudsest diskrimineerimisest ja struktuurilisest ebavõrdsusest, nagu sektoripõhine eraldamine, kutsealade ja töökorraldus, karjäärikatkestused laste või pere eest hoolitsemiseks, juurdepääs haridusele ja koolitusele, eelarvamused hindamis- ja palgasüsteemid ning stereotüübid. Tehnilised, inim- ja rahalised ressursid pole kõikides liikmesriikides tingimata kättesaadavad.

2.3.3.2.2 Valmivas teatise sooliste palgaerinevuste ja sotsiaalpartnerite kaasatuse kohta peaks komisjon tagama suurema kooskõlastatuse võrdõiguslikkust puudutavate riiklike õigussätete vahel koos lihtsa juurdepääsuga hüvitusvõimalustele.

(²) EMSK 28. septembri 2005. aasta arvamus Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudi loomise kohta, raportöör: pr Štechová (ELT C 24, 31.1.2006, lk 29–33).

URL: http://eescopinions.esc.eu.int/viewdoc.aspx?doc=//esppub1/esp_public/ces/soc/soc204/et/ces1066-2005_ac_et.doc.

(³) Korrigeerimata vahe.

2.3.3.3 Naisettevõtjad

2.3.3.3.1 Naised moodustavad Euroopa Liidus keskmiselt 30 % ettevõtjatest. Neil on sageli meestega võrreldes raskem ettevõtet asutada ning rahastamis- ja koolitusvõimalusi leida. Euroopa Liidu ettevõtluse tegevuskava tuleb edasi rakendada ja sootundlikumaks muuta. Vajalik on ettevõtluse, teabe ja algse toetuse edendamine lihtsustamaks uute ettevõtete loomist ja arendamist, kasutades erinevaid tehnikaid, sealhulgas asutatavate ettevõtete paremaid rahastamisvõimalusi. Strateegiad peaksid parendama naiste juurdepääsu pangalaenuatele ja pangateenustele. Lisaks peaks naisettevõtjatel olema võimalik luua võrgustikke finantsasutustega, et luua konkreetseid vajadusi arvestavaid toetuspakette, eelkõige seoses väikerahastamisega.

2.3.3.3.2 Riiklikud õppekavad peaksid sisaldama ettevõtlusalast õpet kesk- ja kõrghariduse tasandil, et eelkõige naiste seas edendada naiste osalemise kultuuri uuenduslike ideede arendamisel kõnealuses valdkonnas. Kõik naised aga ei soovi olla füüsilisest isikust ettevõtjad. Seetõttu peaksid riiklikud õppekavad teavitama õpilasi tööhõivega seotud õigustest ning innustama neid asuma tööle mittetraditsioonilistes sektorites.

2.3.3.3.3 Konkreetne, ent integreeritud naisettevõtluspoliitika aitaks pöörata tähelepanu eelkõige sugudevahelistele erinevustele tööhõives, mis esinevad tehnilistes valdkondades nagu inseneriteadus, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teenused ja kvalifitseeritud töökohad.

2.3.3.4 Sooline võrdõiguslikkus sotsiaalses kaitses ja võitluses vaesuse vastu

2.3.3.4.1 Sotsiaalse kaitse süsteemid peaksid kõrvaldama tegurid, mis vähendavad naiste ja meeste motivatsiooni astuda ja jääda tööturule, andes neile võimaluse individuaalselt pensioni koguda. Naistel peaks olema võimalus kasutada pensioniõigusi ning nende pensioni tagamiseks tuleks leida alternatiivseid viise. Naiste tööstaaž on siiski suurema tõenäosusega lühem või katkendlik ja seepärast on neil vähem õigusi kui meestel. See suurendab vaesusrisiki, eriti üksikvanemate, vanemate naiste või põllumajandus- ja kalandusvaldkonna perefirmades ning jaemüügi- ja tootmissektorites töötavate naiste seas. Samuti peaksid liikmesriigid tagama sisserännanud naiste kaitse ärakasutamise eest kõnealustes sektorites.

2.3.3.4.2 Strateegiad peaksid tõhustama tagamaks, et vaesumisohus naised, tööturul või mitte, arendaksid turukõlblikke oskusi, mis tagaksid nende tulevase materiaalse sõltumatuse (*)

(*) EMSK 29. septembri 2005. aasta arvamus teemal "Naiste vaesus Euroopas", raporttöör: pr King (ELT C 24, 31.1.2006, lk 95–101). URL: <http://eur-lex.europa.eu/OHhtml.do?textfield2=24&year=2006&Submit=Search&serie=C>.

2.3.3.4.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb ettepaneku tõhustada strateegiaid, mis on seotud soolise võrdõiguslikkusega sotsiaalses kaitses ja võitlusega vaesuse vastu, et tagada vaesumisohus naiste, eelkõige üksikemade vajaduste arvestamine maksustamis- ja sotsiaalkindlustussüsteemides. Tuleks teha konkreetseid poliitikaettepanekuid, mille eesmärk on julgustada üksikvanemaid arendama turukõlblikke oskusi ja lihtsustada nende juurdepääsu tööturule. Eelkõige on mõnes liikmesriigis teravamalt tunda vajadust põhjalikult muuta praegust vähest erinevust töötushüvitiste ning ülalpeetavate lisatoetuste ja riikliku alampalga vahel.

2.3.3.4.4 Praktikas ei tohiks töötamise atraktiivsuse suurendamine piirduda vaid palgapaketiga, vaid peaks hõlmama ka mitterahalisi stiimuleid nagu töö paindlikkus ja koolitusvõimalused madala kvalifikatsiooniga töötajatele. Piisavalt subsidieeritud lastehoiuteenuseid tuleks pakkuda nii ühe kui kahe vanemaga vaesumisohus peredele.

2.3.3.4.5 Vaesusrisk on suurim üksikvanemaga leibkondades (35 % ELi keskmisest), kus perekonnapea on 85 % juhtudest naine. Kõrgendatud vaesuse oht ähvardab ka üle 65-aastaseid naisi. Madala kvalifikatsiooniga naistel on oht tööst sunniviisiliselt ilma jääda enne pensioniikka jõudmist.

2.3.3.5 Soolise mõõtme arvessevõtmine tervishoius

2.3.3.5.1 Naistel ja meestel on erinevad terviseriskid ja haigused, tervist mõjutavad probleemid ja käitumine. Nende hulka kuuluvad ka keskkonnaküsimused nagu kemikaalide, mida käsitleb ettepanek REACH (kemikaalide registreerimise, hindamise ja kasutuse lubamise kohta), ja pestitsiidide kasutamine, mis raseduse ja imetamise ajal mõjutavad sageli last. Praegused meditsiinilised uuringud ning tööohutuse ja töötervishoiu nõuded on seotud pigem meeste kutsealadega. Kõnealuse valdkonna teadmisi ja teadusuuringuid ning statistikat ja näitajaid tuleb edasi arendada ka naiste seisukohast.

2.3.3.5.2 Naiste töötervishoiu ja tööohutuse parandamise meetmete kontekstis kõige suurema naiste osalusega valdkondades peaksid riiklikud tervishoiu ja pikaajalise hoolduse strateegiad sisaldama integreeritud poliitikat, milles pööratakse tähelepanu naispõllumajandusettevõtjate töötervishoiustandarditele ja talupidamisega tegelevate perede naiste tervisele üldiselt, samuti korduvale pingele tööstuses. Samuti peaksid need hõlmama teavet ja õpetust õiguste suurendamiseks.

2.3.3.5.3 Lisaks palub komitee rohkem arvestada, uurida ja analüüsida teiste eest hoolitsemise nõudmiste mõju ja sellest tulenevat koormust naiste füüsilisele ja vaimsele tervisele.

2.3.3.5.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub Euroopa Liidu soolise võrdõiguslikkuse eesmärkidega ja teeb ettepaneku avatud kooskõlastusmeetodi kohaldamiseks tervishoiu valdkonnas ja ühendada sellega soolise võrdõiguslikkuse eesmärgid ning kaasata ka ennetuskavade tugevdamine. Lisaks on vaja tõhustada sootundlikke algatusi, mis käsitlevad sugulisel teel nakkavaid haigusi (sealhulgas HIV/AIDS) ning seksuaaltervise ja viljakusprobleeme.

2.3.3.6 Võitlemine mitmekordse diskrimineerimisega, mille all kannatavad eelkõige sisserändajad ja rahvusvähemuste hulka kuuluvad naised

2.3.3.6.1 Ebasoodsas olukorras olevatesse rühmadesse kuuluvate naiste olukord on sageli raskem kui samadesse rühmadesse kuuluvatel meestel. Nad kannatavad sageli mitmekordse diskrimineerimise all. Soolise võrdõiguslikkuse edendamine sisse- rände- ja integratsioonipoliitikas on vajalik naiste õiguste ja kodanikuosaluse tagamiseks, et kasutada täielikult ära nende tööhõivepotentsiaal ja parandada nende juurdepääsu haridusele ja koolitusele.

2.3.3.6.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kahetseb, et Euroopa Ülemkogu vastu võetud Haagi eesmärkides, mida rakendatakse vabadel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal aastatel 2005–2010, ei käsitleta sisserännanud naiste konkreetset olukorda. Komitee tunnistab sisse- rände feminiseerumise nähtust ja soovib süvalaiendada soolise võrdõiguslikkuse täielikult ELi poliitikasse ja meetmetesse sisse- rände protsessi igas etapis, eriti vastuvõtvatesse ühiskondadesse vastuvõtmise ja integreerimise etapis.

2.3.3.6.3 Olemasolevate varjupaigaga seotud vahendite, eelkõige ajutine kaitse ja vastuvõtutingimuste miinimumstandardid, ülevõtmine ja rakendamine on kooskõlas rahvusvahelisest inimõiguste konventsioonist ja 1951. aasta Genfi konventsioonist tulenevate kohustustega. Lisaks peaks varjupaigapoliitika peegeldama nimetatud põhjusel päritoluriigist põgenevate naiste soolise tagakiusamise olemust.

2.3.3.7 Komisjoni sätestatud põhimeetmed kõnealusel valdkonnas

2.3.3.7.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab komisjoni sätestatud põhimeetmeid, eriti kus seatakse prioriteediks soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise järelevalve ja tugevdamine. Komitee nõustub algatustega avatud kooskõlastusmeetodi tõhustamiseks, pensionite, sotsiaalse kaasatuse, tervishoiu ja pikaajalise hoolduse valdkonnas, kusjuures selle keskmes peab seisma muuhulgas meeste ja naiste võrdõiguslikkuse edendamine. (5).

(5) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 20. aprilli 2006. aasta arvamus teemal "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele "Tegutsemine koos ja paremini: uus raamistik sotsiaalse kaitse ja kaasatuse poliitikavaldkondade avatud kooskõlastamiseks Euroopa Liidus"; raportöör: hr Olsson (ELT C 185, 8.8.2006, lk 87)., punkt 5.2.2.
URL: <http://eurlex.europa.eu/JOIndex.do?year=2006&serie=C&textfield2=185&Submit=Search>.

2.3.4 Töö, isikliku elu ja pereelu parem ühitamine

2.3.4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunnistab meetmete väljatöötamise olulisust, sealhulgas selgepiiriliste sihtmärkide ja näitajate määratlemist, kindlustamaks lapsehoidmis- teenuse võimaldamise sünnist kuni kohustusliku koolieani ning taskukohased ja kättesaadavamad hooldusteenused teistele ülalpeetavatele isikutele, kuna see mõjutab otseselt naiste osalemist palgatöös. Sisse tuleks viia sisse ka lastele kogu kooliea jooksul pakutavad koolijärgsed teenused, mis vastavad vanemate tööagadele.

2.3.4.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on nõus tasakaalu saavutamise olulisusega isikliku elu ja töö vahel ning tunnistab, et paindliku töökorralduse eeliseid ei rakendata siiski veel nii laialdaselt kui peaks. Komitee on mures, et teatud uut tüüpi töökorralduse tulemus võib olla töötajate ärakasutamine ja ebakindlad tööd, mida teostavad tihti naised; usub kindlalt, et paindlikkuse ja turvalisuse suhe peab olema tasakaalustatud.

2.3.4.3 Euroopa Liit on tunnustanud tasakaalu saavutamise olulisust naiste ja meeste eraelu ja töö vahel (6). Kodu- ja hool- dustööde jaotamist soo alusel tuleb muuta, et saavutataks nende võrdne jagunemine meeste ja naiste vahel. Meeste rolli koduma- japidamises tuleb suurendada. Lisaks tuleb praeguste tööaja direktiivi läbivaatamise arutelude kontekstis sätestada tööajad, mis on sotsiaalselt kooskõlas perekondlike kohustustega.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunnistab meetmete väljatöötamise tähtsust, sealhulgas konkreetsete eesmärkide ja näitajate seadmist, et tagada nii laste kui eakate ja puudega inimeste hooldusteenuste võimaldamine;

2.3.5 Naiste ja meeste võrdse osalemise edendamine otsuste vastuvõtmisel

2.3.5.1 Naiste alaesindatusega poliitikas, majandusalaste otsuste vastuvõtmisel ning teaduses ja tehnoloogias ei suudeta ikka veel tõhusalt tegeleda. Komisjoni pakutud põhimeetmete eesmärk on pöörata tähelepanu kõnealusele ebademokraatlikule olukorrale. Siiski on liikmesriikides tahe võtta vajalikke meetmeid veel väga nõrk. Eraldamine on märgatav nii avalikus kui erasektoris. Naised on alaesindatud tippasemel ja otsuseid vastu- võtvatel ametikohtadel nii avalikus kui erasektoris.

(6) Nõukogu ning tööhõive- ja sotsiaalministrite 29. juuni 2000. aasta resolutsioon naiste ja meeste tasakaalustatud osaluse kohta pere- ja tööelus (2000/C 218/02).
URL: http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2000/c_218/c_21820000731en00050007.pdf.

2.3.5.2 Komitee soovib kehtestada eesmärgid ja tähtsajad võrdse saavutamiseks, et suurendada naiste osalemist kõigis otsustusprotsessides, kuna usub, et see võiks tõhusalt suurendada naiste esindatust poliitiliste juhtide seas, majanduslike otsuste tegemisel, teaduses ja tehnoloogias.

2.3.5.3 Lisaks peaksid kõik Euroopa institutsioonid tõhusalt rakendama positiivseid meetmeid kõigil tasanditel, kus naised on otsuste tegemisel alaesindatud vastavalt 1. mai 2004. aasta Euroopa Ühenduste ametnike personalieeskirjade artiklile 1d (77) 96⁽⁷⁾. Selliste positiivsete meetmete tulemusi tuleks korrapäraselt jälgida ja avaldada.

2.3.6 Soolise vägivalga ja inimkaubanduse kaotamine

2.3.6.1 Komisjon on võtnud endale ülesande võidelda igasuguse vägivalga vastu. Soolise vägivalga ohvrid on peamiselt naised. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee käsitles kõnealust küsimust hiljuti omaalgatuslikus arvamuses naistevastase koduvägivalga kohta⁽⁸⁾. Naistevastane koduvägivald takistab nende sotsiaalset kaasatust ning eelkõige nende kaasamist tööturule, mille tulemus on marginaliseerumine, vaesus ning rahaline ja materiaalne sõltuvus. Tuleb välja töötada naistevastase vägivalga vastu võitlemise Euroopa tegevuskava.

2.3.6.2 Inimkaubandusega ei saa tegeleda eraldiseisvalt. See on organiseeritud kuritegevuse oluline osa ja nõuab kõigi liikmesriikide koostööd kooskõlastatuna julgeolekupoliitika nimel ning ühist õiguslikku raamistikku, mis suudaks kõnealuses valdkonnas tõhusalt toimida. Euroopa Liidu eesmärgid kõnealuses valdkonnas määratletakse Haagi programmi⁽⁹⁾ ja ÜRO rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise konventsiooniga⁽¹⁰⁾. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on vastu võtnud arvamuse, milles rõhutatakse tõhusa julgeoleku tähtsust kodanike kaitsmisel vabas ja avatud ühiskonnas õigusriigi õiguslikus raamistikus⁽¹¹⁾.

(7) Vt: http://www.europa.eu.int/comm/dgs/personnel_administration/statut/tocen100.pdf.

(8) EMSK 16. märtsi 2006. aasta arvamus teemal "Naistevastane koduvägivald", raportöör: Pr Heinisch (ELT C 110, 9.5.2006, lk 89).
URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOIndex.do?year=2006&serie=C&textfield2=110&Submit=Search>.

(9) Vt: http://ec.europa.eu/justice_home/news/information_dossiers/the_hague_priorities/index_en.htm.

(10) Vt http://www.unodc.org/unodc/crime_cicp_convention.html.

(11) EMSK 15. detsembri 2005. aasta arvamus komisjoni teatise kohta nõukogule ja Euroopa Parlamendile: "Haagi programm: Viie järgneva aasta kümme prioriteeti — Euroopa vabaduse, turvalisuse ja õiguse uuenemispakt", raportöör: hr Pariza-Castaños (ELT C 65, 17.3.2006, lk 120–130).
URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOIndex.do?year=2006&serie=C&textfield2=65&Submit=Search>.

2.3.6.3 Inimkaubanduse ohvriteks olevaid naisi ei tohiks sunniviisiliselt riigist välja saata, kuna neid võivad ohustada kodumaal asuvad inimkaubitsejad. Selle asemel tuleks neile anda selle riigi elamisloa, kuhu nad on toodud, rakendades samas asjakohaseid kaitsemeetmeid sellise õiguse võimaliku kuritarvitamise vastu.

2.3.6.4 Komitee kutsub liikmesriike üles tagama vastavate meetmete rakendamise, et anda suuremad õigused ja suurem toetus inimkaubanduse naisohvritele seksuaalse ärakasutamise eesmärgil; Tuleb tegeleda üha suureneva seksuaalteenuste vajadusega, viies läbi teadlikkust tõstvaid kampaaniaid, mis on eriti suunatud selliste teenuste tarbijatele. Kampaaniad peaksid olema osa laiemast haridusalasest algatusest laiendada inimeste juurdepääsu alternatiivsetele töökohtadele ja rahastamisele.

2.3.6.5 Liikmesriigid peaksid kaaluma seksuaalteenuste ostmise kuritegelikuks kuulutamist või vähemasti suuremat kaitset inimkaubanduse ohvritele või enda tahte vastaselt seksuaalteenuste osutajatele.

2.3.7 Sooliste stereotüüpide kaotamine ühiskonnas

2.3.7.1 EMSK nõustub komisjoniga, et meedia mängib suhtumise ja käitumise kujundamisel olulist rolli. Pakutud meetmed, mis hõlmavad sooliste stereotüüpide kaotamist hariduses, tööturul ja meedias, käsitlevad neid küsimusi ja annavad liikmesriikidele juhiseid.

2.3.7.2 Komitee tunnistab, et naiste juurdepääs meediale ning eriti otsuseid tegevatele ametikohtadele meedias on veel puudulik, kuid nõustub, et poliitika sõnastamine peab olema seotud soolise võrdõiguslikkuse ja meediaga. Seetõttu soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee:

- a) töötada välja üleeuroopalised teavitamismeetmed nulltolerantsi kohta seoses naiste suunas tehtavate seksistlike solvanguetega ja alandavate kujunditega meedias;
- b) vastavalt komisjoni direktiivi ettepanekus teleringhäälingutegevust käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta tehtud soovitudele liikmesriikidel tagada, et audiovisuaalsed kommentsteadaanded ei sisaldaks diskrimineerimist rassi, soo või rahvuse alusel⁽¹²⁾;
- c) viia sisse soolise koolituse moodulid meediakoolitusasutustes ja töötada välja tugevad mehhanismid, mille eesmärk on saavutada sooline tasakaal meediatööstuse kõikidel otsustus- tasanditel;

(12) KOM(2005) 646 lõplik. Vt allmärkus 2.

d) avaliku ringhäälingu arendamist iseseisva meediavahendina, mille avaliku teenuse ülesandeks oleks inimõiguste ja soolise võrdõiguslikkuse kaitsmine.

2.3.7.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub pakutud meetmetega tösta teadlikkust komisjoni "Demokraatia, dialoogi ja diskussiooni D-kava" (¹³) ja sellega seonduvate tegevuste kaudu, mida korraldab vastav esindus liikmesriigis.

2.3.8 Soolise võrdõiguslikkuse edendamine väljaspool Euroopa Liitu

2.3.8.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab komisjoni rolli naiste õiguste edendamisel rahvusvahelises kontekstis.

2.3.8.2 Euroopa Liidu välis- ja arengupoliitikas tuleb meeles pidada asjaolu, et naistel on vaesuse kaotamisel oluline roll ning et nende majanduslike, hariduslike, poliitiliste ja seksuaalsete õiguste suurendamine ei mõjuta mitte ainult neid, vaid ka nende perekondi ja ühendust.

2.3.8.3 Lisaks peab Euroopa Liit tagama naiste vajaduste ja perspektiivide süvalaiendamise ja järelevalve nii liikmesriigi kui Euroopa Liidu tasandil ning tagama naiste piisava juurdepääsu ELi rahalisele toetusele Euroopa Liidu arenguabipoliitika kontekstis.

2.3.8.4 Kriisisekkumise olukordades on vaja süvalaiendada soolist aspekti Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitikasse kooskõlas ÜRO resolutsiooniga nr 1325 (¹⁴) ja 2000. aasta novembris vastu võetud Euroopa resolutsiooniga naiste osalemise kohta konfliktide rahumeelsel lahendamisel.

2.3.8.5 kutsub üles pidama Euroopa Ühenduse Humanitaarameeti (ECHO) poliitikas esmatähtsaks abi ja rahalist toetust konfliktiperioodidel soolise vägivalda all kannatanud naistele ning otsima rahvusvahelise õiguse mehhanismide kaudu hüvitusvõimalusi pärast relvastatud konflikti.

Brüssel, 13. september 2006.

2.4 II osa: Parem juhtimine soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseks

2.4.1 Soolist võrdõiguslikkust on võimalik saavutada ainult selge tahte väljendamisega kõrgeimal poliitilisel tasandil. Komisjon edendab soolist võrdõiguslikkust oma töötajate hulgas (¹⁵) ning toetab mitmeid soolise võrdõiguslikkuse küsimustega tegelevaid struktuure, millega on saavutatud märkimisväärsed edu. Kuid käesolevates juhistes määratletud põhivaldkondades tuleb teha suuremaid edusamme ning selleks on vaja paremat juhtimist kõikidel tasanditel: ELi institutsioonide, liikmesriikide, parlamentide, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna tasandil. Liikmesriigi tasandil tuleb toetada soolise võrdõiguslikkuse küsimustega tegelevaid ministreid.

2.4.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib olemasolevate struktuuride tugevdamist komisjoni tasandil, et edendada soolist võrdõiguslikkust parema kooskõlastatuse ja võrgustusüsteemide kaudu, ning dialoogi- ja konsulteerimismehhanismide tugevdamise kaudu kodanikuühiskonna organisatsioonidega. Rohkem tuleks riiklikul tasandil toetada ja tunnustada naisorganisatsioone ning parandada osalusdemokraatia põhimõttel rajanevaid sünergiid.

2.4.3 Lisaks pooldab komitee kohustusliku soolise süvalaiendamise ja soolise teadlikkuse koolituse rajamist ELi institutsioonilises ülesehituses.

2.4.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib asutada komisjoni eelarve peadirektoraadis ka soolise võrdõiguslikkuse eelarve töörühma ja viia läbi ELi eelarve iga-aastase soolise mõju hindamise.

2.4.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvab, et rakendamise edusammude jälgimine on väga oluline juhistes seatud eesmärkide saavutamise tagamiseks. 2008. aastal tehtav vahetõlvete peaks samuti aitama vajaduse korral edasi arendada muid asjakohaseid meetmeid, kui praeguseks määratletud poliitikalvaldkondade meetmed. Nii pandaks alus kõnealuste juhiste järelemeetmetele pärast 2010. aastat.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

(¹³) Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele — "Komisjoni panus järelemõtlemisperioodiks ja kauemaks: demokraatia, dialoogi ja diskussiooni D-kava" (KOM(2005) 494 lõplik); URL: http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/et/com/2005/com2005_0494et01.pdf.

(¹⁴) Vt <http://www.peacewomen.org/un/sc/1325.html> (vastu võetud 31. oktoobril 2000).

(¹⁵) Teatise III lisa.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Üleeuroopalised transpordikoridorid 2004–2006"

(2006/C 318/30)

16. detsembril 2004. otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada "Üleeuroopalised transpordikoridorid 2004–2006"

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava transpordi-, energeetika-, infrastruktuuri- ja infoühiskonna sektsiooni arvamus võeti vastu 4. septembril. Raportöör oli pr ALLEWELDT.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.-14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 192, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 10.

1. Alalise uurimisrühma eesmärgid

1.1 Alates üleeuroopalise transpordipoliitika loomisest 1991. aastal, mis pani aluse suurte transpordikoridoriühenduste kavandamisele, on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aktiivselt ja kindla veendumusega osalenud kõnealuse ühtekuuluvust edendava poliitika kujundamises väljaspool Euroopa Liidu piire. 2003. aastal avaldati brošüür viimase 10 aasta jooksul tehtud tööst⁽¹⁾. Sellest alates on kõnealuse valdkonnaga pidevalt tegele-
nud alaline uurimisrühm. Viimane arvamus⁽²⁾ hõlmab perioodi 2002–2004. Käesolev arvamus käsitleb 2006. aasta keskpaigani toimunud arenguid.

1.2 Alalise uurimisrühma eesmärk on ühendada ühtne üleeuroopaline transpordi infrastruktuur loomine — algusest peale ja samuti väljaspool Euroopa Liidu piire — jätkusuutliku ja tõhusa transpordisüsteemi tekkimiseni viivate transpordipoliitiliste ning ühtekuuluvuseesmärkidega. Seega tuleb arvestada sotsiaalseid, majanduslikke, rakenduslikke, keskkonna- ja julgeolekupoliitilisi ja piirkondlikke küsimusi ning kaasata asjaomaseid huvirühmi. Alaline uurimisrühm soovib kohapeal toimuva praktilise tööga anda sellesse oma panuse. Käesolev arvamus on 2004.–2006. aasta tegevuste ja kogemuste aruanne; samas antakse hinnang poliitilistele muutustele kõnealuses valdkonnas.

2. Järeldused

2.1 EMSK algatuse keskmes on ühelt poolt transpordi infrastruktuuri arengu ning teiselt poolt keskkete transpordipoliitiliste eesmärkide täitmise ja rakenduslike küsimuste vaheline seos. Küsimus on jätkuvalt oluline ja kiireloomuline. Vaatamata sellele, et poliitilisel tasandil on korduvalt ja korrapäraselt üritatud kõnealust seost luua, on edusammud tagasihoidlikud, kuna puudub spetsiaalne rakendusmeetod. Lootus, et transpordipoliitilised eesmärgid seostuksid peaaegu automaatselt infrastruktuuri arenguga, ei ole möödunud aastatel täitunud. Siinjuures võiks võtmeroll olla piirkondadel, kus koonduvad konkretselt kõik küsimused ning kus üleeuroopaliste seoste

mõistmine on eriti vajalik. Alaline uurimisrühm selgitas Kirde-Poolas korraldatud piirkondliku konverentsiga eeskujulikult, kui oluline on arvesse võtta kavandatud peamagistraalteede piirkondlikke mõjusid. Euroopa poliitika peab siin võtma suurema vastutuse. Ei piisa sellest, kui Euroopa ülesandena nähakse vaid keskkete magistraalide loomist.

2.2 Möödunud kahel aastal on tehtud väga palju, et kohandada Euroopa infrastruktuurikava uute poliitiliste tingimustega. Euroopa Liidu siseselt määratleti uued prioriteetsed projektid, uued kesksed magistraalid naaberriikidega ning arendati Lääne-Balkani algatust. Põhimõtteliselt peab EMSK kõnealuseid uusi lähenemisviise õnnestunuks ning tervitab eelkõige seda, et oluliseks peetakse ühendust naaberriikidega. Samas on uued lähenemisviisid kinni vanas kontseptsioonis: peaaegu eranditult on keskpunktis magistraalteede kavandamine. Transpordiliikide ühitamise küsimused ning mõju keskkonnale; nii kohalikud majanduslikud kui ka sotsiaalsed huvid leiavad kajastamist vähesel määral või on üldse kõrvale jäetud. EMSK arvates on see äärmiselt kahetsusväärne.

2.3 Euroopa infrastruktuurikava läbivaatamise üks põhjus peitus selle realiseerimise tagasihoidlikes edusammudes, mis tulenes paljuski ebapiisavatest rahalistest vahenditest. Seega oli peaeesmärk keskendumine vaid vähestele projektidele. EMSK arvates tuleks suurendada ka Euroopa toetusi. EMSK on juba mujal teinud ettepanekuid täiendavate rahastamisvahendite võimaluste kohta. Vähemalt Euroopa Liidu siseste projektide puhul tuleks ettenähtud 20 % kaasfinantseerimine Euroopa Liidu vahenditest paremini ära kasutada. Samas tuleb ja saab kasvavate toetustega senisest siduvamalt määratleda ka nõuded infrastruktuuriprojektidele, näiteks keskkonnakaitse, transpordiliikide ühitamise või turvalisuse osas.

2.4 EMSK toetab suuremat koostööd liikmesriikide transpordiministeeriumite loodud piiriüleste organite (nt transpordikoridoride juhtkomiteed) ja komisjoni asjaomaste organite vahel. Ainult koordineerimisest ei piisa ja seeläbi võib kaotada olulised

⁽¹⁾ EMSK: 10 aastat üleeuroopalist transpordipoliitikat, 2003.

⁽²⁾ Komitee arvamus, mis käsitleb üleeuroopalisi transpordikoridore, ELT C 120, 20.5.2005, lk 17.

võimalused praktiliste meetmete võtmiseks. Järjest raskem on kontrollida, kes võtab millise vastutuse üldiste transpordipoliitiliste eesmärkide täitmise eest. Esimesed kolm üleeuroopalist transpordikonverentsi 1991, 1994 ja 1997 andsid olulised suunised. 1997. aasta Helsingi deklaratsioon on tänu ulatuslikule iseloomule jätkuvalt suurepärase koostööaluse. Omal ajal taheti edusamme korrapäraselt kontrollida. Praegu piirdub kontroll peaaegu eranditult ehitusprojektide realiseerimise kontrollimisega.

2.5 Bialystokis toimunud EMSK konverents oli suur õnnestumine⁽³⁾. Konverents tõi Euroopa kõnealusesse piirkonda ning edastas piirkonna inimeste nõudmise tõhusaüleuroopalise transpordipoliitika järele. EMSK asetab sarnaste impulsside andmise oskuse asetama oma tulevase tegevuse keskpunkti kõnealusel valdkonnas. Lisaks sellele on käimasoleva koordineerimistegevuse raames jätkuvalt mõttekas teha tihedat koostööd transpordikoridoride juhtkomiteedega, Kagu-Euroopa tööorganite (Kagu-Euroopa transpordi vaatluskeskus, SEETO) ning loomulikult komisjoniga. Piirkondlike lähenemisviiside kõrval tulevikus aktiivsemalt käsitleda ja hinnata ka peamagistraalidel liikuvate transpordiliikidega seotud küsimusi ning prioriteetseid projekte TEN-T võrgustikus.

3. Üleeuroopalise transpordipoliitika uued raamtingimused

3.1 Viimasel kahel aastal on Euroopas toimunud ulatuslikud arengud. 2004. aasta mais liitus Euroopa Liiduga 10 uut liikmesriiki. Euroopa uuendas ja tugevdas oma tegevust Lääne-Balkani riikide suhtes ning töötas välja uue naaberriikide poliitika. Euroopa Liidu komisjoni algatus üleeuroopaliste transpordivõrgustike ümberkujundamiseks ning transpordikoridoride arendamiseks oli ühelt poolt suunatud sissepoole. See tähendab, et arvestati 2004. aasta laienemisega ning transpordikoridoridest saadud kogemused leidsid tee TEN-T poliitikasse Euroopa Liidus⁽⁴⁾. Teiselt poolt oli tähelepanu keskpunktis kesksete transpordiühenduste laiendamine Euroopa uue naaberriikide poliitika ja ka kaugemale ulatuvate eesmärkide täitmiseks.

3.2 2002. aastal koostas Euroopa Komisjon TEN-T võrgustiku ja üleeuroopaliste transpordikoridoride realiseerimise hinnangu. Tähtselt, et peamagistraalide väljaehitamises esineb väga tugevaid viivitusi. Seetõttu valiti lähenemisviis, millel on selgemalt määratletud prioriteedid ning asjaomaste riikide suhtes kohaldatakse ulatuslikumat tegevust. Seejuures võib eristada kolme erinevat geograafilist piirkonda: Euroopa Liit oma tulevasel kujul 27 liikmesriigiga, Lääne-Balkani riigid⁽⁵⁾ ning ülejäänud riigid ja piirkonnad, mis piirnevad 27-liikmelise Euroopa Liidu liikmesriikidega. Kõigi kolme rühma tarvis moodustas Euroopa Komisjon kõrgetasemelised töörühmad, et töötada välja soovitud prioriteetsete projektide ja tegevussuundade jaoks.

⁽³⁾ Konverentsi aruanne I lisas.

⁽⁴⁾ Alus oli Karl van Mierti juhitud ekspertrühma aruanne, mis koostati 2003. aasta juunis.

⁽⁵⁾ Poliitilise ühtsuse tõttu käsitletakse Lääne-Balkani riike mõnikord Kagu-Euroopa osana ja nad hõlmavad realselt — lisaks endise Jugoslaavia riikidele — Rumeeniat, Bulgaariat ning harvemini Türgit ja Moldaaviat.

3.3 Esimese sellesarnase uurimuse (2002–2003) koostas kõrgetasemeline töörühm Karl van Mierti juhtimisel 27-liikmelisele Euroopa Liidule. Seejuures kontrolliti kriitiliselt kolme neljandikku üleeuroopalistest transpordikoridoridest; kõrgetasemeline töörühm esitas “vanade” ja “uute” liikmesriikide 30 transpordinfrastruktuuri projektist koosneva nimekirja, mida tuleks käsitleda prioriteetsena 27-liikmelise Euroopa Liidu üleeuroopalise transpordivõrgustiku (TEN-T) seisukohalt. Lisaks soovitas kõrgetasemeline töörühm muuhulgas uusi finantsäätteid ja õigusakte TEN-T realiseerimise toetamiseks ning projektipõhiseid koordineerimismehhanisme. Kõrgetasemelise töörühma soovitusid viisid TEN-T suuniste läbivaatamiseni 2004. aasta aprillis.

3.4 Lääne-Balkani riigid olid regionaalpoliitilise kavandustöö alusena vähem homogeenised kui 27-liikmeline Euroopa Liit: riikide erinev staatus ELi suhtes, piirkonnasisesed suhted ja suhetes Euroopa Liiduga toimuvad arengud on viinud pidevate poliitiliste kohandusteni. Pärast lähimineviku sõjalisi konflikte vajavad Balkanimaad kiiresti — majanduslikku, sotsiaalset ja poliitilist — stabiilsust ning seetõttu just abi väljastpoolt. Seetõttu annab piirkondlik lähenemisviis Lääne-Balkani riikide suhtes erilise lisaväärtuse. Euroopa Liit on olnud kõnealuse kontseptsiooni veendunud pooldaja ja seda mitte ainult transpordisektoris, vaid ka ühise vabakaubanduspiirkonna ja ühise energia- ja turu loomise jõupingutustes.

3.4.1 2000. aastal avaldas Euroopa Komisjon piirkondliku transpordisüsteemi strateegia Kagu-Euroopas mitmeliigilise transpordinfrastruktuurivõrgu vormis. Kõnealuse strateegia juurde kuulus kaks uurimust — TIRS ja REBIS⁽⁶⁾ –, milles määratleti peavõrgustik ning esitati investeerimis- ja rahastamissoovitused. Kõnealuse protsessiga pandi alus eraldi sekretariaadi loomisele, mille asukoht on Belgradis ning mis kannab nime Kagu-Euroopa transpordi vaatluskeskus (*South East Europe Transport Observatory, SEETO*). Vaatluskeskuse ülesanne on toetada ja koordineerida infrastruktuuri arengut ning olla kontaktpunkt majanduslike ja sotsiaalsete osalejate järeleparimistele. Teenust kasutatakse järjest enam. Antud kontekstis nimetatakse eriti ka EMSK alalist uurimisrühma.

3.4.2 Esimene viieaastane tegevuskava aastateks 2006–2010 allkirjastati 2005. aasta novembris ja hõlmab ligi 150 projekti. Lisaks nimetatakse kavas kuni 20 niinimetatud “pehmet piirkondlikku projekti”, mis puudutavad piirkondlike võrgustike realiseerimise täiendavaid meetmeid. Märkimisväärsete rahaliste piirangute tõttu kahandati prioriteetsete infrastruktuuriprojektide arvu hiljuti drastiliselt — see kahanes 22 projektile. Vaatluskeskuse koordineeritav protsess on võrreldav Euroopa Liidu varasema TINA protsessiga, mille raames tuleb lisaks peamagistraalide/koridoridele realiseerida ka piirkondlik võrgustik.

⁽⁶⁾ Balkani piirkonna transpordinfrastruktuuri uurimus (*Regional Balkans Infrastructure Study — Transport*).

3.5 Loyola de Palacio juhtimisel tegutsenud teine kõrgetasemeline töörühm uuris peamagistraalide laiendamist Euroopa Liidu naaberriikidesse ja kaugemale. Määratleti neli maanteeühendust ja üks meremagistraal (?). Need peaksid esindama olulisimaid rahvusvahelisi ühendusi ning tugevdama piirkondlikku ühtekuuluvust. Teine kõrgetasemeline töörühm teeb ka mitmeid ettepanekuid valdkonnaülesteks meetmeteks, muuhulgas tuleb kiirendada piiriformaalsusi, suurendada liikluse turvalisust ning parandada koostalitusvõimet raudteeliikluses. Teine kõrgetasemeline töörühm soovib ka tõhustada koordineerimist ning teostamisvõimet, asendades vastastikuse mõistmise memorandumid siduvate lepingutega. Kõnealuste soovitude põhjal kavatakse komisjon juulis–septembris avaldada teatise oma kavade kohta. Alalise uurimisrühma arvates on oluline, et komisjon käsitleks piisavalt valdkonnaülesteid küsimusi.

3.6 Töö transpordikoridorides ja transpordipiirkondades (käsitletakse üksikasjalikumalt II lisas) edeneb vahelduvalt. Barentsi-Euro-Arktika piirkonda arvestamata ei ole transpordipiirkonnad realiseerunud. Olukord ei ole oluliselt muutunud alates piirkondade loomisest Helsingi konverentsil 1997. aastal. Koostöö transpordikoridorides on üha enam arenenud koostööks piirkondlikes võrgustikes. EMSK arvates on tegu kõigiti mõistliku arenguga. Rahalise ja tehnilis-organisatoorse toetuse osas ei ole olukord paranenud ka viimasel kahel aastal. Komisjon ei ole vastanud sagedasti esitatud suurema toetuse nõuetele. Otsustav on aga see, et transpordikoridorimudel on mõlema kõrgetasemelise töörühma tegevuse ning komisjoni järelduste tõttu praktiliselt iganenud. Euroopa Liidu sisesealt on prioriteetid seatud 30 TEN-projekti alusel. Euroopa Liidust väljaspool on transpordikoridorid "asendatud" 5 uue magistraaliga või on tegevust jätkatud uue nime all. Siiski on ilmselgelt piisavalt põhjust töö jätkamiseks. Juhtkomiteedest on saanud olulised kontakt- ja koostööfoorumid osalevatele transpordiministeeriumidele ning neil on välja kujunenud oma identiteet (kaubamärk). Nad jätkavad tööd olulistes ühendustes, kus puuduvad muud piiriülelised algatused, näiteks prioriteetsed TEN-projektid, millele ei ole määratud erikoordinaatoreid.

3.7 Komisjon on tugevdanud koordineerimistoetust ning korrapärased — keskmiselt üks kuni kaks korda aastas toimuvad — koordineerimiskoosolekud transpordikoridoride kõikide juhtidega ning paljude teiste põhitegelastega on olulised

(?) Ühendused on:

- Edelamagistraal: ühendus Edela-Euroopast Euroopa Liidu keskossa, sh Šveits ja *Transmaghrebi* magistraal Marokost Egiptusesse;
- Kagumagistraal: ühendus Euroopa Liidu keskosast Balkani ja Türgi kaudu Kaukasusele ja Kaspia merele ning Lähis-Ida kaudu Egiptusesse;
- Keskmagistraal: ühendus Euroopa Liidu keskosast Ukrainasse ja Mustale merele ning Venemaale ja Siberisse;
- Kirdemagistraal: ühendus Euroopa Liidust Norrassa ning Venemaale ja läbi Siberi;
- Meremagistraal: ühendab Läänemerd, Atlandi ookeani, Vahemerid ja Musta merd ning rannikuriike. Samuti on kavandatud laiendamine Suessi kanali kaudu.

teabevahetusfoorumid. EMSK võib alati koosolekutel osaleda ning koostööd teha ning komitee tõdeb, et komitee panust hinnatakse väga kõrgelt. Seejuures ei ole oluline mitte ainult teabevahetus ehitusprojektide viimaste arengute üle, vaid ka üleeuroopalise transpordinfrastruktuuripoliitika põhimõttelised ja kontseptuaalsed küsimused. Siinkohal on olulised mõned struktuursed uuendused: tähtsate TEN lõikude realiseerimise edendamiseks nimetas komisjon 6 projekti jaoks ametisse erikoordinaatorid (⁸). Samuti plaanitakse luua agentuur, mille eesmärk on parandada oluliste projektide rahastamist ja teostamist ka suurenevat rahastamismahtu silmas pidades. Lisaks ei ole veel lõppenud arutelu piiriülese koostöö õiguslikult siduva vormi üle, mis ulatuks kaugemale kui kehtivad vastastikuse mõistmise memorandumid.

4. Alalise uurimisrühma töökorraldus: tegevus

4.1 Vastavalt üleeuroopalise transpordipoliitika ümberkorraldusele on alalise töörühma tähelepanu suunatud mitte ainult tööle transpordikoridorides, vaid hõlmab ka prioriteetseid projekte üleeuroopalises transpordivõrgustikus (⁹) ning Loyola de Palacio juhitud ekspertrühma uusi kavu, näiteks erihenduse loomise idee Hispaania ja Aafrika vahel. Läbirääkimistest transpordi ja energeetika peadirektoraadi pädevate üksustega selgus, et EMSK panus juba realiseeritud või kavandatud TEN-projektide sotsiaalmajanduslikku hindamisse oleks tervitatav.

4.2 2004.–2005. aasta vahetusel alustas komisjon teise ekspertaruande ettevalmistust Loyola de Palacio juhtimisel. Alalisel uurimisrühmal oli selles varases staadiumis võimalus väljendada oma seisukohti põhimõttelistes küsimustes (¹⁰). Märgiti järgmist: keskkonnakaitse peab olema olulisem roll; ühendvedude kasutamine peaks praktikas rohkem kasutust leidma, see võib saada eraldi hindamiskriteeriumiks; suuremat tähelepanu tuleks pöörata ühendustele piirkondlike transpordivõrgustikega. Lõpuks rõhutas alaline uurimisrühm valdkonnaüleste aspektide (õigusnormide ühtlustamine, julgeolekuküsimused jne) tähtsust ning toonitas, et kõnealuste küsimuste jaoks põhjalikumalt ja ulatuslikumalt käsitleda, kui eesmärk on

- (⁸) I rongiühendus Berliin-Palermo (hr van Miert)
- II kiirrongiühendus Lissabon-Madriir-Tours/Montpellier (hr Davignon)
- III rongiühendus Lyon-Torino-Budapest-Ukraina piir (pr de Palacio)
- IV rongiühendus Pariis-Bratislava (hr Balzazs)
- V rongiühendus "Rail Baltica" Varssavi-Helsingi
- VI raudteekoridorid ja ETRMS (hr Vinck)
- (⁹) Otsus 884/2004/EÜ, 29.5.2004, ELT 30.4.2004 ja 7.7.2004.
- (¹⁰) Kiri E. Thielmannile, transpordi ja energeetika peadirektoraat, 15.12.2004.

kiirendada Euroopa Liidu transpordipoliitiliste eesmärkide täitmist. Vastuses rõhutas komisjon⁽¹¹⁾, et tulevikus soovib ta eelkõige pöörata rohkem tähelepanu ühendustele piirkondlike transpordivõrgustikega.

4.3 Samaaegselt teise ekspertaruandega võttis komisjon kokku ka senise töö transpordikoridorides. Ka siin osales alaline uurimisrühm lühikese hinnanguga, milles nõuti eelkõige suuremat pühendumist majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse küsimustele ning konsulteerimisele. Samuti peab alaline uurimisrühm mõttekaks juhtkomiteede tugevdamist ja nende paremate võrgustike loomist, rohkemate kohustuste võtmist ning järelevalvet tulemuste üle, kusjuures viimane kuulub eelkõige juhtkomitee pädevusse. Küsitluslehtede hindamisel tegi komisjon neli olulist järeldust⁽¹²⁾: transpordikoridorikontseptsioon on ennast õigustanud ja selle rakendamist jätkatakse; rakenduslikud küsimused ning sotsiaalmajanduslike tegurite arvestamine vajavad asjaomaseid meetmeid; tulemuste parem kontroll on mõttekas, ent seejuures tuleb arvestada iga transpordikoridori eripära; koridoride positiivne mõju on hinnatav vaid pikaajaliselt, kuid on seda edukam, mida siduvamalt on koostöö korraldatud.

4.4 Koostöö 10 transpordikoridori juhtkomiteega on ka viimasel kahel aastal olnud muutumatult oluline. Praktistel ja personaliga seotud põhjustel ei olnud võimalik juhtkomiteede koosolekutel sama aktiivselt osaleda kui varasematel aastatel. Kontaktid ei ole siiski katkenud, eelkõige kuna Brüsselis kaks korda aastas toimuvad koordineerimiskoosolekud tagavad korrapärase kohtumise ning kogemustevahetuse. Alaline uurimisrühm juurutas süsteemi, mille kohaselt vastutus üksikute transpordikoridoride eest on jaotatud töömahu õiglase jagamise alusel. Tulevikus tähendab see suuremat praktilist pühendumist ja jätkuvust rühma siseselt.

4.5 Olulisel kohal oli arvamuse "Raudteejaamade roll laienenud Euroopa Liidu linnades ja linnastutes"⁽¹³⁾ ettevalmistamine, mis oli integreeritud alalise uurimisrühma tegevusse ning võeti vastu 2006. aasta veebruaris. Euroopa transpordipoliitika raames tuleb pöörata suuremat tähelepanu raudteejaamade säilitamisele, kasutamisele ja kujundamisele — eelkõige turvalisuse seisukohalt — kui rongireisijate veo "vaateaknale" ja transpordivõrgu teenustekeskusele.

4.6 Vaatlusalusel perioodil korraldas alaline uurimisrühm kaks välisüritust. Novembris 2004 osales EMSK meeldejäädav rongireisil mööda X koridori, mille korraldas "ARGE koridor X"

ning mis viis Villachist Austrias läbi Zagrebi (Horvaatia) Sarajevosse Bosnia-Hertsegoviinas. Tegu oli üleskutsega töhusamatele rongiühendustele ning raudteede piiriülesele koostööle kõnealusel piirkonnas. Peatuskohtades korraldati ajakirjanduse tähelepanu äratanud üritusi. Teine välisüritus toimus Poolas Bialystokis. Ürituse keskpunktis olid I koridori kava piirkondlikud tagajärjed looduskaitsele, turvalisusele ja elukvaliteedile Kirde-Poolas. Bialystoki konverents oli äärmiselt edukas mitmes mõttes ning seda võib pidada alalise uurimisrühma töö kõrghetkeks. Hinnang sellele järgneb alljärgnevas peatükis, mis käsitleb olulisimaid tulemusi.

5. 2004.–2006. aasta töö olulisimad tulemused

5.1 15.–17. novembril 2005 korraldas alaline uurimisrühm Bialystokis Podlaasia vojevoodkonna marssali kutsel konverentsi avaliku aruteluga, mida saatsid erinevad vestlused ja külastused I üleeuroopalise transpordikoridori "Via ja Rail Baltica" lähiümbruskonnas. Eesmärk oli arutada omavalitsuse esindajate, erinevate sotsiaalmajanduslike huvirühmade ning transpordipoliitika eest vastutavate piirkondlike ja riiklike organitega lahendusvariante sellele, kuidas I koridori ehitamine viia kõige paremini kooskõlla piirkondlike huvide ja keskkonnakaitsega. EMSK delegatsiooni saatis Euroopa Liidu komisjoni esindaja, kes tegeleb eelkõige "Rail Baltica" projekti edendamiseks. Kõik kohtumised leidsid aset erilise külalislahkuse õhkkonnas. Delegatsiooni reis oli oluline mitte ainult transpordipoliitika seisukohalt, vaid ka edusamm Euroopa asjadest teavitamise küsimustes mõlemale osapooltele.

5.1.1 Kõnealusel konverentsil tõi kokku kõige erinevamad osalejad: looduskaitse, kohaliku tasandi poliitikud, raudteetööstuse ettevõtjad, kohalikud elanikud, töönõukogud, ning löi praktiliselt käegakatsutava ühenduse piirkonna ja Euroopa Liidu/Brüsseli vahel. Toodi esile transpordikoridori mõju eri mõõtmed: koormus läbisõiduteede ääres elavatele inimestele, lootus transpordihendusest tulenevale majanduslikule tõusule, ühiskondliku reisijateveo ja piirkondliku rongireisijate veo nõrgad küljed, piirkonna eriliste loodusvarade säilitamine, hirm töökohtade kaotuse ees, rahapuudus ja bürokraatlikud tõkked, mida on võimalik tunnetada ja kõrvaldada vaid ühiselt. Kohtumisel saadud teave oli kõigi osalejate jaoks mitmetahuline ning äärmiselt õpetlik ning kohtumise lõpuks leiti ka uued võimalused probleemide lahendamiseks.

⁽¹¹⁾ E. Thielmanni kiri, 21.1.2005.

⁽¹²⁾ Hinnangut esitleti koordineerimiskoosolekul 21. aprillil 2005 Brüsselis.

⁽¹³⁾ Komitee arvamus "Raudteejaamade roll laienenud Euroopa Liidu linnades ja linnastutes", ELT C 88, 11.4.2006, lk 9.

5.1.2 Via Balticast Kirde-Poolas võib saada eeskujuga integreeritud üleeuroopalises transpordipoliitikas. Üks põhiprobleem on ühelt poolt transiidipiirkondade liikluskoormus ning teiselt poolt hädavajalik majandusareng, mis tuleneb küll piirkonna transpordiühendusest, kuid mitte transiidiliiklusest. Teine põhiprobleem ja samas piirkonna "suurim vara" on selle võrreldamatu looduslik rikkus, mida tuleks kaitsta. Siin toodi välja palju häid lahendusvõimalusi, mis ei pea isegi tingimata olema kallid. Selgus, et "Rail Balticat" ei olnud piirkondlikes kavades piisavalt arvestatud ning see oli võimalus Euroopa Liidu koordinaatori esindajal kõnealust transpordikoridoriühendust propageerida. Sai selgeks, et vaid integreeritud üldine transpordistrateegia saab lahendada piirkonna probleeme ja vaid nii on võimalik ületada takistusi "Via Baltica" ja "Rail Baltica" kavandamisel ja elluviimisel. EMSK toetab ka edaspidi konverentsil käivitunud positiivseid arenguid.

5.2 Tulevikus lõpetatakse transpordikoridoride riikide transpordiministeeriumide piirilene koostöö ning see asendatakse komisjoni algatusega (vt peatükk 3). Eesmärk on kasutada tihedama koostöö võimalust ühes protsessis senise kahe paralleelse protsessi koordineerimise asemel. Samuti paraneb kesksete

transpordipoliitiliste eesmärkide rakendamise alus. Endiselt on lahendamata see, kuidas saaks mõjusalt tugevdada piiriülese koostöö siduvust ELi liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel. EMSK on seisukohal, et parim võimalus selleks on paranenud lepinguliste suhete kõrval saadaolevate ELi rahaliste vahendite kontsentreerimine. Nii peaks ka prioriteetsete magistraalide raames keskenduma prioriteetsetele projektidele ning täielikult tuleks ära kasutada projektide võimalik 20 %line kaasfinantseerimine Euroopa Liidus. Praegu on toetus vaevalt 2–5 % tasemel.

5.3 Lisaks tuleks uurida veel infrastruktuuri ja rakenduslike küsimuste ühendamist, mis on alati olnud EMSK-le oluline ja mis ei ole tänaseni veel piisavalt arenenud. Olgugi et küsimusega on üritatud korduvalt ja korrapäraselt tegeleda, on edusammud tagasihoidlikud, kuna puudub spetsiaalne rakendusmeetod. Lootus, et transpordipoliitilised eesmärgid seostuksid automaatselt infrastruktuuri arenguga, ei ole möödunud aastatel täitunud. Transpordipoliitikat ei kujunda enam suured transpordikonverentsid nagu varem. Seetõttu võiks tulevikus põhiroll olla piirkondadel, kus koonduvad konkreetselt kõik küsimused ning kus üleeuroopaliste seoste mõistmine on eriti vajalik. See kattub Bialystoki konverentsil saadud kogemustega.

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Euroopa Liidu energiavarustus: energiakandjate optimaalse kombinatsiooni strateegia"

(2006/C 318/31)

29. augusti 2005. aasta kirjas palus komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 koostada Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel arvamuse "Euroopa Liidu energiavarustus: energiakandjate optimaalse kombinatsiooni strateegia".

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava transpordi-, energeetika-, infrastruktuuri- ja infoühiskonna sektsiooni arvamuse võeti vastu 30. mail 2006. Raportöör oli pr SIRKEINEN.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.–14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 162, vastu hääletas 27, erapooletuks jäi 15.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates vajab Euroopa strateegiat, mille eesmärk on majanduslikele, varustuskindlusega seotud ja kliimapoliitilistele eesmärkidele vastavate energiaallikate mitmekesine valik. Kõikidel energiaallikatel ja tehnoloogiatel on nimetatud eesmärkidega seoses eeliseid ja puuduseid, mida tuleb avatud ja tasakaalustatud viisil arvesse võtta.

1.2 Mitmekesine valik on vajalik:

- **mõistlikeks energiakuludeks**, kindlustades energiaallikatevahelise konkurentsi ja energeetikasüsteemide, iseäranis elektrisüsteemide, optimaalse üldise tõhususe. Lisaks tuleb tarnijatevahelise konkurentsi tekitamiseks mitmekesistada tarneallikaid;
- **parema varustuskindluse tagamiseks**, kasutades tarneprobleemide korral asendusallikaid, ja suurendada kasutajate turujõudu;
- Euroopa ja isegi **ülemaailmse solidaarsuse** saavutamiseks ressursside kasutamisel ja keskkonnamõjude arvestamisel.

1.3 Euroopa Liidu energiaalast välissõltuvust ei ole võimalik praegu vältida. Tehnilised, majanduslikud ja poliitilised probleemid võivad tuleneda suurest ja kasvavast sõltuvusest ühest tarneallikast, ennekõike piirkondadest, kus ei järgita samu reegleid või kus esinevad poliitilised rahutused, nagu näiteks nafta ja gaasi puhul.

1.4 Maailmaturul kaubeldav süsi ja uraan pärinevad mitmetest allikatest, sealhulgas Euroopa Liidust, ega anna seega põhjust muretsemiseks.

1.5 **Taastuvate energiaallikate** kasvav kasutamine elektri tootmisel kujutab endast potentsiaali, mis tuleb ära kasutada. Ent isegi kui 2020. aastaks saavutatakse Euroopa Parlamendi soovitatud eesmärk, mille kohaselt peavad taastuvad energiaallikad muude energiaallikate seas moodustama 20 %, **ei ole**

tõenäoline, et lähitulevikus **oleks võimalik traditsioonilisi energiaallikaid taastuvate energiaallikatega asendada.**

1.6 **Gaasi** kasutamine on kasvanud ja kasvab turutingimuste — aga ka poliitiliste valikute — tõttu veelgi. Nüüdseks on selgeks saanud, et selle tendentsi jätkumine toob enesega kaasa probleeme. Varustuskindluse ja hinna seisukohalt ei ole gaasiga võimalik jätkata söe asendamist; samuti ei saa heitmete tõttu asendada tuumakütust gaasiga. Lisaks on kritiseeritud piiratud gaasivarude kasutamist, kuna gaas (nagu ka nafta) on väärtuslik tooraine suure lisaväärtusega tööstussektorites.

1.7 **Tuumaohutuse**, tuumajaamade tegevuse lõpetamise, kasutatud kütuse ja eriti lõppladustamisega seotud senini enamikus liikmesriikides jätkuvaid probleeme tuleb lahendada, et anda vastus mitmes liikmesriigis esile kerkinud kriitikale ning et jätkata ja isegi suurendada selle tehnoloogia kasutamist, arvestades tema eeliseid kliimamuutuste tõkestamise, väikese välissõltuvuse ja stabiilsete kulude aspektist. Erinevate stsenaariumide kohaselt on tuumaenergia võimalikku asendamist lähitulevikus raske teostada, ilma et sellega kaasneks fossiilkütuste suurem kasutamine.

1.8 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab **ettevaatlikku lähenemist tulevikuvalikutele**. Ei oleks arukas eeldada, et tulevane areng on täiesti etteennustatav ja et kõik läheb täielikus kooskõlas poliitiliste eesmärkide või parimate ootustega. Poliitiliste valikutega tuleb tagada piisav energiavarustus mõistlike hindadega ka vähem soodsamate arengute korral. Igasugune muu käitumine oleks äärmiselt vastutustundetu.

1.9 **Kõik võimalused peavad olema avatud**. Peatükis 4 toodud stsenaariumid 25-liikmelise Euroopa Liidu jaoks toetavad selgelt seda järeldust. Isegi stsenaariumis, mille aluseks on energiatarbimise maksimaalse tõhususe ja taastuvate energiaallikate osakaalu kasvu prognoosid, ei peeta ühtki energeetikatehnoloogiat vananenuks ilma negatiivsete tagajärgedeta keskkonnale või majandusele.

1.10 **Praegust energiaallikate valikut tuleb poliitiliste strateegiatega arendada selliselt, et vähendada sõltuvust välistarnijatest ja tagada Euroopas rohkem selliseid energiaallikaid, millega ei kaasne heitmeid**, unustamata sealjuures, et erinevatesse tehnoloogiatesse investeerimise otsuseid teevad turul osalejad.

1.11 **Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib energiakandjate optimaalse kombinatsiooni strateegia väljatöötamist**. Siinkohal on oluline selgeks teha Euroopa Liidu, liikmesriikide, sõltumatute omavalitsuste ja turul osalejate rollid. Liikmesriikidel vastastikuse energiaalase tugeva sõltuvuse tõttu oleks vaja Euroopa Liidus energiapoliitikat paremini kooskõlastada, et aidata suurendada sisestele ja välistele probleemidele reageerimise võimet.

Energiakandjate optimaalse kombinatsiooni strateegia peaks sisaldama alljärgnevat elemente.

1.12 **Energiatööstuse tõhusus, sealhulgas soojuse ja elektri koostootmine**, on esimene ja peamine vastus energiapoliitilistele väljakutsetele. Suurem tõhusus ei saa otseselt tagada tasakaalustatud energiakandjate kombinatsiooni, ent toetab kõiki energiapoliitika eesmärke — konkurentsivõimet, varustuskindlust ja kliimamuutuste tõkestamist.

1.13 **Taastuvatel energiaallikatel** on Euroopa Liidus suur potentsiaal ning need vajavad toetust. Osasid tehnoloogiaid tuleb turulepääsu tagamiseks arendada vaid tõhususe osas, osad vajavad aga enam pikaajalist teadus- ja arendustegevust. Poliitikat tuleb hoolikalt kavandada, et mitte aidata kaasa juba praegu kõrgete energiahindade suurenemisele.

1.14 **Transpordivaldkonnas** tuleb **biokütuste** kasutamist ettevaatlikult suurendada, kusjuures eelnevalt tuleb koostada põhjalikud mõjuhindangud. Esmalt tuleb rakendada jõustunud biokütuste edendamise direktiivi ⁽¹⁾

1.15 **Energiatõhusust** tuleb **transpordisektoris** suurendada mitmekesiste meetmete abil (vt 6.3.1.5).

1.16 Suurema **tuumaohutuse** tagamine ning enamikus liikmesriikides senini jätkuva **kasutatud kütuse** probleemi lahendamine on kiiret lahendust vajavad küsimused. Vastutust peavad kandma ettevõtjad ning tuumaohutusasutused ja vastavad rahvusvahelised organid peavad kehtestama asjaomased tingimused. Kasutatud kütuste transpordi osas tuleb arvestada nii Euroopa Liidu eeskirjade kui rahvusvaheliste kohustustega.

1.17 Tuleb teha tõsisid jõupingutusi **keskkonnasõbralike sõetehnoloogiate** arendamiseks — jõujaamade suurem tõhusus ja süsiniku kogumise ning ladustamise kommertsrakendused. Eriti oluline on see ülemaailmseid arenguid arvestades.

1.18 Tuleb valmistada **Euroopa Liidu kohalike söevarude suuremaks kasutuseks**, sealhulgas vedelas ja gaasilises vormis. Nii selles kui muudes kontekstides ei tohi unustada, et energia-

valdkonna poliitilistel otsustel on tavaliselt tugevad majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnavalased mõjud ning et muutuste mõõtmed ja ajaskaala on suured.

1.19 Et vähendada probleeme, mis on seotud gaasi hoidmise ja osakaalu suurendamisega energiakandjate kombinatsioonis, tuleb julgustada investeringuid **veeldatud maagaasi** terminalidesse, eesmärgiga mitmekesistada gaasi tarneallikaid, ning arendada gaasi ladustamise rajatise ja meetmeid.

1.20 Tuleb tagada piisavad **investeringud** energiatootmise ja ülekandmise; selleks tuleb korrigeerida õiguslikku raamistikku ja võtta asjakohased finantsmeetmed. Näiteks võivad siinkohal kasulikud olla pikaajalised lepingud, arvestades piisava konkurentsi tagamise vajadusest tulenevaid piiranguid.

1.21 EL peaks olema oma seisukohtades ühtne ja kasutama enda kui ühe tugevama osaleja positsiooni rahvusvahelisel areenil energiatarnijatega, eriti **Venemaaga, läbirääkimisi** pidades. Energiavarustuse valdkonnas tegutsedes ja läbirääkimisi pidades tuleb arvestada vastastikuse sõltuvuse erinevaid aspekte. Euroopa Liit ei saa otseselt sekkuda energiaturgudel toimuvasse, ent arvestades, et paljudes energiatarnivates riikides on energeetika suures osas valitsuse kontrolli all, peaks ta jõuliselt toetama Euroopa Liidu enda osalejate huve.

1.22 Energiaallikate valikut mõjutavaid raamtingimusi hinnates tuleb analüüsida ka väliskulusid ja toetuste mõju. Samuti tuleb põhjalikult hinnata **praeguste ja tulevaste kliima- ja keskkonnapoliitiliste meetmete mõju teistele energiapoliitilistele eesmärkidele** — konkurentsivõimele ja varustuskindlusele — ning mitmekesistatud energiavarustusele.

1.23 Tuleb **leida ülemaailmselt sobiv Kyoto protokoll järgne kliimapoliitiline lahendus**, mis hõlmaks kõiki peamisi saastajaid. Vastasel juhul ei saavutata kliimamuutuste tõkestamisel mingit märkimisväärset edu, küll aga võib ohtu sattuda Euroopa Liidu majanduslik ja sotsiaalne areng.

1.24 Suurendada tuleb **jõupingutusi teadus- ja arendustegevuse alal** ning kooskõlas energia suure tähtsuse ja sellega seotud väljakutsetega ühiskonna jaoks tuleb suurendada Euroopa Liidu toetust energiaalasele teadus- ja arendustegevusele. Lühidalt öeldes: otsesed jõupingutused eesmärgiga tagada suurem energiatõhusus, taastuvatel energiaallikatel põhinevate tehnoloogiate turulepääs, keskkonnasõbralikul söekasutusel põhinevad tehnoloogiad ja tuumaohutus. Paljude taastuvate energiaallikate ja tõhusate tehnoloogiate puhul on kulude alandamiseks vaja peamiselt nutikaid konstruktsioone. Palju põhjalikumalt ja pikaajalisemat teadus- ja arendustegevust on vaja loomaks visiooni energiasektorist, kus kasutatakse taastuvaid energiaallikaid, termotuumasünteesi ja vesinikku. Vahepealsel ajal tuleb edendada ja toetada ka muid paljulubavaid energiatootmise võimalusi.

⁽¹⁾ 2003/30/EÜ, ELT L 123, 17.5.2003.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on alates 2002. aastast koostanud mitmeid omaalgatuslikke ja ettevalmistavaid arvamusi erinevate energiaallikate ja tehnoloogiate kohta, sealhulgas tuumaenergia, taastuvate energiaallikate, fossiilkütuste ja energiatõhususe kohta. Käesolev aramus tugineb neile varasematele arvamustele, sisaldamata samas konkreetseid viiteid neis arvamustes toodud üksikasjalikele andmetele ja käsitlustele.

2.2 Energiasektori arenguid on võimatu täpselt prognoosida. Kõikidel prognoosidel ja stsenaariumitel on piirid. Ootamatud sündmused või tugevad poliitilised meetmed võivad suundumusi muuta. Poliitilised kaalutlused, rääkimata otsustest, peavad siiski tuginema põhjalikul teabel hetkeolukorra kohta, parematel võimalikel prognoosidel ja stsenaariumitel, samuti tuleb teadvustada muutuste ajendeid ja takistusi. Käesolevas arvamuses toetatakse põhiosas Rahvusvahelise Energiaagentuuri ja Euroopa Komisjoni stsenaariumitele ja kaetakse ajavahemikku aastani 2030. Sealt edasi on pilt oluliselt ebatäpsem.

2.3 Energiaallikate ja tehnoloogiate valikuid teevad investitorid ja neid valikuid on võimalik mõjutada poliitiliste otsustega. Euroopa Liidul ei ole otsest kontrolli liikmesriikide valikute üle, küll aga on tal võimalik neid valikuid kaudselt mõjutada oma keskkonnavalade pädevuste kaudu. Liikmesriigid peaksid nii palju kui võimalik lihtsustama oma riiklike ressursside kasutamist. Liikmesriikide tehtavad valikud mõjutavad üksteist. Lisaks on energiatarbijad neis liikmesriikides, kus puuduvad näiteks tuuma- või söeenergia tootmise võimalused, osa elektriturust, kus kasutatakse tuumakütust ja sütt.

2.4 **Põhiküsimus on järgmine: Kas me saame juba praegu välistada oma olemasolevad või potentsiaalsed tulevased süsteemid või võimalikud valikud?** Teisisõnu, kas meie teadmised on küllaldased ja kas me oleme piisavalt kindlad, et kitsendada oma võimalusi energiapoliitiliste eesmärkide saavutamiseks (piisav ja tagatud energiavarustus, mõistlikud konkurentsihinnad ning väiksem koormus keskkonnale ja kliimale)? Me üritame sellele küsimusele vastata ning sellega seotud järeldusi ja soovitusi esitada.

3. Ülemaailmne energiaturg ja süsinikdioksiidi heitmed

3.1 **Maailma tulevik energia vallas** mõjutab Euroopa Liidu energiaalast tulevikku. Praegune energiatarbimine ja tarbimine kasv on suurimad väljaspool Euroopat. Ülemaailmne kasv nõudlus fossiilkütuste järele mõjutab hindu ja kättesaadavust Euroopas. Hinnamuutused toovad kaasa ka muutusi energiavahetustes, tarbijate ja ettevõtete käitumises ning teadus- ja arendustegevuse suundades. Kõik see mõjutab ka olukorda Euroopa Liidus. Seetõttu on väga oluline, et Euroopa otsuseid kaaludes oleks terviklik ülevaade ülemaailmsest energiaalastest tulevikust. Rahvusvaheline Energiaagentuur esitab oma vaated maailma energiaalase tuleviku kohta ergeetikaväljaandes "World Energy

Outlook 2004", kus tuuakse ajavahemikuks 2004–2030 kaks stsenaariumi.

Võrdlusstsenaariumis (*Reference Scenario WEO-R04*) arvestatakse valitsuste poliitikat ja meetmeid, mis olid 2004. aasta keskpäigaks jõustunud või vastu võetud. Maailma alternatiivse poliitika stsenaariumis (*The World Alternative Policy scenario WEO-A04*) analüüsitakse, kuidas võib globaalne energiaturg areneda, kui kõik maailma riigid viivad ellu poliitika või meetmed, mida nad praegu kaaluvad või mida nad vaadeldaval perioodil tõenäoliselt rakendavad. Nii võrdlusstsenaarium (WEO-R05) kui alternatiivse poliitika stsenaarium (WEO-A05) ajakohastati Rahvusvahelise Energiaagentuuri energiaülevaates "World Energy Outlook 2005".

3.2 2005. aasta energiaülevaates sisalduva võrdlusstsenaariumi kohaselt kasvab ajavahemikus 2002–2030 **nõudlus primaarenergia järele maailmas** 52 % võrra. Rohkem kui kaks kolmandikku sellest arenguriikides. Energianõudluse iga-aastane kasv (1,6 %) aeglustub võrreldes viimase kolme kümnendi tasemega, mis on 2,1 %. Transpordi- ja elektritootmissektori osakaal maailmas toodetava energia tarbimises kasvab. Kõnealusel perioodil kahekordistub kogu maailmas elektritarbimine.

3.3 2005. aasta ergeetikaülevaate alternatiivse stsenaariumi kohaselt on ülemaailmne energianõudlus võrdlusstsenaariumiga võrreldes 10 % võrra väiksem.

3.4 **Energiatarbimine lõppsektorites** kasvab 2030. aastani 1,6 % võrra aastas (WEO-R04). Transpordisektoris kasvab nõudlus kõige kiiremini ehk 2,1 % aastas. Elamu- ja teenindussektoris kasvab energiatarbimine aastas keskmiselt 1,5 % võrra; sama palju kasvab nõudlus ka tööstuses.

3.5 2004. aasta energiaülevaate võrdlusstsenaariumi kohaselt kahekordistub **ülemaailmne elektrinõudlus** aastatel 2002–2030. Elektritarbimise suurim sektoraalne kasv leiab aset majapidamistes (119 %), teenindussektoris (97 %) ja tööstuses (86 %). Kasvava elektrinõudluse rahuldamiseks ja vananeva infrastruktuuri väljavahetamiseks läheb vaja ligikaudu 4 800 GW ulatuses uut tootmisvõimsust ehk umbes 10 000 uut kütist.

3.6 2005. aasta energiaülevaate võrdlusstsenaariumi kohaselt domineerivad fossiilkütused ülemaailmses energiatarbimises ka edaspidi. Fossiilkütused moodustavad maailmas toodetava primaarenergia nõudluse kasvust ligikaudu 83 %. Tuumaenergia osakaal langeb 6,4 %-lt 4,7 %-le, samas kui taastuvate energiaallikate osakaal tõuseb arvatavalt 13 %-lt 14 %-le.

2004. aasta energiaülevaate alternatiivse poliitika stsenaariumi kohaselt langeb nõudlus fossiilkütuste järele 2030. aastaks 14 % võrra võrrelduna WEO-R04 stsenaariumiga, samas kui tuumaenergia tarbimine kasvab 14 % võrra ja taastuvate energiaallikate, (välja arvatud hüdroenergia ja biomass) tarbimine kasvab 27 % võrra.

3.7 **Nafta** jääb suurimaks energiaallikaks. Ülemaailmne nõudlus nafta järele kasvab 2030. aastani 1,4 % võrra aastas (WEO-R05). OPECi riikide turuosa maailmas kasvab 2030. aastaks 2004. aasta 39 %-lt 50 %-ni. Piirkondadevahelise naftakaubanduse kasum suureneb sellel perioodil rohkem kui kaks korda. Kõige enam kasvab eksport Lähis-Idast.

WEO-A04 stsenaariumi kohaselt on primaarne nõudlus nafta järele WEO-A04 stsenaariumiga võrreldes 11 % väiksem.

3.8 **Nõudlus maagaasi** järele kasvab stabiilselt 2,1 % võrra aastas (WEO-R05). Maagaasi tarbimine kasvab ajavahemikus 2003–2030 kolm neljandikku. Tekivad gaasi veeldamise tehased, millega luuakse uus suur maagaasi turg ja tehakse võimalikuks traditsioonilistest turgudest kaugelasuvate reservide kasutamine. Tootmine kasvab kõige enam Venemaal ja Lähis-Idas.

WEO-A04 stsenaariumi kohaselt oleks gaasinõudlus 10 % väiksem.

3.9 **Sõel** on maailma energiakandjate kombinatsioonis endiselt võtmeroll keskmise aastase kasvuga 1,4 % (WEO-R05). Sõenõudlus kasvab enim Aasia arenguriikides. Nimetatud kasvust 95 % tuleb elektrisektorist. Üle 40 % maailma sõevarudest, mis praeguse tootmistempo juures võimaldavad toota energiat ligi 200 aastat, asub OECD riikides.

Võrreldes võrdlusstsenaariumiga on alternatiivses stsenaariumis sõenõudlus 2030. aastal peaaegu neljandiku võrra väiksem

3.10 WEO-R05 stsenaariumi kohaselt kasvavad **süsinikdioksiidi heitmed kogu maailmas** ajavahemikus 2003–2030 1,6 % võrra aastas. Ligi 70 % sellest kasvust annavad arenguriigid. Arvatavalt umbes pool maailma heitmete suurenemisest on seotud energiatootmisega. Teine suurim süsinikdioksiidiga saastaja kogu maailmas endiselt transpordisektor.

WEO-A05 stsenaariumi kohaselt on süsinikdioksiidi heitmed 2030. aastal 16 % võrra väiksemad kui võrdlusstsenaariumis. Aastane kasvumäär vaadeldaval perioodil on 1,1 %.

4. Energiaturg ja süsinikdioksiidi heitmetega seotud arengud Euroopa Liidus

4.1 Euroopa Komisjon on erinevatele oletustele tuginedes koostanud Euroopa Liidu energiaalase tuleviku kohta mitmeid **stsenaariume**. Käesolevas peatükis vaadeldakse kahte erinevat stsenaariumi. Põhistsenaariumis (*baseline scenario BL-05*) vaadeldakse tulevikku, lähtudes praegustest suundumustest ning Euroopa Liidus ja liikmesriikides enne 2004. aasta lõppu vastu võetud poliitilistest otsustest. Energiatarbimise tõhususe ja taastuvate energiaallikate kasutamise kõrge taseme stsenaariumi (*The high levels of energy efficiency and renewables HLEER-04*) eesmärk

on modelleerida energiatõhususe suurendamise ja taastuvate energiaallikate edendamise edukalt rakendatud tugevate poliitiliste meetmete mõjud energiaturule ja keskkonnale, sedavõrd kui niisuguseid meetmeid saab modelleerida. HLEER-04 stsenaariumi ei ole ajakohastatud, seega tehakse võrdlused BL-04 stsenaariumiga, st et nimetatud kaks stsenaariumi ei ole otseselt võrreldavad. Komisjon ei ole esitanud BL- ja HLEER-stsenaariumite kulude erinevuste kalkulatsiooni.

4.2 **2005. aastal tarbiti primaarenergia 25-liikmelises Euroopa Liidus** järgmiselt: 18 % — tahkekütused (peamiselt süsi), 37 % — vedelkütused (nafta), 24 % — maagaas, 14 % — tuumakütus ja 7 % — taastuvad energiaallikad. Elektrit toodeti 29 % ulatuses söe ja pruunsöe baasil, 20 % gaasi baasil, 31 % tuumakütuse baasil, 15 % taastuvate energiaallikate baasil (sh suurtes hüdroelektrijaamades) ning 5 % naftatoodete baasil.

4.3 **Euroopa Liidu primaarenergia nõudlus** on BL-05 stsenaariumi kohaselt 2030. aastal 15 % kõrgem, kui 2000. aastal (aastane kasv 0,5 %), kusjuures SKT kasv on 79 %. Nimetatud stsenaariumi kohaselt jätkub tendents, kus energianõudlus on üha vähem seotud SKTga. Energiatarbimise intensiivsus (energia-
tarbimise suhe SKTsse) kasvab 1,5 % võrra aastas.

HLEER-04 stsenaariumi kohaselt on vajadus primaarenergia järele 2030. aastal põhistsenaariumiga võrreldes 14,1 % väiksem, ent 2000. aastaga võrreldes siiski pisut suurem.

4.4 **Lõppsektorite energiatarbimine** kasvab prognooside kohaselt 2030. aastaks 25 % võrra (BL-05). Võrreldes 2000. aastaga kasvab teenustesektori energianõudlus 2030. aastaks 49 %. See areng on tingitud elektrinõudluse suurenemisest. Majapidamiste energianõudlus kasvab ajavahemikus 2000–2030 oletatavasti 29 %. Võrreldes aastaga 2000 on transpordisektori energianõudlus 2030. aastaks 21 % suurem ja tööstuse energianõudlus 19 % suurem.

HLEER-04 stsenaariumi kohaselt on 2030. aastaks energianõudlus 10,9 % madalam, kui BL-04 stsenaariumi kohaselt.

4.5 Ajavahemikus 2005–2030 kasvab **Euroopa Liidu elektrinõudlus** 43 % võrra (BL-05). Nõudlus kasvab iseäranis kiiresti majapidamistes (62 %), millele järgnevad teenindussektor (53 %) ja tööstus (26 %).

4.6 Ajavahemikus 2005–2030 kasvab **Euroopa Liidu elektritootmine** 51 % võrra (BL-05). Kasvav osa elektrist toodetakse soojuse ja elektri koostootmisjaamades (ligi 10 protsendipunkti ja 2030. aastaks on soojuse ja elektri koostootmisjaamade osakaal 24 %). Energiatootmise struktuur muutub märkimisväärselt taastuvate energiaallikate ja maagaasi kasuks ning tuumakütus ja tahkekütused kaotavad turuosa.

HLEER-04 stsenaariumi kohaselt langeb kogu elektritootmine 2030. aastaks BL-04 stsenaariumi prognoosidega võrreldes 16 %. Tahkekütuste ja tuumaenergia osakaal langeb elektritootmises ühepalju (aastaks 2030 BL-04 stsenaariumiga võrreldes vastavalt 9,3 % vähem).

4.7 **Nafta** jääb kõige olulisemaks kütuseks, kuigi aastaks 2030 ei tohiks selle tarbimine ületada praegust taset (BL-05). **Maagaasinõudlus** ennustatakse märkimisväärset kasvu (38 % 2030. aastaks) pärast 1990ndatel juba aset leidnud tugevat kasvu. **Tahkekütuste** osakaal langeb umbes 2020. aastaks, kuid 2030. aastaks jõuab jälle peaaegu praegusele tasemele. Selle põhjus on nafta ja gaasi hindade tõus ja mõnede liikmesriikide järk-järguline loobumine tuumakütustest.

HLEER-04 stsenaariumi kohaselt langeb tulevikus märkimisväärselt nõudlus fossiilkütuste järele, mis on tingitud väiksemast energiavajadusest ja taastuvate energiaallikate edendamise meetmetest. Kõige rohkem väheneb tahkekütuste osakaal (BL-04 stsenaariumiga võrreldes 37,5 % vähem).

4.8 **Taastuvate energiaallikate** osakaal suureneb BL-05 stsenaariumis suhteliselt vaadatuna rohkem kui teiste kütuste osakaal (võrreldes praeguste määradega kahekordistub nende osa aastaks 2030). Nende panus suureneva energianõudluse katmise on peaaegu sama suur kui maagaasi panus.

HLEER-04 stsenaariumi kohaselt suureneb taastuvate energiaallikate kasutamine 25-liikmelise Euroopa Liidu energiasüsteemis märkimisväärselt tänu taastuvate energiaallikate kasutamist edendavatele poliitilistele meetmetele. Võrreldes BL-04 stsenaariumiga on kasv 2030. aastaks 43,3 %.

4.9 **Tuumakütuste** osakaal on BL-05 stsenaariumis 2030. aastal mõnevõrra väiksem kui 2000. aastal (langus 11 %). Seda põhjustavad mõnede vanade liikmesriikide poliitilised otsused loobuda järk-järgult tuumakütustest ning ohutusprobleemid tuumajaamadega mõnedes uutes liikmesriikides.

HLEER-04 stsenaariumi kohaselt on tuumakütuse osakaal 19,9 % võrra väiksem kui BL-04 stsenaariumis.

4.10 Jätkuvalt suureneb sõltuvus impordist, 2030. aastaks on suurenemine 65 %, mis on tänasest tasemest ligi 15 protsendipunkti kõrgem (BL-05). Nafta puhul on impordisõltuvus jätkuvalt kõige suurem, jõudes 2030. aastaks 94 %-ni. Maagaasi impordisõltuvuse praegune tase on mõnevõrra üle 50 %, mis aastaks 2030 jõuab 84 %-ni. Ka tahkekütusevarud põhinevad järjest enam impordil, mis 2030. aastaks jõuab 59 %-ni.

HLEER-04 stsenaariumi kohaselt on impordisõltuvus 4–6 % võrra väiksem kui BL-04 stsenaariumis.

4.11 **Süsinikdioksiidi heitmed** vähenesid ajavahemikus 1990–2000. Praeguseks on näitja jõudnud taas 1990. aasta tase-

mele. Järgnevatel aastatel süsinikdioksiidi heitmete hulk suureneb ja ületab 2010. aastaks 1990. aasta taseme 3 % võrra ja 2030. aastaks 5 % võrra. Pikas perspektiivis peegeldab edasine mõõdukas süsinikdioksiidi heitmete hulk energiatarbimise väikest kasvu ja süsinikdioksiidivabade taastuvate energiaallikate ja tuumakütuse üsna olulist rolli.

HLEER-04 stsenaariumi kohaselt on süsinikdioksiidi heitmed BL-04 stsenaariumiga võrreldes oluliselt väiksemad (2010. aastal 11,9 % võrra väiksemad ja 2030. aastal 22,5 % võrra väiksemad kui BL-04 stsenaariumis). Vähenemine 2000. aastaga võrreldes oleks 10 %.

5. Poliitilised väljakutsed

5.1 Hinnaarengud

5.1.1 Nõudlusest tingitud ja ülemaailmsel hinnatõusudel, kuigi nad mõjutavad tarbijat, ei ole tugevat mõju riiklikele majandustele, kui hinnatõusud tekitavad nõudlust tootjariikides. Hinnatõus ühes majandussektoris, nagu see elektri puhul praegu osaliselt on, kahjustab nii tarbijaid kui konkurentsivõimet. Pikemas perspektiivis muudavad kõrgemad hinnad erinevate energiaallikate ja tehnoloogiate konkurentsituatsiooni, tõhususe suurendamise meetmete tulusust ning käitumist üldiselt.

5.1.2 **Nafta ja naftatoodete** hinnad on hiljutistel aastatel märgatavalt tõusnud. Eelseisvatel aastatel võivad naftahinnad jääda kõrgele tasemele mitmel põhjustel, eelkõige seoses alljärgnevaga:

- Aasia riikide kiirest majanduskasvust tulenev suurenev nõudlus,
- liiga väikesed investeeringud energiavarustuse infrastruktuuri,
- geopoliitilised tegurid ja poliitiline ebastabiilsus.

5.1.3 Naftahindade tõusu järel on kõikides piirkondades tõusnud ka **gaasi** hinnad. Euroopas on gaasi hinnad tavaliselt seotud naftahindadega. Kuna Euroopa gaasivarustuse allikad asuvad peamiselt Venemaal ja Norras ning kuna gaasi veeldamine ei muutu tõenäoliselt niipea konkurentsivõimeliseks tehnoloogias, jääb hindade niisugune seos püsima. Gaasiga varustajate vaheline konkurents võiks enesega kaasa tuua gaasihindade langetamise, ent kasvavad tarnimiskulud nullivad suures osas hinnalanguse mõju.

5.1.4 **Sõehinnad** jäävad pikaajalises perspektiivis tõenäoliselt mõõdukale tasemele, kuna paljud turu peamised tegurid ei muutu. Sõeturul on palju olemasolevaid ja potentsiaalseid tarnijaid, turul valitseb veel väga tihe konkurents ja sõehinnad jäävad eelduste kohaselt teiste primaarenergiaallikate hindadega võrreldes madalaks.

5.1.5 Taastuvate **energiaallikatega** seotud kapitalikulud hakkavad eelduste kohaselt tulevikus langema. Kõige kiiremini langevad kulud fotogalvaanika osas, mis on tänapäeval kõige kapitalimahukam energiasüsteem. Olulist langust prognoositakse ka avamere tuuleenergia, päikeseenergia ning lainete ja loodete energia tootmise tehnoloogiatega seotud kapitalikulude osas. Hüdroenergia kulud on üldiselt madalad ja stabiilsed, jaamade laiendamise potentsiaal on piiratud ja uute rajatiste ehitamine suurenevalt kulukas.

5.1.6 **Elektrihinnad** on Euroopa Liidus kasvanud mitmetel põhjustel. Kõrgemate gaasihindade tõttu on ka elektrihinnad kasvanud enamikus neis ELi piirkondades, kus gaas on peamine elektritootmise allikas. Sööelektrijaamades toodetava elektri hinnatõusu on aga raske põhjendada tooraine hinna tõusuga. Ka nõudluse ja pakkumise vaheline üha pingelisem tasakaal on hakanud hindadele mõju avaldama. Energiatootmisettevõtte põhjendavad hinnatõusu vahel saastekvootidega kauplemisega, lisades väidetava saastekvootide "hinna" jaehindadele, kuigi saastekvoodid eraldatakse neile tasuta. Ka taastuvate energiaallikate toetamise meetmed on mõnel juhul elektrihindu kasvatanud, samuti maksud ja muud lõivud. Lisaks uurib komisjon praegu seda, kas ebapiisav konkurents elektriturul on avaldanud negatiivset mõju hindadele.

5.2 Varustuskindlus

5.2.1 Oma **rohelistes raamatus** varustuskindluse kohta väljendas komisjon tõsist muret selle teema üle. Euroopa Liidu sõltuvus välistarnijatest kasvab prognooside kohaselt kolme aastakümne jooksul 50 %-lt 70 %-ni. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jagas tugevalt seda muret arvamuses ⁽²⁾ rohelise raamatu kohta. Praegu on varustuskindluse probleem veelgi aktuaalsem.

5.2.2 **Sõltuvus** välisallikatest pärinevast **imporditud** naftast kasvab ja koondub üha enam Lähis-Itta. Ka kasvav gaasinõudlus suurendab sõltuvust liiduvälistest gaasitarnijatest, eelkõige Venemaast. Veel üks probleem on transportimine pikkade gaasijuhtmete kaudu, sageli läbi poliitiliselt ebastabiilsete piirkondade.

5.2.3 **Mõned võrgurikked** on lisaks juhtimisalastele ja mõningatele seadusandlikele probleemidele juhtinud tähelepanu ka investeringute ebapiisavusele võrreldes suurenenud ülekandmisnõudluse ja vahemaadega. Nii elektri- kui ka gaasivõrkude omavaheline sidumine kogu Euroopas on küll edenenu, kuid liikmesriikide vahel on olulisi struktuurilisi kitsaskohti. Võrkude reguleerimisel peab toetama ohutust, kvaliteeti ja piisavaid investeringuid.

5.2.4 **Investeringud** elektrijaamadesse ja naftatöötlemistehastesse on viimasel kahel aastakümnel olnud ebapiisavad. Elektri osas on ülevõimsuse periood lõppemas ja aastani 2030 on tootmisevõimsuse suurendamiseks 600-750 GW-ni vaja investeringuid, et katta suurenevat elektrinõudlust ja asendada vananenud käitised. Tootmisevõimsuse (eriti tippkoormuselektri

tootmisel) suurendamise tehtavate investeeringute vajadust on võimalik osaliselt lahendada täielikult omavahel seotud võrkude abil.

5.2.5 **Taastuvate energiaallikate kasutamise** suurendamisele suunatud ELi poliitika on kaalukas samm välistarnijatest sõltuvuse vähendamiseks. Samas leeveneks ka kasvuhooenergia-side heitmete probleem ja mõnel juhul väheneks sõltuvus võrgust. Biomassi ja biokütuste puhul tuleb silmas pidada optimaalset maakasutust pikaajalises perspektiivis.

5.2.6 Kuni 95 % **uraanist** imporditakse Euroopa Liitu erinevatest allikatest. Rahvusvahelise Aatomenergiaagentuuri ja OECD Tuumaenergia Agentuuri andmetel peaksid praegu teadaolevad majanduslikud uraaniallikad rahuldama praegusel tasemel maailma nõudluse 50 aastaks. Kuna geoloogiliste mõõtmiste kohaselt võib oletada veel potentsiaalsete leiukohtade olemasolu, siis pikeneb varude ammendumise aeg 280 aastat. Hiljem pakuvad uued tehnoloogiad tõenäoliselt edasisi võimalusi tuumakütuste varustuseks.

5.3 Kliimamuutused

5.3.1 **EL on võtnud enesele maailmas juhtiva** rolli kliimamuutuste tõkestamisel. ELi selline poliitika on ainulaadne, väga edumeelne ja ambitsioonikas, iseäranis saastekvootidega kauplemise süsteem ja taastuvate energiaallikate kasutamise edendamine. Paljud teised riigid, sealhulgas suurimad saastajad, ei ole seda eeskuju järginud.

5.3.2 Globaalse kliimasoojenemise kontekstis on Kyoto protokoll eesmärgid tagasihoidlikud, ent tunduvad enamiku ELi liikmesriikide jaoks sellegipoolest raskesti saavutatavad.

5.3.3 Heitmete **vähene**mine on seni saavutatud peamiselt söe asendamisega gaasiga sooja- ja elektritootmises (Ühendkuningriigis) ning vanade tootmisüksuste sulgemise ja uuendamisega Saksamaa idapoolsetes piirkondades. Paljud praegused ja tulevased heitmete vähendamised on koormavamad ja kulukad.

5.3.4 Tuleb leida **ülevaailmselt sobiv Kyoto protokoll järgne kliimapoliitiline lahendus**, mis hõlmaks kõiki peamisi saastajaid. Vastasel juhul ei saavutata kliimamuutuste tõkestamisel mingit märkimisväärset edu, küll aga võib ohtu sattuda Euroopa Liidu majanduslik ja sotsiaalne areng.

6. Tulevikuvõimalused

6.1 Pikaajaline perspektiiv

6.1.1 Praegu tundub, et **üks ideaalne energeetikaalane tulevikuvision**, milles keskkonnale ja kliimale avaldatav mõju on viidud miinimumini ning milles on tagatud piisav energiavarustus kogu maailmas, võiks seisneda taastuvate energiaallikate kasutamises kütmisel ja vahelduvkoormusega elektri tootmisel, termotuumasünteesi kasutamises baaskoormuselektri tootmisel

(2) "Energiaga varustamise Euroopa strateegia suunas", EÜT C 221, 7.8.2001.

ning vesiniku kasutamises energiakandjana. 2050. aastaks ei ole niisugune energiakandjate kombinatsioon veel ülekaalukas, vaid saavutab sellise positsiooni arvatavasti palju hiljem. Teine visioon hõlmab kõrget energiatõhusust, taastuvaid energiaallikaid, mida toetavad tehnoloogilised lahendused energia salvestamiseks, nt vesinik, ning söe kasutamine seotuna süsinikdioksiidi kogumise ja ladustamisega.

6.1.2 **Termotuumasünteesi** tehnoloogia kätkeb endas endiselt suuri probleeme ja küsitavusi. Majandusliku tasuvuse saavutamiseks on vajalikud teatud põhimõttelised tehnoloogilised läbimurded ja palju tuleb teha arendustööd. Teisalt eeldab laialdane **vesinikumajandus** elektri küllaldast kättesaadavust. Taastuvatel energiaallikatel või gaasil põhinev vesinik ei saa iseseisvalt tagada täielikult välja kujundatud vesinikumajandust.

6.1.3 Teatud looduslike piirangute ja majandustingimuste tõttu on **taastuvate energiaallikate** globaalset potentsiaali keeruline kindlaks määrata. Mõningates uurimustes on viidatud võimalusele, et 2050. aastal on taastuvate energiaallikate turuosa Euroopas ligi 100 %, ent selline arvamus ei ole üldiselt toetust leidnud ja ka komisjoni stsenaariumid ei toeta seda — isegi taastuvate energiaallikate osakaalu osas kõige optimistlikumates alternatiivsetes stsenaariumides prognoositakse neile 2030. aastaks 15 %-list turuosa. Seni on taastuvate energiaallikate kasutamine 25-liikmelises Euroopa Liidus arenenud aeglasemalt kui eesmärgiks seatud.

6.2 Energiatõhusus

6.2.1 Energiapoliitika võtmelemendid on energiatõhusus ja energia säästmine. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetas arvamusel energiatõhususe rohelise raamatu kohta hiljuti tugevalt nimetatud poliitikavaldkonna meetmeid ja esitas kommentaarid suure hulga võimalike vahendite ja meetmete kohta.

6.2.2 Suurem energiatõhusus mõjutab energiakandjate kombinatsiooni tulevikus. Nõudluse suhteline vähenemine viiks turu survele kõige ebamajanduslikuma tarneallika või poliitiliste meetmete kaudu ka kõige vähem soovitatava allika kasutamise vähenemiseni.

6.2.3 Hiljutises rohelises raamatus energiatõhususe kohta hindab komisjon majandusliku tõhususe paranemise potentsiaaliks 20 % ehk 1,5 % aastas, jõudes tagasi 1990. aasta nõudluse tasemele 25-liikmelises Euroopa Liidus. Komisjoni avaldatud stsenaariumide kohaselt ei ole selline vähenemine 2030. aastaks tõenäoline, isegi mitte kõige jõulisemate poliitiliste meetmete abil.

6.2.4 Oma arvamusel toetab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jõuliselt energiatõhususe suurendamise põhimõtet kui säästva arengu, konkurentsivõime ja majandusliku sõltumatuse üht eeldust. Suurem energiatõhusus on lihtsalt majanduslikult loogiline, kui sellega liiale ei minda. Energiatõhususe suurendamine on ettevõtete igapäevane praktika ja kujutab endast vabatahtlike lepingute toimivat mehhanismi. Teistes sektorites tuleks rakendada mitmesuguseid meetmeid, näiteks teadlikkuse tõstmist ja teabe levitamist, aga ka asjakohaseid majanduslikke meet-

meid. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates on rohelises raamatus seatud eesmärgid siiski veidi optimistlikud.

6.2.5 Vaatamata tõhususe suurendamise meetmetele ei tundu stsenaariumeid arvestades olevat tõenäoline, et energianõudlus 25-liikmelises Euroopa Liidus enne 2030. aastat vähenema hakkaks. Võimalik on, et nõudlus isegi suureneb. Energiatõhususe jõulisem arendamine tooks suurt kasu.

6.3 Võimalused kasutamisevaldkondades

Et analüüsida energiakandjate kombinatsiooni puudutavaid võimalusi seoses ülal kirjeldatud poliitiliste küsimustega, tuleks eraldi uurida erinevaid sektoreid, kus kasutatakse primaarenergiat — transpordi-, sooja- ja elektritootmise sektorit. Need sektorid ei ole üksteisest kuigivõrd suures sõltuvuses.

6.3.1 Transport

6.3.1.1 Transport sõltub **peaaegu täielikult vedelkütustest**, st naftatoodetest. Praegu on ainuke alternatiiv teatud ulatuses elektri baasil toimiv raudteetransport. Ühistranspordisektoris kasutatakse vahesel, kuid kasvaval määral ka gaasi, mis tagab mitmekesisuse, ent põhjustab gaasi suureneva kasutamisega seotud probleeme.

6.3.1.2 Euroopa Liit on seadnud eesmärgiks asendada naftal põhinevad kütused 2010. aastaks kuni 5,75 % ulatuses **biokütustega**. Praeguseid kõrgeid naftahindu arvestades on arutlusel palju suurem asendamise ulatus. Komisjon esitas veebruaris 2006 teatise biokütuste suurema kasutuse kohta (Biomassi tegevuskava). Sellesuunalise poliitika ettevalmistamisel tuleb arvesse võtta mitmeid tegureid, näiteks energiatasakaalu, kaubandus-, finants-, keskkonna- ja põllumajanduspoliitikat ning kasutajate kulusid. Lisaks tuleb arvestada ka selliseid olulisi küsimusi, nagu järjepidev tagatud varustus ja biomassi alternatiivsetele kasutusviisidele avaldatav mõju.

6.3.1.3 **Kütuseelementidel** põhinevad autod on katsetamistasadiumis. Peamine küsimus puudutab kasutatavat kütust. Tulevikus võidakse vesinikku toota taastuvate energiaallikate või gaasi baasil või hüdroliüsi teel veest. Seni on kütuseelemendid palju kallimad kui sise põlemismootorid.

6.3.1.4 Elekter võib transpordisektoris energiakandjana olla elujõuline alternatiiv, nt elektrivõrgust laetavad hübriidsõidukid.

6.3.1.5 Naftavaba transpordisüsteemi saavutamiseks ei paista olevat ühtki kiireid tulemusi andvat meetodit. Seetõttu tuleb teha suuri jõupingutusi transpordisektoris energiatõhususe suurendamiseks

- parema mootori- ja kütusetehnoloogia kaudu,
- kergemate autode ja tõhusamate maanteeveosõidukite kaudu,
- parema ühistranspordi ja linnakeskustes kehtestatud teetollide kaudu,

- võimalikult suures ulatuses raudtee- ja veetranspordile ülemineku kaudu, eeldusel, et need transpordiliigid toimivad tõhusalt,
- ummikute vähendamise kaudu, näiteks paindliku tööaja kehtestamise teel.

Transpordivajadusi on võimalik vähendada piirkondliku planeerimise ja kaugtöö abil.

Euroopa transpordi infrastruktuuri ja selle tuleviku väljakutsete üldisemat põhjalikku analüüsi on käsitlenud Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuses "Transpordi infrastruktuuri tulevikuks ettevalmistamine: planeerimine ja naaberrigid — jätkusuutlik liikuvus — rahastamine"

6.3.2 Küte ja jahutus

6.3.2.1 Euroopas kasutatakse kütteks **peamiselt fossiilkütuseid** — naftat, gaasi ja sütt. Gaasi osakaal kasvab kiiresti. Mõningal määral kasutatakse ka elektrit ning põhjapiirkondades on kasutusele võetud biomass ja lõunapiirkondades päikeseenergia. Jahutussüsteemides kasutatakse endiselt peamiselt elektrit, ent üha enam leiavad rakendamist ka muud võimalused, näiteks soojuse ja elektri koostootmisjaamade poolt pakutavad kaugjahutusteenused.

6.3.2.2 Euroopas kasutatakse 40 % energiast hoonete kütmiseks ja jahutamiseks. Ekspertide väitel on suurema **energiatõhususe** ja energia säästmise potentsiaal hea ning Euroopa Liit on juba selles suunas samme astunud.

6.3.2.3 **Taastuvad energiaallikad** pakuvad selles valdkonnas palju võimalusi. Kaugkütte ja -jahutussüsteemides võiks palju laialdasemalt kasutada biomassi, kombineerides seda võimalusel elektritootmisega. Geotermiline energia pakub peaaegu piiramatu võimalusi. Päikeseenergia baasil kütmine on mõnes lõunapoolses riigis üllatavalt vähe arenenud. Lisaks kujutab ümbritsevast õhust soojuspumpade abil soojuse tootmine endast rikkalikku ja energiatõhusat taastuva energia allikat.

6.3.2.4 Küte ja jahutus on äärmiselt lokaalne energiatarbimine. Hoonete energiatarbimise tõhususe suurendamise meetmeid tuleb võtta kohalikul tasandil. Euroopa Liidu tasandil tuleb võtta meetmeid, et toetada tehnoloogia arengut, levitada teadmisi ja parimaid tavasid ning kindlustada asjaomastele toodetele ja teenustele toimiv siseturg.

6.3.3 Elekter

6.3.3.1 Elektritootmise allikad on **mitmekesised** — need on süsi, gaas, nafta, hüdro-, tuuma- ja tuulenergia ning mittefos-

siilsed tahkekütused nagu biomass. Arendamisel on fotogalvaanikal ning loodetel põhinevad tehnoloogiad.

6.3.3.2 Enamik Euroopa **elektrijaamu** tuleb lähitulevikus asendada. Asendada tuleks suuremad elektrijaamad, mis töötavad fossiilkütuste ja tuumaenergia baasil. See annab ainulaadse võimaluse hakata kasutama süsinikku mittesisaldavaid energiakandjaid, samal ajal vähendada sõltuvust välistarnijatest ning parandada elektritootmise tõhusust.

6.3.3.3 Energiatõhususe parandamise meetmeid on võimalik võtta kogu elektritootmise ahelas — alates kütuse- ja elektrijaamade tehnoloogiatest kuni elektrit tarbivate toodete projekteerimiseni keskkonnasõbralikkust silmas pidades.

6.3.3.4 Üldine seisukoht on siiski, et **elektrinõudlus kasvab sellegipoolest** paari järgneva aastakümne jooksul ning et suurenenud nõudluse katmiseks tuleb 25-liikmelises Euroopa Liidus rajada 400–800 uut elektrijaama koguvõimsusega 400 GW. Lisaks on vanade elektrijaamade asendamiseks vaja uusi koguvõimsusega sadades GW-s.

6.3.3.5 **Energiakandjate optimaalne kombinatsioon** peab sisaldama erinevaid tootmisvõimalusi, et vastata erinevatele vajadustele. Stabiilse ja pideva nõudluse rahuldamiseks oleks optimaalne toota baaskoormuselektrienergiat hüdroelektrijaamades, tuumaelektrijaamades või põletusseadmetes, mis kasutavad odavamaid kütuseid nagu süsi. Vahelduvkoormusega elektri (mis moodustab enamuse tarbijate nõudlusest) vajaduse rahuldamine eeldab hõlpsasti reguleeritavat varustamist, mida saab tagada näiteks hüdroenergia- või soojuselektrijaamade abil. Tippkoormuselektrit oleks soovitatav toota seadmete abil, mis nõuavad madalaid investeerimiskulusid, ent mille käitamisega tavaliselt kaasnevad kõrged ekspluateerimiskulud, näiteks gaasiturbiinid. Baaskoormuse võimsust saab kasutada ka hüdroenergia suurendamiseks tippkoormuselektri tarbeks. Vahelduvate energiaallikate kasutamine eeldab hõlpsasti reguleeritavat reservvarustust.

6.3.3.6 Elektrijaamade kasutamise tõhustamiseks ja uute jaamade ehitamise vajaduse vähendamiseks on vaja piisaval hulgal hästi funktsioneerivaid **ülekande- ja jaotussvõrke**, sealhulgas võrkudevahelisi ühendusi. Teisalt tuleks süsteemi optimeerida, et suure elektrinõudluse korral mitte edastada kaugete vahemaade tagant, vaid ehitada uusi elektrijaamu. Jagatud tootmine, eelistatavalt soojuse ja elektri koostootmisjaamades, on võimalus, mida tasub arendada. Hästi läbimõeldud nõudluse reguleerimine võiks vähendada suurt nõudlust hästi funktsioneerival turul.

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele

Alljärgnevad muudatusettepanekud, mis lükati arutelu käigus tagasi, said rohkem kui neljandiku häältest:

Uus punkt 2.2.1

“Komitee märgib, et prognoosid, mille käesolev arvamus põhineb, võivad energiaturu praeguste arengute, eriti nafta hinna muutumise taustal osutada valeks või aegunuks. Kõigi prognooside puhul on otsustav tähtsus üldisele kasutataval viiteraamistikul, aga just see on viimastel kuudel märkimisväärselt muutunud. Seda näitab Saksamaa majandusministeeriumi uurimus⁽¹⁾, milles jõuti järeldusele, et lähtuvalt nafta eeldatavast hinnast tulevikus — 60 USA dollarit barrel — peaks energiatarbimine aastaks 2030 kahanema 17 % ning samas kasvaks söe ja taastuvate energiaallikate kasutamine. Lähtudes nafta varem eeldatud hinnast — 37 dollarit barrel –, oli seni arvatud, et energiatarbimine suureneb.”

Motivatsioon

Iseenesestmõistetavalt peavad kõik väited põhinema konkreetsetel prognoosidel, seega viitab raportöör põhjendatult Rahvusvahelise Energiaagentuuri ja Euroopa Komisjoni uurimustele. Siiski peaks komitee lisama oma arvamusse vähemalt viimased arengud, ilma et tuleks muuta järeldusi.

Hääletamise tulemus

Poolt: 69

Vastu: 85

Erapooleitud: 19

Punkt 2.3:

Muuta järgmiselt:

“Energiaallikate ja tehnoloogiate valikuid teevad investorid ja need valikuid on võimalik mõjutada poliitiliste otsustega. Euroopa Liidul ei ole otsest kontrolli liikmesriikide valikute üle, küll aga on tal võimalik neid valikuid kaudselt mõjutada oma keskkonnaalaste pädevuste kaudu. Liikmesriigid peaksid nii palju kui võimalik lihtsustama oma riiklike ressurside kasutamist. Liikmesriikide tehtavad valikud mõjutavad üksteist. Lisaks on energiatarbijad neis liikmesriikides, kus puuduvad näiteks tuuma- või söeenergia tootmise võimalused, osa elektriturust, kus kasutatakse tuumakütust ja sütt.”

Motivatsioon

Sellisel kujul ei vasta väide tõele. Nendes riikides, kus ei kasutata näiteks tuumaenergiat või kus kavatakse selle kasutamist loobuda, on sageli piisavalt teisi võimalusi energia tootmiseks. Asjaolu, et nt Saksamaa impordib tuumaelektrienergiat Prantsusmaalt ja Tšehhi vabariigist, tuleneb Euroopa siseturust ja mõnes riigis teadlikult loodud ületootmisest, ja seda ei saa põhjendada sellega, et väidetavalt tekkivat energia puudujääki saavad täita näiteks ainult teiste riikide tuumaelektrijaamad.

Hääletamise tulemus

Poolt: 60

Vastu: 115

Erapooleitud: 13

Punkt 5.2.6

Täiendada teksti järgmiselt:

“Kuni 95 % uraanist imporditakse Euroopa Liitu erinevatest allikatest. Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuri ja OECD Tuumaenergia Agentuuri andmetel peaksid praegu teadaolevad majanduslikud uraaniallikad rahuldama praegusel tasemel maailma nõudluse 50 aastaks. Kuna geoloogiliste mõõtmiste kohaselt võib oletada veel potentsiaalsete leiukohtade olemasolu, siis pikeneb varude ammendumise aeg 280 aastat. Siiski võib see aeg osutada märgatavalt lühemaks, kui saab teoks mitmete riikide kava tuumaenergia tootmist laiendada. Näiteks kavandab India suurendada tuumaelektrijaamade võimsust praeguselt 3 000 MW-lt 300 000 MW-ni, mis avaldaks loomulikult suurt mõju globaalsetele uraanivarudele. Hiljem pakuvad uued tehnoloogiad tõenäoliselt edasisi võimalusi tuumakütuste varustuseks, kuid neid tehnoloogiaid ei ole veel katsetatud ja need ei ole reaalset kättesaadavad.”

(1) Uurimuse koostasid Baseli Prognos Institut ja Kölni ülikooli Energiewirtschaftliches Institut.

Motivatsioon

Sõnastuse selgemaks muutmine.

Hääletamise tulemus

Poolt: 62

Vastu: 124

Erapooletuid: 6

Punkt 6.3.3.2

Muuta järgmiselt:

*“Enamik Euroopa **elektrijaamu** tuleb lähitulevikus **asendada**. Asendada tuleks suuremad elektrijaamad, mis töötavad fossiilkütuste ja tuumaenergia baasil. See annab ainulaadse võimaluse hakata kasutama süsinikku mittesisaldavaid energiakandjaid keskkonnasõbralikumaid energiatootmissüsteeme (soojuse ja elektri koostootmisjaamu, kahjulike gaaside vabu söepõletamistehnoloogiad (clean coal tehnoloogia)), samal ajal vähendada sõltuvust välistarnijatest ning parandada elektritootmise tõhusust.”*

Motivatsioon

Ei vaja selgitust. Vt ka punkte 1.17 ja 1.18 keskkonnasõbralike tehnoloogiate kohta.

Hääletamise tulemus

Poolt: 62

Vastu: 121

Erapooletuid: 12

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel**“Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv lipuriigi nõuete täitmise kohta”****KOM(2005) 586 lõplik — 2005/0236 (COD),****“Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv laevade kontrolli ja ülevaatusega tegelevate organisatsioonide ja veeteede ametite vastavat tegevust käsitlevate ühiste eeskirjade ja standardite kohta”****KOM(2005) 587 lõplik — 2005/237 (COD),****“Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis käsitleb sadamariigi kontrolli laevanduses”****KOM(2005) 588 lõplik — 2005/0238 (COD),****“Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2002/59/EÜ, millega luuakse ühenduse laevaliikluse seire- ja teabesüsteem”****KOM(2005) 589 lõplik — 2005/0239 (COD),****“Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega kehtestatakse meretranspordi sektoris toimunud õnnetuste juurdluse põhimõtted ja millega muudetakse direktiive 1999/35/EÜ ja 2002/59/EÜ”****KOM(2005) 590 lõplik — 2005/240 (COD),****“Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus reisijate meritsi ja siseveekogudel vedajate vastutuse kohta õnnetusjuhtumite korral”****KOM(2005) 592 lõplik — 2005/0241 (COD),****“Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv laevaomanike tsiviilvastutuse ja finantstagatiste kohta”****KOM(2005) 593 lõplik — 2005/0242 (COD)**

(2006/C 318/32)

25. jaanuaril (TEN/236), 8. veebruaril (TEN/235), 14. veebruaril (TEN/234 ja TEN/239), 28. veebruaril (TEN/237) ning 15. märtsil 2006 (TEN/233 ja TEN/238) otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 80 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv lipuriigi nõuete täitmise kohta” “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv laevade kontrolli ja ülevaatusega tegelevate organisatsioonide ja veeteede ametite vastavat tegevust käsitlevate ühiste eeskirjade ja standardite kohta” “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis käsitleb sadamariigi kontrolli laevanduses” “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2002/59/EÜ, millega luuakse ühenduse laevaliikluse seire- ja teabesüsteem” “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega kehtestatakse meretranspordi sektoris toimunud õnnetuste juurdluse põhimõtted ja millega muudetakse direktiive 1999/35/EÜ ja 2002/59/EÜ” “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus reisijate meritsi ja siseveekogudel vedajate vastutuse kohta õnnetusjuhtumite korral” “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv laevaomanike tsiviilvastutuse ja finantstagatiste kohta”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektori arvamus võeti vastu 18. juulil 2006. Raportöör oli hr RETUREAU, kaasraportöör pr BREDIMA-SAVOPOULOU.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.–14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 198, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab üldjoontes heameelt kolmanda meresõiduohutust käsitlevate meetmete paketi üle, mis kujutab endast konstruktiivset ja proaktiivset sammu meresõiduohutuse suurendamise suunas, kuna võimaldab piirata mereõnnetuste arvu ja reostust ning paremini kontrollida nende tagajärgi. Komitee toetab üldiselt ettepanekuid lipuriigi tegevuse ja sadamariigipoolse laevade kontrolli kohta, samuti auditite ja klassifikatsiooniühingute kaudu toimuva järelevalve, õnnetuste uurimise (mehähäta sattunud laevad ja ohutud paigad) ning laevaliikluse ja teabe seire kohta. Ettepanekud kajastavad üldjoontes komitee poolt pakettide Erika I ja Erika II kohta koostatud arvamustes väljendatud seisukohti. Need parandavad transpordiahela mitmeid aspekte ja väljendavad ELi soovi tõsta meretranspordi kvaliteeti.

1.2 Komitee tunneb muret Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni (IMO) Ateena konventsioonil põhinevate reisilaevadega seotud vastutust käsitlevate ettepanekute ja tsiviilvastutuse üle. Eelkõige vajab täiendavat uurimist tsiviilvastutuse kohta tehtud ettepanek.

1.3 Komitee arvates võib õigusaktide paketi üheks positiivseks elemendiks pidada IMO rolli tunnustamist. See on täielikult kooskõlas komitee poolt varasemate (alates 1993. aastast) meresõiduohutuse ja reostuse vältimise kohta koostatud arvamustega, milles teadvustati vajadust meresõiduohutuse ning reostuse vältimise rahvusvahelise õigusliku raamistiku järele.

1.4 Komitee soovib komisjonil teha kõik vajalik, et tagada IMO olemasolevate konventsioonide, ennekõike aga merinõuete korral vastutuse piiramine 1996. aasta konventsiooni kiire ratifitseerimine kõikide ELi liikmesriikide poolt. Ratifitseerimine

aitaks otseselt kaasa meresõiduohutuse, globaalse keskkonnanaitse, vastutamise ja kogu maailmas tekitatud reostuskahjude hüvitamise tagamisele.

1.5 Komitee soovib komisjonil jätta oma ettepanekust, mis puudutab vastutust reisijate eest siseveetranspordil, välja siseveetranspordi temaatika ja koostada selle kohta eraldi ettepanek Naiades programmi raames.

1.6 Komitee kordab veel kord Erika I ja Erika II kohta koostatud arvamustes esitatud soovi, et järgmine õigusaktide pakett käsitleks inimteaturi osatähtsust, ning taunib asjaolu, et meresõiduohutuse kolmandas pakendis ei ole inimteaturile ELi tasandil piisavalt tähelepanu pööratud. Komitee teeb ettepaneku, et vastavate sätete koostamisel võiks aluseks võtta Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) 2006. aasta merekonverentsil vastu võetud merendusvaldkonna töökoodeksi, mille liikmesriigid peaksid Euroopa ja rahvusvaheliste aluseeskirjade ühtlustamiseks ratifitseerima. Paremate Euroopa normide väljatöötamisel tuleb arvesse võtta ka koodeksi soovitud peatükki (*soft law*).

1.7 Komitee märgib, et parem õigusloome käib käsikäes õigusnormide tõhusama rakendamisega. Seetõttu juhib komitee tähelepanu õigussätete parema rakendamise vajadusele. Samuti kutsub ta kõiki asjaomaseid sidusrühmi üles jälgima meresõiduohutuse kolmanda paketi elluviimist.

1.8 Komitee juhib tähelepanu vajadusele suurendada liikmesriikidele sadamariigi kontrollimiseks määratud ressursse; samuti palutakse suurendada sadamainspektorite arvu, et tagada meresõiduohutust käsitlevate pakettide erinevate aspektide tõhus rakendamine. Komitee kutsub komisjoni üles eraldama koostöö liikmesriikidega vahendeid, mis on vajalikud selleks, et muuta inspektori amet atraktiivseks ja võtta sellele tööle sobiva kvalifikatsiooniga isikuid.

2. Sissejuhatus

2.1 Pärast laevadega Erika ja Prestige Prantsusmaa ja Hispaania ranniku lähedal toimunud õnnetusi (vastavalt aastatel 1999 ja 2002), mis viitasid Euroopa rannajoone kaitsetusele, võeti ELi tasandil kiiresti meetmeid loomaks kaitsemehhanism, mille abil oleks võimalik kaitsta ELi rannajoont mereõnnetuste ja reostuse ohtude eest ning parandada ELi sadamaid külastavate laevade ohutusmeetmeid. Võeti vastu kaks õigusaktide

paketti: Erika I ⁽¹⁾ aastal 2001 ja Erika II ⁽²⁾ aastal 2002, mis koosnesid kuuest õigusaktist (kolmest direktiivist ja kolmest määrusest). 23. novembril 2005 avaldas komisjon oma meresõiduohutuse kolmanda paketi, millega soovitakse täiendada Euroopa meresõiduohutuse eeskirju ja suurendada olemasolevate meetmete tõhusust.

3. Komisjoni ettepanekud

3.1 Pärast ELi laienemist moodustab Euroopa laevastik 25 % kogu maailma laevastikust. Euroopa Komisjoni eesmärk on muuta Euroopa laevastik eeskuju võtmist väärivaks laevastikuks, mis pakub ohutut, konkurentsivõimelist ja keskkonnasäästlikku meretransporditeenust.

3.2 Meresõiduohutuse kolmas pakett võimaldab paremini tagada ühenduse meretranspordi ohutust. Selles tehakse ettepanek rakendada proaktiivsemat poliitikat, et taas luua rahvusvahelisi eeskirju täitvate operaatorite jaoks ausa ja pideva konkurentsi tingimused. Pakett sisaldab seitset ettepanekut, mille koostamisel on arvesse võetud meresõiduohutust ja saaste vältimist käsitlevate ühenduse õigusaktide rakendamisega seoses saadud kogemusi ning mis keskenduvad üldiselt kahele prioriteetsele tegevussuunale:

- tõhusam õnnetuste ja reostuse vältimine ning
- õnnetuste tagajärgedega tegelemise juhtimine.

3.3 Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv lipuriigi nõuete täitmise kohta

3.3.1 Ettepaneku eesmärk on tagada, et liikmesriigid teostavad tõhusat järelevalvet IMO pakutud rahvusvaheliste normide järgimise üle nende lippude all sõitvate laevade poolt. Selleks otstarbeks peab liikmesriikides olema kõrgemaid kvaliteedikriteeriume järgiv veeteede amet. Ettepaneku eesmärgiks on tagada, et liikmesriigid täidavad oma rahvusvahelisi kohustusi tõhusalt ja kooskõlastatult.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 95/21/EÜ laevaohutust, reostuse vältimist ning elu- ja töötingimusi laevadel käsitlevate rahvusvaheliste standardite rakendamise kohta ühenduse sadamaid kasutavate ja liikmesriikide jurisdiktsiooni all olevates vetes sõitvate laevade suhtes (sadamariigi kontroll).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 94/57/EÜ laevade kontrolli ja ülevaatusega tegelevate organisatsioonide ja veeteede ametite vastavat tegevust käsitlevate ühiste eeskirjade ja standardite kohta.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus topeletpõhja ja -parraste või samaväärsete konstruktsiooninõuete kiirendatud järkjärgulise kasutuselevõtu kohta ühekordse põhja ja parrastega naftatankerite puhul (EMSK arvamus: EÜT C 14, 16. jaanuar 2001).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega luuakse ühenduse laevaliikluse seire- ja teabesüsteem.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse punkrikütuse reostusega Euroopa vetes tekitatud kahjude hüvitamise fond ja muud täiendavad meetmed.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Meresõiduohutuse Amet (EMSK arvamus EÜT C 221, 7. august 2001).

3.4 *Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv laevade kontrolli ja ülevaatusena tegelevate organisatsioonide ja veeteede ametite vastavat tegevust käsitlevate ühiste eeskirjade ja standardite kohta*

3.4.1 Ettepaneku eesmärk parandada tunnustatud klassifikatsiooniühingute (mis kontrollivad ja sertifitseerivad laevu) töö kvaliteeti, reformida kohustusi mittetäitvate ettevõtjate suhtes sanktsioonide rakendamise süsteemi järkjärgulisemate ja proportsionaalsemate trahvide kohaldamise näol ning suurendada komisjoni volitusi inspektoritele juurdepääsu võimaldamisel mis tahes riigi lipu all sõitvatele laevadele. Klassifikatsiooniühingute töö kvaliteeti tuleks parandada kvaliteedikontrollisüsteemi loomise kaudu.

3.5 *Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis käsitleb sadamariigi kontrolli laevanduses*

3.5.1 Ettepanekus tutvustatakse ulatuslikku reformi, mille eesmärgiks on olemasoleva süsteemi — mille kohaselt peab iga liikmesriik kontrollima vähemalt 25 % tema sadamatesse sisenevatest laevadest (Vastastikuse mõistmise Pariisi memorandum) — muutmine, asendades selle ühenduse eesmärgiga, milleks oleks kõikide laevade süstemaatiline kontrollimine, arvestades seejuures vajadust vähendada kõrgetele kvaliteedistandarditele vastavate laevade kontrollimise koormust.

3.5.2 Ühenduse sadamas olevate laevade (sh meeskonna töötajate) kontrolli kvaliteedi tõstmiseks ja tõhustamiseks võetakse tarvitusele ka teisi meetmeid. Uus ülevaatuskord keskendub ohtlikele laevadele. Rangemaid meetmeid võetakse seoses normidele mittevastavate laevade suhtes, karmistades sätteid, millega keelatakse selliste laevade liikumine ühenduse vetes.

3.6 *Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2002/59/EÜ, millega luuakse ühenduse laevaliikluse seire- ja teabesüsteem*

3.6.1 Kavandatud eesmärkideks on tõhustada merehätta sattunud laevade jaoks ohutuid paiku käsitlevat õiguslikku raamistikku. Kõigi võimalike ohutute paikade määramist tuleks kiirendada; seeläbi parandatakse mereõnnetuste puhul otsuste langetamise tõhusust. Samuti on komisjon teinud ettepaneku, et kõik kalalaevad peaksid olema varustatud automaatse identifitseerimise süsteemiga (AIS), et vähendada kokkupõrgete riski suurte laevadega.

3.6.2 Ühenduse teabevahetuse süsteemi *SafeSeaNet* laiendamine kogu Euroopa Liidu piires aitaks jälgida laevade ja nende

lasti liikumist. Laevadele edastataks teavet jää tekke ohust mõnedes meretsoonides.

3.7 *Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega kehtestatakse meretranspordisektoris toimunud õnnetuste juurdluse põhimõtted ning muudetakse direktiive 1999/35/EÜ ja 2002/59/EÜ*

3.7.1 Meresõiduohutusnormide kvaliteet sõltub õnnetuste põhjuste analüüsimise ja neist õppimise oskusest. Ettepaneku eesmärk on luua õnnetusejärgsete uurimiste läbiviimise ühtlustatud Euroopa raamistik. Uurimisi hakkavad läbi viima sõltumatud spetsialiseerunud organid, kellele on antud selle ülesande täitmiseks vastavad volitused. Ettepanekus on toodud selged ühenduse suunised ja selles julgustatakse tegema mereõnnetuste tehnilise uurimise käigus koostööd.

3.8 *Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus reisijate meritsi ja siseveekogudel vedajate vastutuse kohta õnnetusjuhtumite korral*

3.8.1 Ettepaneku eesmärk on viia ühenduse õigusesse sisse 2002. aasta Ateena konventsiooni sätteid (mis on kohaldatavad ainult rahvusvaheliste reiside suhtes ning ei ole veel jõustunud) ning laiendada nimetatud konventsiooniga võimaldatavat kaitset kõikidele laavareisijatele ELi-siseses laevaliikluses nii riiklikel liinidel kui mereliinidel ja siseveekogudel.

3.9 *Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv laevaomanike tsiviilvastutuse ja finantstagatiste kohta*

3.9.1 Ettepaneku eesmärk on panna laevaomanikud vastutus- ja kindlustuslikumalt käituma ja kohustada neid sõlmima kolmandale isikule tekitatava kahju suhtes kindlustuslepinguid või lepinguid muude finantstagatiste kohta, mis hõlmavad ka laevalt lahkumise korral meremeeste kodumaale saatmise kulusid.

3.9.2 Kõigepealt peavad liikmesriigid ratifitseerima kõik asjakohased IMO konventsioonid, sealhulgas merinõuete korral vastutuse piiramise 1996. aasta konventsiooni. Viimatimainitu viiakse sisse ühenduse õigusesse, et tagada konventsiooni sätete täielik ja ühtne kohaldamine kogu Euroopa Liidus. Teise sammuna tuleks komisjonile anda volitus IMOga läbirääkimiste pidamiseks 1996. aasta protokolliga läbivaatamise üle, et vaadata üle need juhud, mil laevaomanikud kaotavad õiguse oma vastutuse piiramiseks. Laevade suhtes, mis sõidavad sellise riigi lipu all, mis ei ole ühinenud 1996. aasta konventsiooniga, hakatakse raske hooletuse korral rakendada rangemat vastutuse kohaldamise süsteemi.

3.9.3 Liikmesriigid peavad tagama, et ühenduse vetes sõitvate laevade omanikel (olenemata lipuriigist) oleks olemas tsiviilvastutuse katteks finantstagatis 1996. aasta konventsioonis sätestatud ülempiiri kahekordses summas. Samuti peab laevaomanikel olema finantstagatis meeskonna laevalt lahkumise puhuks. Finantstagatise olemasolu peab olema tõendatud sertifikaatides, mida tuleb hoida laeva pardal.

4. Üldised märkused

4.1 Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv lipuriigi nõuete täitmise kohta

4.1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab igati nimetatud ettepanekut, kuna see tähendab, et liikmesriigid peavad nõuetekohaselt täitma oma kohustusi ning järgima IMO õigusakte, sealhulgas lipuriikide poolt IMO kohustuslike õigusaktide rakendamise koodeksit ja lipuriikide auditisüsteemi.

4.1.2 Komitee kahtleb artikli 9 ("Lipuriigi teostatavad uurimised") vajalikkuses, kuna see käsitleb õnnetuste uurimist, mida küllaldaselt reguleerib meresõiduohutuse kolmanda paketi viies kavandatav õigusakt. Siiski toetaks artikkel vajadust juurdluste järele ning kinnitaks liikmesriikidele esitatud nõuet ja kohustust pakkuda mainitud eesmärgi täitmiseks piisavalt ressursse.

4.1.3 Komitee tunnistab, et artikli 10 ("Ohutu mehitamine") eesmärgiks on tagada, et liikmesriikide lippu all sõitvad laevad oleksid piisavalt mehitatud vastavalt IMO assamblee resolutsioonile A.890 (21) ohutu mehitamise põhimõtete kohta. Siiski on komitee veendunud, et lipuriikidevahelised võrdsed konkurentsi-tingimused on olulise tähtsusega ja võimalikult kiiresti tuleb ellu viia ettepanek selle kohta, et komisjon esitaks aruande vastavalt artiklis 15 ("Koostöölepingud") viidatule.

4.2 Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv laevade kontrolli ja ülevaatusega tegelevate organisatsioonide ja veeteede ametite vastavat tegevust käsitlevate ühiste eeskirjade ja standardite kohta

4.2.1 Klassifikatsiooniühingud kannavad üha suuremat vastust laevanduse ohutuse ja keskkonna eest ning annavad neis valdkondades suurel määral aru lipuriikide ametkondadele. Seega kiidab komitee heaks välja pakutud meetmed, mille eesmärgiks on tõsta kõnealuste, liikmesriikide nimel tegutsevate ühingute töö kvaliteeti ja paremini tõhustada nii järelevalvet kui karistusi, seades sisse senisest tulemusrikkama järk-järguliste sanktsioonide süsteemi.

4.2.2 Arvestades aga ülesannete kattuvust praegu, arvab komitee, et tuleks teha selgemat vahet kohustuslike ja klassifitseerimisülesannete vahel, näiteks usaldades need sama tunnustatud organi eri inspektoritele või kahele eri organile. Ilmselt on huvide konflikti ärahoidmise heade tavade kujundamiseks vajalik üleminekuperiood, mille jooksul jätkataks parimate tavade tutvustamist liikmesriikide ning asjaomaste ühenduste ja klassifikatsiooniühenduste vaheliste läbirääkimiste käigus.

4.2.3 Direktiivi artikli 19 lõike 3 kohaselt peavad liikmesriigid tegema pädevate klassifikatsiooniühingutega koostööd nende reeglite ja/või eeskirjade väljatöötamisel. Komitee arvates tuleks koostöökohustust kohaldada ka klassifikatsiooniühingute suhtes, hoolimata artiklites 16 ja 17 kehtestatud sätetest.

4.2.4 Komitee kiidab heaks artikli 20 sätteid, mis käsitlevad tunnustatud organisatsioonidele esitatavat nõuet vastastikuseks konsulteerimiseks ja koostööks eesmärgiga saavutada võrdväärsus ja kooskõlastatus rahvusvaheliste konventsioonide kohaldamisel.

4.3 Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis käsitleb sadamariigi kontrolli laevanduses

4.3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub direktiivi ümbersõnastamisega, et muuta see selgemaks ja parandada sadamariikidepoolse kontrolli tõhusust. Komitee märgib, et viimase kuue aasta jooksul on kohustusliku üksikasjaliku kontrollimise objektiks olnud laevade arv kasvanud 700-lt 4000-le.

4.3.2 Komitee toetab valmidust kontrollida kvaliteedinõuetele vastavaid laevu vähem, keskenduda kontrollimisel kõrge riskitasemega laevadele ja tõkestada tehnilistele tingimustele mittevastavate laevade opereerimist, keelates nende sissesõidu ELi sadamatesse. Kuna uue kontrollisüsteemi aluseks on lissasse II koondatud põhimõtted, annab direktiivi ümbersõnastamine ainulaadse võimaluse hakata uut süsteemi ilma edasiste viivitusteta tutvustama ja kohaldama.

4.3.3 Komitee märgib rahuloluga, et tõhustatakse lootside rolli võimalike defektide varasel tuvastamisel, ent väljendab muret selle üle, et kaubandusfunktsioonide segiajamine kontrollifunktsioonidega ei kergenda lootside ega süvamerelootside tööd, kes sõltuvad mittekohustuslike lootsimisteenuseid pakkuvatest ettevõtetest.

4.3.4 Samuti tervitab komitee kavatsust juurutada töötingimuste kontrollimine pardal, kuna inimteguril on mereõnnetuste puhul sageli märkimisväärne roll. Laeva pardal valitsevate elu- ja töötingimuste ning meremeeste kvalifikatsiooni kontrollimine nõuab kõnealuses valdkonnas eripädevusega inspektorite arvu suurendamist. Ühe inspektori jaoks, kelle töös esinevad tihti väga lühikesed tähtajad, oleks raske teostada põhjalikku mitmekülgset kontrolli, mis hõlmaks nii tehnilisi kui sotsiaalseid aspekte.

4.3.5 Komitee tervitab lisaks artiklis 20 esitatud nõuet komisjonile koostada igal aastal nn must nimekirj, kus tuuakse välja laevaomanike ja laevandusettevõtjate töötulemused.

4.4 *Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2002/59/EÜ, millega luuakse ühenduse laevaliikluse seire- ja teabesüsteem*

4.4.1 Heameelt teeb asjaolu, et komitee varem korduvalt väljendatud kutseid kontrollisüsteemi loomiseks merehätta sattunud laevadele on lõpuks kuulda võetud (artikkel 20). Seega toetab komitee ettepanekut kõnealuse direktiivi tõhustamiseks, tugevdades ja kooskõlastades "ohutuid paiku" käsitlevaid nõudeid⁽³⁾. Kaitse- ja hüvitisekindlustuse ühendusse (P&I klubi) kuulumist tõendav dokument peaks olema piisav finantstagatis laeva ohutusse paika vastuvõtmiseks. Sellegipoolest ei peaks tõendi puudumine olema ettekaändeks, et keelata merehätta sattunud laeval ohutusse paika sisenemine.

4.4.2 Komitee on seisukohal, et õnnetustega tegelemise ja merehädas olevate laevade ohutusse kohta juhtimise eest vastutav sõltumatu pädev organ peab koondama vajalikud jõud, sõltumata kohustusest konsulteerida asjaomaste osapooltega, ning suutma iseseisvalt langetada otsuseid ja kanda vastutust, sealhulgas vastutust hädaolukorras tehtud otsuste võimalike kulude eest.

4.4.3 Komitee nendib, et kalandus on jätkuvalt üks tundlikumaid tegevusvaldkondi, ja tervitab kavatsust muuta kalalaevade varustamine automaatse identifitseerimise süsteemidega (AIS) kohustuslikuks. Väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele, eriti neile, kes tegutsevad kalandusega rannapiirkondades, tuleks anda abi või võimalusi varustuse muretsemiseks⁽⁴⁾.

4.4.4 Samuti toetab komitee sätteid, mis võimaldavad mere-riikidel võtta kohaseid meetmeid, et vähendada jää moodustamisega seoses tekkida võivaid ohte ELi põhjaosa teatud merepiirkondades. Tegemist on väga olulise küsimusega, arvestades Läänemere piirkonnas veetavatest suurenevatest naftakogustest tulenevaid kasvavaid riske. Et aga vältida võimalikke probleeme

⁽³⁾ Ühendkuningriigi süsteemi SOSREP parimad tavad on kõnealuses valdkonnas suurimaks inspiratsiooniallikaks.

⁽⁴⁾ Euroopa Kalandusfond (nõukogu 16. juuni otsusega) annab võimaluse rahastada kuni 40 % ulatuses ohutusvarustuse maksumusest; liikmesriigi tasandil on ette nähtud veel täiendavaid meetmeid.

mõnede klassifikatsiooniühingute poolt jääga seoses kehtestatud eeskirjadega, võiksid liikmesriigid ühtlustada omapoolsed sellekohased eeskirjad.

4.4.5 Komitee on nõus, et teabevahetusvõrgustiku *SafeSeaNet* rakendamine aitaks märkimisväärselt kaasa meresõiduohutuse suurendamisele ühenduse vetes.

4.5 *Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega kehtestatakse meretranspordi sektoris toimunud õnnetuste juurd-luse põhimõtted ja millega muudetakse direktiive 1999/35/EÜ ja 2002/59/EÜ*

4.5.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab ettepanekut, kuna üksnes õnnetuste sõltumatute tehniliste uurimiste kaudu on võimalik võtta meetmeid sarnaste õnnetuste kordumise võimaluste vähendamiseks. Lisaks toetab komitee vastavate uurimiste läbiviimiseks sõltumatute spetsialiseeritud organite loomist ja selliste juurdluste selget eristamist karistuste kohaldamise eesmärgil läbiviidavatest uurimistest.

4.5.2 Komitee tervitab artiklis 7 olevat sätet, mis võimaldab ühiste ohutusjuurdluste läbiviimist.

4.5.3 EMSK arvates on olulise tähtsusega artiklis 9 sisalduv säte, mis käsitleb andmete varjamist muudel eesmärkidel kui ohutusjuurdlus. Säte, mis võimaldab õigusorganil anda loa andmete avalikustamiseks, on murettekitav. Seetõttu arvab komitee, et oleks mõistlik, kui tehnilistes uurimistes tunnustusi andvatele isikutele võimaldataks puutumatus või anonüümsus. Nagu lennunduses, nii oleks ka meretranspordis kasulik, kui meretranspordiettevõtjate ja kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajad osaleksid uurimisprotsessis asjaomastes piirkondades, kuna sel moel saab hinnalist teavet õnnetuste vältimiseks tulevikus, aga ka läbipaistvuse tagamiseks. Komisjon näeb arukalt ette ka tagasiside andmise kogemustest suurema kasu saamiseks.

4.6 *Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus reisijate meritsi ja siseveekogudel vedajate vastutuse kohta õnnetusjuhtumite korral*

4.6.1 Komitee toetab ettepaneku põhieesmärki, milleks on võimaldada reisijatele Euroopa Liidus õnnetuste puhul sama kaitstuse taset, mida iseloomustavad transpordiettevõtja vastutus, kohustusliku kindlustuse süsteem ja piisav hüvitise ülempiir. Selline kaitstesüsteem on kohaldatav kõikide reisijate suhtes, kes on oma piletid ostnud Euroopas, ka siis, kui nad reisivad väljaspool ühendust või koguni kolmanda riigi lipu all sõitval laeval.

4.6.2 Komitee tuleb meelde, et ühes 2003. aasta otsuse eelnõus kutsuti liikmesriike üles ratifitseerima Ateena protokoll enne 2005. aasta lõppu. Kahjuks aga ratifitseerimisprotsess blokeeriti. Ettepaneku näol on tegemist vahendiga, millega Ateena protokollis sätted muudetakse üldiselt kohaldatavaks kogu ELis. Ateena protokollis sissemine ühenduse õigusesse ei välista protokollis ratifitseerimist liikmesriikide poolt eesmärgiga tagada lõpuks selle kohaldamine rahvusvahelisel tasandil.

4.6.3 Komitee juhib tähelepanu kahele muretekitavale ja lahendamist vajavale küsimusele, mis on seotud 2002. aasta Ateena protokollis ratifitseerimisega liikmesriikide poolt ja selle jõustumisega. Esiteks sõja/terrorismi küsimus. Komitee osutab IMO resolutsioonile, mis võimaldab liikmesriikidel ratifitseerimisel lisada klausli, mille kohaselt nõutavate kindlustustõendite väljastamisel jäetakse välja sõja- ja terrorismirisk. Teiseks probleemiks on vastutuse piiramise ulatus. Selles osas on P&I klubide rahvusvaheline konföderatsioon teatanud, et on suuteline katma protokollis ettenähtud ülempiirid, tingimusel et terrorismiprobleemile leitakse lahendus. Juba on kaalumiseks esitatud ka alternatiivseid ettepanekuid ning on lootust jõuda toimivate lahendusteni rahvusvahelisel ja/või Euroopa tasandil. Praegu läbi vaatamisel olev ühenduse solidaarsusfond (määrus nr 2012/2002), mis peaks jõustuma 2007. aastal, võiks anda abi hädaolukordades õnnetusjuhtumite puhul, sh terrorirünnakute puhul, kuid see ei saa asendada läbirääkimiste teel saavutatud lahendust, mida komitee pakiliseks vajaduseks peab võimaliku terrorirünnaku tekitatud kahjude katmisel kindlustusest.

4.6.4 Komitee tunnustab kavatsust kohaldada samasugust hüvitamiskorda isikute suhtes, kes reisivad nii ühenduse sees kui ka rahvusvahelistel liinidel tegutsevatel laevadel. Samas võivad mõnedele väikestele ettevõtetele või teatud teenuste puhul sellega kaasneda tõsised raskused.

4.6.5 Riigisisese reisijate meretranspordi teenuste osas soovib komitee kasutada ettepaneku elluviimisel ajutist üleminekuperioodi, et viia miinimumi kõik negatiivsed mõjud selles valdkonnas. Eesmärk on hoida ära kohalike praamiteenuste majandusliku elujõulisuse märkimisväärset kahanemist, mis kahjustaks regulaarseid ühendusi saartega.

4.6.6 Õnnetuseohvritele või nende õigusjärglastele makstava ettemakse osas toetab komitee ettepanekut laevaõnnetuste kohta, mille puhul nähakse Ateena protokollis ette riskivastutuse kord.

4.6.7 Puuetega inimesi ja reisi eelteavet puudutavaid sätteid tuleb pidada täiendavateks säteteks, mitte aga lahknevuseks Ateena protokollis. Sarnased sätted kaasati ka lennureisijate õigusi käsitlevasse määrusesse seoses Montreali konventsiooniga.

4.6.8 Siseveetranspordi osas on komitee arvamisel, et mere-sõiduohutuse kolmas pakett ei arvesta erinevusi siseveetranspordis (jões, suudmealad, kanalid, järved) ega meretranspordis (ühendusliinid mandri ja saar(t)e vahel, territoriaalset ühtsust tagav avalik teenus ja rahvusvahelised liinid). Nii nende transporditeede olemus kui kasutamine on erinevad, mistõttu on õigustatud erinevate õiguslike režiimide (liiklemise, ohutuse, usaldusväärsuse, vastutuse ja kohustusliku kindlustuse korra) rakendamine.

4.7 Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv laevaomanike tsiviilvastutuse ja finantstagatiste kohta

4.7.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab ettepanekut, et liikmesriigid ratifitseeriksid merinõuete korral vastutuse piiramise konventsiooni 1996. aasta protokollis, millega kahekordistatakse laevaomanike tsiviilvastutuse ülempiir 1976. aasta protokollis sätestatuga võrreldes. Merinõuete korral vastutuse piiramise 1976. aasta konventsioon on raamkonventsioon, mis hõlmab kõiki merinõudeid. Samas juhib komitee tähelepanu ettepanekule, mille kohaselt peab kõikidel ELi vetesse sisenevatel laevadel (olenemata sellest, mis riigi lipu all sõidetakse) olema finantsvastutust kinnitav tõend merinõuete korral vastutuse piiramise konventsiooni 1996. aasta protokollis sätestatud ülempiiri kahekordse summa kohta.

4.7.2 ÜRO mereõiguse konventsiooni (UNCLOS) alusel võivad mereriigid rakendada konventsiooni sätetele mittevastavaid norme vaid kolmanda riigi lipu all sõitvate laevade puhul, kelle jaoks vastav sadam on külastatav sadam. P&I klubid on teatanud, et neil on kavas anda välja vaid 1996. aasta protokollis sätestatud ülempiiridele vastavaid sertifikaate.

4.7.3 Kindlustust tuleb eelistada maksejõuetusele. Kindlustus sõltub selgetest vastutuse kriteeriumidest. Raske hooletuse korral on vastutuse piiramisest loobumise üheks tagajärjeks kindlustusturu koondumine ning piiratud vastutusega äriühinguid kasutavate ja ühte laeva opereerivate ettevõtjate arvu suurenemine.

4.7.4 Siiski märgib komitee, et arusaam kahjust ning kahju suuruse ja vastutuse hindamine on viimastel aastatel tublisti muutunud; sageli peetakse kahju eest tasuvat hüvitist märkimisväärselt väiksemaks kui kannatanule tekitatud otsest või eriti just kaudset kahju. Selles osas on veel kindlasti arenguruumi. Komitee soovib komisjonil ettepaneku kohta läbi viia majandusanalüüsi. Selle käigus tuleks kindlaks teha, milline on vastutuse piiramise täieliku välistamise mõju ja kas oleks põhjust suurendada piiramise ulatust.

4.7.4.1 Komitee meenutab oma varasemaid arvamusi Erika I ja II pakettide kohta ning kordab, et peamiseks sihiks peaks olema kannatanutele kahju kiire ja kindel hüvitamine, mitte aga täiendavate kohtuprotsesside algatamise ja istungite edasilükkamise soosimine. Nagu direktiivi ettepanekus kavandatud, võimaldaks kõigi Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni konventsioonide ratifitseerimine rakendada sobivamat tsiviilvastutust, kohustuslikku kindlustust ja otsemeetmeid konkreetselt määratletud nõuete puhul.

4.7.4.2 Komitee usub, et tsiviilvastutus peab toimuma selge ja läbipaistva korra kohaselt. Mereõiguses kasutatakse juriidilist mõistet "raske hooletus" (*gross negligence*) sageli lastile tekitatud kahju puudutavates vaidlustes. Rahvusvahelises kontekstis kasutatakse mittesüülisest vastutusest eristamiseks järgmist määratlust: hooletus, mille puhul teatakse võimalikest tekkida võivatest kahjustest (*recklessness with knowledge*). Sellele lahendusele väljendas komitee toetust ka arvamuses Erika II kohta, kuigi naftareostuse kontekstis. Seetõttu teeb komitee ettepaneku, et direktiivi ettepanek sisaldaks objektiivseid kriteeriume, et liikmesriikidel oleks võimalik teha kindlaks "raske hooletuse" esinemise juhud. Kui mainitud sätet ei kohaldata, võivad liikmesriigid kõnealust direktiivi erineval viisil rakendada.

4.7.4.3 Komitee on jätkuvalt seisukohal, et finantstagatise sertifikaati tuleb tõendada P&I klubisse kuulumise sertifikaadiga, mitte aga liikmesriigi väljastatud sertifikaadiga. P&I klubisse kuulumist tõendav sertifikaat täidab soovitud meetme eesmärgid ning seda on võimalik saada P&I klubidest.

4.7.5 Komitee leiab, et praegusel kujul on ettepanek vastuolus 21. aprilli 2004. aasta direktiiviga 2004/35/EÜ keskkonnavastutuse ning keskkonnakahjustuste ärahoidmise ja hüvitamise kohta, milles tunnustati IMO konventsioonide (sealhulgas merinõuete korral vastutuse piiramise konventsiooni) eesõiguslikku kohaldamist. See võib tekitada rahvusvahelise mereõiguse probleeme neis liikmesriikides, kes on merinõuete korral vastutuse piiramise 1976. ja 1996. aasta konventsioonide poolel.

4.7.5.1 Komitee toetab ettepanekut, et laevadel oleks finantstagatise sertifikaadid meremeeste kaitseks laeva mahajätmise korral, ning märgib, et IMO ja ILO ühine töörihm tegeleb praegu selle küsimusega, mis jääb nende pädevusse rahvusvahelisel tasandil

4.7.6 Kemikaalide ja laevamasuudiga reostamisega seotud vastutust ja hüvitust reguleerivad ohtlike ja kahjulike ainete

konventsioon ning punkrikütuse konventsioon. Need peegeldavad rahvusvahelise kogukonna saavutatud kompromissi. Komitee soovib komisjonil tungivalt rakendada kõikvõimalikke meetmeid ohtlike ja kahjulike ainete konventsiooni ning punkrikütuse konventsiooni peatseks jõustamiseks Euroopa Liidus, mille aluseks on nimetatud konventsioonide kiire ratifitseerimine liikmesriikide poolt.

5. Konkreetsed märkused

5.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märgib huviga ära hiljutise ILO hiljutise 94. Rahvusvahelise Töökonverentsi (merendusvaldkonna istungi), kus võeti vastu merendusvaldkonna töökonventsioon, mis koosneb õiguslikult siduvate sätete osast ja soovitude osast. Uue konventsiooniga konsolideeriti ja ajakohastati alates 1920. aastatest vastu võetud ja mitmel korral muudetud merenduskonventsioonid üheks ja ühtseks merendusvaldkonna töökonventsiooniks. Komitee märgib ära komisjoni kavatsuse kaasata ILO konventsioon (merendusvaldkonna koodeks) Euroopa Liidu õigusesse ning väljendab toetust sotsiaaldialoogi töörihma jõupingutustele konventsiooni rakendamiseks ja parimate vahendite kasutamiseks konventsiooni ülevõtmisel ühenduse õigustikku.

5.2 Väljendades oma pidevat tähelepanu meretranspordis osalevate inimeste pärast, palub komitee eelkõige komisjoni seadma prioriteediks julgustada kõiki liikmesriike seda miinimumnõudeid sisaldavat konventsiooni võimalikult kiiresti ratifitseerima, et saada ühtlustatud õiguslik alus. Jõustumiseks peab konventsiooni ratifitseerima vähemalt 30 riiki, kes esindavad vähemalt kolmandikku kogu maailma brutotonnažist. Euroopa Liit võiks anda sellele oma toetuse, edendades ka ratifitseerimist Euroopa Majanduspiirkonna riikides ja kolmandates riikides, kellega on sõlmitud majanduskoostöö lepingud.

5.3 Asjaomased ametivõimud peaksid kiiresti analüüsima soovitatud meetmete kumulatiivset mõju sadama- ja lipuriikidele (küsimused seoses nõutud tunnistuste, sotsiaalse kontrolli, ulatuslikuma kontrolli, laevade 100 %-lise ülevaatusega jms), et võtta varakult tarvitusele meetmeid korraldamise, rahastamise ja vajalike värbamiste osas.

5.4 Arvestades Euroopa Meresõiduohutuse Ameti vastutusalasse jäävaid olulisi kohustusi, tuleb talle anda ka piisavad vahendid nende parimaks täitmiseks.

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 89/552/EMÜ teleringhäälingutegevust käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta"

KOM(2005) 646 lõplik — 2005/0260(COD)

(2006/C 318/33)

7. veebruaril 2006 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 47 lõikele 2 ja artiklile 55 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: "Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 89/552/EMÜ teleringhäälingutegevust käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta"

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektori arvamuse võeti vastu 18. juulil 2006. Raportöör oli hr HERNÁNDEZ BATALLER.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.–14. septembril 2006 (14. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 53, vastu hääletas 7, erapooletuks jäi 10.

1. Sissejuhatus

1.1 13. detsembril 2005. aastal esitas Euroopa Komisjon ettepaneku piirideta televisiooni direktiivi (mille esimene sõnastus võeti vastu 1989. aastal ⁽¹⁾) ja mida muudeti 1997. aastal ⁽²⁾) kavandatava ajakohastamise kohta. Direktiivi sätted oleksid ülimuslikud juhul, kui tekiks vastuolu teenuste osutamise üldeeskirjadega kättesaadavuse ja teenuste osutamisega seotud küsimustes ⁽³⁾.

1.2 Ettepaneku kohaselt on kõnealuse direktiivi muutmise eesmärk (nagu on sõnastatud õigusakti järelevalve ja vastavushindamise korras) viia direktiiv kooskõlla tegeliku olukorraga, mida iseloomustab eri tehnoloogiate lähenemine üksteisele. Selles uues kontekstis hõlmavad audiovisuaalsed materjalid ja -teenused valdkondi väljaspool traditsioonilist teleringhäälingut, mistõttu on ühtse turu tõrgeteta toimimise, Euroopa vastava tööstusharu tugevuse ja loominguilise ning kodanike õiguste kaitse eelduseks uued regulatiivsed nõuded. Audiovisuaalset meediasisu käsitlevate ELi eeskirjade uuendamine on kooskõlas ka i2010 strateegiaga, mille eesmärk on luua majanduskasvu ja töökohtade loomist edendav infoühiskond ⁽⁴⁾.

1.2.1 Kavandatav muudatus direktiivis, mis algselt kehtestas eeskirjad kõigi audiovisuaalteenuste kohta, leidis täpsustamist pärast Liverpooli konverentsi ⁽⁵⁾, hõlmates nüüd nn audiovisuaalsed meediateenused, kusjuures reguleerimise tase sõltuks sellest, kas tegu on lineaarse või mittelineaarse teenusega. Seega hõlmaks kõnealune direktiiv liikmesriikides audiovisuaalsete

meediateenuste osutamist käsitlevate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamist ning selle nimeks saaks "piirideta televisiooni direktiiv" asemel "audiovisuaalsete meediateenuste direktiiv".

1.2.2 Endiselt ei kuuluks muudetud direktiivi kohaldamisalasse erasõnumid, ajalehtede ja ajakirjade elektroonilised versioonid, veebilehed, mille peamine eesmärk ei ole edastada audiovisuaalseid materjale, ega raadiosaated.

1.3 Muudatusettepaneku alus on 2003. aastal vastu võetud paremat õigusloomet käsitlev institutsioonidevaheline kokkulepe, millel on kaks eesmärki: esiteks lihtsustada, lõdvendada ja vähendada Euroopa audiovisuaalteenuste pakkujate õigusaktidest tulenevaid kohustusi ning teiseks edendada isereguleerimist ja ühisreguleerimist asjaomases valdkonnas. Samuti soovitakse kõnealuse ettepanekuga kehtestada põhjapanevam regulatiivne raamistik, mis tugevdaks päritoluriigi põhimõtet pärast direktiivi ülevõtmist liikmesriikide õigussüsteemidesse.

2. Komisjoni ettepanek

2.1 Nagu juba mainitud, teeb komisjon ettepaneku laiendada direktiivi kohaldamisala kõikidele audiovisuaalsetele meediateenustele ⁽⁶⁾, mille all mõeldakse teenuseid, mille eesmärk on avalikkuse teavitamine ja avalikkusele meelelahutuse pakkumine liikuvate piltide abil, koos heliga või ilma, niinimetatud elektrooniliste sidevõrkude kaudu ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ Direktiiv 89/552/EMÜ, EÜT L 298, 17.10.1989, lk 23.

⁽²⁾ Direktiiv 97/36/EÜ, EÜT L 202, 30.7.1997, lk 60.

⁽³⁾ KOM(2006) 160 lõplik.

⁽⁴⁾ Vt IP/05/643.

⁽⁵⁾ Komisjoni korraldatud audiovisuaalvaldkonna konverents Liverpoolis teemal "Piirideta televisiooni direktiiv".

⁽⁶⁾ Vt kõnealuste teenuste määratlust asutamislepingu artiklites 49 ja 50.
⁽⁷⁾ Vt kõnealuste võrkude määratlust Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta raamdirektiivi 2002/21/EÜ (elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste ühise reguleeriva raamistiku kohta) artikli 2 punktis a. EÜT L 108, 24.4.2002, lk 33.

2.2 Audiovisuaalsed meediateenused võivad olla:

- lineaarsed, mille puhul kasutaja peab järgima teenuste osutajate ajalisi piiranguid teenuste osutamisele, olenemata levitamiskanalist (maismaavõrk, satelliit- või kaabeltelevisioon, internet, mobiilside jne);
- mittelineaarsed, mille puhul kasutaja otsustab ise, millal ta teenust või teenuse osutaja poolt kättesaadavaks tehtud meediasisu kasutab.

2.2.1 Selle eristuse kohaselt määratletakse teleringhäälingut kui "lineaarset audiovisuaalset meediateenust, mille puhul meediateenuste osutaja otsustab, millisel ajahetkel konkreetset programmi edastatakse, ja kehtestab saatekava". Ringhäälinguorganisatsioon on määratletud kui "lineaarsete audiovisuaalsete meediateenuste osutaja".

2.3 Kooskõlas selliselt laiendatud kohaldamisalaga esitatakse direktiivi muudatuse ettepanekus audiovisuaalsete kommertsteadaannete üldine määratlus, mille kohaselt tähendavad audiovisuaalsed kommertsteadaanded liikuvaid pilte koos heliga või ilma, mis kaasnevad audiovisuaalsete meediateenustega ja on mõeldud kaupade või teenuste otseseks või kaudseks reklaamimiseks. Telereklaami käsitletakse audiovisuaalsete kommertsteadaannete ühe osana, kui tegemist on kaupade või teenuste müügi edendamiseks edastatavate teadaannetega, mida ringhäälinguorganisatsioon edastab tasu või samalaadse hüvitise eest või enese reklaamimiseks. Sama kehtib ka otsepakkumiste kohta.

2.3.1 Praegu kehtivat sigarettide ja muude tubakatoodete televisioonis reklaamimise ja televisiooni kaudu müümise keeldu laiendatakse kõikidele audiovisuaalsete kommertsteadaannete vormidele. Samuti jääb kehtima retseptiravimite reklaamimise ja televisiooni kaudu müümise keeld ning järgmised piirangud alkoholi sisaldavate jookide reklaamimisel, et tõkestada alkoholi liigtarbimist ja kaitsta alaealisi:

- reklaam ei või olla suunatud otseselt alaealistele ega mingil juhul kujutada alaealisi kõnealuseid jooke tarbimas;
- reklaamis ei tohi alkoholi tarbimist siduda kehalise suutlikkuse suurenemise ega liiklusvahendi juhtimisega;
- reklaamiga ei tohi luua muljet, et alkoholi tarbimine soodustab sotsiaalset või seksuaalset edukust;
- reklaamis ei tohi väita, nagu oleks alkoholil raviomadusi või nagu see ergutaks, rahustaks või aitaks lahendada isiklikke probleeme;
- reklaam ei tohi soodustada alkoholi liigtarbimist ega esitada karskust või mõõdukust negatiivse omadusena;

- reklaamis ei tohi rõhutada suurt alkoholisaldust kui jookide positiivset omadust.

2.3.2 Ettepanekus on säilitatud ka varjatud reklaami keeld. Varjatud reklaami all mõeldakse "kaubatootja või teenuseosutaja kaupade, teenuste, nime, kaubamärgi või tegevuse esitamist sõnas või pildis, kui ringhäälinguorganisatsiooni eesmärk on sellise esitusega pakkuda reklaami ja kui see võib avalikkust esituse olemuse osas eksitada", kusjuures üldjuhul ei ole selline reklaam eristatav ning selle eest ei ole hoiatatud. Ettepanekus sätestatakse, et telereklaam peab olema "hõlpsasti äratuntav ja seda hoitakse saate muudest osadest lahus optiliste ja/või akustiliste vahendite abil".

2.3.3 Muudatuse ettepanekus esitatakse tooteasetuse uus määratlus, eristades tooteasetusi varjatud audiovisuaalsetest kommertsteadaannetest, ehkki nende üldine määratlus on sarnane: tooteasetus seisneb "toote, teenuse või selle kaubamärgi kaasamises või sellele osutamises audiovisuaalsetesse meediateenustesse põimitud viisil, tavaliselt tasu eest või samalaadsetel kaalutlustel". Seaduslik tooteasetus peab vastama mitmesugustele nõuetele. Näiteks:

- selle abil "ei tohi otseselt soodustada kaupade või teenuste ostmist või rentimist ja see ei tohi sisaldada konkreetseid müügiühikuid kõnealuste kaupade või teenuste suhtes";
- vaatajaid peab selgelt teavitama tooteasetusest ja tooteasetus peab olema selgelt äratuntav;
- audiovisuaalsed meediateenused "ei tohi sisaldada tubakatoodete või sigarettide tooteasetust ega selliste ettevõtete tooteasetust, mille põhitegevus on sigarettide ja muude tubakatoodete tootmine ja müük";
- uudiste- ja ajakohaste sündmuste saated, lastele suunatud audiovisuaalsed meediateenused ja dokumentaalsaadet ei tohi tooteasetust sisaldada.

2.3.4 Ettepanekus käsitletakse praegu kehtiva direktiiviga sarnaselt ka sponsorlust ja selle lubatavuse tingimusi. Samas on komisjon sisse viinud mõningad põhimõttelised muudatused, et viia sponsorlus kooskõlla direktiivi uue kohaldamisalaga. Samuti on säilitatud keeld kasutada audiovisuaalsetes kommertsteadaannetes alaläisele tajule suunatud võtteid.

2.4 Liikmesriikide õiguste ja kohustuste osas ning sarnaselt kehtiva direktiiviga osutatakse ettepanekus järgmisele:

- liikmesriigid peavad tagama teistest liikmesriikidest pärinevate audiovisuaalsete meediateenuste vastuvõtmisvabaduse;

- liikmesriigid peavad asjakohaste vahenditega ja oma õigusaktide raames tagama, et nende jurisdiktsiooni all olevad meediateenuste osutajad järgivad tegelikkuses direktiivi sätteid;
- liikmesriigid võivad nende jurisdiktsiooni all olevatelt meediateenuste osutajatelt nõuda direktiiviga reguleeritud valdkondades üksikasjalikumate või rangemate eeskirjade järgimist;
- liikmesriigid tagavad vaba juurdepääsu avalikkusele suurt huvi pakkuvatele sündmustele, välistades selliste sündmuste ainuõigusliku edastamise ainult nende jurisdiktsiooni alla kuuluvate ringhäälinguorganisatsioonide poolt;
- liikmesriigid peavad tagama, et nende jurisdiktsiooni alla kuuluvad meediateenuste osutajad ei edasta kinematograafia-teoseid väljaspool autoriõiguste omanikega kokkulepitud ajavahemikke;
- liikmesriigid peavad (võimaluse korral ja mõnel juhul järkjärgult) tagama, et ringhäälinguorganisatsioonid reserveerivad suurema osa oma edastamisajast Euroopa päritoluga või Euroopaga seotud teostele, kusjuures 10 % edastamisajast (või 10 % saadete eelarvest) tuleb reserveerida ringhäälinguorganisatsioonidest sõltumatute tootjate loodud Euroopa päritoluga teostele ning piisav osakaal tuleb reserveerida uutele teostele. Nimetatud osakaalu arvutamisel ei võeta arvesse uudiseid, spordiüritusi, ajaviitemänge, reklaami, teleteksti ega otsepakkumisi.

2.4.1 Liikmesriigil on endiselt võimalik direktiivi teatavate sätete rikkumise tõkestamiseks rakendada asjakohaseid meetmeid teises liikmesriigis registreeritud meediateenuste osutaja vastu, kelle kogu tegevus või osa tegevusest on suunatud esimese liikmesriigi territooriumile, kui meediateenuste osutaja asukohariik ei rakenda asjakohasele taotlusele vaatamata selliseid meetmeid, ning meetmete rakendamiseks on saadud komisjoni heakskiit.

2.4.2 Ettepanekus säilitatakse kehtiva direktiiviga sätestatud kvoodid riiklikule ja Euroopa audiovisuaalsektori ning sõltumatu tootmisele. Vastavalt mõjuhindamise aruannetele on kõnealuseid kvoote viimastel aastatel rahuldavalt järgitud.

2.4.3 Ettepanekus sisalduvad järgmised liikmesriike puudutavad sätted:

- liikmesriigid peavad tagama teistes liikmesriikides registreeritud ringhäälinguorganisatsioonidele juurdepääsu avalikkusele suurt huvi pakkuvatele sündmustele, mida edastab nende jurisdiktsiooni alla kuuluv ringhäälinguorganisatsioon,

et võimaldada kõnealustel ringhäälinguorganisatsioonidel edastada lühiauudiseid koos viitega uudiste allikale;

- liikmesriigid peavad tagama, et nende jurisdiktsiooni alla kuuluvad audiovisuaalsete meediateenuste osutajad teevad kergesti, vahetult ja püsivalt kättesaadavaks teabe oma nime, posti- ja elektronposti aadressi ning pädeva reguleeriva asutuse kohta;
- liikmesriigid peavad tagama, et nende jurisdiktsiooni alla kuuluvad audiovisuaalsete meediateenuste osutajad edendavad asjakohaste meetmetega Euroopa päritoluga teoste tootmist ja kättesaadavust;
- liikmesriigid peavad tagama, et nende jurisdiktsiooni alla kuuluvad meediateenuste osutajad ei edasta kinematograafia-teoseid väljaspool autoriõiguste omanikega kokkulepitud ajavahemikke;
- liikmesriigid on selgesõnaliselt kohustatud soodustama ühisreguleerimist direktiiviga kooskõlastatud valdkondades, et tagada ühisreguleerimise tõhus jõustamine ja aktsepteerimine peamiste huvirühmade seas.

2.5 Ettepanekus sõnastatakse ümber praegu kehtiva direktiivi sätted, mis käsitlevad audiovisuaalsete meediateenuste osutajate poolt edastatavaid väärtusi.

2.5.1 Ettepanekus sätestatakse, et sellised teenused ei tohi:

- tõsiselt kahjustada alaealiste füüsilist, vaimset või kõlbelist arengut;
- sisaldada vihkamisele õhutamist soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse põhjal.

Ettepanekus on säilitatud pornograafilisi stseene või põhjendamatu vägivalda sisaldavate saadete edastamise selgesõnaline keeld. Lisaks sätestatakse, et alaealiste füüsilist, vaimset või kõlbelist arengut kahjustada võivate saadete puhul tuleb rakendada tehnilist kodeerimist, erimärgistamist või sisu salastamist, tagamaks, et saadete edastamise piirkonnas asuvad alaealised selliseid saateid ei kuulaks ega vaataks.

2.5.2 Audiovisuaalsed kommertsteadaanded ei tohi:

- sisaldada mingisugust diskrimineerimist rassi, soo ega rahvuse põhjal;
- olla usuliste või poliitiliste veendumuste suhtes solvavad;
- soodustada tervist või ohutust kahjustavat käitumist;
- soodustada keskkonnakaitset kahjustavat käitumist;

— põhjustada moraalselt ega füüsilist kahju alaealistele. Seega ei või kommertsteadaanded "keelitada alaealisi ostma toodet või teenust, kasutades ära nende kogenematust või kergeusklikkust, otseselt ärgitada neid veenma oma vanemaid või teisi ostma reklaamitavat toodet või teenust, kasutada ära alaealiste usaldust vanemate, õpetajate või muude isikute suhtes ega põhjendamatult näidata alaealisi ohtlikes olukordades".

2.6 Kavandatud muudatustega vähendatakse seadusandlike nõudeid reklaamipausidele, lihtsustades ja lõdvendades mitmeid kohaldamise kriteeriume.

2.6.1 Säilitatud on eraldiseisvate reklaamilõikude ja otsepakkumiste lõikude erand, ent see ei kehti enam spordisaadete puhul. Samuti on säilitatud saadetevaheliste reklaamipauside eelistamine, ehkki lubatud on ka saadete keskel tehtavad reklaamipausid, tingimusel, et ei kahjustata saadete tervikklikkust ega õiguste valdajate õigusi.

2.6.2 Lubatavaid reklaamipause, reklaamipauside vahelisi ajavahemikke ja saate liigist tulenevaid erandeid käsitlevate mitmesuguste kriteeriumide asemel on ettepanekus sätestatud üldreegel, mille kohaselt telefilmide, kinematograafiateoste, lastesaadete ja uudistesaadete edastamise korral võib teha ühe katkestuse iga 35-minutilise ajavahemiku kohta reklaamide või otsepakkumiste näitamiseks. Endiselt on keelatud reklaami paigutada usutalituste ülekannetesse.

2.6.3 Mitmesugust laadi reklaamide edastamisele kuuluva aja osas sisaldab ettepanek ainult üldkriteeriumi, mille kohaselt ei või reklaamilõikude, otsepakkumiste ja muude reklaami lühivormide osakaal ületada 20 % tunnist. Endiselt kehtib ka reegel, et osakaalu arvutamisel ei arvestata teadaandeid, mida ringhäälinguorganisatsioon edastab seoses oma saadetega ja otseselt nendest saadetest tulenevate lisatoodetega, ega sponsorreklaame, kusjuures viimastes sisaldub nüüd ka tooteasetus.

3. Üldised märkused

3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab vajalikuks kehtiva piirideta televisiooni direktiivi muutmist, et viia see kooskõlla uue olukorraga, mida iseloomustab eri tehnoloogiate lähenemine üksteisele, ning uute reklaami kasutamise viisidega. Samuti tunnustatakse vajadust paremini kohaldatavate ja tõhusate õigusaktide järele, mis aitavad suurendada audiovisuaalsete meediateenustega kauplemist Euroopa ühtsel turul, tugevdades ja edendades turu arengut. Muudatus peaks siiski vastama võrdsele tehnoloogilise ja majandusliku arengu nõudmistele ning vajadusele kaitsta inimväarikust ja isikupuutumatust.

3.2 Komitee tunneb kahetsust, et komisjon ei ole haaranud kinni võimalusest vabaneda kehtiva direktiivi teatud puudustest ja ebaselgustest, mille tõlgendamine ja kohaldamine on osutunud keeruliseks ning toonud kaasa õigusliku ebakindluse nii direktiivi rakendamise kui seaduste osas, mis on vajalikud direktiivi ülevõtmiseks erinevate liikmesriikide õigussüsteemidesse.

3.2.1 Näiteks ei ole esitatud direktiiviga reguleeritavate reklaamivormide, sh selles sisalduvate ebaseaduslike tegevuste määratlust. Kuigi kõnealust teemat käsitletakse täpsemalt konkreetsetes märkustes allpool, on kohane siinkohal märkida, et näiteks 44. põhjenduses arvatakse müügisaadet reklaami hulgast välja, samas ei ole kusagil tekstis määratletud kõnealuse reklaamivormi tunnuseid ega piiranguid.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates ei ole selline väljajätmine põhjendatud ning müügisaadet tuleks igal juhul liita reklaamivaldkonnaga. Vastasel korral tehakse vaid ülekohut reklaamile ja kommertsteadaanded kantakse üle teistesse vormidesse, säilitades või isegi suurendades sel viisil reklaamiga küllastumise taset.

3.2.2 Selle asemel, et edendada liikmesriikide õigusaktide ühtlustamist, võib algmääruste kasvav hulk koos päritoluriigi põhimõtte tugevdamisega põhjustada olulisi erinevusi kõnealuse valdkonna õigusaktides, eelkõige sellistes küsimustes nagu reklaam ja alaealiste kaitse, ühtse turu arengu takistamine või tarbijakaitse märkimisväärne vähenemine.

3.3 Kuigi eesmärgiks on seatud audiovisuaalsete meediateenuste (mida reguleeritakse muudetud direktiiviga) ja teiste audiovisuaalteenuste (mis kuuluvad elektroonilise side määruse üldise kohaldamisala alla) erinevuse selgitamine, on tõenäoline, et direktiivi kohaldamisala on järjest keerulisem määratleda, kuna vormid muutuvad üha raskemini eristatavaks teksti, heli ja pildi seguks.

3.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on arvamusel, et direktiivi muutmisel tuleks vähemalt säilitada audiovisuaalsete meediateenuste tarbijate, ennekõike alaealiste kaitse garantiid (ja võimalusel nimetatud garantiisid ka laiendada). Nagu juba märgitud, peab direktiiv lisaks ühtse audiovisuaalse turuga seonduvatele eesmärkidele edendama erinevaid sotsiaalseid ja kultuurilisi väärtusi, mis on seotud mitmekesisuse, identiteedi, isiksuse arengu, inimväarikuse (nagu on kirjas ettepaneku põhjendustes) ja õigusega saada teavet ning sõnavabadusega, mis kõik on talletatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas⁽⁸⁾. Lisaks on Euroopa Kohtu kohtupraktika⁽⁹⁾ kohaselt televisioon üldist majandushuvi pakkuv teenus.

⁽⁸⁾ EÜT C 364, 2000.

⁽⁹⁾ 30. aprilli 1974. aasta otsus kohtuasjas C-15/73, ECR 203 jj. Esimese astme kohtu 10. juuli 1991. aasta otsus kohtuasjas T-69/89, ECR II-525. Esimese astme kohtu 18. septembri 2001. aasta otsus kohtuasjas T-112/99, ECR II-2549 jj.

3.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee usub, et kavandatud muudatus peaks minema kaugemale, tehes ettepaneku erimeetmeteks sellistes valdkondades nagu pluralism ja meedia kontsentratsioon. Euroopa tootmise edendamise osas oleks Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee eeldanud otsustavamalt hoiakut liikmesriikide suhtes, selle asemel, et edendamisega tegeletakse vaid "võimaluse korral". Sama kehtib ka Euroopa ja sõltumatu tootmise mittelineaarsete teenuste järk-järgulise kohaldamise kriteeriumide osas, mille kohaselt peaksid tooted olema võimalikult euroopalikud ja sõltumatud.

3.6 Ettepanekus esitatud vastulause esitamise õigusega seoses ei ole komisjon võtnud arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukohta⁽¹⁰⁾, et on vaja sätestada "samal ulatuses ning samadel tingimustel parandamisõigus, võitlemaks vale, ebaõige või ebatäpse sisuga, mis avaldab mõju inimeste õigustele."

3.7 Komitee arvab, et ettepanek peaks muutma reguleerivate asutuste olemasolu kõigis liikmesriikides vajalikuks või kohustuslikuks, tuues esile nende erapooletuse ja läbipaistvuse ning nende loomise, asutamise ja ülesannete täitmise sõltumatuse valitsusest. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on veendunud, et tulevikus tuleb kaaluda, kas Euroopa ameti, asutuse või samalaadse riigiülese organi loomine on vajalik.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on arvamisel, et komisjoni pakutud mõiste "audiovisuaalne kommertsteadaanne" on liiga kitsalt piiritletud, korrates mehhaaniliselt mõiste "audiovisuaalne meediateenus" määratlust. Tundub olevat loogiline, et neid määratletakse kui "liikuvad pildid koos heliga või ilma", tehes liikuvad pildid audiovisuaalsete meediateenuste tingimuseks ja jättes interneti-põhise ajakirjanduse ja raadioringhäälingu direktiivi kohaldamisalast välja. Kuna kohaldamisala on määratletud, võidakse audiovisuaalsete meediateenustega seotud audiovisuaalsetes kommertsteadaannetes siiski kasutada staatilisi kujutisi (näiteks logosid või reklaamplakateid) või eraldi esinevaid helisid (näiteks suulist viidet kaubamärgile või reklaamlaulukesi). Eelistada tuleks audiovisuaalsete kommertsteadaannete järgmist määratlust: "pildid ja/või heli, mis kaasnevad audiovisuaalsete meediateenustega ja on mõeldud füüsilise või juriidilise isiku kaupade, teenuste või maine otseseks või kaudseks reklaamimiseks kommertseesmärgil".

4.2 Ettepanekus on säilitatud praegu kehtiv kriteerium, mille kohaselt on telereklaami näol tegemist tasu eest edastatava materjaliga. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates peaks tasu asemel olema määrav kriteerium toodete ja teenuste reklaamimise kavatsus. See oleks kooskõlas ka ühenduse muude määratlustega, näiteks eksitava reklaami käsitlevas direktiivis kasutatud määratlusega. Sellise kriteeriumi kehtestamine võimaldaks tõkestada keelatud toodete reklaamimist televisioonis ja ebaseaduslike reklaamide edastamist. Praegu on see võimalik

tingimused, et puuduvad veenvad tõendid maksmise kohta ja seega ka asjaolu kohta, et mõiste määratluse järgi on tegemist telereklaamiga. Sama märkus tehakse otsepakkumiste määratluses sisalduva kriteeriumi kohta (edastamine tasu eest).

4.2.1 Kui kavandatud kriteerium säilitatakse, peaks direktiiv võimaldama liikmesriikidel anda kohtutele (tsiviil- või haldusmenetluste korral) õiguse nõuda, et ringhäälinguorganisatsioonid tõendaksid, et nad ei ole audiovisuaalsete kommertsteadaannete edastamise eest tasu saanud, nagu on sätestatud direktiivis 84/850/EMÜ. Vastasel korral loetakse sellised teadaanded kommertsteadaanneteks.

4.3 Ettepanekus sisalduv varjatud reklaami määratlus on väga sarnane kõnealuse mõiste praeguse määratlusega. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates tuleks aga määratlust "varjatud" kohaldada audiovisuaalsetele kommertsteadaannetele üldiselt, mitte ainult telereklaamidele, kuna asjaomased sätted keelavad selgesõnaliselt varjatud audiovisuaalsed kommertsteadaanded.

4.3.1 Samuti on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukohal, et varjatud audiovisuaalsete kommertsteadaannete määratlust tuleks praegu ettepanekus sisalduvaga võrreldes laiendada järgmiselt:

- määratlus peaks hõlmama viiteid toodetele ja teenustele, mida lisaks sõnadele või kujutistele edastatakse ka helide abil (näiteks konkreetse tootemärgi või tootega seostuv tunnusmeloodia);
- sellise viitamise sisu puhul ei tuleks arvestada mitte ainult teenuse või kauba pakkuja nime, tootemärgi või tegevust, vaid ka kaupade või teenuste üheselt seostada (näiteks konkreetne pakendi liik või hüüdlause, ka siis kui tootemärgi otseselt ei mainita).

4.3.2 Lisaks tuleks direktiivis selgelt sätestada, et tooteasetust ei loeta varjatud audiovisuaalseks kommertsteadaandeks juhul, kui järgitakse direktiivis kehtestatud õiguslikke nõudeid.

4.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab asjaolu, et direktiivi muudatuse ettepanekus käsitletakse eraldi ka tooteasetust. Ehkki praegu võib igasugust tooteasetust teoreetiliselt pidada varjatud reklaamiks ja seega keelatuks, ei käsitleta tooteasetusi tegelikult üldse telereklaamina ja seetõttu ei ole neid ka reguleeritud. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates tuleks tooteasetuse määratluses tooteasetuse tunnusjoontena selgelt viidata teadlikule reklaamimisele ringhäälinguorganisatsiooni poolt ning asjaolule, et tooteasetuse puhul ei hoiatata avalikkust samaaegselt tooteasetuse reklaamiesmärgist visuaalsete aga heliliste vahendite abil, nagu seda tehakse telereklaami puhul.

⁽¹⁰⁾ ELT C 221, 8.9.2005, lk 17, raportöör hr Pegado Liz.

4.4.1 Kooskõlas muudele reklaamivormidele kehtivate tingimustega peaks tekst sätestama, et tooteasetus ei tohi mõjutada edastamisega niisugusel määral, et kahjustaks selle sõltumatust ja terviklikkust. Asjakohaseid piiranguid peaks laiendama nii, et tooteasetus ei oleks keelatud ainult reklaamikeelu, alaealiste suunatud või uudistesaadete puhul, vaid ka ravimite ja, nagu arvamuses edaspidi mainitud, alkohoolsete jookide reklaamisel.

4.5 Nagu kehtivas direktiivis, keelatakse ka ettepanekus alalävisele tajule suunatud võtete kasutamine audiovisuaalsetes kommertsteadaannetes. Samas ei ole ettepaneku tekstis selliseid võtteid määratletud. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates tuleks need selgelt määratleda, viidates sensoorse taju piiril edastatavate ja alateadvuslikult tajutavate visuaalsete ja akustiliste mõjurite kasutamisele.

4.6 Ettepanekus sätestatakse, et audiovisuaalsetes kommertsteadaannetes võidakse tooteid reklaamida nii otseselt kui ka kaudselt. Mõnel juhul, näiteks sigarettide ja muude tubakatoote puhul, on audiovisuaalsed kommertsteadaanded keelatud ka siis, kui tegemist on kaudse reklaamiga. Samas ei määratleta komisjoni tekstis kaudset reklaami sisaldava audiovisuaalse kommertsteadaande olemust. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates tuleks kõnealune määratlus välja töötada; tuleks märkida, et ka siis, kui tooteid otseselt ei esitleta või neile otseselt ei viidata, kasutatakse ikkagi tootemärke, sümboleid ja muid toodete või nende tootmise või turustamisega tegelevate ettevõtete eritunnuseid.

4.7 Muudetud direktiivi artikli 3g punktis c on sätestatud väärtused, millele audiovisuaalsed kommertsteadaanded peavad vastama. Väärtuste nimekirjas korraldatakse kõiki direktiivi praeguses sõnastuses reklaamidele ja otsepakkumistele kehtestatud nõudeid peale viite inimvääriskusele. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates tuleks see oluline viide säilitada Euroopa inimõiguste konventsiooni ning Euroopa Liidu põhiõiguste hartat silmas pidades.

4.8 Ettepanekus sisalduva nõude kohaselt peavad liikmesriigid rakendama kohaseid meetmeid, tagamaks, et nende jurisdiktsiooni all osutatavaid audiovisuaalseid meediateenuseid ei tehtaks kättesaadavaks viisil, mis võiks tõsiselt kahjustada alaealiste füüsilist, vaimset või kõlbelist arengut. Samuti on muudetud direktiivi ettepanekus säilitatud nii ajalised piirangud, mida tuleb (mingilgi määral) sellist arengut mõjutada võivale sisule kohaldada ka edaspidi, kui pornograafia ja põhjendamatu vägivalda näitamise ulatuslik keeld. Oleks kasulik uurida kõnealuse keelu tegelikku tõhusust, hinnates direktiivi täitmise ulatust alates 1989. aastast, ja kaaluda selle keelu kõrvaldamist, ning tagada alaealiste kaitse vägivalda ja pornograafiat sisaldavate materjalide eest direktiivis juba sisalduvate meetmete abil (kodeerimine, erimärgistamine, hoiatamine).

4.8.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab kahetsust selle üle, et komisjoni ettepanek ei sisalda mõnes liikmesriigis tõhusaks osutunud mõjuvamaid kaitsesüsteeme, nagu alaealiste ulatuslikum kaitse reklaami sisu eest või eksitava reklaami ning otsepakkumiste piiramine).

4.9 Audiovisuaalsetele meediateenustele ja audiovisuaalsetele kommertsteadaannetele piirangute kehtestamise osas sisaldab ettepanek mõningaid põhjendamatuid lahknevusi. Meediateenuste osas nimetatakse ettepanekus "vihkamisele õhutamist soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse põhjal", seoses audiovisuaalsete kommertsteadaannetega aga "diskrimineerimist rassi, soo ega rahvuse põhjal". Viide inimvääriskusele on kadunud. Audiovisuaalsete meediateenustega seoses räägitakse ettepanekus alaealiste füüsilise, vaimse või kõlbelise arengu tõsisest kahjustamisest, audiovisuaalsete kommertsteadaannete puhul piirduakse alaealistele tekitatava "moraalse või füüsilise" kahjuga. Teatis ei keelusta vägivaldse ja ühiskonnastase käitumise või loomade julma kohtlemise õhutamist või reklaamimist. Komitee usub, et asjakohaseid piiranguid tuleks laiendada võimalikult ulatuslikult nii audiovisuaalsete meediateenuste kui ka audiovisuaalsete kommertsteadaannete osas.

4.10 Seoses ringhäälinguorganisatsioonide poolt edastamisele kuuluva põhiteabega arvab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, et reguleeriva asutuse olemasolu korral tuleks esitada vähemalt selle asutuse posti- ja elektronposti aadress.

4.11 Alkohoolseid jooke reklaamivate audiovisuaalsete kommertsteadaannete puhul on piirangud seotud teadaannete sihtauditooriumiga (kommertsteadaanded ei tohi olla suunatud noortele) ja sisuga (kommertsteadaanded ei tohi ärgitada alkohoolsete jookide liigtarbimisele). Sellegipoolest on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukohal, et alkoholitarbimisega (iseäranis noorte seas) seonduvad tõsised probleemid õigustavad rangemaid eeskirju, muuhulgas järgmiste aspektide osas:

- saated/sisu (näiteks mitte ainult konkreetselt noortele suunatud saated, vaid ka spordisaated);
- edastamisajad lineaarsete teenuste puhul (näiteks kõnealuseid tooteid reklaamivaid audiovisuaalseid kommertsteadaandeid ei või edastada enne kella 22.00);
- toodete alkoholisisaldus (näiteks selliste audiovisuaalsete kommertsteadaannete keelustamine, millega reklaamitakse alkohoolseid jooke, mille alkoholisisaldus on 18 mahuprotsenti või enam);
- telereklaamide puhul selliste reklaamide arv ühe reklaamipausi jooksul (näiteks mitte rohkem kui üks reklaam ühe reklaamipausi/reklaamija/saate kohta);

— kasutatav reklaamivorming (näiteks alkohoolsete jookide tootjate tooteasetuste ja sponsorreklaamide keeld või vähemalt ajalised piirangud, nagu eespool on viidatud).

4.12 Näiteks tuleks viidata võimalusele taotleda ettekirjutust kõnealuse direktiivi sätete rikkumise korral (vastavalt direktiivile 98/27/EÜ). Sellist võimalust ei ole komisjoni ettepaneku põhjendustes isegi mainitud, vaatamata sellele, et kõnealusele võimalusele viidatakse muudes asjakohastes õigusaktides, näiteks direktiivis 2005/29/EÜ ebaausa kaubandustegevuse kohta.

4.13 Muudetud direktiivis tuleks laiendada kontaktkomitee ülesandeid järgmistes valdkondades:

- ühtsete reeglite kehtestamine audiovisuaalsete meediateenuste eest vastutava reguleeriva asutuse määratlemiseks;
- selliste ühtsete reeglite kehtestamine, mis käsitlevad vaatajate teavitamist tooteasetusest ja sponsorlusest;
- ühtsete reeglite kehtestamine ühis- ja isereguleerimise süsteemide väljatöötamiseks;

— ühtsete reeglite kehtestamine, mis käsitlevad üldist huvi pakkuvate sündmuste või nende kokkuvõtete edastamist teiste ringhäälinguorganisatsioonide poolt;

— ühtsete reeglite kehtestamine selleks, et anda kodanikele võimalus teostada oma õigust esitada vastulauseid ja parandamisõigust.

Tuleks tunnustada tarbijate ja vaatajate organisatsioonide aktiivset rolli seoses ühis- ja isereguleerimisega ⁽¹⁾.

4.14 Muudetud direktiivis tuleks liikmesriike kohustada moodustama reguleerivaid asutusi ja andma neile vastavad volitused direktiivi kohaldamisalasse kuuluvates valdkondades, sätestades nende sõltumatuse ning nende koosseisu ja nende ülesannete täitmise erapooletuse ning läbipaistvuse Euroopa Nõukogu soovitusel 23 (2000) esitatud kriteeriumide alusel.

4.15 Lõpuks oleks soovitav lisada ettepanekusse meetmed, millega soodustataks puuetega inimeste juurdepääsu digitaaltelevisioonile ja selle interaktiivsele sisule, kasutades nõnda ära eri tehnoloogiate üksteisele lähenemisega kaasnevat võimalusi.

Brüssel, 14. september 2006.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ EMSK teabearuanne teemal "Ühtse turu kaas- ja iseregulatsiooni praegune seisund" (raportöör hr Vever).

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele

Arutelu käigus lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, mis kogusid hääletamisel vähemalt veerandi antud häälest:

Punkt 4.1

Muuta järgmiselt:

“Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on arvamusel, et komisjoni pakutud mõiste “audiovisuaalne kommertsteadaanne” on liiga kitsalt piiritletud ebaselge, korrates mehhaaniliselt mõiste “audiovisuaalne meediateenus” määratlust. Tundub olevat loogiline, et neid määratletakse kui laadilt samaväärseid telesaadete edastamise teenuseid, liikuvad pildid koos heliga või ilma”, tehes liikuvad pildid audiovisuaalsete meediateenuste tingimuseks ja jättes interneti-põhise ajakirjanduse ja raadioringhäälingu direktiivi kohaldamisalast välja. Kuna kohaldamisala on määratletud, võidakse audiovisuaalsete meediateenustega seotud audiovisuaalsetes kommertsteadaannetes siiski kasutada staatilisi kujutisi (näiteks logosid või reklaamplakateid) või eraldi esinevaid helisid (näiteks suulist viidet kaubamärgile või reklaamlaulukesi). Eelistada tuleks audiovisuaalsete kommertsteadaannete järgmist määratlust: “pildid ja/või heli, mis kaasnevad audiovisuaalsete meediateenustega ja on mõeldud füüsilise või juriidilise isiku kaupade, teenuste või maine otseseks või kaudseks reklaamimiseks kommertseesmärgil.”

Motivatsioon

Kõnealusel valdkonnas on keeruline tõmmata selgeid piirjooni. Punktis 4.1 esitatud määratlused on veelgi üldisemad kui direktiivi eelnõus ning muudavad selge elluviimise veelgi keerulisemaks. Et mitte takistada arutusel olevate teenuste arengut, peaksid määratlused olema võimalikult selged, täites samas alaealiste kaitse ja inimväärkuse eesmäärke, selgelt määratlema kommertsteadaanded, võimaldama vastulause esitamise õiguse ning esitama identifitseerimise põhinõuded.

Hääletamise tulemus:

Poolt: 32

Vastu: 40

Erapooletuid: 3

Punkt 4.2.1

Välja jätta:

“Kui kavandatud kriteerium säilitatakse, peaks direktiiv võimaldama liikmesriikidel anda kohtutele (tsiviil- või haldusmenetluste korral) õiguse nõuda, et ringhäälinguorganisatsioonid tõendaksid, et nad ei ole audiovisuaalsete kommertsteadaannete edastamise eest tasu saanud, nagu on sätestatud direktiivis 84/850/EMÜ. Vastasel korral loetakse sellised teadaanded kommertsteadaanneteks.”

Motivatsioon

Ettepanek võimaldada kohtutel nõuda, et ringhäälinguorganisatsioonid tõendaksid, et nad ei ole audiovisuaalsete teadaannete edastamise eest tasu saanud, looks lihtsa petmisvõimaluse. Lisaks on ringhäälinguorganisatsioonidel praktiliselt võimatu tõendada, et nad ei ole tasu saanud.

Hääletamise tulemus:

Poolt: 35

Vastu: 40

Erapooletuid: 1

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Programm GALILEO: Euroopa järelevalveameti edukas rajamine"

(2006/C 318/34)

19. jaanuaril 2006 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse järgmises küsimuses: "Programm GALILEO: Euroopa järelevalveameti edukas rajamine".

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektiooni arvamus võeti vastu 18. juulil 2006. Raportöör oli hr BUFFETAUT.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13.— 14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 200, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitused

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab GALILEO programmi õnnestumist äärmiselt oluliseks. Seoses sellega rõhutab komitee, et väga oluline on tagada takistusteta üleminekuperiood ühisetevõtte GALILEO ja Euroopa järelevalveameti GALILEO vahel. Komitee esitab järgmised soovitused:

- koostada tegevuskava ühisetevõttelt Euroopa järelevalveametile ülemineku tegevuste kohta, et tagada kõnealuse ülemineku õiguskindlus;
- lahendada õiguslikul ja praktilisel tasandil ühisetevõtte liikmeteks olevate kolmandate riikide (Hiina ja Iisrael) tegevuse Euroopa järelevalveametile üleviimise küsimus;
- tagada ühisetevõtte käsituses olevate assigneeringute tõhus ülekandmine Euroopa järelevalveametile;
- vältida ühisetevõtte sulgemiseni ühisetevõtte ja Euroopa järelevalveameti ülesannete kattuvust;
- vältida katkestusi kontsessioonilepingu üle toimuvate läbirääkimiste käigus;
- tagada GALILEO satelliitide orbiidile saatmise rahvusvahelise vastutuse kord.

2. Sissejuhatus

2.1 Ühisetevõtte GALILEO tegevuse üleviimine Euroopa järelevalveametile GALILEO tuleb lõpetada 2006. aasta lõpuks. GALILEO programmi edaspidiseks eduks on hädavajalik, et tegevuse üleminek toimuks nii õiguslikul, inimlikul, finants- kui ka eelarvetasandil kõige soodsamates tingimustes.

2.2 Samuti peaks ühisetevõtte poolt alustatud ning Euroopa järelevalveameti poolt jätkatavate kontsessioonilepingu läbirääkimiste puhul olema tagatud järjepidevus.

2.3 Käsitlemist väärrib riikide rahvusvahelise vastutuse küsimus GALILEO programmi raames, kuna kõnealusele küsimusele tuleb leida lahendus kontsessioonilepinguga seotud läbirääkimiste lõpuks ja GALILEO satelliitide järgmise orbiidile saatmise ajaks.

3. Üldised märkused

3.1 GALILEO programmi lühikirjeldus

3.1.1 GALILEO on Euroopa Liidu jaoks sümbolse tähtsusega oluline teaduslik-tehniline projekt. Satelliitraadionavigatsiooni süsteem on strateegilise tähtsusega küsimus, mida Euroopa Liit ei saa eirata. Seega otsustas Euroopa Liit rahastada ja arendada oma globaalselt satelliitnavigatsiooni süsteemi Ühendriikide ja Venemaa eeskujul.

3.1.2 GALILEO tagab ülemaailmse ülimalt täpse, vastupidava kindla ja integreeritud positsioneerimisteenuse. GALILEO osutab tsiviilkontrolli all teineteisest sõltumatult navigatsiooni ja positsioneerimisteenust, olles samal ajal koostalitlusvõimeline kahe olemasoleva sõjalise süsteemiga: ameerika GPS (Global Positioning System) ja vene GLONASS süsteemiga. Lisaks sellele osutab GALILEO turvalist avalikku reguleeritud teenust, millele volitatud kasutajatel on juurdepääs igas olukorras.

3.1.3 Euroopa süsteem koosneb kolmekümnest satelliidist ja maapinnal asuvatest jaamadest, mis on vajalikud süsteemi optimaalseks toimimiseks ja mis peavad olema töökorras 2010. aasta lõpuks.

3.1.4 Kõnealust programmi teostavad ja toetavad kaks peamist osalejat: Euroopa Liit, keda esindab Euroopa Komisjon, ja Euroopa Kosmoseagentuur. Euroopa Komisjon ja Euroopa Kosmoseagentuur asutasid ühisetevõtte GALILEO, mille eesmärk on programmi järelevalve ning Euroopa Liidu eraldatud rahaliste vahendite haldamine.

3.1.5 Pärast orbiidil kontrollimise etapi (viiakse kogu süsteem üle ühissettevõtelt ühenduse reguleerivale organile Euroopa järelevalveametile GALILEO, kelle ülesandeks on allkirjastada kontsessioonileping eraettevõtete rühmaga.

3.1.6 GALILEO programmi kavandamis-, arendus- ja orbiidil kontrollimise etapi kogumaksumust hinnatakse 1,5 miljardile eurole.

3.1.7 Praegu on käimas läbirääkimised kontsessioonilepingu üle ühissettevõtte GALILEO ja Euroopa ettevõtete (AENA, ALCATEL, EADS, FINMECCANICA, HISPASAT, IMMARSAT, TELEOP, THALES) konsortsiumi vahel.

3.1.8 Praegu määratletakse tegevuse ühissettevõtelt Euroopa järelevalveametile ülekandmise üksikasju, püüdes vältida hilinemist, komplikatsioone ja topeltkulusid.

3.2 Ühissetevõtte GALILEO (GALILEO Joint Undertaking)

3.2.1 Kõnealune ühissetevõtte loodi Euroopa Liidu Nõukogu 21. mai 2002. aasta määrusega nr 876/2002 Euroopa Liidu lepingu artikli 171 alusel, mis näeb ette, et "Ühendus võib asutada ühissetevõtteid või luua muid struktuure, mis on vajalikud ühenduse uurimisprogrammide, tehnoloogia arengu- või tutvustusprogrammide edukaks elluviimiseks". Määruse lisas on ära toodud ühissetevõtte põhikiri.

3.2.2 Ühissetevõtte asutajaliikmed on:

- Euroopa Ühendus, keda esindab komisjon,
- Euroopa Kosmoseagentuur

3.2.3 Põhikirja artikkel 2 näeb ette, et ettevõtted, ka kolmandate riikide ettevõtted, võivad saada ühissetevõtte liikmeks. Ühissetevõttesse kuulub praegu Hiina ettevõtte (National Remote Sensing Center of China — NRSCC) ja Iisraeli kaubandusettevõtte (MATIMOP). Kaks kõnealust organisatsiooni osalevad haldusnõukogu töös ning neil on hääletusõigus vastavalt nende poolsele rahalisele toetusele.

3.2.4 Ühissetevõtte GALILEO õiguslik olemus on terviklik, kuna ta on oma haldusnõukogu liige. Vastavalt määrusele tuleb Euroopa käibemaksu- ja aktsiisimaksu käsitlevate õigusnormide seisukohalt vaadelda ettevõtet kui rahvusvahelist organisatsiooni. Määruses täpsustatakse samuti, et ettevõttel puudub majanduslik eesmärk. Vastavalt Euroopa Komisjonile, on ühissetevõtte GALILEO õiguslikult olemuselt palju sarnasem ühingu kui kaubandusettevõttega, kuna ühissetevõtte GALILEO saab rahalist toetust üksnes oma liikmetelt ning ettevõttel puudub kasum. Belgia maksuameti arvates pole tegemist kaubandusettevõttega (aspektide puhul, mis pole reguleeritud eelnimetatud määrusega,

kohaldatakse ühissetevõtte suhtes Belgia õigust) vaid juriidilise isikuga (kuna Belgia õiguse kohaselt võib ühissetevõtet määratleda kui ühingu).

3.2.5 Ühissetevõtte GALILEO kapital jaotub järgmiselt:

| | |
|---------------------------|--------------------|
| — Euroopa Komisjon | 520 miljonit eurot |
| — Euroopa Kosmoseagentuur | 50 miljonit eurot |
| — NRSCC | 5 miljonit eurot |
| — MATIMOP | 5 miljonit eurot |

3.2.6 Ühissetevõtte erilise õigusliku olemuse tõttu ning seoses asjaoluga, et ettevõtte saab üksnes "rahalist toetust", tegi komisjon ettepaneku asendada termin *kapital* terminiga *rahaline toetus*, mis nõuab muudatust põhikirjas, mis kinnitati ühissetevõtte haldusnõukogus 2. juunil 2006. Euroopa Kontrollikoda on samuti viidanud asjaolule, et termini *kapital* kasutamine pole kohane, kuna ühissetevõtte eelarverida ei võimalda kapitali sissetakseid.

3.2.7 Ühissetevõtte GALILEO peamine ülesanne on GALILEO programmi edukas teostamine arengufaasis, ühendades riiklikud ja eravahendid ning olulise tähtsusega näidisprojektide haldamise tagamine. Ühissetevõtte ülesanne on ka vajalikke meetmete võtmine teadus- ja arendustegevuse valdkonnas, et tagada arenguetapi edukas elluviimine ja kooskõlastada riikide tegevust kõnealuses valdkonnas ning hallata Euroopa Komisjoni teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse kuuenda raamprogrammi (FP6) raames sõlmitud lepinguid.

3.2.8 Ühissetevõtet GALILEO juhivad:

- haldusnõukogu,
- täitevkomitee,
- direktor

3.2.9 Lisaks sellele seadis Euroopa Liidu Nõukogu sisse järelevalvenõukogu ja julgeolekunõukogu, et kontrollida ühissetevõtte tegevust.

3.2.10 Ühissetevõtte GALILEO loodi 28. mail 2002 neljaks aastaks (määruse EÜTs avaldamise kuupäev), mis vastas GALILEO programmi arenguetapi esialgsele kestusele. Määrus näeb ette, et ühissetevõtte GALILEO kestust võib pikendada arenguetapi lõpuni, määratlemata seejuures kõnealuse pikenduse üksikasju. Võttes arvesse Euroopa järelevalveameti loomist, tegi Euroopa Komisjon ettepaneku lõpetada ühissetevõtte GALILEO tegevus 31. detsembril 2006. Ettepanek nõuab põhikirja muutmist, mis on lisatud nõukogu 21. mai 2002

määrusele nr 876/2002 ning Euroopa Parlamendi ja EMSK arvamust. Ühisettevõtte GALILEO järelevalve nõukogu ja ESA juhtorgani konsulteerimist 10. märtsil 2006, kinnitas ühisettevõtte GALILEO haldusnõukogu 2. juunil 2006 muudetud põhikirja, mis võimaldas komisjonil vastu võtta määruse ettepaneku, millega muudetakse ühisettevõtte GALILEO 29. juuni 2006. aasta määrust. Kõnealune määrus on praegu kinnitamisel Euroopa Liidu Nõukogus.

3.2.11 Tõhustamiseks satelliitnavigatsioonisüsteemi laialdasemat kasutamist ning võimaldamaks kolmandate riikide osalust ühisettevõttes GALILEO, allkirjastati mitmeid rahvusvahelisi lepinguid Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahel (Hiina, Iisrael, India, Ukraina jt), läbirääkimised on käimas lepingute üle järgmiste riikidega (Maroko, Korea, Venemaa, Argentiina). Kõnealused lepingud välistavad selgesõnaliselt igasuguse koostöö valitsusele osutatavate teenuste osas. Kaks tehnilise koostöö lepingut sõlmiti ühisettevõtte GALILEO poolt kahe maa esindajatega (National Remote Sensing Center Hiinas ja Matimop Israelis), mis vastavalt ühisettevõtte põhikirjale võimaldab kõnealuste ettevõtete esindajatel osaleda ühisettevõtte haldusnõukogus.

3.2.12 Ühisettevõtte GALILEO tegevuse lõpetamine on ette nähtud põhikirja artiklis 21.

3.3 Euroopa järelevalveamet GALILEO

3.3.1 Euroopa järelevalveamet GALILEO loodi Euroopa Liidu Nõukogu 12. juuli 2004. aasta määrusega nr 1321/2004. Tegevust on ühenduse agenduuriga, mis on ühtlasi juriidiline isik.

3.3.2 Euroopa järelevalveameti GALILEO ülesandeks on tagada Euroopa GNSS programmidega seotud avalike huvide haldamine kõnealuseid programme reguleeriva ametina.

3.3.3 Järelevalveameti ülesanded, mis on määratletud määruse artiklis 2, on järgmised:

- järelevalveamet haldab ja kontrollib talle konkreetselt Euroopa globaalse navigatsioonisatelliitide süsteemi programmide jaoks spetsiaalselt eraldatud rahalisi vahendeid,
- sõlmib kontsessioonilepingu konsortsiumiga, mis valitakse GALILEO väljaehitamiseks ja toimimiseks,
- võtab üle Euroopa Geostatsionaarse Navigatsioonilisasisüsteemi EGNOSi tegevuse eest vastutava ettevõtjaga sõlmitud lepingu juhtimise,

- haldab sageduste kasutamist (kooskõlastamine, sageduste kasutamise õigused, suhtlemine kontsessiooni valdajaga),
- vastutab süsteemi kaasajastamise ja arendamise eest,
- tagab süsteemi elementide nõuetekohase sertifitseerimise,
- korraldab kõiki süsteemi ohutuse ja julgeolekuga seotud aspekte.

3.3.4 Tuleb rõhutada, et järelevalveamet on süsteemi ning eelkõige kontsessiooni valdaja poolt soetatud vara, ning et tema ülesanne on kaitsta ja võimalikult hästi kasutada ühenduse investeeringuid.

3.3.5 Järelevalveametit GALILEO juhivad haldusnõukogu (üks esindaja igast liikmesriigist ja komisjonist), süsteemi ohutus- ja julgeolekukomitee ning teadus- ja tehnikakomitee. Tegevdirektor esindab ametiasutusi ning tema ülesanne on järelevalveameti juhtimine.

3.4 Õiguslikud, tehnilised ja finantsilised küsimused ning tegevuse ülekandmisega ühisettevõttelt järelevalveametile seotud riskid

3.4.1 Tegevuse ühisettevõttelt järelevalveametile ülekandmise teostamine.

Tegevuse ühisettevõttelt järelevalveametile ülekandmise üksikasju pole Euroopa Komisjon selgelt määratlenud. Euroopa Komisjoni energia ja transpordi peadirektoraadi mitteametlikus dokumendis ⁽¹⁾ on nimetatud kirjavahetust, mille alusel oleks arvata-vasti võimalik koostada *Memorandum of Understanding* kahe kõnealuse organi vahel, määratlemaks koostöö üksikasjad, tagades seejuures nende tegevuse täiendavuse ning vältides igasuguseid kattuvusi.

3.4.2 Kui GALILEO programmi käivitamise alul olid kahe organi ülesanded ja rakendusprogrammid erinevad, siis näib, et praegu on arendusetapi hilinemist (ligikaudu 2 aastat) ja järelevalveameti (direktori ametissenimetamine 2005. aasta mais) edukat rajamist silmas pidades vajalik majanduslikel, õiguslikel ja tehnilistel põhjustel lubada järelevalveametil tegutseda hakata juba nüüd ning lõpetada ühisettevõtte tegevus võimalikult kiiresti ⁽²⁾, tükk aega enne arendus- ja kontrollimise etapi lõppu. Kõnealusel eesmärgil on oluline tagada ühisettevõtte tegevuse järkjärguline ülekandmine järelevalveametile, kaasa arvatud ühisettevõtte sõlmitud lepingute haldamine, ning kaasata juba nüüd järelevalveameti töötajad läbirääkimiste protsessi kontsessioonilepingu üle, mille allkirjastab ning mida haldab reguleeriv asutus.

⁽¹⁾ Setting-up of the Galileo Supervisory Authority, aruteludokument 24. juunil 2004 toimuva täitevkomitee koosoleku jaoks, TREN E/4/OO/bp D 11090 (2004) 24. juuni 2004, lk 1.

⁽²⁾ Meenutatakse, et ühisettevõtte tegevuse lõpetamise esiaegne tähtaeg oli 28. mai 2006 (vt punkt 1.5.10).

3.4.3 Ühisettevõtte tegevuse lõpetamine on ette nähtud 31. detsembril 2006, juhul kui ühisettevõtte liikmed kiidavad heaks muudetud põhikirja. Ühisettevõtte tegevuse ja oskusteabe ülekandmise esimene kava otsustati ühisettevõtte ja järelevalveameti direktorite poolt ning esitati ühisettevõtte järelevalvenõukogule ja haldusnõukogule 2006. aasta veebruaris. Kava peab olema üksikasjalik ning kohandatud võimalikult kiire ning sujuva ülekandmise jaoks.

3.4.4 Et tagada tegevuse ja oskusteabe sujuv ja probleemideta ülekandmine, peavad kõnealused kaks organit tegema üleminekuperioodil tihedat koostööd. Kõnealune periood peaks lubama järelevalveametil saavutada täieliku tegutsemisvalmiduse, et vältida tööjõupuudust programmi edukaks läbiviimiseks vajalike ettevalmistuste ajal.

3.4.5 Meetmete kavandamisel tuleks pidada silmas seda, et tegevus oleks võimalik lõpetada 2006. aasta detsembris, mis võimaldaks ühisettevõtte likvideerimist alustada 2007. aasta algul. Kõnealune ülekandmine peaks toimuma võimalikult aegsasti, et reguleerival asutusel oleks võimalik määratleda ja rakendada GALILEO puhul kohaldatavaid turva- ja julgeoleku eeskirju, määratleda intellektuaalomandi õiguse kohta käivaid eeskirju, kooskõlastada liikmesriikide seisukohad ja meetmed GALILEO süsteemi kasutamiseks vajalike sageduste valdkonnas.

3.4.6 Ülekandmise kava peab sisaldama meetmeid kõnealuse kahe organi tegevuse kooskõlastamiseks ning nendevahelise võimaliku vaidluse lahendamiseks. Praegu kehtiva kokkuleppe kohaselt peaks ülekandmiseesinevate raskuste korral täitma vahendaja rolli ühisettevõtte ja järelevalveameti vahel energia ja transpordi peadirektoraadi direktor.

3.5 Ühisettevõtte GALILEO varade järelevalveametile GALILEO ülekandmise õiguskindluse tagamine tegevuste ülekandmise konkreetse kava koostamise teel

3.5.1 Järelevalveameti loomist käsitleva määruse praegu kehtiv sõnastus ei näe ette kõnealuse organi sekkumist arendustapis, mille eest vastutab Euroopa Kosmoseagentuur. Et kõnealust pädevust järelevalveametile üle kanda, tuleks määrust muuta. Selleks on vajalik Euroopa Parlamendi arvamus (kuid mitte tingimata EMSK arvamus). Ühisettevõtte ja järelevalveameti vaheline leping peaks tagama ühisettevõtte varade järelevalveametile ülekandmise tehingute õiguskindluse, määratledes konkreetse tegevuste ülekandmise kava, kus on ära toodud erinevate asjaomaste organite ja üksuste rolli ning varade ja kohustuste täpne kirjeldus, ülekandmise üksikasjad, üleminekuperioodi ajakava, vajalikud meetmed, ülekandmise finants- ja fiskaaltagajärjed jms. Vastu tuleb võtta ühisettevõtte varade järelevalveametile ülekandmise üksikasju käsitlevad otsused, mis peaksid võimaldama teiste organite nt ühisettevõtte järelevalvenõukogu, ühisettevõtte haldusnõukogu, Euroopa Kosmoseagen-

tuuri nõukogu, järelevalveameti GALILEO haldusnõukogu, Euroopa Komisjoni, nõukogu ja Euroopa Parlamendi sekkumist.

3.5.2 Tuleb rõhutada, et vaatamata ühisettevõtte põhikirja artiklile 6, kus on sätestatud, et ühisettevõtte on kogu loodud materiaalse ja immateriaalse vara või talle GALILEO arendustapiks ülekantud vara omanik, näib, et suur osa GALILEO programmi raames arendatud objekte, nt satelliidid, ei kuulu ühisettevõttele vaid GalileoSat programmi raames Euroopa Kosmoseagentuurile (ESA). ESA konventsiooni lisa III artiklis IV väljendub selgelt, et osalejariikide nimel tegutsevale ESAle kuuluvad satelliidid, kosmosesüsteemid ning teised ESA programmi raames loodud objektid nt programmi läbiviimiseks vajalikud rajatised ja varustus. Kõik vara üleandmisega seotud küsimused tuleb seega otsustada Euroopa Kosmoseagentuuri nõukogul. Kuni ESA nõukogu pole langetanud otsust vara ülekandmise või ühisettevõttele kasutusloa andmise kohta, puudub ühisettevõttel neile objektidele igasugune õigus. Komisjon on seisukohal, et ühenduse õigus on rakendatav ning et pärast järelevalveameti ja ühisettevõtte põhikirja muutmist ja ühisettevõtte sulgemist kantakse kogu vara automaatselt järelevalveametile üle. Seega võib tegemist olla erinevusega Euroopa Kosmoseagentuuri ja Euroopa Komisjoni tõlgendustes.

3.5.3 Seetõttu võib kõnealune olukord tekitada vaidlusi ühisettevõtte GALILEO ja Euroopa Kosmoseagentuuri vahelise lepingu artikli 7 tõlgendamisel, kuna artiklis on sätestatud, et satelliitide ning programmi raames loodud materiaalse ja immateriaalse vara omanikuks saab ühisettevõtte asemel ESA.

3.5.4 ESA on tõlgendanud väljendit "nimel" (*on behalf of*) vastavalt ESA konventsiooni lisa III artiklile IV. Kõnealuses kontekstis tähendab ülanimetatud väljend, et ESA omandab ESA programmis osalevate riikide nimel teostatud arendustegevuse tulemused ning et osalejariigid võivad taotleda ESAlt tulemuste rohkem või vähem piiratud kasutusloa, sõltuvalt osalejariigi poolt väljendatud vajadustele (kasutusloa majanduslike või teadusuuringutega jne seotud eesmärkide jaoks).

3.5.5 Näib, et kõnealust seisukohta kinnitab ka GalileoSat programmi deklaratsiooni artikkel 12, kus on sätestatud, et ESA on kõigi GalileoSat programmi materiaalsete ja mittemateriaalsete objektide omanik.

3.5.6 Seevastu programmi EGNOS jaoks on ESA üksnes materiaalsete objektide omanik programmi osalejariikide nimel. Intellektuaalomandi õigused jäävad vastavalt agentuuri eeskirjadele ESA lepinguvõtjate omandiks.

3.5.7 Seega tõlgendab ESA väljendit "ESA poolt ühisettevõtte GALILEO nimel soetatud" kui "ESA poolt ühisettevõtte GALILEO huvides soetatud".

3.5.8 Igal juhul ei järeldu Vestlustest ESAga ei järeldu siiski, et ESA ei soovi vara ühissettevõttele või järelevalveametile üle kanda. Kuid ESA teatas, et kõnealune ülekandmine nõuab ESA nõukogu luba (lihthäälteenamusega) ning et ülekandmise üksikasjad tuleb määratleda. ESA eelistab vara ESAlt järelevalveametile otse ülekandmise võimalust nii fiskaalsetel põhjustel kui otstarbekuse tõttu, pidades silmas asjaolu, et antud juhul ei ole kolmandatel riikidel, kellele kuulub osa ühissettevõtte kapitalist, õigusi ESA poolt ülekantavate objektide omandusele. Kõnealused objektid ei kuulu ühissettevõtte vara hulka ning nende kohta ei kehti ühissettevõtte sulgemismenetluse.

3.5.9 Kolmandate riikide poolt loodud intellektuaalomandi õigusi ja objekte käsitlev eriküsimus on reguleeritud rahvusvaheliste lepingutega, mis on sõlmitud ühelt poolt ELi ja kolmandate riikide ja teiselt poolt kolmandate riikide ja ühissettevõtte vahel ⁽³⁾.

3.5.10 Vastavalt järelevalveameti määrusele ei jää kahtlust, et järelevalveamet on kõigi materiaalse ja mittemateriaalse varade omanik, mis talle pärast arendusetapi lõppu ühissettevõtelt üle kantakse või mis on loodud või arendatud kontsessioonääri poolt kasutuselevõtu- ja eksploatatsioonietapis. Järelevalveameti määrus näeb ette, et ühissettevõtte osas kehtestatakse omandi ülekandmise üksikasjad ühissettevõtte põhikirja artiklis 21 ettenähtud sulgemismenetluse käigus. Vastavalt EGNOSi investoritega sõlmitud kokkuleppele EGNOSi rajatiste ja seadmete omandiõiguse täieliku või osalise ESAlt ametile üleandmise tingimuste kohta, on amet EGNOSi kogu materiaalse ja immateriaalse vara omanik. Seda võib tõlgendada nii, et komisjoni arvates järelevalveameti ja ESA vaheline vara ülekandmise menetlus vajalik, kuna kogu materiaalne ja mittemateriaalne vara kuulub ühissettevõttele (vastupidiselt ESA praegusele tõlgendusele, mis põhineb ESA konventsioonil ja programmi käsitleval deklaratsioonil).

3.5.11 Rakendatavate õiguslaste meetmete hulgas tuleb nimetada järgmisi:

- ühissettevõtte põhikirja muudatuse tegemine, vastavalt millele määratakse 31. detsembriks 2006 ühissettevõtte sulgemine ja tegevuse järelevalveametile üleviimise lõpetamine ning nähakse ette likvideerimise periood, mille kestus tuleb määratleda,

⁽³⁾ Kolmandate riikide osalust GALILEO programmis reguleerivad rahvusvahelised lepingud, mille on sõlminud liikmesriikide nimel Euroopa Liit, pärast nõukogu ülesandel Euroopa Komisjoni peetud läbirääkimisi lepingu sätete üle. Esimene leping kirjutati alla 2003. aasta oktoobris Hiinaga ning on praegu liikmesriikides ratifitseerimisel. Kõnealused lepingud kutsuvad kolmandaid riike üles määrama esindaja, kellele kuulub osa ühissettevõtte kapitalist (vt ülal — Rahvusvaheline koostöö).

- muuta järelevalveameti määrust, selleks et kaasata ühissettevõtelt järelevalveametile ülekantud ülesanded nt arendus- ja kontrollimise etapi juhtimine, Euroopa teadus- ja arendustegevuse raamprogrammidest tuleneva tegevuse haldamine või operatiivsüsteemi tehnilise arengu juhtimine ja seire ⁽⁴⁾.

3.6 Kolmandate riikide tegevuste ühissettevõtelt järelevalveametile ülekandmise kava

Läbirääkimisi kolmandate riikide tegevuste ülekandmiseks ülekandmise lisasätete kokkuleppimise teel järelevalveameti, ühissettevõtte ja asjaomaste organite vahel tuleb alustada võimalikult kiiresti. Nimetatud organitega tuleb luua sidemed, enneta maks nende seisukohti ühissettevõtte sulgemise ning nende kohti ja rolli kohta järelevalveametis. Järelevalveameti asutamise määruse sätteid näevad ette, et need kolmandad riigid, kes osalesid programmi eelmistes etappides, peaksid omama võimalust osaleda järelevalveameti tegevuses tingimusel, et nad sõlmivad ühendusega lepingu, milles täpsustatakse kõnealuste maade järelevalveametis töös osalemise üksikasjade ulatus ja olemus, kaasa arvatud järelevalveameti algatustes osalemise, rahalise toetuse ja personaliga seotud sätteid. Näib, et kolmandate riikide suhtumine otsusesse ühissettevõtte tegevuse lõpetamise kohta enne orbiidil kontrollimise etapi lõppu (phase IOV — In Orbit Validation) võib sõltuda kohast, mis neile järelevalveametis määratakse. NRSCC ja MATIMOP võivad näiteks ühissettevõtte sulgemise tõttu nõuda ühe osa tagasimaksmist nende antud rahalisest toetusest. Läbirääkimiste käigus kerkib kindlasti esile kolmandate riikide haldusnõukogus osalemise küsimus. Esimesed mõttevahetused kõnealusel teemal ühenduse organitega annavad tunnistust erinevusest liikmesriikide seisukohtades, kuna mõned liikmesriigid ei soovi kolmandatele riikidele hääleõigust anda. Teiste liikmesriikide arvates võib tekkida süsteemi turvalisuse kahjustamise oht seoses liiga suurte võimaluste loomisega kolmandatele riikidele. Kõik liikmesriigid näivad siiski olevat jõudnud üksmeelele selles, et kolmandate riikide osalus järelevalveameti haldusnõukogu töös ei tohi mingil juhul ohustada süsteemi kuulumist Euroopa Liidu kontrolli alla. Teatavatel tingimustel võib Euroopa riikidele, kes pole ELi liikmed (Norra ja Šveits), võimaldada eripositsiooni. Üks lahendus võiks olla kolmandate riikide ühendamise ühe struktuuri alla, võimaldamaks neil väljendada oma seisukohti järelevalveameti otsuste üle.

⁽⁴⁾ Euroopa Komisjonilt on ilmunud ühissettevõtte GALILEO haldusnõukogu liikmetele kaks märgukirja kõnealusel teemal: "Changes to the GJU Statutes and GJU/GSA transfer" TREN B5 D(2006), 18. jaanuar 2006. "Envisaged changes to the GSA Regulation and GJU/GSA transfer", TREN B5 D(2006), 19. jaanuar 2006.

3.7 Pädevuse kattumise piiramine

3.7.1 Tuleks paika panna ühissetevõtte personali vähendamise täpne kuupäevade kava, mis langeb kokku tegevuste ülekandmise kavaga, vältimaks personali liigset arvukust 2006. aasta detsembris, teha kokkuvõtte töölepingutest ning vältida vaidluste tekkimise ohtu töölepingu lõpetamise korral, mis võiks takistada vara üleandmist. Ette on nähtud, et umbes 24 inimest peaksid jääma tööle kontsessioonilepingu läbirääkimiste lõpuni ehk 31. detsembrini 2006. Pärast 31. detsembrist 2006 tuleb ühissetevõtte likvideerimine läbi viia umbes kuue inimese poolt.

3.7.2 Samuti on väga oluline omada selget ülevaadet järelevalveameti kasvamise ning eelkõige personali töölevõtmise kava kohta, kontrollimaks kõnealuse kava kokkulangevust ühissetevõtte tegevuste ülekandmise kavaga. Tuleb märkida, et ühissetevõtte peab arvestama ühenduse meetmetega ning piirangutega, mis puudutavad personali töölevõtmist (palgatase, 3-aastane leping, järelevalveameti lõplik asukoht, mis praeguseks pole otsustatud), mis pidurdavad järelevalveameti organisatsiooni loomise protsessi.

3.8 Finants- ja eelarveaspektid

3.8.1 Ühissetevõtte sulgemisel on väga oluline, et assigneeritud ülejääk (hinnanguliselt ca 46 miljonit eurot) kantakse üle järelevalveametile. Komisjon soovib, et ühissetevõtte rahaliste vahendite ülekandmist järelevalveametile hakataks läbi viima kohe, kui järelevalveamet on võimeline juhtima arendusetapi lõppu. Seega jäävad ühissetevõtte tegevuse lõpufaasis tema käsutusse üksnes need rahalised vahendid, mis on vajalikud ühissetevõtte likvideerimiseks.

3.8.2 Ühissetevõtte 2006. aasta ülevaadatud eelarves, mis on 7 miljoni euro võrra suurem võrreldes 2005. aasta eelarvega, nähakse sulgemine ette 2006. aasta mais (14 miljoni euro asemel, mida ühissetevõtte algselt taotles, arvestamata seejuures tegevuste ülekandmist järelevalveametile). 2006. aasta eelarve võimaldab täielikult katta tegevuste ülekandmist järelevalveametile 2006. aasta lõpus. Ühissetevõtte haldusnõukogu ja järelevalvenõukogu kinnitasid kõnealuse muudetud eelarve veebruaril lõpus.

3.8.3 Järelevalveameti 2006. aasta eelarvet, milles peab arvestama lisapersonali töölevõtmise vajadusega 2006. aasta jooksul, tuleb seega suurendada. Pärast uue 2006. aasta 8 miljoni euro suuruse eelarveprojekti (algse, 2005. aastal vastuvõetud 5 miljoni euro suuruse eelarve asemel 2006. aastaks) kinnitamist järelevalveameti haldusnõukogu poolt 23. jaanuaril 2006, tuleb muudetud eelarveprojekt arutusele ECOFINi nõukogus ning seejärel Euroopa Parlamendis 2006. aasta teisel poolaastal. Järelevalveameti eelarve suurendamine kavandatud summa võrra on eeltingimus selleks, et järelevalveamet võiks tööle võtta vajalikku personali ning juhtida üle kantud tegevusi. Ühissetevõtte eelarve

lõplikud säästud, mis on tegevuste järelevalveametile järkjärgulise ülekandmise tulemuseks, peaksid katma kõik järelevalveameti eelarve suurendamisega seotud kulud. See asjaolu, peaks rahustama parlamendi liikmeid seoses Euroopa Liidu rahaliste vahendite otstarbeka kasutamise ja kõnealuse ülekandmise raames, isegi juhul, kui asjaomaste vahendite ja eelarvete puhul on tegemist erinevate allikatega.

3.8.4 Ühissetevõtte likvideerimisega seotud kulude hinnang (eelkõige likvideerimiseks vajamineva personaliga seotud kulud) ja varade ülekandmisega — käibemaksu ja teiste maksude kujul — seotud finantstagajärgede hinnang (nt omandiõiguse ülekandmisega seotud maksud) peab toimuma võimalikult aegsasti. Kuna Belgia maksuamet, kes saatis ühissetevõttele soodsa kirja, peab ühissetevõtet vastavalt Belgia õigusele juriidiliseks isikuks (mis kuulub samasse kategooriasse ühinguga), aga mitte kaubandusettevõtteks, siis ei kuulu põhivara realiseerimiskasum maksustamisele. Seega peaksid maksud olema väiksed ning seda enam, et suurem osa ühissetevõtte vahenditest kanti üle juba enne likvideerimist. Selge on, et sarnaste küsimustega tuleb juba enne eelnevalt tegeleda, vältimaks ebameeldivaid üllatusi.

3.9 Läbirääkimised kontsessioonilepingu sõlmimiseks ja tehnilise töö lõpuleviimine

3.9.1 Ühissetevõtte 2006. aasta muudetud eelarve võimaldab ühissetevõttel jätkata kontsessioonilepingu sõlmimist, eesmärgiga lõpetada kõnealused läbirääkimised hiljemalt 31. detsembril 2006, edendades oskusteabe ülekandmist järelevalveametile ning kaasates järelevalveametit järkjärguliselt läbirääkimistesse vastavalt GSA osatahtsuse kasvule.

3.9.2 Tuleb rõhutada, et ühissetevõtet ja järelevalveametit kontrollivate erinevate instantside aruannetes kinnitatakse, et läbirääkimiste juhtimine, juhul kui neid ei lõpetata enne 31. detsembrist 2006, läheb alates 1. jaanuarist 2007 järelevalveameti pädevusse.

3.9.3 Ühissetevõtte peaks lisaks sellele algatama menetlust või koostama tegevuskava, mis võimaldaks sulgeda tehnilised toimikud ja viia lõpule tehniliste dokumentide koostamine enne ühissetevõtte sulgemist.

3.9.4 Euroopa Kosmoseagentuuri roll ja pädevus süsteemi vastuvõtmise ja kontrollimise etapis ning süsteemi tehnilisel arendamisel ja töökorras hoidmisel pärast süsteemi kontrollimist tuleb täpsustada järelevalveameti ja ESA vahel sõlmitavas raamlepingus. Asjaolu, et ESA on järelevalveameti haldusnõukogus vaatleja, aga mitte liige nagu ühissetevõtte puhul, ei võimalda tal olla otsuste tegemisel sama aktiivne. Järelevalveametit käsitlev määrus näeb ette, et koostöös ESAGA tuleks maksimaalselt ära kasutada 25. novembril 2003 Euroopa Ühenduse ja ESA vahel sõlmitud raamlepingu võimalusi, juhul kui see on

asjakohane⁽⁵⁾ ning kui järelevalveamet palub ESAlt tehnilist ning teaduslikku toetust⁽⁶⁾. Igal juhul tuleb enne 2006. aasta lõppu järelevalveameti ja ESA vahel sõlmida leping, mis kataks arendusetapi lõpetamisega seotud tegevuse. 2008. aastaks tuleks sõlmida veel teine leping, korraldamaks järelevalveameti ja ESA vahelisi suhteid pärast arenguetapi lõppu, süsteemi vastuvõtmise ja kontrollimise etapi jooksul ning vajaduse korral ka rakendusetapis.

4. Punktid, mille üle tuleks järele mõelda: GALILEO satelliitide orbiidile saatvate riikide rahvusvahelise vastutuse kord

4.1 Orbiidil kontrollimise etapis orbiidile saadetud satelliidid kuuluvad praegu ESAle (Satelliitide arendamine ESA GalileoSat programmi raames). Satelliitide omandiõigus tuleks järelevalveametile üle kanda pärast kontrollimise etapi lõppu.

4.2 Vastavalt järelevalveameti GALILEO ja ESA vahelisele lepingule, kannab ESA vastutust orbiidil kontrollimise etapi esimeste satelliitide orbiidile saatmise eest ning nende registreerimise eest ÜRO Kosmoseasjade Ametis (Office of Outer Space Affairs, Viin). Esimene eksperimentaalsatelliit (GIOVE A) saadeti orbiidile 2005. aasta detsembris Starsemi poolt Baikonuri kosmodroomilt raketiga Sojuz-STL.

4.3 ESA peaks toimima samuti nagu satelliitide omandiõiguse ülekandmise korral kolmandate lepinguosaliste nimel, nt Meteosati ja Metopi puhul (omandiõiguse ülekandmine ESA-EUMETSAT). Teade orbiidil olevate satelliitide omandiõiguse ülekandmise kohta tuleks saata asjaomastele organitele.

4.4 Vastavalt 1967. aasta kosmost puudutava lepingu sätetele ja 1972. aasta rahvusvahelise vastutuse konventsioonile, tuleks läbi vaadata vastutuse kord GALILEO satelliitide orbiidile saatmise ja kasutamise puhul.

4.5 Vastavalt erinevatel kriteeriumitele, mille järgi võib riiki määratleda kui "satelliitide orbiidile saatvat riiki", mis toob endaga kaasa rahvusvahelise vastutuse kosmoseobjektide poolt maapinnal või orbiidil tekitatud kahjustuste korral, võiks Euroopa Kosmoseagentuuri pidada "satelliitide orbiidile saatvaks riigiks", kuna teda võib vaadelda kui riiki, kes "saadab" orbiidil kontrollimise etapi satelliitide orbiidile ning kes sõlmib saatmist teostava operaatori asjakohase lepingu.

4.6 Samas võiks küsida, kas Belgiat võib vaadelda kui satelliitide orbiidile saatvat riiki, arvestades asjaolu, et orbiidil kontrollimise etapi satelliitide arendamisse ja orbiidile saatmisse tihedalt

kaasatud ühissettevõtte GALILEO kohta kehtib Belgia jurisdiktsioon (ühissettevõtte asub Brüsselis). Belgia õigust silmas pidades, näib, et Belgia riik kannab vastutust üksnes asjaomase tegevuse eest tema territooriumil või Belgia riigile või tema õiguspädevusse või kontrolli alla kuuluvate seadmete eest⁽⁷⁾, mis aga kõnealusel juhul ei vasta tõele. Rahvusvahelise õiguse jaoks jääb küsimus lahtiseks.

4.7 Ühissettevõtte likvideerimise ja tegevuse ülekandmise tagajärjel järelevalveametile saab järelevalveametist satelliitide orbiidile saatvat üksus ning seetõttu võiks rahvusvahelist juriidilist isikut, kelle juurde ta kuulub, vaadelda rahvusvahelise õiguse kohaselt samuti kui satelliitide orbiidile saatvat riiki. Euroopa Liidu satelliitide orbiidile saatvat riiki ei tohi seega määratleda üksnes orbiidil kontrollimise etapi satelliitide orbiidile saatmist silmas pidades, vaid arvesse tuleb võtta ka GALILEO konstellatsiooni teiste satelliitide orbiidile saatmist kasutuselevõtu- ja rakendusetapis.

4.8 Kasutuselevõtu- ja rakendusetapis võiks konstellatsiooni eest vastutava operaatori (kontsessiooni haldaja) asukohariik, kust satelliidid orbiidile saadetakse, kanda samuti vastutust. Kuna vastavalt 5. detsembri 2005. aasta lepingule peamiste kontsessioonilepingu osapoolte vahel asub kontsessiooni haldaja peakorter Prantsusmaal (Toulouse), võiks Prantsusmaa kanda vastutust.

4.9 Lõpuks tuleb vaadelda riiki, kelle jurisdiktsiooni alla orbiidile saatvat operaator kuulub, kui satelliitide orbiidile saatvat riiki, samuti kui riiki, kelle territooriumit või seadmeid kasutatakse. Kui operaatoriks valitakse Prantsuse ettevõtte Arianespace, võib Prantsusmaad vaadelda kui satelliitide orbiidile saatvat riiki.

4.10 Kui tegemist on mitmete orbiidile saatvate riikidega, tuleb välja selgitada erinevate üksuste vastus ja riskide jagamine erinevate orbiidile saatvate riikide vahel, satelliitide orbiidile saatmise ja rakendusaja vältel tekitatud kahjustuste korral.

4.11 Tuleb mainida, et ESA ja Prantsusmaa vahel on juba allkirjastatud leping (Guyana kosmosekeskust puudutavad lepingud). Kõnealune leping sisaldab sätteid, mis käsitlevad rahvusvahelist vastutust eelkõige satelliitide orbiidile saatmise korral Arianespace'i poolt ning näib olevat rakendatav ka GALILEO programmi puhul. Orbiidile saatvate riikide rahvusvahelise vastutuse küsimus orbiidil olevate satelliitide rakendusaja kestel jääb lahtiseks. Samas võiks järele mõelda vajaduse üle sõlmida antud küsimuses leping Prantsusmaa ja teiste orbiidile saatvate riikide vahel (ESA, Belgia, EL).

⁽⁷⁾ Belgia 17. septembri 2005. aasta seadus, mis käsitleb orbiidile saatmist, lennuoperatsioone või kosmoseobjektide juhtimist, avaldati 16. novembri 2005. aasta ajakirjas *Moniteur* nr 348. Kõnealuse seaduse artikkel 2 punkt 1 sätestab "Kõnealune seadus kehtib orbiidile saatmise, lennuoperatsioonide ja kosmoseobjektide juhtimise kohta, mida teostavad füüsilised või juriidilised isikud, kes kuuluvad Belgia riigi õiguspädevusse või kontrolli alla, püsivate ja mobiilsete seadmete kohta, mis kuuluvad Belgia riigile, tema õiguspädevusse või kontrolli alla".

⁽⁵⁾ Järelevalveameti t käsitleva määruse artikkel 12.

⁽⁶⁾ Järelevalveametit käsitleva määruse artikkel 22.

Viitedokumendid

- 1) Council Resolution of 19 July 1999 on the involvement of Europe in a new generation of satellite navigation services — Galileo-Definition phase, EÜT C 221, 3.8.1999, lk 1
- 2) Nõukogu otsus 98/434/EÜ, 18. juuni 1998, EÜT L 194, 10.7.1998, lk 15.
- 3) Nõukogu määrus (EÜ) nr 876/2002, 21. mai 2002, millega luuakse ühissetevõtte Galileo (põhikiri lisas), EÜT L 138, lk 1.
- 4) Nõukogu otsus 2001/264/EÜ, 19. märts 2001, millega võetakse vastu nõukogu julgeolekueeskirjad, EÜT L 101, 11.4.2001, lk 1.
- 5) Agreement between the Galileo Joint Undertaking (GJU) and the ESA — ESA/C(2002)51, rev 1 of 23 April 2002
- 6) Galileo Joint Undertaking Organisation and Decision Process — ESA/PB-NAV(2003)20 of 5 September 2003
- 7) Nõukogu määrus (EÜ) nr 1321/2004, 12. juuli 2004, Euroopa satelliit-raadionavigatsiooniprogrammide juhtimisstruktuuride loomise kohta, EÜT L 246, 20.7.2004, lk 1.
- 8) Komisjoni teatis — “Euroopa reguleerivate agentuuride tööraamistiku määratlemine” KOM(2002) 718 lõplik, 11.12.2002.
- 9) Agreement between the EU and China of 30 October 2003
- 10) Agreement between the EU and Israel of 13 July 2004
- 11) Agreement between the GJU and the NRSCC of 9 October 2004
- 12) Agreement between the GJU and MATIMOP of 6 September 2005
- 13) Agreement between the GJU and ESA for the NRSCC of 9 October 2004
- 14) Agreement between the GJU and ESA for MATIMOP of 18 October 2005
- 15) Droits et obligations des nouveaux membres de l'entreprise commune Galileo (Rights and obligations of new members of the Galileo Joint Undertaking) — ESA/PB NAV(2004) 18 rev. 2 of 23 June 2004
- 16) Galileo IPR: Ownership and protection — ESA/PB-NAV (2004)26 of 23 September 2004
- 17) International Property Rights for the Galileo Programme — GJU-EXC-2004-50 of 2 September 2004
- 18) Agreement between the Partners of the prospective Galileo Concession, 5 December 2005
- 19) Transition Plan of GJU activities and know-how to the GSA — GSA-ADB-2005-13 rev of 11 February 2006-03-16
- 20) Communication from the Commission to the European Parliament and the Council — Integration of the EGNOS programme in the Galileo programme, COM(2003) 123 final of 19.3.2003
- 21) Euroopa ühenduse ja ESA vahel 25. novembril 2003 sõlmitud raamleping — ESA/C-M(2004)4.
- 22) EMSK arvamus teemal “Euroopa Liidu satelliitnavigatsiooni süsteem (GALILEO)” — TEN/077 (12/09/2001)
- 23) EMSK arvamus teemal “Proposal for a Council Regulation on the establishment of the GALILEO Joint Undertaking” (COM(2001)336 final — 2001/0136 CNS) — TEN/089 (28/11/2001)
- 24) EMSK arvamus teemal “Komisjoni teatist Euroopa Parlamendile ja nõukogule — GALILEO uurimisprogrammi eduraport 2004. aasta alguse seisuga” KOM(2004)112 lõplik — TEN/179 (20/06/2004)
- 25) EMSK arvamus teemal “Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa satelliitnavigatsiooni programmi kiire arengu faasi ja eksploatatsioonifaasi rakendamise kohta” KOM(2004)477 lõplik — 2004/0156 COD) — TEN/203 (09/02/2005).

Brüssel, 13. september 2006.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Komisjoni teatis siseveetranspordi edendamise kohta: “NAIADES” Euroopa integreeritud siseveetranspordi tegevusprogramm”

KOM(2006) 6 lõplik

(2006/C 318/35)

3. veebruaril 2006 otsustas komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Komisjoni teatis siseveetranspordi edendamise kohta: “NAIADES” Euroopa integreeritud siseveetranspordi tegevusprogramm”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektiooni arvamus võeti vastu 4. septembril 2006. Raportöör oli hr SIMONS.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 429. istungjärgul 13. ja 14. septembril 2006 (14. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 64, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Siseveetranspordi positsiooni tuleb tugevdada ning selleks tuleb muudetud valge raamatu raames välja töötada Euroopa siseveetranspordipoliitika. Siseveelaevanduse tulevase arengu hädavajalikuks eelduseks on võrdsete võimaluste loomine, olemasolevate infrastruktuuri ja institutsiooniliste kitsaskohtade kõrvaldamine ning poliitiline toetus.

1.2 Esitatud “Euroopa integreeritud siseveetranspordi tegevusprogrammi” võib pidada tugevaks aluseks siseveetranspordi arendamisele. Kavandatud meetmeid siseveetranspordi potentsiaali täielikuks ärakasutamiseks tuleb rakendada viivitamatult ning seejuures tuleb arvestada Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märkusi kõnealuse ettepaneku kohta.

1.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee heidab komisjonile ette hoolimatust komitee poolt sotsiaalpoliitikat käsitlevas arvamuses tehtud soovituste osas (¹). Kõnealuste soovituste rakendamisel on olulise tähtsusega tihe kooskõlastamine erinevate asjaomaste peadirektoraaide vahel, et kaaluda kõiki olulisi aspekte õigel viisil ja nendega vajalikul määral arvestada.

1.4 Euroopa siseveetranspordi õigusliku raamistiku on suures osas välja töötanud Reini navigatsiooni keskkomisjon (CCNR). Administratiivse ja reguleeriva raamistiku parandamiseks on Reini ja Doonau navigatsioonikomisjonid, peamiselt CCNR, juba teinud jõupingutusi laevaperesid, laevu, laevajuhtide tunnistusi ja kohustusi reguleerivate õigusaktide ühtlustamiseks. Seepärast tuleb ka kõnealused navigatsioonikomisjonid lisada vastutajatena teatistes sisalduvasse vahendite tabelisse.

1.5 Euroopa Majandus ja Sotsiaalkomitee kutsub komisjoni üles, mitte lasta siseveekogudel reisijate vedajate vastutust kindlaks määrata uue režiimiga, nagu pakutakse välja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanekus teemal reisijate

meritsi ja siseveekogudel vedajate vastutuse kohta õnnetusjuhtumite korral (KOM (2005) 592 lõplik). Viidates omaalgatuslikule arvamusele teemal “Üleeuroopalise siseveetranspordivõrgustiku tulevik” soovib komitee pigem järgida navigatsioonikomisjonide poolt sisse talletatud, kõnealuses valdkonnas juba sõlmitud rahvusvahelise konventsiooni üle peetavate läbirääkimiste jätkamise rada (²).

1.6 Üleminek siseveetranspordile aitab kaasa mitte ainult transpordiahela keskkonnasõbralikkuse suurendamisele, vaid ka säästva transpordisüsteemi arengule üldiselt. Seepärast tuleb eraldada piisavalt rahalisi ja fiskaalseid vahendeid investeeringuteks kõnealusesse transpordiliiki ning kasutada kõiki olemasolevaid võimalusi.

1.7 Euroopa tasandil toimuva konstruktiivse sotsiaaldialoogi abil tuleks koostada strateegia, mille eesmärk oleks inimeste leidmine, kes sooviksid töötada siseveetranspordi sektoris ning liikmesriikides võrdväärsete töö- ja sotsiaalsete tingimuste loomine. Lisaks tuleb investeerida väljaõppesse ja praktikasse siseveetranspordi valdkonnas, et pakkuda väljaõpet saavale personalile perspektiivseid ja karjäärivõimalusi.

1.8 Siseveelaevandus on usaldusväärne, turvaline, keskkonnasõbralik ja odav transpordiliik. Traditsiooniliste mudelite muutmiseks tuleb toetada üldist teadlikkust ning reklaamida sektori tõelist potentsiaali kvaliteedi ja usaldusväärsuse osas.

1.9 Tuleb tagada veeteede nõuetekohane hooldus liikmesriikides ning vajalik rahaline toetus koos TEN-T-de prioriteetide loetelus määratletud siseveevaldkonna eelisprojektide

(¹) ELT C 24, 31.1.2006.

(²) Siseveeteel laevajuhtimisega seotud vastutuse piiramist käsitlev Strasbourg konventsioon (CLNI).

viivitamatu realiseerimisega ning kindlustada, et kõnealused projektid saaksid maksimaalse kaasrahastamise osaliseks, nii nagu ette on nähtud TEN-T-de muudetud juhistes. Siseveeteede projektidele (prioriteetne transporditelg nr 18 — Rein/Maas-Main-Donau ja nr 30 — Seine-Schelde) Euroopa koordinaatori määramine vastavalt TEN-T prioriteetsete telgede ja projektide loetelule peaks kiirendama kitsaskohtade eemaldamist.

1.10 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et adekvaatse institutsioonilise raamistiku loomine on sobiv vahend Euroopa integreeritud siseveetranspordi tegevusprogrammi rakendamiseks ja siseveetranspordi positsiooni tugevdamiseks. Hiljutises omaalgatuslikus arvamuses soovitas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee püüelda selles suunas, et lõppjärgus loodaks konventsioonil põhinev sõltumatu organisatsioon, kuhu võiksid kuuluda vähemalt nii rahvusvahelised organisatsioonid, nagu näiteks Euroopa Liit, liidu liikmesriigid kui ka liitu mittekuuluvad riigid (nt Šveits) ning ka Euroopa Liitu mittekuuluvad Doonau-äärsed riigid.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Liit püüdleb integreeritud transpordipoliitika väljatöötamise poole, et edendada kaupade ja isikute kiiret, tõhusat, säästvat ja odavat transporti. See püüdlus on kesksel kohal Lissaboni strateegias nimetatud, Euroopa Liidu dünaamilise ja konkurentsivõimelise majanduse realiseerimine eesmärgi taustal. Mainitud eesmärk on määrava tähtsusega ELi püüdluse osas dünaamilise ja konkurentsivõimelise majanduseni jõudmisel ja Göteborgis 2001. aastal sätestatud säästva arengu strateegia valguses, mille kohaselt tuleb käsitleda võrdset majanduslikke, keskkonnavalaseid ja sotsiaalseid aspekte.

2.2 Piirkondades, kus on olemas siseveeteed, pakub siseveetransport rohkelt võimalusi, kui tegu on uuendustegevuse, majanduskasvu ja suutlikkuse, keskkonnasõbralikkuse, ohutuse ja turvalisusega. Lisaks on siseveetranspordil piisavalt potentsiaali, et tulla toime Euroopas suurenevate kaubavoogudega ning vabastada Euroopa pidevast maanteede ülekoormatusest.

2.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee analüüsis siseveetranspordi olukorda Euroopas 16. jaanuari 2002. aasta arvamuses "Üleeuroopalise siseveetranspordivõrgustiku tulevik" ja 24. septembri 2003. aasta arvamuses "Üleeuroopaline siseveetranspordisüsteem" ⁽³⁾. Viimatinimetatud arvamuses uuriti siseveetranspordi kitsaskohti ning käsitleti vajadust ühtlustada kõnealuse valdkonna eeskirjad nii avaliku õiguse kui ka eraõiguse aspektide osas. Lisaks käsitleti arvamuses ka selliseid küsimusi nagu keskkond, ohutus, tööturu olukord ning sotsiaalsed aspektid. Viimatinimetatud teematikat käsitleti lisaks ka komitee 2005. aasta septembris vastu võetud omaalgatuslikus arvamuses "Sotsiaalpoliitika üleeuroopalises siseveetranspordi reguleerivas süsteemis" ⁽⁴⁾.

⁽³⁾ EÜT C 80, 3.4.2002 ja ELT C 10, 14.1.2004.

⁽⁴⁾ ELT C 24, 31.01.2006.

EMSK võttis hiljuti vastu omaalgatusliku arvamuse teemal "Euroopa siseveetranspordi institutsiooniline raamistik" ⁽⁵⁾, milles puudutakse just käesoleva arvamuse teemaks olevas teatises lahtiseks jäänud küsimust avaliku organisatsiooni struktuuri osas.

2.4 Kõnealuses teatises esitas komisjon ambitsioonika tegevusprogrammi siseveetranspordi edendamiseks. Lähtudes ulatuslikust uurimusest tehakse ettepanek viieks tegevuseks, mis peavad üheskoos viima siseveetranspordi positsiooni paranemisele ning selle integreerimisele logistikaahelasse.

2.5 Väljapakutud tegevused puudutavad järgmisi valdkondi:

- turud
- laevastik
- töökohad ja oskused
- maine ja
- infrastruktuur.

Komisjoni teatise eraldi peatükis käsitletakse organisatsiooni struktuuri uuendamist ning tuuakse välja neli võimalust, ilma nende hulgast ühte esile tõstmata.

Käesoleva arvamuse järgmistes peatükkides käsitletakse eraldi kõiki viite väljapakutud tegevust ning ka organisatsiooni struktuuri ajakohastamist.

2.6 Tegevusprogramm hõlmab mitmeid eri meetmeid, mille rakendamiseks peaksid Euroopa Liit ise, liikmesriigid ja ettevõtlussektor ⁽⁶⁾ tegema konkreetseid jõupingutusi, vajaduse korral seejuures üksteisega konsulteerides. Sellise ühtse ja avatud lähenemise eesmärk on aidata kaasa siseveetranspordi arengule, mis omakorda aitab kaasa Euroopa transpordipoliitika jätkusuutlikule arengule.

3. Üldised märkused

3.1 Võrdsete võimaluste loomine ja säilitamine erinevate transpordiliikide ja liikmesriikide vahel on hädavajalik eeltingimus hästi toimivale siseturule, kus siseveetransport on liberaliseeritud ja valitseb konkurents.

3.2 Siseveelaevadel toimuva transpordi edendamist nähakse ühe võimalusena tasakaalustatuma transpordituru saavutamiseks. Kõnealuse transpordiliigi potentsiaali täielikuks ära kasutamiseks tuleb eemaldada mitmed tõkked, mis takistavad praegu sektori jõudsat arengut. Need tõkked eksisteerivad hetkel eelkõige infrastruktuuri valdkonnas ja üleeuroopaliste võrgustike arengus. Takistuseks on ka seaduste ja institutsioonilise ühtlustamise ning unifitseerimise puudumine.

⁽⁵⁾ ELT C 185, 08.08.2006.

⁽⁶⁾ Käesolevas arvamuses hõlmab määratlus "ettevõtlussektor" muuhulgas ka sektoris tegutsevaid tööandjaid, füüsilisest isikust ettevõtjaid ja töötajaid.

3.3 Euroopa Komisjon tunnistas käesolevas arvamuses käsitletava ettepanekuga vajadust edendada siseveetransporti ning koostas seepärast integreeritud tegevusprogrammi, milles keskendutakse konkreetsetele meetmetele, mida on vaja kõnealuse transpordiliigi turupotentsiaali täielikuks rakendamiseks ning selle atraktiivsemaks muutmiseks. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab kõnealust ettepanekut kui positiivset panust transpordiprobleemide lahendamisse ja siseveetranspordi positsiooni tugevdamisse.

3.4 Oma kurvastuseks tõdeb komitee, et sotsiaalpoliitika vallas ei pakuta välja mitte mingeid tegevusi. 2005. aastal vastu võetud omaalgatuslikus arvamuses esitas komitee antud teemal konkreetset ettepanekud. Komitee rõhutab vajadust kõnealuse tühimiku täitmiseks eelmainitud omaalgatuslikus arvamuses näidatud viisil.

4. Konkreetset tähelepanekud

4.1 Turud

4.1.1 Ettevõtluse edendamiseks siseveetranspordisektoris tuleb luua soodsad tingimused ja sobivad olud, nii et sektor võiks hästi toimida ning tänu millele loodaks võrdsed võimalused teiste transpordiliikidega majanduse, keskkonna ja sotsiaalvaldkonnas. Seega tuleb vajalikke formaalsusi ratsionaliseerida kõigi asjakohaste avalike teenuste ja poliitiliste meetmete parema koordineerimise teel.

4.1.2 Muutmaks turgu uute tulijate jaoks atraktiivsemaks ja andmaks samas olemasolevatele ettevõtetele võimaluse kasvamiseks, tuleb stimuleerida (re)investeeringuid maksualaste soodustustega, eelkõige spetsiaalselt siseveetranspordile mõeldud riigiabi ning TTA- ja toetusprogrammide suunistega loodud tegevuste ja vahenditega. Sektori laienemisele ja uuenumisele võivad osutada takistuseks eelkõige suured investeerimiskulud.

4.1.3 Euroopa siseveetranspordi õigusliku raamistiku on suures osas välja töötanud Reini navigatsiooni keskkomisjoni (CCNR). Administratiivse ja reguleeriva raamistiku parandamiseks on Reini ja Doonau navigatsioonikomisjonid, peamiselt CCNR, juba teinud jõupingutusi laevaperesid, laevu, laevajuhtide tunnustisi ja kohustusi reguleerivate õigusaktide ühtlustamiseks. Seepärast tuleb kõnealused navigatsioonikomisjonid ka lisada vastutajatena teatistes sisalduvasse vahendite tabelisse (7).

4.1.4 Antud kontekstis tuleb viidata ka Euroopa Komisjoni esitatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanekule, mille teemaks on reisijate meritsi ja siseveekogudel vedajate vastutus õnnetusjuhtumite korral (KOM (2005) 592 lõplik).

(7) Siinkohal meenutab ta EMSK sotsiaalpoliitika teemalises omaalgatuslikus arvamuses tehtud üleskutset pidada vastavaid konsultatsioone ka kõnealuste navigatsioonikomisjonidega.

Komisjon soovib määruse ettepanekuga viia transporditeenuse osutajatele sisse üks ja sama vastutuse süsteem nii merel kui ka siseveeteedel.

4.1.5 Nimetatud kahe transpordiliigi vahel eksisteerivad aga nii suured erinevused, et vajalikud on erinevad eeskirjad, milles arvestatakse kõnealuste transpordiliikide spetsiifiliste positsioonidega. Selleks, et viia rahvusvahelise konventsiooniga (8) reguleeritavas siseveetranspordis kehtiv globaalse vastutuse piiramine kooskõlla kõrgemate limiitidega, peetakse praegu navigatsiooni-komisjonide juhtimisel läbirääkimisi kõnealuse konventsiooni muutmiseks. Kõnealuste muudatuste eesmärk on kehtestada konventsioon mitte üksnes Reini-äärsetes riikides, vaid ka kõigis teistes siseveetranspordiga tegelevates riikides Euroopas.

4.1.6 Seepärast soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jätkata kõnealuseid läbirääkimisi ning viitab siinkohal omaalgatuslikule arvamusele "Üleeuroopalise siseveetranspordivõrgustiku tulevik".

4.2 Laevastik

4.2.1 Siseveelaevu iseloomustab pikk eluiga. Seepärast tuleb laevastiku uuendamist ja moderniseerimist toetada riigiabi suunistel põhinevate programmide abil, mis lihtsustavad uute tehniliste standarditega kohanemist. Tuleb luua spetsiaalselt siseveetranspordile suunatud TTA- ja toetusprogrammid, et toetada sektori kõige olulisemaid uuendusealaseid vajadusi ning kohandada olemasolev laevastik uute keskkonna-, ohutus- ja turvalisuse standarditega.

4.2.2 Siseveetransport on transpordiliik, mille abil võib kasvaval transporditurul võidelda ülekoormatuse vastu ja mis võib tänu oma turvalisusele ja keskkonnasõbralikule iseloomule kaasa aidata transpordiprobleemile säästva lahenduse leidmisele. Heitestandardid, kütuse kvaliteet, mürakaitse ja laevajätmete käitlemine on alati olnud ettevõtlussektori jaoks olulised probleemid. Praegu arutavad laevaoperaatorid, mootoritootjad ja valitsusasutused uute meetodite üle, et vähendada laevade poolt tekitatud heiteid veelgi juba enne järgmise aastakümne algust. Siseveetransport on teiste transpordiliikidega võrreldes keskkonnasõbralikum ning seda püütakse säilitada ka edaspidi. Sektor on tegeleb väikeseid heitkoguseid põhjustavate tööviiside edasise arendamisega, et säilitada oma keskkonnasõbralikkus mainet, ning seda tegevust tuleks veelgi ergutada.

(8) Siseveeteel laevajuhtimisega seotud vastutuse piiramist käsitlev Strasbourg konventsioon (CLNI).

4.2.3 Siseveetranspordi eelisteks on summa selle transpordiliigi üldisest kontseptsioonist ja selle erilistest eelistest seoses ülekoormatuse, infrastruktuuri hoolduse ja kasutamise, õnnestuste jm oluliste faktoritega. Üleminek siseveelaevandusele aitab sel viisil kaasa mitte ainult transpordiahela keskkonnasõbralikuse suurendamisele, vaid ka säästva transpordisüsteemi arengule üldiselt.

4.2.4 Siseveelaevandus mängib ühendvedude ahelas olulist rolli. Seepärast tuleks täielikult toetada ühendvedude kontseptsiooni ja selle edasist arengut maanteetranspordi alternatiivina. Kuigi sedalaadi kontseptsioonid on varasematel aastatel juba konteinertranspordi valdkonna jaoks välja töötatud, tuleb rakendada veel täiendavaid meetmeid, et kasutada ühendvedude (mis hõlmab muuhulgas siseveelaevandust) võimalusi optimaalselt.

4.2.5 Konkreetsemalt tähendab see, et jõgede äärde tuleb rajada laadimispunktid. Olemasolevad sadamad tuleb ümber ehitada ühendveo sadamateks ja rajada tuleb uusi ühendveo sadamaid. Ühendvedude tõhusus sõltub suuresti sadama infrastruktuuri ja laevasõiduteede tõhususest (piisavalt kõrged sillad jõgedel ja kanalitel).

4.3 Töökohad ja oskused

4.3.1 Siseveetransport on väga professionaalne sektor. Selles sektoris töötamine nõuab üha enam kutseoskuseid laevanduse ja tehnika valdkonnas, samuti turvalisuse, info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate ning logistika valdkonnas. Hariduskavad tuleb viia kooskõlla moodsate nõudmistega, et realiseerida ja edendada seda tulevikku suunatud eriala. Haridus- ja koolituskavade standardiseerimine, nii nagu seda tehti meretranspordi vastavate kavade, võib aidata kaasa sektori edasisele professionalseerimisele, seda eelkõige ohtlike veoste transpordi valdkonnas. Tuleb välja töötada värbamise, hariduse ja koolituse kavad, et meelitada noori tööle kõnealusesse sektorisse ning et hoida kõigi siselaevanduses töötavate isikute oskused tasemel.

4.3.2 Euroopa tasandil toimuva konstruktiivse sotsiaaldialoogi abil tuleks koostada strateegia siselaevanduse sektori atraktiivsemaks muutmiseks, vastavate inimeste leidmiseks, kes sooviksid selles sektoris töötada ning võrdväärsete töö- ja sotsiaalse tingimuste loomiseks kõikides ELi liikmesriikides.

4.3.3 CCNR ja Doonau komisjon tegelevad ka laevaperele ja laevajuhtide tunnistustele esitatud nõuete ühtlustamisega. Navigatsioonikomisjonid peaksid koos Euroopa Komisjoniga jätkama koostööd kõnealuses valdkonnas suurema ühtsuse saavutamise nimel. Viidates omaalgatuslikule arvamusele "Sotsiaalpoliitika üleeuroopalises siseveetranspordi reguleerivas süsteemis", on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukohal, et Euroopa Komisjon on suurepäraselt võimeline viima ellu sotsiaalpoliitikat laiemas mõistes.

4.3.4 Vajalik on rangem kontroll liikmesriikide sotsiaalküsimusi käsitlevate õigusaktide kohaldamise üle. Komisjon peaks soodustama liikmesriikide kontrolli teostavate ametiasutuste vahelist kooskõlastatud tegevust. Kõnealuses küsimuses peab erilist tähelepanu pöörama laevhotellidele.

4.3.5 Viidates omaalgatuslikule arvamusele "Sotsiaalpoliitika üleeuroopalises siseveetranspordi reguleerivas süsteemis", on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukohal, et Euroopa Komisjon on suurepäraselt võimeline viima ellu sotsiaalpoliitikat laiemas mõistes. Seejuures peaks komisjon lähtuma ka CCNRi ja Doonau navigatsioonikomisjoni pikast traditsioonist, nende kogemustest ja erialastest teadmistest, kuna ka nemad on pööranud mingil määral tähelepanu sotsiaalpoliitikale.

4.4 Maine

4.4.1 Siseveetransport on usaldusväärne, turvaline, keskkonnasõbralik ja odav transpordiliik. Traditsiooniliste vastuoluliste mudelite muutmiseks tuleb toetada üldist teadlikkust ning reklaamida sektori tõelist potentsiaali kvaliteedi ja usaldusvääruse osas.

4.4.2 Juba loodud Euroopa turuseire süsteem võiks mängida võtmerolli, kui selle vahendusel jälgitakse siselaevandussektori suundumusi ja arenguid ning tulemustest teavitatakse kõige olulisemaid asjaosalisi. Euroopa Komisjon peab andma vajalikku teavet, tehes seda navigatsioonikomisjonide ja ettevõtlussektori toetusel.

4.4.3 Teiselt poolt võib propageerimiskeskuste loomist ja toetamist näha kui vahendit, et edastada siseveetranspordi puuduvat teavet ettevõtlussektorile, mis peab edu saavutamiseks kasutama konkreetset sektori võimalusi, seda kutseorganisatsioonide juhtimisel ja järelevalve all.

4.5 Infrastruktuur

4.5.1 Hiljutised üleujutused Doonau-äärsetes riikides õhutavad taas arutelusid ökoloogiliselt vastutustundlike infrastruktuurimeetmete üle. Saksamaa valitsuse tellimisel koostatud ja 2003. aasta Elbe üleujutusest ajendatud aruandest selgus, et siseveelaevandus ei ole mitte mingil moel mõjutanud tekkinud olukorda ega kannu seetõttu süüid üleujutuste ega selle tagajärgede eest.

4.5.2 Kauba- ja reisijateveo toimimine sõltub tiptasemel infrastruktuurist. Ilmtingimata on vajalik olemasolevate veeteede infrastruktuuri korralik hooldamine, peamiste kitsaskohtade eemaldamine ning puuduvate ühenduste loomine. Seejuures tuleks kaaluda ka vana infrastruktuuri taaselustamist.

4.5.3 Üleeuroopaline transpordivõrgustik kuulutati taasalgatatud Euroopa konkurentsivõime ja tööhõive alases Lissaboni strateegias üheks võtmelemendiks. Ent kõigest kaks 30-st prioriteetsest transporditelge on seotud veeteede projektidega: 18. nr 18 — Rein/Maas-Main-Donau ja nr. 30 — Seine-Schelde.

4.5.4 2007-2013 aastate eelarve kinnitamisega kärbiti oluliselt komisjoni poolt TEN-T-de jaoks taotletud vahendeid. Et mitte ohustada nimetatud siseveelaevanduse projektide kavandatud kaasrahastamist, kutsus Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee asjaomaseid Euroopa Liidu liikmesriike üles alustama viivitamatult TEN-T-s määratletud töödega.

4.5.5 Samuti kutsus komitee komisjoni üles nimetama analoogiliselt raudteeprojektidega mõlemale siseveelaevanduse projektile koordinaatorid, kellel peaks olema täita koordineeriv ja stimuleeriv roll.

4.5.6 Komitee ootab ära komisjoni väljakuulutatud infrastruktuurikulude maksustamise protsessi.

4.6 Organisatsioonilise struktuuri uuendamine

4.6.1 Hiljutise siseveelaevandust käsitleva uurimuse, EFIN-rühma (European Framework for Inland Navigation) aruande "Euroopa siseveetranspordi institutsiooniline raamistik" ja Euroopa Komisjoni taotlusel koostatud PINE-aruande (Prospects of Inland Navigation in an Enlarged Europe) olulisemad järeldused on, et kõnealusele transpordiliigile pööratakse poliitikute poolt liiga vähe tähelepanu ja et sektori jaoks ei arendata välja piisavalt strateegilist poliitikat. Seega esitas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee hiljuti omaalgatusliku arvamuse teemal "Euroopa siseveetranspordi institutsiooniline raamistik". Käesoleva arvamuse lühiduse huvides siinkohal vaid viidatakse eelnimetatud arvamusele.

Brüssel, 14. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Lairibaiühenduse lõhe ületamine"

KOM(2006) 129 lõplik

(2006/C 318/36)

5. aprillil 2006. aastal otsustas komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Lairibaiühenduse lõhe ületamine".

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektiooni arvamus võeti vastu 4. septembril 2006. Raportöör oli hr McDonogh.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 429. täiskogu istungjärgul 13.—14. septembril 2006 (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 193, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 4.

1. Sissejuhatus

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on rahul asjaoluga, et Euroopa Liidu arenenud ja vähemarenenud piirkondade vahelise digitaalse lõhe laienemise kriitilise probleemiga tegeletakse infoühiskonna ja meedia, konkurentsi, regionaalpoliitika, põllumajanduse ja maaelu arendamise volinike kooskõlastatud tegevuse kaudu.

1.2 Samas ei ole komisjoni teatis KOM(2006) 129 "Lairibaiühenduse lõhe ületamine" küllaldaselt ambitsioonikas ega sisalda

piisavalt täpseid soovitusi, mis viitaksid tõsisele kavatsusele ületada lõhe lairibaiühenduse valdkonnas.

1.3 Digitaalse lõhe foorumi aruandes ⁽¹⁾esitati analüüs territoriaalse lairibaiühenduse digitaalse lõhe kohta Euroopas ja

⁽¹⁾ Digitaalse lõhe foorumi aruanne: lairibajuurdepääs ja üldsuse toetus alateenindatud piirkondades, Brüssel, 15. juuli 2005.

määratleti võimalikud ELi algatused kõnealuse lõhe ületamiseks. Võttes arvesse digitaalse lõhe foorumi aruandes tuvastatud probleemi ja arvestades lairibaühenduse lõhe aeglustavat mõju majanduslikule ja sotsiaalsele arengule, peab komisjon astuma agressiivsemaid samme suureneva digitaalse lõhe probleemi lahendamiseks.

1.4 Komitee kiidab heaks Riia ministrite 11. juuni 2006. aasta deklaratsiooni e-kaasamise kohta ⁽²⁾, millega kohustatakse liikmesriike märkimisväärselt vähendama piirkondlikke lahknevusi Internetile juurdepääsu osas kogu ELis, suurendades lairibaühenduse leviala alateenindatud piirkondades ja vähendama 2010. aastaks poole võrra lõhet Interneti kasutuses sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate elanikkonna rühmade ja teiste rühmade vahel. Komisjon peab nüüd toetama kõnealuse deklaratsiooni rakendamist poliitiliste algatuste ja soovitude abil, mille abil digitaalne lõhe kiiresti suletakse.

Oma käesolevas arvamuses soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhtida tähelepanu erilist tähelepanu vajavatele valdkondadele ja soovitada edasisi meetmeid.

2. Soovitused

2.1 Komitee arvates peab lairibaühenduse kasvava tähtsuse tõttu majanduslikule ja sotsiaalsele arengule kaasama lairibaühenduse universaalteenuste kohaldamisalasse ⁽³⁾ kui olulise üldhuviteenuse.

2.2 Komisjon peaks võtma kõikvõimalikke meetmeid kindlustamiseks, et liikmesriigid viiksid rangelt ellu elektroonilise side valdkonnas vastu võetud õigusaktid ⁽⁴⁾.

2.3 Komisjon võiks kaaluda erimeetmeid ja sanktsioone, et kiirendada eraldi juurdepääsuga kliendiliinidele (LLU) tõhusa ülemineku protsessi liikmesriikides. Eraldi juurdepääsuga kliendiliinidele tõhusa juurdepääsu tagamisel ilmnevad viivitused ja tehnilised takistused kujutavad endast peamist takistust teenuste osutamise, iseäranis lairibaühenduse pakkumise valdkonnas vägagi vajaliku konkurentsi tekitamisel.

2.4 Komisjon peaks liikmesriike julgustama oma riiklikke huve maksma panema, et säilitada või taastada kontroll peamise telekommunikatsiooni infrastruktuuri, magistraalliinide kaudu andmete edastamise võrkude ja kommutatsioonivõrkude üle. Valitsusepoolne kontroll on vajalik selleks, et tagada selle riiklikult strateegilise vara arendamine ja kasutamine riiklikus poliitikas seatud eesmärkide — nagu lairibaühenduse lõhe ületamine — saavutamiseks.

⁽²⁾ Ministrite ühisdeklaratsioon, Riia, 11. juuni 2006; IP/06/769.

⁽³⁾ KOM(2005) 203 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul.

⁽⁴⁾ Direktiiv 2002/21/EÜ ühise reguleeriva raamistiku kohta; Direktiiv 2002/19/EÜ juurdepääsu ja vastastikuse sidumise kohta jadirektiiv 2002/77/EÜ konkurentsi kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste turgudel.

2.5 Tuleb üle vaadata liikmesriikide riiklikud lairibastrateegiad konkreetsete meetmete võtmiseks, et sulgeda lairibalõhe 2010. aastaks. Kõnealuseid strateegiaid tuleb analüüsida, võrreldes neid parimate tavadega.

2.6 Komisjon peab kehtestama lairibaühenduse planeerimise ja haldamise tõhusa protsessi, et kindlustada kogu ELis selle olulise infrastruktuuri rakendamine kohalikul tasandil ka tulevikus. Kõnealuse protsessiga integreeritakse kõik riiklikud lairibastrateegiad ja kohalikud plaanid üle-euroopalise tegevusplaani, et rakendada lairibaühendust terves kogu ELis. Kõnealuses protsessis pööratakse eriti suurt tähelepanu lairibaühenduse rakendamisele maapiirkondades ja ebasoodsas olukorras olevates piirkondades digitaalse lõhe sulgemiseks.

2.7 Komisjon peab kaaluma, kuidas peaksid liikmesriigid pakkuma rahalisi stiimuleid telekommunikatsiooniettevõtetele ⁽⁵⁾ infrastruktuuri investeeringute tegemiseks vähemarenenud piirkondades. Eriti oleks vaja kaaluda tugevate fiskaalstiimulite andmist avaliku ja erasektori partnerluseks.

2.8 Komisjon peab uurima mehhanisme, mille abil piirkondlikel ja kohalikel omavalitsustel oleks võimalik mängida ennetamatavat rolli lairibateenuste osutamisel ja lairibaühenduse nõudluse õhutamisel asjaomastes piirkondades. Kõnealused omavalitsused tuleb täielikult kaasata riiklike lairibastrateegiate arendamisse ja rakendamisse, vastavalt eelpool punktis 2.6 mainitule. Lisaks tuleb uurida muid mehhanisme, näiteks mainitud omavalitsuste võimalikku osalust avaliku ja erasektori partnerluse algatustes äritegevuse raames. Võib-olla peaksid liikmesriigid muutama lairibakaabli kohustuslikuks või nõudma teenuste osutamise eeskirjade täitmist kõikide uute elamute ehitusprojektide puhul.

2.9 Hõlbustamiseks tehnilise ja ärialase teabe vahetamist VKEde vahel kogu ELis peab komisjon koostama veebilehe ülemaailmsete arengute kohta lairibatehnoloogia ja -teenuste vallas. Arvatakse, et selline teabevõrgustik õhutaks aktiivsemale ettevõtlusele lairibaühenduse kasutamise ja teenuste osutamise alal.

2.10 Lairibaühenduse kättesaadavuse tegeliku olukorra selgitamiseks Euroopas peaks komisjon sätestama minimaalse vastuvõetava allalaadimiskiiruse, mille puhul ühendust võib nimetada lairibaühenduseks. See hõlbustaks nõuetekohase võrdlusanalüüsi teostamist territoriaalse lõhe kohta lairibaühenduse juurdepääsu kogu ELis.

⁽⁵⁾ "telekommunikatsiooni ettevõtete" all mõeldakse kõiki ettevõtteid, mis pakuvad kahepoolseid telekommunikatsiooniteenuseid, kaasaarvatud tavatelefonide ja mobiilside ettevõtted ja kõnealuseid teenuseid osutavad kaabelteleviisiooni ettevõtted.

2.11 Struktuurifonde ja maaelu arengu fonde tuleb kasutada sihtotstarbeliste avaliku teabe kampaaniate korraldamiseks, et õhutada turunõudlust lairibaühenduse järele, iseäranis maapiirkondades ja konkreetsete tarbijarühmade hulgas, kus tehnoloogia kasutuselevõtt on probleemiks. Sellistel kampaaniatel oleks kahesugune mõju. Esiteks edastataks nende kampaaniate abil võimalikele klientidele teadmisi kõnealuse tehnoloogia kohta ja teiseks suurendaksid need kampaaniad tarbijate survet teenuseosutajatele vajaminevate lairibateenuste osutamiseks.

2.12 Komisjon peaks rõhutama toetust lairibaühenduse tehnoloogiate väljatöötamisele suunatud teadus- ja arendustegevusele, et leida tõhusad lahendused ebapiisava telekommunikatsiooni infrastruktuuriga piirkondade kindlustamiseks kiire lairibaühendusega.

2.13 Poliitikakujundajad peaksid avaldama lairibateenuseid puudutavad tarbijakaitsealased suunised, milles lihtsustatakse terminoloogiat ning selgitatakse nende teenustega kaasnevaid võimalusi ja eeliseid arusaadavas keeles. See muudaks heade ostuotsuste tegemise tarbijatele lihtsamaks.

2.14 Igal põhikooliõpilasel peaks olema võimalus kasutada koolis lairibaühendust, et olla kaasatud infoajastusse.

2.15 Komisjon peaks toetama kogu ELis tehtavaid algatusi, mille eesmärk on tutvustada koolilastele, eakamatele kodanikele ja sotsiaalselt ebasoodsas olukorras olevatele inimestele lairiba-tehnoloogia kasutamise võimalusi (näiteks võrgupõhine õpe, videokonverentsid, elektroonilised avalikud teenused).

2.16 Komisjon peab tagama, et kõiki tulevasi statistilisi andmeid lairibateenuste osutamise ning digitaalse lõhe ja lairibaühenduse lõhe mõõtmise kohta peab koguma ja ette valmistama kooskõlas komisjoni hiljutise määrusega, mis käsitleb ühenduse statistikat infoühiskonna kohta ⁽⁶⁾.

3. Taustinfo

3.1 Komisjon võttis 20. märtsil 2006 vastu oma teatise "Lairibaühenduse lõhe ületamine". Teatis keskendub lairibajuurdepääsu territoriaalsele lõhele. Teatise eesmärk on teadvustada valitsustele ja kõigi tasandite ametiasutustele selle lõhe olulisust ning probleeme seoses piisavate lairibateenuste puudumisega ELi vähem arenenud piirkondades. Teatisega viiakse ellu algatuse "i2010 — Euroopa infoühiskond majanduskasvu ja tööhõive eest" üks prioriteete ⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Komisjoni määrus (EÜ) nr 1031/2006, 4. juuli 2006, millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 808/2004, mis käsitleb ühenduse statistikat infoühiskonna kohta.

⁽⁷⁾ KOM(2005) 229 "i2010 — Euroopa infoühiskond majanduskasvu ja tööhõive eest".

3.2 Lairiba võimaldab luua info- ja sidetehnoloogia uusi rakendusi ja suurendab olemasolevate rakenduste jõudlust. Uute teenuste loomise ning uute investeerimis- ja töövoimaluste avamise kaudu soodustab lairibaühendus majanduskasvu. Samuti tõstab lairibaühendus paljude tänapäeval kasutatavate protsesside tootlikkust, millega kaasneb palkade tõus ja investeringutasuvuse parenemine. Kõik valitsustasandid on mõistnud lairiba võimalikku mõju igapäevaelule ning võtnud enda kohustuseks tagada, et sellest tulenev kasu on kõigile kättesaadav ⁽⁸⁾.

3.3 Kõrvaliste piirkondade ja maapiirkondade pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamine nõuab strateegilist lähenemist infoühiskonna arendamisele. Lairibateenuste kättesaadavusel on oluline osa kohalike kogukondade toetamisel ettevõtluse ligiõmbamise, kaugtöö võimaldamise, tervishoiuteenuste osutamise ning haridus- ja haldusteenuste parandamise kaudu. See annab hädavajaliku juurdepääsu teabele.

3.4 Elanikele pakutavate lairibateenuste nõudlus ELis on kiiresti kasvanud. Viimase kahe aasta jooksul on lairiba ühendusliinide arv peaaegu kahekordistunud. 2005. aasta oktoobris oli ELi 25 liikmesriigis umbes 53 miljonit ühendust, mis hõlmab 11,5 % elanikkonnast ja ligikaudu 20 % kodumajapidamistest. Sellise arengu peamiseks põhjuseks on olnud turg ja kasvu on kiirendanud tihenenu konkurents.

3.5 Hoolimata lairibaühenduste arvu üldisest kasvust on juurdepääs kõrvalistes piirkondades ja maapiirkondades hõredast asustusest ja kaugusest tulenevate suurte kulude tõttu piiratud.

3.6 Teatistes rõhutatakse, et Euroopa Liit peab lairibateenuste kasutuselevõtu ja nende edasiarendamise soodustamise meetmetega kiiremini edasi liikuma, eriti ELi vähemarenenud piirkondades. Riikliku sekkumise ulatust alateenindatud piirkondades rõhutati teatistes "e-Euroopa 2005" ⁽⁹⁾, milles tõsteti esile struktuurifondide osa lairibaühenduse viimisel ebasoodsatesse piirkondadesse.

3.7 Teatistes rõhutatakse kohalike ja piirkondlike omavalitsuste olulist rolli lairibaühenduse arendamisel nende poolt hallatavates piirkondades. Just kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel on kõige paremad võimalused kavandada lairibaprojekte, millega võetakse arvesse kohalikke vajadusi ja tehnoloogilisi nõudeid. Riiklikke lairibastrateegiaid on vaja tugevdada, et need hõlmaksid kohalikke vajadusi ning võtaksid neid arvesse.

⁽⁸⁾ KOM(2004) 369 "Kiirete ühenduste Euroopa: riiklikud lairibastrateegiad", KOM(2004) 369.

⁽⁹⁾ KOM(2002) 263 "E-Euroopa 2005: infoühiskond kõikide jaoks".

3.8 Teatistes määratletakse mitmed poliitilised vahendid, mis on ELi tasandil olemas lairibaühenduse lõhe ületamiseks:

- i) Elektroonilise side alase õigusliku raamistiku rakendamine.
- ii) Riiklik rahastamine.
- iii) ELi rahastamine: struktuurifondid ja Maaelu Arengu Fond.
- iv) Nõudluse koondamine ja hanked.
- v) Tänapäevaste avalike teenuste loomise toetamine.

3.9 Kokkuvõttes kutsutakse teatistes kõiki ELi valitsustasandeid üles olema aktiivsem laieneva digitaalse lõhe ületamises olemasolevate vahendite ja tehnoloogiate kasutamisel. Liikmesriike kutsutakse üles ajakohastama oma olemasolevaid riiklikke lairibastrateegiaid, et anda lisasuuniseid kõikidele sidusrühmadele. Kõnealustes dokumentides võidakse määratleda eesmärgid nii katvuse kui ka kasutuselevõtu osas, arvestades aktiivset koostööd piirkondlike ametiasutustega ning koosmõju kasutamist eri rahastamisallikate (riiklik rahastamine, struktuurifondid, Maaelu Arengu Fond) vahel. Samuti tuleks riiklikes lairibastrateegiates kehtestada selged eesmärgid seoses Interneti-ühendustega koolides, avaliku sektori asutustes ja tervishoiuasutustes.

4. Märkused

4.1 Konkreetset tähelepanekud

4.1.1 Kiire lairibaühenduse kättesaadavus kõikidele inimestele on oluline ELi kõikide piirkondade — nii linna- kui ka maapiirkondade — majandusliku ja sotsiaalse arengu seisukohalt. See kehtib eelkõige globaalses teadmispõhises majanduses, mis on arengu mootoriks paljudes valdkondades. Teadmispõhised ettevõtted arenevad siis, kui nende toetuseks on olemas oskused ja infrastruktuur. Väikeste kuludega hallatav maailmaklassi lairibainfrastruktuur on 21. sajandi dünaamilise majanduse hädavajalik osis. Üha suurem hulk tänapäevaseid tervishoiu-, haridus- ja sotsiaalteenuseid sõltub nüüd ja edaspidi lairibaühenduse olemasolust. Sellise võimaluse puudumisel on ebasoodsas olukorras olevatesse kogukondadesse kuuluvad inimesed edaspidi teistega võrreldes ebasoodsamas olukorras. Erinevalt Ameerika Ühendriikidest ja mõnest Aasia riigist on enamik Euroopa riike olnud oma kodanikele lairibaühenduse pakkumisel väga aeglased.

4.1.2 Erinevalt Ameerika Ühendriikidest ja mõnest Aasia riigist on enamik Euroopa riike olnud oma kodanikele lairibaühenduse pakkumisel liiga aeglased. Lisaks sellele, et teatise kohaselt on lairibaühenduste arv ELi 25 liikmesriigis niigi tagasihoidlik, hõlmates 2005. aasta oktoobri seisuga 20 % kodumaja-

pidamistest, tuleb märkida, et ka ühenduse kvaliteet (kiirus) on paljudel juhtudel halb — allalaadimiskiirus jääb oluliselt alla 512 kbit/s nii linna- kui ka maapiirkondades. Samuti on suurem osa lairibaühendusi loodud linnapiirkondades, kusjuures maapiirkondades on lairibaühendus olemas vaid 8 % kodumajapidamistest.

4.1.3 Kiirete makromajanduslike muutuste suhtes on eriti tundlikud maakogukonnad. Kui maakogukondadel puudub võrdväärne juurdepääs lairibaühendusele, ootab neid vältimatult ees langus. Teadmispõhise majanduse iseloomustab riikide, piirkondade suur- ja väikelinnade vaheline konkurents teadmismahukate ettevõtete ligitõmbamisel ja arendamisel, mis suurendab nende edukust, kusjuures lairibainfrastruktuur on selles konkurentsisis peamiseks eduteguriks.

4.1.4 Mõistlik juurdepääs kiirele Interneti lairibaühendusele nii kodus kui ka tööl peaks olema iga ELi kodaniku õigus ja me ei nõustu komisjoni väitega, et "...lairibaühendus pole veel muutunud vältimatuks osaks ühiskonna osaluses, nii et sellele juurdepääsu puudumine tähendaks sotsiaalset tõrjutust". Komisjon peaks uuesti kaaluma esimesel võimalusel lairibaühenduse kaasamist universaalteenuse mõistesse.

4.1.5 Komisjon peaks samuti sätestama minimaalse vastuvõetava allalaadimiskiiruse, mille puhul ühendust võib nimetada Interneti lairibaühenduseks. Sellega tagataks, et infrastruktuuri- ja teenusestandardid on tekkivate Interneti-teenuste osutamise toetamiseks piisavad. Taoline komisjoni poolt kehtestatav standard tooks Euroopas lairibaühenduse pakkumise tegelikku olukorda selgust — meie praegune Interneti-ühendust puudutav statistika on liialdatud, kuna lõpptarbijatele osutatava lairibaühenduse kvaliteet on liiga madal, et seda võiks tõepoolest lairibaühenduseks pidada — ning sunniks teenuseosutajaid end klientidele tõelise lairibaühenduse pakkumisel pingutama.

4.2 Lairibaühenduse tehnoloogilised takistused

4.2.1 Ehkki lairibaühendust on võimalik pakkuda mitmel platvormil, takistab mõnede olemasolevate tehnoloogiate piiratus Interneti-ühenduse pakkumist paljudele maapiirkondadele.

4.2.2 Kiire andmeedastusvõimsusega kaabeltelevisioonisüsteemid võivad olla suurepäraseid lairibaühenduste vahendajad. Kahjuks ei ole paljudes maapiirkondades kaabeltelevisioonisüsteeme ja isegi kaabeltelevisiooni olemasolu korral vajavad kõnealused süsteemid sageli kulukat ajakohastamist lairibaühenduste pakkumiseks.

4.2.3 Enamikus Euroopa riikides on kõige levinumaks juurdepääsutehnoloogiaks digitaalne abonendiliin (DSL), kusjuures DSLi eri variandid võivad tagada suure ribalaiuse väikeste kuludega. Samas on siin mitu piirangut:

- DSLi kasutamine eeldab kohalike keskjaamade, millega kliendid on ühendatud, uuendamist. Operaatorid suhtuvad vajaliku investeeringu tegemisse sageli vastumeelsusega, kuna neil on tulusamad investeeringuvõimalused oma tegevuse muudes valdkondades. Seega ei saa kliendid lairibaühendust.
- Enamiku DSLi rakenduste puhul on klientidel võimalik neid rakendusi kasutada ainult juhul, kui nad asuvad 3–5 km kaugusel DSLi baasil töötavast keskjaamast. Kaugemal asuvatel klientidel ei ole võimalik kasutada DSLil põhinevat lairibaühendust.
- DSLi puhul kasutatakse lairibateenuse osutamiseks kohaliku võrgu olemasolevad vaskkaableid; enamik neid kaableid on aga sageli vanad ja tuleb DSLi laitmatu toimimise tagamiseks uuendada. Operaatorid võivad taoliseks uuendamiseks vajaliku investeeringu tegemisse tõrksalt suhtuda. Seega, isegi kui kohalik keskjaam on lairibaühenduse võimaldamiseks vastavalt varustatud ja klient asub keskjaamast vähem kui 5 km kaugusel, ei pruugi kliendiliin sobida DSLi abil ühenduse loomiseks kodu või töökohaga.

4.2.4 Vanamoodne magistraalvõrgu infrastruktuur võib olla takistuseks kiirete lairibaühenduse teenuste pakkumiseks, seda iseäranis hõredalt asustatud piirkondades. 1980. ja 1990. aastatel kasutas näiteks hulk riike oma telekommunikatsiooni magistraalvõrkude tarbeks digitaalset mikrolainetehnoloogiat. See raadiotehnoloogia sobis hästi kvaliteetsete digitaaltelefoniteenuste ning väikese kiirusega andmeedastusteenuste pakkumiseks paljudele maapiirkondades olevatele asukohtadele. Samas on mitmest digitaalse mikrolainetehnoloogia rakendusest pärandina alles jäänud tuuminfrastruktuur, mis ei sobi Interneti kaudu pakutavate televisiooniteenuste kui tänapäeval tõelist lairibaühendust iseloomustavate kiirete Interneti-teenuste osutamiseks. Iirimaal toimib arvestuste kohaselt kuni 50 % (maapiirkondades asuvatest) keskjaamadest, mis teenindavad ligikaudu 15 % telekommunikatsiooniklientidest, sellise digitaalse raadiovõrgu baasil aga saa olemasolevat telekommunikatsiooni infrastruktuuri kasutades kunagi võimaldada kiiret lairibaühendust. Kõnealuse vanamoodsa võrgu probleemi lahendamine mikrolainevõrgu asendamisega fiibervõrguga maapiirkondade teenindamiseks on äärmiselt kulukas ning see ei oleks põhjendatav puhtalt majandusliku tasuvusega; valitsus peaks võrgu uuendamist subsideerima.

4.2.5 Komisjon peab pöörama erilist tähelepanu, kuidas toetada kohalikul ja ELi tasandil olemasoleva infrastruktuuri kulukuse probleemi (magistraalliinid, keskjaamad ja kliendiliinid), et pakkuda kiiret lairibaühendust. Võib-olla on seda

võimalik teha fiskaalstiimulite ja/või avaliku ja erasektori partnerluse abil.

4.2.6 Satelliit- ja traadita ühenduse tehnoloogiaid on kasutatud lairibateenuste pakkumiseks piirkondades, kus avalik telekommunikatsiooni infrastruktuur ei toeta lairibaühenduste pakkumist. Selliste tehnoloogiatega kaasnevad kulud ja tehnilised probleemid piiravad aga nende tehnoloogiate kasutusvõimalusi lairibaühenduse lõhe ületamisel. Paljudes piirkondades on teadus- ja arendustegevuse käigus saavutatud edu odavamate, traadita lairibaühenduse tehnoloogiate välja töötamisel, mis tagavad tõhusa lairibaühenduse kättesaadavuse. Poliitikakujundajad peaksid taolisi arenguid ennetavalt toetama ning käsitlema leitud lahenduste elujõulisuse tagamiseks raadiosageduste kättesaadavusega seotud probleeme.

4.2.7 Uuendusi, mis puudutavad lairibateenuste pakkumist kõigile, saab täiendavalt toetada, luues üle-euroopalise VKEd võrgustiku teabe levitamiseks lairibaühenduse alase tipp tehnoloogia kohta. Kõnealuse võrgustiku loomist hõlbustaks veebileht, mille abil vastavat teavet kogutakse ja levitatakse.

4.3 Lairibaühenduse pakkumisega seotud probleemid

4.3.1 Tänu lairibavõrkude ja Interneti protokollil (IP) põhineva võrgutehnoloogia tekkimisele on võrgukulud järsult langenud ning kohandatud teenuste pakkumise paindlikkus on peaaegu piiramatult. Riikides nagu Itaalia, Prantsusmaa, Hispaania ja Ühendkuningriik on telekomiettevõtted võtnud kasutusele täielikult IP-l põhinevad võrgud, mis võimaldab märkimisväärselt säästa võrkude opereerimise kulusid. Uute IP-võrkude ehitamise madalamad kulud ja dereguleerimine on nõrgendanud turguvalitsevate teenusepakkujate positsiooni ning jaeteenuseid pakkuvate telekommunikatsiooniettevõtete hulk on tohutult kasvanud.

4.3.2 See tehnoloogiline muutus on toonud enesega kaasa telekommunikatsiooniettevõtete ärimudeli muutuse; uue mudeli kohaselt on võrgu omamine eraldatud lõpptarbijale teenuste osutamisest. Tõhusatel, arenenud turgudel jagab see uus mudel telekomiettevõtte teenuste hulgi- ja jaemüüjateks, kusjuures paljud teenuste hulgimüüjad konkureerivad omavahel ribalaiuste müümisel arvukatele jaemüüjatele. Kirjeldatud suundumus peegeldab uusi tehnoloogiaid, kulude dünaamikat ja regulatiivseid raamistikke, tänu millele telekommunikatsiooni valdkond on muutumas võrgukesksest teenusekeskseks. Samas on vähemarenenud ja vähem tõhusatel turgudel telekommunikatsiooni teenuste pakkumine endiselt turguvalitsevate teenuseosutajate kontrolli all, kes ei ole motiveeritud eraldama oma hulgi- ja jaemüüki ning seega võimaldama tegeliku konkurentsi tekkimist. Selline eraldumine saab toimuda ainult siis, kui poliitikakujundavad ergutavad eraldumist kohaste konkrentsipoliitiliste meetmete abil.

4.3.3 25 aastat tagasi kuulus suurem osa telekommunikatsiooni infrastruktuurist Euroopas valitsustele ja seda arendati ühistes huvides. Järgnenud aastatel on telekommunikatsioonitööstust ELis üha suuremas ulatuses erastatud ning see on osutunud tööstuse, klientide ja ühiskonna jaoks enamjaolt positiivseks kogemuseks. Ent ärihuve silmas pidades telekommunikatsiooniettevõtetele puuduvad sotsiaalsed, tervishoiu-, haridus- ja isegi majandusarendust puudutavad eesmärgid — nende huvide keskmis on kasumi maksimaalne suurendamine, töhisvarahaldus ja nende endi ettevõtete majanduskasv. Nüüd, mil napib vähemarenenud piirkondadele lairibateenuste osutamiseks vajalikke võrguvahendeid, puudub oma ärihuvidele keskenduvatel telekommunikatsiooniettevõtetele stiimul sellesse sotsiaalselt oluliselt infrastruktuuri investeerimiseks. Valitsused peaksid võimalusel säilitama tugeva kontrolli riikliku telekommunikatsiooni infrastruktuuri pakkumise ja haldamise üle, tasakaalustades suure rahvastikutihedusega piirkondades infrastruktuuri tehtud investeeringutest teenitavad suured kasumid rahaliselt vähematraktiivsete investeeringutega, mis tuleb teha vähemarenenud piirkondadesse.

4.3.4 Lairibateenuste arendamist takistab ulatuslik turutõrge kogu Euroopas, eriti aga vähemarenenud piirkondades. Paljudel turgudel ei ole tingimused potentsiaalsete uute teenusepakkujate jaoks siiani konkurentsivõimelised: turguvalitsevad infrastruktuuri pakkujad viivitavad kliendiliinidele eraldi juurdepääsu võimaldamisega nii kaua kui vähegi võimalik. Samuti takistavad mitmesugused piirangud juurdepääsu riiklikele magistraalvõrkudele.

4.4 Lairibateenuste nõudlusega seotud probleemid

4.4.1 Lairibateenuste potentsiaalse nõudlusega seotud probleemil, eriti arenenud piirkondades pakutavate teenuste ja vähemarenenud piirkondades pakutavate teenuste kasutuselevõtu suurel erinevusel, on mitmeid põhjuseid: sotsiaal-majanduslikud põhjused, olemasolevate ühenduste madal kvaliteet, vähene konkurents, suured kulud ning napid teadmised tehnoloogiaga kaasnevate eeliste ja tehnoloogia kasutusvõimaluste kohta.

4.4.2 Poliitikakujundajatel ja valitsustel on hea võimalus mõjutada lairibateenuste nõudlust. Komitee tervitab komisjoni soovitusi, mille kohaselt tuleks liikmesriikides uurida abonentidele maksusoodustuste tegemise võimalusi lairibateenuste kohaldamise tegeliku maksumuse vähendamiseks. Valitsused peaksid seadma prioriteediks elektrooniliste avalike teenuste arendamise ning avaliku sektori asutustele, koolidele ja tervishoiuasutustele ühenduste pakkumise, et teavitada kasutajaid lairibateenustega kaasnevatest eelistest ja stimuleerida nõudlust.

4.4.3 Lairibateenuste tarbijanõudlust mõjutavad negatiivselt selguse puudumine lairibaterminoloogias ning segadus eri teenuseosutajate poolt pakutavate teenusepakettide suhtes. Tuleks teha jõupingutusi, et lihtsustada terminoloogiat ning selgitada teenuseid ja nendega kaasnevaid eeliseid hõlpsasti mõistetaval viisil.

4.4.4 Et stimuleerida turunõudlust lairibateenuste järele, tuleks viia läbi avalikkuse teavitamise kampaaniaid nendes piirkondades, kus esineb probleeme vastava tehnoloogia kasutuselevõetuga. Sellistel kampaaniatel oleks kahesugune mõju. Esiteks edastataks nende kampaaniate abil võimalikele klientidele teadmisi kõnealuse tehnoloogia kohta ja teiseks suurendaksid need kampaaniad tarbijate survet teenuseosutajatele vajaminevate lairibateenuste osutamiseks.

4.5 Lairibateenuste tulevik ühendatud Euroopas

4.5.1 Lairibateenus on infoajastul üks olulisemaid vahendeid. Vajadus kiiremate, odavamate ja kõikjal kättesaadavate lairibateenuste järele kasvab seda kiiremini, mida enam areneb teadmispõhine majandus ja suurenevad Internetiga seotud kogemused.

4.5.2 2010. aastaks vajame me Euroopas universaalset lairibateenust, mille ribalaius on piisav tõelise multimeedia toimimiseks kõikidele kasutajatele; seejärel on ettevõttesektoril ja ühiskonnal võimalik kiiresti infoühiskonda astuda.

4.5.3 Komisjon saab kõnealuse nägemuse ellu viia, määratledes selle jaoks otstarbekad tehnilised ja ärilised kriteeriumid ja edendades poliitikat, mille abil ületada ettetulevaid takistusi.

4.6 Valitsuste poolsete tegevuskavade ja meetmete vajadus

4.6.1 Lairibateenuste konkurentsivõimelised pakkujad soovivad näha organiseeritud turunõudlust: turgu, kus kliendid teavad, milliseid teenuseid nad soovivad ja kui palju nad on valmis nende teenuste eest maksuma, ning turgu, kus nõudlus on koondatud uue teenusepakkuja jaoks atraktiivseks teenuse pakkumise ettepanekuks. Organiseeritud nõudlus aitaks kaasa tegeliku konkurentsi arenemisele. Samuti aitaks organiseeritud nõudlus teenusepakkujatel mõista liidu vähemarenenud piirkondadele teenuste osutamise kaasnevaid eeliseid. Komitee tervitab komisjoni algatust käivitada veebisait, mis aitab kaasa nõudluse koondamisele ja hõlbustab pakkumist.

4.6.2 EL vajab iga piirkonna jaoks seostatud tegevuskava lairibainfrastruktuuri ja -teenuste arendamiseks. Riiklike lairibateenuste arendamiseks tuleb täiendada eri valdkondades kohalikul tasandil lairibateenuste osutamise üksikasjalike kavadega. Komitee nõustub komisjoni seisukohaga, et selliste kavade eest peaksid vastutama ja neid edasi arendama kohalikud omavalitsused. Selline kava võiks sisaldada piirkonna kogu lairibainfrastruktuuri üksikasjalikku kaarti ning infrastruktuuri soovitava edasise arengu detailset (tänapäevaste kaupade) ülevaadet — mis, millal ja kuidas. Samuti tuleks selles kavas määratleda erinevatele kasutajagruppidele ja erinevatele asukohtadele pakutavate lairibateenuste minimaalne valik.

4.6.3 Telekommunikatsioonitehnoloogiate üha kiirem areng ja telekommunikatsiooni valdkonna üha hoogsam olemus osutavad sellele, et komisjon ja liikmesriikide valitsused peavad juhtima järjepidevat protsessi, millega tagatakse, et ELi kõikides piirkondades oleks olemas võimalikult hea ja tasuv lairibaühenduse infrastruktuur.

4.6.4 Kohalikud omavalitsused ja piirkondlikud ametivõimud võivad mängida olulist rolli lairibaühenduse pakkumise edendamisel oma kodupiirkondades, võttes ette algatusi avaliku ja erasektori partnerluse alal ja rakendades määrusi, mis nõuavad kinnisvaraarendajatelt telekommunikatsiooni infrastruktuuride kaasamist oma kavadesse lairibaühenduse loomiseks.

4.6.5 On märkimisväärne, et teatud liikmesriigid on olnud teistest edukamad digitaalse lõhe ületamisel ja lisanud oma riiklikesse lairibastrateegiatesse konkreetsed meetmed territoriaalse lairibaühenduse lõhe sulgemiseks ⁽¹⁰⁾.

4.6.6 Komisjon saab riiklike lairibastrateegiate alase poliitika kooskõlastada ja innustada riikide valitsuste ühtset tegevust lairibaühenduse arendamisel kogu ELis. Kõnealust poliitikat peab edasi arendama, tagamaks, et valitsused järgivad oma kavade koostamisel häid tavasid, mille tulemusena koostatakse Euroopa Liidu jaoks kõikehõlmav plaan, mille abil suletakse lairibaühenduse digitaalne lõhe 2010. aastaks.

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie Sigmund

⁽¹⁰⁾ Uus lairibaühenduse kava (september 2004), mille koostas Prantsusmaa ministeeriumite ühtne piirkondliku planeerimise ja arengu komitee (Comité Interministériel pour l'Aménagement Du Territoire — CIADT), on heaks näiteks ulatuslikust strateegiast.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 417/2002 toeltpõhja ja -parraste või samaväärsete konstruktsiooninõuete kiirendatud järkjärgulise kasutuselevõtu kohta ühekordse põhja ja parrastega naftatankerite puhul ning tühistatakse nõukogu määrus (EÜ) nr 2978/94"

KOM(2006) 111 lõplik– 2006/0046 (COD)

(2006/C 318/37)

25. aprillil 2006 otsustas Euroopa Liidu Nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 80 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 417/2002 toeltpõhja ja -parraste või samaväärsete konstruktsiooninõuete kiirendatud järkjärgulise kasutuselevõtu kohta ühekordse põhja ja parrastega naftatankerite puhul ning tühistatakse nõukogu määrus (EÜ) nr 2978/94".

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektori arvamus võeti vastu 4. september 2006. Raportöör oli hr **Simons**.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 429. täiskogu istungjärgul 13.–14. septembril (13. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 187, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 EMSK on nõus, et Euroopa Liidu liikmesriigid peavad kinni pidama oma poliitilistest kokkulepetest. Käesoleva määruse ettepanekuga avaldatakse toetust neile ELi liikmesriikidele, kes täidavad kõnealust nõuet, ning näidatakse kogu maailmale, et EL suhtub tõsiselt ka nende kohustuste praktilisse täitmisesse, mis on sõlmitud Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni (IMO) raames. Nimetatud meetmed on palju olulisemad, kui ükskõik millised (teoreetilised ja väga piiratud) negatiivsed tagajärjed, mis võivad, kuid ei pruugi ilmneda.

2. Sissejuhatus

2.1 Eesmärgiga vähendada juhuslike laevareostuste ohtu Euroopa vetes on määrust (EÜ) nr 417/2002 muutvasse määrusesse (EÜ) nr 1726/2003 sisse viidud sätted, mis keelavad raskete õlide klassi liigitatud õli transportimise Euroopa Liidu liikmesriikide sadamatesse või sadamatest ühekordse põhja ja parrastega naftatankeritega.

2.2 Sarnane keeld, mis tugineb ELi poolt vastuvõetud meetmetel, on Rahvusvaheline Mereorganisatsioon kehtestanud kogu maailmas laevade põhjustatud merereostuse vältimise rahvusvahelise konventsiooni 73/78 (MARPOL) I lisa uute eeskirjadega 13G ja 13H. Nimetatud MARPOLi eeskirja 13G artikli 7 ja eeskirja 13H artiklite 5, 6 ja 7 alusel võivad mereorganisatsioonid siiski teatud tingimustel tankeritele erandit kohaldada. Kõnealuse kompromissiga tuli leppida, kuna see oli ülemaailmse sätte vastuvõtmise hind. Kohe pärast sel ajal tavapärase ja vastastikku siduva eelneva kooskõlastuskokkuleppe väljatöötamist avaldas ELi eesistujariik Itaalia kõigi ELi liikmesriikide ja Euroopa Komisjoni nimel, et nad ei kasuta erandit võimaldavaid sätteid. Pärast Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni eeskirja jõustumist 5. aprillil 2005 teavitas üks liikmesriik juba 18. aprillil 2005 Rahvusvahelist Mereorganisatsiooni oma soovist kohaldada erandit võimaldavat sätet, mis on arutlusaluse komisjoni ettepa-

neku teemaks. Vastavalt kooskõlastuskokkuleppele teavitasid mitmed liikmesriigid järgnevatel kuudel Rahvusvahelist Mereorganisatsiooni, et nad ei kavatsenud erandit võimaldavat sätet kasutada. Neli liikmesriiki peavad veel ametlikult teatama oma sellekohasest otsusest, kuid nad on juba teavitanud COREPERi ning seega ka Euroopa Komisjoni ja teisi liikmesriike, oma kavatsusest järgida 19 liikmesriigi eeskju.

2.3 Euroopa Komisjon juhib tähelepanu Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni keelu vastuvõtmisele eelnenud ja sellele vahetult järgnenud poliitilistele kokkulepetele ning ELi eesistujariigi Itaalia avaldusele Rahvusvahelises Mereorganisatsioonis 2003. aasta detsembris, millega tollased 15, nüüd juba 25 liikmesriiki võtsid kohustuse hoiduda MARPOLi konventsiooni erandite kasutamisest.

2.4 Euroopa Komisjon teeb ettepaneku muuta määrust (EÜ) nr 417/2002, et kanda poliitiline lubadus üle õigusakti, mis laiendaks määruse rakendusala, keelates raskete õlide klassi liigitatud õli transpordi ühekordse põhja ja parrastega naftatankeritega, mis sõidavad liikmesriigi lipu all olenemata nende poolt opereeritavate sadamate, mereterminalide või meretsooni jurisdiktsioonist.

3. Üldised märkused

3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tuletab meelde, et Erika II käsitavas arvamuses ⁽¹⁾ toetas ta raskete õlide klassi liigitatud õli transpordi keelustamist ühekordse põhja ja parrastega naftatankeritega.

3.2 Liikmesriigid peaksid kinni pidama rahvusvahelisel tasandil antud poliitilistest lubadustest ja tagama ühenduse poliitika järjekindluse. Tegu on põhimõtte küsimusega. Ettepanekule eelneb siiski lühike seletuskiri, milles keskendutakse üksnes poliitilistele lubadustele, esmajoones ELi avaldusele, mis tehti MARPOLi uue eeskirja 13H vastuvõtmisel.

⁽¹⁾ EÜT C 221, 7.8.2001, lk 54.

3.3 Arvamuses Erika II kohta soovitas EMSK, et Euroopa Liit peaks tegema Rahvusvahelisele Mereorganisatsioonile ettepaneku määratleda MARPOLi konventsiooni alla jäävad äärmiselt tundliku keskkonnaga piirkonnad aladena, mida raskete õlide klassi liigitatud õli transportivad tankerid peaksid vältima, ning kehtestada SOLAS⁽²⁾ konventsiooni alusel kohustuslik liikluskorraldussüsteem. Rahvusvaheline Mereorganisatsioon vastas asjast huvitatud riikide ettepanekutele ja sätestas mitmed eriti tundlikud merealad (Lääne-Euroopa veekogud, Läänemeri, Kanaari saared, Galapagose saared) ning liitis Suure Vallrahu piirkonna alla ka Torrese väina (Austraalia, Paapua Uus-Guinea). Kõnealuseid alasid, lisaks aastatel 1997–2003 loodud piirkondi, mis hõlmavad Sabana-Camagüey saared (Kuuba), Malpelo saare (Colombia), Florida Key saarestikku ümbritseva mere (USA) ja Paracase rahvuspargi (Peruu), kaitstakse seotud meetmetega: näiteks alad, mida tankerid ja muud laevad peaksid vältima, liikluskorraldusmeetmed, järelevalvesüsteemid ja lootsimine. Kõnealuste alade loomist tuleb vaadelda rannikuriikide poliitika peegeldusena, mille eesmärk on vähendada ühekordse põhja ja parrastega naftatankeritega seotud reostuse riski.

3.4 Tuginedes 2003. aasta aprillis⁽³⁾ liikmesriikide ja Euroopa Komisjoni poolt Rahvusvahelisele Mereorganisatsioonile esitatud statistikale, oli 2002. aasta novembris käigus umbes 660 ühekordse põhja ja parrastega teise kategooria naftatankerit (kandevõime 20 000 tonni ja rohkem), millest 160 olid supertankerid (VLCC ja ULCC ehk tankerid kandevõimega üle 200 000 tonni), tegeledes peamiselt toornafta transpordiga Pärsia lahe piirkonnast USAsse ja Jaapanisse. Naftatankereid võib kasutusest kõrvaldada paljudel erinevatel põhjustel või dokki suunata mis tahes ajahetkel. 2006. aasta lõpuks on käigus

maksimaalselt alla 50 supertankeri, vähenedes igal aastal vastavalt järk-järgulise vähendamise kavale kuni lõpliku käigust kõrvaldamiseni aastal 2010. Asjaomased arvnäitajad ei kajasta mingeid majandus- ega sotsiaalküsimusi, mis võivad etendada osa selle liikmesriigi puhul, kes otsustas kasutada erandit. Praegu puudub võimalus saada täpseid andmeid asjaomaste laevade kohta kõnealuse liikmesriigi laevaregistriga konsulteerimise teel, mistõttu on igasugune teave jätkuvalt oletuslik ega oma EMSK jaoks väärtust. Isegi juhul, kui tegu on 23 laeva ja 300–400 meremehega, ei ole esimeseks võimaluseks mitte kolmandate riikide lipu all sõitmise oht; nupukad ettevõtjad/laevaomanikud leiavad transportimiseks teisi naftatooteid ja kõnealuste toodete turg on sama vilgas.

3.5 Käesoleva ettepaneku reguleerimisala aluseks on olemasolevad eeskirjad üle 5000-tonniste tankerite kohta. Siiski tuleks uuesti kaaluda, kas oleks vaja sätestada erimäärus alla 5000-tonnise kandevõimega tankerite kohta.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates on vaja selgitada või määratleda, mida tähendab artikli 1 uue lõike 3a ettepanekus "*heavy grade oil products*" (eesti keeles: raskete õlide klassi liigitatud õli).

4.2 (Muudetud) määruse (EÜ) nr 417/2002 artikli 4 lõigetes 4 ja 5 viidatakse kõnealuse määruse artikli 4 lõikele 3. Vaatluse all olevas määruse ettepanekus teeb komisjon ettepaneku lisada artiklile 4 lõige 3a, millega muudetak스 ülalnimetatud viited kehtetuks. See aga ei ole määruse ettepaneku eesmärk.

Brüssel, 13. september 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie Sigmund

⁽²⁾ SOLAS: Rahvusvaheline konventsioon inimelude ohutusest merel.

⁽³⁾ Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni dokument MEPC 49/16/1.